М. В. БІРЫЛА

БЕЛАРУСКАЯ

БОНДАР — *Бондар*
— ОК *Бондараў*
— ЫК *Бандарэвіч*
— ЧЫК *Бандарэнка*
— ЭЦ-АЦ *Бандаронак*
Бандарэня
Бандарчук

АНТРАПАНІМІЯ

М. В. БІРЫЛА

БЕЛАРУСКАЯ АНТРАПАНІМІЯ

2. Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі

ВЫДАВЕЦТВА „НАВУКА І ТЭХНІКА“
Мінск 1969

АКАДЭМІЯ НАВУК БССР
ІНСТЫТУТ МОВАЗНАЎСТВА ІМЯ ЯКУБА КОЛАСА

Рэдактар
член-карэспандэнт АН СССР
Р. І. АВАНЕСАЎ

Бірыла М. В.

Б 64 Беларуская антрапанімія. 2. Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі. Мінск, «Навука і тэхніка», 1969. 508 с. (АН БССР, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа). 1000 экз. 1 р. 78 к. У перапл.

У кнізе разглядаецца этымалогія прозвішчаўтвараючых асноў і структура сучасных беларускіх прозвішчаў, якія ўзніклі на базе апелятыўнай лексікі і на аснове ўласных імён цюркскага і літоўскага паходжання.

Праца зацікавіць не толькі спецыялістаў-мовазнаўцаў, але і пісьменнікаў, гісторыкаў, этнографаў, даследчыкаў культуры беларускага народа і шырокае кола чытачоў.

7-1-1
50-69

4 Бел.

УВОДЗІНЫ

§ 1. Антрапанімія ў цэлым і асабліва антрапанімія, звязаная з апелятыўнай лексікай, у кожнай мове з'яўляецца важным элементам агульнай моўнай і гісторыка-культурнай спадчыны таго народа, якому яна належыць. Антрапонімы — не проста знакі, лексемы, функцыяй якіх з'яўляецца ідэнтыфікацыя асобных членаў калектыву, грамадства. Гэта неадрыўная, але спецыфічная частка моўнай сістэмы. Неадрыўная таму, што ў антрапаніміі няма нічога такога, чаго б у які-небудзь з перыядаў не было ў самой мове. Спецыфічная — па функцыі і ў некаторай меры па структуры.

Адапелятыўная антрапанімія з'яўляецца своеасаблівым люстэркам, у якім адбілася, праўда, у абмежаваных рамках, гісторыя развіцця лексічнай сістэмы мовы. Частка прозвішчаўтваральных асноў, хаця самі прозвішчы з'яўляюцца прадуктам адносна позняга перыяду (XVII—XVIII стст.), захоўвае глыбокую старыну — узыходзіць да агульнаславянскай эпохі. Пры тым адны з асноў у апелятыўнай лексіцы беларускай мовы існуюць і зараз, а другія да нашых дзён або не дайшлі, або, магчыма, жывуць дзе-небудзь у дыялектах, але з-за таго, што лексіка апошніх вывучана недастаткова, нам яны невядомы. Другая частка прозвішчаўтваральных асноў узыходзіць да апелятыўнай лексікі больш блізкіх да нас эпох — агульнаўсходнеславянскага перыяду ці перыяду станаўлення беларускай мовы. Як і ў выпадку з асновамі, што ўзыходзяць да агульнаславянскага перыяду, толькі частка асноў агульнаўсходнеславянскага і ўласнабеларускага перыядаў вядома ў сучаснай беларускай мове. Антрапанімія, такім чынам, законсервавала пэўную частку лексем, якіх не захавала мова, і дае надзвычай каштоўны матэрыял для гістарычнай лексікалогіі і этымалогіі.

Акрамя прозвішчаўтваральных апелятыўных асноў славянскага паходжання, у беларускай антрапаніміі знаходзім значную колькасць іншамоўных асноў — у першую чаргу асновы цюркскага і літоўскага паходжання. Сярод іх таксама адны ў беларускай мове захаваліся і зараз, а другія зніклі. Значыць і пры вывучэнні ўзаемадзеяння беларускай мовы з іншымі антрапанімія дае ўнікальны матэрыял, які дазваляе больш глыбока і ўсебакова вывучаць беларуска-літоўскія і беларуска-цюркскія моўныя ўзаемасувязі, сферы запазычванняў, характар асваення іх і інш.

Коратка кажучы, з пункту погляду гісторыі мовы адапелятыўная антрапанімія з'яўляецца захавальнікам, кансерватам лексікі папярэдніх эпох, дае матэрыял для больш глыбокага вывучэння гістарычнага слоўніка, лінгвістычнага субстрату, моўных узаемасувязей.

З'яўляючыся спецыфічным, найбольш цесна звязаным з асобай чалавека класам лексікі, адапелятыўная антрапанімія адлюстроўвае самыя разнастайныя галіны жыццядзейнасці народа і акружаючай яго рэчаіснасці — быт, заняткі, становішча ў сям'і і грамадстве, фізічныя, разумовыя і маральныя якасці, пачуцці, сацыяльны ўклад, фізіяграфію мясцовасці, жывёльны і раслінны свет, захоўвае звесткі з міфалогіі, этналогіі і гістарычнай геаграфіі. У гэтым сэнсе антрапанімія, утвораная ад апелятыўнай лексікі, з'яўляецца кладоўкай гісторыка-культурнай спадчыны, дае каштоўны матэрыял для вывучэння агульнай гісторыі народа.

Падкрэсліваючы значэнне дадзеных антрапаніміі для гістарычнай лексікалогіі і этымалогіі, а таксама для агульнай гісторыі народа, аўтар не ставіў сваёй мэтай пошукі ў гэтым напрамку. Галоўнай задачай ён лічыў даследаванне матэрыялу з пункту погляду самой антрапаніміі — імкнуўся вызначыць лексічны састаў, семантычную базу і моўную прыналежнасць апелятыўных асноў, на базе якіх склаліся сучасныя беларускія прозвішчы: даследаваць ступень прадуктыўнасці кожнай прозвішчаўтвараючай асновы, прасачыць ужывальнасць утвараючых асноў сучасных беларускіх прозвішчаў у антрапаніміі дапрозвішчнага перыяду (XV—XVIII стст.), нарэшце, супаставіць лексічны састаў утвараючых асноў беларускіх прозвішчаў з лексічным саставам утвараючых асноў рускіх прозвішчаў.

§ 2. Пры вылучэнні адапелятыўных прозвішчаў з агульнай масы ўсіх зарэгістраваных можна было б выкарыстаць спосаб накладвання на антрапонімы адпаведных апелятываў. Але гэты спосаб як адзіны крытэрый не задавальняе па розных прычынах. Па-першае, беларуская рэгіянальная лексіка і лексіка старабеларускай мовы пакуль што вывучаны недастаткова, з-за чаго многія асновы мы не распазналі б. Па-другое, шмат якія з сучасных беларускіх прозвішчаў утвораны на лексічнай аснове іншых моў — літоўскай, польскай, цюркскіх, яўрэйскай і інш. З-за гэтага прыйшлося б шукаць апелятыўныя адпаведнікі ў шматлікіх рознамоўных крыніцах і ўсё адно не было б упэўненасці, што матэрыял для накладвання вычарпаны поўнасцю, не кажучы ўжо аб тым, што аўтар як беларусазнаўца аднолькава кваліфікавана па ўсіх названых мовах гэтага зрабіць не мог. З прычыны ўсяго сказанага вялікая частка прозвішчаў засталася б у «нейтральнай зоне» — не знайшла б месца ні сярод прозвішчаў, утвораных ад уласных асабовых імён, ні сярод прозвішчаў, утвораных ад апелятываў. Нарэшце, спосаб накладвання на стадыі вылучэння з ліку ўсіх зафіксаваных прозвішчаў, прозвішчаў, утвораных ад апелятываў, нават пры адсутнасці вышэй названых цяжкасцей з'яўляецца нерацыянальным з-за таго, што кожнае прозвішча толькі пасля доўгай «прымеркі» да апелятываў беларускай і іншых моў, якія патэнцыяльна маглі ўдзельнічаць сваёй лексікай ва ўтварэнні беларускіх прозвішчаў, паасобку можна было б аднесці ці да адапелятыўных ці да адіменных.

Аўтар палічыў больш мэтазгодным вылучыць адапелятыўныя прозвішчы шляхам выключэння з ліку ўсіх сабраных тых прозвішчаў, якія ўтвораны ад уласных асабовых імён. Апошнія разгледжаны ў кнізе «Беларуская антрапанімія. Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы» (Мінск, 1966) у раздзеле «Мужчынскія імёны і прозвішчы, утвораныя ад іх». Вылучэнне адіменных прозвішчаў забяспечана вялікім фактычным матэрыялам, выбраным з пісьмовых помнікаў XV—XVIII ст., і, на нашу думку, у пераважнай большасці выпадкаў з'яўляецца пераканальным. Выключыўшы прозвішчы, утвораныя ад імён, мы атрымалі корпус прозвішчаў, утвораных не ад імён. Пераважная большасць іх утворана на базе апелятыўных асноў, а паасобныя на

базе старажытных славянскіх ці літоўскіх двухчленных (адапелятыўных) імён ці на базе цюркскіх імён, што суадносяцца з апелятыўнай лексікай. Такое аб'яднанне ў адным раздзеле названых груп прозвішчаў нам здаецца правамерным таму, што ўсе яны аднолькава суадносяцца з апелятывамі — не непасрэдна, а праз антрапонім дапрозвішчнай фармацыі: апелятыў — антрапонім (старажытныя двухчленныя імёны, імёны-мянушкі, цюркскія імёны) — сучаснае прозвішча. Спосаб накладвання апелятываў выкарыстоўваецца пры вызначэнні моўнай прыналежнасці асноў і іх семантыкі.

§ 3. Структура працы і спосаб аналізу матэрыялу абумоўлены задачай вывучыць лексіка-семантычны састаў утваральных асноў сучасных беларускіх прозвішчаў. Найбольш мэтазгоднай формай аналізу матэрыялу з'яўляюцца паасобныя слоўнікавыя артыкулы, у якіх на аснове адзінай методыкі вызначаецца лексічная і семантычная база прозвішчаўтваральных асноў. Слоўнікавыя артыкулы маюць агульную структуру: 1) загалоўнае слова, 2) семантычная частка, 3) сучасныя беларускія прозвішчы, утвораныя на базе загалоўнага слова, 4) антрапанімічныя паралелі: а) імёны-мянушкі, зафіксаваныя ў пісьмовых помніках, б) лексічна суадносныя сучасныя рускія, украінскія, літоўскія і цюркскія прозвішчы.

§ 4. У якасці загалоўнага слова падаецца рэканструяваная па сучасных беларускіх прозвішчах утваральная аснова — антрапонім дапрозвішчнага этапа, г. зн. імя-мянушка апелятыўнага паходжання. Таму загалоўная частка слоўнікавых артыкулаў выконвае трайную функцыю: паказвае лексічны састаў прозвішчаўтваральных асноў, з'яўляецца зборам імён-мянушак перыяду XVI—XVII стст., падае апелятыўную лексіку, выкарыстаную ў антрапаніміі.

Загалоўнае слова ў залежнасці ад наяўнага матэрыялу рэканструіруецца на падставе групы прозвішчаў, утвораных ад агульнай асновы, ці на падставе аднаго прозвішча. Рэканструкцыя ажыццяўляецца шляхам дзялення прозвішча, пры якім налева ад месца дзялення знаходзіцца ўтваральная аснова, а направа — антрапанімічны фармант. Дзяленне праводзіцца на падставе выяўлення спецыфічна прозвішчных фармантаў і выяўлення агульнай утваральнай асновы ў радзе сучасных беларускіх прозвішчаў і ідэнтыфікацыі яе з апелятыўнай лексікай.

У якасці спецыфічных прозвішчных фармантаў пры рэканструкцыі ўлічваюцца суфіксы *-оў/-аў/-еў/-ёў, -ін/-ын, -іч/-ыч, -овіч/-евіч/-эвіч, -енка/-энка/-анка, -еня/-эня, -ёнак/-онак.*

Суфікс *-ёнак/-онак* у прозвішчах, якія супадаюць з назвамі маладых істот, утвораных ад назваў дарослых жывёлін і птушак (*Арлёнак — арлёнак : арол, Казлёнак — казлёнак : казёл*), разглядаецца і як прозвішчаўтваральны і як апелятыўны. Гэта значыць, дапускаецца, што прозвішчы тыпу *Арлёнак, Казлёнак* маглі ўзнікнуць на базе антрапонімаў *Арол, Казёл* і на базе антрапонімаў *Арлёнак, Казлёнак,* якія ў сваю чаргу з'явіліся семантычным шляхам на аснове апелятываў *арлёнак, казлёнак.* Таму ў падобных прозвішчах дапускаецца дваякае чляненне (*Арл-ёнак, Арлёнак*) і рэканструкцыя дзвюх утвараючых асноў, двух загаловачных слоў (*Арол, Арлёнак*), а самыя прозвішчы служаць ілюстрацыяй і ў адным і ў другім слоўнікавым артыкуле.

Двухзначнымі з'яўляюцца і суфіксы *-ік/-ык, -чык, -ук/-юк, -чук, -ак/-як, -ец/-эц.* Суфіксы *-ік/-ык, -чык* маюць памяншальнае (у апелятывах і антрапонімах) і патранімічнае значэнне. Суфіксы *-ук/-юк, -чук* — нейтральнае значэнне ў апелятывах і патранімічнае ў антрапаніміі. Суфіксы *-ак/-як* утвараюць назвы жыхароў па назвах населеных пунктаў і маюць патранімічнае значэнне. Суфікс *-ец/-эц* — памяншальнае значэнне (ў апелятывах і антрапонімах) і ўтварае назвы асоб па назвах населеных пунктаў.

Сучасныя беларускія прозвішчы з суфіксамі *-скі/-цкі, -оўскі/-аўскі/-еўскі/-эўскі, -інскі/-ынскі, -анецкі/-янецкі* для рэканструкцыі ўтвараючых асноў не выкарыстоўваюцца. Звязана гэта з тым, што адны з іх узніклі на базе айконімаў, а другія на базе антрапонімаў у выніку моды. Зараз няма крытэрыяў вызначыць іх утвараючую базу. Напрыклад, прозвішча *Камароўскі* можна чляніць *Камар-оўскі,* а частку злева інтэрпрэтаваць як антрапонім *Камар* ці айконім *Камары,* можна чляніць *Камароў-скі* і частку злева інтэрпрэтаваць як айконім *Камарова, Камароў,* гэта значыць, трэба для кожнага прозвішча рэканструяваць некалькі ўтвараючых асноў, будаваць некалькі слоўнікавых артыкулаў. Таму прозвішчы на *-скі/-цкі* падаюцца толькі тады, калі іх левая частка суадносіцца з левай часткай прозвішчаў іншых мадэлей, па якіх

рэканструявана ўтвараючая аснова (*Камароўскі* на аснове суадноснасці з *Камароў* і інш. трапляе ў артыкул з загаловачным словам *Камар*). Пры гэтым дапускаецца, што прозвішча на *-скі -цкі* магло ўзнікнуць і непасрэдна на базе рэканструяванай утвараючай асновы (г. зн. ад антрапоніма) і на базе айконіма.

Тыя сучасныя беларускія прозвішчы на *-скі/-цкі*, левая частка якіх не мае аднакаранёвых адпаведнікаў у аснове прозвішчаў іншых мадэлей, у працу не ўключаны, бо для іх не знайшлося адпаведнага слоўнікавага артыкула, а самі яны з прычыны неаднароднасці паходжання для вырашэння пастаўленых задач непрыдатныя. З агульнай колькасці наяўных у калекцыі аўтара 2130 прозвішчаў на *-скі/-цкі* ў гэтую працу не ўвайшло 770.

Загалоўныя словы падаюцца ў пачатковай форме з нейтральным значэннем. Але, калі сярод прозвішчаў, якія разглядаюцца ў канкрэтным слоўнікавым артыкуле, ёсць утвораныя ад памяншальна-ласкальных ці павелічальна-зневажальных форм, у загалоўную частку артыкула з паметай *памянш.* ці *павеліч.* уключаюцца і такія формы.

Да ліку памяншальных форм аднесен шырокі круг дэрыватаў, які ўключае мадэлі, вядомыя апелятыўнай лексіцы, чыста антрапанімічныя мадэлі, невядомыя апелятыўнай лексіцы, мадэлі, якія ў антрапаніміі могуць выкарыстоўвацца і як памяншальныя, і як патранімічныя, і ўмоўна-памяншальныя формы. Пры назоўніках мужчынскага роду з нулявой флексіяй у якасці памяншальных падаюцца формы: а) з суфіксамі *-ок/-ёк, -ак, -ік/-ык, -ец/-эц, -ка* (*Абух — Абушок, Заяц — Зяцёк, Арэх — Арэшак, Арол — Орлік, Біч — Бічык, Акунь — Акунец, Арабей — Арабейка*), якія выкарыстоўваюцца і ў апелятыўнай лексіцы, б) з суфіксамі *-ко, -ушка* (*Бес — Бяско, Глаз — Глазко, Голад — Галадушка*), якія ў апелятыўнай лексіцы не ўжываюцца, в) з суфіксам *-чык*, які вядомы і ў апелятыўнай лексіцы, а ў антрапаніміі мае памяншальнае і патранімічнае значэнне (*Гаспадар — Гаспадарчык, Каравай — Каравайчык*). Пры назоўніках мужчынскага роду на *-а* падаюцца памяншальныя формы з тымі ж суфіксамі, якія выкарыстоўваюцца ў апелятыўнай лексіцы (*Бацька — Бацечка*). Пры назоўніках жаночага роду на *-а* ў якасці памяншальных прыведзены формы: а) з суфіксамі *-ка, -ушка, -ашка, -ачка, -іца* (*Ба-*

буня — Бабунька, Каробка — Каробачка — Каробушка, Галава — Галавашка, Бульба — Бульбачка, Крупа — Крупіца), якія вядомы і ў памяншальных дэрыватах апелятыўнай лексікі, б) з суфіксамі *-ец, -ок, -ко* (*Крупа — Крупец, Галава — Галавок — Галаўко*), якія не ўжываюцца ў апелятыўнай лексіцы, в) з суфіксам *-чык*, які мае дэмінутыўнае і патранімічнае значэнне (*Губа — Губчык*). Пры назоўніках жаночага роду з нулявой флексіяй падаюцца формы з вядомым у апелятывах суфіксам *-ка* (*Кадзь — Кадзька*) і спецыфічна антрапанімічнымі суфіксамі *-ік, -ко* (*Кадзь — Кадзік, Гусь — Гусько*). Пры назоўніках ніякага роду рэканструяваны памяншальныя формы толькі з антрапанімічнымі суфіксамі *-/ь/ка, -ок* (*Балота — Балоцька, Гавяда — Гавядок*). Пры прыметніках у якасці памяншальных звычайна прыведзены ўмоўна-памяншальныя формы. Так мы называем формы з дэмінутыўнымі суфіксамі назоўнікаў *-ік/-ык, -ок/-ёк, -ец/-эц, -/ь/ко, -/ь/ка, -чык* (*Востры — Вострык, Глухі — Глушок, Крывы — Крывец, Брыты — Брыцько — Брытко, Вялікі — Вялічка, Буланы — Буланчык*). Зрэдку рэканструіруюцца формы з памяншальным суфіксам прыметніка *-енькі* (*Глухі — Глухенькі*).

Найбольш простай з'яўляецца рэканструкцыя ўтваральнай асновы і афармленне загалоўнага слова ў тых артыкулах, у якіх ёсць прозвішча, утворанае семантычным шляхам, па структуры роўнае адапелятыўнаму імені-мянушцы, а гэта значыць, і самому апелятыву. Напрыклад, для вызначэння ўтваральнай асновы прозвішча *Вясёлка* дастаткова канстатаваць, што яно не мае спецыяльнага прозвішчаўтваральнага фарманта, а гэта значыць, захоўвае структуру ўтваральнай асновы і што па структуры яно поўнасцю суадносіцца з апелятывам *вясёлка*. Такім жа чынам праводзіцца рэканструкцыя асновы і афармленне загалоўных слоў тых артыкулаў, у складзе якіх разглядаюцца разам з прозвішчам, утвораным семантычным шляхам, прозвішчы, якія маюць спецыфічныя фарманты. На аснове агульнасці асновы яны аб'яднаны ў адзін прозвішчны рад і разглядаюцца ў агульным слоўнікавым артыкуле. Што ж належыць самой формы рэканструяванай асновы, то яна «зададзена» адным з прозвішчаў названага раду. Напрыклад, на аснове агульнасці асновы ў адзін прозвішчны рад аб'яднаны прозвішчы *Бондар, Бондараў, Бандаровіч, Бандарэвіч, Банда-*

рэнка, Бандаронак, Бандарук. На чале рада стаіць прозвішча, якое па структуры поўнасцю суадносіцца з апелятывам *бондар.* У гэтым прозвішчы і «зададзена» ўтвараючая аснова. Такім чынам, у частцы слоўнікавых артыкулаў рэканструкцыя ўтваральнай асновы па сутнасці з'яўляецца рэгістрацыяй асновы, «зададзенай» у адным з прозвішчаў.

Не выклікае асаблівых цяжкасцей і рэканструкцыя ўтваральных асноў тых прозвішчаў і прозвішчных радоў, якія ў сваім складзе не маюць «зададзенай» асновы, але грунтуюцца на празрыстай, лёгка суадноснай з апелятывамі аснове. Напрыклад, утвараючая аснова прозвішча *Батрачэнка* суадносіцца з апелятывам *батрак.* Некаторы раз аснова, рэканструяваная шляхам члянення прозвішча, з'яўляецца празрыстай, але патрабуе «даафармлення». Напрыклад, пры члянені прозвішча *Баразнёнак* атрымліваем *Баразн/ёнак.* Атрыманая аснова *баразн* выклікае адзіна магчымую асацыяцыю з апелятывам *баразна,* ад якога адрозніваецца адсутнасцю паказчыка формы жаночага роду — флексіі *-а.*

Рэканструкцыя рэальнай утваральнай асновы, такім чынам, патрабуе вызначэння граматычнага роду ўтваральнага назоўніка і адпаведнага граматычнага афармлення яго. Вызначэнне роду ўтваральнага назоўніка, як у паказаным выпадку, можна правесці толькі шляхам збліжэння асновы, атрыманай у выніку члянення прозвішча, з апелятывам (*баразн — баразна*). Прозвішчаўтваральныя суфіксы *-іч/-ыч, -овіч/-авіч/-евіч/-эвіч, -енка/-энка, -ёнак/-онак* і *-еня/-эня* спалучаліся з назоўнікамі ўсіх трох родаў, таму пры вызначэнні граматычнага роду рэканструяванай утваральнай асновы застаюцца ўбаку. На форму жаночага роду асновы ўказвае суфікс *-ін/-ын* (*Капусцін — Капуста — капуста*), але і тут трэба памятаць, што ў антрапаніміі вядомы выпадкі дэрывацыі пры дапамозе суфікса *-ін/-ын* ад назоўнікаў мужчынскага роду (*Дубін, Дзедушкін*). «Даафармленне» рэканструяваных асноў некаторы раз праводзіцца на падставе імён-мянушак XV—XVIII стст.

У радзе выпадкаў рэканструкцыя грунтуецца толькі на канстатацыі адсутнасці прозвішчнага фарманта, бо немагчыма было выявіць суадносны апелятыў. У такім разе рэканструкцыя ў загалоўным слове даецца з зорачкай. Але трэба агаварыць тры выпадкі, калі пры адсутна-

сці суадноснага апелятыва зорачка пры загалоўным слове не даецца. 1. У артыкулах з загалоўным словам на *-іха* (*Абядзіха*). Такія словы разглядаюцца як імёны-мянушкі асоб мужчынскага ці жаночага полу, што грунтуюцца на апелятыўнай мадэлі на *-іха* са значэннем 'жонка такога ці такога' (*кавал*іха, *шаўчыха*) або са значэннем занятку (*краўчыха, партніха*). 2. У артыкулах з загалоўным словам на *-овец/-авец/-евец/-эвец, -анін/-янін, -інец/-ынец*. Гэтыя словы маюць агульнае значэнне 'жыхар ці выхадзец з такога ці такога населенага пункта' (назвы н. п. у такіх артыкулах прыводзяцца гіпатэтычна). 3. У артыкулах, у якіх ёсць адсылка *параўн.*

У працы 1040 слоўнікавых артыкулаў. У якасці загалоўных слоў выкарыстоўваецца звыш тысячы рэканструяваных апелятыўных асноў у пачатковай форме і каля 400 апелятыўных эмацыянальна-ацэначных форм.

§ 5. У семантычнай частцы даецца тлумачэнне загалоўнага слова, указваецца крыніца, па якой прыведзена значэнне, даюцца лексічныя, стылістычныя, а некаторы раз і граматычныя паметы, а таксама паметы аб моўнай прыналежнасці і рэгіянальным ужыванні слова.

Калі загалоўнае слова ў беларускай мове з'яўляецца агульнавядомым (прадстаўленым у «Беларуска-рускім слоўніку»), значэнне не падаецца. Не падаюцца значэнні і пры «цёмных» словах, але перад загалоўным словам у такім разе стаіць зорачка.

У тым разе, калі для загалоўнага слова знойдзены абсалютна тоесны апелятыўны адпаведнік, апелятыў у семантычнай частцы не прыводзіцца, а даецца толькі яго значэнне. Калі ж апелятыўны адпаведнік чым-небудзь адрозніваецца ад загалоўнага слова, ён падаецца. У некаторых слоўнікавых артыкулах прыведзены паралелі да загалоўнага слова з некалькіх моў. Пры тым у адных выпадках прыведзеныя паралелі генетычна блізкія і маюць агульнае значэнне, на базе якога ўзнікла імя-мянушка, а пасля і прозвішча. А ў другіх выпадках прыведзены паралелі з розных моў, генетычна не звязаныя, з розным значэннем. Аўтар дапускае, што антрапонім мог узнікнуць на базе любога з прыведзеных апелятываў.

У тых слоўнікавых артыкулах, для загалоўных слоў якіх не знойдзены апелятыўныя паралелі, у семантычнай частцы артыкула падаюцца іншыя ўтварэнні (прыметнік, дзеяслоў, прыслоўе) ад таго ж, што і загалоўнае слова,

кораня, і на аснове гэтага ўстанаўліваецца значэнне загалоўнага слова.

Пасля значэння ў дужках скарочана абазначана крыніца, з якой узята апелятыўная паралель. Спіс скарачэнняў прыведзены ў канцы працы.

§ 6. Прозвішчы, утвораныя ад агульнай утвараючай асновы, уваходзяць у агульны прозвішчны рад. Асобныя члены яго аб'ядноўваюцца асновай і адрозніваюцца адзін ад другога спосабам утварэння ці ўтвараючымі фармантамі. Прозвішчы, утвораныя ад пачатковай нейтральнай формы назоўніка ці прыметніка, і прозвішчы, утвораныя ад кожнай эмацыянальна-ацэначнай формы тых жа назоўнікаў і прыметнікаў, уваходзяць у асобныя, самастойныя прозвішчныя рады, але разглядаюцца ў агульных слоўнікавых артыкулах. У прозвішчным радзе прозвішчы падаюцца ў наступнай чарговасці: без фарманта на *-оў/-аў/-еў, -ін/-ын, -овіч/-авіч/-евіч/-эвіч, -іч/-ыч, -енка/-энка/-анка, -ёнак/-онак, -еня/-эня, -ук/-юк.* Адзін прозвішчны рад ад другога аддзяляецца кропкай з коскай.

§ 7. Пасля прозвішчаў у слоўнікавым артыкуле прыводзяцца антрапанімічныя паралелі: беларускія, рускія і ўкраінскія імёны-мянушкі XV—XVIII стст., утвораныя ад той жа асновы, што і прозвішчы; і сучасныя рускія прозвішчы. Беларускія імёны-мянушкі сабраны аўтарам з помнікаў пісьменнасці XV—XVIII стст., а рускія і ўкраінскія — узяты з працы Н. П. Тупікава «Словарь древнерусских личных имён». У слоўнікавых артыкулах з загалоўным словам цюркскага паходжання прыводзяцца антрапанімічныя паралелі з цюркскіх моў. Гэтым аўтар падкрэслівае, што беларускае прозвішча з цюркскай асновай магло ўзнікнуць на аснове імені-мянушкі, носьбітам якой мог быць і беларус, і на аснове цюркскага імені, носьбітам якога мог быць толькі цюрак.

Рускія прозвішчы падаюцца па працы Мартона Бенсана Dictionary of Russian Personal Names (Філадэльфія, 1964). Гэта наглядна паказвае, якія асновы з'яўляюцца агульнымі для беларускай і рускай антрапаніміі, а якія ўласцівы толькі першай з іх. На жаль аўтар не меў магчымасці прывесці ўкраінскія прозвішчы. У капітальнай працы Ю. К. Радзько «Сучасні українські прізвища» разглядаецца марфалагічная структура прозвішчаў і семантыка іх асноў.

§ 8. Слоўнікавыя артыкулы распрацаваны надзвычай лаканічна, і многія з іх на першы погляд здаюцца пазбаўленымі не толькі элемента даследавання, але нават і дастатковай інфармацыі. Таму не лішнім будзе паказаць, як аўтар сам разумее змест слоўнікавых артыкулаў.

Возьмем слоўнікавы артыкул БОНДАР (гл. стар. 58). Яго можна прачытаць так. У ліку лексічных адзінак, на базе якіх утварыліся сучасныя беларускія прозвішчы, знаходзіцца і агульнавядомае ў Беларусі слова *бондар*, якое мае значэнне 'майстар, што вырабляе цабры, бочкі'. Але прозвішчы ўтвараліся не на базе апелятыва *бондар*. На аснове яго ўзніклі імёны-мянушкі, а ад іх — прозвішчы. Пры ўтварэнні беларускіх прозвішчаў аснова *бондар* была надзвычай прадуктыўнай. Аб гэтым сведчыць тое, што ў якасці ўтваруючай асновы гэта слова выкарыстоўвалася не толькі ў нейтральным значэнні, але і яго эмацыянальна-ацэначныя формы: *бандарок, бандарык, бандарчык, бондарчык, бандарэц*. Аб прадуктыўнасці слова *бондар* ва ўтварэнні прозвішчаў сведчыць і тое, што ад яго беларускія прозвішчы ўтвораны семантычным шляхам (*Бондар*) і пры дапамозе прозвішчаўтваральных фармантаў *-аў, -овіч, -эвіч, -энка, -онак, -ук, -чук* (*Бондараў, Бандаровіч, Бандарэвіч, Бандарэнка, Бандаронак, Бандарук, Бандарчук*), г. зн. рэалізаваны амаль усе мадэлі другасных прозвішчаў (акрамя мадэлі з суф. *-эня*). Прозвішчы *Бандарук, Бандарчук* маглі ўзнікнуць і іншым шляхам — непасрэдна з апелятываў *бандарук, бандарчук* 'сын бондара'. Ад эмацыянальна-ацэначных форм прозвішчы ўтвораны семантычным шляхам, а ад некаторых яшчэ і пры дапамозе суфікса *-оў/-аў* (*Бандарок, Бандаркоў, Бандарык, Бандарчык, Бандарэц, Бондарац, Бондарцаў*). Слова *бондар* у беларускай антрапаніміі выкарыстоўвалася ў XVII—XVIII стст. Яно выступала ў функцыі імені-мянушкі чалавека (*Бондар, Бондарка*), якую хутчэй за ўсё ён атрымаў па сваіму занятку. Разглядаемая аснова прадстаўлена і ў рускіх прозвішчах (*Бондарь, Бондарев, Бондаренко, Бондарчук, Бондаревский*), а таксама ў украінскіх. Гэта значыць, прозвішчаўтвараючая аснова *бондар* з'яўляецца агульнай для ўсходнеславянскіх моў.

Возьмем яшчэ адзін слоўнікавы артыкул, які належыць да групы самых лаканічных: БОНДАЛ — *Бондал*. Яго можна прачытаць так. Слова *бондал* па семантыцы і

моўнай прыналежнасці «цёмнае». У беларускай антрапаніміі ў якасці прозвішчаўтваральнай асновы яно непрадуктыўнае — ад яго ўтворана толькі адно прозвішча (*Бондал*). У дапрозвішчны перыяд, як сведчаць помнікі пісьменнасці, аснова не выкарыстоўвалася. Сучасныя рускія прозвішчы ад слова *бондал* невядомы.

§ 9. Месца націску абазначана толькі ў беларускіх прозвішчах.

§ 10. З пункту погляду моўнай прыналежнасці рэканструяваныя ўтваральныя асновы характарызуюцца наступным чынам. Каля 55% іх знаходзіць тлумачэнне на базе лексікі беларускай мовы, прыкладна 6% асноў—на базе лексікі рускай мовы і каля 3%—на базе ўкраінскай. Цюркскага і літоўскага паходжання—прыкладна па 3% асноў. Каля 33% рэканструяваных асноў з'яўляюцца цёмнымі. Зразумела, што вынікі даследавання лексіка-семантычнага саставу ўтваральных асноў трэба лічыць толькі папярэднімі як па рэканструкцыі, так і па тлумачэнню асноў, не кажучы ўжо аб тым, што трэцяя частка рэканструкцый наогул не знайшла асвятлення.

Граматычная структура ўтваральных асноў патрабуе спецыяльнага даследавання.

* * *

Праца пабудавана на матэрыяле, сабраным у 930 н. п. Беларусі і з перыядычнага друку. Матэрыял па беларускай гістарычнай антрапаніміі пачэрпнуты з пісьмовых крыніц XV—XVIII стст. (гл. БА, I, стар. 6—10).

ЛЕКСІКА-СЕМАНТЫЧНЫ САСТАЎ УТВАРАЮЧЫХ АСНОЎ

*АБАБУРКА.— *Абабу́рка.* Параўн. БАБУРА, БАБУРКА

*АБАЛІКШТА.— *Абалікшта*

АБАЛІХА.— *Абаліхін.* Параўн. АБАЛЬ

*АБАЛЬ, *АБОЛЯ, *ОБАЛЬ параўн. літ. *obalis, obelē* 'яблыня', *obuolỹs, óbalas* 'яблык' (Фрэнк.).— *Абале́віч.* СЛП *Оболіс, Обалевічюс*

АБЖЫГАЙЛА ад *обжигать* 'апальваць', г. зн. 'які апальвае гліняную пасуду'? — *Абжыга́йла.* Параўн. АЖЫГАР

АБІБОК 'гультай, лежань'.— *Абібо́к, Абібак* з пераносам націску

АБІДА.— *Абі́да.* Рус. у XVII ст. *Обида* (Туп.). СРП *Обидин*

*АБІЗУРА.— *Абізу́ра*

АБІРАЛА ад *абіраць,* г. зн. 'той, хто абірае'? — *Абіра́ла́*

АБЛАВУШКА 'мужчынская шапка з вушамі' (Нас.).— *Аблаву́шка*

АБЛАМ 'футра, шкурка з ворсам' (Нас.).— *Абла́м, Абла́маў, Абла́менка, Абламе́йка.* СРП *Абламов*

*АБЛЕЦ.— *Бле́ц.* Параўн. АБЛЯК

АБЛОГА 'запушчаны, неапрацоўваемы кусок поля', рэг. 'гультай, лежань' (Дзярж.— М. Б.).— *Абло́гін*

АБЛЯК рэг. 'плотка' (Палессе — Крыв.), ст. рус. *облякъ* 'мужчынскае адзенне'? (Ср. II, 530), рус. курск. *абляк* 'тоўстае здаровае дзіця' (Хал.), польск. *obłak* 'кусок дрэва, калода, кругляк, прадаўгаваты камень' (Карл.), параўн. ст. рус. *обьло* 'шар' (Ср.), укр. *віблий* 'круглы, цыліндрычны' (Грынч.), магчыма, цюрк., параўн.

тур. *абляк* 'таўсташчокі' (ТБР). СБП, відаць, на аснове агульнага значэння 'круглашчокі, паўнашчокі', 'тоўсты, пузаты'.— *Абляк*

АБМЕТКА рэг. 'жаночы галаўны ўбор, намётка' (Шейн, Сб. ОРЯС, 72, стр. 49), магчыма, 'той, хто абмятае' ці 'тое, чым абмятаюць'.— *Абмётка, Абмётка.* Бел. у XVI ст. *Обметка* (Туп.).

АБОЗ 'абоз', укр. обоз 'артылерыя', 'лагер' (Піск.), магчыма, памянш. ад *абозня* 'будынак для павозак і саней' (БРС), 'вялікая няўтульная хата' (Янк., I).— *Абозенка*

АБОЗНЫ ўкр. *обозний* 'вайсковы чыноўнік' (Піск.).— *Абозны*

АБОЙ польск. *oboj, obój* 'хата на дзве сям'і', 'лянівы чалавек, конь ці вол, якога біццём прымушаюць працаваць' (Карл.).— *Абоеў*

*АБОКША.— *Абакшонак*

АБОРА 'вяровачка ў лапцях', 'кароўнік'.— *Абарэвіч.* Рус. у XV—XVI стст. *Обора* (Туп.). СРП *Оборин, Оборенков*

АБРАЗ, памянш. АБРАЗЕЦ 'ікона'.— *Абразцоў; Абразоўскі.* Рус. у XV—XVII стст. *Образец* (Туп.). СРП *Образцов, Образков*

АБРУЧ.— *Абручоў.* СРП *Обручев*

*АБРЫНЬБА. — *Абрыньба*

АБУГЕЛЬ.— *Абугель* у выніку асваення ЛП *Абугеліс, Абугеляс*

АБУЗ(А).— *Абузаў*

АБУХ, памянш. АБУШОК.— *Абух, Обух, Абуховіч, Абушанка; Абушок, Абушко, Абушкевіч; Абухоўскі.* Рус. у XVI ст. *Обух* (Туп.). СРП *Обух, Обухов, Обуховский*

*АБЦЭШКА.— *Абцэшка*

АБЯДЗІХА.— *Абядзіхін*

АВАДА ст. рус. *овада* 'нагавор, паклёп' (Ср.), бел. рэг. *авад* 'авадзень' (Нас.).— *Авада.* Рус. у XVII ст. *Овод* (Туп.)

АВАДЗЕНЬ.— *Аваднёў*

АВЕЧКА.— *Авечка, Авечкін.* Бел. у XVI ст. *Овечка* (БА, I, 240). СРП *Овечкин*

АВЕС.— *Аўсоў; Аўсюк, Аўсюкевіч; Аўсянскі.* Параўн. АЎСЮК. СРП *Овсов*

АГАЛЕЦ рус. *оголец* 'хлапчук-свавольнік' (СРЯ).— *Агальцоў*

*АГАР.— *Агáраў.* СРП Огарёв

АГАРАК.— *Агáрак.* Рус. у XV—XVI стст. *Огарок* (Туп.). СРП *Огаркин, Огарков*

АГАРОДНІК 'той, хто вырошчвае агароднiну', бел. устар. *огородник* 'селянін, які меў тры маргі агароду, за што выконваў службу адзін раз у тыдзень, а жонка 6 дзён за лета жала' (Гарб.).— *Агарóднік, Агарóднікаў.* Бел. і рус. у XVI—XVII стст. *Огородник* (Туп.). СРП *Огородник*

АГАРОДНЫ, АГАРОДНІ.— *Агарóдны; Агарóднеў*

АГАРЭЛІК 'гарэлік'?, 'абгарэлы'? — *Агарэ́лік.* Параўн. бел. у XVI ст. *Огорелок* (БА, I, 214). СРП *Огòрелин*

*АГРАН.— *Агрáнаў; Агранóўскі*

АГРЫЗКА 'той, хто агрызаецца'? — *Агры́зка.* Бел. у XVI ст. *Огрызко* (БА, I, 214). СРП *Огрызко, Огрызков*

*АГРЫМ(А).— *Агрымóвіч*

АГРЭНЬ параўн. ст. рус. *огренуться,* перан. 'адысці, аддаліцца' (Ср.).— *Агрэ́ніч*

АГУЛЬНІК 'агульны, якім карыстаюцца ўсе'? — *Агýльнік*

*АГУРЖА.— *Агуржы́н*

АГУРЭЦ бел. рэг. і рус. *огурец* 'агурок'.— *Агурцóў; Агурэ́цкі.* СРП *Огурцов*

АГУР'ЯН параўн. рэг. *агурыцца* 'прывыкнуць, апусціцца' (Дзярж.— М. Б.).— *Агур'я́наў.* Параўн. СРП *Огуряев*

АДАШ тат., узб. *адаш* 'цёзка' (ТРС, УРС), кірг. 'пачцівы'— зварот да незнаёмага мужчыны (КРС).— *Адáш.* СРП *Адашев*

АДДЗЕЛЬНЫ рэг. 'асобны'.— *Аддзéльны.* СРП *Отдельнов*

АДЗІНЕЦ, АДЫНЕЦ ст. рус. *одиньць* 'адзінокі, бессямейны чалавек' (Ср.).— *Адзінéц, Адзінцóў, Адзянцóў* пры [і]>[я]; *Адынéц* пры [дз']>[д]. Бел. у XVII—XVIII стст. *Одинец* (Туп., БА, I, 241). Рус. у XV—XVII стст. *Одинец* (Туп.). СРП *Одинцов*

АДЗІНОКІ.— *Адзінóкі, Адзінóкаў.* СРП *Одиноков*

АДЗІНОЧКА 'які жыве адзін'? — *Адзінóчкін.* СРП *Одиночкин*

*АДЗІЯН.— *Адзія́наў*

АДЗЯРЫХА.— *Адзяры́ха.* Параўн. бел. у XVII ст. *Одзеруха* (Туп.)

АДКЛЕЙКА, відаць, ад *адклеіць.— Адклéйкін*

АДНАМАХ складанае са спалучэння *адным махам, з аднаго маху* 'скоры ў рабоце, які выконвае ўсё адным махам'? — *Аднамáх*

АДЫНЕЦ гл. АДЗІНЕЦ

АДЫР, памянш. АДЫРЭЦ кірг., туркм., 'узгорак, узгоркі' (КРС, ТуРС).— *Адырэ́ц*

*АДЫРЭЙ.— *Адырэ́й*

АЖАР башк. 'мужнасць' (БаРС), кірг. 'прыгожы колер твару', 'абаяльны знешні від' (КРС).— *Ажáр*. Каз. УІ *Ажарбек* (Жануз.)

*АЖГА.— *Ажгін*

АЖГІР тат. *ажгыру* 'раззлавацца' (ТРС).— *Ажгірэ́віч*

*АЖГІРЭЙ.— *Ажгірэ́й*

АЖОГА ад *ожечь, ожигать* 'абпаліць, абпальваць', г. зн. 'абпалены' ці 'той, які абпальвае'.— *Ажóга*. Рус. у XV—XVI стст. *Ожога* (Туп.). СРП *Ажогин, Ожогин, Ожогов, Ожегов; Ожигов, Ожегов*

*АЖОЙ, памянш. АЖОЙЧЫК.— *Ажóйчык*

АЖЫГАР ад *ожигать* 'абпальваць', г. зн. 'той, які абпальвае пасуду, ганчар'? — *Ажыгáр*. Параўн. АБЖЫГАЙЛА

АЖЭЛЬ.— *Ажэ́ль* у выніку асваення ЛП *Ажэліс. Ожеліс*

АЗАРД рэг. 'азарт', з тат. *азарт* (ТРС).— *Азáрд, Азардóвіч*

*АЗАРХ.— *Азáрх*

АЗЕРНІК 'азёрны наглядчык'? ці 'той, які жыве ля возера або ў в. Возера'? — *Азéрнік*

АЗЁРНЫ 'азёрны наглядчык'? ці 'той, які жыве ля возера'?— *Азёрны, Азярноў*. СРП *Озерной*

АЗІМКА рэг. 'зімка, азімая пшаніца' (Пол.— М. Судн.).— *Азíмка*. Магчыма, памянш. ад цюрк. УІ, параўн. каз. УІ *Азім* (Жануз.). Рус. у XVII ст. *Озим* (Туп.). Бел. у XVI ст. *Озимко* (БА, I, 241). СРП *Озимков*

АЗІМЫ 'пасеяны да зімы', 'які нарадзіўся перад зімой'? — *Азíмы, Азíмаў*

*АЗОЙ.— *Азóенка*

*АЗОЛЯ.— *Азóлін*

*АЗОН, памянш. АЗОНЧЫК.— *Азóнчык*

*АЗРЭЛЬ, параўн. кірг. *Азраіл* 'ангел смерці' (КРС).— *Азрэ́леў*

*АЗУКА.— *Азýка*

АЗЯВА, памянш. АЗЯЎЧЫК параўн. рэг. *азяў* 'узяў', г. зн. 'той, які ўзяў, браў'.— *Азя́ўчыкаў*

АЙБІНДЭР параўн. кірг. *айбандар* 'жывёльны, жывёлін' (КРС).— *Айбíндэр*

АКАВІТЫ, магчыма, ад *вока* з суфіксам *-авіты*, параўн. таксама *акавіта* 'гарэлка, настоеная на карэннях' (Нас.).— *Акавíты*

АКАЛА ці ОКАЛА параўн. *акаць, окаць*, г. зн. 'той, хто адрозніваецца па вымаўленню [а] або [о]', параўн. таксама ст. рус. *окаляти* 'пэцкаць, брудзіць' (Ср.).— *Акалóвіч*. СРП *Околов*

АКАЛЕЛЫ 'той, які змёрз, азяб', 'той, які здох'.— *Акалéлаў*

АКАЛОТ 'сноп, абмалочаны без развязвання'.— *Акалóт, Акалатóвіч*

АКНО, памянш. АКЕНЦА, АКЕНКА.— *Акéнчыц*, ?*Акíнчыц* пры [е]>[і]

*АКОСТКА.— *Акóстка*

АКОТ, памянш. АКОТЧЫК 'акот, перыяд, калі коцяцца авечкі', рэг. 'валаскі на каласках збожжа' (КСЧ).— *Акацэ́віч, Акачóнак; Акóтчык*

АКРУЖНЫ 'які адносіцца да акругі', 'размешчаны на акружнасці', ст. рус. *окружьныи* 'суседні, які знаходзіцца навокал' (Ср.).— *Акружны́*

АКСАК тур. 'храмы, кульгавы' (ТБР), тат. тое ж (ТРС), кірг. тое ж (КРС), алт. тое ж (Залатн.).— *Аксáк*. Рус. і ўкр. у XVI—XVII стст. *Аксак* (Туп.). СРП *Аксаков*

АКСАМІТ.— *Аксамíт, Аксамíтаў*

*АКТАНАР.— *Актанарóвіч*. Параўн. АКТУН

*АКТУН.— *Актунóвіч*. Каз. УІ *Актан* (Жануз.)

*АКУДА.— *Акудóвіч*

АКУЛА, памянш. АКУЛКА, АКУЛЬЧЫК.— *Акýла, Акýлаў, Акулóвіч, Акулéвіч, Акýліч, Акулёнак, Акýленка, Акýлінка* пры [е]>[і]; *Акýлка, Акýльчык*. Усе СБП магчымы і ад УІ *Акула*<*Акила* (БА, І, 23). СРП *Окулов*.

АКУНЬ, памянш. АКУНЕЦ.— *Акунёў, Акунéвіч, Óкунеў; Акунéц*. Рус. у XV—XVII стст. *Окунь, Окунько* (Туп.). СРП *Окунев, Окуньков*

АКУТЫ 'акаваны', *АКУТ(А).— *Акуцёнак*. СРП *Акутин*

АКЦЫЗНЫ ўстар. 'акцызнік, чыноўнік па акцызу — пітному водкупу'.— *Акцызны*

АЛ тур. 'ружовы', 'хітрасць', 'сям'я' (ТБР), тат. 'ружовы', 'пярэдні' (ТРС), кірг. 'сіла', (КРС).— *Алаў*

АЛАДКА.— *Аладка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Оладя* (БА, I, 214). Рус. у XV—XVI стст. *Оладко, Оладья* (Туп.). СРП *Аладьин, Аладушкин, ?Аладьев*

АЛАЙ тур. 'полк', 'працэсія, шэсце' (ТБР), тат. 'так, гэтак' (ТРС), кірг. 'глухі', 'так, гэтак' (КРС), башк. устар. 'полк' (БаРС).— *Алай*. Рус. у XVI—XVII стст. *Алай* (Туп.). СРП *Алаев*

АЛАНЬ туркм. 'горка, узгорак, бугор' (ТуРС).— *Аланьеў*. СРП *Аланин*. Параўн. каз. УІ *Алан* (Жануз.)

АЛБУЛ чув. 'пан' (Залатн.).— *Албул*

АЛДАН тат. 'спераду, спачатку' (ТРС), кірг. 'перад, пярэдняя частка' (КРС).— *Алданаў*. СРП *Алданов*. Каз. УІ *Алданазар* (Жануз.)

АЛЕЙ, памянш. АЛЕЙКА.— *Алейчанка*

АЛЕЙНІК 'той, які робіць алей'.— *Алейнік, Алейнікаў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Олейник* (БА, I, 241; Туп.). Укр. у XVII ст. *Олейник* (Туп.). СРП *Олейник, Олейников, Алейников; Алейничук*

АЛЕНЬ, памянш. АЛЕНІК, АЛЕНЬЧЫК, АЛЯНЁК, АЛЯНЕЦ.— *Аленіч; Аленікаў; Алёнчык; Аляньков; Алянцэвіч*. Магчыма ўтварэнне прыведзеных СБП і ад жан. УІ *Алена<Елена*. Рус. у XVII ст. *Олень, Оленик* (Туп.). СРП *Оленев, Аленев, ?Оленин, ?Аленин, Оленичев, Аленичев, Олеников, Оленевский*

*АЛІТОЙЦЬ.— *Алітойць*

АЛПАТ тат. *алпаут* 'пан' (Залатн.).— *Алпатаў*. СРП *Алпатов, Алпатьев, Алпаткін*

АЛТЫН устар. 'грашовая адзінка'.— *Алтынаў*. СРП *Алтынов*

*АЛЫБА.— *Алыбін*. СРП *Алыбин*

АЛЫКА кірг. гіст. *алык* 'дань' (КРС), чув. *алык* 'дзверы' (Залатн.).— *Алыка*

АЛЬВАС рэг. 'альяс' (Дзярж.— М. Б.).— *Альвас*

*АЛЬД.— *Альдаў*

*АЛЬСА.— *Альсевіч*

АЛЬХА рэг. 'алешына, вольха' (Дзярж.— М. Б.).— *Альховіч, Альшук; Альхоўскі, Альшынскі, Алшэўскі, Альшоўскі*. СРП *Ольхин, ?Ольхов, Ольховский, Ольшевский, Ольшинский, Ольшанский*

АЛЬХАВЕЦ 'той, які жыве ў альховым лесе ці каля яго'?, 'жыхар вёскі Альха (Вольхі, Альховае)'? — *Альхавéц*

АЛЬХАВІК, АЛЬХОВІК.— *Альхавíк, Альхóвік, Альхóвікаў.* Рус. у XVII ст. *Ольховик* (Туп.). СРП *Ольховиков.* Параўн. АЛЬХАВЕЦ

АЛЬХОВЫ.— *Альхóвы.* СРП *Ольховой*

АЛЬХОЎКА.— *Альхóўка.* Бел. у XVIII ст. *Ольховка* (Туп.). Параўн. АЛЬХАВЕЦ

*АЛЬЦЫВАН.— *Альцыванóвіч*

АЛЬШАНІК рэг. 'алешнік' (Ст.-дар.— Э. Л.), ст. рус. *ольшаник* 'алешнік, альховы лес' (Ср.).— *Альшáнік, Альшáнікаў.* Бел. у XVI ст. *Ольшаник* (БА, I, 241)

АЛЬШЫНЕЦ з в. Альха, Вольхі, Альховае, Альшына.— *Альшынéц*

*АМЕГА рэг. *воміга* 'перасол' (Нас.), *вомігам* 'моцна, жорстка' (Нас.), рус. смал. *вомег, омег* 'горасць, нешта горкае, ядавітае' (Даль), смал. *омяга* 'стомленасць' (Дабр.).— *Амéга*

АМІР, відаць, з *эмір.— Аміраў.* Каз. УІ *Амір* (Жануз.)

*АМРОМА.— *Амрóмін*

АМФІТЭАТР.— *Амфітэáтр*

АНАДА укр. *онада* 'прыманка' (Грынч.).— *Анáдзéнка*

*АНАР.— *Анарóвіч.* Каз. УІ *Анар* (Жануз.)

АНГА ўзб. устар. *анга* 'ён, яна, яно' (УРС).— *Áнжанкаў*

*АНГОЛА.— *Анróлаў*

АНГУР параўн. кірг. *ангыр* аб прадметах 'вузлаваты, каравы', аб дарозе 'з выбоінамі, няроўная' (КРС).— *Ангýр*

АНДАЛА кірг. *андала* 'разыходзіцца ў розныя бакі, кідацца ўрассыпную' (КРС), кірг. *андал* аб дарозе 'пакрыцца выбоінамі' (КРС).— *Андáла*

*АНДЗІЛА.— *Андзілóвіч, ?Андзюлéвіч; Андзілéўка; Андзілéўскі*

*АНЗЕЛЬ.— *Анзéль* у выніку асваення ЛП *Анзеліс*

*АНІП(А), памянш. АНІПКА.— *Аніпка*

*АНКІН.— *Анкінóвіч.* СРП *Онкин*

*АНКІП.— *Анкіп*

*АНКУД, *АНКУДА.— *Анкýд, Анкýт* пры [д]>[т], *Анкýда, Анкудóвіч; Анкудзінаў.* СРП *Анкудинов*

*АНОДА, памянш. АНОДКА. — *Анóдчанка.* СРП *Анодин*

*АНОКА.— *Анóка; Анóцкі*

*АНОП.— *Анóп*

АНТРОП гр. *антропос* 'чалавек'.— *Антрóпаў.* СРП *Антропов*

*АНЦЁТКА.— *Анцётка*

*АНЦІХОР.— *Анціхóраў*

*АНЦУГАЙ.— *Анцугáй*

АНЦЫБАЛ рус. курск. лаянлівае слова 'чорт, сатана, д'ябал' (Хал. Сб. ОРЯС, т. 76, стр. 18; Кард. Уч. зап. Моск. обл. пед. инст., т. 35, вып. 3, стр. 195).— *Анцыбáлаў*

АПАЛЬКА, ідаць, ад *апаліць* 'абпаліць, апячы' ці ст. рус. *опалиться* 'гневацца' (Ср.), г. зн. 'апечаны, абпалены' ці 'гняўлівы, успыльчывы' — *Апáлька.* Бел. у XVII ст. *Опалько* (БА, I, 241). СРП *Апальков*

АПАНТАНЫ.— *Апантáны*

АПАРА, памянш. АПАРЭЦ ад *апáрыць* ці ад *апора?* — *Апарóвіч, Апарэвіч, Апарцоў.* Параўн. СЛП *Апарас*

АПЕНЬКА, рэг. АПЁНАК грыб 'апенька'.— *Апéнька; Апёнка, Апéнкін, Апéнчанка.* СРП *Опенкин*

*АПЕТ.— *Апéт, Апяцёнак; Апэт, ?Апáцкі.* СРП *Апетов*

АПЁК, АПЕЧАНЫ.— *Апячóнак*

АПОКА рэг. 'гультай, лежабок' (Бяльк., Юрч., Краснап.— В. Л.) 'аб'ядала' (Нас.), рус. смал. тое ж (Дабр.), ст. бел. *опока* 'камень; каменная скала' (Нас., АУ), ст. рус. 'вапняк, белая гліна' (Ср.).— *Апóка*

*АПОЛЯ, памянш. АПОЛЬКА.— *Апóлька; Апóльскі, Апалінскі.* Рус. у XVI ст. *Ополя.* Бел. у XVII ст. *Аполко* (БА, I, 241)

АПРАНА ад *апрануць?,* г. зн. 'адзенне'? — *Апрáніч*

АПУНА параўн. ст. рус. *опона* 'занавес, заслона, пакрывала' (Ср.).— *Апунéвіч*

АПУХА ў футры 'аблямоўка, абшыўка', рэг. 'закрыліна саламянай страхі, дошка над франтонам, якая трымае салому' (Дзярж.— М. Б.).— *Апухóвіч; Апухóўскі*

АРАБА тур. 'павозка, арба' (ТБР), кірг. тое ж (КРС), чув. *ораба* тое ж (Залатн.).— *Арабін*

АРАБЕЙ, памянш. АРАБЕЙКА рэг. 'верабей'.— *Арабéй; Арабéйка.* Параўн. ВЕРАБЕЙ

АРАБІНА рэг. 'рабіна' (Янк., I).— *Арабіна.* Параўн. РАБІНА

АРАБОК.— *Арабóк.* Параўн. АРАБЕЙ

*АРАЙ.— *Арáеў.* Каз. УІ *Арай* (Жануз.)

АРАКЧЭЙ, РАКЧЭЙ тат. *аракчы* 'п'яніца' (Труб. Этимология, 1968, стр. 46).— *Аракчэеў; Ракчэеў.* СРП *Аракчеев, Ракчеев*

АРБУЗ рэг., рус. 'гарбуз', з тат. *карбуз* (Дзмітр.)— *Áрбузаў.* Чув. УІ *Арбуз* (Магн.). Бел. у XVII ст. *Арбуз* (Туп.). СРП *Арбузов.* Параўн. ГАРБУЗ

АРГОН параўн. кірг. *аргун* 'помесь каровы і яка', 'помесь, гібрыд, метыс', 'ялаўка' (КРС).— *Аргóнаў.* СРП *Аргунов*

АРДА 'арда', рус. смал. 'зборышча, натоўп', 'шум, буянства' (Дабр.), ст рус. *орда* 'стаянка, качэўе', 'полчышча' (Ср.), з тур. *орду* 'палатка хана' (Уш., II).— *Ардá; ?Ардó, Ардыцкі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Орда* (БА, I, 241; Туп.). СРП *Ордин, ?Ордов, ?Ардов*

*АРДАТ.— *Ардáтаў*

*АРДАШНІК параўн. тур. *орудаш* 'з таго войска' (Шынк.).— *Ардáшнікаў*

*АРДЗЯКА.— *Ардзя́ка.* Параўн. АРДА

АРДЫНЕЦ ст. рус. *ординьць, ордыньць* 'палоннік, выкуплены з ардынскага палону' (Ср.).— *Ардынец.* Бел. у XVI—XVII стст. *Ордынец* (БА, I, 241). СРП *Ордынцев*

АРЖАНІК, відаць, ад *аржаны.— Аржáнік*

АРЖАНЫ рэг. РЖАНЫ 'аржаны, жытні'.— *Аржаны, Аржáнаў, Аржанóвіч; Ржаны, Ржáнскі.* СРП *Аржанов, Аржанков, Ржанов, Ржаных*

*АРЖАУТ.— *Аржáут*

*АРКУТ(А), памянш. *АРКУЦІК.— *Аркýцік*

АРЛЁНАК.— *Арлёнак, Арлянкéвіч.* Параўн. АРОЛ

АРМОНІК параўн. казах. *орман* 'лес' (КРС), магчыма, фанетычна з *гармонік*— параўн. ст. бел. *орностай, осподарь* (Нас., АУ).— *Армóнік.* Параўн. каз. УІ *Орман* (Жануз). СРП *Орманов*

АРОЛ, памянш. ОРЛІК.— *Арóл, Арлóў; Арлёнак, Арлянкéвіч; Óрлік.* Бел. у XVI ст. *Орел, Орол* (БА, I. 241). Рус. у XV—XVIII стст. *Орел, Орлик* (Туп.). СРП *Орлов, ?Орлин, Орловцев, Орловский*

*АРОЧКА.— *Арóчка.* СРП *Орочко*

АРТЫШ, памянш. АРТЫШОК башк. 'ядловец' (БаРС), алт. тое ж (Залатн.), кірг. 'лішняе, лішак' (КРС).— *Артыш, Артышóнак; Артышóк*

*АРУШ, *АРУХ.— *Арушо́нак*

АРХІРЭЙ.— *Архірэ́еў*. СРП *Архиреев*

АРЧАК, ВАРЧАК рэг. 'прыпражны конь' (Нас.), сг. рус. *арчакъ, орчак* 'драўляная аснова сядла' з таг. *арчак* 'сядзельная лука' (Фасм.), параўн. *ингырчак* 'падсядзёлак' (Ср.).— *Арчако́ў*. СРП *Арчаков, Арчаковский*

АРШЫН.— *Аршы́наў*. СРП *Аршинов*

АРЫШ тат. 'жыта', 'аржаны' (ТРС).— *А́рышаў*

*АРЭТ.— *Арэ́таў*. СРП *Аретов*

АРЭХ, памянш. АРЭШАК.— *Арэ́х, Арэ́хаў, Арашо́нкаў; Арэ́шка, Арашко́ў, Арашке́віч; Аржахоўскі* з польск. *orzech* 'арэх'. Рус. у XV—XVII стст. *Орех, Орешко* (Туп.). СРП *Орехов, Орехович, Орешенков, Орешонков, ?Орешкин, Орешин, Орешков*

*АРЭЦ.— *Арцэ́віч*

АСАВЕЦ з в. Осава, Осаў.— *Асаве́ц*

АСАДЧЫ, памянш. АСАДЧЫК укр. *осадчий* 'асаднік, першапасяленец, заснавальнік паселішча' (Грынч.).— *Аса́дчы, Аса́дчанка, Аса́дчых; Асадчу́к; Аса́дчык*. Укр. у XVII ст. *Осадчий* (Туп.). СРП *Осадчий, Осадченко, Осадчиев*

АСАКА.— *Асака́*. Рус. у XV—XVII стст. *Осока* (Туп.). СРП *Осокин*

АСАН кірг. 'лёгкі, просты, нескладаны для выканання' (КРС), башк. аб чалавеку 'сухарлявы, хударлявы' (БаРС).— *Аса́наў, Асано́віч*. Кірг., каз. УІ *Асан* (КРС, Жануз.). Рус. у XVI—XVII стст. *Осан, Асанчюк* (Туп.). СРП *Асанов*

АСЕДА, ідаць, ад *асядаць*.— *Асе́да*

*АСЕЙ, памянш. АСЕЙКА.— *Асію́к; Асе́йка*

АСЁЛ.— *Аслю́к*

АСІЛАК.— *Асі́лак, Асі́лкін*

АСІНА. — *Асі́ненка; Асіно́ўскі*. СРП *Осинин, Осинкин, Осиновский*

АСІНАВІК 'той, які жыве ў асінавым лесе ці каля яго'?, 'жыхар вёскі Асіна (Асіны, Асінавае)'? — *Асі́навік*

*АСКА.— *Аскі́н*. СРП *Оскин*

*АСКАБА.— *Аскабо́віч; ?Васкабо́віч* з прыстаўным [в], магчыма і ад *Васкабой* з суф. *-іч* і ўстаўным [в]

АСКЕР, памянш. АСКЕРКА араб. *аскер* 'войска', 'воін, салдат' засвоена многімі цюрк. мовамі (Дзмітр.): тур. 'воін', баец', 'ваяўнічы' (ТБР), кірг. 'войска', устар.

'салдат, воін' (КРС), у рускай мове з тур.— так звалі рускія турэцкіх салдат (Дзмітр.).—*Аскéраў; Аскéрка, Аскірка.* Каз. УІ *Аскер* (Жануз.). Бел. у XVII ст. *Оскерка.* СРП *Оскеров*

АСКОЛАК.— *Аскóлак, ?Аскóлкін.* Бел. у XVIII ст. *Асколак* (БА, I, 242). СРП *Осколков*

*АСКУНТ.— *Аскунтóвіч*

АСМАК ст. бел. *осмакъ* 'манета ў восьмую частку гроша' (Нас., АУ), ст. рус. *осмакъ* тое ж (Дзюверн.).— *Асмакóвіч; Асмакóўскі*

*АСМЫК(А).— *Асмыкóвіч*

АСОБА, памянш. АСОБІК.— *Асóбік*

АСОКА ст. бел. *осока* 'сабака-сышчык, які высочвае звера ці яго логава' (Нас., АУ), ст. рус. *осока, осокъ* 'аблава на звера' (Ср.).— *Асóка. Асóкін*

*АСОМ, памянш. АСОМЧЫК.— *Асóмчык; Асóмскі*

*АСОН.— *Асóнаў*

АСТАТАК.— *Асташкéвіч*

АСТРАВІК 'жыхар вострава ці в. Востраў'?, параўн. ст. рус. *островьникъ* 'жыхар вострава'? (Ср.).— *Астравік, Астравічэ́ня*

АСТРАВУХ, АСТРАВУШКА складанае са спалучэння *вострыя вуха* 'які добра чуе, мае вострае вуха'?— *Астравýх, Астравýшка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Остроух* (БА, I, 242; Туп.). СРП *Остроухов, Остроушкин*

АСТРАК 'вострыя на язык'?, 'дасціпнік, жартаўнік'?, параўн. рус. *остряк.*— *Астракóў.* СРП *Остряков*

АСТРАЎНЫ.— *Астраўны́; Астраўля́нчык.* Апошняе магчыма ад АСТРАВІК (гл.) і ад айконіма *Востраў* як назва жыхара. СРП *Островнов*

АСТРАШАБ складанае са спалучэння *вострая шабля* 'які ўмела валодае шашкай, ліхі рубака'.— *Астрашáб.* Рус. і ўкр. у XVII ст. *Острая Сабля* (Туп.). СРП *Остросаблин*

*АСТРОМ, *АСТРЭМ.— *Астрамóвіч*

АСТРОЎКА рэг. 'піраміда з сукаватых калоў для сушкі снапоў' (Сл.— М. Б.), параўн. *астрова* 'ствол ёлкі з сукамі, своеасаблівая лесвіца' (Янк., I).— *Астрóўка*

АСТРЭЙКА 'вострыя на язык'?, 'дасціпнік, жартаўнік'.— *Астрэ́йка.* СЛП *Астрейка, Астрейкіс.* Параўн. АСТРАК, ВОСТРЫ

*АСУЛА.— *Асулéвіч*

АСЦЮК.— *Асцю́к, Асцюкéвіч*

АСЦЮЛЬКА рэг., памянш. ад *асцё.* — *Асцю́лькін*

АСЫКА, відаць, ад рэг. *асыкацца* 'рэзка адказваць каму', г. зн. 'які асыкаецца'?— *Асычэ́нка*

АСЯДАЧ 'які асядае'.— *Асяда́ч.* Бел. у XVIII ст. *Асядач* (БА, I, 242)

АТАЙ башк. 'бацька' (БаРС).— *Ата́еў.* Рус. у XVI ст. *Атай* (Туп.)

АТАМАН цюрк. складанае *ата* 'бацька, дзед' і *ман* афікс для ўтварэння павелічальных імён (Дзмітр.).— *Атама́нскі.* Рус. і ўкр. у XVI—XVII стст. *Атаман, Ватаман* (Туп.). СРП *Атаманов*

АТАМАНЧУК 'сын атамана'— *Атаманчу́к.* СРП *Атаманчуков*

*АТАХЕЛЬ.— *Ата́хель*

АТВАЛКА ад рэг. *атваліць* 'адваліць'?— *Атва́лка*

АТЛАН тат. каманда 'па конях, сядай на каня' з *ат* 'конь' і *лан* дзеяслоўны суфікс (Заянч., 37), *атлану* 'садзіцца конна' (ТРС).— *Атла́наў.* Чув. УІ *Атлан* (Магн.)

АТЛІВАНЫ рэг. 'адліваны', г. зн. 'добра зложаны'?, 'прыгожы'?— *Атліва́наў; Атліва́нчык.* Бел. у XVIII ст. *Атливаны, Одливаны* (БА, I, 242). Рус. у XVII ст. *Отливанный* (Туп.)

АТЛЫГА параўн. *залыгаць* 'злавіць, накінуўшы вяроўку', 'уцягнуць у якую-небудзь справу', рэг. 'запрэгчы'; праўдападобна існаванне дзеяслова *атлыгаць* з агульным значэннем 'вызваліць', ад якога **Атлыга* 'які вызваліўся'? ці 'якога вызвалілі'?— *Атлы́гін*

*АТМАН параўн. АТАМАН.— *Атмано́віч.* СЛП *Атмонайтіс*

*АТОКА.— *Ато́ка*

АТОСА.— *Ато́са, Ато́сін*

*АЎЗА.— *Аўзін*

АЎКШТОЛЬ літ. *áukštas* 'высокі'.—*Аўкшто́ль*, у выніку асваення ЛП *Аукштоліс, Аукштуоліс*

АЎЛАН рэг. 'улан'.—*Аўла́наў.* Параўн. УЛАН

АЎРУНА параўн. рэг. *уруна* 'рунь' (Сл. — М. Б.).— *Аўру́нін*

*АЎСІШЧАР.— *Аўсішча́р*

АЎСЮК бат.— *Аўсю́к, Аўсюке́віч*

АЎСЯНІК бат., заал., 'аўсяны блін'.— *Аўся́нік, Аўся́ннік, Аўся́ннікаў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Овсяник* (БА, I, 240). Рус. у XV—XVI стст. *Овсяник* (Туп.). СРП *Овсяников, Овсянников*

АЎСЯНЫ.— *Аўсяны, Аўсяновіч.* Рус. у XVI ст. *Овсяной* (Туп.)

*АЎХАЧ.— *Аўхачоў*

АЎЦА рэг. 'авечка'. — *Оўчанка; Аўчук.* Рус. у XV—XVII стст. *Овца* (Туп.). СРП *Овцын, Овчуков.* Параўн. АВЕЧКА

АЎЧАР.— *Аўчароў, Аўчэрэнка.* Бел. у XVII ст. *Авчар* (БА, I, 241). СРП *Овчаров, Овчаренко*

АЎЧЫНА, АЎЧЫНКА.— *Аўчынка.* Бел. у XVII ст. *Овчинка* (Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Овчина* (Туп.). СРП *Овчинкин*

АЎЧЫННІК.— *Аўчыннікаў.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Овчынник, Авчинник* (БА, I, 241). Рус. у XV ст. *Овчинник* (Туп.). СРП *Овчинников*

*АХЛАМ рэг. 'хлам'?— *Ахламёнак*

*АХЛЯБІНА.— *Ахлябінін.* СРП *Охлябинин*

АХОТНІК рэг. 'паляўнічы', 'ахвочы, ахвотны'.— *Ахотнікаў.* СРП *Охотников*

*АХПАШ.— *Ахпаш*

*АХПОЛ(А).— *Ахполаў.* Чув. УІ *Ахпулат* (Магн.)

*АЧКАВЕЦ.— *Ачкавец*

*АЧЫН(А).— *Ачыновіч.* Чув. УІ *Ачин* (Магн.)

*АШАРАП.— *Ашарап*

АШВІЛА параўн. літ. *ašva* 'кабыла' (Атр., II, 37).— *Ашвілаў*

*АШКАЛА.— *Ашкала, ?Ашкяловіч*

*АШМЯГА.— *Ашмяга.* СЛП *Ašmega, Ašmegas*

АШМЯН, АШМЯНЕЦ 'жыхар г. п. Ашмяны'.— *Ашмян, Ашмянец, Ашмянскі.* Бел. у XVI ст. *Ошменец* (БА, I, 242). СЛП *Ašmena, Ašmenas, Ašmenavičius*

*АШОМКА.— *Ашомка*

АШУЙКА 'правая рука'?— *Ашуйка*

АШУРАК, АШУРКА рус. смал. *ошурки* 'рвань, анучы' (Дабр.).— *Ашурак, Ашурка, Ашуркевіч.* Рус. у XV—XVI стст. *Ошурок* (Туп.). СЛП *Ошурка, Ошурко*

АШЭЕК, памянш. АШЭЙЧЫК рэг. 'ашыек'.—*Ашэйчык*

АШЭЙНІК рэг. 'нашыйнік'.— *Ашэйнік*

БАБА.— *Бабіч, Бабічаў, Бабовіч, Бабенка, Бабеня; Бабанюк; Бабінскі, Бабіцкі.* Рус. у XV ст. *Баба* (Туп.). СРП *Бабин, Бабич, Бабичев, Бабиченко, Бабенко, Бабенков, Бабинский, Бабицкий.* Параўн. БАБІЧ, БАБКА

БАБАВОЗ 'той, які возіць боб'? — *Бабавóз*

БАБАЕД 'той, які есць боб'— *Бабаéд*. Рус. у XVI ст. *Бобоед*

БАБАЙ, памянш. БАБАЙКА тат. *бабай* 'стары', 'дзед, дзядуля', 'дзядзя', 'цесць', ветлівы зварот да старэйшага мужчыны (ТРС), кірг. 'стары' (КРС), башк. 'дзед, дзядуля', 'стары чалавек', рэг. рус. тое ж (Даль), рус. *бабайка* 'вясло', 'уключына' (Фасм.).— *Бабáеў, Бабáйка*. Чув. УІ *Бабай* (Магн.). Рус. і ўкр. у XVI ст. *Бабайко* (Туп.). СРП *Бабаев, Бабайцев, Бабаевский*

БАБАК рэг. 'дурань, безгаловы чалавек' (Дзярж.— М. Б.), рус. 'байбак, стэпавы сурок', 'непаваротлівы чалавек, маруда, гультай, соня', укр. тое ж (Грынч.).— *Бабáк, Бабакóў, Бабачóнак*. Чув. УІ *Бабака* (Магн.). СРП *Бабак, Бабаков, Бабакин*

БАБАКА.— *Бабáка*. Параўн. БАБАК

*БАБАН, памянш. БАБАНКА.— *Бабáнаў; Бабáнка*. Рус. у XV ст. *Бабан* (Туп.). СРП *Бабанов, ?Бабанин*

*БАБАР.— *Бабарэ́нка*. Чув. УІ *Бабар* (Магн.). СРП *?Бабарин*

*БАБАРЫКА.— *Бабары́ка, Бабарыкін*. Рус. у XVI ст. *Бабарика* (Туп.). СРП *Бабарыкин, Боборыкин*

*БАБАРЭКА.— *Бабарэ́ка*

*БАБАРЭНЬ.— *Бабарнёў*

БАБАХА рус. *бабахи* 'пышкі, аладкі', 'грэцкія бліны', 'перапечка, праснак' (Даль).— *Бабáхін*. Рус. у XVI— XVII стст. *Бабаха*. СРП *Бабахин*. Параўн. БАБАШ, БАБОХА

*БАБАШ з тат. *бабачы* 'той, які робіць абразанне дзецям' (Шынк.).— *Бабáш*. СРП *Бабашев, Бабашкин*

БАБЕЙ, памянш. БАБЕЙКА рэг. 'бабнік', рус. тое ж (Даль), укр. *бабій* тое ж, параўн. тат. *бэбэй* 'грудное дзіця' (ТРС). — *Бабéй, Бабíй; Бабéйка*. Бел. у XVII ст. *Бабейка* (Туп.).

*БАБЕКА.— *Бабéкін*

БАБЕЦ размоўна-прастамоўнае ад *баба*?— *Бáбцаў, Бабцóў*. Бел. у XVII ст. *Бабец* (БА, І, 197). Параўн. БОБ

БАБЁР, БОБР, БОБЕР, памянш. БОБРЫК, БАБРОК, БАБРУК, БАБЯРЭЦ.— *Бабёр, Бобр, Бóбер, Бабрóў, Бабрóвіч; Бабрýк, Бóбрык, Бóбрыкаў, Бабрыкóвіч; Бабракóў; Бабярэ́ц; Бабрóўскі, Бабрыцкі*. Бел. у XVI— XVII стст. *Бобр, Бобер, Бобрик* (БА, І, 199; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Бобр, Бобер, Бобрик, Бобрище* (Туп.).

СРП *Бобров, Боброк, Бобриков, Боберко, Бобраков, Бобрецкий, Бобринский, Бобровский*

БАБІЛА павеліч. ад *баба?— Бабіла*

БАБІНА 'адно зерне бобу',— *Бабіна, Бабініч, Бабіно́віч; Бабіно́к.* Бел. у XVI ст. *Бобина* (Туп.)

БАБІЧ рэг. 'дзіця, якое нарадзілася ў бабкі-павітухі ці ў старой жанчыны' (КСЧ, Янк., III), рус. 'бабнік' (Даль).— *Ба́біч, Ба́бічаў.* Магчыма, як патранімічныя формы ад БАБА (гл.)

БАБКА ў розн. знач., у тым ліку памянш. ад БАБА (гл.)— *Ба́бкін, Бабке́віч, Бабчо́нак, Бабчано́к; Бабко́ўскі. Бабчынскі.* Бел. у XVIII ст. *Бабка* (Туп.). СРП *Бабкевич, Бабкин*

*БАБКУН.— *Бабкуно́ў*

БАБОК рэг. бат. 'бабоўнік, вадзяны трохліснік', 'адно зерне бобу'.— *Бабо́к, Бабко́ў, Бабке́віч, Бабчо́нак, Бабчано́к; ?Бабко́, Бабко́ўскі, Бабчы́нскі.* СРП *Бобков*

*БАБОЛЯ.— *Бабо́ля*

БАБОЎКА.— *Бабо́ўка*

*БАБОХА.— *Бабо́ха*

БАБОШКА рус. *бабошка* 'мучны выраб' (СРНГ, 3).— *Бабо́шка.* Рус. у XVI ст. *Бабошко.* (Туп.). СРП *Бабошкин, Бабошка, Бобошка*

БАБРАЎНІЧЫ.— *Бабраўнічы; Бабраўніцкі*

БАБРОВІК.— *Бабро́вік.* Параўн. БАБРОЎНІК

БАБРОЎНІК ст. бел. *бобровник* 'лавец баброў' (Нас., АУ), 'наглядчык над бабрамі', 'старшы над бабровымі старажамі' (Гарбач.), ст. рус. *бобровьникъ* 'лавец баброў' (Ср.), укр. *бобровник* 'паляўнічы на баброў', 'бабровы прамысловец' (Грынч.).— *Бабро́ўнік, Бабро́ўнікаў.* СРП *Бобровников*

БАБСКІ.— *Ба́бскі*

БАБУК рус. 'земляны заяц, тушкан' (Фасм.).— *Бабу́к, Бабуко́ў, Бабучэ́нка*

БАБУЛЬ.— *Бабу́ль.* Параўн. БАБУЛЯ

БАБУЛЯ 'маці бацькі ці маткі', 'старая жанчына'.— *Бабулін.* СРП *Бабулин*

БАБУН рус. *бобун* 'фасоль' (Мельн.), 'боб' (СРНГ, 3), 'базар, рынак' (Бурн.), параўн. тат. *бабунэ* 'рамонка' (ТРС), узб. *бабуна* тое ж (УРС).— *Бабу́н.* СРП *Бобунов*

БАБУНЯ, памянш. БАБУНЬКА рэг. 'бабуля'.— *Бабу́нька.* СРП *Бабунин*

БАБУРА, памянш. БАБУРКА 'макрыца, сараканожка' (Нас.), рус. *бабура, бабурка* 'бабачка, матыль', назва расліны 'страчок', 'галавастая рыбка, поп' (Даль).— *Бабýра, Бабýраў; Бабýрка, Бабýркін; Бабýрскі.* СРП *Бабурин, Бабуров*

БАБУРКА рус. *бабурина* 'матылёк' (Вал.), 'загнет, месца ў рускай печы, куды выграбаюць жар' (Даль).— *Бабýркін.* Бел. у XVI ст. *Бабурка* (Туп.). Параўн. БАБУРА

БАБУШКА рэг. 'бабуля'— *Бáбушкін.* Параўн. БАБУЛЯ, БАБУНЯ

БАБСКІ.— *Бáбскі*

БАБЧЫ параўн. тат. *бэбчи* 'пяро, пярцо' (ТРС).— *Бабчы́; Бабчы́нскі*

*БАБЫДА.— *Бабы́даў*

БАБЫЛЬ, памянш. БАБЫЛЕЦ.— *Бабы́ль, Бабылёў; Бабыльцóў.* Рус. у XV—XVII стст. *Бобыль.* СРП *Бобылев*

*БАБЫНА параўн. рус. *бабыня* 'самазадаволены чалавек' (Фасм.) — *Бабы́на.* Рус. у XV ст. *Бабыня* (Туп.)

БАБЫР, памянш. БАБЫРЫК кірг. 'гаварун, гаварлівы' (КРС), рус. *бобырь* 'пячкур' (Даль, СРНГ, 3), *бобырец* 'рыба з роду галаўнёў' (Даль), бел. рэг. *бабырка* 'пячкур' (КСЧ) туркм. *бабыр* 'пантэра' (ТуРС).— *Бабы́р; Бабы́рык.* Чув. УІ *Бобыря* (Магн.). СРП *Бобырёв*

БАВА ад *бавіць, бавіцца?— Бавá.* Рус. у XVI—XVII стст. *Бова* (Туп.). СРП *Бавин, Бовин*

*БАГА.— *Бáгін; Багінскі.* СРП *Багін*

*БАГАВЕЙ.— *Багавéенка*

БАГАДЗЕЛЬНЫ 'які жыве ці жыў у багадзельні'?— *Багадзéльны*

*БАГАДЗЯЖ.— *Багадзя́ж*

*БАГАДУХ, памянш. БАГАДУШКА.— *Багадýшка*

БАГАЙ рус. 'жалезны лом, якім вымаюць цвікі' (Фасм.) — *Багáй; Багайчýк.* Чув. УІ *Багай, Богай* (Магн.). Каз. УІ *Багай* (Жануз.)

БАГАЛЕЙША.— *Багалéйша.* Параўн. БАГАЛЬ

*БАГАЛЬ.— *Багáль.* Чув. УІ *Багали* (Магн.). СРП *Багалей,* СЛП *Баголюнас*

БАГАМАЗ жарт. 'няўдалы мастак', рус. *богомаз* 'іканапісец' (СРЯ), 'гандляр іконамі, карцінамі', 'двудушны чалавек' (СРНГ, 3).—*Багамáз, Багамáзаў.* Рус. з XVII ст. *Богомаз* (Туп.). СРП *Богомазов*

БАГАМОЛ.— *Багамóлаў; Багамóльскі*

БАГАМОЛЕЦ.— *Багамóльцаў.* У XVII ст. *Богомолец* — літоўскі пан (Туп.). СРП *Богомолец*

*БАГАМ'Я.— *Багам'я*

*БАГАРОДЗЬ.— *Багарóдзь.* СРП *Богородский, ?Богородицкий*

БАГАСЛОЎ.—*Багаслóў; Багаслóўскі.* Рус. у XVII ст. *Богослов* (Туп.). СРП *Богословский*

БАГАТКА, БАГАТКО рус. *богатка* 'багаты чалавек', 'кошка з шэрсцю трох колераў' (СРНГ, 3).— *Багáтка, Багаткó, Багаткевіч.* Бел. у XVI ст. *Богатко* (Туп.). СРП *Богатков, Богаткин*

БАГАТЫ.— *Багацэ́віч, Багацéнка, Багацёнак; Багáцкі.* Рус. у XVI—XVII стст. *Богатой, Богатый* (Туп.). СРП *Богатин, Богатов*

БАГАТЫР 'багаты чалавек'.— *Багатырóў.* Рус. у XV ст. *Богатырь* (Туп.). СРП *Богатырёв*

БАГАЧ, рэг. БОГАЧ 'багаты чалавек' (БРС, КСЧ).— *Багáч, Бóгач, Багачóў; Багачýк.* Рус. і ўкр. у XVII ст. *Богач* (Туп.). СРП *Богачёв*

БАГДАН рус. *богдан* 'назва дзяцей да хрышчэння' (Даль), старажытнае славянскае імя, прынятае праваслаўнай і каталіцкай царквой (БА, I, 35).— *Багдáн, Бóгдан, Багдáнаў, Багдановіч, Багдáнéц, Багданкéвіч; Багданчýк; Багдáнчык; Багдáчыц; Багдáшаў, Богдашыч; Багдáшыц; Бáгдзя, Багдзéвіч; Багдзéй.* Хутчэй, аднак, СБП утвораны ад УІ *Богдан,* якое ў XVI—XVIII стст. было папулярным у Беларусі (БА, I, 35), у Расіі і на Украіне (Туп.). СРП *Богдан, Богданов, Богданович, Богдановский, Богданкевич, Богданчиков, Богдашкин*

*БАГДАСАР.— *Багдасáраў.* СРП *Богдасаров, Багдасаров*

*БАГЕЛЬ.— *Багель*

БАГЛАЙ 'непаваротлівы мужчына, лежабок' (Нас.), рус. 'гультай, дармаед' (Даль), укр. 'лянота' (Піск.), 'гультай' (Яварн.), параўн. тат. *баглау* 'ускладаць', 'вязаць', 'звязваць', перан. 'уцягваць, ублытваць' (ТРС), магчыма, з бел. *богылай* 'богалай, той, хто лае бога' (Бяльк.).—*Баглáй.* СРП *Баглаев, Боглаев*

*БАГМЕТ.— *Багмéт*

БАГНА,— *Багнюк; Багнавéц; Багнóўскі*

БАГОР рэг. 'бусак'.— *Багрóў.* СРП *Багров, Богров*

БАГРЭЙ укр. *багрій* 'светлабуры вол' (Піск.).— *Багрэ́еў.* СРП *Багреев*

БАГРЭЦ ад *багор* ці *багровы?— Багрэ́ц, Баграцо́ў, Баграцэ́віч, Багры́цэвіч.* Бел. у XVIII ст. *Багрец* (БА, I, 197). СРП *Багрецов, Богрецов*

*БАГУЙ.— *Багу́еў*

БАГУМІЛА 'мілы богу'.— *Багумі́ла*

БАГУН, БОГУН — *Багу́н, Бо́гун, Багу́наў.* Укр. у XVII ст. *Богун, Багун.* СРП *Богун, Богунов, Богунский*

*БАГУС.— *Багусе́віч*

БАДАЙ тат. *бодай* 'пшаніца' (ТРС), магчыма, ад *бадаць.— Бада́й.* СРП *Бадаев.* Чув. УІ *Бодай* (Магн.). Параўн. БУДАЙ

БАДАК, БОДАК рэг. 'асот', 'вазон-сталетнік' (Стэц.), ст. рус. *бодак* 'лодка, барка' (Дзюверн).— *Бада́к, Бо́дак.* Бел. у XVII ст. *Бодак* (БА, I, 199)

БАДЗЕЙ, памянш. БАДЗЕЙКА ад *бадаць* ці *бадзяцца? — Бадзе́й, Бадзееў; Бадзе́йка.* СРП *Бодеев.* Чув. УІ *Бадей* (Магн.)

*БАДЗЕРКА.— *Бадзе́рка*

БАДЗІЛА рэг. 'бадлівая карова', рус. *бодило* 'рагаціна' (Даль).— *Бадзі́лаў*

БАДЗЮК ад *бадаць* ці *бадзяцца?— Бадзю́к, Бадзюко́ў*

БАДЗЮЛЯ, БАДЗЮЛЬКА рэг. 'што-небудзь маленькае, як зернетка, крупінка' (Дзярж.— М. Б.).— *Бадзю́ля; Бадзю́лін; Бадзюлькін*

БАДЗЯ ўкр. *бадя* 'лянівы вол' (Грынч.). — *Ба́дзіч*

БАДЗЯЙ рэг. бат. 'бадзяга' (Р. Мурашка «Сын», 1957, стар. 87), магчыма, ад *бадзяцца.— Бадзя́й, Бадзя́еў.* СРП *Бодяев*

БАДЗЯКА рэг. 'той, які бадзяецца' (Чавус.— В. Л.), бат. 'бадзяга'.— *Бадзя́ка.* СРП *Бодяко*

БАДЗЯЛА, памянш. БАДЗЯЛІК 'той, які бадзяецца'?— *Бадзя́ла, Бадзя́лін*

БАДУК 'той, які бадаецца'?— *Баду́к*

БАДУЛЯ 'той, які бадаецца'?— *Баду́лін.* СРП *Бодулин*

БАДУН рэг. 'той, які бадаецца', рус. *бодун* 'бадлівая жывёліна' (Даль), 'незгаворлівы чалавек', 'чалавек з няцвёрдай паходкай' (СРНГ).— *Баду́н, Бадуно́ў.* СРП *Бадунов, Бодунов, Бодунков*

БАДЫЛЬ рэг. 'сцябло', бел. літ. *бадылле* 'сцяблы', укр. *бадилина* 'сцябло' (Грынч.).— *Бады́ль*

*БАДЫТКА.— *Бады́тчык*

*БАЕГА, памянш. БАЕЖКА.— *Баежка; Баешка*

БАЁК гл. БАЙ

БАЕР параўн. тат. *боеру* 'аддаваць загад' (ТРС).— *Баер*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Баёрас, Баерас*

БАЕЦ.— *Байцоў*. СРП *Бойцов*

БАЖАН, памянш. БАЖАНОК рэг. 'фазан' (Нас.), рус. *бажант* 'фазан' (Даль), магчыма, ад *бажаць* 'жадаць' г. зн. 'той, якога хацелі, жадалі' (параўн. *Ждан*), параўн. тат. *божан* 'шэршань' (ТРС).— *Бажан; Бажанок, Бажанкоў*. Каз. УІ *Бажан* (Жануз.). СРП *Бажан, Бажанов, Божанов*

БАЗ башк. 'яма пад падлогай, пограб' (БаРС), рус. 'крыты ці някрыты двор для скаціны' (Даль).— *Базін, Базевіч, Базенка; Базук, Базюк*. СРП *Базев, Базин, Базюков*

*БАЗАЙ.— *Базаев*. Каз. УІ *Базай* (Жануз.). СРП *Базаев*

БАЗАН рэг. 'фазан' (Нас.), рус. 'крыкун, хвалько' (Даль), параўн. *базанить* 'крычаць, плакаць' (Мельн.).— *Базан*. Рус. у XVII ст. *Базан* (Туп.). Каз. УІ *Базан* (Жануз.). СРП *Базанов*

БАЗАР.— *Базар, Базарэвіч*. Рус. у XV—XVII стст. *Базар, Базарко* (Туп.). СРП *Базаров, ?Базарьев*

*БАЗЕКА.— *Базека*. СРП *Базекин*

*БАЗУЙ.—*Базуев*. Рус. у XV ст. *Базуй* (Туп.)

БАЗУЛА, памянш. БАЗУЛЬКА.— *Базулька*

*БАЗУН.— *Базун*. СРП *Базунов*

БАЙ, памянш. БАЙЧЫК, БАЁК, БАЙКО бел. 'гаварун, пустамеля' (Нас.), рус. 'гаварун, апавядач' (Даль), укр. 'казачнік' (Грынч.), тат., кірг. 'багаты, бай' (ТРС, КРС).— *Бай, Баеў; Байчык; Баёк; Байко, Байкоў, Байкевіч; Байчук; Байкоўскі*. Бел. у XV—XVII стст. *Бай, Байка, Байчик* (Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Бай, Байко* (Туп.). СРП *Баев, Байков, Баевский*

*БАЙБА, памянш. БАЙБІК.— *Байбікаў*

БАЙБАК тат. 'сурок' (ТРС), башк. тое ж.— *Байбак*. Чув. УІ *Байбака* (Магн.). СРП *Байбаков*. Параўн. БАБАК

БАЙБУС рэг. 'высакаанослы няскладны чалавек' (Нас., КСЧ), абразлівае аб падростку (Нас.).— *Байбус*

*БАЙВЕР.— *Байвер*

*БАЙГОТ.— *Байгот*

БАЙДА ўстар. 'свая'; *бойды біць* 'нічога не рабіць, хадзіць без справы' (Нас.), укр. 'гуляка, бесклапотны чалавек', 'няскладная жанчына' (Грынч.), 'акраец хлеба' (Грынч., Піск.), параўн. кірг. *байда* 'прыбытак, карысць, выгада' (КРС), параўн. бел. рэг *збайдаць* 'марна страціць, пусціць на вецер' (Дзярж.— М. Б.), рус. *байдать* 'бяздзельнічаць' (Кард., стр. 205), такім чынам для антрапоніма *Байда* маглі быць выкарыстаны значэнні 'бесклапотны чалавек, марнатраўца', 'няскладны, непаваротлівы чалавек, слуп'.— *Ба́йда, Ба́йдаў, Байдо́ў; Байду́к.* СРП *Байдукоў*

БАЙДАК ст. бел. 'рачное аднамачтавае купецкае судна' (Нас., АУ), рус. 'рачное судна' (Дзюверн., Даль), 'тоўстая дошка для падлогі ці столі' (Дабр.), укр. 'рачное судна' (Піск.), параўн. тат. *буйдак* 'халасты, адзінокі' (ТРС), магчыма і ад *байдаць* — гл. БАЙДА.— *Байда́к, Байдако́ў.* СРП *Байдакоў*

БАЙДАЛА, відаць, ад *байдаць, збайдаць,* г. зн. 'той, які марна траціць, марнатраўца'.— *Байда́лін.* СРП *Байдалин*

БАЙКАЧ параўн. рус. *байкать* 'закалыхваць дзіця' (Дабр.).— *Байкачо́ў*

*БАЙКАШ.— *Байка́ш*

БАЙЛА, магчыма, ад *баяць* г. зн. 'бай, апавядальнік'.— *Ба́йлаў*

БАЙМАН башк. 'шчасце'.— *Байман.* Чув. УІ *Байманла* (Магн.). Каз. УІ *Баймен* (Жануз.)

БАЙРАМ ст. бел. 'магаметанскае свята — Новы год' (Нас., АУ), узб., башк. 'свята' (УРС), тат. *бэйрэм* тое ж (ТРС).— *Байра́м.* Башк. УІ *Байрам* (СЛІ, 71)

*БАЙРАШ.— *Ба́йраш, Байра́ш.* Чув. УІ *Байруш* (Магн.).

БАЙТУС, магчыма, ад *байтаць* (*байдаць*).— *Ба́йтус.* Параўн. БАЙДА, БАЙДАЛА

*БАЙЦУН.— *Байцу́н*

БАК.— *Ба́каў*

БАКА рус. 'страказа' (Мельн.), 'гаварун' (Даль), параўн. бел. *бакуліць* 'пустасловіць' (Нас.), тат., узб., башк., каз., кірг. 'лягушка' (ТРС, УРС, КРС), тат. 'драўляная засаўка' (ТРС), кірг. 'хударлявы, сухапары чалавек' (КРС).— *Ба́ка, Ба́каў.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Бака* (БА, І, 197; Туп.). Чув. УІ *Бака* (Магн.). СРП *Бакин*

БАҚАВЕЦ, відаць, ад айконіма *Бакі, Бакава.— Бакаве́ц*

БАҚАЙ рус. 'рачная пратока, праран у плаўнях, у камышах' (Даль), укр. 'яма ў балоце' (Піск.), 'глыбокая яма ў рацэ ці прудзе', 'выбоіна, лагчына, напоўненая вадой на дарозе' (Грынч.), башк. 'рачная пратока' (БаРС), кірг. 'бабка нагі каня' (ҚРС.)— *Бака́й.* Чув. УІ *Бакай* (Магн.). Рус. у XVII ст. *Бакай* (Туп.). СРП *Бакаев*

БАҚАН, БОҚАН ст. рус. *бокан* 'камень' (Ср.), рус., укр. *бакан* 'барвовая фарба' (Даль, Грынч.), укр. *боканъ* 'паўнабокі, бакасты' (Грынч.), магчыма, цюрк., параўн. кірг. *бакан* этнагр. 'жэрдка, шэст, якім падымаюць верхнюю частку юрты', 'дубінка', 'каромысла' (ҚРС), башк. 'жэрдка, мачта, на якую ўзлазяць пры спаборніцтвах на сабантуях' (БаРС).— *Бака́н, Бо́кан, Бака́наў, Бакано́віч; Бакано́ўскі.* СРП *Баканов*

БАҚАНАЧ.— *Бакана́ч.* Параўн. БАҚАН

БАҚАР 'з поўнымі, круглымі бакамі'?— *Бакарэ́віч.* СРП *Бакарев, Бакарёв, Бокарёв*

БАҚАТЫ прым. 'з поўнымі, круглымі бакамі'?— *Бакацю́к*

БАҚАЎНЯ рэг. 'бакавы пакойчык'.— *Бакаўня́*

БАҚАЧ, БОҚАЧ 'з поўнымі, круглымі бакамі'?—*Бака́ч, Бо́кач*

*БАҚАШ.— *Бака́ш*

*БАҚЕЙ.— *Бакe̒й, Бакіе́віч.* СРП *Бакеев*

*БАҚЕР(А).— *Баке́ранка.* СРП *Бакеркин*

БАҚЛАГА.— *Бакла́га*

*БАҚЛАШ.— *Баклашо́ў*

*БАҚСАЛ.— *Баксал, Баксалаў*

*БАҚСОЛ.— *Баксо́лаў*

БАҚУЛА 'ілгун, абманшчык' (Нас.), параўн. рус. *бакулить* 'гаварыць' (Даль), 'пустасловіць' (Мельн.).—*Баку́ла, Бакуле́нка.* СРП *Бакулин*

БАҚУЛЬ.— *Баку́ль.* СРП *Бакулев.* Параўн. БАҚУЛА

*БАҚУЛЬШАН.— *Бакульша́наў*

БАҚУН, памянш. БАҚУНЧЫҚ 'просты папушны тытунь' (Даль), укр. 'моцны просты тытунь' (Грынч., Піск.), укр., памянш. *бакунець, бакунчик* (Грынч.). Магчыма, таксама ад УІ *Абакун<Абакум<Аввакум* (БА, I, 16—17).— *Баку́н, Бо́кун, Бакуно́віч; Баку́нчык,* СРП *Бакун, ?Бакунін, ?Бакуничев.* Бел. і рус. у XIV—XVI стст. *Бакун, Бакунец, Бакуня* (Туп.)

БАКУШ параўн. літ. *bakūše* 'старая хата, халупа' (Фрэнк.) — *Бáкушаў*

БАКША рус. 'бахча, агарод у полі' (Фасм.) — *Бáкша*. СРП *?Бакшинов*, СЛП *Бакша*

БАКШТ(А) устар. *бакшта* 'гауптвахта, турма', 'башня' (Нас.), літ. *bokštas* 'башня'— *Бакшт*. СРП *?Бакштаёв*. СЛП *Бакштас*

*БАКШЭЙ.— *Бакшэ́еў*. Рус. у XV—XVI стст. *Бакшей*, *?Бакший* (Туп.). СРП *Бакшеев*, *?Бакшиев*

БАЛА тат. *бэла* 'бяда, няшчасце' (ТРС), цюрк. *бала* 'дзіця' (Дзмітр.).— *Бáліч*, *Баліцкі*. Чув. УІ *Бала* (Магн.), СРП *Балин*

БАЛАБА, памянш. БАЛАБКА, БАЛАБУША, БАЛАБУШКА, БАЛАБЫШКА, відаць, з тым жа агульным значэннем, што і БАЛАБАН (гл.), 'балбатун, пустазвон', 'бразготка'.— *Балáба*, *Балáбін*, *?Бóлабаў*; *Балáбкін*; *Балабушэ́віч*; *Балáбушка*; *Балáбышка*. СРП *Балабин*

БАЛАБАЙ рэг. 'балбатун' (Краснап.— В. Л.).— *Балàбáеў*. Параўн. БАЛАБАН

БАЛАБАЙКА рэг. 'балалайка' (Нас., КСЧ), рус., укр. тое ж (Даль, Грынч.), магчыма, памянш. ад БАЛАБАЙ (гл.).— *Балабáйка*. СРП *Балабайкин*

БАЛАБАН, БАЛАБОН рэг. *балабан* 'пустамеля, балбатун' (Нас.), *балабон* тое ж (Краснап.— В. Л.), параўн. *балабаніць* 'стукаць, барабаніць', 'гучна гаварыць', 'гаварыць пустое', 'надаядаць' (Нас.), рус. *балабан* 'балван, дурань', 'грубы чалавек', 'балаўнік', 'няветлівы ці сарамлівы хлапец высокага росту' (СРНГ, 3), *балабон* 'балбатун, пустазвон' (Даль, Дабр., Кард. стар. 207); *балабончык* 'званочак, шаматунчык' (Даль), укр. *балабон* 'званочак, бразготка' (Грынч.); семантычна блізка і літ. *balabánas* 'бяздзельнік, павеса'; па Фасмеру: рус. *балабан* 'вялікі паляўнічы сокал' запазычана з тур., крым. тат. *balaban* 'з вялікай галавой', 'сокал', каз. *балапан* 'птушаня'.— *Балабáн*, *Балабáнаў*, *Балабанóвіч*; *Балабóнаў*. Бел. у XVI ст. *Болобан* (БА, I, 199). Рус. і укр. у XV—XVII стст. *Болобан*, *Балабан* (Туп.). СРП *Балабан*, *Балабанов*, *Балабанцев*, *Балобанов*

*БАЛАБОЎКА.— *Балабóўка*

БАЛАБУША, БАЛАБЫШКА гл. БАЛАБА

*БАЛАДОН.— *Баладóн*

БАЛАЙ тат. *бала* 'дзіця' і *-ай* памянш. суф.,— *Балáй*,

Балаёнак. Чув. УІ *Балай* (Магн.). СРП *Балаев*

БАЛАКА, памянш. БАЛАЧКА рэг. 'балагур, гаварун' (Нас.), рус. 'балбатун' (Даль), параўн. укр. *балакайло* 'балбатун' (Грынч.).— *Бала́ка; Балачу́к; Балачко́ў.* Рус. і ўкр. у XV—XVII стст. *Балака* (Туп.). СРП *Балакин*

БАЛАКАН.— *Балака́н.* Тат. УІ *Балакан* (Сат. Ономастика Поволжья. Ульяновск, 1969, стр. 55).

БАЛАКІР.— *Бала́кір.* Параўн. БАЛАКА

БАЛАМУТ.— *Баламу́т*

БАЛАН, памянш. БАЛАНОК укр. 'белы вол' (Грынч.), тат. 'каліна' (ТРС), тат. *болан* 'алень', башк. рэг. 'алень', 'лось' з адначасовым указаннем на масць (Дзмітр).—*Балано́віч; Баланко́ў; Баланчу́к.* Рус. у XV ст. *Балан* (Туп.). СРП *Баланин, Баланкин.* СЛП *Баланас*

БАЛАНДА рэг. *баланда́* 'рэдкая, нясмачная ежа' (Вешт.), рус. 'бадзяга, шатун, бяздзельнік', параўн. *баландацца,* 'хадзіць без справы, бяздзельнічаць' (Даль), 'ежа з бацвіння з акрошкай', 'від лебяды, якую ўжываюць у страву' (Даль), 'бацвінне' (Бурнаш.), 'пусты чалавек', 'абрызглае малако' (Мірт.), *бала́нда* 'балбатун' (Мельн.), укр. *бала́нда́* 'марудлівы, непаваротлівы, няспрытны чалавек', 'балбатун' (Грынч.), літ. *balañdis* 'голуб' *balanda* 'лебяда' (Фрэнк.). — *Баланда́ Балэ́нда.* Чув. УІ *Баланда, Баландай* (Магн.). Рус. і ўкр. у XVI—XVII стст. *Баланда, Болонда* (Туп.). СРП *Баландин.* СЛП *Баланда, Баландіс*

*БАЛАХ.— *Балахо́віч; Балахо́ўскі*

*БАЛАХАН.— *Балаха́н.* Тат. УІ *Балахан* з *бала* 'дзіця' і *хан* 'хан' (Сат. Ономастика Поволжья. Ульяновск, 1969, стр. 55). СРП *Балаханов*

БАЛАХНА рус. 'расчыненыя вароты', 'расшпіленае адзенне', 'неахайны чалавек', 'разява' (Даль), *балахня* 'мешкаватае адзенне' (Даль).— *Балахно́ў*

БАЛАХОН, памянш. БАЛАХОНКА.— *Балахо́наў; Балахо́нкін*

*БАЛАЦУН.— *Балацу́н*

БАЛАШ, памянш. БАЛАШКА кірг. *баалаш* 'ацэнка', 'лічыцца з кім-небудзь, прымаць да ведама' (КРС). — *Балаш, Балашо́ў, Балашэ́віч, Балашэ́нка; Бала́шка, Балашко́ў, Бала́шчанка.* Чув. УІ *Балаш.* Бел. у XVII ст. *Балаш* (БА, I, 197). Рус. і ўкр. у XV—XVII стст. *Балаш, Балашка* (Туп.). СРП *Балашев, Балашёв, Балашов*

БАЛБАТУН.—*Балбату́н*

*БАЛБЕКА.— *Балбе́ка.* СРП *Балбеков*

БАЛБУК рэг. *балбука* 'нарост на целе пад скурай ці на кары дрэва' (Нас.), рус. *балбука, валбука* тое ж (Даль), *балбук* 'бурбалка на вадзе' (Даль).— *Балбуко́ў; Балбу́цкі*

*БАЛБУН.— *Балбу́н, Балбуно́ў*

БАЛВАКА.— *Балва́ка.* Параўн. БАЛВАН

БАЛВАН цюрк., па Коршу з *пехлеван* 'вулічны баец', 'статуя вулічнага байца' праз кіргізскае асяроддзе, дзе было *балуан/балбан* 'барэц' трапіла ў рускую мову спачатку для абазначэння статуі, а пасля ў метафарычным значэнні (Дзмітр.).— *Балва́н, Бо́лван, Балвано́віч, Балване́нка.* СРП *Болванцев*

БАЛГАН кірг. *балҕан* 'барэц' (Дмітр.), тат. *болгану* 'мутнець, станавіцца мутным' (ТРС).— *Балга́наў.* Параўн. БАЛВАН

БАЛДА прастамоўн. зневаж. 'дурань'. — *Балдзі́н, Балдзе́нка, Балдэ́нка; Бо́лдзін, Бо́лдзенка; Балдоўскі.* СРП *Балдин, Болдов, Болденков, Болдин, Болдов*

БАЛДЗЕС.— *Балдзе́саў, Балдэ́саў; Бо́лдзесаў.* Параўн. БАЛДА

БАЛДУЙ рэг. зневаж. 'дурань' (Дзярж. — М. Б.)— *Балду́еў.* Чув. УІ *Балдуй* (Магн.). СРП *Балдуев.* Параўн. БАЛДА

БАЛДЫШ.— *Ба́лдышаў, Балдышо́нак; Бо́лдышаў.* Чув. УІ *Балдыш* (Магн.). Бел. у XVIII ст. *Болдыш* (БА, І, 199). СРП *Болдышев.* Параўн. БАЛДА

*БАЛЕБУС.— *Бале́бус*

БАЛЕЙКА.— *Бале́йка.* СРП *?Балеев*

*БАЛЗАН, БОЛЗАН.— *Балза́н, Бо́лзан*

*БАЛІКА.— *Балі́ка.* Чув. УІ *Балік* (Магн.) СЛП *Балікас*

БАЛІТ кірг. 'брудны', 'дрэнны, гнюсны' (КРС).— *Балі́т.* СЛП *Баліта*

БАЛКАШЫН параўн. кірг. *балкачы* 'каваль', 'ляснік' (КРС).— *Балкашы́н, Балкашы́наў*

*БАЛОБА.— *Бало́бін*

*БАЛОБАХ.— *Бало́бах*

*БАЛОГ(А).— *Бало́га, Бало́гаў.* СРП *Бологов, Бологовский, Болозин*

*БАЛОНДЗЬ.— *Бало́ндзь* у выніку асваення ЛП *Балондіс*

БАЛОННІК рэг. 'шкляр?' параўн. рэг. *балона, бало-*

ніна, балонка 'аконнае шкло' (Нас., БРС), укр. *болона* тое ж (Грынч.), *болонкарь* 'шкляр' (Грынч.).— *Балóннікаў*

БАЛОТА, памянш. БАЛОЦЬКА.— *Болóцін, Балацéвіч, Балатэ́віч; Балóцька,* апошняе, відаць, магчыма, ад рэг. УІ *Бладзік* (Дзярж.— М. В.), як *Валодзька* ад *Уладзік.* Бел. у XVII ст. *Болото* (БА, І, 199). СРП *Болотин, Болотинов, Болотов, Болотский*

БАЛОТНІК назва некалькіх раслін (Кіс.), 'той, хто жыве ля балота'?, рус. назва некалькіх раслін, 'кулік' (Даль).— *Балóтнік, Балóтнікаў.* Бел. у XVII ст. *Болотник.* СРП *Болотников*

*БАЛОЧКА.— *Балóчка, Балачкóў*

*БАЛОШКА.— *Балóшка*

БАЛТУН бел. рэг., рус. 'балбатун'.— *Балтунóў.* СРП *Болтунов*

БАЛТУШКА гл. БАЎТУШКА

БАЛУЙ.— *Балýеў.* СРП *Балуев*

БАЛУК кірг. *болук* 'таўстун', *боолук* 'перавясла' (КРС).— *Балýк, Балукóў*

БАЛУНДА літ. *baluñdis* 'голуб' (Фрэнк.)— *Балунда*

*БАЛУХА.— *Балуха.* СРП *Балухин, ?Балушкин*

*БАЛУХТА.— *Балухта, Балухцін*

*БАЛУШ.— *Балуш, Балушóнак*

БАЛЬС.— *Бальс* у выніку асваення ЛП *Балсіс*

БАЛЬШАК 'старшы сын у сям'і' (Нас.), 'тракт, вялікая дарога' (Нас., БРС), рус. *большак* 'старшы ў сям'і' (Даль), 'галоўны распарадчык у сям'і' (Дабр.), 'старшы ў якой-небудзь справе' (СРНГ, 3), 'чорт' (Зел., Сб. ОРЯС, 76, 1904, стр. 29).— *Бальшáк, Бальшакóў.* СРП *Большаков*

БАЛЬШУН 'старшы ў сям'і, большы', неадабр. 'вялікі хлопец, які вядзе сябе як малы' (БРС, Нас.), рус. *большун* 'падростак', 'старшы ў сям'і' (Даль).— *Бальшунóў.* СРП *Большунов*

*БАЛЫДКА.— *Балы́дка, Балы́тка* пры [д]>[т]

БАЛЫК башк., кірг., тат. 'рыба' (КРС, ТРС), узб. *балик* тое ж (УРС).— *Балы́ка, Балы́кін.* Укр. у XVI—XVII стст. *Балыка* (Туп.). СРП *Балык, Балыкин, Балыков*

БАЛЫШ кірг. *балыш* 'баліш, падушка ў выглядзе валіка' (КРС).— *Балы́ш, Бáлышаў.* Параўн. чув. УІ *Балыч* (Магн.)

*БАЛЭНДА.— *Балэ́нда.* Чув. УІ *Балендай* (Магн.). Параўн. БАЛАНДА

*БАЛЮЙ.— *Балюй*

*БАЛЮН.— *Балю́наў*

БАМБІЗА зневаж., разм. 'рослы, непаваротлівы, няскладны чалавек' (БРС, Нас.).— *Бамбіза, Бамбізаў*

БАНД, памянш. БАНДЗІК параўн. узб. 'дужка, ручка, чаранок' (УРС).— *Банд; Ба́ндзік, Ба́ндзікаў.* Параўн. чув. УІ *Бондай* (Магн.)

БАНДАЛЕТ польск *bandolet* 'партупея', 'род агнястрэльнай зброі' (Гарб.).— *Бандале́таў*

БАНДЗЮК разм., рэг. 'бандыт' (Дзярж.— М. Б.).— *Бандзю́к*

*БАНДЗЮШ.— *Бандзюш*

*БАНДЫК.— *Бандык*

*БАНДЫКА.— *Банды́ка*

БАНДАРУК, БАНДАРЧУК 'сын бондара'?, укр. 'падмасцер у бондара' (Грынч.).— *Бандару́к, Бандарчу́к.* СРП *Бондарчук*

БАНКАЛЬ параўн. укр. *баньки* 'вочы', *банькатий, банькач* 'лупаты' (Піск.).— *Банкалю́к.* Параўн. БОНКА

*БАНКУЗ.— *Банку́заў*

БАННЫ 'які належыць да бані'?, параўн. і ўкр. *банно* 'сумна, нудна' (Грынч.).— *Банноў.* СРП *Баннин*

*БАНУЗ.— *Банузаў*

*БАНЧАК.— *Банча́к.* Параўн. БАНКАЛЬ

БАРАБАН.— *Бараба́н, Бараба́наў.* Бел. у XVI ст. *Барабан* (Туп.)

БАРАБАШ, магчыма, складанае ад кірг. *бара* 'частка, кусок' і *баш* 'галава' (КРС).— *Бараба́ш.* Укр. у XVII ст. *Барабаш* (Туп.). СРП *Барабашев, Барабашов.* Параўн. БАРБАШ, БАРАБОШКА

БАРАБОШКА рус. 'той, хто хутка гаворыць' (Дабр.), 'земляны ці чортаў яблык', 'булачка, выкачаная ў муцэ' (Даль), *барабоша, барабошка* 'бесталковы чалавек', 'мармытун, чалавек, які невыразна гаворыць', 'пустаслоў, ілгун' (Даль), *барабош* 'бесталач, глупства' (Даль).— *Барабо́шкін.* СРП *Барабошкин, Барабошев*

*БАРАБУЛЯ параўн. рус., укр. *бараболя* 'бульба' (Даль, Грынч.).— *Барабу́ля*

БАРАВЕЦ з в. Бор, Баравое. — *Бараве́ц, Бараўцо́ў, Баро́ўчанка*

БАРАВІК. — *Баравік, Баравікоў.* Бел. у XV — XVII стст. *Боровик* (Туп.; БА, I, 199). СРП *Боровик, Боровиков, Боровиковский*

*БАРАВУЛЯ.— *Баравуля, Бараўля*

БАРАВЫ. — *Бараві.* СРП *Боровой*

БАРАДАЎКА рэг. 'бародаўка'.— *Барадáўка, Барадáўкін.* Укр. у XVII ст. *Бородавка* (Туп.). СРП *Бородавкин, Бородавченко*

БАРАДАЧ.— *Барадáч.* СРП *Бородачёв*

БАРАДА, памянш. БАРОДКА, БАРАДУЛЯ, БАРАДУЛЬКА, БАРАДЗЮЛЯ, БАРАДУШКА.— *Барадá, Барадзін, Барóдзін, Барадзéвіч, Барóдзіч, Барадзéнка, Барадзёнак; Барадзéня; Барадзюк; Барóдка, Барóдкін; ?Барóдзька; Барóдзік; Барадýля, Барадýлін, Барадýліч; Барадýлькін; Барадýшка; Барадзéцкі, Барадóўскі, Барадýльскі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Бородуля, Бородюля* (БА, I, 200). Рус. у XV—XVI стст. *Бородуля* (Туп.). СРП *Бородин, Бороденко, Бородов, Бородкин, Бородулин*

*БАРАДЗЕЙ, памянш. БАРАДЗЕЙКА 'барадач'?— *Барадзéй. Барадзéйка*

БАРАДЗІНЕЦ з н. п. Барадзіно.— *Барадзінéц*

*БАРАДЫНКА.— *Барадынка*

*БАРАДЫСЬ.— *Барадысéнка*

*БАРАЗЕННІК.— *Баразéннікаў*

БАРАЗНА. — *Баразнёнак.* Бел., укр. у XVII — XVIII стст. *Борозна* (Туп.). СРП *Бороздин, Борозденков*

БАРАЙ рус. *борай* 'мянушка курчавага чалавека' (СРНГ, 3), тат. *борай* 'полба' (ТРС).— *Барáй.* Чув. УІ *Барай, Борай* (Магн.). СРП *?Борийчук*

*БАРАЙША.— *Барайшýк*

БАРАК бел. *бáрак* 'палка, на якой замацоўваюць пастромкі пры запраганні' (БРС), укр. *барок* тое ж (Грынч.), кірг., узб. *барак, барок* 'касматы, махнаты' (КРС, УРС).— *Барачэ́ня.* СРП *Бараков, Баракин*

БАРАН, памянш. БАРАНОК, БАРАНЧЫК, БАРАНЕЦ.— *Бáрáн, Барáнаў, Баранóвіч; Баранчýк; Баранкéвіч; Барáнчык; Баранцэ́віч; Баранóўскі, Барáнскі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Баран* (БА, I, 197). Рус. у XV—XVII стст. *Баран, Боран* (Туп.). СРП *Баранов, Баранович, ?Баранин, Бараненков, Баранчиков, Баранцев, Баранцевич, Баранков, Баранецкий, Барановский, Баранский*

*БАРАНАЙ.— *Баранáеў*

БАРАНАЧНІК.— *Бара́нашнік, Бара́нішнік* пры [а]>>[і]. Бел. у XVII ст. *Бараночник* (БА, І, 197)

БАРАШ ’чалавек, які робіць шатры ці прыслужвае ў шатры’ (Бурн.).— *Бара́ш, Барашэнка.* Чув. УІ *Боряш* (Магн.). СРП *Бараш*

*БАРАШКА.— *Бара́шка, Бара́шкаў, Барашко́ў.* СРП *Барашкин.* Параўн. БАРАШ

БАРБАК.— *Барбачэ́нка*

БАРБАШ кірг. *барбаш* ’птушка саракапут’ (КРС).— *Барба́ш.* Укр. у XVII ст. *Барбаш* (Туп.). СРП *Барбашев, Барбашов, Барбашин*

*БАРБЕЛКА.— *Барбе́лка*

*БАРБУК.— *Барбу́к*

*БАРБУША.— *Барбу́шын*

БАРДА, памянш. БАРДУШКА укр. *барда* ’акраец хлеба’, ’сякера асобай формы’ (Грынч.), тур. з італ. *barda* ’цясла’ (ТБР), кірг. ’пакрывала’, ’занавес’ (КРС).— *Барда, ?Бардо́, Бардо́віч, Бардзі́наў.* Бел. у XVI ст. *Барда* (БА, І, 197). Рус. у XVII ст. *Барда* (Туп.). СРП *Бардин,* СЛП *Барда, Борда, Бардіс*

БАРДАШ укр. ’вялікая сякера’ (Грынч.), кірг., узб. ’сіла, вынослівасць, цярплівасць’ (КРС, УРС), кірг. *бардаш* ’блізкі сябар’, ’любімы, каханы’ (КРС).— *Ба́рдашаў, Бардашо́ў.* Параўн. БАРДА

*БАРДАШУН.— *Бардашу́н.* Параўн. БАРДАШ

*БАРДЗЕЙ.— *Бардзе́еў*

*БАРДЗІЛА.—*Бардзялю́к* пры [і]>[я]; *Бардзіло́ўскі.* СЛП *Бардзіла*

*БАРДЗІЛЬ.— *Бардзілеў*

*БАРДЗІЯН.— *Бардзія́н.* Параўн. БЕРДЗІГАН

БАРДЗЮГ, БАРДЗЮК укр. *бордюг, бордюх* ’бурдзюк’, ’страўнік жывёліны’ (Грынч.), цюрк. па Будагаву, з азерб. *бор-дук* ’мех для віна’ (Дмітр.).— *Бардзюго́ў; Бардзюко́ў.* Параўн. БУРДЗЮК

БАРДОН узб. *бордон* ’цыноўка з чароту’ (УРС).— *Бардо́н*

*БАРДУК.— *Барду́к, Бардуко́ў.* Параўн. БАРДЗЮГ, БАРДЗЮК, БАРДА

*БАРДУШКА.— *Барду́шка.* Параўн. БАРДА

*БАРДЫК.— *Барды́к.* Параўн. БАРДУК

БАРЗДУХА ад *борзды, борзда.— Барзду́ха*

*БАРЗДЫКА.— *Барзды́ка.* Параўн. БАРЗДУХА

БАРКА.— *Ба́рчанка.* СРП *Баркин*

БАРКАВЕЦ з в. Баркі, Боркі.— *Баркаве́ц*

БАРКАН 'ткань баркан' (Нас.), рэг. 'паркан' (Браг.), рус. *баркан, боркан* 'шарсцяная ткань' (Даль), *баркан* 'морква' (Даль, СРНГ, 3), 'халодная страва з квасу і дробна накрышаных буракоў' (СРНГ, 3), 'паркан' (Ціх., Сб. ОРЯС, 76, стр. 34), укр. *баркан* 'паркан' (Грынч., Піск.).— *Барка́н.* СРП *Барканов*

*БАРКУЛА.— *Барку́лаў*

БАРКУН рус. 'званок, які прывязваюць на шыю каню ці карове' (СРНГ, 3).— *Барку́н, Баркуно́ў*

БАРЛО параўн. тат. *барлы* 'багаты, заможны' (ТРС). — *Барло́ў.* Укр. у XV—XVII стст. *Барло, Берло* (Туп.)

*БАРМУТА.— *Барму́та*

БАРОЎКА рэг. 'брусніцы', польск. *borówka* тое ж.— *Баро́ўчанка*

*БАРОХА.— *Баро́ха*

БАРСТОК параўн. літ. *barstýti, bar̃sto* 'сыпаць, насыпаць' (Фрэнк.).— *Барсто́к.* Параўн. СЛП *Барстайтіс, Барстіс*

БАРСУК.— *Барсу́к, Бо́рсук, Барсуко́ў.* Бел., укр. у XVI—XVII стст. *Борсук* (Туп.). СРП *Барсук, Барсукой*

*БАРСЯК.— *Барся́к*

*БАРУН ад *баро́ць* ці *бо́рацца?*— *Бару́н.* СРП *Борунов.* СЛП *Барунас*

*БАРУТА.— *Бару́та, Бару́цін, Баруце́нка.* СЛП *Барута, Борута*

*БАРУШАГА.— *Баруша́га*

БАРУШКА рус. *борушка* 'жаночы галаўны ўбор', 'каўнерык з дробнымі складкамі ў жаночым адзенні', 'жаночая сарочка' (СРНГ, 3), параўн. бел. рэг. *борушкатысь* 'куражыцца, шумець' (Клімч.). — *Бару́шка.* Параўн. БАРУН

БАРХАТ 'аксаміт'.— *Ба́рхатаў.* Рус. у XVI ст. *Бархат* (Туп.). СРП *Бархатов*

БАРЧУК 'паніч, сын пана'— *Барчу́к*

*БАРЫБА, памянш. БАРЫБКА.— *Бары́бін; Бары́бкін.* СРП *Барыбин, Барыбкин*

БАРЫЛА, памянш. БАРЫЛКА, БАРЫЛОК ст. бел. *барила* 'бочачка' (Нас., АУ), рэг. *барыла* 'бочачка', 'таўстун, пузан', 'дурны, пусты чалавек, прастак', укр. *барило, барилка* 'бочачка' (Грынч.).— *Бары́ла, Бары́лаў, Барыло́віч; Барылю́к; Бары́лка; Барыло́к*

БАРЫН 'пан'.— *Барынаў*. СРП *Баринов*

БАРЫШ.— *Барышаў*. Рус. і ўкр. у XVI—XVII стст. *Барыш, Бориш* (Туп.). СРП *Барышев*

*БАРЭБА.— *Барэбін*

*БАРЭД(А).— *Барэдаў*

БАРЭЙКА вядомы мянушкі *Барэйка* (в. Беразякі Краснап., г. п. Брагін).— *Барэйка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Борейко* (Туп.). СРП *Борейко*. СЛП *Барейкіс*

*БАРЭЙША.— *Барэйша*. Бел. у XVI ст. *Борейша* (Туп.). СЛП *Барейша, Барейшіс*

*БАРЭКА.— *Барэка*

*БАРЭЛЬ.— *Барэль, ?Бар'ялёў*

БАРЭЦ.— *Барцэвіч*. Рус. у XVI—XVII стст. *Борец* (Туп.)

БАСАВЕЦ з в. Басы, Басава.— *Басавец*

БАС, памянш. БАСІК, БАСОК, павеліч. БАСІНА.— *Бас, Басаў, Басэвіч, Басянок; Басюк; Басік, Басікевіч; Басок; ?Басінюк; Басінскі*. СРП *Басов, Басевич, Басок*

БАСАК рэг. 'бусак, багор', польск. *bosak* тое ж (Гарб.).— *Басак, Басаковіч; Басацкі*

БАСАЛАЙ 'нахабнік, жартаўнік, залётнік' (Нас.), рус. 'фарсун, франт' (Даль), 'залётнік', 'крыкун' (Мельн.), параўн. башк. *бысылый* 'няспрытны чалавек'.— *Басалай, Бусулаеў* пры [а]>[у]. Рус. у XVI ст. *Басалай* (Туп.). СРП *Басалай*

БАСАЛБАС рэг. 'дурань, балбес' (Дзярж.— М. Б.), відаць, у выніку аб'яднання складоў *басал-бас?*, параўн. БАСАЛАЙ.— *Басалбасаў*

БАСАЛЫГА рус. 'франт, фарсун' (Даль), 'свавольнік, гарэза' (Мельн.).— *Басалыга*. Параўн. БАСАЛАЙ

БАСАРАН.— *Басарановіч*. Параўн. чув. УІ *Басарай* (Магн.)

*БАСКО. — *Баско, Баскін*. СРП *Баскевич, ?Баскин, ?Басков*. Параўн. БАС

*БАСЛАК.— *Баслак*

БАСЛЫК туркм. 'тоўстая папярочная нітка ў дыванах' (ТуРС).— *Баслык*

*БАСТ.— *Бастаў; Басціцкі*. СРП *Бастов*

БАСТРЫКА параўн. рус. *бастрык* 'няшлюбнае дзіця' (Фасм.), бел. *бастра* тое ж (Нас.), укр. *бастря* тое ж (Грынч.).— *Бастрыкін*

*БАСТУН Вяржб. зближае з літ. *bastýtis* 'бадзяцца' (Вяржб., 105).— *Бастун*

*БАСУРГА.— *Басургін*

*БАСЬКО.— *Басько́*. Параўн. БАСКО

*БАСЭЙКА.— *Басэ́йка*. Параўн. БАС

БАСЯК.— *Craсяк, Басяко́ў*

БАТ ст. бел. 'лодка, судно' (КСГБМ), рэг. 'прадмет, якім можна біць каго-небудзь — палка, дубец, папруга, пуга і інш'. (Дзярж.— М. Б.), польск. *bat* 'пуга, бізун', параўн. кірг. 'крухмал' (КРС).— *Ба́таў; Ба́ту́к; Батко́ўскі*. СРП *Батов*

БАТАЛ, памянш. БАТАЛКА рус. *боталы* 'вялікія боты', 'нязграбны абутак' (СРНГ, 3), параўн. кірг. *батала* 'брудна-шэры' (КРС).— *Бата́л, Бата́лаў; Бата́лка*. Каз., башк. УІ *Баттал* (Жануз.; СЛІ, 71). СРП *Баталин, Баталов*

БАТАН рус. *батан* 'каляіна на дарозе', 'глыбокае месца ў рацэ', 'набіліцы' (Мельн.), параўн. ст. рус. *ботати* 'біць' (Ср.).— *Бата́н*. СРП *Батанов*

*БАТНЫ.— **Батніч → Ба́тнічаў*. Параўн. БАТ

*БАТОРА.— *Бато́ра*. СЛП *Баторас*

БАТОЎКА рус. *ботовка* 'бацвінне', 'пугаўё, рукаятка біча' (СРНГ, 3).— *Бато́ўкін*

БАТРАК бел., рус. 'наёмны работнік', тат. тое ж (ТРС), рус. 'халасты, нежанаты' (Бурн.).— *Батрачэ́нка*. Чув. УІ *Батрак* (Магн.). Рус. у XVI ст. *Батрак* (Туп.). СРП *Батраков*

*БАТУЛЯ.— *Бату́ля*. СЛП *Батуліс*. Параўн. БАТ

*БАТУН.— *Бату́н*. Параўн. БАТ

БАТУРА, памянш. БАТУРКА 'балагур, пустамеля' (Нас.), рус. 'башня, каланча, вышка', 'упарты, непаслухмяны' (Даль), укр. 'вялікі бізун, плётка, пуга' (Грынч.).— *Бату́ра, Бату́раў, Бату́рын, Батурэ́віч, Батуро́нак; Бату́рчык; Бату́рка; Батуры́цкі*. Бел. у XVII, рус. у XV—XVII стст. *Батура* (Туп.). СРП *Батуров, Батурин, Батуркин, Батуринский*. СЛП *Батура, Батурас, Батуріс*

*БАТЫЙ.— *Баты́й*

*БАТЭНУС, БАЦЕНУС.— *Батэ́нус, Баце́нус*. СЛП *Батенас*

*БАЎБЕЛЬ, БОЎБЕЛЬ параўн. літ. *baũbas* 'пудзіла, якім палохаюць дзяцей', *baũbti* 'мычаць, бляяць' (Фрэнк.).— *Ба́ўбель, Бо́ўбель*. СЛП *Боубеліс*

*БАЎДЗЕЙ.— *Баўдзе́й*. Параўн. БОЎДА

БАЎКАЛА, БОЎКАЛА рэг. 'балбатун, пустазвон', параўн. *боўкаць* 'адрывіста, невыразна гаварыць' (КСЧ), укр. *бовкало* 'язык звона', 'балбатун' (Грынч.).— *Баўкалаў*

БАЎКУН рэг. 'частка ярма', 'няўмека, недалёкі чалавек' (Стэц.), *бовкун* 'ярмо на аднаго вала', 'упражка з аднаго вала' (Нiканч.), рус. *бовкун* 'вол у адзіночнай запрэжцы' (Даль), укр. *бовкун* тое ж (Грынч., Піск.), 'вялікі сноп чароту' (Грынч.).— *Баўкунóвiч*

*БАУЛА.— *Баўлін*. СРП *Баулин*

*БАУМ.— *Бáум*

*БАУРА.— *Баўрын*. СЛП *Баура, Баурас*

БАУС ст. рус. 'каштоўны камень' (Ср.).— *Баўсю́к*

БАЎТУН.— *Баўтунóў*

*БАЎТУТА.— *Баўтýта*

БАЎТУШКА рэг. БАЛТУШКА 'яечня' (БРС), рэг. 'жыдкая страва' (Дзярж.— М. Б.).— *Баўтýшкін, Балтýшка*. СРП *Болтушкин, Болтухин*

*БАХ.— *Бáхаў; Бахаўчýк*

*БАХАНКО.— *Баханкó, Баханкóў*. Параўн. БОХАН

*БАХАНЬКО.— *Баханькó, Баханькóў*. Параўн. БАХАНКО

БАХАР рус. *бахарь* 'гаварун', 'хвалько' (Даль, Вал., Мельн.), 'казачнік' (Даль), 'святочныя тэатралізаваныя гульні, спектакль' (Дабр.), узб. *бахор* 'вясна' (УРС), тур. *bahar* (бахар) з перс. 'вясна', 'маладосць' (ТБР).— *Бáхар, Бáхараў*. Бел. у XVI ст., рус. у XVII ст. *Бахарь* (Туп.). СРП *Бахарев*. Параўн. БАХІР, БАХУР

БАХІР ст. бел. этнонім, параўн. «Сут з ним... бахири, консирес, гиркани, египти, и иншого люду велми много» (КСГБМ), рус. *бахирь* 'гаварун', 'хвалько', 'казачнік' (Даль), тат. рэг., башк. *бахыр* 'няшчасны, бедны, бядак' (ТРС).— *Бáхір*. Параўн. БАХАР, БАХУР

БАХМАТ ст. бел. 'татарскі маларослы конь' (Нас., АУ), рус. з тат. 'маларослы дужы конік' (Даль), укр. 'верхавы конь' (Грынч.).— *Бахмáт*. Чув. УІ *Бахмат* (Магн.). Бел. у XVI ст., а рус. у XVI—XVII стст. *Бахмат* (БА, І, 197; Туп.).

*БАХМЕТ.— *Бахмéт*. Параўн. БАХМАТ

*БАХНЯК.— *Бахня́к*

*БАХРАК.— *Бахрáк*

*БАХТА.— *Бахта*. Укр. у XVI ст., рус. у XVII ст. *Бахта* (Туп.). СРП *?Бахтинов, Бахтинский*

БАХУР *ба́хур* 'залётнік, валацуга, любоўнік', 'пузаты, таўстун', 'кныр' (Нас.), *баху́р* 'малое дзіця' (Стэц.), рус. *ба́хурь, баху́ра* 'галоўны распарадчык на святочных гульнях' (Дабр.), укр. *ба́хур, ба́хурь* 'залётнік, валацуга, любоўнік' (Грынч., Піск), 'няшлюбнае дзіця', 'хлапчук' (Грынч.).— *Ба́ху́р, Бахурэ́віч.* СРП *Бахурин.* Параўн. БАХАР, БАХІР

*БАХУТА.— *Баху́та*

*БАХЦЕЙ.— *Бахціеў.* СРП *Бахтеев*

БАЦАЛА ад *бацаць, бацнуць* 'гучна стукнуць па чым-небудзь' (Дзярж.—М. Б.), 'той, які бацае'? — *Ба́цала, Бацале́нка*

*БАЦАН.— *Баца́наў, ?Баца́неў.* СРП *Бацанов*

*БАЦЕКА, БАЦЭКА.— *Баце́ка, Бацэ́ка.* Параўн. БАЦЬКА

*БАЦЕНУС.— *Баце́нус*

БАЦКАЛА.— *Ба́цкала, Бацкале́віч.* Параўн. БАЦАЛА

*БАЦУК.— *Бацуко́ў.* Параўн. БАЦАЛА

*БАЦУН.— *Бацуно́ў.* Параўн. БАЦАЛА

БАЦЬКА, памянш. БАЦЕЧКА, БАЦЯ, БАЦЕЙКА, БАЦЮНЯ.— *Бацько́, Бацько́ў, Бацько́віч; Бацю́к, Бацюко́ў; Ба́цічкін* пры [е]>[і]; *Баце́віч; Бацю́ня, Бацю́нін.* СРП *Батенков, Батеньков, Батенин, ?Батехин, ?Батищев, Батюков*

БАЦЬЯН, памянш. БАЦЬЯНКА.— *Бацьянко́ў.* СРП *Батьян*

*БАЦЭКА гл. БАЦЕКА

БАЦЮШКА.— *Ба́цюшка, Ба́цюшкаў.* СРП *Батюшкин, Батюшков*

БАЦЯН, памянш. ?БОЦЬКА рэг. 'бусел' (Нас.).— *Баця́н; ?Бо́цька; Бацяно́ўскі*

БАЧАР рэг. 'бондар'.— *Бачаро́ў.* Бел. у XVI ст. *Бочар* (БА, I, 200). СРП *Бочарников*

БАЧКАР рэг. 'бондар'.— *Бачкаро́ў.* СРП *Бочкарёв*

*БАЧКО.— *Бачко́, Бачко́ў, Бачко́ўскі.* Параўн. БОК

БАЧЫЛА ад *бачыць?*— *Бачы́ла*

БАЧЭЙКА ад *бачыць?*— *Бачэ́йка*

*БАШАН.— *Баша́н*

БАШАРА, памянш. БАШАРКА кірг. 'фізіяномія, твар' (КРС).— *Баша́рын; Баша́ркін, Башарке́віч.* Башк. УІ *Башар* (СЛІ, 71). СРП *Башарин*

*БАШАРЫМ.— *Башары́маў*

БАШКА ці БАШКО параўн. тат. *баш* 'галава' (ТРС), магчыма ў выніку аглушэння з *Бажко* ад *бажаць*, гл. БАЖАН. — *Башко́, Башко́ў. Башке́віч; Башчу́к.* СРП *Башкин, Башков*

БАШЛЫК.— *Башлыко́ў, Башлако́ў* пры [ы]>[а]

БАШМАК.— *Башма́к, Башмако́ў.* Рус. у XV—XVII стст. *Башмак* (Туп.). СРП *Башмаков, Башмаченков*

БАШМАЧНІК.— *Башма́чнікаў.* СРП *Башмачников, Башмашников*

БАШТА рэг. 'башня' (Нас.).—*Ба́шцін*

БАШУЙ параўн. тат. *баш(а)* 'галава' (ТРС).— *Башу́еў*

БАШУН.— *Башу́н.* СЛП *Башюнас*

БАШУРА.— *Башу́ра.* СРП *Башуров*

БАШЫЛА рус. *башила* 'свавольнік, гарэза, балаўнік' (Даль).— *Башы́лаў.* СРП *Башилов, Башилкин*

*БАЮС.— *Ба́юс.* Параўн. БАУС

БАЯН рус. 'палахлівы, баязлівы' (СРНГ, 3), кірг. 'расказ, апавяданне' (КРС).— *Бая́н, Бая́наў; Баяно́ўскі.* Рус. у XIII ст. *Боян* (Туп.), укр. у XVII ст. *Боянчук* (Туп.). СРП *Баянов*

БАЯР, памянш. БАЯРЧЫК тат., каз., туркм. *баяр* 'бояр, князь, дваранін' (Дзмітр.), тур. *bayar* 'высокі', вялікі (ТБР).—*Бая́раў, Баяро́віч, Баярэ́віч; Баярчу́к; Бая́рчык; Баяро́ўскі.* СРП *Бояров, Боярский*

*БАЯРАШКА.— *Баяршчо́нак*

*БАЯРУН.— *Баяру́н*

БАЯРЫН.— *Баяры́н.* Бел. у XVII—XVIII стст., рус. у XV ст. *Боярин* (БА, I, 200; Туп.). СРП *Боярин, Бояринов*

БЕБКА, БЭБКА, памянш. БЕБЧЫК параўн. рус. *бебик* 'баравік' (Мельн.), параўн. башк. *бэбэй* 'дзіця' (БаРС).— *Бе́бка, Бэ́бка; Бе́бчык.* Параўн. чув. УІ *Бебек* (Магн.). Параўн. СРП *Бебчук*

БЕГА, БЭГА, памянш. БЕЖЫК укр. *бега* 'клявец, кірка для часання каменя' (Грынч.).— *Бе́га, Бэ́га; Бе́жык*

*БЕГАН.— *Бегано́віч*

БЕГАР укр. 'палка' (Грынч.), башк. *бэгер* 'сэрца, душа' (БаРС).— *Бе́гар*

*БЕГІНЬ.— *Бе́гінь.* СРП *Бегинин*

БЕГЛЫ, памянш. БЕГЛІК. — *Бягло́ў; Бяглю́к; Бе́глік.* СРП *Беглов*

БЕГУНЕЦ.— *Бегунéц.* Параўн. БЯГУН

БЕДРАК укр. 'лічынка майскага жука' (Грынч.).— *Бéдрак*

*БЕДЧАР.— *Бéдчар*

*БЕЖЫК гл. БЕГА

БЕЗ тат. 'шыла' (ТРС), кірг. 'заноза' (КРС).— *Без.* Рус. у XVII ст. *Без* (Туп.)

*БЕЗА.— *Бéза*

БЕЗАК тур. *bezek* 'упрыгожанне' (ТБР), узб. *безак* тое ж (УРС).— *Бéзак*

*БЕЗДА.— *Бéзда, Бяздэ́нка*

БЕЗДЗЕЛЬ са спалучэння *без дзела* 'без справы, без занятку'.— *Бéздзель*

БЕЗЗАБОТА з *без забот* 'бесклапотны'.— *Беззабóцін*

БЕЗРУКАЎНЫ.— *Безрукáўны*

*БЕЗУКОЙЦЬ.—*Безукóйць*

БЕЙ тур. *bej* 'князь', 'багацей, багаты чалавек' (ТБР).— *Бей*

*БЕЙЗАР.— *Бéйзар, Бэ́йзараў.* СЛП *Бейзарас, Бейзаріс*

БЕЙМАН кірг. *бейман* 'госць' (КРС), узб. *беимон* абразл. 'няверны, бязбожнік' (УРС).— *Бéйманаў.* СЛП *Беймоніс*

БЕЙНАР кірг. *беймар* 'хворы', *бейнаар* 'нашча, да яды' (КРС).— *Бейнарóвіч.* СЛП *Бейнарас*

*БЕЙНЕР.—*Бейнярóвіч.* Параўн. БЕЙНАР

*БЕЙНЯ.— *Бéйня.* СЛП *Бейніс, Бейнюс*

БЕЙТА кірг. *бейт* 'магіла' (КРС), параўн. бел. рэг. *збейтаць, збэйтаць* 'патраціць без карысці, згубіць, страціць, сапсаваць' (Дзярж. — М. Б.).— *Бяйцю́к*

БЕЙШАР кірг. *бейшарым* 'бессаромны' (КРС).— *Бéйшар*

БЕКАР ст. рус. *бѣкаръ* 'мера вагі ці аб'ёму'— *бѣкаръ соли* (Ср.), узб. *бекар* 'які не мае работы, бяздзейны' (УРС).— *Бекарэ́віч.* СЛП *Бекере, Бекеріс*

БЕКАС рус. *бекас* 'бакас' (Даль), укр. *бéкас* тое ж (Грынч.), узб. устар. *бекас* 'адзінокі, пакінуты' (УРС).— *Бéкас.* СРП *Бекасов.* СЛП *Бекас*

БЕКАЧ узб. устар. 'жонка ці дачка бека', устар. ветлівы зварот да жанчыны (УРС).— *Бéкач.* Узб. жан. імя *Бекач* (УРС)

БЕКЕША, памянш. БЕКЕШКА ж. р., рэг. *бекеш* 'доўгае мужчынскае адзенне з сукна' (Сакал.).— *Бека-*

шо́нак (к'а немагчыма); *Беке́шка; Бе́кіш* пры [е]>[і]. Каз. УІ *Бекеш* (Жануз.). Укр. у XVII ст. *Бекеш* (Туп.)

*БЕКІС.— *Бе́кіс*. СЛП *Бекіс*

БЕЛАБАРОДЫ.— *Белабаро́ды, Белабаро́даў*. СРП *Белобородов*

БЕЛАБРОВЫ, памянш. БЕЛАБРОЎЧЫК.— *Белабро́віч, Белабро́ўчык*

БЕЛАВЕЦ з в. Белае, Бялова.— *Белаве́ц*

БЕЛАВОКІ.— *Белаво́кі*

БЕЛАВУС.— *Белаву́с, Белаву́саў*. Бел. у XVI ст., рус. у XV—XVII стст., укр. у XVI ст. *Белоус* (БА, І, 198; Туп.). СРП *Белоусов*

БЕЛАВЫ.— *Белавы́*

БЕЛАГАЛОВЫ, БЕЛАГАЛОЎ.— *Белагало́вы, Белагало́ў*. СРП *Белоголов, Белоголовов*

БЕЛАГЛАЗЫ, БЕЛАГЛАЗ.— *Белагла́зы, Белагла́з, Белагла́заў*

БЕЛАГОРАЦ з в. Белая Гара.— *Белаго́рцаў*

БЕЛАГРЫВЫ.— *Белагры́вы*

БЕЛАГУБА.— *Белагу́ба*

БЕЛАГУБЫ.— *Белагу́бы, Белагу́б, Белагу́баў*. СРП *Белогубов*

БЕЛАДЗЕД.— *Беладзе́д*. СРП *Белодедов*

БЕЛАЗЁР. — *Белазёраў*. Рус. у XVI ст. *Белозер* (Туп.). СРП *Белозеров*. Параўн. БЕЛАЗОРЫ

БЕЛАЗОРЫ, БЕЛАЗОР, памянш. БЕЛАЗОРЧЫК, укр. *білозорий* 'які мае светлыя вочы' (Грынч.), *білозор* 'бландзін' (Піск.).— *Белазо́р, Белазо́раў, Белазаро́віч; Белазо́рчык*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Белозор* (БА, І, 198; Туп.)

БЕЛАКАЛЕНЫ.— *Белакалёны, ?Белако́ленка*

БЕЛАКАПЫТЫ.— *Белакапы́ты, Белакапы́таў; Белакапы́цкі*. Рус. у XVII ст. *Белокопыт*. СРП *Белокопытов*

БЕЛАКОЗЫ, БЕЛАКОЗ.— *Белако́зы, Белако́з, Белакозо́віч*. Бел. у XVI ст. *Белокоз* (БА, І, 198)

БЕЛАКРЫЛЫ.— *Белакры́лы, Белакры́лаў*

БЕЛАМЫЗЫ. — *Беламы́зы, Беламы́заў*

БЕЛАНОГІ, БЕЛАНОГ, памянш. БЕЛАНОЖКА.— *Белано́гі, Белано́г; Белано́жка, Белано́шка* пры [ж]>[ш]. Бел. у XVI—XVII стст. *Белоног, Белоножка* (Туп.). СРП *Белоногов*

БЕЛАПУХІ.— *Белапу́хі, Белапу́хаў*

БЕЛАРУСКІ.— *Беларýскі*

БЕЛАХВОСТЫ, памянш. БЕЛАХВОСЦІК.— *Белахвóсты, Белахвóстаў; Белахвóсцік.* Бел. у XVI — XVII стст. *Белохвост* (Туп.). СРП *Белохвостов, Белохвостиков*

*БЕЛАХОН.— *Белахóнаў*

БЕЛАШ укр. *білаш* 'белы хлеб' (Грынч.) — *Белашóў; Белашы́цкі.* СРП *Белашов*

БЕЛАШАПКА.— *Белашáпка.* СРП *Белошапко, Белошапкин*

БЕЛАШТАНЫ.— *Белаштáны*

*БЕЛАШТЭНТ.— *Белаштэ́нтаў*

БЕЛІК 'белай масці, белы'? — *Бéлік, Белічэ́нка.* Бел. у XVI ст. *Белик* (БА, I, 198). СРП *Белик, Беликов*

*БЕЛІС.— *Бéлісаў*

БЕЛКА, памянш. БЕЛАЧКА.— *Бéлкін; Бéлачкін.* Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Белка* (Туп.). СРП *Белкин*

БЕЛКАВЕЦ з в. Белкі, Белкава.— *Белкавéц*

БЕЛЫ, памянш. БЯЛКО, БЯЛЬКО, БЯЛЕЦ.— *Бéлы, Бялóў, Бялéвіч; Бялкó; Бялькó, Бялькéвіч; Бялéц; Бялéцкі, Бялкóўскі, Бялькóўскі, Бяля́ўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Белый, Белко, Белец* (БА, I, 198; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Белко* (Туп.). СРП *Белый, Белов, ?Беленков, Белков, Бельцов*

БЕЛЯВЕЦ з в. Белае, Белі.— *Белявéц, Беляўцóў*

БЕЛЯЗА рус. *белеза* 'жалезная канапатка, лапатачка ці долата для канапачання' (Даль).— *Белязá, Белязó*

*БЕЛЯЗЕКА, БЕЛЯЗЯК.— *Белязéка; Белязя́к; Білізя́ка.* Параўн. БЕЛЯЗА

*БЕМБЕЛЬ.— *Бéмбель*

*БЕНДЗЯ.— *Бéндзя, Бéндзеў*

*БЕНЗА.— *Бéнза*

*БЕПЕРШЧ.— *Бéпершч, Бэ́першч*

БЕР укр. 'пешаходны мосцік шырынёю ў два бервяны, кладка' (Грынч.), тат. 'адзін' (ТРС), магчыма, ад *браць.*— *Бер*

БЕРАГАВЫ.— *Берагавы́*

*БЕРАГЕЙКА.— *Берагéйка*

БЕРАГУЛЯ, памянш. БЕРАГУЛЬКА рэг. *бэрэгулька* 'берагавая ластаўка' (Ніканч.), укр. *берегуля, берегулька* 'стрыж' (Грынч.).— *Берагýлька*

БЕРАЖНЫ 'беражлівы, ашчадны' ці 'берагавы, які жыве на беразе ракі, возера'? — *Беражны́*. Рус. у XVII ст. *Бережной* (Туп.). СРП *Бережной, Бережнов*

БЕРАЗЕНЬ укр. *березень* 'месяц сакавік' (Грынч.).— *Бе́разень, Бе́разнеў, Беразне́віч, Беразнёнак*

БЕРАЗІНЕЦ ад гідроніма ці айконіма Беразіна.— *Беразіне́ц*

*БЕРАЗНА.— *Беразне́віч, Беразнёнак*

БЕРАЗНЯК рэг. 'бярэзнік, бярозавы лес' (Дзярж.— М. Б.). — *Беразня́к; Беразня́цкі*

*БЕРАЗУЙ.— *Беразу́еў*

*БЕРАНС, памянш. БЕРАНСОК.— *Беранске́віч*

БЕРАСТ.— *Бе́раст, Берасце́віч*

БЕРАСЦЕНЬ 'гаршчок, аплецены бяростаю, бярозавую карою' (Нас.), рус. *берестень* тое ж (Дабр.), 'рэч з бяросты' (Даль).— *Бе́расцень, Бе́раснеў, Бераснёў, Берасне́віч*. Бел. у XVIII ст., рус. у XVI ст. *Берестень* (БА, I, 198; Туп.). СРП *Берестнёв, Береснев*

БЕРАШ кірг. *берешан* 'шчэдры' (КРС).— *Бераш́эвіч*

БЕРБАШ тур. *бербаш* 'аднагаловы' (Шынк.). — *Бе́рбаш*

БЕРДА рэг. 'бёрда' (Дзярж.— М. Б.).— *Бе́рдзін, Бярдо́віч*. СРП *Бердин, Бердов*

*БЕРДАШ, памянш. БЕРДАШКА.— *Бердашо́ў, Бердаш́эвіч; Бердашке́віч*

БЕРДЗІГАН параўн. укр. *бардига* 'вялікі акраец хлеба' (Грынч.). — *Бердзіга́н*. Параўн. чув. УІ *Бартуган* (Магн.)

БЕРДНІК рэг. 'брадзячы гандляр бёрдамі' (Владз.), 'майстар, які вырабляе бёрды', укр. тое ж (Грынч.).— *Бе́рднік, Бе́рднікаў, Бердніко́віч*. СРП *Бердников*

БЕРКА рус. 'ікра нагі' (Фасм.).— *Бе́ркін, Бе́рчанка*. СРП *Беркин, Берков, Беркович*

БЕРНІК ад дзеясл. *браць*? — *Бе́рнік, Берніко́віч, Берніке́віч*. СРП *Берников*

*БЕРЫБУЛА.— *Берыбу́лаў*

БЕС, памянш. БЯСКО, БЯСЬКО.— *Бе́саў; Бяско́; Бяськó*. Бел. і рус. у XV ст. *Бес, Беско, Бесок* (Туп.). СРП *Бесов*

*БЕСАЛБАС.— *Бесалба́саў*. Параўн. БАСАЛБАС

БЕСАРАБ, памянш. БЕСАРАБЧЫК рэг. 'гатунак тытуню-самасаду' (Дзярж. — М. Б.), магчыма, 'выхадзец з Бесарабіі'.— *Бесара́б, Бесара́баў; Бесара́бчык*

БЕСПРАЗВАННЫ 'які не мае прозвішча, мянушкі'? — *Беспразва́нны*

*Бех.— *Бех*

БЕХЦЕР ст. бел. *бехцер* (КСГБМ), ст. рус. *бехтерец* 'даспехі з металічных пласцінак' (Ср.).— *Бе́хцераў.* СРП *Бехтерев*

БЕЦЬ, памянш. БЕЦІК укр. 'вялікая булка хлеба' (Грынч.).— *Бець; Бе́цікаў.* СРП *Бетин*

*БЕШЧАНЬ.— *Бе́шчань*

*БІБ, БІБА, памянш. БІБІК.— *Біб, Біба, Бібо́ў; Бібік, Бібікаў, Бібіцкі.* Бел. у XVII ст. *Бибик* (Туп.). СРП *Бибин, Бибиков*

*БІБЕТКА.— *Бібе́тка*

*БІБЛЯ.— *Бібля*

*БІВОЙНА.— *Біво́йна.* СЛП *Бівайніс*

БІГАС рэг. *бігус* 'страва з мяса' (Нас.), укр. *бігос* 'страва з капусты, смажанага сала, каўбасы' (Грынч.), польск. *bigos* тое ж (ПБС). — *Бігасаў.* СРП *Бигусов*

*БІГЕЛЬ.— *Бігель.* СЛП *Бігеліс*

*БІГОЛЬ.— *Біго́ль*

*БІГОРА.— *Біго́ра*

*БІЁНЧЫК.— *Біёнчык*

БІЗА рус. *бизой* 'сляпы' (Мельн.), параўн. укр. *бизівний* 'надзейны' (Грынч.), літ. *bizas* 'авадзень' (Фрэнк.), башк. разм. *биза* 'бяда' (БаРС).— *Біза; Бізу́к, Бізю́к.* Бел. у XVI ст. *Бизь, Бизюк* (БА, I, 198; Туп.), укр. у XVII ст. *Бизюк* (Туп.). СРП *Бизев, Бизюков, Бизюкин.* СЛП *Бізас*

*БІЗНЯ.— *Бізня́*

БІЗУН.— *Бізу́н, Бізуно́ў, Бізуно́віч*

БІЙ узб. гіст. 'старэйшына племені', 'тарантул' (УРС).— *Біёнак* →*Біёнчык*

*БІКАЦ.— *Бікац*

*БІКЕТА.— *Біке́та*

*БІКУЛА.— *Біку́ліч*

*БІЛІБА.— *Біліба*

БІЛКШТА, параўн. літ. *bilkšeti* 'стукаць, грукаць'.— *Білкшта,* відаць, у выніку асваення ЛП *Білкштіс*

*БІЛЬДЗІС.— *Більдзіс.* СЛП *Більдіс*

БІЛЬДЗЬ, памянш. БІЛЬДЗЕЙКА параўн. рус. *бильдюга* 'сукаватая палка, дубінка з камлём ці карнявішчам' (Даль), параўн. літ. *bildėti, bildinti* 'стукаць'

(Фрэнк.).— *Більдзь; Більдзюк, Більдзюкевіч; Бяльдзейка* пры [і]>[я]. СЛП *Більджюкас, Більдюкас*

БІНДА рэг. 'чалавек з тоўстымі губамі', 'велікан' (Нас.), укр. *бинда* 'лента' (Грынч.), польск. *binda* 'павязка, лента, шарф', 'жаночы галаўны ўбор' (Гарб.).— *Біндзіч; Біндзюкоў*

БІНДЗЕЛЬ.— *Біндзель.* Параўн. БІНДА

БІНДЗЮК рэг. 'гультаяваты хлапец', 'балаўнік' (Нас.), укр. *биндюк* 'чмель' (Грынч.).— *Біндзюкоў.* Параўн. БІНДА

БІНЖУК укр. *бинджук* 'гультай, лежабок' (Грынч.).— *Бінжук.* Параўн. БІНДЗЮК

БІРАЛА ад дзеясл. *біраць* 'той, які бярэ'? — *Бірала.* Параўн. БІРЫЛА

*БІРАН.— *Біран*

БІРКА.— *Бірка*

*БІРКОС.— *Біркос*

БІРУК рэг. 'воўк', 'чалавек, якога падазраюць у крадзяжы' (Нас.), рус. *бирюк* 'звер', 'воўк' (Даль), 'адзінокі воўк', 'адзінокі нелюдзімы чалавек' (СРЯ), цюрк. 'адзінокі воўк', 'зімовая шапка з воўчай футры' (Дзмітр.). — *Бірук, Бірукоў, Бірукóвіч; Бюрук, Бюрукоў, Бюрукóвіч* пры [і]>[ю]; *Бірукоўскі.* Бел. і рус. у XVI—XVII стст. *Бирук* (БА, I, 198; Туп.). СРП *Бирюков*

БІРУЛЯ параўн. бел. *бірулька* 'падвеска на ланцужку кішэннага гадзінніка' (БРС), рус. *бирюля, бирюлька* 'дудка, дудачка', 'дробныя цацкі', 'упрыгожанні' (Даль).— *Біруля, Бірулін.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Біруля* (Туп., БА, I, 198). СРП *Бирулин*

*БІРУТА.— *Бірута.* СЛП *Бірута, Бірутіс*

БІРЫЛА ад дзеясл. *біраць* 'той, які бярэ'? — Бірыла; *?Бярыла* пры [і]>[я]. Параўн. БІРАЛА, БЯРЫЛА

*БІРЫНА, памянш. БІРЫНЧЫК.— *Бірына; Бярынчык* пры [і]>[я]. Бел. у XVII ст. *Биринка* (Туп.)

БІРЫЧ рус. *бирич* 'клікун, вяшчальнік, чалавек, які абвяшчаў на плошчах пастановы' (Даль). — *Бірыч; Бірыцкі.* СРП *Биричев*

БІСКУП.— *Біскуп.* Рус. у XVII ст. *Бискуп* (Туп.)

БІСЮК параўн. укр. *біс* 'чорт'.— *Бісюкоў*

БІСЮРКА параўн. рэг. *бісюрынка* 'бісерынка', *бісюркі* 'бісер' (Нас.).— *Бісюрка*

БІТА наз., БІТЫ прым. ад дзеясл. *біць*, параўн. літ.

bitė, дыял. *bita* 'пчала' (Фрэнк.).— *Біцін; Біцюк.* СРП *Битюков*

БІТНЫ параўн. *бітнік* 'пчаляр' у віленскіх беларусаў з літ. *bìtinikas* 'той, які мае ці даглядае пчол' (Вяржб., 108, 112).— *Бітны*

*БІТУМ.— *Бітум*

*БІТУС.— *Бітус*

БІТЭЛЬ, БІЦЕЛЬ літ. *bitẽlė* 'пчолка' (Фрэнк.).— *Бітэ́ль, Біцёль*, відаць, у выніку асваення ЛП *Бітеліс.* СРП *Бителёв*

*БІЦАР.— *Біцар*

БІЦЕЛЬ гл. БІТЭЛЬ

*БІЦЮТКА.— *Біцю́тка.* Параўн. БІТА

*БІЦЯЙ.— *Біця́й.* Параўн. БІТА

БІЧ, памянш. БІЧЫК.— *Біч; Бічык*

*БІЧАН, памянш. БІЧАНОК.— *Біча́н, Біча́нін; Бічано́к, Бічанко́ў*

*БІЧУН.— *Бічу́н*

БІЧЭЙКА рэг. 'вяровачка' (Нас.).— *Бічэ́йка*

*БІЧЭЛЬ.— *Бічэ́ль.* Параўн. БІТЭЛЬ

*БІЮМЕН.— *Біюме́н*

БЛАГАДАР са спалучэння *благі дар* 'добры дар' ці ад рус. *благодарить* 'дзякаваць'? — *Благады́р, Благада́рны.* СРП *Благодаров*

БЛАГАДАРНЫ рус. *благодарный* 'удзячны'.— *Благада́рны*

БЛАГІ, памянш. БЛАЖКО 'дрэнны'? — *Блажу́к; Блажко́, ?Блашко́, Блашко́ў, Блашке́віч* пры [ж]>[ш]

БЛАДЫКА.—*Бладыка.* Параўн. УЛАДЫКА

БЛАТУН рэг. 'валакіта, бабнік' (Маг.).— *Блату́н*

БЛАХА, памянш. БЛОШКА рэг. 'блыха'.— *Блаха́, Блахі́н, Бло́хін; Бло́шка, Бло́шкін; Блашко́* з пераносам націску. Бел. у XV ст. *Блоха*, у XVII ст. *Блошка* (Туп.). Укр. у XVII ст. *Блоха* (Туп.). СРП *Блохин*

БЛАШКО, гл. БЛАЖКО, БЛАХА

БЛЕШЧ, памянш. БЛЕШЧЫК.— *Бле́шчык.* Параўн. БЛІШЧ

БЛІЗНЕЦ рэг. 'блізнюк'.— *Блізне́ц.* Бел. у XVIII ст., рус. у XVI—XVII стст. *Близнец* (БА, I, 198; Туп.)

БЛІЗНІК ад *блізкі.*— *Бле́знік, Блізніч*э́*нка*

БЛІЗНЮК.— *Блізню́к, Блызню́к, Блізнюко́віч.* СРП *Близнюк, Близнюков*

БЛІЗНЯК рэг. 'блізнюк'.— *Блізня́к, Блізнякóў, Блезнякóў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Близняк* (БА, I, 198). СРП *Близняк*

БЛІН, памянш. БЛІНЕЦ, БЛІНОК.— *Блін, Бліна́ў, Блінóў; Бліне́ц, Блінцóў; Блінкóў*. Укр. у XV ст. *Блин* (Туп.). СРП *Блинов, Блинков, Блиновский, Блинцовский*

БЛІНДЗЕР параўн. укр. *блиндарь* 'вол, у якога заплятаюцца ногі', 'жабрак' (Грынч.).— *Бліндзераў, Бліндзіраў* пры [е]>[і]

БЛІНЁР 'чалавек, які выпякае ці прадае бліны'? — *Блінёр*

БЛІННІК 'чалавек, які выпякае ці прадае бліны', рэг. 'той, які любіць бліны' (Краснап.— В. Л.), рус. тое ж. 'чапяла', 'пасудзіна для цеста на бліны' (СРНГ, 3).— *Бліннікаў*. СРП *Блинников*

*БЛІШУН.— *Блішу́н*

БЛІШЧ, памянш. БЛІШЧЫК 'тое, што блішчыць'? — *Блішч; Блі́шчык, Бльі́шчык* з ацвярдзеннем [л]

*БЛУДЗЕНЬ.— *Блу́дзень*

*БЛУДЧЫ.— *Блу́дчы*

*БЛУН.— *Блу́наў*

*БЛЯДАЙ.— *Бляда́й*

БЛЯХА.— *Бля́ха*

*БЛЯЦЬКО.— *Бляцькó*

БОБ, памянш. БАБЕЦ, БОБІК, БОБЧЫК.— *Бóбаў, Бабóў, Бóбіч, Бабóвіч, Бабе́нка, Бабе́ня, Бабянюк; Бабцóў* — 5 апошніх магчымы і ад БАБА (гл.); *Бóбікаў; Бóбчык; Бабінскі, Бабіцкі*. СРП *Бобин, Бобиков, Бобов, Бобович*

*БОБЕЛЬ.— *Бóбель*. Параўн. БАЎБЕЛЬ

БОБЕР гл. БАБЁР

*БОБЕХ.— *Бóбех*

БОБІК гл. БОБ

БОБКА 'адно зерне бобу, бабіна'.— *Бóбка; Бабкó* ў выніку перамяшчэння націску. Укр. у XVI—XVII стст. *Бобко* (Туп.). СРП *Бобкин, Бобков*

*БОБНІС. — *Бóбніс*

БОБР гл. БАБЕР

*БОБРУС.— *Бóбрус*

БОБРЫК гл. БАБЕР

*БОБЧА, памянш. БОБЧЫК.— *Бóбча; Бóбчык*, магчыма і ад БОБ (гл.)

БОГ, памянш. БАЖОК.— *Богаў, Багоўвіч, Бажонак; Бажок; ?Бажко, Бажкоў; Божка; Багук, Богук; Бажынскі, Багукоўскі.* Рус. у XVII ст. *Божко* (Туп.). СРП *Богов, Боженко, Божко, Божков*

*БОГАН.— *Боган.* СРП *Боганов, Боганков*

БОГАЧ гл. БАГАЧ

БОГУН гл. БАГУН

*БОГУТ.— *Богут*

БОДА, памянш. БОДЗІК ад *бадаць? — Бода; Бодзікаў.* СРП *Бодин*

*БОДАК гл. БАДАК

*БОДАЛЬ ад *бадаць? — Бодаль*

БОДРУСЬ.— *Бадрусёў.* Параўн. БОДРЫ

БОДРЫ рэг. 'бадзёры'.— *Бадроў; Бадрыцкі.* СРП *Бодров*

БОЙ.— *Боенка*

БОЙКА, памянш. БОЙЧЫК.— *Бойка, Бойчанка; Бойчык.* Бел. і ўкр. у XVII ст. *Бойко,* рус. у XVI ст. *Бойчик* (Туп.). СРП *Бойко, Бойков, Бойченко, Бойчевский*

БОЙНЯ.— *Бойніч*

*БОЙША.— *Бойша*

БОК, памянш. БАЧОК, павеліч. БАЧЫШЧА.— *Бокаў, Бачонак, Бачанкоў,* хаця магчыма і ад *бачонак.— Бачок, Бачкоў; Бачышча; ?Бачыла; ?Бачэйка, Бачынскі, Бачкоўскі.* Рус. у XVI—XVII стст. *Бок* (Туп.). СРП *Боков*

БОКАН гл. БАКАН

*БОКАЧ.— *Бокач*

*БОКІ.— *Бокі.* Бел. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Бокий* (Туп.). СРП *Бокий*

БОКУН гл. БАКУН

БОКУЦЬ.— *Бокуць* у выніку асваення ЛП *Бакутіс*

*БОКША.— *Бокша, Бокшыц.* СРП *Бокшицкий*

*БОЛ.— *Болыч → Болычаў*

*БОЛАБ.— *Болабаў.* Параўн. БАЛАБА

БОЛАЗЬ ад *балазе* 'добра'? — *Болазеў*

БОЛБАС рэг. 'балбатун' (Дзярж.— М. Б.).— *Болбас, Болбасаў*

БОЛБАТ рэг. 'балбатун' (Дзярж.— М. Б.).—*Болбат, Балбатовіч; Балбатоўскі*

БОЛБАЧ рэг. 'балбатун' (Дзярж.— М. Б.).— *Болбач*

*БОЛБУЗЬ.— *Болбузеў*

БОЛВАН гл. БАЛВАН

БОЛДА гл. БАЛДА
БОЛДЗЕС гл. БАЛДЗЕС
БОЛДЫШ гл. БАЛДЫШ
БОЛЗАН гл. БАЛЗАН
БОЛМАТ рэг. 'балбатун' (Бяльк.), рус. 'гаварун' (Дабр.).— *Болматаў*
БОЛСУН кірг. 'хай будзе' (КРС). — *Болсун.* Бел. у XVII ст., рус., укр. у XVI *Болсун* (Туп.)
БОЛТ, памянш. БОЛЦІК, БАЛТОК.— *Болт*; *Болцік, Балткоў*; *Болцікаў*; *Балтоўскі, Балтынскі*
*БОЛТАЧ.— *Болтач*
БОЛТУЦЬ. — *Болтуць* у выніку асваення ЛП *Балтутіс*
БОЛЯР.— *Боляр.* Параўн. БАЯР
*БОМБЕР.— *Бомбераў*
*БОНАК.— *Бонакаў.* СЛП *Банакас*
*БОНАХ.— *Бонахаў*
БОНДА ст. бел. 'абмалочаныя каласы, выціркі, мякіна', 'уласнасць селяніна', 'свіное сала' (Гарб.), 'зямельны надзел, атрыманы за службу' (Нас., АУ), рэг. тое ж 'бочка, кадзь', 'печаны хлеб', рус. 'званок на шыі жывёлы' (Даль).— *Бонда, Бондзін.* СРП *Бондин, ?Бондиков*
*БОНДАЛ.— *Бондал*
БОНДАР, памянш. БАНДАРОК, БАНДАРЫК, БАНДАРЧЫК, БОНДАРЧЫК, БАНДАРЭЦ, БОНДАРАЦ.— *Бондар, Бондараў, Бандаровіч, Бандарэвіч, Бандарэнка, Бандаронак; Бандарук, Бандарчук,* хаця апошнія магчымы і ад БАНДАРУК, БАНДАРЧУК (гл.), *Бандарок, Бандаркоў; Бандарык; Бандарчык, Бондарчык; Бандарэц, Бондарац, Бандарцоў.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Бондар, Бондорка* (БА, I, 199). СРП *Бондарь, Бондарев, Бондаренко, Бондарчук, Бондаревский*
*БОНКА.— *Банкевіч, *Бончын→Банчынаў.* СРП *Бонкин*
*БОРАХ.— *Борахаў*
*БОРБАТ.— *Борбат*
*БОРБЕТ.— *Борбет*
БОРДАК тур. *bardak* 'чаша', 'гліняная пасудзіна для вады, збанок' (ТБР).— *Бордак*
БОРЗДЫ.— *Барздоў.* Рус. у XVI ст. *Борздый* (Туп.)
БОРЗЫ рэг. 'борзды, хуткі'.— *Борзаў.* Рус. у XV—XVII стст. *Борзой* (Туп.). СРП *Борзов, Борзенков*
*БОРКАР.— *Боркар*

БОРСУК гл. БАРСУК

БОРТНІК ст. бел., рэг. 'пчаляр, які займаецца бортнымі пчоламі' (Нас., АУ; Гарб., Ніканч.).—*Бóртнік, Бóртнікаў*. СРП *Бортников*

*БОРХАТ.— *Бóрхат*

БОРЦЬ, памянш. БОРТКА.—*Бóрціч; Бóртка, Барткéвіч*. СРП *Борткевич*

*БОРЧЫК.— *Бóрчык*

БОРШЧ.— *Борш, Баршчóў, Бóршчаў; Баршчýк; Баршчэўскі*. Бел. у XVI ст. *Боршч* (БА, І, 200). Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Боршч, Борсч, Борщишко* (Туп.). СРП *Борщ, Борщёв, Борщов, Борщуков*

БОСАК гл. БАСАК

БОСЫ.— *Бóсы*. Бел. у XVII ст. *Боско* (Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Босой, Боско* (Туп.). СРП *Босый*

БОТ, памянш. БОЦІК.— *Бóцік*. Рус. у XV ст. *Бот* (Туп.). СРП *Ботов, Ботиков*

БОЎБЕЛЬ гл. БАЎБЕЛЬ

*БОЎДА параўн. *боўдзіла* 'балда, дурань' (БРС).— *Бóўда*

БОЎТ, памянш. БОЎЦІК рэг. 'мутоўка, якой узбоўтваюць вадкасць' (Нас.), 'прылада, якой заганяюць рыбу ў сетку' (Ніканч.).— *Бóўцік*

*БОЎШ.— *Боўш, Бóўшыц*. СЛП *Baušis, Bauša*

БОХАН 'булка хлеба' (Нас., БРС), рус., укр. *бохон* тое ж (Даль, Грынч.).— *Бóхан, Бóханаў, Баханóвіч; ?Баханкó; ?Баханькóў, Быханькóў* пры [а]>[ы]. СРП *Боханов*

БОЦМАН.— *Бóцман*

БОЦЬКА гл. БАЦЯН

БОЧКА.— *Бóчка; Бачкóўскі*. СРП *Бочкин*

БОЯР гл. БАЯР

БРАГА.— *Брáга; Бражýк; Бражэўскі*. Бел. у XVII ст., рус. у XVI ст. *Брага* (Туп.). СРП *Брагин, Бражевич, Бражкин*

БРАГІНЕЦ з н. п. Брагін.— *Брáгінец*. Бел. у XVII ст. *Брагинец* (БА, І, 200)

БРАДЗІХА ад *брадзіць?*—*Брадзíхін*

БРАДЭНІК рэг. 'браднік'.— *Брадэ́нік*

БРАЖНІК.— *Брáжнік*. Рус., укр. у XV—XVII стст. *Бражник* (Туп.). СРП *Бражник, Бражников*

БРАЗГУН ад *бразгаць* 'стукаць', 'той, які бразгае'.— *Бразгýн, Бразгунóў*

*БРАІМ.— *Браíм*

БРАК, памянш. БРАЧОК.— *Брачэ́нка*; *Брачко́ў*. СРП *Брачко́вский*

*БРАЛКО.— *Бралко́*

БРАНАВЕЦ.— *Бранаве́ц*

БРАНДЗІЛА параўн. рэг. *брэндаць* 'хадзіць, бадзяцца, блукаць' (КСЧ), рус. *брендить* 'трусіць, адступаць ад справы', 'маніць', 'красці' (СРНГ, 3).— *Брандзі́лаў*

БРАНЕЦ ад *браць*?— *Бранцэ́віч*

*БРАНТ.— *Брант*

БРАТ, памянш. БРАТКА, БРАТУЛЯ, БРАЦІШКА.— *Браце́нка, Брацянко́ў; Братчэ́ня; Братуле́нка; Брацішка; Браткоўскі*. Бел. у XV ст., укр. у XV—XVI стст. *Братко* (Туп.). СРП *Братин, Братенков, Братенев, Братщенко, Братусь, Братухин, Братцев, Братченко*

БРАТАЛЮБ.— *Браталю́баў*

*БРАЦУК.— *Браду́к*

*БРАШЧУК.— *Брашчу́к*

БРОДА, памянш. БРОДКА ад дзеясл. *брадзіць*?, магчыма, польск. *broda* 'барада'.— *Бро́да*; *Бро́дка*; *Бро́дскі, Броцкі* пры [дс]>[ц]

*БРОЗГАЛЬ.— *Брозгаль*. Параўн. БРАЗГУН

*БРОЙДА.— *Бройда*

БРОЙКА, памянш. ад неўжывальнага слова **брой* 'сваво́льнік, гарэза', *броіць* 'сваволіць', 'непрыстойна паводзіць' (Нас.), рус. *броить* 'кранаць, шавяліць' (Даль), укр. *броїти* 'сваволіць, гарэзнічаць' (Грынч.), рабіць беспарадак' (Піск.).— *Брайко; Брайчук; Брайкоўскі*

*БРОКАР, *БРОКЕР.— *Бракарэнка*; *Брокер*

*БРОМБА.— *Бромбін*

*БРОН(А).— *Бронаў*; *Бронскі*. СРП *Бронин, Бронский*

БРОЎКА.— *Броўка, Броўкін*. Рус. у XVII ст. *Бровка* (Туп.). СРП *Бровка, Бровкин, Бровченко*

БРУЗГА рэг. 'бурклівы, брузглівы чалавек', рус. *брузга* тое ж (СРНГ, 3).— *Брузгін*. СРП *Брюзгин*

БРУЙ, памянш. БРУЁК, БРУЙКА 'той, хто мочыцца ў час сну' (Нас.), рус. *бруить* 'хутка цячы' (СРНГ, 3), *бруя* 'рабізна на вадзе' (Даль), укр. *бруя* 'моцная плынь ракі', 'скразняк' (Грынч.).— *Бруй, Бруеў, Бруёў, Бруевіч; Бруёк, Бруйка, Бруйко*. СРП *Бруев, Бруевич, Бруенков*

БРУКВА рэг., рус. *брюква* 'бручка' (Маг.— В. Л., Даль).— *Бруквянко́ў*

БРУК.— *Брук; Брукóўскі, Брýцкі.* СРП *Бруков, Бруковский*

БРУЛЬ рэг. 'пісюн' (Маг.).— *Брулéвіч.* У Туп. у XVI ст. *Брулко.* Параўн. БРУЙ

БРУН параўн. рус. *брунеть* 'спець, паспяваць', 'бялець, сівець', 'звінець' (СРНГ, 3).— *Брун; Брунéўскі*

БРУНДУК рус. 'адна з вяровак парусных снасцей' (СРНГ, 3).— *Брундукóў*

БРУС 'брус, бервяно', рэг. 'здаравяка, вярзіла' (Чавус.— В. Л.).— *Брýсаў, Брусевіч, *Брусéня→Брусянéнка.* СРП *Брусов, Брусин*

*БРУСЕЛЬ.— *Брусель*

БРУСНІЦА.— *Брусніцын.* СРП *Брусницын, Брусникин*

БРУСОК, памянш. БРУСОЧАК.— *?Брусóчкін* СРП *Брусков*

БРУШКА ад *бруха?— Брушкó, Брушкóў, Брушкéвіч*

*БРЫГА.— *Брыга*

БРЫЗГАЛА параўн. рэг. *брызгаць* 'абдаваць вадой, пырскаць' (Талач.).— *Брызгáлаў.* СРП *Брызгалов*

БРЫЗГАЛЬ 'той, які брызгае'?— *Брызгалёў*

БРЫЗГУН 'той, які брызгае'?— *Брызгунóў*

БРЫК, відаць, для абазначэння асобы па дзеянню *брыкаць, брыкнуць,* рус. *брика* мянушка чалавека па паходцы (СРНГ).— *Брыкаў.* Бел. у XVI ст. *Брык* (Туп.). СРП *Брыков, Брыкин*

БРЫКАЧ ад *брыкацца,* 'той, які брыкаецца'?— *Брыкáч*

*БРЫКЕТ.— *Брыкéт*

БРЫКУН.—*Брыкýн.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Брикун* (БА, I, 200; Туп.)

БРЫЛЬ, памянш. БРЫЛЁК 'брыль шапкі', 'капялюш (БРС), рэг. 'карніз, палічка' (КСЧ), 'ілгун, абманшчык' (Чавус.— В. Л.), рус. *бриль* 'саломенны капялюш'. 'брыль у шапцы' (СРНГ, 3).— *Брыль, Брылей, Брылéвіч, Брылёнка, Брылёнак; Брылёк, Брылькóў; Брылéўскі.* Бел. у XVII ст. *Бриль* (Туп.). Укр. у XVI ст. *Брилик* (Туп.)

БРЫНДА рэг. 'гультай' (Нас.), параўн. рэг. *брындаць* 'хадзіць' (БРС), 'хадзіць па гразі', 'хадзіць з месца на месца без справы' (Дзярж.— М. Б.), рус. *бриндзик* 'гультай' (Дабр.), 'франт, фрацік' (Даль).— *Брындзéнка, Брындзянкóў; Брындзюк.* СРП *Бриндин*

БРЫНЬ, БРЫНЬКО, БРЫНКО параўн. *брынядь* 'раздавацца ад вільгаці' (БРС), рэг. *брыніты* '(аб ране) зудзець' (Клімч.), рус. *бринеть* 'цямнець пры пасяванні', *брыня* 'мянушка рыжага чалавека' (СРНГ, 3).— *Брыне́віч; Брынько́; Брынке́віч.* СРП *Брынкин*

БРЫНЯВЕЦ з в. Брыні.— *Брынявéц*

БРЫСЬ рэг. 'здаровы, але гультаяваты чалавек' (Юрч.), 'здаровы чырванатвары чалавек' (Стэц.), 'слова для адгону ката'.— *Брысь; Брысю́к.* СРП *Брысин, Брыскин*

БРЫТВА.— *Бры́твіч.* Рус. у XV ст. *Бритва* (Туп.). СРП *Бритвин, Бритвенко*

БРЫЦЬ, памянш. БРЫЦІК, БРЫЦЬКО, БРЫТКО рус. *брить* 'голены ці коратка пастрыжаны чалавек' (СРНГ, 3), *бритик* 'астрыжаны пад грэбень' (Даль).— **Брыцéнка→Брыцянко́ў; Бры́цікаў; Брыцько́; Бры́ткін.* СРП *Бритиков, Бритов*

БРЫЧ, памянш. БРЫЧЫК 'парог на рацэ' (СРНГ, 3).— *Бры́чыкаў*

БРЫШ рэг. *брыж* 'востры край' (Нас.), *брыжы* 'зборкі' (БРС), рус. *брыжи* тое ж (Даль), укр. *брижі* тое ж (Грынч.).— *Брыш*

*БРЫШТЭЛЬ.— *Брыштэ́ль*

*БРЫШЦЕН.— *Брыщéн*

*БРЫШЧУК.— *Брышчу́к*

*БРЭВУС.— *Брэ́вус*

*БРЭЕР.— *Брэ́ер*

БРЭЗЕНЬ параўн. польск. *brzezień* 'жнівень'.— *Брэ́зень*

*БРЭЙВА.— *Брэ́йва*

БРЭЙКА рус. 'бойкая, гаварлівая жанчына' (СРНГ, 3).— *Брэ́йка.* Укр. у XVII ст. *Брейко* (Туп.)

БРЭК, памянш. БРЭЧКА рэг. 'спакой' (КСЧ), рус. *брекать* 'грэбаваць' (Дабр., СРНГ, 3).— *Брэ́чка; Брэ́цкі*

*БРЭЛЬ.— *Брэль*

БРЭНДА, памянш. БРЭНДЗІК.— *Брэ́ндзікаў.* Параўн. БРАНДЗІЛА

БРЭНЬ, памянш. БРЭНЬКА параўн. рус. *бренеть* 'звінець, гудзець, брэнькаць' (СРНГ).— *Брэ́нька.* Рус. у XV ст. *Бренько,* укр. у XVII ст. *Брен* (Туп.)

*БРЭЎДА.— *Брэ́ўда*

БРЭХУН ад *брахаць?— Брэ́хун*

БУБА, БУБКА бел. дзіцяч. зборн. 'зярняты', 'ягады'

(КСЧ), рус. 'гуля, гузяк' (Даль), укр. зборн. 'зярняты' (Грынч.).— *Бубо́віч*; *Бу́бка*. Укр. у XVI ст. *Бубу* (Туп.)

*БУБАЛА.— *Буба́ла*

*БУБЕЛЬ.— *Бу́бель*

*БУБЕКА.— *Бубе́ка*. Параўн. БУБА

БУБЕН, памянш. БУБЕНЧЫК, БУБНІК.— *Бу́бен*. *Бубно́ў*, *Бубно́віч*; *Бубёнчык*; *Бу́бнік*; *Бубно́ўскі*. Бел., рус. у XVI—XVII стст. *Бубен* (Туп.). СРП *Бубенцов*, *Бубенчиков*, *Бубнов*

БУБЁНКА бел. 'бубновая карта' (Нас.).— *Бубёнка*; *Бубе́нька*

БУБКА рэг. 'што-небудзь круглае, велічынёй з гарошыну' (Дзярж.— М. Б.).— *Бу́бка*. Параўн. БУБА

БУБЛІК рэг. 'абаранак' (Нас.), 'што-небудзь круглае, велічынёй з гарошыну' (Дзярж.— М. Б.), 'пупышкі на дрэвах' (Дзярж.— М. Б.).— *Бу́блікаў*. Укр. у XVI ст. *Бублик* (Туп.). СРП *Бубликов*

*БУБЛІС.— *Бу́бліс*. СЛП *Бубліс*

БУБЛЯ рэг. *бублія* 'біблія' (Нас.).— *Бубле́віч*; *Бубле́йчык*. СРП *Бублин*

БУГАЙ.— *Буга́й*, *Бугаёў*. *Бугае́віч*. Укр. у XV—XVII стст. *Бугай* (Туп.). СРП *Бугаев*, *Бугаенко*, *Бугаевский*, *Бугайский*

*БУГАК.— *Буга́к*, *Бугако́ў*. СРП *Бугаков*

БУГАН рэг. 'дух — апякун дамашняй жывёлы' (Нас.). — *Буга́н*, *Буга́наў*. Рус. у XVII ст. *Буганка* (Туп.)

БУГАР польск. *bugar* 'авадзень, усякая муха, якая кусае жывёлу' (Карл.).— *Бу́гар*. Магчыма, ад БУГОР (гл.)

БУГЛАК параўн. тат. *бугалак* 'сіло' (ТРС).— *Бугла́к*

БУГОР рэг. 'узгорак' (Дзярж.— М. Б.), рус., укр. тое ж (Даль, Грынч.).— ?*Бу́гар*, *Бугры́н*. Рус. у XVII ст. *Бугор* (Туп.). СРП *Бугров*, *Бугорков*

*БУГУК.— *Бугу́к*

БУДА, памянш. БУДЗІК.— *Бу́да*, *Бу́дзіч*, *Будзе́віч*, *Будо́віч*; *Бу́дзік*. СРП *Будин*

*БУДАВЕЙ.— *Будаве́й*

БУДАЙ кірг. *буудa* 'пшаніца', 'веташ' (КРС).— *Буда́й*, *Буда́еў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Будай*, *Будаец* (Туп.). СРП *Будаёў*

БУДАК кірг. *буудак* 'клубы пылу ці дыму' (КРС), тур. *budak* 'галіна, сук' (ТБР), укр. *будак* назва расліны

(Грынч.), рус. 'рыба галец', 'жыдкая страва' (СРНГ, 3), *будаки* 'былыя будныя, майданныя сяляне' (Даль).— *Буда́к, Будако́ў*. СРП *Будаков*

БУДАРА, памянш. БУДАРКА рус. 'рачное ці азёрнае судна', 'лодка', 'высокі даўганогі чалавек', 'тоўсты чалавек' (СРНГ, 3), укр. 'фургон, крытая павозка' (Грынч.).— *Бударкéвіч*. СРП *Бударин*

*БУДЗЕЙ, памянш. БУДЗЕЙКА.— *Будзéйка*

БУДЗІК ад *будзіць?* — *Бу́дзік*. Параўн. БУДА

БУДЗІЛА рус. *будило* 'хто будзіць, не дае спаць' (Даль).— *Будзіло́віч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Будило* (БА, І, 200; Туп.), рус. у XVII ст. *Будило, Будилко* (Туп.). СРП *Будилов, Будилович, Будилин*

БУДЗІШКА параўн. рус. *будиха* 'дух, які будзіць дзяцей' (Даль).— *Будзі́шчанка*

БУДЗЬКА рэг. 'той, хто будзіць, не дае спаць' (Нас.).— *Бу́дзька; Будзько́, ?Буцько́* пры [дз'] > [ц']

БУДЗЮХА ад *будзіць?* — *Будзю́хін*

БУДКА.— *Бу́дкін, Будкéвіч, Буткéвіч* пры [д] > [т]; *Будко́ўскі, Бутко́ўскі*

БУДНІК ст. бел. 'рудакоп' (Ревизия Кобр. экономии, стр. 285), рус. *бу́дник, будни́к* 'будзённае адзенне' (СРНГ, 3), *будники* 'былыя будныя, майданныя сяляне' (Даль), укр. *будник* 'работнік на паташным заводзе' (Грынч.).— *Бу́днік, Бу́днікаў, Будніча́нка; Будніцкі*. Бел. у XVII ст. *Будник* (БА, І, 200). СРП *Будник, Будников, Будницкий*

БУ́ДНЫ бел. літ., БУДНЫ́ рэг. 'звычайны, несвяточны' (Дзярж.— М. Б.), укр. *будний* тое ж (Грынч.), польск. *budny* тое ж (Карл.).—*Бу́дны; Буднéцкі, Будніцкі; Будня́цкі*. Бел. у XVII ст. *Будны* (Туп.). СРП *Буднев, Будневич*

*БУДОЛЬ.— *Будо́ль*

БУДРА, памянш. БУДРЫ́К рус. 'плюшч', 'зарніца звычайная, лянок' (СРНГ, 3), укр. *будра* назва расліны (Грынч.).—*Будрэ́віч; Бу́дрык*. СРП *Будрин*. СЛП *Будра, Будрic*

БУДЧАН(Ы) укр. *будчаний* прыметнік ад *будка* (Грынч.).— *Будча́н, Будча́нін*

*БУЕЛЬ.— *Буéль*

*БУЖАН.— *Бужа́н*

БУЗА.— *Бузá, Бузó; Бузю́к*. Бел. у XVI ст., рус. у XVII ст. *Буза* (Туп.)

БУЗАК кірг. *бузакы* 'баламут, падбухторшчык' (КРС), магчыма і ад *бузаваць*.— *Бузáк*. Чув. УІ *Бузак* (Магн.)

БУЗУК кірг., узб. 'разбураны, сапсаваны', 'разбэшчаны' (КРС, УРС), кірг. *бузуку* 'баламут' (КРС), узб. *бузуки* 'зваднік, сплетнік' (УРС), магчыма, і ад *бузаваць*.— *Бузýк*. СРП *Бузуков*

БУЗУН рус. 'самаасадная соль' (Мірт.), 'чарназём', 'забіяка, буян' (СРНГ, 3), 'ніжэйшы гатунак солі' (Даль), укр. тое ж (Грынч.), магчыма, ад *бузаваць*.— *Бузýн*. СРП *Бузунов*.

БУЗЬКО укр. 'бусел' (Грынч.).— *Бузькó*

*БУЗЫКАН.— *Бузыкáнаў*. СРП *Бузыканов*

БУЙ 'буян', 'адкрытае для вятроў высокае месца' (Нас.), рус. 'буї' (Даль), укр. 'адкрытае месца' (Грынч.).— *Буй, ?Бýін, Буéвіч; Буйкó, Бýйка, Буйкéвіч, Буйчóнак; Буюк; Буеўскі*. Рус. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Буй, Буйко* (Туп.). СРП *Буев, Буевич, Буйко*

*БУЙВА.— *Бýйвіч*. СЛП *Буйве*

БУЙВАЛ.— *Бýйвал*. Бел. у XVII ст. *Буйвол* (Туп.)

БУЙВІД ст. літ. складанае імя, у якое ўваходзяць кампаненты *bui — vid*.— *Бýйвід, Буйвідóвіч*. СЛП *Буйвідас, Буйвідіс*

БУЙДА рус. *бýйда* 'непаваротлівы' (СРНГ), кірг. *буйда* 'прытулак, сховішча' (КРС).— *Бýйдá, Буйдзéнка, Буйдзянкóў*

БУЙЛА рус. 'буйвал', 'лось', 'высокі здаровы чалавек' (СРНГ, 3).— *Бýйла*

БУЙНЫ.— *Бýйны, Буйнó, Бýйніч, Буйнéвіч; Буйніцкі*. Бел. у XVII ст. *Буйно* (БА, I, 200)

БУЙНЯК ад *буйны*? — *Буйнякóў*

*БУЙХА.— *Буйхá, Буйшэ́нка, Буйшанкóў*

БУКА бел. дзіцяч. 'мошка' (Нас.), рус. 'пудзіла, якім палохаюць дзяцей', 'нелюдзім, суровы, пануры чалавек' (Даль).—*Бýка, Букó, Бýкін, Букініч, Букéвіч*. Чув. УІ *Бука* (Магн.). Рус. у XIV—XVI стст. *Бука* (Туп.). СРП *Букин*

БУКАЛА рус. *букало* 'званочак, які падвешваюць жывёле на шыю' (СРНГ, 3), магчыма, і ад *букаць* 'невыразна ці адрывіста гаварыць'.— *Бýкала*

БУКАН рус. 'пахожы на буку' (Даль), 'нелюдзімы, пануры чалавек' (СРНГ, 3), 'насякомае' (Мельн.).—*Буканóвіч*. СРП *Буканов*

БУКАТА рэг. *букатка* 'булка хлеба' (Нас.), рус. *букатa* тое ж 'кузурка' (Даль, Дабр.), укр. *букат* м., *бука-та* ж. *'кусок'* (Грынч.).— *Бука́та, Бука́таў, Бука́цiч, Букацэ́вiч.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Буката, Букат* (БА, I, 200; Туп.). СРП *Букатов*

БУКАТАЙ, магчыма, з тат. *бука* 'бык' i *атай* 'бацька', параўн. тат. УI *Бука-оглан* з *бука* 'бык' i *оглан* 'сын' (Сат. Ономастика Поволжья. Ульяновск, 1969, стр. 57).— *Буката́й*

БУКАТЫ рус. *букатый* 'тоўсты, пузаты' (Дабр., СРНГ, 3).— *Бука́ты.* Параўн. БУКАТА

*БУКАЧ.— *Бука́ч*

*БУКБАРА.— *Букба́ра*

*БУКЕЙ.— *Буке́й*

*БУКЕЛЬ.— *Буке́ль* у выніку асваення ЛП *Букеліс*

БУКЕТ.— *Буке́таў*

БУКЛЕЙ рус. *буклей* 'двухколерны сацін' (СРНГ).— *Букле́й.* СРП *Буклеев*

*БУКЛЯР.— *Букляр́эвiч.* СЛП *Буклерюс, Буклерiс*

*БУКРАБА.— *Букра́ба.* Бел. у XVI ст. *Букраба* (БА, I, 200)

БУКРЭЙ параўн. узб. *букри* 'гарбаты, сутулы' (УРС).— *Букрэ́й.* СРП *Букреев*

БУКС(А) параўн. рус. *букс* 'самшыт' (Даль), польск. *buksa* тэхнічн., 'букса', 'бязрогая карова' (Карл.).— *Бук-со́ў.* Рус. у XVII ст. *Букса* (Туп.)

БУКТА кірг. 'спрытны, лоўкі', 'дужы, каранасты', 'цвёрды характарам' (КРС).— *Бу́кта*

БУКШТА параўн. літ. *būkštus* 'палохаць' (Фрэнк.).— *Бу́кшта.* СЛП *Букшта*

*БУКШТЫН.— *Букшты́наў.* Параўн. БУКШТА

*БУЛА.— *Була́, Бу́лiч, Буле́вiч, Буле́нка, Булянко́ў; ?Буля́к; Буле́йчык; Булíцкi*

*БУЛАБЯС.— *Булабя́саў*

БУЛАВА, памянш. БУЛАЎКА.— *Булава́; Була́ўка; Була́ўскi, Булава́цкi, Булаве́цкi.* Рус. у XV ст. *Булава,* укр. у XVII ст. *Булавка* (Туп.). СРП *Булавин, Булавкин*

БУЛАЙ, памянш. БУЛАЙЧЫК узб. 'такі, гэтакі' (УРС), кірг, 'паказвацца, высоўвацца' (КРС).— *Була́й; Була́йчык.* Чув. УI *Булай* (Магн.). Бел. у XVII ст. *Булай* (БА, I, 200). СРП *Булаев, Булаевский*

БУЛАК кірг., каз. 'крыніца, ручаёк' (КРС).— *Була́к; Була́цкi.* Бел. у XVII ст. *Булак, Булака* (Туп.)

БУЛАНЫ, памянш. БУЛАНЧЫК.— *Була́ны, Була́наў, Булано́віч; Була́нчык.* Бел. у XVIII ст. *Булан* (БА, I, 200). СРП *Буланов, Буланкин, Буланенков, Буланцев*

*БУЛАНДО.— *Буландо́*

*БУЛАС.— *Була́саў*

БУЛАТ.— *Бу́ла́т*

БУЛАТЫ польск. *bułaty* 'прышчаваты' (Карл.).—*Була́ты*

БУЛАХ параўн. кірг. *булаха* 'плашка, тоўстая дошка' (КРС), параўн. таксама БУЛАК (гл.).— *Бу́ла́х, Бу́лахаў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Булах* (Туп., БА, I, 201). СРП *Булахов, Булаховский*

*БУЛАЧ.— *Була́ч.* Параўн. БУЛАТЫ

БУЛАШ параўн. тат. *булашу* 'спрабаваць', 'вазіцца, карпець, рабіць што-небудзь без карысці' (ТРС). — *Бу́лаш, Бу́лашаў, Булашэ́нка*

БУЛВА рус. 'земляная груша' (Даль, СРНГ), укр. *бульва* 'цыбуліна' (Грынч.), польск. *bulwa* 'караняплод, бульбіна', 'бурбалка на вадзе' (Карл.).—*Бу́лва*

БУЛГАК параўн. рус. *булга* 'склока, мітусня, трывога' (Даль), *булгачить* 'трывожыць' (Хал. Сб. ОРЯС, 76, стр. 19), цюрк. *булгак* прым. 'узбуджаны, мяцежны' (Дзмітр.).— *Булга́к, Булгако́ў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Булгак, Болгак* (Туп., БА, I, 201). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XV ст. *Булгак* (Туп.). СРП *Булгаков*

БУЛДА параўн. тат. *булды* 'досыць, даволі', 'гатова, усё зроблена' (ТРС).— *Булда́, Булдзі́н*

БУЛДЫГА рус. 'забулдыга, п'яніца' (Даль, Дабр., СРНГ, 3), 'масол, костка' (Даль, СРНГ, 3), 'дубіна, булава' (Там жа).— *Булды́гін*

*БУЛДЫК.— *Булды́к*

БУЛКА.— *Бу́лка; Булко́ўскі*

*БУЛОЙ, памянш. БУЛОЙЧЫК.—*Було́йчык*

*БУЛУНДА.— *Булунда́.* Параўн. БАЛАНДА

БУЛЫГА рус. 'дубіна, сукаватая палка', 'валун, круглы камень' (Даль, Мельн.).— *Булы́га, Булы́гін.* Укр. у XVI—XVII стст. *Булыга* (Туп.). СРП *Булыга, Булыгин*

БУЛЫКА рус. 'грубы, неадукаваны чалавек, дубіна' (СРНГ, 3).— *Булы́ка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Булыка, Булык* (Туп.)

БУЛЫНА, памянш. БУЛЫНКА.—*Булы́на; Булы́нка.* Параўн. БУЛЫНЯ

БУЛЫНЯ рус. 'гандляр, перакупшчык' (Даль, СРНГ, 3), параўн. *булыничать* 'скупліваць, перапрадаваць' (Даль, Бурн.).— *Булыня*

БУЛЬБА, памянш. БУЛЬБАЧКА.— *Бу́льба, Бульбе́нка, Бульбянко́ў, *Бульбе́ня→ Бульбяню́к; Бу́льбачкін.* СРП *Бульба, Бульбенко*

*БУЛЬБАЧ.— *Бульбачо́ў*

*БУЛЬКО.— *Бульќо; Бульчу́к* Параўн. БУЛА

БУЛЯК гл. БУЛА

*БУМА.— **Бумін→Бумінóвіч*

*БУМАЙ.— *Бума́й*

*БУМАСТРА.— *Бума́стра*

*БУМБЕЛЬ.— *Бу́мбель*

*БУН, памянш. БУНЕЦ.— *Буне́віч; Бунцэ́віч*

*БУНАС.— *Бу́нас.* СЛП *Бунас*

БУНДА рэг. 'сарафан' (Ніканч.), 'старынная прамая сукенка', 'дзіцячая сукенка' (Сакал.), укр. 'верхняе адзенне — від суконнага паліто' (Грынч.), польск *bunda* 'бурка, бурнос', 'кароткі кажушок без рукавоў' з венг. *bunda* літаральна 'футра' (Карл.).—*Бундо́віч; Бундзю́к, Бундзюко́ў.* Рус. у XV ст. *Бундо* (Туп.). СРП *Бундин, Бундюков*

*БУНДЗЕЛЬ.— *Бундзе́ль* у выніку асваенння ЛП *Бунделіс*

*БУНДУР.— *Бунду́р*

*БУНТА.— *Бунта, ?Бунцэ́віч*

БУНЧУК бел., рус., укр. 'конскі хвост на дрэўку — сімвал улады гетмана, пашы', рус. 'жэмчуг', тур. 'бусы, пацеркі, якія адзявалі на шыю каню' (Уш., Дзмітр.).— *Бунчу́к.* СРП *Бунчук, Бунчуков*

БУРА. — *Бу́ра, Бу́раў, Бу́рын, Бурыно́ў, Бурэ́нка, Бу́ранка, Буранко́ў; Бура́ўскі, Бу́рскі.* Усе вытворныя магчымы і ад БУРЫ (гл.). Укр. у XVI ст. *Бура* (Туп.). СРП *Бурин, Буров*

БУРАВЕЦ з в. Буры, Бура.— *Бураве́ц*

*БУРАГА.— *Бура́гін.* СЛП *Бурага, Бурагіс*

БУРАК, памянш. БУРАЧОК.— *Бура́к, Бурако́ў, Бурачо́нак; Бурачо́к; Бурако́ўскі, Бурачэ́ўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст., рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Бурак* (БА, І, 201; Туп.). СРП *Бураков*

БУРАН — *Бура́н*

БУРАЎ, памянш. БУРАЎЧЫК, БУРАВОК.— *Бура́ўчык; Бура́ўкін*

*БУРБА рус. дзіцячая мянушка (СРНГ, 3). — *Бу́рба.* Бел. у XVI ст. *Бурба* (Туп.). СЛП *Бурба, Бурбайтіс*

*БУРВАН.— *Бурва́н*

БУРГА рус. *бу́рга*, 'лука ў сядле', 'шалаш паляўнічых', *бурга́* 'шырокая і глыбокая яма ў рацэ', 'арцель паляўнічых' (СРНГ, 3), магчыма, з літ. *bürgas* (*burgá*) 'пазыка' (Фрэнк.), магчыма, з цюрк., узб. *бурга* 'блыха' (УРС).— ?**Бургута* → *Бургу́цін*

БУРДА ст. бел. 'мяцеж, беспарадак' (Нас., АУ), параўн. рус. *бурдеть* 'шумець, звінець' (Дабр.), рэг. *бурда* 'мутная вадкасць' (Нас.), рус. 'мутны напітак', 'дрэнная сумесь яды ці пітва' (Даль) з тат. *бурда* 'мутны напітак, сумесь розных вадкасцей' (Фасм.).— *Бурда́, Бурдо́, Бурдзе́нка; Бурдзе́цкі.* Бел. у XVII ст., рус. у XVI ст. *Бурда* (Туп.). СРП *Бурдин, Бурденко, Бурденков, Бурдовский*

БУРДЗЕЙ, памянш. БУРДЗЕЙКА рус. 'цыганскі шалаш ці зямлянка' (Даль), укр. 'зямлянка', 'курная хата' (Грынч.).—*Бурдзе́йка.* Параўн. БУРДА

*БУРДЗЕЛЬ.— *Бурдзе́ль.* Параўн. БУРДА

*БУРДЗІЛА.— *Бурдзі́лаў.* Бел. у XVII ст. *Бурдило* (БА, I, 201). Параўн. БУРДА

*БУРДЗІЛЬНЫ.— *Бурдзі́льны.* Параўн. БУРДА

*БУРДЗЬ, памянш. БУРДЗІК.— *Бурдзь, Бурдзе́нка; Бу́рдзік.* Параўн. БУРДА

БУРДЗЮК.—*Бурдзю́к*

БУРДУК рус. 'страва з аржаной мукі' (Даль) 'мука', 'мучная каша, мучны кісель', 'кіслае аржаное цеста', 'пойла для жывёлы' (СРНГ, 3).— *Бурду́к.* Рус. у XV ст. *Бурдук* (Туп.)

*БУРДУН.—*Бурду́н.* СРП *Бурдун*

*БУРДЫКА.— *Бурды́ка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Бурдыка* (Туп.). СРП *Бурдыкин*

БУРКА.— *Бу́рка.* СРП *Буркин.* Параўн. БУРКО

БУРКАЛА рэг. 'буркун, той, хто бурчыць' (Нас.), рус. *буркало* тое ж (Даль), укр. тое ж (Грынч.).— *Бу́ркала*

БУРКАН рус. 'морква' (Даль, СРНГ, 3).— *Бурка́наў*

БУРКО, памянш. БУРЧЫК рус. 'конь бурай масці' (Мельн., СРНГ, 3), магчыма, ад *буркаць.— Бурко́, Бурке́віч; Бурчу́к; Бу́рчык; Бурко́ўскі.* Бел. у XVI ст., рус. у XV—XVI стст. *Бурко* (Туп.). СРП *Бурков, Бурковский.* Параўн. БУРЫ, БУРКАЛА

БУРКУН.— *Буркýн*

*БУРЛАЙ.— *Бурлáеў*. Параўн. БУРЛО

БУРЛАК.— *Бурлáк, Бурлакóў*. Рус. у XVII ст. *Бурлак*. СРП *Бурлак, Бурлаков, Бурлаченко*. Параўн. БУРЛО

*БУРЛАТ тат., 'баваўняна-папяровая ткань, кумач' (Фасм).— *Бурлáт*

БУРЛО рус. 'самы вялікі звон на званіцы', 'гарлапан, крыкун', 'мянушка паўнатварага чалавека' (СРНГ, 3), укр. 'лаянка, нараканне' (Грынч.).— *Бурлó; Бурлýцкі*. СРП *Бурлин, Бурлов, Бурлюк*

*БУРЛЫКА.—*Бурлыка*. Параўн. БУРЛО

БУРМА параўн. рэг. *бурмаваць* (аб чалавеку) 'бушаваць, шумець' (Нас.), рус. 'прыказчык, бурмістр, войт' (Дабр.), 'самы нізкі гатунак тытуню' (Даль).— *Бурма*

БУРМАК укр. 'бурчун' (Грынч.).— *Бурмак, Бурмакóў* (Магн.). СРП *Бурмакин*

БУРМАКА.— *Бурмака*. Параўн. БУРМАК

БУРМЕЛЬ.—*Бурмéль*. Бел. у XVIII ст. *Бурмель* (БА, I, 201). Параўн. БУРМА, БУРМАК

БУРМІСТР.— *Бурмістраў*. СРП *Бурмистров*. Бел. у XVI ст. *Бурмистр* (БА, I, 201)

БУРНЕЙКА рэг. *бурнэйка* бат. 'чубатка пустая' (Бейл.).— *Бурнéйка*

*БУРНО.— *Бурнóвіч; ?Бурнéйка*

БУРНОС бел. устар. 'плашч' (БРС), рэг. 'доўгі кажух, доўгае адзенне з сукна' (Сакал.), рус. *бурнус* 'накідка, верхняе адзенне' (Даль).— *Бурнóс, Бурнóсаў, Бурнасéнка*. Бел. у XVI ст. *Бурнос* (БА, I, 201)

БУРС, БУРСА рус. *бурса* 'персідская шаўковая тканіна', удм. *буртсин* 'шоўк' (Фасм.) — *Бурс, Бýрсаў, Бурсéвіч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Бурса* (Туп.). СЛП *Бурса, Бурсік*

БУРТ, памянш. БУРЦІК 'куча буракоў ці бульбы' (Даль), укр. 'паз у слупах', 'поручні агароджы ля млыновых камянёў', *бурта* 'прадаўгаватая куча', 'насып, бугор' (Грынч.).— *Бýрцік*

*БУРТЫЛЬ.— *Буртыль, Буртылёў*

*БУРТЫС.— *Буртыс*. СЛП *Буртыс*

БУРУН рус. 'водны вал', 'буран, мяцеліца', 'аднагадовы бычок' (Даль), 'ілгун, пустамеля' (Мельн.), укр. 'водны вал', 'гурба снегу' (Грынч.).— *Бурунóў; Бурунчýк*. Рус. у XVI ст. *Бурун* (Туп.)

БУРУНЧУК польск. *buruńczuk* 'татарскае празрыстае палатно' (Гарб.).— *Бурунчу́к*. Параўн. таксама БУРУН

БУРХУН параўн. укр. *бурхати* (аб ветры) 'парывіста дзьмуць', (аб вадзе) 'хваляваццa' (Грынч.).— *Бурху́н*

БУРШ, памянш. БУРШКО польск. *bursz* 'студэнт, малады чалавек, які вядзе вясёлае жыццё, элегант' з ням. *Bursche* літаральна 'хлапец' (Карл.), параўн. літ *buršas* 'хлапец' з ням. *Bursche* (Фрэнк.).— *Бурш; Буршко́*. СРП *Буршин*. СЛП *Буршіс*

БУРШТЫН 'янтар'.— *Буриштыно́віч*

БУРЫ, памянш. БУРКО, БУРЭЦ (гл.).— *Бу́ры, Бу́раў, Бу́рын, Бурыно́ў, Бурэ́нка, Бу́ранка, Буранко́ў, Бурэ́ня, Бурэ́нін;* усе вытворныя магчымы і ад БУРА (гл.). Бел. у XVI—XVII стст. *Бурый, Буры* (БА, I, 201; Туп.). Рус. у XVII ст. *Бурой* (Туп.). СРП *Буренко, Буренков*

*БУРЫКА.— *Буры́кін*. СРП *Бурикин*. СЛП *Бурікас*. Параўн. БУРЫ

БУРЫЛА ад *бурыць?*— *Буры́ла, Буры́лаў*. СРП *?Бурыличев*

*БУРЫМ.— *Буры́м; Буры́мскі*. СЛП *Бурімас*

*БУРЭЙКА.— *Бурэ́йка*. СЛП *Бурейка*. Параўн. БУРЫ

*БУРЭНЬ.— *Бурэ́нь, Бурэ́нін*. СРП *Буренин*. Параўн. БУРЫ

БУРЭЦ.— *Бурэ́ц, Бу́рцаў*. СРП *Бурцев, Бурцов*. Параўн. БУРЫ

*БУР'ЯК.— *Бур'я́к*

*БУР'ЯКА.— *Бур'я́ка*

БУС(А), памянш. БУСІК ст. бел. *буса* 'барка, судна' (Нас., АУ), параўн. рэг. *бусаваць* 'п'янстваваць, бушаваць, шумець' (Нас.), рус. *бус* 'імжака, дробны дождж, мокры туман, дробны сняжок, крупа' (Даль), 'мучны пыл у млыне' (Бурн.).— *Бу́саў, Бусе́нка; Бу́сік*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Буса, Бус* (Туп., БА, I, 201)

БУСАР рус. *бусырь, бусор* 'лом, непатрэбныя рэчы', 'глупства, прыдур' (Даль), *буса́ра, бусара́* 'неспакойны, скандальны чалавек' (СРНГ, 3), *бу́сарь* 'дурнаваты, неразумны' (Хал., Сб. ОРЯС, 76, стр. 364).—*Буса́раў*. СРП *Бусаров*

БУСЕЛ.— *Бу́сел, Бу́слаў, Бусло́віч*

БУСЕНЬ, БУСЬКО укр. 'бусел' (Грынч.).— *Бу́сень; Бусько́*

*БУСЛА.— *Бу́сла*. Параўн. БУСЕЛ

*БУСЛАК.— *Бусла́к*. СРП *Буслакое*

БУСУЛАЙ гл. БАСАЛАЙ

*БУСУРА.— *Бусýрын*

БУСЬКО гл. БУСЕНЬ

БУТ, памянш. БУТКО 'сляпень, авадзень', 'цыбуля' (Даль), укр. 'маладая зялёная цыбуля', 'бот' (Грынч.).— *Бут, Бýтыч, Бутэ́нка; Буткéвiч; Бутóўскi, Буткóўскi.* Укр. у XVI—XVII стст. *Бут* (Туп.). СРП *Бутович, Бутко, Бутков, Буткевич, Бутовский.* Параўн. БУД

БУТА, памянш. БУТКО польск. *buta* 'пыха, фанабэрыстасць' (Карл.), укр. тое ж (Грынч.), магчыма, з цюрк., тат. 'вярблюдзяня' (ТРС), узб. 'кустарнiк' (УРС).— *Бýта, Бýтыч, Бутэ́нка; Буткéвiч; Бутóўскi, Буткóўскi.* СРП *Бутин.* Параўн. БУТ

БУТАК каз. 'прыток ракi'.— *Бутáк, Бутакóў.* Бел. у XVI ст. *Бутак* (БА, I, 201). СРП *Бутаков*

БУТАН рус. 'адзiнокi ўзгорак у стэпе, курган' (Даль), 'кратавiна, бугарок, нарыты кротам' (СРНГ, 3), магчыма, цюрк., узб. аб вадзе 'мутны' (УРС).— *Бутáн, Бутáнаў.* СРП *Бутанов*

БУТАР рус. *бýтор, бýтар* 'трызненне', 'крык, шум, гам', 'унутранасцi жывёлiны' (Даль, СРНГ, 3), 'хлам, непатрэбныя рэчы' (СРНГ, 3).— *Бутáр, Бутáраў.* Рус. у XVII ст. *Бутор, Буторко* (Туп.). СРП *Буторин*

БУТКО гл. БУТ, БУД, БУДКА

БУТОЛА рус. 'род сумкi' (СРНГ, 3).— *Бутóленка*

*БУТРА, памянш. БУТРЫК.— *Бутрóвiч; Бýтрык*

*БУТРАЛЕЙ.— *Бутралéеў*

БУТУРЛЯ рус. *бутурла* 'балбатун, пустазвон' (Даль).— *Бутурля́*

БУТЫЛА.— *Буты́ла, Бутылiн*

БУТЭЛЬ рэг. 'бутля' (Нас.).— *Бутэ́лiн*

БУХАЛ, БУХАЛА, памянш. БУХАЛКА рэг. 'бусел' (Нiканч.), параўн. рус. *бухало* 'балотная птушка бугай' (Даль), 'п'янiца', 'чалавек з нiзкiм голасам, якi любiць спрачацца' (СРНГ, 3), укр. 'няскладны чалавек, цяльпук' (Грынч.).—*Бýхал, Бýхалаў; Бýхалка.* Бел. у XVII ст. *Бухало* (БА, I, 201; Туп.)

БУХАЛАВЕЦ з в. Бухалы.— *Бухалавéц*

БУХАРА рус. *бухáра* 'запольная, пустошная зямля, на якой кожныя 3—4 гады сеюць жыта', 'сенакос у лесе' (Даль), 'чмель', 'пчала' (Мельн.), *бухарá* 'лгун, абманшчык' (СРНГ, 3).— *Бухáрын.* СРП *Бухарин.* Рус. у XVI—XVII стст. *Бухара* (Туп.)

БУХАЎКА рэг. 'балотная птушка бугай' (Дзярж.— М. Б.).— *Бу́хаўка*

БУХВОСТ параўн. рус. *бухвост* 'хвалько' (СРНГ, 3), *бу́хваст* тое ж (Багар.), *бухвостень, бухвостник* 'пляткар, сплетнік' (Даль).— *Бухво́стаў.* СРП *Бухвостов*

БУХТА рус. *бухта́* 'канат, скручаны кольцамі' (Бурн.), *бу́хта* 'выгін, прагнутае месца', 'лгун' (СРНГ, 3).— *Бухта́.* СРП *Бухтин*

БУХТАР параўн. рэг. *бухто́рыць* 'непамерна ліць', 'многа ліць' (Нас.), *бу́хтарыць* 'ліць' (Дзярж.—М. Б.).— *Бухтарэ́віч*

*БУХЦІЛА.— *Бухцілаў*

БУЦ, памянш. БУЦКО.— *Буцэ́віч; Буцке́віч; Буцаві́цкі.* Бел. у XVI ст. *Буцко* (Туп.)

БУЦАЛЬ параўн. укр. *буцати* (аб авечцы, баране) 'біць ілбом' (Грынч.).—*Буцаль*

*БУЦАНЬ.— *Буцне́віч*

БУЦЕР польск. *bucerz* 'зазнайка' (Карл.).— *Бу́цер*

БУЦЫНЕЦ з в. Буцыны, Буцы.— *Буцыне́ц*

БУЦЬКАВЕЦ з в. Буцькі.— *Буцькаве́ц*

БУЦЬКО гл. БУДЗЬКО

БУЦЯ, памянш. ?БУЦЮТА параўн. укр. *буць* 'хлеб, што пры выпечцы не ўдаўся' (Грынч.).— *Бу́ця; Буцю́та*

БУЦЯН.— *Буцяно́ў.* Параўн. БАЦЯН

БУЧА, памянш. БУЧКА, БУЧКО, БУЧЫК рус. 'шум, крык, сварка' (Даль), укр. тое ж (Грынч.).— *Бу́ча, Бучэ́нка; Бу́чка; Бучко́; Бу́чык; Бучы́нскі.* СРП *Бучин, Бученков*

БУЧАЛЬ, БУЧЭЛЬ.— *Бу́чаль, Бучэ́ль.* Параўн. БУЧА

БУЧЫЛА, памянш. БУЧЫЛКА.— *Бучы́лка.* Параўн. БУЧА

БУШ, памянш. БУШКО, БУШЧЫК тат. 'пусты, парожні, слабы, не тугі' (ТРС).— *Буш, Бу́шаў; Бушу́к; Бушко́, Бушко́ў, Бушке́віч; Бу́шчык.* СРП *Бушев*

БУША укр. *буша* 'цыліндрычная пасудзіна для засолу рыбы' (Грынч.), параўн. таксама рус. *бушить* 'шумець' (СРНГ, 3).— *Буша́, Бушу́к.* Бел. у XVIII ст. *Буша* (Туп.). СРП *Бушин, Бушинский, Бушков*

БУШЛЯК параўн. рус. *бушла* 'шэрая цапля' (Фасм.), укр. *бушля* 'самка бусла', 'цапля' (Грынч.).— *Бушляко́ў*

БУШМА рус. *бушма* 'бручка', 'таўстуха, тоўстая жанчына' (Даль), 'рэпа', 'тоўсты чалавек' (СРНГ, 3).— *Бушма́, Бушмі́ч; Бушмі́нскі*

БУШМАК рус. 'аднагадовая цялушка' (СРНГ, 3).— *Бушма́к*

БУШМАР рус. *бушмарь* 'драўляны молат, якім выбіваюць гліняную печ' (СРНГ, 3).— *Бушма́р.* СРП *Бушмарин*

*БУШТРУК.— *Буштру́к*

БУШЫЛА параўн. рус. *бушити* 'шумець' (СРНГ, 3).— *Бушы́ла*

БУЯВЕЦ з в. Буй, Буі.— *Буяве́ц*

БУЯК параўн. *буякі* 'ягады-дурніцы' (БРС).— *Буя́к, Буяко́ў, Буяке́віч.* Рус. і ўкр. у XVII ст. *Буяк* (Туп.)

БУЯЛА ад *буяць?*—*Буя́ла, Буя́ліч, Буя́льскі.* СРП *Буялов*

БУЯН 'буян, дэбашыр' (БРС), рэг. 'бык' (М. Б.), рус. 'грубіян, забіяка, дэбашыр' (Даль), укр. 'непаслухмяны, упарты вол' (Грынч.). — *Буя́н, Буя́наў.* Укр. у XVII ст. *Буян, Буянко* (Туп.). СРП *Буянов*

*БЫБ, памянш. БЫБІК.— *Быб; Бы́бік.* Параўн. БІБ

БЫК.— *Бык, Бы́каў, Быко́віч, Бычэ́нка, ?Бычанко́ў; Быко́ўскі, Бычы́нскі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Бык* (БА, I, 201; Туп.). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Бык* (Туп.). СРП *Бык, Быков*

БЫЛІНА.— *Былі́на, Былі́но́віч; Былі́нскі.* Бел. у XVI ст. *Былина* (Туп.). СРП *Былинин, Былинкин*

БЫЛЬ, памянш. БЫЛЁК, БЫЛЬКО, БЫЛЕЙЧЫК.— *Быль, Бы́ліч; Былю́к; Былёк; Быльќо, Быльќоў; Быле́йчык; Быльчы́нскі*

*БЫЛЫМ.— *Былы́м*

БЫЛЬНІК.— *Бы́льнік*

БЫНДА ўкр. *бинда* 'лента, стужка' (Піск.), польск. *bynda* 'стужка для валасоў' з ням. *Binde* (Карл.).— *Бы́нда*

*БЫРДА.— *Бы́рда.* СРП *Бырдин*

БЫСІК, БЫСКА рэг. ад падзыўнога для бычкоў *бысь-бысь?, быська* памянш. 'бычок' (Нас.).— *Бы́сік; Бы́ска*

БЫСТРЫ, памянш. БЫСТРОК, БЫСТРЫК.— *Быстро́к, Бы́стрык.* Рус. у XVII ст. *Быстрой* (Туп.). СРП *Быстров, Быстряков, Быстрицкий*

*БЫСТРЫМ.— *Быстрымо́віч*

БЫУШЫ.— *Бы́ўшых*

*БЫЦЬ, *БЫЦЯ, *БЫЦ, памянш. БЫЦЬКО, БЫЦКА, БЫЦКО.—*Быцю́к; Быцько́; Бы́цка, Бы́цко́, Быцке́віч; Быці́нскі, Бытко́ўскі*

БЫЧАНОК рэг. 'бычэчак' (Дзярж.— М. Б.).— *Бычанóк, Бычанкóў*. СРП *Быченков*

*БЫЧКО.— *Бычкó*. Бел. у XVI—XVII стст. *Бычко* (БА, 1, 201; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Бычко* (Туп.). СРП *Бычко*

БЫЧКУН.— *Бычкýн, Бычкунóў*

БЫЧОК.— *Бычóк, Бычкóў; Бы́чак; Бычкóўскі*. СРП *Бычков*

*БЫШ, памянш. БЫШКО, БЫШЫК.— *Бышкó; Бы́шык*. Бел. у XVI ст. *Бышко* (Туп.). СРП *Бышов*

БЭБКА гл. БЕБКА

*БЭГА гл. БЕГА

БЭЗ.— *Бэз*. Рус. у XVII ст. *Без* (Туп.)

*БЕЙЗАР гл. БЕЙЗАР

*БЭЛТ, памянш. БЭЛЦІК.— *Бэ́лцік*

*БЭПЕРШЧ гл. БЕПЕРШЧ

БЭЦМАН укр. *бецман* 'непаваротлівы чалавек, нявывалака, доўбня, балбес' (Грынч.).— *Бэ́цман*

БЮРУК гл. БІРУК

*БЯГЕБА.— *Бягéба*

БЯГЛЯК.— *Бягля́к, Беглякóў*

*БЯГОНЬ.— *Бягóнь*

БЯГУН ст. рус. 'уцякач' (Ср., I), бел. 'уцякач, той, хто ўцякае адкуль-небудзь ці ад справы' (БРС, Нас.), 'стаўпец, на якім паварочваюцца вароты' (Янк., I), рус. і ўкр. тое ж (Даль, Грынч.).— *Бягýн, Бегунóў, Бегунóвіч*. СРП *Бегун, Бегунов, Бегунков, Бегунцов*

БЯГУЧЫ.— *Бягýчай*

БЯДА.— *Бéдзін; Бядóўскі*. Рус. у XV ст. *Беда* (Туп.). СРП *Бедин*

БЯДУН, памянш. БЕДУНОК, БЯДУНЬКА рэг. 'той, хто бядуе' (Нас.), рус. 'той, хто прыносіць бяду' (Даль).— *Бядýнька; Бедункéвіч*. У XV ст. *Бедун* (Туп.)

*БЯЖАКА ад *бегчы?*— *Біжáка* пры [е]>[і]

*БЯЖОК ад *бегчы?*— *Бяжóк*

*БЯЗАК.— *Бязáк*

БЯЗБАБЫ са спалучэння *без бабы* 'які не мае бабы, жонкі'?— *Бязбáбіч*

БЯЗБОЖНЫ.— *Бязбóжны*

БЯЗБОРШЧЫ.—*Бязбóршчы*

БЯЗВЕРБНЫ.— *Бязвéрбны*

БЯЗВЕРХІ.— *Бязверхай*. Укр. у XVII ст. *Безверхий* (Туп.)

БЯЗВУХІ, памянш. БЯЗВУШКА.— *Бязвýшка*

*БЯЗДА.— *Бяздэ́нка*

БЯЗДОМНЫ.— *Бяздóмны*

БЯЗДУШНЫ.— *Бяздýшны*

БЯЗЗУБЫ.— *Бяззýбы, Бяззýбін, Бяззýбенка, Беззубёнак.* Рус. у XVI ст. *Беззуб* (Туп.). СРП *Беззубов*

БЯЗЛЮДЫ са спалучэння *без люду, без людзей?— Бязлю́дай*

БЯЗМЕН.— *Бязме́н, Бязме́най.* Бел. у XVI—XVII стст. *Безмен* (БА, I, 197; Туп.). СРП *Безменов*

БЯЗНОСЫ, памянш. БЯЗНОСІК.— *Бязнóс; Бязнóсік.* Бел. у XVII ст. *Безносы* (БА, I, 197). Рус. у XVII ст. *Безнос,* укр. у XV—XVI стст. *Безносой, Безнос, Безноско* (Туп.). СРП *Безносов, Безносиков*

БЯЗРОДНЫ.— *Бязродны.* СРП *Безроднов*

БЯЗРУКІ, памянш. БЯЗРУЧКА.— *Бязрýкай, Бязрýчанка, Безручóнак; Бязрýчка.* Бел. у XVII ст. *Безруки* (БА, I, 197). Рус., укр. у XVII ст. *Безрукой* (Туп.). СРП *Безруков, Безрученко*

БЯКАС рэг. 'бакас'.— *Бякáсай.* Параўн. БАКАС

*БЯКЕТА.— *Бяке́та.* Каз. УІ *Бекет, Бекетай* (Жануз.). СРП *Бекетов*

БЯКРЭНЬ рус. *бекрень* часцей з прыназ. *на* 'бок, адзін бок' (Даль).— *Бякрэ́нь.* СРП *Бекренев*

БЯЛАН укр. *білан* 'бландзін', 'белы вол, сабака', 'белы хлеб' (Грынч.).— *Бялáн, Беланóвіч; Беланчýк; Беланóўскі.* Бел. у XVI ст. *Белан* (БА, I, 198). СРП *Беланов, Белановский*

БЯЛЕЙ, памянш. БЯЛЕЙЧЫК.— *Бяле́йчык, Біле́йчык* пры [е]>[і]. Бел. у XVI ст. *Белей* (БА, I, 198)

*БЯЛЕНІК.— *Бяле́нік, ?Бяле́нчанка;* апошняе магчыма і ад БЕЛЫ (гл.)

БЯЛЕСЫ бел. рэг. і рус. *белёсый* 'бялявы' (РБС).— *Бяле́сай, ?Бе́лісай* з пераносам націску і пры [е]>[і]. СРП *Белесов, Белёсов*

БЯЛЕЦ, БЯЛКО, БЯЛЬКО, гл. БЕЛЫ

*БЯЛІГА.— *Беліжэ́нка*

*БЯЛІМ.— *Бялíмай*

*БЯЛТ.— *Бялт*

БЯЛУГА.— *Бялýга, Бялýгін.* СРП *Белугин*

БЯЛУН.— *Бялýн*

БЯЛУСЬ польск. *biały* 'белы' і суф.— *uś?— Бя́лусь*

БЯЛУША, памянш. БЯЛУШКА.— *Бялýша; Бялýшка*

*БЯЛЦЯК.— *Бялця́к, Белцяко́ў*

*БЯЛЬДА, памянш. БЯЛЬДЗЕЙКА.— *Бяльдзе́йка*

БЯЛЬМАЧ параўн. *бяльмо* (БРС), рэг. *бельмы* лайлівае 'вочы', рэг. *бяльматы* 'сляпы' (Дзярж.— М. Б.).— *Бяльма́ч, Бе́льмач*

БЯЛЮГА.— *Бялю́га*

БЯЛЮК 'белай масці, белы'?, назва расліны,— *Білю́к* пры [е]>[і]

БЯЛЯЙ 'белай масці, белы'?— *Бяля́й Бяля́еў, Бяля́ін*. Бел. у XVII ст., рус. у XV—XVII стст. *Беляй* (Туп.). СРП *Беляев*

БЯЛЯК, памянш. БЕЛЯЧОК 'белай масці, белы'? — *Бяля́к, Беляко́ў, Бяля́чыц, Беляко́віч, Белячо́нак; Бе́лячо́к, Белячко́ў; Беляко́ўскі, Бяля́цкі*. Рус. у XVI ст. *Беляк* (Туп.). СРП *Беля́к, Беляков*

БЯЛЯН, БЯЛЯНА, памянш. БЯЛЯНКА, БЕЛЯНОК, БЕЛЯНЕЦ 'белай масці, белы'?— *Бяля́наў, Беляно́віч; Бельяно́віч; Бяля́нка; Беляно́к, Белянко́ў, Белянке́віч; Белянцо́ў*. У XVI ст. *Беляна* (Туп.). Бел. у XVII ст. *Белянка* (БА, I, 198). Рус. у XVII ст. *Белянко* (Туп.). СРП *Белянов, Белянин, Белянцев, Белянчиков*

БЯЛЯС.— *Бяля́саў*. Параўн. БЯЛЕСЫ

*БЯНАС, памянш. БЯНАСІК.— *Бяна́сік*

*БЯНДАЛА.— *Бянда́ла, Бянда́лаў*

*БЯНДЗЕЛА, памянш. БЯНДЗЕЛІК.— *Бяндзе́лік*

*БЯРБЕГА.— *Бярбе́га*

БЯРДЗІЧАВЕЦ з г. Бярдзічаў.— *Бярдзі́чавец*

БЯРЛО польск. *berlo* 'жазло'.— *Бярло́віч*

БЯРНО 'бервяно'?— *Бярню́к, Бернюке́віч*. Параўн. БЯРНЯК

БЯРНЯК параўн. польск. *bierny* 'абыякавы', магчыма, ад *бярно* 'бервяно'.— *Бярня́к, Берняке́віч*. СРП *Бернов*

БЯРОЗА, рэг. БЯРЭЗА, памянш. БЯРОЗКА.— *Бяро́за, Бяро́зін, Беразо́віч; Бярэ́за, Бярэ́зін; Беразю́к; Бяро́зка, Бяро́зкін; Беразо́ўскі*. Бел. у XV—XVII стст. *Береза, Березка, Бероска* (БА, I, 198; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Береза* (Туп.). СРП *Берёзин, Березин, Берёзов, Березко, Берёзкин, Березинский*

БЯРОСТА.— *Берасце́віч; Берасто́ўскі*

БЯРЫЛА ад дзеясл. *браць*, г. зн. 'той, які бярэ'.— *Бяры́ла*. Параўн. БІРЫЛА

*БЯРЫНА, памянш. БЯРЫНЧЫК.— *Бяры́нчык*

БЯРЭЛА.— *Бярэ́ла*
*БЯРЭЙША, памянш. БЯРЭЙШЫК.— *Бярэ́йшык.* Параўн. БАРЭЙКА
*БЯСАН.— *Бяса́н*
БЯСЕДА.— *Бясе́да; Бясе́цкі* пры [дс]>[ц]
БЯСКО гл. БЕС
БЯСКРОЎНЫ.— *Бяскро́ўны*
БЯСПАЛЫ, памянш. БЯСПАЛЬКА.— *Бяспа́лы, Бяспа́лаў, Бяспа́лых; Беспалю́к; Бяспа́лька.* Бел. у XVII ст. *Безпалчик,* укр. XVII ст. *Безпалой* (Туп.). СРП *Беспалый, Беспалов*
БЯСПАМЯТНЫ.— *Бяспа́мятны*
БЯССМЕРТНЫ.— *Бяссме́ртны.* Укр. у XVII ст. *Бессмертный* (Туп.). СРП *Бессмертный, Бессмертнов*
БЯССОН.— *Бяссо́наў.* Рус. у XV—XVII стст. *Безсон, Безсонко,* укр. у XVI ст. *Безсон* (Туп.). Рус. *Безсоный* (Дзюверн., стар. 3). СРП *Бессонов*
БЯСЬКО гл. БЕС
*БЯЦЕНЬ.— *Бяце́нь*
*БЯША ці *БЕША, памянш. БЯШЭЙКА.— *Бяшэ́йка.* Бел. у XVI ст. *Бяша* (БА, I, 201)

*ВАБЕЛЬ ад *вабіць?*—*Ва́бель*
ВАБІШКА ад *вабіць?* — *Вабішчэ́віч*
ВАВЕР польск. *wawer* назва расліны, 'пустазелле, зелле' (Карл.), магчыма, і ад *вавёрка.*— *Вавёраў*
*ВАВОЙША.— *Ававо́йша*
*ВАВУЛА.— *Ававу́ла, ?Ваву́ва.* СРП *Вавулин*
*ВАВУТА.— *Ваву́ткін*
ВАГА.— *Вага.* Рус. у XVII ст. *Вага* (Туп.).— СРП *Вагин*
ВАГАН рэг. 'высокі, здаровы чалавек' (Дзярж.— М. Б.), рус. 'мужык, селянін' (Даль, Мельн.), 'валёк' (Даль), укр. 'міска ў выглядзе карытца' (Піск.), *вагани* 'прадаўгаватая драўляная міска для яды', 'ночвы' (Грынч.).— *Ваганаў.* У XVI ст. *Ваганец* (Туп.). СРП *Ваганов*
*ВАГЕР.— *Вагер*
*ВАДЗЮТА.— *Вадзюцін*
ВАДАДОХ са спалучэння *дыхаць вадой?* — *Ваддо́хаў*
ВАДАНОС ст. рус. *водонос* 'вядро' (Ср.), бел., рус. 'той, хто носіць ваду'.— *Ваданосаў*

*ВАЕР.— *Ваер*

ВАЕНЧЫК гл. ВАЙНА

ВАЖНІК 'вагаўшчык'?, параўн. бел. *важніца, ва́жня* 'свіран, у якім важаць' (Нас.) ці 'той, хто важнічае'?, параўн. *ва́жніца* 'важнасць' (Нас.).— *Ва́жнік.* Укр. у XVI ст. *Важный* (Туп.). СРП *Важнов*

*ВАЖЭЙКА.— *Важэ́йка*

ВАЗАВІК рус., укр. *возовик* 'ламавік, конь для грузавых перавозак' (Даль, Грынч.).— *Вазавіко́ў.* Бел. у XVIII ст. *Возовик* (БА, І, 203). СРП *Возовик*

ВАЗІЛА рус. устар. *возило* 'павозка' (Даль.).— *Вазіла.* Бел. у XVII ст. *Вазилко* (БА, І, 203)

ВАЗОК.— *Вазко́ў*

ВАЙДА параўн. рэг. *вайдаваць* 'спрачацца' з літ *vaidytis* 'спрачацца' (Вяржб., 145), рус. *вайда* рыбал. 'верша', бат. 'фарбоўнік' (Даль), укр. тое ж (Грынч.).— *Ва́йда.* Укр. у XVII ст. *Войда* (Туп.). СРП *Вайдов.* СЛП *Вайда, Вайдас*

*ВАЙКО.— *Вайко́, Во́йка, Во́йчанка; Вайчу́к.* Укр. у XVII ст. *Войко* (Туп.)

*ВАЙКУЛЬ.— *Вайку́ль.* Параўн. СЛП *Вайкус*

ВАЙЛУН параўн. укр. *вайло* 'цяльпук, маруда, непаваротлівы', *вайлуватий* 'непаваротлівы, няспрытны' (Грынч.).— *Вайлуно́ў*

ВАЙНА. — *Вайна́, Во́йна, Во́йніч, Вайно́віч; ?Ваёнчык.* Бел. у XV—XVI стст., рус., укр. у XVI—XVII стст. *Война* (БА, І, 203; Туп.). СРП *Войнов, Войницкий*

*ВАЙНЕР.— *Ва́йнер, Вайняро́віч.* СРП *Вайнер, Вайнеров, Войнаровский.* СЛП *Вайнора*

ВАЙНІЛА, памянш. ВАЙНІЛКА.— *Вайніла, Вайніло́віч; Вайнілка.* Параўн. ВАЙНА

*ВАЙСЕТ.— *Вайсе́т.* СЛП *Вайсета*

ВАЙСТРАТ.— *Вайстра́ценка;* магчыма, ад УІ *Евстратий*

*ВАЙТКУН.— *Вайтку́н*

ВАЙША гл. ВОЙША

*ВАЙШТАЙ.— *Вайштаёвіч.* Параўн. ВАШТАЙ

ВАЙШЭЛЬ.— *Вайшэ́ль.* Параўн. ВОЙША

ВАКУШКА.— *Ваку́шка*

ВАКАР рус. *вакарь* 'карчага, корч, сукаваты пень' (Даль), укр. *вакар* 'карові пастух' (Грынч.), літ. *vākaras* 'вечар' (Атр., II, стар. 20). — *Вака́р.* Рус. у XVI ст. *Вакара, Вакора* (Туп.). СРП *Вакарёв.* СЛП *Вакарас*

ВАКУЛА, памянш. ВАКУЛЬЧЫК рус. 'абманшчык' (Мельн.).— *Вакýла, Вакýліч; Вакулю́к; Вакýльчык.* СРП *Вакулин, Вакуленка*

ВАКУША, памянш. ВАКУШКА рус. 'лягушка' (Фасм.) — *Вакýшка*

*ВАЛАБУЙ.— *Валабýеў.* СРП *Волобуев*

ВАЛАВІК, ВАЛОВІК рэг. *валóвік* 'кармавы бурак' (Дзярж.—М. Б.), рус. *валóвик* 'паганяты валоў' (Даль), укр. *воловик* 'пастух валоў' (Грынч.), 'той, хто даглядае валоў' (Піск.).— *Валавíк, Валóвік, Валавікóў.* СРП *Воловик*

*ВАЛАНЕЦ. — *Валанцóў, Валанцэ́віч.* Параўн. ВАЛАНЫ

ВАЛАНЫ, памянш. ВАЛАНОК, прым. ад *валаць* 'зваць, клікаць'? (Нас.).— *Валанóк, Валанкóвіч; Валанчýк*

ВАЛАСАЧ.— *Валасáч*

ВАЛАХ ст. бел. 'конь' (Нас., АУ), рус. *валах, валух* 'пакладаны баран', 'пакладаны бычок', *валах* бат. назва некалькіх раслін (Даль), *валах* 'парсюк' (Дабр.), укр. *валах* 'пакладаны баран', 'той, хто пакладае' (Грынч.), параўн. бел. *валашыць* 'пакладаць' (Нас.).— *Валáх, Валáха, ?Вóлах, Валóшын, Валáшанка; Валашчýк; Валашынскі*

ВАЛАХАН укр. 'скапец' (Грынч.).— *Валаханóвіч*

ВАЛЕЙКА.— *Валéйка, Валэ́йка.* СЛП *Валейка, Валейкіс.* СРП *Валеев*

ВАЛЕЙНЯ.— *Валéйня* ў выніку асваення СЛП *Валейніс*

ВАЛЁК рэг. 'пранік' (БРС).— *Валёк, Валькóў, Валькóвіч, Валькéвіч,, Вáльчанка; Вальчýк; Валькó; Вáльчык.* СРП *Вальков*

*ВАЛЕНДА.— *Валéнда*

*ВАЛЕНТА.— *Валéнта, Валянтóвіч,* магчыма, ад УІ *Валянцін*

ВАЛЕТ.— *Валéтаў, ?Валеціёнак.* СРП *Валетов*

*ВАЛЕЎКА.— *Валéўка.* СРП *Валевский*

*ВАЛЁХА.— *Валёха*

ВАЛНІСТЫ рэг. рус. *волнистый* 'хвалісты',— *Валнíсты*

ВАЛОВІК гл. ВАЛАВІК

ВАЛОГА рэг. 'рэдкая пахлёбка з малака і канаплянага семя' (Вешт.), ст. рус. *вологá* 'скорам' (Ср.), 'роз-

ныя тлушчы', 'скаромная страва, варыва', 'прыправа, скаромнае' (Даль), 'харчы' (Мельн.), укр. *волога* 'вільгаць' (Грынч.).—*Вало́га*

ВАЛОКА, памянш. ВАЛОЧКА ўстар. 'надзел зямлі ў 18, 20 і 30 дзесяцін' (КСЧ), магчыма, і ад *валачыць*.—*Вало́чка*

ВАЛОЧНІК устар. 'уладальнік валокі зямлі' (КСЧ).— *Вало́чнік, Валошнік* пры [чн]>[шн], апошняе, магчыма, і ад *валашыць*, гл. ВАЛАХ. Параўн. ВАЛОКА

*ВАЛУЗА.— *Валузе́нка*

ВАЛУЙ 'грыб валуй' (БРС), 'дзікі, непрыдатны для яды грыб' (КСЧ), 'поўны, непаваротлівы чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Валу́й, Валу́ей, Валуе́віч*. Рус. у XIV—XVI стст. *Валуй, Валуйка* (Туп.). СРП *Валуев, Валуйцев, Волуйский*

ВАЛУША, памянш. ВАЛУШКА рус. 'сукнавальня' (Даль), укр. тое ж (Грынч.).— *Валу́шка*

ВАЛЫНЕЦ 'выхадзец з Валыні'.— *Валыне́ц, Валыніць*. Бел. у XVI—XVII стст. *Волынец* (БА, I, 204). СРП *Волынцев*

ВАЛЫНКА.— *Валы́нка, Валы́нчыц; Валы́нчык,* хаця, магчыма, і ад *Валынь*. СРП *Волынкин*

*ВАЛЬВАТЫ— *Вальва́це́нка*. Параўн. ВАЛЯВАТЫ

*ВАЛЬВАШ.— *Вальвашэ́нка*

*ВАЛЬМУС.— *Ва́льмус* у выніку асваення ЛП *Вальмусас*

*ВАЛЬША.— *Вальшо́нак*

ВАЛЭЙКА гл. ВАЛЕЙКА

ВАЛЮШ, памянш. ВАЛЮШКА, ВАЛЮШЧЫК рэг. 'будынак, у якім захоўваюцца прылады для валяння сукна' (Вяржб., 151), *валюша* 'сукнавальня' (Уладз.), магчыма, 'валяльшчык сукна', параўн. таксама рэг. *валюхацца* 'ісці, перакачваючыся з нагі на нагу' (КСЧ), *валюшыты* 'абвальваць у муцэ' (Клімч.), параўн. рус. *валюшка* 'гультай, лежабока', *валюша* 'прылада, якой валяюць лямец' (Даль), укр. *валюш* 'вальдшнэп' (Грынч.).— *Ва́люшаў; Валю́шка, Валю́шчык*. СЛП *Валюшіс, Валюшкас*

ВАЛЯВАТЫ рэг. аб птушцы 'з вялікім валлём', аб чалавеку 'з поўным падбародкам' (Дзярж.— М. Б.).— *Валява́ты*

ВАЛЯК рэг. 'валлё' (КСЧ).— *Валя́к*. СРП *Воляков*

ВАЛЯЎКА рус. *валявка* 'неахайная, няўмелая жанчына' (Мельн.), 'гультай, лежабока' (Даль).— *Валя́ўка*

ВАЛЯШКА рус. *валяшка* 'гультай, лежабока' (Даль).— *Валя́шка, Валяшке́віч.* СРП *Валяшко*

*ВАНГУЛ.— *Вангу́л*

ВАНДА рус. 'пляцёнка з дубцоў для лоўлі рыбы' (Даль, Мірт.)— *Ва́ндзіч.* Рус. у XVI ст. *Ванда* (Туп.)

ВАНДЫШ рус. 'рыба корушка' (Фасм.) — *Ва́ндыш.* СРП *Вандышев*

*ВАНЖА.— *Ванжа*

*ВАНЗА.— *Ванзо́нак*

*ВАНІД.— *Ванідо́віч*

ВАПРУК, памянш. ВАПРУЧОК рэг. 'вяпрук'.— *Вапручко́ў*

ВАРАБЕЙ гл. ВЕРАБЕЙ

ВАРАВА, памянш. ВАРАЎКА.— *Вара́ва, Вара́він; Вара́ўка,* магчыма, ад УІ *Варнава.* СРП *Варавин*

ВАРАЖУН 'той, які варожыць'?— *Варажу́н*

ВАРАЖБІТ.— *Варажбіто́ў; Варажбіцкі*

ВАРАКСА рус. 'пэцкаль, хаўтуршчык' (Фасм.), параўн. рус. *вараксаться* 'пэцкацца, вазіцца' (Мірт.).— *Вара́кса.* СРП *Варакса.* СЛП *Вараксас*

ВАРАНКО, ВАРАНЬКО, ВАРОНЬКА рус. *воронко* 'клічка варанога каня' (Даль).— *Варанко́ў, Варанко́віч, Варанке́віч, Варо́нчанка; Варанько́, Варо́нька;* магчыма і ад *воран* ці *варона.* Бел. у XVI—XVII стст. *Воронко* (Туп.). СРП *Воронков.* Параўн. ВОРАН, ВАРОНА

*ВАРАНЯЙ.— *Вараня́еў*

ВАРАПАЙ рэг. 'сляпы чалавек' (Нас.).— *Варапа́й, Варапа́еў.* Бел. у XVI ст. *Воропай,* рус. у XV—XVI стст. *Воропай, Воропайко, Воропаец,* укр. у XVII ст. *Воропай* (Туп.). СРП *Воропаев*

ВАРАХОБКА рус. *варахоба* 'неразважлівы, легкадумны чалавек' (Даль), параўн. укр. *ворохобити* 'бунтаваць, паўставаць', *ворохібнік* 'мяцежнік' (Грынч.), польск. *worochobić* 'вабіць, прыцягваць' (Карл.).—*Варахо́бка*

ВАРАШУХА ад рэг. *варашыць* ці рус. *ворошить?* — *Варашу́ха, Варашу́хін*

ВАРАШЫЛА рус. *ворошила* 'хто варушыць, чапае тое, да чаго ён не мае справы' (Даль).— *Варашы́ла, Варашы́лаў, Варашы́лін.* Рус. і ўкр. у XV—XVII стст. *Ворошило* (Туп.). СРП *Ворошилов, Ворошилин*

*ВАРАШЭНЬ ад рэг. *варашыць,* рус. *ворошить?* — *Варашэнь*

*ВАРВАН.— *Варванóвіч*

*ВАРВАШ.— *Варвашэ́віч, Варвашэ́ня*

ВАРГАН рус. *варган* 'простанародны музыкальны інструмент' (Даль), укр. *варган* 'музыкальны інструмент, на якім іграюць губамі' (Грынч.), параўн. ст. бел. *варганиста* 'арганіст' (КСГБМ).— *Варгáнаў.* Рус. у XVI ст. *Варган* (Туп.). СРП *Варганов*

ВАРОНА, памянш. ВАРОНКА.— *Варóна, Варóнін, Варóніч, Варанóвіч, Варóненка; Варóнкін, Варанкóвіч, Варанкéвіч, Варóнчанка; Варанчýк, Варанчукóў; Варанецкі, Варанíцкі.* Бел., рус., укр. у XV—XVII стст. *Ворона* (Туп.). СРП *Воронин, Воронинский*

ВАРОША, памянш. ВАРОШКА ад рэг. *варашыць?*— *Варóшка, Варашкéвіч.* Укр. у XVI ст. *Вароша* (Туп.). СРП *Ворошин*

*ВАРПУЛЬ.— *Варпýль, Варпулёў* на аснове ЛП *Варпуліс*

*ВАРСЛАВАН.— *Варславáн*

*ВАРСОБА.— *Варсóба.* Бел. у XVI ст. *Ворсоба* (БА, I, 204). СРП *Варсобин*

ВАРТАЧ параўн. рус. *вартачить* 'гаспадарыць, уходжвацца па гаспадарцы' (Даль), польск. *wartaczka* 'прасліца, якое адзяваюць на верацяно' (Карл.).— *Вартач*

ВАРУШКА 'той, хто варушыць'?.— *Варушка, Варушчанка*

ВАРУШЫЛА 'той, хто варушыць'?, укр. *ворушило* 'рычаг' (Грынч.).— *Варушыла.* Параўн. ВАРАШЫЛА

ВАРХОЛ польск. *warchoł* 'сварка, калатня, неспакой', 'бунтаўнік, сварлівы, неспакойны чалавек' (Карл.).— *Вархол*

ВАРЧУН рэг. 'буркун'.— *Варчун*

*ВАРЫКАШ са спалучэння *варыць кашу,* 'кашавар'? — *Варыкаш*

ВАРЭНІК.— *Варэ́нік.* Бел. у XVII ст. *Вареник* (БА, I, 201)

*ВАРЭЦ.— *Варэ́ц, Варацэ́віч*

*ВАСКАБА гл. *АСКАБА

ВАСКАБОЙНЫ.— *Васкабóйны*

ВАСПЯК рэг. 'чалавек са знакамі воспы на твары' (Дзярж.—М. Б.).— *Васпякóў*

ВАСЬМЯРЫК.— *Васьмерыкоў*
*ВАТАЙ.— *Ватаеў*. Параўн. АТАЙ
ВАТКА.—*Ваткевіч, Ватковіч*
ВАЛКАГОН рус. *волкогон* 'ваўкагон'.— *Валкагон*, *Валкагонаў*
ВАЎНЕЙ.—*Ваўней*
ВАЎНЕЙКА рус. *волнейка* 'грыб ваўнянка' (Дабр.).— *Ваўнейка*
ВАЎЧОНАК.— *Ваўчонак, Ваўчанкоў*
*ВАХ.— *Вах, Вахавіч*. СРП *Вахов*
ВАХМЯНІН з в. Вахмяны, Вахма.— *Вахмянін*
ВАХРУШ.— *Вахрушаў*. СРП *Вахрушев, Вахрушин, Вахрушкин*
*ВАХУЛЬ.— *Вахуль*
ВАШАН рэг. 'маленькая вош' (Янк., І).— *Вашанаў*
ВАШАЦЬ, ВАШЭЦЬ, ВАШЭЦ устар. *вашаць* ветлівая форма звароту да больш знатных ці старых 'Вы, ваша чэсць, ваша міласць' (Нас.), *вашэць* тое ж (Дзярж.— М. Б.), рус. *вашеть* тое ж (Даль), укр. *вашець* тое ж (Грынч.).— *Вашэц, Вашцоў; Вашацькоў, Вашэцькаў*
*ВАШКО.— *Вашко, Вашчанка, Вашчэнка; Вашчынскі*
ВАШТАЙ рэг. 'хлопчык-канявод' (Пол.—М. Судн.).— *Ваштай*
ВАШЧАБОР са спалучэння *браць вашчыну* 'той, хто збірае вашчыну'.— *Вашчабровіч*. Параўн. ВАШЧЫЛА
ВАШЧУЛА.— *Вашчула*. Параўн. ВАШЧЫЛА
ВАШЧЫЛА, памянш. ВАШЧЫЛКА рэг. 'збіральнік вашчыны', насмешлівая назва жыхароў Крычава (Нас.).— *Вашчыла, Вашчылаў; Вашчылка*
*ВАШЫЛА павеліч. ад *вош*? — *Вашылюк*
*ВАШЫНА '*вош*'? — *Вашына*
ВАЯВОДА.— *Ваяводаў*. СРП *Воеводин, Воеводкин, Воеводский*
ВЕВЕЛЬ укр. *вевекати* 'гаварыць нечленападзельна, незразумела' (Грынч.).— *Вевель*
ВЕВЕР польск. *wiewiór* 'белка, вавёрка' (Карл.).— *Вевер*
*ВЕГЕЛЕЙ.— *Вегелей*. СЛП *Вегеле, Вегеліс*
ВЕДА.— *Вядзёнка*
*ВЕЕЎНІК.— *Веeўнік, Веяўнік*
ВЕЖА.— *Вежа, Вяжэвіч*
*ВЕЖАЛЬ.— *Вежаль*

ВЕЖНАВЕЦ з в. Вежнава.— *Вежнавец*
*ВЕЙГУРА.— *Вейгура*. Параўн. *Велігура*
ВЕК.— *Век*
ВЕКА.—*Века*
ВЕКАВЫ.— *Векавы*
*ВЕКЛА.— *Вякленка*
ВЕКША рэг. 'белка, ваверка', рус. тое ж 'сарока', 'блок' (Даль).— *Векша, Векшын*. У XV ст. *Векша* (Туп.). СРП *Векшин*
ВЕЛЕС, памянш. ВЯЛЕСЬКА параўн. ст. рус. *Велес* імя паганскага бога, па Фасм. з *вел* 'вялікі' + *ес*, як *бел* 'белы' +*ес*.— *Велясевіч, Велісевіч* пры [е]>[і]; *Вялеська*
ВЕЛІГАЙ, магчыма, з *вел* 'вялікі' + *іг/а/+ай*, г. зн. 'велікан'? — *Велігаеў*
ВЕЛІГАН, магчыма, з *вел* 'вялікі'+ *іг/а/* + *ан*, г. зн. 'велікан'? — *Веліган*
ВЕЛІГУРА рэг. *велегура, велегур* 'велікан, вялікі чалавек' (Нас.), *вілігур* 'самаўпэўнены чалавек' (Бяльк.).— *Велігура, Велігураў*
ВЕЛІКАБОРАЦ з в. Вялікі Бор.—*Велікаборац*
ВЕЛІКАН.— *Веліканаў*. СРП *Великанов*
ВЕЛІКАСЕЛЕЦ з в. Вялікае Сяло.— *Велікаселец*
ВЕЛЯДЗЕЙ з *веле* 'многа' і *дзей*.— *Велядзееў*
ВЕНЕРАЛ 'генерал'?— *Венералаў*
ВЕНЖЫК польск. *węzyk* 'змейка'. *Венжык*
ВЕНЦАЛЬ.— *Венцаль* у выніку асваення ЛП *Венцеліс*
ВЕНЧЫК.— *Венчык*
ВЕРАБЕЙ, рэг. ВАРАБЕЙ.— *Верабей, Вераб'ёў; Варабей, Вараб'ёў*. Бел., укр. у XVII ст., рус. у XV—XVII стст. *Воробей* (Туп.). СРП *Воробьёв, Воробейчик, Воробков, Воробкевич, Воробушкин*
ВЕРАС.— *Верас, Верасаў; Вераскоўскі*. СРП *Вересов*
ВЕРАСНЁВЫ.— *Вераснёвы*
ВЕРАТ, памянш. ВЕРАЦЁК, ВЯРЭЦІК рус. *верета* 'дзяруга, радно', 'палотнішча для сушкі збожжа' (Даль), укр. 'дзяруга' (Грынч.).— *Верат; Верацькоў; Вярэцікаў*
ВЕРАЦІЛА.— *Верацiла*
*ВЕРАШНЯ.— *Верашня*
ВЕРАШЧАКА 'мачанка' (БРС, Нас.), укр. *верещака* 'крыкун' (Грынч.).—*Верашчака*. Бел. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Верещака* (БА, I, 202; Туп.)

ВЕРАЯ, памянш. ВЯРЭЙКА рэг. 'шула' (Сл.—М. Б.), рус. *верея,* укр. *верея* тое ж, параўн. і рус. *верейка* 'шлюпка, парусная лодка, баржа' (Фасм.).— *Вярэ́йка.* Бел. у XVIII ст. *Верея* (БА, I, 202)

*ВЕРБАШ.— *Ве́рбаш*

*ВЕРБЕЛЬ.— *Ве́рбель* у выніку асваення ЛП *Вербеліс*

ВЕРЖБАЛ польск. **wierzbał* з літ. *virbalas* 'палачка'.— *Вержбало́віч*

*ВЕРТАХ.— *Верташо́нак.* Бел. у XVI ст. *Вертошка* (Туп.)

*ВЕРТЛІБ.— *Ве́ртліб*

ВЕРХ.— *Ве́рхаў, Вярхо́ў, Вершаня́, Вярша́ня, Вяршыцкі.* У XIII ст. *Верх* (Туп.). СРП *Верховский*

ВЕРХАВЕНЬ укр. *верхівень* 'коннік' (Грынч.). *Верхаве́нь*

ВЕРХАВЕЦ з в. Верхава, Вярхі. — *Верхаве́ц, Верхаўцо́ў*

ВЕРХАВОДКА.— *Верхаво́дка*

ВЕРХАЧУБ.— *Верхачу́б*

ВЕРШАК бел. *вяршак* 'верхавы, коннік' (Нас.), укр. *вершак* 'верхавіна дрэва' (Грынч.).— *Ве́ршак*

ВЕСНАВЫ.— *Веснавы́*

ВЕСЯЛУХА.— *Весялу́ха*

ВЕТКА.— *Ве́тчанка.* СРП *Веткин*

ВЕЦЕР.— *Ве́цер, Ве́траў, Вятро́ў; Вятру́к, Ветруко́ў.* СРП *Ветров*

ВЕЧАР.— *Ве́чар; Вячо́рскі*

ВЕШНІ рэг. 'веснавы'.— *Ве́шнеў*

*ВЕШТАРТ, ВЕШТАР.— *Ве́штарт, Вештар* у выніку асваення ЛП *Вештартас*

ВЕЯЛКА.— *Ве́ялка, Ве́ялкін*

*ВІГУРА.— *Вігу́ра.* Параўн. ВЕЙГУРА

ВІДЗІШ ад *відзець?— Ві́дзішаў*

ВІДЗЯЙЛА.— *Відзя́йла*

*ВІДНІК.— *Віднікі́віч*

*ВІДНІЛА.— *Віднілі́віч*

ВІДРА ўкр. *видра* 'выдра'? — *Відрэ́нка; Відру́к*

ВІДУК.— *Віду́к*

ВІЖ, памянш. ВІЖЫК ст. бел. *вижь, виж* 'служыцель пры старажытных судах у Літве, які дастаўляў у суд абвінавачваемых, вёў расследаванні і наогул ажыццяўляў выкананне прыгавораў' (Гарб., Нас., АУ), рэг.

'той, хто падглядае, незаметна выведвае сакрэты, шпіён, хітрун' (Янк., I).— *Віжык*

ВІЛЕНКА, памянш. ВІЛЕНЧЫК.— *Віленчыц; Віленчык*. СРП *Виленкин*

*ВІЛІМ.— *Вілім* у выніку асваення ЛП *Вілімас*

*ВІЛІТА, памянш. ВІЛІТКА.— *Віліткéвіч*

ВІЛЫ.— *Вілóвіч, Вілéвіч*

*ВІЛЬ.— *Віль, Вілéвіч*. СЛП *Віліс, Вілас*

*ВІЛЬБА, памянш. ВІЛЬБІК.—*Вільбік*. Бел. у XVI ст. *Вилбик* (БА, I, 202). СЛП *Вільба, Вільбікас*

*ВІЛЬГУС.— *Вільгусéвіч*

ВІЛЬК польск. *wilk* 'воўк'.— *Вількóў, Вількóвіч; Вількіцкі, Вількóўскі, Вільчкóўскі, Вільчынскі*. СРП *Вилькович, Вилькицкий*

*ВІЛЬКОТА.— *Вількóта*

ВІЛЬНА.— *Вільнéвіч*

ВІЛЬЧЫК.— *Вíльчык*

ВІЛЮГА, ВІЛЮХА рэг. *вілюга* 'чалавек, які віляе, выкручваецца' (Янк., III).— *Вілю́га, Вялю́га, Вялю́гін* пры [і] > [я]?; *Вілю́ха*

ВІНА ці ВІНО.— *Віні́ч; Ві́нік, Віні́чэнка; Вінкéвіч; Вінéўскі, Віні́цкі, Віня́цкі*. СРП *Винов, Виновский, Винецкий*

ВІНАГРАД. — *Вінагра́д, Вінагра́даў*. СРП *Виноградов*

*ВІНАК.— *Вінакóў*

ВІНАКУР.— *Вінаку́р, Вінаку́раў*. СРП *Винокур, Винокуров*

*ВИНЕЛЬ.— *Винéль*

ВІННІК, памянш. ВІННІЧАК 'прадавец віна' (Гарб., Нас., АУ).— *Ві́ннік, Ві́ннікаў; Ві́нні́чак; Ві́нні́цкі; ?Ві́нік*. Бел. у XVIII ст. *Винник* (БА, I, 202) СРП *Винник, Винников, Винниченко*

*ВІНЦІЗ.— *Вінцізéнка*

*ВІРБАЛ.—*Вірбал* у выніку асваення ЛП *Вірбалас, Вірбаліс*

ВІРГЕЙ параўн. рэг. *віргацца* (пра коней) 'брыкацца', *віргліві* 'брыклівы' (Стэц.) з польск. *wirgać* 'брыкацца' (Карл.).— *Віргéй, Віргéеў*

*ВІРТ.— *Вірт*

*ВІРЭКА.— *Вірэ́кін*

ВІСЛОУС са спалучэння *віслыя вусы, з віслымі вусамі*.— *Віслóус, Віслаўс*

ВІСЛОУХ са спалучэння *віслыя вушы, з віслымі вушамі.— Віслóух.* Бел. у XVI—XVII стст. *Вислоух* (БА, I, 202; Туп.). Рус. у XVI ст. *Вислоух* (Туп.)

ВІСЛЫ.— *Віслóў, Віслóвіч.* Рус. у XVI ст. *Вислой* (Туп.)

*ВІТАР.— *Вітарчу́к; Вітóрскі*

ВІТКА 'пярэвітка' (БРС, Бяльк.), рэг. 'вяха, тычка' (Бяльк.).— *Вітка, Віткó, Віткін; Віткóўскі.* Бел. у XVI ст. *Витка* (БА, I, 202). СРП *Виткин, Витковский*

*ВІТОЛЯ.— *Вітóлін*

*ВІТОШКА.— *Віташкéвіч, Вітóшкін.* Параўн. ВЯТОХА

*ВІТУХА 'вітушка'? — *Вітушэ́нка.* СРП *Витухин*

ВІХАР.— *Віхраў.* СРП *Вихров, Вихрев, Вихрин*

*ВІЦЕНЬ.— *Віцень*

ВІЦЯЗЬ.— *Віцязь.* Укр. у XVII ст. *Витязь* (Туп.)

ВІШНЯ, памянш. ВІШАНЬКА.— *Вішанька; Вішнéўскі, Вішнявéцкі.* Бел. у XVII ст. *Вишенка* (Туп.). СРП *Вишня, Вишнев, Вишнёв*

ВІШНЯК.— *Вішня́к, Вішнякóў.* Рус. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Вишняк* (Туп.). СРП *Вишняков*

*ВІЮК.— *Вію́к*

ВОБАД, памянш. АБАДОК.— *Óбадаў, Абóдзіч, Абадэ́нка; Абадкóў; Абадóўскі*

ВОБЛІК 'знешні выгляд'? — *Вóблікаў*

ВОГАР рэг. *вогір* 'зух, хват, хлюст, задавака' (Юрч.), *вогер* 'жарабец' (Нас., Бяльк.), рус. *огер* з тат. *айгыр* 'жарабец' (Даль), укр. *огер, огир* тое ж (Грынч.).— *Вóгар*

ВОДКА.— *Вóдчыц*

ВОЖЫК.— *Вóжык.* Бел. ці ўкр. у XIV ст. *Вожик* (Туп.)

ВОЗНЫ, памянш. ВОЗНІЧАК ст. бел. *возный* 'служыцель, які ў старажытны час замяняў выканаўчую паліцыю: уручаў павесткі на суд, вёў расследаванні, уводзіў ва ўладанне новых гаспадароў' (Гарб., Нас., АУ), укр. *возний* 'род судовага прыстава' (Грынч.), польск. *woźny* тое ж (Карл.).— *Вóзны, Вазнóвіч; ?Вазня́к; Вóзнічак,* хаця магчыма і ад *вознік*

ВОІН.— *Вóінаў.* Бел. у XVI ст., рус. у XV—XVII стст., укр. у XVI ст. *Воин* (БА, I, 203; Туп.). СРП *Воинов*

*ВОЙКА гл. ВАЙКО

*ВОЙКУЦЬ.— *Войкуць*, відаць, у выніку асваення ЛП *Вайкутіс*

*ВОЙНЮШ.— *Войнюш*. Бел. у XVII ст. *Войнюша* (Туп.)

ВОЙТ, памянш. ВОЙЦІК, ВОЙТКА, ВОЙТУЛЬ, ВОЙЦЮЛЬ ст. бел. 'старшыня мяшчанскага ці магдэбургскага суда', 'начальнік гміны' (у Польшчы), 'наглядчык за прыгоннымі, пpыганяты, прызначаны з сялян памешчыкам' (Гарб.), усе ўтварэнні магчымы і ад УІ *Войтех*.— *Войтаў, Вайтовіч, Войценка, Вайценка, Вайцянкоў; Вайтук, Вайтукевіч; Вайцюк; Войтка, Вайткó, Вайткевіч; ?Войтуль; Вайцюль, Вайцюлевіч; Войцік, Вуйцік* пры [о]>[у]; *?Вайткун; Вайтанец; Вайтавец; Вайтэцкі*. Бел. у XVI ст. *Войт* (БА, I, 203). СРП *Войтов, Войтович, Войтенков, Войтинский, Войтковский*

*ВОЙША, ВАЙША.— *Войша, Вайшэвіч*. СЛП *Вайша, Вайшіс, Вайшас*. СРП *Войшин*

ВОЛ, памянш. ВОЛІК.— *Вол, Валоў, Валовіч; Волікаў*. У XV ст. *Вол* (Туп.). Укр. у XVI ст. *Вол* (Туп.)

ВОЛАС.— *Волас, Валасевіч, Валасэвіч; Валасюк*. Бел. у XV ст., рус. у XV—XVI стст. (Туп.). СРП *Волосов, Волосенков, Волосюк, Волосков*

ВОЛАТ, памянш. ВАЛАТОК.— *Волат, Валатовіч; Валаток, Валаткевіч, Валатковіч*

ВОЛАХ рус. *волох* 'юшка', 'крышка на пасудзіне' (Мельн.).— *Волах*. Бел. у XVI—XVII стст. *Волошка* (БА, I, 204; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Волох* (Туп.). Параўн. ВАЛАХ

ВОЛГА.— *Волгін; Волжскі*. У XVII ст. *Волга* (Туп.). СРП *?Волжин, Волженский*

ВОЛЕ рэг. 'валлё' (Нас., Бяльк.), менш праўдападобна ад *воля*.— *Волін, Валевіч; Валюк, Валюкевіч; Вольскі*. СРП *Волин*

ВОЛК гл. ВОЎК

ВОРАК, памянш. ВОРАЧАК рэг. 'мяшок' (Нас.), укр. *ворок* тое ж (Грынч.).—*Ворачкаў*

ВОРАН, памянш. ВАРАНЕЦ, ВАРАНОК.— *Воран, Воранаў, Варановіч; Варанец, Варанцоў; Варанкоў, Варанковіч, Варанкевіч; Варанчук, Варанчукоў*. Бел. у XVI ст. *Ворон* (Туп.), у XVII ст. *Воронец* (БА, I, 204), укр. у XIV ст., рус. у XV—XVII стст. *Ворон* (Туп.). СРП *Ворон, Воронов, Воронович, Воронец, Воронков, Вороновский*

ВОРАХ 'шолах, шум', 'пераварот, нарушэнне парадку' (Нас.), рус. *ворох*, 'куча', 'муравейнік', 'шолах камыша, травы' (Даль), укр. 'куча' (Грынч.).— *Во́рах.* СРП *Ворох*

*ВОРАШАНЬ.— *Во́рашань.* Параўн. ВАРАШЭНЬ, ВАРАШЫЛА

ВОРВУЛЬ 'ворвань'?— *Во́рвулеў.* СРП *Ворвулёв*

*ВОРЛА.— *Во́рла*

ВОРНІК 'араты'?— *Во́рнік*

ВОРЧЫК.— *Во́рчык*

ВОСТРЫ, рэг. ОСТРЫ, памянш. ВОСТРЫК.— *Во́стры, О́стры, Астро́ў, Астранко́ў; Во́стрык, Во́стрыкаў; ?Астрэ́йка.* Рус. у XVI—XVII стст. *Острой, Вострой* (Туп.). СРП *Востров, Востриков, Острый*

ВОЎК, рэг. ВОЛК, памянш. ВАЎЧОК, ВАЛЧОК, ВОЎЧЫК, ВОЛЧЫК.— *Воўк, Во́ўкаў, Ваўко́віч, Во́ўчанка, Ваўчо́нак, Ваўчанко́ў; Ваўчо́к, Ваўчко́ў; Во́ўчык; ?Во́ўчак; Волк, Во́лкаў, Валко́віч, Во́лчанка; Валчо́к, Валчко́ў; Во́лчык; ?Валкаве́ц, Валча́нін, Валкавя́к, Валчэ́цкі.* Бел. у XV—XVII стст. *Волк, Волчок, Волчко* (Туп., БА, I, 203—204). Рус. у XV—XVII стст. *Волк, Волчок* (Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Волк, Вовчок, Волчко* (Туп.). СРП *Вовченко, Вовчок, Волков, Волкович, Волковский, Волчек, Волченков, Волчков*

ВОЎНА.— *Во́ўна*

*ВОЎЧАК.— *Во́ўчак.* Параўн. ВОЎК

ВОШ.— *Вашу́к*

*ВОЮШ.— *Во́юш*

ВРАГ рэг. 'вораг'.— *Враго́ў*

*ВРАНКО.— *Вранко́*

ВРУБЕЛЬ польск. *wróbel* 'верабей' (Карл.).— *Вру́бель; Врубле́ўскі*

ВТОРОЙ 'другое па ліку дзіця ў сям'і'? — *Вто́рых.* Рус. у XVI—XVII стст. *Второй, Вторец, Вторушко, Вторко* (Туп.). СРП *Второв*

ВУГАЛЬ.— *Вугалёў*

ВУЗКІ.— *Ву́зкі.* Рус. у XVI—XVII стст. *Узкой, Ускей, Ускии* (Туп.). СРП *Узков*

ВУЗЕЛ.— *Вузле́нка.* СРП *Узлов, Узликов*

ВУЙ польск. *wój* 'дзядзька, брат маткі'.— *Вуевіч*

ВУЙЦІК польск. *wójcik*, памянш. ад *wójt* 'войт'.— *Вуйцік.* Параўн. ВОЙТ

*ВУЛА, *ВУЛЬ.— *Вуле́віч*

*ВУРГАЛ.— *Вургáлаў*

ВУС, рэг. УС, памянш. ВУСІК, УСІК, павеліч. УСІЛА.— *Вус, Вýсаў; Вýсік; Ус, Усаў, Усéвіч, Усóвіч, Усéня; Усюкéвіч; Усік, Усікаў; Усіла, Усілёнак; Вусóўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Ус, Вусок* (БА, I, 267; Туп.). Рус. у XIV—XVII стст. *Ус, Усок, Усик,* укр. у XV—XVII стст. *Ус, Усок* (Туп.). СРП *Ус, Усов, Усиков, ?Усков*

ВУСНЫ, рэг. УСНЫ прым. ад *вусны* 'непісьмовы' ці наз. *вусны* 'губы'? — *Вýсніч, Усніч*

ВУТКА, рэг. УТКА, памянш. УТАЧКА 'качка'.— *Вýткін; Уткін; Утачкін.* Бел. у XVIII ст. *Вуточка* (БА, I, 268). Укр. у XV—XVII стст. *Утка* (Туп.). СРП *Уткин*

*ВУТТА.— *Вýтта*

ВЫБАРНЫ.— *Вы́барны*

ВЫБІРАНЕЦ.— *Выбірáнец.* Параўн. ВЫБРАНЕЦ

ВЫБРАНЕЦ ст. бел. 'выбраны ці рэкрут, узяты на ваенную службу' (Гарб.), 'выбраны'.— *Вы́брáнец*

ВЫДРА.— *Вы́дра, Вы́дры́н, Выдрэ́нка, Выдранкоў; Выдры́цкі.* Бел. у XVII ст. *Выдра* (БА, I, 204). Укр. *Выдра* (Туп.).

*ВЫЛЕЎКА параўн. бел. *вылівак* (БРС).—*Вы́леўка*

ВЫНЯ, ВЫНЬ, памянш. ВЫНЕК, рус. *вынь* 'пояс' (Даль).— *Вынькóў*

ВЫРАСТАК рэг. 'падростак', рус. *выросток* тое ж (Даль, Мірт.), укр. тое ж (Грынч.), *выросток* 'выробленая цялячая шкура' (Піск.).— *Вы́растак*

ВЫРВА параўн. рэг. *вырвас* 'вісельнік, сарвігалава' (Нас.), укр. *вирва* 'узятка', 'насільны пабор' (Грынч.).— *Вы́рва, Вы́рвіч.* Укр. у XVII ст. *Вырва* (Туп.)

*ВЫРКО.—*Выркó; Выркóўскі*

*ВЫРШЧЫК.— *Вы́ршчыкаў*

ВЫСЕЎКА.— *Вы́сеўка*

ВЫСКВАРКА.— *Вы́скварка.* СРП *Выскворкин*

ВЫСОКІ.— *Высакóў, Высóкіх; Высóцкі, Высóцкіх.* Рус. у XIV—XVII стст. *Высокой, Высокий* (Туп.)

ВЫСТАЎКА.— *Вы́стаўка.* СРП *Выставкин*

*ВЫЧЫК.— *Вы́чыкаў.* СРП *?Вычков*

*ВЫШАДКА.— *Вы́шадка*

ВЫШНІК рэг. (картачнае) 'дама' (Нас.), укр. *вишник* тое ж (Грынч.).— *Вы́шнікаў*

*ВЫШЭЛА.— *Вышэ́лаў*

*ВЭЙКУЦЬ.— *Вэ́йкуць* у выніку асваення ЛП *Вэйкутіс*

ВЯГЕРА ўкр. *вегеря* 'род танца' (Піск.). — *Вягéра*
*ВЯГУРА.— *Вягýра*
ВЯДЗЕРКА.— *Вядзéрчык*
ВЯДЗЕРНІК.— *Вядзéрнікаў*. Рус. у XV—XVI стст. *Ведерник* (Туп.)
*ВЯДУТА.— *Вядýта*
*ВЯЖ.— *Вяжэ́віч*
ВЯЗ.—*Вязóвіч, Вя́завіч, Везянóк, Везянкóў; Вя́зіцкі*. СРП *Вязов, Вязиков, Вязков*
*ВЯКЛА.— *Вяклéнка*
*ВЯЛЕЙЧЫК.— *Вялéйчык*. Параўн. ВЯЛЬ
*ВЯЛЕСЬКА гл. ВЕЛЕС
*ВЯЛЕШКА.— *Вялéшка*
ВЯЛІКАБОРАЦ з в. Вялікі Бор.— *Вялікабóрац*
ВЯЛІКІ, памянш. ВЯЛІЧКА.— *Вялíкі, Вялікéвіч; Вялічка*. Бел. у XVII ст. *Великий, Величко* (Туп., БА, I, 202). Рус. у XIII—XVII стст., укр. у XVII ст. *Великой* (Туп.). СРП *Величко, Величкин, Величковский, Великовский*
ВЯЛЫ.— *Вя́лаў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Вялой* (Туп.). СРП *Вялов*
*ВЯЛЬ.— *Вяль; ?Вялéйчык; ?Вяльчы́нскі*. У XVI ст. *Вялец* (Туп.). СРП *Вяльцев*
ВЯЛЮГА гл. ВІЛЮГА
*ВЯРАКСА.— *Вярáкса, Вярáксіч*. Параўн. ВАРАКСА
*ВЯРАКША.— *Вярáкша*
ВЯРБА.— *Вярбá, Вéрбін, Вéрбінаў, Вярбóвіч; Вярбіцкі*
*ВЯРБІЛА.— *Вярбíла*
*ВЯРБОВІК.— *Вярбóвік*
ВЯРГЕЙ, памянш. ВЯРГЕЙЧЫК параўн. рус. *вергать, вергнуть* 'кідаць, кінуць' (Даль), укр. *вергати* тое ж (Грынч.).— *Вяргéй; Вяргéйчык*
ВЯРГУН укр. *вергун* 'хруст, хворост, салодкае пячэнне' (Грынч.).— *Вяргýн*. Чув. УІ *Вергун* (Магн.). Укр. у XVII ст. *Вергун* (Туп.). СРП *Вергун*. Параўн. ВЯРГЕЙ
ВЯРОЎКА.— *Вярóўка, Вярóўкін*. Рус., укр. у XVI ст. *Веревка* (Туп.). СРП *Верёвка, Верёвкин*
ВЯРСТАК рэг. 'варштат' (Нас.).— *Вярстáк*
*ВЯРЦЕЙКА.— *Вярцéйка*. Бел. у XVI ст. *Вертейко* (Туп.). Параўн. ВЯРЧУН
ВЯРЧУН рэг. 'бойкае, рухавае дзіця, непаседа' (Дзярж.— М. Б.).— *Вярчýн*
ВЯРШОК.— *Вяршóк; Вяршкóўскі*. СРП *Вершков*

*ВЯРШЫЛА.— *Вяршыла; Вершылоўскі*

ВЯРЫГА, памянш. ВЯРЫЖКА ст. рус. *верига* 'ланцуг' (Ср.).— *Вярыга; Вярыжка, ?Вярышка* пры [ж]>[ш]. Бел. у XVI ст. *Верига* (БА, I, 202). Рус. у XVI—XVII стст. *Верига* (Туп.). СРП *Вериго, Веригин*

ВЯРЭНЯ, памянш. ВЯРЭНЬЧЫК 'пастушыная каробачка з бярösты' (КСЧ), 'торба для ежы'?, 'кемлівы, мешкаваты чалавек' (Янк., I), *вярэні* 'лапці з вяровачак' (Сакал.), укр. *вереня* 'маленькая вярэта, дзяруга' (Грынч.).— *Вярэніч; Вярэнчык.* У Туп. у XVI ст. *Вереня*

ВЯСЁЛКА.— *Вясёлка.* СРП *Весёлкинъ*

ВЯСЁЛЫ, памянш. ВЯСЕЛІК.— *Вясёлік.* СРП *Веселов, Весельков*

ВЯСНА.— *Вясноў.* Бел. у XIV ст. *Весна* (Туп.). СРП *Веснин*

*ВЯТКА.— *Вяткін, Вяткевіч.* Рус. у XIII—XVII стст. *Вятка, Вятко* (Туп.)

ВЯТОХ рэг. 'ветах, луна ў апошняй чвэрці' (Нас.).— *Вятох*

ВЯТОХА, памянш. ВЯТОШКА рус. *ветоха, ветошка* 'ануча для падціркі, абрывак адзення' (Даль).— *Вятоха, Вятохін; Вятошка, Вятошкін, ?Віташкевіч, ?Вітошкін* пры [е]>[і], *?Вятушка* пры [о]>[ô]>[у]. Бел. у XVI ст. *Ветошка, Ветошко* (БА, I, 202; Туп.). Рус. у XVII ст. *Ветошка* (Туп.). СРП *Ветошкин*

ВЕХАЦЬ, памянш. ВЯХОТКА.— *Вяхотка*

*ВЯЧОРКА параўн. бел. *вячоркі.*— *Вячорка; Вечаркавец.* Бел. у XVII ст. *Вечорко,* укр. у XVI ст. *Вечорка, Вечурка* (Туп.)

ВЯЧЭРА.— *Вячэра; Вячэрскі*

ГАБА, памянш. ГАБІК, ГАБЕЦ ст. бел. 'тоўстае турэцкае сукно' (Гарб.), укр. тое ж (Грынч., Піск.), параўн. таксама ст. рус. *габати* 'прыгнятаць, уціскаць' (Ср.), бел. рэг. *габаць* 'браць, хапаць, чапаць' (Нас.), укр. *габати* 'хватаць, хапаць' (Грынч.), польск. *gabać* 'чапаць', літ. *gabti* 'хапаць, красці, грабіць' (Атр., II, 223).— *Габа; Габік; Габец.* СРП *Габов, Габович*

*ГАБАЛА, *ГАБАЛЬ.— *Габаленка,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Габаліс.* Параўн. ГАБА

*ГАБЕЛА, памянш. ГАБЕЛКА параўн. рус. *габёлок* 'цялячая шкура' (Даль), укр. *габелок* 'бычок', 'цяля' (Фасм.), 'стары чалавек' (Вашч.).—*Габелка*

*ГАБЕРНІК.— *Габе́рнік*

*ГАБІС.— *Га́біс.* СЛП *Габіс.* Параўн. ГАБА

*ГАБЛА.— *Габлю́к,* магчыма, ад ГЭБАЛЬ (гл.)

ГАВА, памянш. ГАВЕНЬКА ўкр. 'варона' (Грынч., Піск.), 'адлегласць, прамежак паміж двума зубамі пілы' (Грынч.), польск. *gawa* 'казка' (Карл.).— *Гаве́нька.* СЛП *Гавеніс*

*ГАВАКА.— *Гава́ка.* Параўн. ГАВА

ГАВАРАКА 'гаварун, той, хто любіць гаварыць'? — *Гавара́ка*

ГАВАРКО.— *Гаварко́.* СРП *Говорков.* Параўн. ГАВАРАКА

ГАВАРУШКА рэг. 'летняя апенька' (Юрч., Бяльк.), параўн. таксама рус. *говоруша* 'разгаворлівы чалавек' (Мельн.).— *Гавару́шка, Гавару́шкін.* Бел. у XVII ст. *Говорушка* (БА, I, 206). Рус. у XVII ст. *Говоруха* (Туп.)

*ГАВІНА.— *Гаві́на.* Параўн. ГАВА

ГАВОРКА.— *Гаво́рка*

ГАВЯДА, памянш. ГАВЯДОК рэг. 'жывёла, скаціна' (БРС).— *Гавя́дкаў.* СРП *Говядин*

ГАВЯЗА параўн. рэг. бат. *гавэз* 'жывакост лекавы' (Бейл.), рус. *гавяз,* укр. *гав'яз* тое ж (Фасм.).— *Гавяза́*

ГАГАН польск. *gagan* 'каганец, свяцільнік' (Карл.).— *Гага́н, Гага́наў.* СРП *Гаганов*

*ГАГУН.— *Гагуно́ў*

ГАДУН рэг. 'падгадаванае дзіця' (Дзярж.— М. Б.), 'маладая жывёліна, якая корміцца малаком маткі' (Нас., КСЧ), *гадунец* 'прыёмнае дзіця' (Нас., Бяльк.), магчыма, ад польск. *gadać* 'гаварыць'.— *Гаду́н.* Бел. у XVII—XVIII стст., укр. у XVI ст. *Годун* (БА, I, 206; Туп.). СРП *Годунов, Гадунов*

*ГАЕЛЬ.— *Гае́ль*

ГАЗДА ўкр. 'гаспадар' (Грынч.), польск. *gazda* 'гаспадар', 'гультай, бяздзельнік' з венг. *gazda* (Карл.).— *Га́зда, Газдзе́віч.* СЛП *Газдіс, Газдас*

*ГАЗУКА.— *Газу́ка*

ГАЙ, памянш. ГАЙКО рус. 'крык, гам, шум' (Даль), відаць, не звязана з бел. *гай* 'ліставы лес', бо няма СБП і ад іншых назваў лесу (*лес, бор*).— *Гай; Гайко́, Гайко́ў, Гайко́віч, Гайке́віч; Гайчу́к; Гае́ўскі, Гайко́ўскі.* Бел. у XVI ст. *Гайко* (Туп.). СРП *Гайков*

*ГАЙБУТ.— *Га́йбут*

ГАЙДА ўкр. *гайда* 'залётнік, валакіта', 'флейта', *гайда* 'пастушкова жалейка; валынка', 'дрэнны сабака', 'нягоднік, дрэнны чалавек' (Грынч.), польск. *gajda* 'кабза, дуда', 'дудар, кабзар', 'жарты, кпіны', 'нязграбны чалавек', 'галіна, сук дрэва', 'пазуха, запазуха' (Карл.), літ. *gaidas* 'спявак' (Атр., II, 32), амаль усе значэнні звязаны з цюрк. *гайда* тур. 'валынка' (Будаг.), тат. 'ідзі, пайшоў' (Даль), магчыма, ад *гайдацца*, па асаблівасці паходкі.— *Гáйда.* СРП *Гайдин, Гайденков, Гайдовский.* СЛП *Гайдіс*

ГАЙДАЙ рэг. 'чалавек, якога наймаюць для перагону скаціны' (Кобр.— Выгон.), 'той, хто працуе на конях, ездавы' (Маз.— Выгон.).— *Гайдáй.* СРП *Гайдай.* Параўн. ГАЙДА

*ГАЙДАЛЬ.— *Гайдалёнак,* відаць, у выніку асваення ЛП *Гайдаліс.* Параўн. ГАЙДА

ГАЙДАР рэг. *гайдáр* 'пагоншчык, чалавек, які параганяе скаціну на месца назначэння' (Калінк., Малар.— Выгон.), укр. *гайдар* 'авечы пастух' (Грынч.), 'аўцавод' (Піск.), польск. *gajdar* 'дудар, кабзар' (Карл.).— *Гайдáр, Гайдарóвіч.* СРП *Гайдар, Гайдаров*

*ГАЙДАШ.— *Гайдáш, Гайдашóў.* Параўн. ГАЙДА, ГАЙДАЙ, ГАЙДАР

ГАЙДУК, памянш. ГАЙДУЧЫК ст. рус. 'лёгка ўзброены воін' (Ср.), ст. бел. 'пешы, лёгка ўзброены салдат' (Гарб.), 'слуга ў вяльмож для парадных выездаў' (Нас., АУ).— *Гайдýк, Гайдукóў, Гайдукéвіч, Гайдучэ́нка, Гайдучóнак, Гайдучэ́ня; Гайдýчык; Гайдукóўскі.* Бел. у XVII ст. *Гайдук* (БА, I, 205). СРП *Гайдуков*

*ГАЙКО гл. ГАЙ, ГОЙ

ГАЙЛА рус. *гáйло, гайлó,* 'шырокае горла, пашча, зяпа' (Даль), літ. *gaĩla* 'жаданы, пажаданы' (Фрэнк.), тат. *гаилэ* 'сям'я' (ТРС).— *Гáйла.* СРП *Гайлевіч*

*ГАЙЛЕШ.— *Гáйлеш.* Параўн. ГАЙЛА

ГАЙН параўн. укр. *гайнар* 'работнік, што прыганяе на ярмарку скот' (Грынч.).— *Гайн, Гáйнаў.* СРП *Гайнов.* СЛП *Гайна*

ГАЙНІК бел., рус. *гайник* назва некалькіх раслін (БРС, Даль), укр. *гайник* 'лясник' (Грынч.).—*Гáйнік*

ГАЙС.— *Гайс, Гайсéнка, Гайсёнак.* Тат. УІ *Гайса* (СЛІ, 161). СЛП *Гайсас*

ГАЙШМАН параўн. укр. *гайшан, гайша* 'дрэнны чалавек, забіяка, разбойнік' (Вашч.).— *Гáйшманаў*

ГАЙШУН параўн. літ. *gàišùs* ’капун, маруда’ (Фрэнк.).— *Гайшу́н, Гайшуно́ў*. СЛП *Гайша*. Параўн. ГАЙШМАН

ГАК.— *Гачэ́ня*. Магчыма і ад ГАЧА (гл.). СРП *Гаков, Гаченков*

*ГАКЕЛЬ.— *Гакель*

*ГАКУЦЬ.— *Гакуць* у выніку асваення ЛП *Гакуціс, Гакутіс*

ГАЛА рус. *га́ло* ’прыстасаванне для гнуцця дуг, абадоў’ (Фасм.), польск. *gało* ’тоўстае сасновае дрэва’ (Карл.), узб. *гала* ’чарада птушак’, ’натоўп’ (УРС).— *Га́ла, Гало́*. У Туп. у XV ст. *Гала*. СРП *Галин*

ГАЛАБУРДА ўкр. ’дэбош, буянства’, ’дэбашыр, буян’ (Грынч.).—*Галабурда, Гарабурда* пры [л]>[р]. Бел. у XVI—XVII стст. *Галабурда, Гарабурда* (БА, I, 206). СЛП *Галабурда*

ГАЛАВА, памянш. ГАЛОЎКА, ГАЛАВОК, ГАЛАЎКО, ГАЛОЎЧЫК, ГАЛАВАША, ГАЛАВАШКА, ГАЛАВЕЦ.— *Галава́, Галавін, Галаве́нка, Галаве́нчык; Гало́ўка, Гало́ўкін, Гало́ўчыц; Галаво́к, Галаўко́, Галаўко́ў; Галаўчу́к; Гало́ўчык; Галава́шын; Галава́шка; Галава́цкі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Голова, Головка, Головчик*. Рус. у XIV—XVII стст. *Голова, Головко, Головка* (Туп.). СРП *Головин, Головинов, Головенко, Головкин, Головко, Головченко, Головашин, Головашкин, Головенкин, Головинский, Головкинский*

ГАЛАВАН ’галаваты’.— *Галава́наў*. СРП *Голован, Голованов, Голованенко*

ГАЛАВАСТЫ ’галаваты’.— *Галава́сты*. СРП *Головастов*

ГАЛАВАТЫ.— *Галава́ты; Галава́цкі*. СРП *Головатый, Головацкий*

ГАЛАВАЧ ’галаваты’.— *Галава́ч; Галава́цкі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Головач* (БА, I, 206; Туп.). СРП *Головачёв, Головачевский*

ГАЛАВЕЙ, памянш. ГАЛАВЕЙКА ’галаваты’?— *Галаве́й; Галаве́йка*

ГАЛАВЕНЬ рэг. ’рыба-бычок’ (КСЧ), ’галаваты’?, магчыма і ад ГАЛАЎНЯ (гл.).— *Галаўнёў, Гало́ўніч, Галаўне́нка*

ГАЛАВЕЦ.— *Галаве́ц, Галаўцо́ў*. Параўн. ГАЛАВА

ГАЛАВЕШКА.— *Галаве́шка*

*ГАЛАВІЧЭР.— *Галавічэ́р*

ГАЛАВОК.— *Галавóк, Галаўкóў*. Параўн. ГАЛАВА
*ГАЛАГАЙ.— *Галагáй, Галагáеў*
ГАЛАГАН рэг. назва пароды курэй і гусей (Нíканч.), укр. 'іскра, галавешка', 'вялікі медны гаршчок', 'старая медная манета', 'ікра белай рыбы', 'паплавок на рыбацкіх сетках' (Грынч.).— *Галагáнаў; Галаганюк*. У Туп. у XVIII ст. *Галаган*
ГАЛАГУТ рэг. 'певень з густым пер'ем на нагах' (Клімч.), параўн. ст. бел. *калакут* 'індык' з літ. *kalakūtas* 'індык' (Вяржб.).— *Галагýт, Галагýцкі*
ГАЛАДЗЕД.— *Галадзéд*
ГАЛАЗУБЫ.— *Галазýбы, Галазýб, Галазýбаў*. У Туп. у XV ст. *Голозуб*
ГАЛАЙ укр. *галай* 'крыкун' (Грынч.).— *Галáй*. СРП *Галаев*
ГАЛАЙДА рэг. 'назва гатунку ячменю' (Выг.), укр. *галайда* 'бадзяга, бяздомны' (Грынч.).— *Галайдá*
*ГАЛАЙША.— *Галайша*. Параўн. ГАЛАЙ
ГАЛАК параўн. рэг. *галакать* 'голасна гаварыць' (Нíканч.), укр. *галакати* 'крычаць' (Грынч.).— *Галáкаў*
ГАЛАЛОБ.— *Галалóб, Галалóбаў*. СРП *Гололобов*
*ГАЛАМАКА.— *Галамáка*
ГАЛАН рус. данск. 'рыбалоўная снасць з кручкамі для лоўлі бялугі' (Мірт.), параўн. рус. *галанить* 'гарланіць, крычаць, спорыць' (Даль).— *Галáн, Галáнаў*. СРП *Галан, Галанов, Галанин, Голанов*
*ГАЛАНЦЭР, памянш. ГАЛАНЦЭРЧЫК.— *Галанцэ́рчык*
ГАЛАПУП.— *Галапýпенка*. Бел. у XVIII ст. *Голопупок* (БА, I, 206)
*ГАЛАПУРА.— *Галапýра*
ГАЛАПЯТ.— *Галапя́цін*
*ГАЛАСКОК.— *Галаскóк*
ГАЛАСУЙ параўн. *галас* 'крык, лямант' (БРС, Нас.), г. зн. 'крыкун'?, магчыма з *гол*, 'голы' і *соваць*.—*Галасýй*
ГАЛАЎКО.— *Галаўкó, Галаўкóў*. Параўн. ГАЛАВА
ГАЛАЎНЯ рэг. 'галавешка', 'сажа (хвароба збожжавых культур)'.— *Галаўня́, Галаўнёў, ?Галóўніч* — два апошнія магчымы і ад ГАЛАВЕНЬ, ГАЛОЎНЫ (гл.). Бел. у XVI—XVII стст. *Головня* (БА, I, 206; Туп.). СРП *Головня, Головнин*
*ГАЛАХ, памянш. ГАЛАШКА параўн. укр. *галахура* насмешлівае аб асобах духоўнага звання і аб членах іх

сям'і (Грынч.).— *Галáх; Галáшка; Галашэўскі.* СРП *Галах, Галахов, Галашин*

*ГАЛАЦ.— *Галацэ́віч*

ГАЛБЕКА параўн. ст. рус. *голбец* 'перагародка, загародка' (Ср.), рус. *голбец, голбчик* 'каморка ля печы ў сялянскай хаце' (Даль).— *Галбéка*

ГАЛГАН рус. 'індык' (Фасм.), польск. *gałgan* 'лахман, парванае адзенне', 'гультай, абдзіранец', 'непрыдатная рэч' (Карл.).— *Галгáнаў*

ГАЛДА, ГОЛДА рус. *галда* 'крыклівы чалавек' (Мірт.), укр. *галда* 'узятка, хабар' (Грынч.), параўн. бел. *галдаваць* 'прыслужваць', 'патураць' (Нас.), *галдзець* 'шумець, без парадку гаварыць' (Дзярж.— М. Б.), *га(о)лдить* 'шумець' (Даль), літ. *gáldyti* 'церці, ачышчаць' (Фрэнк.).— *Галдóвіч, ?Галдук, Галдукéвіч; Галдóўскі, Галды́нскі.* СРП *Галдин*

ГАЛДЗЕЙ.— *Галдзéеў.* СРП *Галдеев.* Параўн. ГАЛДА

ГАЛДУК.— *Галдукéвіч.* Параўн. ГАЛДА

ГАЛЕГА рус. бат. 'казлятнік лекавы' (Фасм.).— *Галéга*

*ГАЛЕЗНІК.— *Галéзнік*

ГАЛЕЙ рус. *галей* 'безікровы селядзец' (Даль).— *Галéй, Галéеў, ?Галіéнка* пры [ее]>[іе]; *?Галіéўскі.* СРП *Галеев*

*ГАЛЕНДА.— *Галéнда*

ГАЛЕРА, памянш. ГАЛЕРКА. — *Галéрка, Галéркін*

ГАЛЕТА.— *Галéта*

ГАЛЕЦ рыба 'галец', 'стары венік, дзяркач', 'бедны чалавек, бядняк'.— *Галéц; Галéцкі.* У Туп. у XV ст. *Галец.* СЛП *Гольцев*

*ГАЛЁНА.— *Галёнаў.* Параўн. ГАЛЁНКА

ГАЛЁНКА, памянш. ГАЛЕНЧЫК.— *Галёнка, Галéнка, Галéнчанка; Галянкó, Галéнчык.* СРП *Голенкин*

*ГАЛЁТА.— *Галёта*

ГАЛІМ(А) тат. *галим* 'вучоны чалавек' (ТРС).—*Галíм, Галíмаў; Галíмскі.* Тат. УІ *Галим* (ТРС). СРП *Галимов*

ГАЛІНА.— *Галíна, Галінéвіч; Галінóўскі, Галíнскі.* СРП *Галинов*

ГАЛІЦА рус. *голицы* 'скураныя рукавіцы' (Мельн.).— *Галíца.* У Туп. у XV ст. *Галица.* СРП *Голицын, Голицин*

ГАЛІЧЫН 'галічанін'?— *Галíчын*

ГАЛКА.— *Га́лка, Галко́, Галко́ў, Га́лкін; Галко́ўскі.* Рус. у XVI—XVII стст. *Галка* (Туп.). СРП *Галкин, Галкович*

*ГАЛО гл. ГАЛА

ГАЛОДНЫ.— *Галаднюк.* У Туп. у XVI—XVII стст. *Голодной.* СРП *Голодный, Голоднов*

*ГАЛОМЗА, памянш. *ГАЛОМЗІК.— *Гало́мзік*

*ГАЛОНКА.— *Гало́нчанка*

ГАЛОТА, памянш. ГАЛОЦІК.— *Гало́та; Гало́цік.* Укр. у XVII ст. *Галота* (Туп.)

ГАЛОЎНЫ.— *Гало́ўніч, ?Галаўне́нка* магчыма і ад ГАЛАВЕНЬ, ГАЛАЎНЯ (гл.)

ГАЛОЎЧЫК.— *Гало́ўчык.* Параўн. ГАЛАВА

ГАЛУБ гл. ГОЛУБ

ГАЛУБЕЦ рэг. 'голуб' (Бяльк.), бел. кулінарнае 'галубец'. — *Галубе́ц, Галубцо́ў.* Бел. у XVII ст., рус. у XVI—XVII стст. *Голубец* (Туп.). СРП *Голубцов.* Параўн. ГОЛУБ

ГАЛУЗА, памянш. ГАЛУЗКА 'гарэза, свавольнік' (Нас., Юрч.), 'дурны, неразумны' (Нас.), 'бедны, але фарсісты чалавек' (КСЧ), рус. 'гарэза, свавольнік' (Фасм.), параўн. рус. *галузать* 'гарэзіць, сваволіць, балавацца' (Даль), укр. *галуза,* памянш. *галузка* 'галіна' (Грынч.), *галуза* 'балаўнік', 'дурнаваты, бесталковы' (Піск.).— *Галу́за, Галузо́віч; Галу́зка, Галуска* пры [з]> >[с]. Бел. у XVI—XVIII стст. *Галуза* (Туп., БА, І, 205). Рус. у XV ст. *Галуза* (Туп.), укр. у XVII ст. *Галузка* (Туп.). СРП *Голузин*

ГАЛУН.— *Галуно́віч.* Укр. у XVI ст. *Голунок* (Туп.)

*ГАЛУЦ.— *Галуц*

ГАЛУХА рус. 'дасціпны жарт' (Фасм.), укр. 'вялікая галушка' (Грынч.).— *Галу́ха.* СРП *Галушин*

ГАЛУШКА.— *Галу́шка, Галу́шкін, Галу́шчанка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Галушка* (БА, І, 205; Туп.). СРП *Галушка, Галушкин, Голушкин, Голушков*

*ГАЛЦЕЙ. — *Галце́еў.* СРП *Галтеев*

*ГАЛЫГА.— *Галы́га, Галы́гін*

ГАЛЫН, памянш. ГАЛЫНЕЦ, ГАЛЫНОК, ГАЛЫНЧЫК.— *Галыно́ў; Галыне́ц; Галыно́к, Галынко́ў; Галы́нчык; Галы́нскі.* Укр. у XVII ст. *Галын* (Туп.)

ГАЛЫНА, ГАЛЫНЯ.— *Галы́на, Галы́ня, Галы́нін.* СРП *Галынин, Голынин, Голынский*

ГАЛЬ рус. 'насмешка, здзек' (Фасм.).— *Галь*

*ГАЛЬКО.— *Гальќо, Галькéвіч, Гальчэ́ня.* Параўн. ГАЛЯК

ГАЛЬМАК параўн. рус. *гальмовать* 'тармазіць' (Даль), *гальма* 'тормаз у павозцы, млыне' (Мірт.), укр. *гальмо* тое ж, пераносн. 'перашкода', 'недахоп, вада' (Грынч.).— *Гальма́к, Гальмакóў*

*ГАЛЬША, *ГОЛЬША.— *Гальшэ́віч*

ГАЛЮГА 'голы, бедны чалавек'? — *Галю́гін, Галю́жын*

*ГАЛЮД.— *Галю́дач*

ГАЛЮК укр. 'бядняк' (Грынч.).— *Галю́к, Галюкéвіч.* СРП *Галюков.* Параўн. ГАЛЯК

*ГАЛЯГУЗ.— *Галягу́заў*

ГАЛЯК.— *Галя́к, Галякéвіч, Галя́чанка; ?Галькó, Галькéвіч, Гальчэ́ня.* Бел. у XVI ст. *Голяк* (БА, I, 207). Укр. у XVII ст. *Голяк* (Туп.). СРП *Голяков*

*ГАЛЯН, памянш. ГАЛЯНЁК.— *Галянóвіч; ?Галянкó; Галянькóў.* Бел. у XVII ст. *Голян* (Туп.). СРП *Голянов*

*ГАЛЯС.— *Галя́с*

ГАМАЛА літ. *gãmala* 'снежка, снежны камяк', 'кусок хлеба, мяса' (Фрэнк.), магчыма і ад *гамаць* 'есці'.— *Га́мала; Гамаліцкі*

*ГАМЕЗА параўн. рус. *гамаза* 'той, хто надакучвае' (Мірт.).—*Гамéза.* Параўн. СРП *Гомозов*

*ГАМЕЗАН.— *Гамеза́н*

ГАМЗА, ГОМЗА рэг. 'неахайны, той, хто камечыць адзенне' (Юрч.), параўн. *гамзіць* 'мяць, камячыць адзенне', 'лаяць, бэсціць' (Юрч.), 'марна траціць' (Бяльк.), *гамзаць* 'павольна есці', *гамзаць* 'гаварыць у нос, гугнявіць' (БРС, КСЧ), рус. *гамза* 'бумажнік', 'грошы' (Даль), 'прыбытак' (Даль), параўн. *гамзать* 'гугнявіць', *гомзать* 'вазіцца, шавяліцца, мітусіцца', (Даль).— *Гамза́, Гóмза; Гамзю́к.* Бел. у XVII ст. *Гомза* (БА, I, 207)

*ГАМОЛКА параўн. рэг. *гамоляты* 'есці, умінаць, жаваць' (Клімч.).— *Гамóлка*

ГАМУЛА рэг. 'бульбяная клёцка' (Бяльк.), укр. 'каша з яблыкаў з мёдам', 'занадта густая страва' (Грынч.), польск. *gamuła* 'дурань, балван, варона', 'бязрогая жывёліна' (Карл.), літ. *gamulas* 'цюк, кіпа, куча' (Фрэнк.).— *Гаму́лéнка.* СЛП *Гамула*

*ГАМУС.—*Га́мус*

ГАН, памянш. ГАНЬКО рэг. 'загана, вада', 'пляма, дрэнны бок чаго-небудзь' (Нас.), параўн. *ганіць* (БРС),

укр. *гана* 'ганьбаванне, вымова, ганьба' (Грынч.), літ. *ganas* 'пастух' (Атр., II, 32).— *Ган, Га́ніч; Ганю́к, Гáнько́; Ганчу́к.* СЛП *Ганас, Ганіс*

*ГАНАК.— *Ганако́ў*

*ГАНДАР.— *Гандаро́віч.* СРП *Гандер*

*ГАНДЗЕЛЬ.— *Гандзель*

*ГАНДЫШ.— *Га́ндыш*

ГАНЕБНЫ.— *Гане́бны.* Бел. у XVIII ст. *Ганебны* (БА, I, 205)

ГАНЖА ўкр. *ганжа, ганджа* 'загана, хіба' (Грынч.), узб. *ганж* 'багацце, скарб' (УРС).— *Ганжа, Ганжын.* Укр. у XVII ст. *Ганжа* (Туп.)

*ГАНЖУРА.—*Ганжу́ра, Ганжуро́ў*

ГАНЗА рус. *ганза* 'мангольская ці кітайская люлька' (Даль).— *Ганзю́к.* СЛП *Ганзин*

ГАНУС параўн. рэг. *ганусавы* 'анісавы' (Нас.), рус. *ганус* 'аніс', 'чарнушка' (Даль), укр. 'аніс' (Грынч.), літ. *ganus* 'пастух' (Атр., II, 32).— *Га́нус, Ганусе́віч*

*ГАНУШ, памянш. ГАНУШКА.— *Гануш; Гану́шчанка*

*ГАНЦ.— *Ганц*

ГАНЧАР, памянш. ГАНЧАРЫК бел. 'той, хто вырабляе гліняную пасуду' (БРС), устар. 'пячнік', 'чарапічнік' (Гарбач.). — *Ганча́р, Ганчаро́ў, Ганчарэ́віч, Ганчарэ́нка, Ганчаро́нак; Ганчару́к; Ганча́рык.* Бел. у XVI—XVII стст. *Гончар, Ганчар* (БА, I, 207). Рус. у XVII ст. *Гончар, Гончаров, Гончарёв, Гончаренко, Гончарук*

*ГАНЧУРА.— *Ганчу́рын*

*ГАНЭЛЯ.— *Ганэ́лін*

ГАПАК.— *Гапако́ў*

ГАПТА параўн. рэг. *гаптачка* 'гафтачка, пятля для кручка' (КСЧ), *гаптаваць* 'вышываць' (КСЧ), укр. *гаптувати* тое ж (Грынч.).— *Гапцёнак*

*ГАПЦАР.— *Гапцар*

*ГАПША.— *Гапшэ́ня.* СЛП *Гапшіс*

ГАРА.— *Гара́; Гара́нскі, Гараўскі, Гарэ́цкі.* Укр. у XVI ст. *Гора, Горка* (Туп.). СРП *?Горин, ?Горич, ?Горичев, ?Горкин*

ГАРАВЫ 'той, хто жыве на гары, на высокім месцы'.— *Гараві́, Гараве́нка; Гараві́х.* Бел. у XVI ст. *Горевы* (БА, I, 207)

ГАРАВЕЦ 'жыхар вёскі Гара', 'той, хто жыве на гары, на высокім месцы'.— *Гараве́ц, Гараўцо́ў*

*ГАРАГЛЯД.— *Гарагля́д.* Бел. у XVI ст. *Горегляд* (БА, I, 207)

ГАРАДНІЧЫ.— *Гараднічы.* Рус. у XVII ст. *Городничий* (Туп.)

ГАРАДНЯК.— *Гараднякóў*

*ГАРАЙ.— *Гара́й, Гара́еў.* Рус. у XV—XVII стст. *Горяй* (Туп.). СРП *Горяев, ?Гараев*

*ГАРАЙМА.— *Гараймóвіч*

*ГАРАЛЬ 'які жыве на гары'? — *Гаралёў*

*ГАРАН.— *Гаранóвіч, Гаранёнкаў; Гаранчу́к; Гара́нскі.* СРП *Горанов, Горанков, Горанский, Горянов, Горянчиков, Гаранкин*

ГАРАНІН 'той, хто жыве ў в. Гара', 'той, які жыве на гары, на высокім месцы'.— *Гара́нін.* СРП *Горанин, Горянин, Горянинов, ?Гаранин*

*ГАРАПЕКА.— *Гарапéка*

*ГАРАСТ.— *Гараст* у выніку асваення ЛП *Гарастас, Гараста*

ГАРАЧКА.— *Гара́чка.* Бел., укр. у XVI ст. *Горячка* (Туп.). СРП *Горячкин*

ГАРАЧУН 'гарачы, нястрыманы'? — *Гарачу́н*

ГАРАЧЫ.— *Гара́чы.* Рус. у XVI ст. *Горячий* (Туп.). СРП *Горячев, Горяченков, ?Горячин*

*ГАРАША, памянш. ГАРАШКА, магчыма, ад УІ *Гарасім*<*Герасим.*— *Гарашкéвіч, Гара́шчанка, Гарашчэ́ня; Гарашчу́к* — некаторыя магчымы і ад *гарошка,* гл. ГАРОХ. Рус. у XVI ст. *Горяша, Горяшка* (Туп.). СРП *Горященко, Гарашин*

ГАРБАЛЬ, ГОРБАЛЬ 'гарбаты, гарбун'? — *Гарба́ль, Гóрбаль, Гарбалéня*

ГАРБАР.—*Гарба́р; Гарбарчу́к*

ГАРБАТЫ, ГОРБАТ.— *Гóрбат, Гарбатóвіч, Гарбацэ́віч* (магчыма і ад *гарбач*), *Гарбацéнка, Гарбацéня; Гарбатóўскі.* Бел. у XVIII ст. *Гарбат* (БА, I, 207). Рус. у XV—XVI стст. *Горбатой* (Туп.). СРП *Горбатов, Горбатенко, Горбатенков*

ГАРБАЧ, памянш. ГАРБАЧЫК 'гарбаты'.— *Гарба́ч, Гóрбач, Гарбачóў, Гарбачóнак; Гарба́чык; Гарбачэ́ўскі, Гарба́цкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Горбач, Горбачик* (БА, I, 207; Туп.). Укр. у XVII ст. *Горбач* (Туп.). СРП *Горбачёв*

ГАРБЕЛЬ, памянш. ГАРБЕЛІК 'гарбаты'.— *Гарбéль, Гóрбель; Гарбéлік*

ГАРБУЗ, памянш. ГАРБУЗОК.— *Гарбу́зо́ў; Гарбузо́к.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Гарбуз* (БА, I, 205; Туп.). СРП *Гарбузов*

ГАРБУЛЬ 'гарбаты'.— *Гарбу́ль.* СРП *Горбулёв, Горбулин*

ГАРБУН.— *Гарбу́н, Гарбуно́ў.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Горбун* (БА, I, 207; Туп.). Рус., укр. у XVII ст. *Горбун* (Туп.). СРП *Горбун, Горбунов, Горбунков, Горбунцов, Горбунчиков*

ГАРГАРА рэг. 'вялікая грамоздкая рэч' (БРС), 'сварлівы чалавек' (Юрч.) 'высокага росту жывёліна, напрыклад, конь, карова' (Дзярж.— М. Б.), параўн. літ. *gar̃garas* 'конь, кляча' (Фрэнк.).— *Гарга́рын*

*ГАРГОНЬ.— *Гарго́нь* у выніку асваення ЛП *Гаргонас*

*ГАРГУН гл. ГОРГУН

*ГАРДЗЕЛЬ 'горды'? — *Гардзе́ль*

*ГАРДЫНА, *ГАРДЫНЯ, памянш. *ГАРДЫНЕЦ 'горды', магчыма, 'той, які жыве ў в. Гардыні'.— *Гардыне́ц.* Бел. у XVI ст. *Гардына* (БА, I, 205). Укр. у XV—XVII стст. *Гордыня* (Туп.)

ГАРКАВЫ 'картавы'.— *Гарка́вы.* Бел., укр. у XVII ст. *Горкавый, Гаркавый* (Туп.)

ГАРКАЛЬ рэг. 'горкі' (Дзярж.— М. Б.), 'картавы'? — *Гарка́ль, Гарка́лін; Гаркалю́к.* Параўн. ГОРКІ, ГАРКАВЫ

ГАРКАЧ рэг. 'горкі' (Дзярж.— М. Б.), 'картавы'? — *Гарка́ч.* Параўн. ГОРКІ, ГАРКАВЫ

ГАРКУН рус. 'крыкун, гарлапан' (Даль), укр. 'буркун, бурчун' (Грынч.).— *Гарку́н.* Бел. у XVIII ст. *Гаркун* (БА, I, 205). СРП *Гаркунов.* Параўн. ГАРКАВЫ.

ГАРКУША, памянш. ГАРКУШКА рэг. 'яблыня, на якой растуць горкія яблыкі' (Бяльк.), *гаркуш, гаркушка* 'горкі грыб' (Нас.), рус. *гаркуша* 'крыкун, гарлапан' (Даль), *горькуша* 'гаротнік, бядняк' (Дабр.). — *Гарку́ша, Гарку́шын; Гарку́шка.* Бел., укр. у XVII ст. *Гаркуша, Горкуша* (Туп.)

*ГАРЛА.— *Гарла.* СЛП *Гарла*

ГАРЛАН 'гарлапан, крыкун'.— *Гарла́н, Гарла́наў.* Рус. у XVII ст. *Горлан* (Туп.). СРП *Горланов*

ГАРЛАЧ рэг. 'той, хто бярэ горлам, гарлапан' (Стэц.), 'збанок' (РБС), рус. тое ж (Даль), укр. заал. (Грынч.).— *Гарла́ч, Гарлачо́ў.* СРП *Горлачёв*

*ГАРЛЕЙКА.— *Гарле́йка*

ГАРЛЯНКА рэг. 'горла' (Дзярж.— М. Б.), назва расліны (БРС), рус. назва некалькіх раслін (Даль), укр. 'горла', назва дзвюх раслін (Грынч.).— *Гарлянко́* пры змене месца націску

ГАРМАЗА ўкр. *гармиза* 'гарнізонны салдат' (Грынч.). — *Гармаза́.* СЛП *Гармасас*

ГАРМАШ укр. 'артылерыст, пушкар' (Грынч.), параўн. таксама данск. *гармаши* 'вілы для саломы' (Мірт.).— *Гармашу́к.* СРП *Гармаш*

*ГАРМЕЛЬ.— *Гарме́ль*

*ГАРМІН.— *Гарміно́віч*

ГАРМОНШЧЫК 'майстар, які робіць гармонікі'? — *Гармо́ншчыкаў*

ГАРНАК 'той, хто вырабляе зброю'? параўн. ГАРНАШ, магчыма, ад укр. *гарний,* параўн. *гарнюк* 'прыгажун' (Грынч.).— *Гарна́к, Гарнако́ў*

ГАРНАСТАЙ.— *Гарнаста́й, Гарнаста́еў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Горностай* (БА, I, 207; Туп.). СРП *Горностаев*

ГАРНАШ, памянш. *ГАРНАШКА 'рыцарскае ўзбраенне' (Гарбач.).— *Гарна́ш, Гарнашэ́віч; Гарна́шка, Гарнашке́віч*

ГАРНЕЦ — *Га́рцаў* пры спрашчэнні [рнц] у [рц]. Укр. у XVII ст. *Гарнец* (Туп.). СРП *Гарцев*

ГАРНЫ рэг. 'прыгожы, добры', укр. *гарний* 'добры, ладны, прыгожы' (Грынч.).— *Га́рны, Гарно́ў; Гарні́цкі, Гарно́ўскі.* СРП *Гарнов*

ГАРОДНІК 'агароднік'.— *Гаро́днік.* Параўн. АГАРОДНІК

ГАРОХ, памянш. ГАРОШКА.— *Гаро́х, Гаро́хаў; ?Го́рах, Го́рахаў; Гаро́шка, Гаро́шкін, Гарашке́віч, Гаро́шчанка, Гарашчэ́ня; Гарашчу́к.* Бел. у XVIII ст. *Горошко* (БА, I, 207). Рус. у XVI ст. *Горох* (Туп.). СРП *Горохов, Горошкин, Горошков, Гороховский*

ГАРОХАВЕЦ з в. Гарохава.—*Гаро́хавец, Гарахаве́ц.* СРП *Гороховцев*

ГАРОХАВІК 'той, хто жыве ў в. Гарохава'? — *Гаро́хавік*

*ГАРОШ.— *Гаро́ш, Го́раш*

*ГАРСТ, памянш. ГАРСЦІК.—*Га́рсцік*

*ГАРУДА, памянш. ГАРУДКА. — *Гару́дка, Го́рудка*

ГАРУЛЯ ад *гараваць?*— *Гару́ля,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Горуліс*

ГАРУН рэг. 'гаротнік', рус. *горюн* тое ж (Даль).— *Гару́н, Гаруно́ў, Гаруно́віч*. Бел. у XVII ст. *Горунко*, укр. у XVI ст. *Горунец* (Туп.). СРП *Горюнов, Горюнков, Горюнцев*

ГАРУПА ўкр. *горупа* 'свірэпа' (Грынч.).— *Гару́па*

ГАРУС.— *Га́рус, Га́русаў*

*ГАРУСТ параўн. рэг. *гарусціць* 'прыграбаць да сябе, прыбіраць да рук' (КСЧ), рус. *гарустить* 'надаядаць, наводзіць сум' (Мельн.).— *Гарусто́віч*

ГАРУЧКА 'гарачы, нястрыманы'.— *Гару́чка*

*ГАРЦУЙ.— *Гарцу́еў*

ГАРЧАК рэг. бат. 'драсён змяіны' (Бейл.).— *Гарчако́ў*. У Туп. *Горчаков*

ГАРЧУН ад *горкі?*—*Гарчу́н*

ГАРШКАЛЬ 'ганчар'.— *Гаршкалёў*

*ГАРШУН.— *Гаршуно́ў*. СРП *Горшунов*

ГАРШЧАР, памянш. ГАРШЧАРЫК 'ганчар'. — *Гаршча́рык*

ГАРШЧОК.— *Гаршко́ў*. У Туп. у XVI—XVII стст. *Горшек*. СРП *Горшков*

ГАРЫД.— *Гары́д, Гарыдаве́ц*

*ГАРЫН.— *Га́рын, Гарыно́віч*. СРП *Гарин, Гарынов*

ГАРЫСЛАЎ, памянш. ГАРЫСЛАЎКА.-- *Гарысла́ўка*

*ГАРЫСТ.— *Гары́ст*

*ГАРЭЙКА.— *Гарэ́йка*. СЛП *Гарейка*

ГАРЭЛІК.—*Гарэ́лік, Гарэ́лікаў*. СРП *Гореликов*

ГАРЭЛЫ, памянш. ГАРЭЛЬКА, ГАРЭЛЬЧЫК.— *Гарэ́лаў, Гарэ́ленка; Гарэ́лька; Гарэ́льчык; Гарэ́льскі*. Бел. у XVII ст. *Горелый* (БА, I, 207), рус., укр. у XVII ст. *Горелой* (Туп.). СРП *Горелов, Горелин, Горелкин*

ГАРЭЛЫШ, 'гарэлы'.— *Гарэ́лышаў*. СРП *Горелышев*

ГАСПАДАР, памянш. ГАСПАДАРЧЫК.— *Гаспада́раў, Гаспадаро́ў; Гаспада́рчык*. СРП *Господарёв*

ГАСПОДА рэг. 'гаспадарка', 'двор' (БРС).— *Гаспадзёнак*

*ГАСПАДУРА.— *Гаспаду́ра*

ГАСПАДЫНЯ.— *Гаспады́ніч*

ГАСЦІЛА.— *Гасці́ла, Гасціло́віч; Гасціло́ўскі*. Бел., укр. у XVI ст. *Гостило* (БА, I, 208; Туп.)

*ГАСЫХА.— *Гасы́ха*

*ГАСЮК.— *Гасю́к*

*ГАСЮЛЬ.— *Гасю́ль* у выніку асваення ЛП *Гасюліс*

ГАТАЛЯК параўн. рэг. *гаталяй* 'гультай' (КСЧ), укр. *гатала* 'наўскач, наўгалоп', *гаталати* 'ездзіць, бегчы наўскач, наўгалоп' (Грынч.).— *Гаталя́к; Гата́льскі*

ГАТОЎКА, памянш. рэг. ГАТОЎЧЫК 'наяўныя грошы' (Нас.).— *Гато́ўка, Гато́ўчыц; Гато́ўчык, Гато́ўчыкаў*

*ГАЎДЗЕЛЬ.— *Гаўдзе́ль*

*ГАЎДЗІС.— *Га́ўдзіс.* СЛП *Гаудіс*

*ГАЎЛА, памянш. ГАЎЛІК.— *Га́ўлікаў.* СЛП *Гауле*

*ГАЎЛАС.— *Га́ўлас.* СЛП *Гаулас*

ГАЎРОН ст. рус. *гаврон* 'воран' (Ср.), укр. *гавран* тое ж (Грынч.).— *Гаўро́н; Гаўро́нскі*

*ГАЎША.— *Га́ўшын*

*ГАЦ, памянш. ГАЦКО, ГАЦЬКО параўн. рэг. *гацаць* 'бегаць, падскокваючы', 'хутка ехаць конна' (КСЧ), польск. *gacać* 'хутка ісці' (Карл.).— *?Гацу́к; Гацко́, Гацке́віч; Гацько́*

ГАЦАК укр. *гоцак* назва танца (Грынч.).— *Гаца́к.* Параўн. ГАЦ

*ГАЦІЛА.— *Гаці́ла.* Параўн. ГАЦ

*ГАЦІХ, *ГАЦІХА.— *Гаці́х, Гаці́ха, Гацы́ха.* Параўн. ГАЦ

*ГАЦУК.— *Гацу́к.* Параўн. ГАЦ

*ГАЦУРА.— *Гацу́ра.* Параўн. ГАЦ

ГАЧА ўкр. *гача* 'жарабя' (Грынч.).— *Гачэ́ня,* магчыма, ад ГАК (гл.). СРП *Гаченков*

ГАША параўн. укр. *гашка* 'змяя' (Грынч.).— *Га́шын; Гашы́нскі*

*ГАЯН параўн. укр. *гаянка* 'затрымка', *гаяння* 'марудлівасць' (Грынч.), 'маруда'?.— *Гайяновіч.* Башк., тат. УІ *Гаян* (СЛІ, 72, 163)

ГВАЗДЗЮК бел. рэг. 'гваздзіка, гваздзік' (Дзярж.— М. Б.).— *Гваздзюке́віч*

*ГВАЙ.— *Гвай*

*ГВАРДЗІЯН параўн. укр. *гвардионець* 'гвардзеец' (Грынч.), рус. *гвардион* 'ніжні чын каранціннай службы ў партах' (Даль).— *Гвардзія́н*

ГВОЗД.— *Гвозд, Гваздо́віч; *Гваздзюк → Гваздзюке́віч; Гваздо́ўскі.* СРП *Гвоздов, Гвоздков*

ГВОЗДЗЬ, памянш. ГВОЗДЗІК.— *Гвоздзь, Гваздзёў, Гво́здзеў; *Гваздзюк → Гваздзюке́віч; Гво́здзік.* Бел. у XV ст. *Гвоздь,* рус. у XV—XVI стст. *Гвоздь,* укр. у XVI ст. *Гвоздик* (Туп.). СРП *Гвоздёв, Гвоздиков, ?Гвоздин*

*ГВОЗДЫР.— *Гвоздыраў*

ГВЯЗДА польск. *gwiazda* 'звязда' (Карл.). — *Гвя́зда*

*ГЕВАД.— *Гéвад*

*ГЕГОЛА.— *Гегóла*

ГЕДА, памянш. ГЕДЗЬКА літ. *géda* 'сарамлівасць' (Фрэнк.), *gedetis, gédytis* 'саромецца' (Фрэнк.).— *Гéда, Гéдзіч; Гéдзька.* СРП *Гедин.* СЛП *Геда, Гедас, Гедіс*

*ГЕДЗЮН.— *Гéдзюн.* Параўн. ГЕДА

ГЕДРАВЕЦ з в. Гедра, Гедрава.— *Гедравéц*

ГЕДРОЙЦЬ, ГЕДРОІЦЬ.— *Гедрóйць, Гедрóіць* у выніку асваення ЛП *Гедрайціс, Гедрайтіс*

ГЕЗ польск. *giez* 'авадзень, гіз' (Карл.).— *Гез*

ГЕЙБА літ. *géiba* 'хворы', *g̃eĩba, g̃éiba* 'слабы, няспрытны, няўмелы' (Фрэнк.).— *Гéйба* ў выніку асваення ЛП *Гейба, Гейбіс*

ГЕЙДА польск. *giejda* 'глуханямы' (Карл.).— *Гéйда, Гейдэ́ка.* СЛП *Гейда*

*ГЕЙЖАН.— *Гéйжан*

*ГЕЛА.— *Гéлін, Гéліч*

*ГЕЛАХ, ГЕЛАШ.— *Гéлах, Гéлаш*

*ГЕЛЕЙША.— *Гелейша*

ГЕМБАР параўн. польск. *gęba* 'губа' (Карл.).— *Гéмбар*

ГЕМЗА польск. *gemza* 'дзікая каза', 'шкура дзікай казы' (Карл.).— *Гéмза; ?Гéмскі*

*ГЕН, памянш. ГЕНЕЦ — *Гéнаў, Гéніч; Гéнец,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Геніс*

*ГЕНЕС.—*Гéнесаў, Гéнесеў,* відаць, у выніку асваення ЛП *Геніс*

*ГЕНЕТ.— *Генетаў*

ГЕНЗАЛЬ.—*Гензаль* у выніку асваення ЛП *Гензэліс*

*ГЕНІС.— *Геніс.* СЛП *Геніс*

ГЕР, памянш. ГЕРЫК, ГЕРКА польск. *ger* батан., заал. (Карл.).—*Гер, Гéрыч; Гéрык; Гéрка*

*ГЕРАЙМ(А).— *Гераймóвіч*

*ГЕРАЛ параўн. літ. *gẽralas* 'напітак, пітво' (Атр., II, 110). — *Гералóвіч,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Гереліс*

*ГЕРАЛЬНЫ.— *Геральнóвіч.* Параўн. ГЕРАЛ

ГЕРАНЬ.— *Гера́нін.* СРП *Геранин; ?Геранкин*

*ГЕРБАК, памянш. ГЕРБАЧЫК.— *Гербáчык*

*ГЕРБАЛЬ.— *Гéрбалеў.* Параўн. СРП *Гербель*

*ГЕРВЕЛЬ.— *Гéрвель* у выніку асваення ЛП *Герве́ле, Герве́ліс*

*ГЕРДА літ. *gerdauti* 'жартаваць' (Атр., II, 225), параўн. польск. *girda* 'узор са шклярусу' (Карл.). — *Гéрда, Гéрдзі.* Параўн. СЛП *Гердайтіс*

*ГЕРС(А).— *Герсéня*

*ГЕРТ.— *Герт* у выніку асваення ЛП *Герта, Гертас*

*ГЕРТМАН.— *Гéртман* у выніку асваення ЛП *Гертманас*

*ГЕРУС.— *Гéрус*

*ГЕРУЦЬ.— *Гéруць; Гeрýцкі* ў выніку асваення ЛП *Герутіс*

ГЕРЦЫК бел. 'мантач, марнатравец, хітрун, ашуканец' (Нас.).— *Гéрцык, Герцыкóвіч.* Укр. у XVII ст. *Гéрцык* (Туп.)

*ГЕРШОН, памянш. ГЕРШАНОК. — *Гершанóк.* СРП *Гершановіч*

*ГЕСЦЬ.— *Гесць*

*ГЕСЬ, памянш. *ГЕСІК.*— *Гесь, Гéсіч; Гéсік*

ГЕТМАН.— *Гéтманец; Гéтманскі.* Укр. у XVI ст. *Гетман* (Туп.). СРП *Гетманов*

*ГЕУТ.— *Гéут*

*ГЕЦ, памянш. ГЕЦІК.— *Гец, Гéцаў, Гяцэ́віч; Гéцік, Гéцікаў*

*ГЕЦМАН.— *Гецманчýк*

*ГІБ, памянш. ГІБОК, ГІБЧЫК ад *гібаць, гібкі?* — *Гібóк; Гібчык; Гібóўскі*

*ГІВОІН.— *Гівóін*

*ГІГА.—*Гігéвіч* у выніку асваення ЛП *Гіга*

*ГІГЕЛЬ.— *Гігель* у выніку асваення ЛП *Гігеліс*

*ГІГОЛА.— *Гігóла* ў выніку асваення ЛП *Гігуоліс*

ГІДРА.— *Гідрэ́віч,* **Гідрын* → *Гідрынóвіч*

*ГІЗАЙ ад *гізаваць?* — *Гізáй*

ГІЗУН ад *гізаваць?* — *Гізýн*

ГІКАЛА ўкр. *гикало* 'заіка' (Грынч.).— *Гікáла*

*ГІЛІС.— *Гіліс.* СЛП *Гіліс*

*ГІЛУЦЬ.— *Гілуць* у выніку асваення ЛП *Гілутіс*

ГІЛЬ, памянш. ГІЛЁК.— *Гіль, Гілéвіч; Гілёк, Гількóў; ?Гыль* з [г']>[г]; *Гілéўскі.* СРП *?Гилин*

*ГІМ, памянш. ГІМІК.— *Гімік*

*ГІМАН.— *Гіманаў*

*ГІМБАТ.— *Гімбат, Гімбатаў* у выніку асваення ЛП *Гімбута, Гімбутас*, якія ўзыходзяць да ст. літ. двухчленнага УІ *Гімбутас* (Атр., II, 14)

*ГІНАК.— *Гіна́к*

ГІНДА рэг. лайл. 'гніда' (Бяльк.).— *Гіндзіч*

ГІНЕТ.— *Гінётаў* у выніку асваення ЛП *Гінета, Гінетіс, Гінетас*

ГІНТАЎТ, ГІНТАФТ. — *Гінтаў; Гінтафт* у выніку асваення ЛП *Гінтаутас, Гінтоўтас, Гінтаўтіс*, якія ўзыходзяць да ст. літ. двухчленнага УІ *Гінтаутас*

*ГІНЬ.— *Гінь; Гіню́к; Гінько́*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Гінюс*

ГІНЧ літ. *gi͂nčas* 'сварка, лаянка' (Фрэнк.).— *Гінч, Гінчанка* ў выніку асваення ЛП *Гінчас, Гінчіс*

*ГІПАЦЬ.— *Гіпаць*

ГІРА, памянш. ГІРКА, ГІРАШКА.— *Гіра, Гіро́, Гірын, Гірынаў; ?Гірко́; ?Гіра́шчанка; Гіры́нскі*. Бел. у XVI ст. *Гира*, укр. у XVI—XVII стст. *Гира, Гиря, Гирка* (Туп.). СРП *Гира, Гирин, ?Гирев*. СЛП *Гіра*

ГІРАВЫ, памянш. ГІРАЎКА рус. *гирявый* 'стрыжаны', 'безвалосы, лысы' (Даль), укр. *гирявый* 'нізка пастрыжаны', (аб прадмеце) 'сапсаваны, дрэнны' (Грынч.).— *Гіра́вы; Гіра́ўка*

*ГІРАС.— *Гірас*. СЛП *Гірас*

*ГІРГЕЛЬ.— *Гіргель*

ГІРДЗЬ, памянш. ГІРДЗЮШКА параўн. літ. *girdėti* 'слухаць, чуць', *girda* 'слых, здольнасць чуць' (Фрэнк.).— *Гірдзь; Гірдзю́к; Гірдзю́шка, Гірдзю́шкін*, відаць, у выніку асваення ЛП *Гірдіс, Гірдас*

*ГІРЖОН.— *Гіржо́н* у выніку асваення ЛП *Гірджёніс*

ГІРСА.—*Гірса́, Гірсіч, Гірсёнак*

*ГІРУЦЬ.— *Гіруць, Гіру́цкі* ў выніку асваення ЛП *Гірутіс, Гіруте*

*ГІРШОН.— *Гіршо́н*

*ГІРЫС.—*Гірыс*. СЛП *Гіріс*.

*ГІРЭЛЬ.— *Гірэ́ль*

*ГІС.— *Гісіч*, відаць, у выніку асваення ЛП *Гісас*

*ГІСАК.— *Гіса́к*

ГІТАЛЬ, памянш. ГІТАЛЁК укр. *гиталь* 'сцябло, тоўсты пражылак ліста' (Грынч.).— *Гіталёк, Гітальсо́ў*

*ГІТАР.— *Гітар*

ГІЧ, памянш. ГІЧЫК, параўн. бел. *гі́чан* 'бацвінне, цяўнік' (БРС), рус. *гич* тое ж (Даль), укр. *гич, гича*

тое ж (Грынч.).— *Гіч, Гічо́ў, Гічаў, Гічэ́віч; Гічык; Гіча́нскі*. СРП *Гичев*

ГІЧАН.— *Гіча́н; Гіча́нскі*

ГЛАБАЖ, ГЛОБАЖ параўн. рэг. *глабаць* 'заграбаць, забіраць' (Нас.), 'мацаць' (Стэц.), польск. *głabać* забіраць, прысвойваць' (Карл.).— *Глаба́ж, Гло́баж*

ГЛАВА, памянш. ГЛАЎКА польск. *gława, głowa* 'галава' (Карл.).— *Гла́ўка; Глава́цкі, Главі́нскі*. СРП *Гловацкий*

ГЛАГОЛЬ.— *Глаго́лев*. Бел., рус. у XVI ст. *Глаголь* (БА, I, 205; Туп.). СРП *Глаголь, Глаголев, Глагольев*

ГЛАДКІ.— *Гла́дкі, Гладко́ў, Гла́дкіх, Гла́дчанка; Гладко́ўскі*. Рус., укр. у XV—XVII стст. *Гладкой, Гладкий* (Туп.). СРП *Гладкий, Гладков, Гладких, Гладченко*

ГЛАДУН назва расліны (БРС), укр. тое ж (Піск.), рус. *глодун* 'той, хто грызе ці агрызаецца' (Даль).— *Гладу́н*. Укр. у XVII ст. *Гладун* (Туп.)

ГЛАДЫШ 'збанок без ручкі' (БРС, КСЧ).— *Гла́дыш, Гла́дышаў*. Бел. у XVII—XVIII стст., рус. у XV ст., укр. у XVII ст. *Гладыш* (БА, I, 205; Туп.). СРП *?Гла́дышев*

ГЛАЗ, памянш. ГЛАЗКО бел. рэг., рус., укр. 'вока', польск. *głaz* 'вялікі камень на полі' (Карл.).— *Глаз; Глазю́к; Глазко́, Глазко́ў, Гла́зкін*. Бел. у XVI—XVII стст. *Глаз, Глазко* (Туп.). СРП *Глазов, Глазко, Глазков*

ГЛАЗУН рус. 'разявака, той, хто без справы ходзіць і разглядвае', 'чалавек з выпуклымі вачыма' (Даль).— *Глазу́н, Глазуно́ў*. Рус. у XVI—XVII стст., укр. у XVI ст. *Глазун* (Туп.). СРП *Глазунов*

ГЛАСКА параўн. польск. *głaskać* 'гладзіць рукой, ласкаць' (Карл.).— *Гла́ска, Гласко́віч*. Бел. у XVII ст. *Гласко* (Туп.). СРП *Гласко*

*ГЛАСТ(А).— *Гласцёнак*

*ГЛАТ(А).— *Глацёнак*

ГЛАЎДЗЕЛЬ параўн. літ. *glaudas* 'забава, пацеха', *glauda* 'жарт, балагурства' (Фрэнк.).— *Глаўдзе́ль* у выніку асваення ЛП *Глауделіс*

*ГЛЕБУС.— *Гле́бус*. СЛП *Глебус*

*ГЛЁЗА, параўн. рус. *глёзкий* 'гладкі, слізкі' (Фасм.).—*Глёза, Глёзаў*. СРП *Глезин*

ГЛЕК рэг. 'гляк'.— *Гле́каў*

*ГЛЕЦ.—*Гляцэ́віч, Гліцэ́віч* пры [е]>[і]

ГЛІНА, памянш. ГЛІНКА.— *Глінка; Глінскі, Гліноўскі*. Бел. у XVIII ст. *Глинко* (БА, І, 205). СРП *Глинка, Глинкин, Глинков, Глинский*

ГЛІНІСТЫ.— *Гліністы*

ГЛОБА ст. бел. 'правінцыяльны саноўнік', 'грашовы штраф' (Гарб.), рус. *глоба* 'перакладзіна, жэрдка, якая ляжыць на чым-небудзь' (Даль), укр. *глоба* 'сцежка' (Мельн.), 'сагнутае ад прыроды дрэва', 'жалезны клін' (Грынч.), літ. *glóba, globá* 'ахова, абарона, апека' (Фрэнк.).— *Глóба*. СРП *Глобов*. СЛП *Глоба*

ГЛОБАЖ гл. ГЛАБАЖ

*ГЛОБУЗ.— *Глóбуз*

ГЛОБУС. — *Глóбус*

ГЛОД рус. 'глог, баярышнік' (Даль), укр. *глід, глод* тое ж (Грынч.), польск. *głód* 'голад', магчыма, ад *гладаць* 'грызці'.— *Гладзéвіч, ?Гладзюк; Глот* пры [д]>[т]

ГЛОТ, памянш. ГЛОЦЬКА ад *глытаць*? — *Глот; Глóцька*. У Туп. *Глот* у XVI ст. СРП *Глотов*

ГЛУЗДАК параўн. *глуздаць* 'біць па галаве', *глузды* 'мозг', 'памяць' (Нас.), рус. *глузд* 'розум, памяць', 'мозг', *глуздаць* 'біць па галаве', укр. *глузд* 'розум, сэнс', *глуздить* 'біць, сцябаць' (Грынч.).—*Глуздакóў*

ГЛУСЕЦ.— *Глусцóў*, магчыма, ад ГЛУШЭЦ (гл.)

ГЛУХІ, памянш. ГЛУХЕНЬКІ, ГЛУШКО, ГЛУШОК, ГЛУШЧЫК.— *Глýхаў, Глухóвіч, Глушóнак, Глушэня; Глушанóк, Глушанкóў; Глушýк; Глухéнькі; Глушкó, Глушóк, Глушкóў, Глýшкін, Глýшчанка, Глушчóнак, Глушчýк; Глýшчык; Глýхаўскі, Глухóўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Глухой, Глухи, Глух* (БА, І, 205), рус. у XV—XVII стст. *Глухой, Глух* (Туп.). СРП *Глухов, Глухих, Глушенков, Глуховский, Глушков, Глущенко*

ГЛУША 'глухі'? — *Глýшын*

ГЛУШАЙ 'глухі'? — *Глушáй, Глушáеў*. СРП *Глушаев*

ГЛУШАК рэг. 'глухі' (Дзярж.— М. Б.).— *Глушáк, Глушакóў*. СРП *Глушаков*

ГЛУШАНІН з в. Глуша.— *Глушáнін*. Бел. у XVI ст. *Глушанин*. СРП *Глушанин*

ГЛУШАНЬ, ГЛУШЭНЬ рэг. 'глухі' (Дзярж.— М. Б.), рус. *глушень* 'глушэц' (Даль). — *Глýшань, Глушэнь, Глушнёў*

ГЛУШКО, ГЛУШОК гл. ГЛУХІ

ГЛУШУК 'глухі'.— *Глушýк*

ГЛУШЭЦ 'глухі', заал. 'глушэц'.— *Глушэ́ц, ?Глусцо́ў* пры [шц]>[сц]

ГЛЫБА.— *Глы́бін*

ГЛЫБАВЕЦ з в. Глыб, Глыбава.— *Глыбаве́ц*

ГЛЯД, памянш. ГЛЯДКО ад *глядзець?* — *Гляд; Гля́дчанка.* Бел. у XV—XVII стст. *Гляд, Глядко* (Туп.)

ГЛЯК.— *Гляк*

ГМЫРАК параўн. рэг. *гмыра* 'чалавек суровага выгляду', 'той, хто жмурыцца, прыжмурвае вочы' (Нас.), рус. *гмыра* 'пануры чалавек', 'вялы, непаваротлівы' (Даль). — *Гмыра́к.* СРП *Гмырёв*

ГНЕДЫ, ГНЯДЫ, памянш. ГНЕДЧЫК, ГНЕДЗЬКА, ГНЯДЗЬКО рус. *гнедко* 'клічка гнядога каня' (Даль).— *Гняды́, Гне́даў, Гне́дзеў, Гнядзёнак; Гне́дчык, Гне́дзька, Гнядзько́; Гнядзько́ў; Гнядо́ўскі.* Бел. у XVIII ст. *Гнедзько* (БА, I, 206). Укр. у XVII ст. *Гнедой* (Туп.). СРП *Гнедой, Гнедов, Гнедич, Гнедин, Гнеденко, Гнедых*

ГНЕНЫ рэг. 'гнуты', укр. *гнений* 'гнуты', 'непрыдатны, непрыгодны' (Грынч.).— *Гне́ны*

ГНЕЎКА, ГНЯЎКО 'той, хто гневаецца'? — *Гне́ўка, Гняўко́*

ГНІБ параўн. рэг. *гнібіць* 'прыгнятаць' з літ. *gnýbti* 'трапіць у бяду', 'прычыніць бяду, прыціснуць' (Вяржб., 207), параўн. літ. *gnybti* 'шчыпаць, ушчыпнуць' (Фрэнк.).— *Гніб*

ГНІДА.— *Гнідзін.* Бел. у XVII ст. *Гнидка* (БА, I, 206). Укр. у XVII ст. *Гнида* (Туп.). СРП *Гнидин*

*ГНІЗА.— *Гніза*

ГНІЛАЗУБ са спалучэння *гнілыя зубы.— Гнілазу́б.* Укр. у XVII ст. *Гнилозуб* (Туп.)

ГНІЛАМЁД са спалучэння *гнілы мёд.* — *Гніламёдаў*

ГНІЛАРЫБ са спалучэння *гнілая рыба.* — *Гнілары́баў*

ГНІЛЯК.— *Гнілякевіч.* Бел. у XVIII ст. *Гниляк* (БА, I, 206)

*ГНОТ.— *Гнот*

ГНУС рэг. 'скнара, жмінда, сквапны' (Юрч.), рус. зборн. 'гады, машкара' (Даль).— *Гну́сін.* СРП *Гнусов*

*ГОБАР.— *Го́бараў*

ГОВАР 'гаварун, які любіць гаварыць'? — *Го́вар; Гаваро́ўскі.* Рус. у XV—XVII стст. *Говор* (Туп.). СРП *Говоров, Говоренков*

*ГОГА.— *Гóга.* Рус. у XVII *Гога* (Туп.). СРП *Гогин*

ГОГАЛЬ рэг. 'смелы, адважны чалавек', *гагалёк* 'франт, фарсун' (Нас.), рус. 'адзін з родаў качак', 'франт валакіта' (Даль), укр. 'род дзікай качкі' (Грынч.).— *Гóгалеў; Гагалю́к; Гагалі́нскі, ?Гагалі́мскі.* Бел. у XV—XVII стст. *Гогаль* (БА, I, 206; Туп.). Рус. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Гогаль* (Туп.). СРП *Гоголь, Гоголев*

ГОЖЫ 'прыгожы' (БРС), рэг. 'здатны для ўжытку', 'паважаны' (Нас.), укр. *гожий* 'прыгожы', 'спрыяльны', 'зручны', 'патрэбны' (Грынч.).— *Гóжук.* Бел. у XVII ст. *Гожий* (БА, I, 206)

ГОЙ, памянш. ГОЙКА, ГОЙЧЫК рэг. 'высокі, рослы, храбрэц, герой' (Нас.), укр. з яўр. 'неяўрэй, хрысціянін' (Грынч.), польск. *goj* 'усякі неяўрэй', 'высокі, няскладны чалавек, нязграба' (Карл.).— *Гой, Гóеў; Гóйка; Гóйчык.* СРП *Гоев, ?Гойкин*

*ГОЙГЕЛЬ.— *Гóйгель*

*ГОЙДЗЬ.— *Гойдзь*

*ГОЙЛА, памянш. ГОЙЛІК.— *Гóйла; Гóйлік.* СРП *Гойлов*

*ГОЙША, памянш. ГОЙШЫК.— *Гóйша; Гóйшык*

*ГОЙШАК.— *Гóйшак*

ГОЛАД, памянш. ГАЛАДОК, ГАЛАДЗЕЦ, ГАЛАДУШКА.— *Гóлад, Галадзéнка; Галадзю́к; Галадóк; Галадзéц; Галаду́шка.* Бел. у XVI ст. *Голад* (БА, I, 206). укр. у XVI ст. *Голод* (Туп.). СРП *Голод, Голодов, Голодков, Голодушкин*

ГОЛАС, памянш. ГАЛАСКО, ГАЛОСКА.— *Гóлас, Гóласаў; Галаскó; Галóска.* У Туп. у XVI ст. *Голас.* СРП *Голосов, Голосков*

*ГОЛАХ.— *Гóлахаў, Гóлухаў* пры [а]>[у]

*ГОЛЕР.— *Гóлер*

ГОЛУБ, рэг. ГАЛУБ, памянш. ГАЛУБОК, ГАЛУБКО, ГАЛУБЕЦ.— *Гóлуб, Галу́б, Гóлубаў, Гóлубеў, ?Галу́бін, Галубóвіч, Галубéнка; Галубóк, Галубкóў, Галубкóвіч; Галубкó; ?Галубéц, Галубцóў; Галубíцкі, Галубóўскі.* Бел. у XV—XVII стст. *Голубь, Голуб, Голубчик,* укр. у XVI—XVII стст. *Голубь, Голуб* (Туп.). СРП *Голуб, Голубев, Голубов, Голубович, Голубенко, Голубенков, Голубков*

ГОЛЫ, памянш. ГОЛІК.—*Гóлеў, Гóленка; Гóлік, Гóлікаў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Голый* (БА, I, 206; Туп.). Рус., укр. у XVII ст. *Голый* (Туп.). СРП *Голый*

*ГОЛЫШ.— *Голыш.* СРП *Голышев*

*ГОЛЬЦ.— *Гольц*

*ГОЛЯС.— *Голяс*

ГОМАН, памянш. ГАМАНЁК.— *Гоман, Гоманаў; Гаманёк; Гаманчук.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Гомон, Гомонка* (БА, I, 207; Туп.)

ГОМЕЛЬ.— *Гомель*

ГОМЗА гл. ГАМЗА

ГОНКА.— *Гонка, Гончанка*

ГОНТА.— *Гонта*

*ГОНЦА.— *Гонца*

*ГОПТА.— *Гопта*

ГОПША польск. *gopsza* 'высокая, нязграбная, нескладная, поўная жанчына' (Карл.).— *Гопша, Гапшэня*

ГОРА.— *Гора, Гораў, Горын*

ГОРАД.— *Гарадовіч,* **Гарадзенка*→ *Гарадзёнчык; Гарадзецкі, Гарадэцкі, Гарадкоўскі, Гарацкі*

ГОРАН.— *Горан*

ГОРАХ.— *Горахаў.* Параўн. ГАРОХ

ГОРАЦ.— *Горцаў*

*ГОРАШ.— *Гораш.* Параўн. ГАРОШ

ГОРБ, памянш. ГОРБІК, ГАРБОК.— *Горбіч; Гарбук, Гарбукоў; Горбік; Гарбок; Гарбецкі, Гарбавіцкі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Горб, Горбик,* рус. у XVII ст. *Горб* (Туп.). СРП *Горбов, Горбин*

ГОРБАЛЬ гл. ГАРБАЛЬ

ГОРБАТ гл. ГАРБАТЫ

ГОРБАЧ гл. ГАРБАЧ

ГОРБЕЛЬ гл. ГАРБЕЛЬ

ГОРГУН, ГАРГУН польск. *gorgun* 'мастацкае выканне голасам трэлей' з італ. *gorga* 'горла' (Карл.), *horgotać* 'выдаваць грубы перарывісты голас' (Карл.).— *Горгун, Гаргун*

ГОРДЫ.— *Гордзін.* Бел. у XVI ст. *Гордой* (Туп.). СРП *Гордин*

ГОРКІ.— *Гарчэнка, Горчанка, Гарчонак; Гарчанюк*

ГОРЛА.— *Горленка, Гарленка; Гарлоўскі.* Бел. у XVI ст. *Горло, Горлышко* (БА, I, 207; Туп.). Рус. у XV ст. *Горло* (Туп.). СРП *Горлин, Горленко, Горлов*

*ГОРНІК 'які жыве на гары, на высокім месцы'? — *Горнік.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Горник* (БА, I, 207; Туп.). СРП *Горницкий*

ГОРНЫ 'які жыве на гары, на высокім месцы'?—*Го́рны.* СРП *Горный, Горнов*

*ГОРУДА гл. ГАРУДА

*ГОСЦІШ.—*Го́сцішаў*

ГОСЦЬ.— *Гасце́віч.* Бел. у XVII ст. *Гость,* рус. у XVI—XVII стст. *Гость, Гостька* (Туп.). СРП *Гостев*

*ГОТА, памянш. ГОЦЬКА.— *Го́та, Го́таў, Го́цін; Го́цька; Го́цкі*

ГОТАВЕЦ з в. Готава.— *Го́тавец*

*ГОЎЦЬ.— *Гоўць*

*ГОЎШ, ГОЎША.— *Гоўш, Го́ўша*

ГОЦ, памянш. ГОЦЬКА, магчыма, рэг. выклічн. ад *гоцаць, гоцкаць* (БРС, Нас., КСЧ), польск. *goc* 'кій, палка' (Карл.).— *Гоц, Го́цін; Го́цька; Го́цкі* — вытворныя магчымы і ад ГОТА (гл.). СРП *Готский*

ГРАБ, памянш. ?ГРАБЧЫК.— *Граб, Грабе́ня; ?Гра́бчык, Гра́бчыкаў; Грабо́ўскі, Гра́бскі, Грабінскі.* СРП *Грабов, ?Грабин, Грабовский*

ГРАБАЙЛА 'той, які грабе да сябе, хапае'? — *Граба́йла*

ГРАБАР.— *Гра́бараў, Грабарэ́нка.* Рус. у XVII ст. *Грабар* (Туп.). СРП *Грабарь*

ГРАБЕЖ.— *Грабяжо́ў*

ГРАБЕЛЬНІК 'майстар, які робіць граблі'.— *Грабе́льнік*

ГРАБЕЦ 'той, хто грабе, зграбае сена, салому'.— *Грабе́ц, Грабцоў*

ГРАБЁНКА рэг. 'рашчоска', 'грэбень, якім чэшуць лён' (Краснап.— В. Л.) — *Грабёнкін.* СРП *Грабёнка, Грабёнкин*

ГРАБКО, памянш. ГРАБЧЫК ад *грэбці?* — *Грабко́, Гра́бчанка; Гра́бчык, Гра́бчыкаў*

ГРАБЛІ.— *Граблю́к; Грабле́ўскі*

ГРАБУН.—*Грабу́н*

ГРАБЯШОК рэг. 'грэбень, які жанчыны носяць у валасах' (Краснап.— В. П.).— *Грабяшко́ў.* СРП *Гребешков*

ГРАД.— *Град, Гра́даў, Градо́віч,* апошняе магчыма і ад ГРАДА (гл.). Рус. у XVI ст. *Град* (Туп.). СРП *Градов*

ГРАДА, памянш. ГРАДЗЮШКА.— *Градо́віч; Градзю́шка*

*ГРАДОЎКА.— *Градо́ўкін*

*ГРАДУЛЬ.— *Градуле́нка*

ГРАЖУЛЬ літ. *gražùlis* 'прыгожанькі'.— *Гражу́ль* у выніку асваення ЛП *Гражюліс*

ГРАЗНЫ.— *Грaзно́ў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Грязной* (Туп.). СРП *Грязнов*

ГРАК, ГРАЧ, памянш. ГРАЧОК, ГРАЧЫК.— *Грак, Гра́каў, Грако́ў, Грако́віч; Грач, Грачо́ў; Грачо́нак; Грачо́к; Гра́чык*. Рус. у XVI ст. *Грач*, укр. у XVI ст. *Грачко* (Туп.). СРП *Гракин, Грач, Грачёв*

ГРАМАДА, памянш. ГРАМАДКА.— *Грама́дка*

ГРАМАК рэг. 'грымак, удар' (Дзярж.— М. Б.).— *Грама́к*

*ГРАМУЗ.— *Гра́музаў*

ГРАМЫКА ад *гром, грымець*, г. зн. 'чалавек з гучным голасам'? — *Грамы́ка*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Громыка* (БА, I, 208; Туп.). Укр. у XVII ст. *Громыка* (Туп.). СРП *Громыка*

ГРАНКА, памянш. ГРАНЧЫК, рус. 'гронка арэхаў' (Даль), укр. 'чашачка, у якой сядзіць арэх', 'гатунак ячменю' (Грынч.).— *Гра́нчык, Гранко́ўскі*. СРП *Гранкин*

ГРАНЬ ст. бел. 'граніца, рубеж' (Нас., АУ), рус. тое ж (Даль), укр. тое ж, назва раслін (Грынч.).— *Грань*. СРП *Гранин*

*ГРАС.— *Грасе́віч*

ГРАЦ, памянш. ГРАЦКО рэг. 'матыка' (Бяльк.).— *Грацко́ў; Гра́цкі*

ГРАЧ гл. ГРАК

ГРАЧАНІК 'грэцкі блін', 'жук кузька' (БРС), укр. *гречанік* 'хлеб з грэцкай мукі' (Грынч.).— *Грача́нік*. Укр. у XVII ст. *Гречаник* (Туп.)

ГРАЧОНАК.— *Грачо́нак*. Рус. у XVII *Граченок* (Туп.)

ГРАЧУХА рус. *гречуха* 'грэчка' (Даль).— *Грачу́ха*. СРП *Гречуха, Гречухин*

ГРАЧЫХА рэг. 'грэчка'.— *Грачы́ха*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Гречиха, Грячиха* (БА, I, 208)

*ГРОДА.— *Гро́да*

*ГРОДАЛЬ.— *Гро́даль*

*ГРОДЗЬ.— *Гродзь*

ГРОЗА ад *гразіць*.— *Гро́заў; Гро́заўскі*. У Туп. у XV ст. *Гроза*. СРП *Грозовский*

ГРОМ, памянш. ГРОМІК.— *Гром, Гро́маў, Грамо́віч; Грымо́віч* пры [о]>[ы]; *Гро́мік; Грамі́чук; Грамчу́к*. Бел. у XVI—XVII стст. *Гром, Грома* (БА, I, 208). Укр. у XVI ст. *Гром* (Туп.). СРП *Громов*

ГРОМАЗД, ГРАМАЗДА рэг. 'хлам', 'той, хто нагрувашчвае, няўмека' (Юрч.), *грамазда* 'куча грамоздкіх прадметаў' (Нас.), рус. *громозда* 'той, хто нагрувашчвае' (Даль). літ. *gramõzdai* 'хлам, рухлядзь' (Фрэнк.).—*Грамаздоў*

ГРОН параўн. рус. *грона* 'гронка' (Даль), укр. *гроно* тое ж (Грынч.).— *Грон; Гронскі*

ГРОНДА, ГРУНДА параўн. укр. *грундаль* 'грубы чалавек' (Грынч.), польск. *grąd, grond, gronda* 'узвышша між балот, астравок сярод вады' (Карл.). — *Гронда, Грунда*

*ГРОТУС.—*Гротус*. СЛП *Гротусас*

ГРОШ.— *Грошаў*. Укр. у XVI ст. *Грош* (Туп.). СРП *Грошев, Грошиков, Грошков*

ГРУБЫ.— *Грубін, Грубінаў, Грубенка*. СРП *Грубич*

ГРУДА.— *Груда, Грудо, Грудовіч* магчыма і ад *груд*. У Туп. у XVII ст. *Груда*

ГРУДАВІК 'той, хто жыве на грудзе, на высокім месцы'.— *Грудавік, Грудовік*

ГРУДЗЕНЬ укр. *грудзень* 'снежань' (Грынч.), польск. *grudzień* тое ж.— *Грудзянёў*

ГРУДЗІНА, памянш. ГРУДЗІНКА.— *Грудзіна; Грудзінкін; Грудзінскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Грудина* (БА, I, 208; Туп.). СРП *Грудинин, Грудинский*

ГРУДЗЬКО.— *Грудзько*

*ГРУЗАК.— *Грузакоў*

ГРУЗД.— *Грузд*

ГРУЗІНСКІ.— *Грузінскі*

ГРУК.— *Грук, Грукаў*

*ГРУЛЬ.— *Груль*

*ГРУМ.— *Грумаў*

*ГРУНДА.— *Грунда*. СЛП *Грунда*

ГРУНТ рэг. 'усадзьба, сядзіба' (Дзярж.— М. Б.).— *Грунтоў*

ГРУНЬКО параўн. рэг. *груніць* 'прымушаць' (КСЧ), 'ушчуваць' (Бяльк.), рус. *грунь* 'ціхая конская рысь' (Даль).— *Грунько*

ГРУЦА рэг. 'тоўчаны ячмень' (Нас.), 'густая крупеня, каша з пярловых круп' (Бяльк.), 'ячныя крупы' з літ. *grūce*, якое з ням. *Grütze*.— *Груца, Груцо*

ГРУША, памянш. ГРУШКА.— *Груша, Грушын, Грушэвіч; Грушка, Грушко, Грушкевіч; Грушацкі, Грушынскі, Грушэўскі, Грушэцкі*. Бел. у XV—XVII стст. *Груша*

(БА, I, 208; Туп.). Укр. у XVII ст. *Груша, Грушка* (Туп.). СРП *Грушко, Грушкин, Грушевский, Грушецкий*

*ГРУШЧ.— *Грушч*

ГРЫБ, памянш. ГРЫБОК.— *Грыб, Гры́баў, Грыбо́віч; Грыбо́к, Грыбко́, Грыбко́ў; Грыбо́ўскі, Грыбу́цкі.* Бел. у XVI ст. *Гриб* (БА, I, 208; Туп.). Укр. у XV—XVII стст. *Гриб* (Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Грибуша, Грыбышек* (Туп.). СРП *Грибов, Грибин, Грибков*

*ГРЫБАЙЛА.— *Грыба́йла.* Параўн. ГРЫБАЧ

ГРЫБАН, ГРЫБАНЬ.— *Грыба́наў; Грыба́нь.* У Туп. у XVI—XVII стст. *Грибан, Грибанко.* СРП *Грибанов, Грибанков.* Параўн. ГРЫБАЧ

ГРЫБАЧ рэг. 'губаты, губач'.— *Грыба́ч.* Бел. у XVIII ст. *Грибач* (БА, I, 208). СРП *Грибачёв*

ГРЫБЕЛЬ.— *Грыбе́ль.* Параўн. ГРЫБАЧ

ГРЫБУН.— *Грыбу́н.* Бел. у XVI—XVII стст. *Грибун* (БА, I, 208). СРП *?Грибунин.* Параўн. ГРЫБАЧ

ГРЫВА.— *Гры́ва; Гры́венскі.* У Туп. у XVI ст. *Грива.* СРП *Гривков*

*ГРЫЗДРА.— *Грыздрэ́нка*

ГРЫКА рэг. 'грэчка'.— *Гры́ка, Гры́чын, Грычо́нак; Гры́чынскі.* СРП *Грикин.* СЛП *Грікас*

ГРЫКЕНЬ.— *Грыке́нь* у выніку асваення ЛП *Грікеніс*

*ГРЫК'ЯН.— *Грык'я́н*

ГРЫКЯСЬ.— *Грыкясь*

ГРЫМАЙЛА ад *грымець* 'гучна, басавіта гаварыць'? — *Грыма́йла*

ГРЫМОЦЬ рэг. 'грымак, удар кулаком' (Дзярж.— М. Б.).— *Грымо́ць*

*ГРЫНАС.— *Гры́нас*

*ГРЫСЬ, памянш. ГРЫСЬКО.— *Грысько́ў*

*ГРЫХАН.— *Грыха́наў*

*ГРЫХУЦЬ, памянш. ГРЫХУЦІК.— *Грыху́цік*

*ГРЫЧЭЛЬ.— *Грычэ́ль* у выніку асваення ЛП *Грічелюс*

ГРЭБЕНЬ, памянш. ГРАБЯНЕК.—*Грэ́бень, Грабнёў, Грабяно́к; Грабяню́к; Грабянёк, Грабянько́ў; Грабянчу́к.* Бел. у XVIII ст. *Гребеньчик* (БА, I, 208). У Туп. у XV ст. *Гребень.* СРП *Гребень, Гребнёв, Гребенюк*

ГРЭВА літ. *gréva* 'нязграбны, няскладны чалавек' (Фрэнк.).— *Грэ́ва* ў выніку асваення ЛП *Гревас, Греве.* СРП *?Гревцев*

*ГРЭЙБА.— *Грэйба* ў выніку асваення ЛП *Грейбіс, Грейбус*

ГРЭК.—*Грэк, Грэ́кaў, Грэ́чыц.* Укр. у XVI—XVII стст. *Грек* (Туп.). СРП *Греков, ?Греченко*

ГРЭМЗА параўн. рус. *грымза* 'сварлівая старая жанчына' (Мельн.).— *Грэ́мза*

ГРЭНАДЗЁР.— *Грэнадзёр*

ГРЭСЬ, памянш. ГРЭСЬКА, ГРЭСЬЧЫК.— *Грэсь; Грэ́ська,* польскі варыянт *Гжэ́ська; Грэ́шчык,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Гресюс*

ГРЭХ, памянш. ГРАШОК. — *Грашо́к, Грашко́ў, Гра́шчанка.* У Туп. *Грех* у XV ст. СРП *Грехов*

ГРЭЦКІ 'з грэчкі'.— *Грэ́цкі.* СРП *Грецкий*

ГРЭЧКА.— *Грэ́чка.* Укр. у XVI—XVII стст. *Гречка* (Туп.). СРП *Гречко, Гречкин*

ГРЭЧНІК 'блін ці хлеб з грэцкай мукі'.— *Грэ́чнікаў.* СРП *Гречников.* Параўн. ГРАЧАНІК

ГРЭЧНЫ рэг. 'з грэчкі, грэцкі'.—*Грэ́чны.* СРП *?Гречнев*

ГУБА, памянш. ГУБКА, ГУБЧЫК, ГУБАША 'губа', рэг. 'грыб'.— *Гу́бін, Губе́нка, Губянко́ў; Гу́бка, Губко́, Гу́бкін; Гу́бчык; Губа́шын; Гу́бскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Губа, Губка* (БА, I, 208; Туп.). Рус., укр. у XV—XVI стст. *Губа, Губка* (Туп.). СРП *Губин, Губенко, Губенков, Губкин, Губочкин*

ГУБАН рус. *губан* 'губаты' (Даль), укр. *губань* тое ж (Грынч.).— *Губа́наў.* Рус. у XVI ст. *Губан* (Туп.). СРП *Губанов, Губанков*

ГУБАР рэг. 'губач, губаты', рус. *губарь* тое ж (Даль).— *Гу́бар, Гу́бараў, Губарэ́віч.* Бел. у XVI ст. *Губар* (БА, I, 209). Рус. у XV—XVI стст., укр. XVII ст. *Губарь* (Туп.). СРП *Губарь, Губарёв*

ГУБАША 'губач, губаты'.— *Губа́шын.* Параўн. ГУБА

ГУБЕЙКА 'губач, губаты'.— *Губе́йка.* Параўн. башк. УІ *Губей* (СЛІ, 72)

ГУБЕРНЫ.— *Губе́рны*

ГУГАЛЬ, ГУГЕЛЬ рэг. *гугель* 'крэндзель' (БРС), 'пірожнае на гусіным тлушчы' (Нас.), *гугаль* з тат. 'кукаль' (Нас.), *гугыль* 'кукаль', '(страва) морква і лапша з маслам і яйкамі' (Бяльк.), 'страва з дранай бульбы, бабка' (Вешт.), рус. *гугаль* 'булачкі' (Даль), польск. *gugiel* 'печыва ў яўрэяў на шабас' (Карл.).— *Гу́галь; Гугельчу́к*

ГУГНЯ параўн. рэг. *гугна* 'гугнявы' (Нас.), *гугняць* 'гаварыць у нос' (БРС, КСЧ, Бяльк.).— *Гугня́, Гугнін.* Рус. у XVII ст. *Гугня* (Туп.)

ГУГУН.— *Гугуноў.* Параўн. ГУГНЯ

ГУД, памянш. ГУДОК, ГУДКО 'гудзенне, гул' (БРС), літ. *gudas* 'беларус'.— *Гуд, Гудо́віч; Гудо́к; Гудко́, Гудко́ў.* Бел. у XVIII ст. *Гудко* (БА, I, 209). Укр. у XVII ст. *Кгуд* (Туп.). СРП *Гудов, ?Гудин, Гуденко, Гудзенко, Гудков, Гудкевич, Гудовский.* СЛП *Гудас*

*ГУДАР'ЯН.— *Гудар'я́н*

*ГУДАЧ параўн. укр. *гудак* 'музыкант, скрыпач' (Грынч.).— *Гуда́ч*

ГУДВІЛА, відаць, са ст. літ. двухчленнага УІ **Gudvilas* параўн. *Gedvilas* (Атр., II, 14).— *Гудвіла, Гудвіло́віч*

ГУДЗЕНЬ ад *гудзець?—Гудзень,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Гуденас*

*ГУДЗЬ.— *Гудзь* у выніку асваення ЛП *Гудіс*

*ГУДОЙЦЬ.— *Гудо́йць* у выніку асваення ЛП *Гудайтіс*

ГУДЫМА параўн. укр. *гудимець* 'воўк' (Грынч.).— *Гуды́ма, Гудыме́нка.* Укр. у XVII ст. *Гудима* (Туп.)

ГУДЫНА укр. *гудина, огудина* 'сцяблы кавуноў, дынь, агуркоў, гарбузоў' (Грынч.).— *Гуды́на*

ГУЗ, памянш. ГУЗОК, ГУЗІК 'гуз, гузак' (БРС), рэг. 'вузел', 'завязаная верхняя частка мяшка', 'гузыр, тупы канец снапа' (Нас.).— *Гуз, Гу́заў, Гузёнак; Гузю́к; Гузко́ў; Гу́зік, Гу́зікаў; ?Гус.* Бел. у XVIII ст. *Гуз* (БА, I, 209). СРП *Гузенко, Гузиков, Гузовский*

ГУЗАВЕЦ з в. Гузы, Гузава.— *Гузавец*

*ГУЗАВЯКА.— *Гузавя́ка*

*ГУЗАР.— *Гузарэ́віч*

*ГУЗЕЙ.— *Гузе́й.* Бел. у XVI ст. *Гузей* (БА, I, 209). СРП *Гузеев*

*ГУЗЕНЬ.— *Гузе́нь*

ГУЗІК.— *Гу́зік, Гу́зікаў.* СРП *Гузиков*

*ГУЗІЛА.— *Гузіле́віч.* СРП *Гузилов*

ГУЗНЕЙ параўн. рэг. *гузно* 'ніжняя частка чаго-небудзь, напр. меха' (Нас.). — *Гузне́й*

*ГУЗЬ.— *Гузь; Гузю́к*

*ГУЙДА.— *Гу́йда, Гуйдо́*

ГУК, памянш. ГУЧОК.— *Гук, Гу́каў; Гучо́к.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Гук* (БА, I, 209; Туп.). СРП *Гук, Гучкой, Гуковский*

ГУЛА, памянш. ГУЛАЧКА рэг. *гула* ’глупства, бязглуздзіца, драбніца’ (Нас.), ’сухі выраст на краях булкі хлеба’ (Вешт.).— *Гýла, Гулó, Гýліч, Гулéвіч, Гулéнка, Гулянкóў; Гýлачкін; Гулéцкі*, некаторыя і ад ГУЛЬ (гл.), ГУЛЯ (гл.). Бел. у XV ст. *Гула* (БА, I, 209). СРП *?Гулин, Гулевич, Гулевский*

*ГУЛАК.—*Гулáк, Гулакóў.* Укр. у XVII ст. *Гулак* (Туп.). СРП *Гулак, Гулаков*

*ГУЛЕЙ, памянш. ГУЛЕЙЧЫК.—*Гулéй; Гулéйчык*

ГУЛЕЦ.— *Гулéц, Гульцóў.* СРП *?Гульцев*

*ГУЛІДА.— *Гулíда, Гулíдаў.* СРП *Гулидов*

ГУЛЬ, памянш. ГУЛІК, ГУЛЬКО ад *гуляць?*, рус. ’вясёлы шум’ (Дабр.).—*Гуль, Гýлеў, Гýліч, Гулéвіч, Гулéнка, Гулянкóў; Гýлік, Гýлікаў; Гулькó, Гулькéвіч; Гуліцкі.* СРП *Гулёв, Гулевич, Гулевский, Гулько, Гульков, Гуликов*

ГУЛЬБА.— **Гульбін → Гульбінóвіч*

ГУЛЯ.— *Гýліч, Гулéвіч, Гулéнка, Гулянкóў; Гулéцкі* ўсе магчымы і ад ГУЛА (гл.), ГУЛЬ (гл.). Бел. у XVI—XVIII стст. *Гуля* (БА, I, 209). СРП *Гулин, Гулевич, Гулевский*

ГУЛЯЙ ’гуляка’?—*Гуляй, Гуляеў.* СРП *Гуляев*

ГУЛЯКА.— *Гуляка, Гулякéвіч.* СРП *Гулякін, Гулякоў*

*ГУЛЯР.— *Гуляр*

ГУЛЯШ.— *Гуляшóў*

ГУМАР.— *Гýмар.* Параўн. тат., башк. УІ *Гумер* (СЛІ, 71, 163)

ГУМЕН укр. *гумен* ’ігумен’ (Грынч.), польск. *humen* ’ігумен’ (Карл.).— *Гýмен, Гýмэн; ?Гумінскі* пры [е]>[і]

ГУМЕННІК бел. уст. ’наглядчык пры гумне’ (Нас.), укр. *гуменник* тое ж (Грынч.).— *Гумéннік*

ГУМНО.— *Гумнóвіч, *Гумненка → Гумнянкóў.* СРП *Гумницкий*

ГУНДАР рэг. ’нягоднік, гультай’ (Нас.), з ням. *Hund* ’сабака’.— *Гýндар, Гýндараў.* Рус. у XV ст. *Гундор* (Туп.). СРП *Гундарёв, Гундаров, Гундоров, Гундарцев*

*ГУНДЗЕЛЬ.— *Гундзéль*

*ГУНДЗІЛА.— *Гундзілóвіч.* Рус. у XVII ст. *Гундило* (Туп.)

*ГУНДЫШ.— *Гýндыш*

ГУНЯ, памянш. ГУНЬКА рэг. ’пакрывала на каня’, ’посцілка’ (Нас.), рус. ’шуба’, ’мямля, рохля, бездапа-

можны, дурнаваты' (Мельн.).— *Гу́ня, Гу́нін, Гу́ніч; Гунько́, Гунке́віч; Гуне́ц, Гунцо́ў.* Укр. у XVII ст. *Гуня, Гунка, Гунец* (Туп.). СРП *Гунін, Гунёв*

*ГУПА.— *Гу́пiч*

ГУПАЛА ўкр. *гупало* 'птушка бугай'.— *Гупало́віч*

ГУПІНЕЦ з в. Гупы, Гупіна.—*Гупіне́ц*

ГУРА, памянш. ГУРКА, ГУРЫК, ГУРЭЦ 'сумёт, гурба' (БРС), польск. *góra* 'гара'.— *Гу́рын, Гурыно́ў, Гуры-но́віч, Гурэ́нка; Гурэ́нчык; Гурынчу́к; Гуры́нчык; Гу́рка, Гурко́, Гурко́ў, Гурчо́нак; Гу́рыкаў; Гурэ́ўскі, Гурэ́цкі, Гу́рскі, Гуршчанко́ў* (Гурск+енк+ов). СРП *?Гуров, ?Гуровіч, Гурский*

ГУРБА.— *Гурба́, Гурбо́*

ГУРБАН рэг. 'гурба, сумёт снегу' (Дзярж.— М. Б.).— *Гурба́н, Гурбано́віч*

ГУРКАЧ параўн. укр. *гуркати* 'стукаць' (Грынч.).— *Гурка́ч*

*ГУРКО.— *Гурко́ў, Гурке́віч, Гу́рчанка; Гурко́ўскі.* СРП *Гурко, Гуркевич, Гурков*

ГУРЛО параўн. рус. *гурлить* 'балбатаць, доўга расказваць; хваліцца' (Даль).— *Гурло́, Гу́рла, Гурле́нка, Гурле́ня*

ГУРМАН 'аматар добра паесці' (БРС, СРЯ), укр. *гурман* 'слупок солі' (Грынч.).— *Гурма́н.* СРП *Гурман*

*ГУРНО.—*Гурно́, Гурно́віч.* СРП *Гурнов*

*ГУРПА.— *Гурпа*

*ГУС.— *Гус*

ГУСАК, памянш. ГУСАЧОК.— *Гуса́к, Гусако́ў; Гусачо́к.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Гусак* (БА, I, 209; Туп.). Укр. у XVII ст. *Гусак, Гусачек* (Туп.). СРП *Гусаков*

ГУСАР. — *Гуса́р, Гуса́раў.* Бел. у XVIII ст. *Гусар* (БА, I, 209). СРП *Гусаров*

ГУСЁНАК.— *Гусёнак*

ГУСЛІ.— *Гу́слеў.* СРП *Гуслин*

ГУСТЫ прым. ГУСТА наз.— **Гусцін*→*Гусціно́віч.* У Літве ў XVII ст. *Густа* (Туп.). СРП *Густов*

*ГУСТЫР.— *Густы́р*

ГУСЬ, памянш. ГУСЬКО.— *Гусь, Гу́сеў, Гусёнак; Гусько́; Гусі́нскі.* Рус. у XV—XVII стст. *Гусь* (Туп.). СРП *Гусев, Гуськов, Гускин*

ГУТ, памянш. ГУТКО польск. *gut* 'крывое сукаватае дрэва, непрыгоднае дрэва' (Карл.).— *Гу́таў; Гутко́, Гу́ткін; Гуто́ўскі.* СРП *?Гуткин, Гутковский, Гутовский*

ГУТАР, памянш. ГУТАРЧЫК параўн. *гутарыць* (БРС), рус. *гутор* 'гутарка, размова' (Даль).— *Гу́тар, Гу́тараў, Гутаро́віч, Гутарэ́нка; Гу́тарчык.* Бел. у XVI ст., рус., укр. у XVII ст. *Гутор* (Туп.). СРП *?Гутаров*

ГУТНІК.— *Гу́тнік, Гу́тнікаў*

ГУЦ, памянш. ГУЦІК, ГУЦЬКО.— *Гу́цаў, Гу́цін, Гу́ціч, Гуце́нка, Гуцянко́ў; Гу́цік, Гу́цікаў, Гуцько́; Гу́цкі.* СРП *Гуцков*

*ГУЦАЛ, ГУЦОЛ.— *Гуца́л, Гуцо́л, Гуцале́нка*

*ГУЦАН.— *Гуцано́віч*

*ГУШЛЯК.— *Гушля́к*

ГУШЧА.— *Гу́шча, Гу́шчын, Гу́шчанка, Гушчэ́ня.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Гуща* (БА, I, 209; Туп.). Рус., укр. у XV—XVII стст. *Гуща* (Туп.). СРП *Гущин*

*ГЫЛЬ.—*Гыль.* Параўн. ГІЛЬ

ГЭБАЛЬ.— *?Габлю́к*

*ГЭЙСА, памянш. ГЭЙСІК.— *Гайсёнак; Гэ́йсік*

*ГЭРУЙ.— *Гэ́руй*

ГЭТЫ, памянш. ГЭЦІК.— *Гэ́цікаў*

*ГЯРОДНІК.— *Гяро́днік*

ДАБРАВОЛЕЦ.—*Дабраво́льцаў*

ДАБРАДЗЕЙ.— *Дабрадзе́й.* У Туп. у XVII ст. *Добродеяшко.* СРП *Добродеев*

ДАБРАДЗЕРАВЕЦ з в. Добрае Дзерава.— *Дабрадзе́равец*

ДАБРАЛЁТ са спалучэння *добра лятаць.*—*Дабралёт*

ДАБРАСОЛЕЦ з в. Дабрасолы, магчыма, памянш. ад *дабрасол.*— *Дабрасо́лец*

ДАБРАЎЛЯНІН, відаць, з Дубраўлянін, з в. Дуброва, Дубрава.— *Дабраўля́нін*

ДАБРЫДЗЕНЬ рэг. прывітанне *'добры дзень'* (БРС).— *Дабры́дзень, Дабрыднёў*

ДАБРЫЛА, памянш. ДАБРЫЛКА 'добры чалавек'.— *Дабры́ла, Дабрыло́віч, Дабраловіч* пры [ы]>[а]; *Дабры́лка; Дабры́лінскі, Дабро́лінскі.* У Туп. *Добрило* ў XII ст.

ДАБРЫНЯ *дабрыня́* 'дабрата, добрасць' (БРС).— *Дабры́ня; Дабрыне́ц; Дабрыне́ўскі.* Бел. у XVIII ст. *Добри́ня, Добрыня* (БА, I, 210; Туп.). Рус. у XI—XVII стст. *Добриня, Добрыня, Добрынка, Добрыша* (Туп.). Укр. у XII—XVII стст. *Добрыня, Добрынка* (Туп.). СРП *Добрынин*

*ДАБРЫЯН.— *Дабрыя́н, Дабрыя́наў*

ДАБЭРА рэг. 'гатунак бульбы' (Бяльк.), параўн. польск. *dabera* 'гатунак бульбы' (Карл.).—*Дабэ́ра, Дабэ́рын.* СЛП *Дабарас*

ДАГА тат. 'падкова' (ТРС), параўн. літ. *dãgas, dagà* 'гарачыня, спёка', *dagỹs* 'чартапалох, асот' (Фрэнк.).—*Дагóвіч.* СРП *Дажин*

ДАГАДА 'той, хто дагадваецца, здагадлівы'?—*Дагáдаў, Дагáдзін.* СРП *Догадин*

*ДАГАЧ.— *Дагáч*

ДАГЕЛЬ, ДАГІЛЬ параўн. літ. *dagìlis* 'шчыгол, чыжык' (Фрэнк.).—*Дáгель, Дáгіль,* відаць, у выніку асваення ЛП *Дагеліс, Догеліс.* Бел. у XVI ст. *Догиль* (БА, I, 210). СРП *Догель*

ДАГОДА, памянш. ДАГОДЗЬКА 'той, хто дагаджае'? — *Дагóдзькін*

*ДАГУРА.— *Дагýра*

*ДАДАЛА, памянш. *ДАДАЛКА.— *Дадáлка*

*ДАДЗЕКА.— *Дадзéка*

*ДАДЗЕРА, памянш. *ДАДЗЕРКА.— *Дадзéрка, Дадзéркін.* СРП *Дадеркин*

*ДАДОН.—*Дадóнаў.* СРП *Дадонов, Додонкин*

*ДАДУРА.— *Дадýра*

*ДАДУШ.— *Дáдуш*

*ДАДЫКА, памянш. ДАДЫЧКА.— *Дады́ка, Дады́чын, ?Дады́шка* пры [чк]>[шк]. СРП *Дадыкин*

*ДАДЭКА.— *Дадэ́ка*

*ДАЙГАРОД.— *Дайгарóдаў*

ДАЙКА, памянш. ДАЙЧЫК, укр. 'дар, ахвяраванне' (Грынч.).— *Дайкó; Дáйчык*

ДАЙЛІД, памянш. ДАЙЛІДКА, ДАЙЛІДЧЫК ст. бел. *дóйлид* 'цясляр, будаўнік' (Нас., АУ; БРС) з літ. *dailìde* 'цясляр' (ЛРС).— *Дайлíд, Дайлíдаў, Дайлідóвіч, Далíдовіч* пры выпадзенні [й]; *Дайлíдка; Далíдчык* пры выпадзенні [й]. Бел. у XVI—XVIII стст. *Дойлид* (БА, I, 210)

*ДАЙНАК, *ДАЙНЯК.— *Дайнáк, Дайня́к*

*ДАЙНЕКА.— *Дайнéка*

ДАКУКА.— *Дакýка, Дакýчыц.* Укр. у XVI—XVII стст. *Дакука* (Туп.). СРП *Докукин, Дакукин*

*ДАКУРНО.— *Дакурнó*

*ДАЛАБЕЙ.— *Далабéй*

ДАЛБЕШКА гл. ДАЎБЕШКА

ДАЛГУК гл. ДАЎГУК

ДАЛІВАЙЛА.— *Даліва́йла*

ДАЛЕНГА польск. *dołęga* 'дужы, здатны чалавек' (Карл.).— *Дале́нга*

*ДАЛЕНДА.— *Дале́нда*

ДАЛІД гл. ДАЙЛІД

*ДАЛІКАТ 'далікатны'.— *Даліка́т*

*ДАЛІКАТАР 'далікатны'? — *Даліка́тар*

ДАЛІКАТНЫ.— *Даліка́тны*

ДАЛМАТ, ДОЛМАТ, ДАЎМАТ, ДОЎМАТ 'далмацінец'?, магчыма, УІ Далмат (гл. БА, І, 57—58). — *Далма́т, До́лмат, Далма́тай, Далмато́віч; Даўма́т, До́ўмат.* Бел. у XVI ст. *Далмат* (БА, І, 57). Рус. у XIII—XVII стст., укр. у XVI ст. *Далмат* (Туп.). СРП *Далматов, Долматов, Долматовский*

ДАЛУБЕЙ параўн. бел. *далубаць* 'длубаць, дзяўбці, калупаць' (Нас.), укр. *долубати* 'калупаць', *долубай, долубайка* 'агурок, выедзены курамі' (Грынч.).— *Далубе́й*

ДАЛЬ, памянш. ДАЛЁК, ДАЛЬКО 'далечыня, далячынь'? — *Даль, ?Да́ля; Далёк, Дальќо, Дальќоў; Да́льскі, Дале́ўскі, Дале́цкі.* СРП *?Далин, ?Дальцев, ?Дальцов*

*ДАЛЯДУТКА.— *Даляду́тка*

*ДАЛЯКА.— *Даля́чын*

ДАМАКУР 'дымакур'? — *Дамаку́р* пры [ы]>[а]

*ДАМАН, *ДОМАН.— *Дама́най, Дамано́віч, Дама́наўскі, Дамане́ўскі,* магчыма, з УІ *Дамиан* (гл. БА, І, 58). СРП *Доманов, Доманевич*

*ДАМАР.— *Дамаро́нак.* СРП *Домарёв*

*ДАМАРАД.— *Дамара́д; Дамара́цкі.* СРП *Доморацкий*

*ДАМАРОД.— *Дамаро́д*

*ДАМАСКАН.— *Дамаска́наў.* Бел. у XVIII ст. *Домоскан* (БА, І, 210)

ДАМАТКАН рэг. *домоткан* 'андарак' (Сакал.).— *Даматкá́н*

*ДАМАШ, памянш. ДАМАШЫК.— *Дама́ш, Дамашо́ў, Дамашэ́віч; Дама́шык.* СЛП *Дамашас, Домашас*

ДАМІНА.— *Дамі́на*

*ДАН, памянш. ДАНІК, ДАНКО, ДАНЕЦ.— *Дан, Да́най, Дане́віч, Дано́віч; Даню́к; Да́нік; Да́нькін; Да́нкін; Данцо́ў, Да́нчанка, ?Да́нскі.* СРП *?Данев, Данко, Данков, Данкин, Данченко, Данькевич*

*ДАНЕКА.— *Данéка*

*ДАНУС.— *Данусéвіч*

*ДАНЮШ.—*Даню́шын,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Данюшас.* СРП *Данюшевский*

ДАРАГАКУПЕЦ са спалучэння *дарагі купец?—Дарагакупéц*

ДАРАГІ.— *Даражэ́віч,* магчыма, ад ДАРОГА (гл.). Рус. у XVII ст. *Дорогой* (Туп.). СРП *Дорогов*

ДАРАГОНЬКА.— *Дарагóнька*

ДАРАГУШ.— *Дарагу́ш*

ДАРАСІНЕЦ з в. Дарасіно.— *Дарасінéц*

ДАРГЕЛЬ.— *Даргéль* у выніку асваення ЛП *Даргеле, Даргеліс*

*ДАРДАР, памянш. *ДАРДАРКА.—*Дардарчэ́нка*

*ДАРМАН, памянш. *ДАРМАНОК.— *Дарманкóў.* Каз. УІ *Дармен* (Жануз.)

ДАРМЕЛЬ, ДАРМЕЛЯ ад *дарма.— Дармéль, Дармéля*

ДАРОГА, памянш. ДАРОЖКА, ДАРОЖАК.— *Даражэ́віч; Дарóжка, Дарóжкін; Дарóжак.* Бел., рус. у XII—XVII стст. *Дорожка* (Туп.). СРП *Дорожко, Дорожкин*

ДАРОЖНЫ.— *Дарóжны*

*ДАРОНДА.— *Дарóнда* ў выніку асваення ЛП *Даранда, Даронда*

*ДАРОНЯ, памянш. ДАРОНЬКА.— *Дарóнін; Дарóнька.* СРП *Доронин, ?Дороничев, Доронкин*

*ДАРОЎКА.— *Дарóўка*

*ДАРУСА.— *Дару́сін*

*ДАС, памянш. ДАСЬКО.— *Дасэ́віч; *Дасюк→Дасюкéвіч; Даськó.* СЛП *Дасас, Дасюкас*

*ДАСТАНКА.— *Дастáнка.* Каз. УІ *Дастан* (Жануз.)

ДАЎБЕШКА, рэг. ДАЛБЕШКА.— *Даўбéшка, Даўбéшкін; Далбéшкін.* СРП *Долбешкин*

ДАЎБНЯ гл. ДОЎБНЯ

*ДАЎБУЛ.— *Даўбу́л*

ДАЎБУН укр. *довбун* 'хто дзяўбе што-небудзь', 'дзяцел', 'чалавек, які гаворыць адно і тое ж' (Грынч.).— *Даўбу́н*

ДАЎГАВЕЧНЫ.— *Даўгавéчны*

ДАЎГАЛАПАЦЬ са спалучэння *доўгія лапці.— Даўгалáпцеў*

ДАЎГАЛА, ДАЎГЯЛА, ДАЎГАЙЛА 'высокі чалавек'. — *Даўгáла, Даўгалéвіч, Даўгалёнак; Даўгя́ла; Даў-*

гайла, Даўгайлаў. Бел. у XVI ст. *Даўгяла* (БА, I, 210). Параўн. ДАЎГАЛЬ, ДАЎГЕЛЬ, ДАЎГУЛЬ

ДАЎГАЛЬ, ДОЎГАЛЬ 'высокі чалавек', укр. *довгаль* 'высокі худы чалавек', 'кавальскі молат з доўгім вострым носам' (Грынч.).— *Доўгаль, Даўгалёў, Даўгалёвіч, Даўгалёнак.* Укр. у XVII ст. *Довгаль* (Туп.). СРП *Довгалевский.* Параўн. ДАЎГАЛА, ДАЎГЕЛЬ, ДАЎГУЛЬ

ДАЎГАЛЯВЕЦ з в. Даўгалі, Даўгалёва.— *Даўгалявец*

ДАЎГАПАЛЕЦ са спалучэння *доўгія пальцы.— Даўгапалец, Доўгапалец*

ДАЎГАПАЛЫ.— *Даўгапалаў, Доўгапалаў.* Параўн. ДАЎГАПАЛЕЦ

ДАЎГАПОЛ, ДАЎГАПОЛЫ са спалучэння *доўгія полы.—Даўгапол, Даўгаполы, Даўгаполаў, ?Даўгапольскі.* Бел., укр. у XVII ст. *Долгополой* (Туп.). СРП *Долгополов, ?Долгопольский*

ДАЎГАРУКІ. — *Даўгарукі.* Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Долгорукой* (Туп.). СРП *Долгорукий, Долгоруков*

ДАЎГАЦЯЛЕСЫ параўн. укр. *довготелесий* 'даўгацелы' (Грынч.).— *Даўгацелес*

ДАЎГАШЭІ рэг. 'даўгашыі'.— *Даўгашэй.* Бел. у XVI ст. *Долгая шия* (БА, I, 210). СРП *Долгошеин*

ДАЎГАЧ 'высокі чалавек'.— *Даўгач*

ДАЎГЕЛЬ, ДОЎГЕЛЬ рэг. 'высокі чалавек' (Стэц.).— *Даўгель, Доўгель, Даўгіловіч пры* [е]>[і]. Укр. *Довгеля* (Туп.). СЛП *Даўгеля, Даўгеляс, Даўгеліс.* Параўн. ДАЎГАЛА, ДАЎГАЛЬ

ДАЎГУЛЬ 'высокі чалавек'.— *Даўгуль, Доўгуль, Даўгулёў, Даўгулёвіч.* Параўн. ДАЎГАЛА, ДАЎГАЛЬ, ДАЎГЕЛЬ

ДАЎГУН, ДАЛГУН 'высокі чалавек'.— *Даўгун, Далгун*

ДАЎЖЫНЕЦ.— *Даўжынец*

ДАЎЖЫНЯ.— *Даўжынюк*

ДАЎКША.— *Даўкша* ў выніку асваення ЛП *Даукша, Даукшіс, Даукшас,* якія ўзыходзяць да скарочанай формы двухчленных ст. літ. УІ тыпу *Daugvydas, Daugvilas* (Атр., II, 224)

*ДАЎЛЮД.— *Даўлюд*

ДАЎЛЯШ.— *Даўляш, Даўляшэвіч.* Параўн. цюрк. УІ *Давлеш* з араб. *девлет* 'багацце', 'шчасце' і *шах* (Шынк.)

*ДАЎТА.— *Даўта, Даўцін, *Даўтанок → Даўтанкоў,* відаць, у выніку асваення ЛП *Даутас, Даутіс*

*ДАЮГА.— *Даюжэнак*

ДВАЕШКА.— *Дваешка, Дваешкін*

ДВАРЭЦКІ.— *Дварэцкі*

ДВАРАК, ДВОРАК рэг. *дварак* 'шляхціч' (Бяльк.), рус. *дворяк* 'дваровы чалавек' (Дабр.), укр. *дворак* тое ж (Грынч.), польск. *dworak* 'прыдворны', 'слуга, парабак у панскім двары' (Карл.).— *Дворак, Дварак, Дваракоў, Дварачэнка; ?Дворка; Дваракоўскі*

ДВОРНІК.— *Дворнік.* Бел. у XVII ст. *Дворник* (БА, I, 209). СРП *Дворников*

ДВУЖЫЛЬНЫ.— *Двужыльны*

ДЖАК тат. *джаг* 'спіца ў коле' (ТБР).—*Джакаў*

*ДЖАКАЙЛА.— *Джакайла*

ДЖУМ, памянш. *ДЖУМОК узб. *жума* (джума) 'пятніца' (УРС).—*Джумок.* Узб. УІ *Джума* (УРС)

*ДЖУР.— *Джур*

*ДЖУРЫЛА.— *Джурыла*

*ДЖЫГ рэг. *джигонуть* 'сцебануць' (Ніканч.). — *Джыг*

*ДЖЭГАЙЛА ад рэг. *джэгацца* 'гайдацца, гушкацца'? — *Джэгайла*

ДЗЕБА, параўн. рэг. *дзёб* 'дзюба' (Нас.).— *Дзебаў, Дзябенка.* СРП *Дебов, Дебец*

ДЗЕВУШКА рус. 'дзяўчына'.— *Дзевушкін.* СРП *Девушкин*

ДЗЕВЯТКА 'дзевятае па ліку дзіця, дзевяты сын'.— *Дзевятка, Дзевяткін, Дзевятковіч, Дзявятчанка; Дзевяткоўскі.* Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Девятко, Девятка* (Туп.). СРП *Девяткин*

ДЗЕВЯТУХА.— *Дзевятуха.* Параўн. ДЗЕВЯТКА

*ДЗЕВЯЦЕНЬ.— *Дзевяцень*

ДЗЕД, памянш. ДЗЯДОК, ДЗЕДЗІК, ДЗЯДУЛЬ, ДЗЯДУЛЬКА.— *Дзедаў, Дзядоў; Дзядовіч; Дзядук; Дзядок; Дзядкоў; Дзядуль, Дзедуль; Дзядулька.* Бел. у XVI ст. *Дед,* рус. у XV—XVII стст. *Дед,* укр. у XVI—XVII стст. *Дид, Дидко* (Туп.). СРП *Дедов, Дединский, ?Дедюкин*

ДЗЕДАВЕЦ з в. Дзяды, Дзедава.— *Дзедавец*

ДЗЕДУШКА рус. *дедушка* 'дзядуля, дзядуня'.— *Дзе́душкін.* СРП *Дедушкин*

ДЗЕЖКА.— *Дзе́жка; Дзяжко́* з пераносам націску; *Дзе́шка, Дзяшко́, Дзе́шчыц, Дзяшко́віч, Дзяшке́віч, Дзе́шчанка, Дзяшчэ́ня* пры [ж]>[ш]

ДЗЕЙ, памянш. ДЗЕЕЦ, ДЗЕЙКА. — *Дзе́еў; Дзе́йцаў; Дзе́йка, Дзяйко́* з пераносам націску, *Дзе́йчанка.* СРП *Деев, Дейкин.* СЛП *Дейка, Дейкас, Дейкіс*

ДЗЕЙКАЛА, ДЗЯЙКАЛА параўн. *дзейкаць* 'пускаць плёткі, абгаворваць' (БРС, КСЧ, Бяльк.).— *Дзе́йкала, Дзяйка́ла, Дзяйка́лаў; Дэ́йкала*

ДЗЕКАВЕЦ з вв. Дзекі, Дзекава.— *Дзекаве́ц*

*ДЗЕКАН.— *Дзе́кан; Дзе́кань*

*ДЗЕЛЯНДА, ДЗЯЛЕНДА, памянш. ДЗЯЛЕНДЗІК.— *Дзе́лендаў; Дзяле́ндзік.* СЛП *Делінда*

*ДЗЕЛІС.— *Дзелісе́віч*

*ДЗЕНДАР.— *Дзе́ндар*

*ДЗЕНДЗЕЛЬ.— *Дзе́ндзель*

ДЗЕНЕЖКА рус. *денежка* 'грошык'.— *Дзенежкін*

ДЗЕНЬДОБРЫ *прывітанне* 'добры дзень'.— *Дзеньдо́бры*

ДЗЕРАВЯГА, памянш. ДЗЕРАВЯЖКА.— *Дзеравя́га; Дзеравя́жка, Дзеравя́шкін* пры [ж]>[ш]. Рус. у XV ст. *Деревяга* (Туп.). СРП *Деревягин*

ДЗЕРАВЯНЫ, памянш. ДЗЕРАВЯНКА, ДЗЕРАВЯНЧЫК, ДЗЕРАВЯНЕЦ рэг. 'драўляны', *дэрэв'янка* бат. 'дуброўка прамастаячая' (Бейл.).— *Дзеравя́нка; Дзеравя́нчык; Дзеравя́нец.* Рус. у XVII ст. *Деревянный, Деревяной* (Туп.). СРП *Деревянко, Деревянский*

*ДЗЕРАЖУН.— *Дзеражу́н*

*ДЗЕРАХ.— *Дзе́рах*

*ДЗЕРАШ.— *Дзе́раш, Дзе́рышаў* пры [е]>[ы]. Бел. у XVI ст. *Дереш* (Туп.), *Дериш*

ДЗЕРБА укр. *дерба* 'дзёран' (Грынч.). — *Дзе́рбін; Дзе́рбу́к.* СРП *Дербинов*

*ДЗЕРБАН.— *Дзе́рбан*

*ДЗЕРБЕНЬ.— *Дзербянёў.* СРП *Дербенёв*

ДЗЕРВАЕД рэг. 'дрэваед'.— *Дзерваё́д, Дзерваё́даў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Деревоед* (Туп.)

ДЗЕРВАН 'дзірван'.— *Дзе́рван; Дзервано́ўскі*

*ДЗЕРВІС.— *Дзе́рвіс*

ДЗЕРЖАН польск. *dzierżan* назва расліны (Карл.).— *Дзержано́віч*

*ДЗЕС.—**Дзясюк*→*Дзесюкевіч*

ДЗЕСЯТЫ. — *Дзесятаў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Десятый, Десятой* (Туп.)

*ДЗЕЎБЕЛЬ.— *Дзеўбелеў*.

*ДЗЕЎКШ.— *Дзеўкш*

*ДЗЕЧКА.— *Дзечка*

*ДЗЕШ.— *Дзяшук*

*ДЗЕРАН, памянш. ДЗЕРАНОК.— *Дзеранок; Дзеранчук*. СРП *Деренков*

ДЗЁРН рэг. 'дзёран'.— *Дзярновіч; Дзярнейка; Дзярноўскі*. СРП *Дернов*

ДЗІБРОВА укр. *діброва* 'дуброва' (Грынч.).— *Дзіброва*

*ДЗІБУН.— *Дзібуноў*

ДЗІВА.— *Дзівін; Дзівінчук*. СРП *?Дивов, Дивенков*

ДЗІВАК.— *Дзівак, Дзівакоў, Дзіваковіч; Дзівакоўскі*. СРП *Диваков*

*ДЗІВАШ.—*Дзіваш*

*ДЗІВЕЛЬ.— *Дзівель*. СРП *?Дивлев*

*ДЗІВОНЯ.— *Дзівонін*

ДЗІДА ст. бел. 'кап'ё, піка' (Нас., БРС).— *Дзідо* з пераносам націску?, *Дзідзевіч, Дзідзенка*. СРП *Диденко, Дидюков*

*ДЗІДЗЮЛЬ, *ДЗІДЗЮЛЯ.— *Дзідзюль; Дзідзюля*, відаць, у выніку асваення ЛП *Діджюліс*

*ДЗІЙ.— *Дзіёнак*. СРП *Диев*

ДЗІК.— *Дзік, Дзікевіч*, магчыма і ад ДЗІКІ (гл.). Рус. у XV—XVI стст. *Дичко, Дичок*, укр. у XVI—XVII стст. *Дик, Дичок* (Туп.). СРП *Диков*

*ДЗІКАЛА ад *дзікі?* — *Дзікалаў*

*ДЗІКАН ад *дзікі?* — *Дзікан*. СРП *Диканов, Диканский*

ДЗІКАР.—*Дзікарэвіч*. СРП *Дикарев*

ДЗІКІ.—*Дзікі, Дзікевіч*, магчыма і ад ДЗІК (гл.). СРП *Дикий, Диков, Дикой*

*ДЗІКЛЫ прым., *ДЗІКЛА наз.— *Дзіклаў*

ДЗІКУН.— *Дзікун*. Рус. у XIII ст. *Дикун* (Туп.). СРП *Дикунов*

ДЗІНГАЛЬ укр. *дзингель* 'шчыгляня', назва расліны (Грынч.).— *Дзінгалёў*

ДЗІНДА укр. *динда* 'бадзяга, валацуга' (Грынч.).— *Дзіндзюк*

*ДЗІНДЗІЛЬ. — *Дзіндзілёў, Дзіндзілёвіч.* Параўн. ДЗІНДА

*ДЗІНЯГУБ.— *Дзінягу́б*

*ДЗІРДА.— *Дзірдзюк.* СЛП *Дірда.* Параўн. ДЫРДА

*ДЗІСКО.— *Дзіско́,* магчыма, са стараславянскага УІ *Здислав*

ДЗІЧКА.— *Дзічка; Дзічко́ўскі.* Параўн. ДЗІКІ

ДЗЫГА рэг. 'хто пазбягае справы, уцякае ад справы' (Нас.), параўн. *дзыга́ты* 'высокі ростам, з доўгімі нагамі' (КСЧ).— *Дзыга*

ДЗЮБА, памянш. ДЗЮБКА.— *Дзю́ба, Дзю́бай, Дзюбе́нка, Дзюбянко́ў; Дзю́бка, Дзюбко́ў, Дзю́бкін.* СРП *Дюбин, Дюбюк*

ДЗЮБАЙЛА 'насаты, з вялікай дзюбай'? — *Дзюба́йла, Дзюба́йлаў*

ДЗЮБАН 'насаты, з вялікай дзюбай'? — *Дзюба́н, Дзюба́наў*

*ДЗЮГАН.— *Дзюга́наў*

*ДЗЮЙ.— *Дзю́еў*

ДЗЮК, ДЗЮКА рус. *дюка* 'маўклівы, пануры, хмурны чалавек' (Даль). — *Дзюк, Дзю́каў; Дзюко́.* Бел. у XVI ст. *Дюка* (БА, І, 212). Рус. у XV ст. *Дюка* (Туп.). СРП *Дюков, Дюкин*

*ДЗЮКАЧ.— *Дзюкачо́ў.* Параўн. ДЗЮК

*ДЗЮЛЯ.—*Дзю́лін; Дзюлю́к*

ДЗЮНДЗЯ, памянш. ДЗЮНДЗІК рэг. 'п'яніца', 'гультай' (Нас.), рус. *дюндик* 'нізкарослы чалавек' (Даль).— *Дзю́ндзік, Дзю́ндзікаў.* СРП *Дюндин*

ДЗЮРА рэг. 'дзірка'.— *Дзю́рыч.* Бел. у XVIII ст. *Дзюра, Дзюрка* (БА, І, 212)

*ДЗЮС.— *Дзю́саў*

*ДЗЮЦЬКА.— *Дзю́цькін*

*ДЗЯБЕЛА.— *Дзябе́ла*

*ДЗЯБУРА.— *Дзябу́ра*

ДЗЯВОЧКА 'дзевачка'.— *Дзяво́чка, Дзяво́чкін,* відаць, у выніку пераносу націску. Бел. у XVI ст. *Девочка* (Туп.). СРП *Девочкин*

ДЗЯВУЛЯ рэг. павеліч.-зневаж. аб дзяўчыне-падростку.— *Дзяву́ля; Дзяву́льскі*

ДЗЯГІЛЬ, ДЗЯГЕЛЬ.— *Дзя́гіль, Дзя́гель, Дзя́гілеў, Дзягіле́віч, Дзягеле́віч, Дзігіле́віч* пры [я]>[і]. Бел., рус. у XVI ст. *Дягил* (Туп.). СРП *Дягилев*

ДЗЯГНО рэг. 'малако з канапельнага семя' (Бяльк.).— *Дзягно́*

ДЗЯГЦЯР, памянш. ДЗЯГЦЯРЫК.— *Дзягця́р, Дзяхця́р* пры [г]>[х], *Дзегцяро́ў, Дзехцяро́ў, Дзегцярэ́нка, Дзехцяро́нак; Дзехцяру́к, Дзягця́рык.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Дзегцяр, Дзехцяр* (БА, I, 209). Рус. у XV—XVII стст. *Дегтярь* (Туп.). СРП *Дегтярёв, Дегтерёв*

*ДЗЯДЗЕКА, памянш. ДЗЯДЗЕЧКА.— *Дзядзе́ка; Дзядзе́чка, Дзядзе́чкін,* магчыма, памянш. з пераносам націску ад ДЗЯДЗЯ (гл.). Укр. у XVII ст. *Дядечко* (Туп.)

*ДЗЯДЗЁЛА.— *Дзядзёла*

ДЗЯДЗЯ, памянш. ДЗЯДЗЕЧКА, ДЗЯДЗЮШКА, ДЗЯДЗЮЛЯ.—*Дзя́дзей, Дзядзе́нка, Дзядзю́к; ?Дзя́дзе́чка* з пераносам націску, *Дзя́дзічкін* пры [е]>[і]; *Дзядзю́шка* з пераносам націску; *Дзядзюля.* Рус. у XV—XVI стст. *Дядя* (Туп.). СРП *Дядин, Дяденко, Дядченко, Дядюшкин, Дядьковский*

ДЗЯДУЛЬ, ДЗЯДУЛЬКА гл. ДЗЕД

*ДЗЯДУН.— *Дзяду́н.* Бел. у XVI ст. *Дзедун* (Туп.)

ДЗЯЙКАЛА гл. ДЗЕЙКАЛА

ДЗЯЙКУН.— *Дзяйку́н.* Параўн. ДЗЕЙКАЛА

ДЗЯК, памянш. ДЗЯЧОК.—*Дзяк, Дзя́кaў, Дзяко́віч, Дзячэ́нка; Дзячу́к, Д'ячэ́нка; Дзячо́к, Дзя́чак* з пераносам націску, *Дзячко́ў; Дзячко́ўскі.* Бел. у XV—XVII стст. *Дьяк,* рус. у XVI ст. *Дьяк,* укр. у XV—XVII стст. *Дьяк, Дяк* (Туп.). СРП *Дьяков, Дьяченко, Дьячков, Дяченко*

ДЗЯЛЕНДА гл. ДЗЕЛЯНДА

ДЗЯЛЕЦ рус. *делец* 'дзялок'.— *Дзяле́ц*

*ДЗЯЛУН.— *Дзялу́н*

*ДЗЯЛІГА.— *Дзеліжо́нак*

ДЗЯРАБА рус. *деряба* 'птушка уюрок' (Мельн.), укр. 'соя' (Грынч.), параўн. рус. *дерябнуть* 'выпіць', 'узяць чужое' (Дабр.).— *Дзяра́ба, Дзе́раба*

*ДЗЯРБЕЙ.—*Дзярбе́еў*

ДЗЯРГАЙ.— *Дзярга́й.* Рус. у XV ст. *Дергай.* СРП *Дергаев.* Параўн. ДЗЯРГУН

ДЗЯРГАЧ 'птушка драч', 'дзяркач', 'абдзірала, перакупшчык' (Нас.). — *Дзярга́ч, Дзергачо́ў.* Рус. у XV ст. *Дергач* (Туп.). СРП *Дергачёв*

ДЗЯРГУН рэг. 'чалавек з сутаргавымі рухамі' (Дзярж.— М. Б.).— *Дзяргу́н*

ДЗЯРЖАВЕЦ ст. бел. *державца* 'правіцель вобласці', 'часовы ўладальнік' (Нас., АУ).—*Дзяржа́вец*

ДЗЯРКАЧ.— *Дзяркáч, Дзéркач, Дзеркачóў.* Укр. у XVII ст. *Деркач* (Туп.)
ДЗЯРКО 'той, хто дзярэ'? — *Дзяркó, Дзяркóў.* СРП *Дерковский*
*ДЗЯРНЕЙКА.— *Дзярнéйка.* Параўн. ДЗЁРН
ДЗЯРУГА.— *Дзярýга, Дзярýгін, Дзярýжын.* Бел. у XVI—XVII стст. *Дерюга, Деруга, Дерюжка* (БА, I, 210; Туп.). Укр. у XVI ст. *Деружка* (Туп.). СРП *Дерюгин*
*ДЗЯРУК, *ДЗЯРУКА 'той, хто дзярэ'? — *Дзярýк, Дзярýка.* СРП *Дерюков*
*ДЗЯРЫБА параўн. рус. *дерибать* 'драць нагцямі, чухаць, абдзіраць' (Даль).— *Дзярыба.* СРП *Дерибин*
*ДЗЯРЭКА, ДЗЯРЭЧА.— *Дзярэ́чыц; Дзерачýк; Дзерачы́нскі.* Бел. у XVII ст. *Дереча* (Туп.)
ДЗЯТКА, ДЗЯТКО з польск. 'дзетка, дзіцятка'? — *Дзя́тка, Дзяткó, Дзяткóў, Дзятчэ́ня.* СРП *Дяткин*
ДЗЯЎБІЛА 'той, хто дзяўбе'? — *Дзяўбілаў*
*ДЗЯЎГА, ДЗЯЎГО.— *Дзяўгó, Дзя́ўга*
ДЗЯЦЕЛ, памянш. ДЗЯТЛІК.— *Дзя́цел, Дзя́тлаў; Дзя́тлік; Дзятлóўскі.* Бел. у XVII ст. *Дзяцел* (БА, I, 212). Рус. у XVI ст. *Дятел* (Туп.). СРП *Дятлов*
ДЗЯЦЮК.— *Дзяцю́к*
ДЛІННЫ рэг., рус. *длинный* 'доўгі'.— *Длíннóў.* Рус. у XVII ст. *Длинной* (Туп.). СРП *Длиннов*
ДМУХАЙЛА 'той, хто дзьмухае'? — *Дмухáйла*
ДОБКА, памянш. ад ст. слав. УІ *Добеслав.* — *Дóбка*
*ДОБЫШ.— *Дóбыш; Дабышýк; Дóбуш* пры [ы]>[у]. Бел. у XVII ст. *Добыш* (БА, I, 210; Туп.). Рус. у XVII ст. *Добишко,* укр. у XVII ст. *Добыш* (Туп.)
*ДОВАЛЬ.— *Дóваль.* СРП *Довальцов*
*ДОГЕЛЬ.— *Дóгель, Дóгіль* пры [е]>[і] у выніку асваення ЛП *Догеліс.* Бел. у XVI ст. *Докгиль* (БА, I, 210). СРП *Догель*
*ДОДА, памянш. *ДОДЗІК, ?ДОДЗЬ.— *Дóдзін; Дóдзік; Додзь.* СРП *Додин, Додзин.* СЛП *Дода, Додікас*
*ДОДАЛЬ.— *Дóдаль, Дóдалеў*
ДОЙКА.— *Дóйка, Дайкó*
ДОЙЛІД гл. ДАЙЛІД
*ДОКАШ.— *Дóкаш, Дакашэ́нка*
*ДОКІШ.— *Дóкіш*
ДОКТАР.— *Дóктараў.* СРП *Докторов, Докторенко*
ДОЛ.— *Дóлаў, Дóліч,* магчыма і ад ДОЛЯ (гл.). СРП *Дольский*

ДОЛАТА.— *Долатаў*. СРП *Долотов*
ДОЛБІК гл. ДОЎБА
ДОЛМАТ гл. ДАЛМАТ
ДОЛЯ.— *Доля, Доліч* магчыма і ад ДОЛ (гл.). Бел. у XVI ст. *Доля* (БА, І, 210). СРП *Доля, Долин, Дольский*
ДОЛЬНІК устар. 'удзельнік у долі' (БРС).— *Дольнік, Дольнікаў*
ДОМАН гл. ДАМАН
*ДОМАСЬ.— *Домась, Дамасевіч,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Дамасас*
*ДОМКА.— *Домка, Домкін, Домчанка*
*ДОМУЦЬ.— *Домуць*
ДОН назва ракі, узб. *дон* 'зерне' (УРС).— *Дон.* СРП *Донцов, Дончик*
ДОНДА рэг. 'бяздзельнік, шалапай' (Нíканч.).— *Донда.* Бел. у XVIII ст. *Донда* (БА, І, 210)
*ДОРАС.— *Дорас, Дарасевіч.* СРП *Доросев*
*ДОРДАЛЬ.— *Дордаль*
ДОСА рэг. 'даволі, досыць' (Нас.). — *Досін.* СРП *Досин*
ДОСТА ўкр. *доста* 'даволі, досыць' (Грынч.).— *Доста*
ДОЎБА, памянш. ДОЎБІК ст. бел. *довба* 'яма, роў, лагчына' з літ. *daũba* тое ж (Вяржб., 236, 239).— *Доўба, Даўбенка; Доўбік, Долбік*
*ДОЎБАР.—*Доўбар*
ДОЎБНЯ, ДАЎБНЯ, памянш. ДАЎБЕНЬКА.— *Доўбня, Даўбня; Даўбенька.* Бел. у XVI ст. *Долбня, Довбенька* (БА, І, 210). Укр. у XVII ст. *Долбня* (Туп.). СРП *Долбня*
*ДОЎБЫШ.— *Доўбыш*
ДОЎГАЛЬ гл. ДАЎГАЛЬ
ДОЎГЕЛЬ гл. ДАЎГЕЛЬ
ДОЎГІ, ДОЛГІ, памянш. ДОЎЖЫК.— *Доўгі, Доўгіх, Даўжанок, Даўжэнка, Даўжанкоў; Даўжук; Даўгук, Даўгучыц; Далгоў; Далгук, Далгучыц; Доўжык; Даўжынскі, Далгіцкі.* Бел. у XVI ст., рус. у XII—XVII стст., укр. у XV—XVII стст. *Долгой, Долгий* (Туп.). СРП *Долгий, ?Долгин, ?Долгов, Долгих, Долженко, Долженков*
*ДОЎГЕР, ДОЎГІР 'высокі чалавек'— *Доўгер, Доўгір*
ДОЎГУЛЬ гл. ДАЎГУЛЬ
ДОЎЖЫК гл. ДОЎГІ
ДОЎМАТ гл. ДАЛМАТ

*ДОЎНАР, *ДОЎНЕР.— *До́ўнар, До́ўнер* у выніку асваення ЛП *Даунарас, Даўнора*, якія ўзыходзяць да двухчленнага ст. літ. УІ *Даўгнорас*
*ДОЦНІК.— *До́цнік*
ДРАБ, ДРАБА укр. *драб* 'абарванец, бядняк' (Грынч.), пар. бел. *драбы* (БРС, Нас.).— *Дра́ба, Драбо́віч, Драбе́ня*, вытворныя магчымы і ад ДРОБ (гл.) Укр. у XVI ст. *Драб* (Туп.). СРП *Драбов*
*ДРАБУДЗЬКА.— *Драбу́дзька*
*ДРАБУН.— *Драбу́н*
ДРАБЯЗА, памянш. ДРАБЯЗКА.— *Драбя́зка*
ДРАБНІЦА.— *Драбні́ца*
*ДРАВІЛЬ.— *Драві́ль*
*ДРАВІЦА.— *Драві́ца*
ДРАГАВЕЦ з в. Драгі, Драгава.— *Драгаве́ц*
*ДРАГАН.— *Драга́н*. СРП *Драганов*
ДРАГАЦЭННЫ рус. *драгоценный* 'дарагі, каштоўны'.— *Драгацэ́нны*
*ДРАГУЛЬ.— *Драгу́ль, Драгуле́нка*
ДРАГУН.— *Драгу́н, Драгуно́ў*. Бел. у XVII ст. *Дракгун* (БА, I, 211). СРП *Драгунов, Драгункин, Драгунский*
*ДРАВЕЦ.— *Дра́йцаў*
*ДРАЖАН.— *Дража́н*
ДРАЖНЮК ад *дражніць*? — *Дражню́к*
*ДРАК, *ДРАКА 'той, хто дзярэ'? — *Драк, Дра́ка, Драко́, Дра́кін*. СРП *Дракин*
*ДРАЛА.— *Драло́ў*
*ДРАМКО, *ДРАМОК ад *драмаць*? — *Драмко́ў*
*ДРАНЕЙКА — *Дране́йка*
*ДРАНЕЦ.—*Дране́ц*
ДРАНІК.— *Дра́нік. Дра́нікаў; Драні́цкі*
ДРАНІЦА.— *Драні́ца; Драні́цкі*. Бел. у XVII ст. *Дряница* (БА, I, 211). Рус. у XIV—XVI стст. *Драница* (Туп.). СРП *Драницын, Драницкий*
ДРАНЬ рэг. 'драніца' (КСЧ).—*Дрань, Дранё́ў, Дра́ніч, Дране́віч; Дранюк; Драні́цкі*. Бел. у XVII ст. *Дрань* (Туп.)
ДРАП.— *Драп*
ДРАПАК.— *Драпа́к, Драпако́ў*
*ДРАПЕЗА.— *Драпе́за*
*ДРАПЕЙ.—*Драпе́й*
ДРАПУН 'той, хто драпае, дзярэ?'— *Драпу́н*
*ДРАЦ.— *Драцэ́віч; Дра́цкі*. СРП *Драценко*

ДРАЧ, памянш. ДРАЧЫК 'птушка дзяргач' (БРС, КСЧ), рэг. 'плотніцкі інструмент для абазначэння лініі паза' (КСЧ).— *Драч, Драчо́ў; Дра́чык, Дра́чыкаў.* Бел. у XVI ст. *Драч* (БА, I, 211). У Туп. у XVI ст. *Драч.* СРП *Драчёв*

*ДРАЧАН.— *Драча́н*

ДРОБ, памянш. ДРАБОК 'малая частка чаго-небудзь раздробленага, крупінка' (Нас., КСЧ).— *Дроб, Дро́баў, Дро́бін, Драбо́віч, Драбе́ня, Драбяно́к; Драбко́ў.* СРП *Дробин, Дробков, Дробинский*

ДРОБАТ параўн. рус. *дроботун* 'скорагаворка', 'конь, які бяжыць «у тры нагі», збіўчывай рыссю', (Даль).— *Дро́бат, Дро́батаў, Драбато́віч; ?Дро́біт* пры [о]>[і]. СРП *?Дроботько*

*ДРОБАШ.— *Дро́баш.* Бел. у XV ст. *Дробаш* (Туп.). Параўн. ДРОБЫШ, ДРОБУШ

ДРОБНЫ.— *Дро́бны.* Бел. у XVII ст. *Дробны* (БА, I, 211)

*ДРОБУШ.— *Дро́буш, Драбушэ́віч* у выніку асваення ЛП *Дробушас, Дробушіс*

*ДРОБЫШ.— *Дро́быш, Дро́бышаў; Драбышэ́ўскі* ў выніку асваення ЛП *Дробішас.* Бел. у XVI ст. *Дробиш* (БА, I, 211), укр. у XV—XVI стст. *Дробыш* (Туп.). СРП *Дробышев*

ДРОЖЖА 'дрожджы'? — *Дро́жжа, ?Дро́жын* пры [жж]>[ж]. Бел. у XVI ст. *Дроздча, Дрозча* (БА, I, 211). Рус. у XVI ст. *Дрождча, Дрозжа* (Туп.). СРП *Дрожжин, Дрожжов, Дрожжинов, Дрождин*

ДРОЖНІК, польск. *drożnik* 'той, хто дрыжыць, баіцца', 'купец, які дорага прадае' (Карл.).— *Дро́жнікаў*

ДРОЗД.— *Дрозд, Драздо́ў, Драздо́віч; Драздо́ўскі.* Бел. у XV—XVII стст. *Дрозд* (БА, I, 211; Туп.). Рус., укр. у XV—XVI стст. *Дрозд* (Туп.). СРП *Дрозд, Дроздов, Дроздков, Дроздовский*

ДРОН, ДРОНЬ, памянш. ДРОНКА.— *Дрон, Дро́наў, Драно́ў; Дронь, Дране́віч, ?Драню́к, Дро́нка, Дранко́ў, Дранке́віч, Дро́нчанка.* СРП *Дронов, Дронин, Дроневич*

ДРУГ, памянш. ДРУЖОК.— *Дружко́ў, ?Дру́шчыц* пры [ж]>[ш]. Рус. у XV—XVI стст. *Друг, Дружко* (Туп.). СРП *Другов, Дружков, Дружкин, Друженков*

ДРУГАК рэг. 'жарабя-двухгодак' (Нас.), 'другі рой пчол' (Ніканч.), рус. 'што-небудзь другога гатунку, другое па чарзе, двухгадовае' (Даль), укр. 'двухгадовае

цяля ці жарабя', 'другі рой пчол за адно лета з таго ж вулля' (Грынч.), магчыма, 'другое дзіця ў сям'і'.—*Другáк, Другачэ́нка*

ДРУГАЛЬ параўн. польск. *dragąl* 'высокі няскладны чалавек' (Карл.).— *Другаль*. Параўн. ДРУГАН

ДРУГАН, польск. *drugan* 'другі рой пчол' (Карл.).— *Дрýган*. Рус. у XVI—XVII стст. *Друган, Друганко* (Туп.). Параўн. ДРУГАК

ДРУЖЫК.— *Дрýжыкаў*

ДРУЗ, памянш. ДРУЗІК 'шчэбень' (БРС), рэг. 'бой, бітая цэгла' (Дзярж.— М. Б.), 'кусочкі засохшай зямлі', 'смецце з зямлёй' (КСЧ).— *Дрýзік*

ДРУК разм. 'дубіна' (БРС), укр. *дрюк* 'тоўстая палка, дубіна' (Грынч.).— *Друк, Дрýчыц; Дрýцкі*

ДРУНК з польск. *drąg* 'доўгі прут, кол', 'высокі нязграбны чалавек' (Карл.).— *Дрýнчанка*

ДРУСЬ.— *Друсь,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Друсіс, Друсас*

*ДРУШЧ. — *Дрýшчык*. Параўн. ДРУГ

ДРЫБІНЕЦ з Дрыбіна.— *Дры́бінцаў, Дры́бенцаў* пры [і]>[е]

*ДРЫВЕНЬ.—*Дрывень*

ДРЫГА ад *дрыгаць?* — *Дры́га, Дрыгó, Дры́гін*. СРП *Дрыгин, Дриженко, ?Дризин*

*ДРЫГАНТ.— *Дрыгант*

*ДРЫЗГАЛА ад *дрызгаць?* — *Дрызгалóвіч*

*ДРЫК.—*Дрык, Дры́чыц*. СРП *?Дрыкин*

*ДРЫЛА.— *Дры́ла*

*ДРЫМУК ад *драмаць?* — *Дрымýк*. Параўн. ДРЭМАЧ

ДРЫН, памянш. ДРЫНЁК. — *Дрыню́к; Дрынькóў, Дрынéўскі*. СРП *Дринов, Дрынов*

*ДРЫЯК.— *Дрыя́к*

ДРЭВА.—*Дрэ́віц* з суф. *-іц* ці пры [ч]>[ц]

*ДРЭВАЦЕНЬ.— *Дрэ́ваценъ*

*ДРЭДУН.— *Дрэ́дун*

*ДРЭЙ, памянш. *ДРЭЙКА.— *Дрэ́йка*

ДРЭК, ДРЭКА параўн. рэг. *дрэкаты* 'картавіць', 'няўмела крыкліва спяваць, апавядаць' (Клімч.).— *Дрэк, Дрэ́ка*

*ДРЭМАЧ ад *драмаць?* — *Дрэ́мач*. Параўн. ДРЫМУК

ДРЭНЬ.— *Дрэнь*

*ДРЭТ.— *Дрэ́таў*

ДУБ, памянш. ДУБІК, ДУБОК, ДУБКО.— *Дуб, Ду́баў, Дубаве́нка, Ду́бін, Дубі́наў, Дубо́віч, Дубяно́к; Дубу́к; Ду́бік, Ду́бікаў; Дубко́, Дубко́ў, Дубке́віч, Дубчо́нак; Дубіко́ўскі, Дубі́нскі, Дубі́цкі, Дубо́ўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Дуб, Дубок, Дубко* (Туп.; БА, I, 211). Рус. у XV—XVI стст. *Дуб, Дубко* (Туп.). СРП *Дубов, Дубин, Дубков, Дубовский, Дубовской, Дубинский*

ДУБАВЕЦ з в. Дубы, Дубава.— *Дубаве́ц, Дубаўцо́ў.* СРП *?Дубовцев*

ДУБАВЫ 'дубовы'.— *Дубавы́, Дубаве́нка.* СРП *Дубовой, Дубовицкий*

*ДУБАДЗЕД.— *Дубадзе́д*

*ДУБАДЗЕЛ.— *Дубадзе́лаў*

ДУБАЙ кірг. 'прывет' (КРС).— *Duба́й.* Чув. УІ *Дубай* (Магн.). СРП *Дубаев*

*ДУБАК.— *Дуба́к.* Бел. у XVII ст. *Дубак* (Туп.). СРП *?Дубакин.* СЛП *Дубакас, Дубакіс*

*ДУБАЛЬ, *ДУБАЛА.— *Дубалёнка*

*ДУБАН.— *Дуба́н, Дуба́наў, Дубане́віч*

ДУБАНОС бел., рус. *дубонос* назва птушкі (БРС, Даль), рус. 'насаль, насаты чалавек' (Даль).—*Дубано́с, Дубано́саў.* Бел. у XVII ст. *Дубонос* (БА, I, 211). Укр. у у XVI ст. *Дубанос* (Туп.)

ДУБАС рэг. *дубас* 'вялікі тупы нож' (Нас.), укр. тое ж (Грынч.), параўн. таксама бел. *дубасіць* 'біць'.— *Дуба́са́ў.* Туп. у XVI ст. *Дубас.* СРП *Дубасов.* СЛП *Дубас*

ДУБАТОЎКА рус. *дуботолк* 'хто таўчэ дубовую кару для дублення', 'асталоп, дурань' (Даль).— *Дубато́ўка, Duба́таўка.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Дуботовка, Дуботол, ?Доботовка* (БА, I, 212; Туп.)

ДУБЕНЬ, памянш. ДУБЕНІК 'дубовая кара для афарбоўкі і дублення' (Даль).— *Дубе́нь, Дубянёў, Дубяне́віч; Дубе́нік*

*ДУБЕШКА.— *Дубе́шка*

ДУБІНА, памянш. ДУБІНКА, ДУБІНЧЫК.— *Дубі́нін, Дубі́ніч, Дубіно́віч; Дубі́нка; Дубі́нчык; Дубі́нскі, Дубіне́цкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Дубина, Дубинка* (БА, I, 211; Туп.). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVI—XVII стст. *Дубина* (Туп.). СРП *Дубинин, Дубинкин, Дубинчик, Дубинский*

*ДУБНЕЛЬ.— *Дубне́ль*

ДУБНІК рус. 'дубняк' (Даль).— *Ду́бнік*

ДУБОВІК рэг. 'рулявы на лодцы плытагонаў, якая называецца 'дуб' (Бяльк.), рус. *дубовик* 'лодачнік, перавозчык', назва грыба (Даль), укр. *дубовик* 'гаспадар лодкі «дуба»', 'вярнідуб, асілак' (Грынч.).— *Дубóвік, Дубóвікаў*. Укр. у XVII ст. *Дубовик* (Туп.). СРП *Дубовиков*

ДУБОЎКА ст. бел. 'судна, лодка з дубу' (Нас., АУ).— *Дубóўка*

ДУБРАВЕЦ з в. Дубрава.— *Дубравéц*

*ДУБРО. — *Дубрó*. СРП ?*Дубров*. СЛП *Дубра, Дубрас*

ДУБРОВА рэг. ДУБРАВА.— *Дубрóвін; Дубрáва; Дубрóўскі, Дубрáўскі*. Бел. у XVI ст. *Дуброва* (Туп.). СРП *Дубравин, Дубровин, Дубровинский, Дубровский, Дубровкин*

*ДУБРУСЬ.— *Дубрусёў*

*ДУБЯГА.— *Дубяга*. Укр. у XVII ст. *Дубяга* (Туп.). СРП *Дубяго*

ДУБЯНЕЦ з вв. Дубы, Дубяны.— *Дубянéц, Дубянéцкі*

ДУДА.— *Дýдаў, Дýдзін, Дýдзіч, Дудзéвіч, Дудóвіч, Дудзéнка, Дудзянкóў, Дудзянóк, Дудзéня, Дудзéніч; ?Дудýк; Дудзінскі, Дудзіцкі*. У Туп. у XV—XVI стст. *Дуда*. СРП *Дудин, Дудов, Дудинский*. Пара́ўн. ДУДКА

ДУДАК рэг. 'драфа' (БРС, Нас.), рус. тое ж (Мірт.).— *Дудáк*. СРП *Дудаков*

ДУДАЛЬ 'дудар'? — *Дýдáль, Дýдалеў*. СРП *Дудалёв*

ДУДАР, памянш. ДУДАРЧЫК.— *Дудáр, Дýдараў, Дударóў, Дударэ́віч, Дударэ́нка, Дударóнак; Дýдарчык*. Бел. у XVIII ст. *Дудар* (БА, I, 211—212)

ДУДКА, памянш. ДУДКО, ДУДЗЬКО, ДУДЧЫК.— *Дýдка, Дудкó, Дудкóў, Дýдкін, Дудкéвіч, Дýдчанка; Дудзькó; Дýдчык*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Дудка, Дудко* (БА, I, 212; Туп.). Укр. XVI—XVII стст. *Дудка, Дудочка* (Туп.). СРП *Дудко, Дудкин, Дудченко, Дудкевич*. Пара́ўн. ДУДА

ДУДНІК укр. 'дудар' (Грынч.).— *Дýднік; Дудніцкі*. СРП *Дудник, Дудников*

ДУДУК узб. 'заіка' (УРС).— *Дудýк*.

ДУЖЫ, памянш. ДУЖЫК.— *Дýжын; Дýжык*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Дужий, Дужы* (Туп., БА, I, 212)

ДУЙНЫ ўкр. *дуйний* '(аб ветры), які моцна дзьме' (Грынч.).— *Дýйны, Дуйнóў*

ДУК рус. 'ямка, лунка, у якую заганяюць шар ці мяч пры гульнях' (Даль), укр. тое ж, 'агароджанае месца, дзе збіраецца моладзь' (Грынч.).— *Дук, Ду́чыц; Дучы́нскі.* СРП *Дуков, Дучков, Дучинский*

ДУКА рус., укр. 'знатны чалавек, багаты, багатыр' (Даль, Грынч.).— *Дуко́, ?Дук, Ду́чыц, Дучы́нскі.* СРП *Дукин, Дучинский*

*ДУКЕЛЬ.— *Ду́кель*

ДУКСА літ *dùksas* 'уздых' (Фрэнк.).— *Ду́кса, Ду́ксін.* Параўн. СЛП *Дукстас, Дукста*

*ДУКШЭЙ.— *Дукшэ́й; Дукшы́нскі*

*ДУЛАЙЦІС.— *Дула́йціс* у выніку асваення ЛП *?Дулайтіс*

ДУЛЕБЕНЕЦ з в. Дулебы.— *Дуле́бенец*

*ДУЛЕЙЧЫК.— *Дуле́йчык*

ДУЛЯ, памянш. ДУЛЬКА.— *Ду́ля, Ду́лей, Дуле́віч; Дулько́; Ду́льскі, Дульчэ́ўскі.* Бел., укр. у XVI ст. *Дуля* (Туп.). СРП *Дулин, Дулькин, ?Дульчин*

*ДУЛУБ.— *Дулуб*

*ДУЛУН.— *Дулун*

ДУМА.— *Ду́маў.* Бел. у XVI ст. *Дума* (БА, I, 212). У Туп. у XV—XVI стст. *Дума.* СРП *Думин, Думенко, Думенков*

*ДУМАН.— *Думан.* Каз. УІ *Думан* (Жануз.)

ДУМНЫ рэг. 'ганарысты, фанабэрысты' (Нас.), укр. *думник* 'задумлівы, які думае', 'горды' (Грынч.).— *Ду́мны, Думно́ў.* СРП *Думнов*

*ДУН, памянш. ДУНЕЦ, ДУНЧЫК, ДУНЬКО.— *Дуне́ц; Ду́нчык; Ду́нька, Дунько́, Дунькé віч.* СРП *Дунцев, Дуньков, Дунский*

ДУНАЙ, памянш. ДУНАЙКА ўкр. 'разліў вады' (Грынч.), назва ракі.— *Дунаёў; Дуна́йка; Дуна́йскі.* СРП *Дунаев, Дунаевский*

*ДУНЯК.— *Дуня́к.* СРП *Дуняков*

*ДУПАН.— *Дупа́наў*

ДУР.— *Ду́раў, Дуро́віч.* СРП *Дуров*

ДУРАК рус. 'дурань'.— *Дура́к.* СРП *Дураков*

*ДУРАН 'дурань'?—*Дура́наў*

ДУРКО.—*Дурко́*

*ДУРОНДА параўн. рус. *дуринда* 'дурань' (Дабр.).— *Дуро́нда*

ДУРЫЛА 'дурань'.— *Дуры́ла, Дуры́лаў.* СРП *Дурылин*

*ДУРЭЙКА 'дурань'— *Дурэ́йка*

ДУРЫНЯ 'дурань'? — *Дуры́нін.* Рус. у XVII ст. *Дурыня* (Туп.)

*ДУСЬ.— *Дусь, Дусяно́к*

ДУТКА, памянш. ДУТЧЫК рэг. 'трубка гусінага ці курынага пяра' (Сл.— М. Б.).— *Ду́тчык; Дутко́ўскі.* У Туп. у XVII ст. *Дутка.* СРП *Дуткин*

*ДУТНЫ.— *Ду́тны*

*ДУТЫ.— *Ду́таў.* Бел. у XVI ст. *Дутый* (БА, I, 212). Укр. у XVI ст. *Дутый,* рус. у XVI ст. *Дутой* (Туп.). СРП *Дутов*

*ДУФАЙЛА.— *Дуфа́йла*

ДУХ, памянш. ДУШКО.— *Духо́віч; Душко́, Душке́віч.* Бел. у XVII ст. *Дух* (Туп.). СРП *Духов, Духин, Духовский, Духовской, Душков, Душкевич*

*ДУЦ.— *Ду́цаў*

*ДУЧ.— *Ду́чыц; Дучы́нскі.* Параўн. таксама ДУК, ДУКА

*ДУШЭЙКА.— *Душэ́йка*

*ДУЮН.— *Дую́н*

*ДХАС.— *Дха́саў*

ДЫБА, памянш. ДЫБКА, рус. *дыбо* 'жэрдка, якою дастаюць ваду са студні' (Мельн.), параўн. бел. *дыбаць* 'павольна ісці' (Нас.).—*Ды́ба, Ды́бін; Дыбко́.* СРП *Дыбин, Дыбенко*

ДЫБАЛЬ 'той, хто павольна ходзіць'?, 'даўганогі, нясклaдны'? — *Ды́баль.* Бел. у XVII ст. *Дыбаль* (БА, I, 212). Параўн. ДЫБА

ДЫГАЙЛА рэг., 'які мае няскладную, непрыгожую паходку', 'даўганогі' (Нас.), параўн. рус. *дыгаць* 'гнуцца, шатацца пад цяжарам' (Даль).— *Дыга́йла*

ДЫГУН.— *Дыгу́н.* Параўн. ДЫГАЙЛА

*ДЫДА, памянш. ДЫДКА, ДЫДЗЬКО, ДЫДЗІК.— *Ды́да, Дыдо́; Ды́дзік; Ды́дка, Дыдко́, Дыдзько́ў*

*ДЫДЫШКА.— *Дыды́шка*

*ДЫЛЕЙКА.— *Дыле́йка*

ДЫЛЯ, памянш. ДЫЛЬКО 'тоўстая дошка' (РБС), рэг. 'адна з дзвюх рам ткацкага варштата' (Стэц.), рус. 'нага' (Даль), літ. *dyla* 'маруда' (Атр., II, 42).— *Дыляно́к; Дылько́; Дыле́ўскі*

ДЫМ, памянш. ДЫМОК.— *Дым; Дымко́ў.* У Туп. у XVI ст. *Дымко.* СРП *Дымов, Дымков, Дымченко*

ДЫМАР.—*Дыма́р; Дамаро́нак* пры [ы]>[а]

ДЫМКАВЕЦ з в. Дымкі, Дымкава.— *Дымкаве́ц*

ДЫМНІК 'дымар'? — *Ды́мнікаў*

*ДЫМША.— *Ды́мша, Ды́мшыц.* СРП *Дымшиц*

*ДЫННІК.— *Ды́ннікаў, Дынні́чэнка*

ДЫНЯ.— *Ды́нін.* СРП *Дынин*

ДЫРА, ДЫРКА.— *Дыро; Дырко*

ДЫРДА рэг. 'дзевачка-свавольніца, якая выйшла з дзіцячага ўзросту', 'высокі даўганогі чалавек' (Нас.), 'худы вялікі конь' (Дзярж.— М. Б.).— *Ды́рда*

*ДЫРМАН.— *Дырман*

*ДЫТКА.— *Дытко́*

*ДЫЧКО.— *Дычко́, Дычко́ў, Ды́чкін, Дычко́ўскі.* СРП *Дычкин*

ДЫШАЛЬ.— *Дышле́віч.* СРП *Дышлевский*

ДЭЙКАЛА гл. ДЗЕЙКАЛА

*ДЭЙНАР.— *Дэ́йнар* у выніку асваення ЛП *Дейнеріс*

*ДЭЛДА.— *Дэ́лда*

*ДЭМАШ.— *Дэ́маш*

*ДЭНЮШ.— *Дэ́нюш* у выніку асваення ЛП *Денюшас, Денюшіс*

ДЭРАШ, памянш. ?ДАРОШКА, ?ДАРОШАК.— *Дэ́раш, Дарашэ́віч, Дарашэ́нка; Даро́шка, Даро́шак, Дарашко́ў, Дарашке́віч, Даро́шчанка, Дарашчо́нак; Дарашчу́к,* усе вытворныя магчымы і ад УІ *Дорофей* (гл. БА, I, 63—64)

*ЕДАЛА 'той, хто многа есць'?—*Е́дала*

*ЕДЗЬ 'яда'.— *Едзь*

ЕДНАЧ параўн. *едначык, едначка* 'адзіны сын, адзіная дачка' (Нас.).— *Е́днач, Еднацэ́віч*

*ЕЖГУР.— *Ежгуро́ў*

ЕЗАВІТ параўн. польск. *jezuwita* 'езуіт' (Карл.).— *Езаві́т, Езаві́таў*

*ЕЗУБ, *ЯЗУБ, памянш. ЕЗУБЧЫК, ЯЗУБЧЫК.— *Е́зубчык, Язу́бчык*

*ЕЛАК.— *Е́лак*

ЕЛЕЦ з в. Ель.— *Е́льцаў.* Бел. у XVIII ст. *Елец* (БА, I, 212). Укр. у XVI—XVII стст. *Елец* (Туп.). СРП *Ельцов*

ЕЛЬ рэг. 'елка'.— *Е́лін; Е́ленскі, Е́льскі.* Параўн. ЕЛКА

*ЕМА, памянш. *ЕМКА.— *Е́мчанка.* Параўн. рус. у XIII—XVII стст. *Емин* (Туп.). СРП *Емков*

*ЕМЦЬ.— *Ёмцеў*

ЕН, ЕНА. — *Ёнін; Ёнка.* СРП *Енин, Енов, ?Еников*

ЕНЗА рэг. 'востры на язык чалавек, які любіць укалоць', 'задзіра' (Нас.), параўн. польск. *jędza* 'ведзьма, баба-яга', 'злосная жанчына' (Карл.).— *Ёнза*

ЕРКА, памянш. ЕРЧЫК параўн. польск. *jerk* назва расліны (Карл.)— *Ёрчык.* СРП *Еркин, Ерченко*

ЕРЛІК польск. *jerlik* 'ярлык, пісьмовы дазвол' (Карл.).— *Ёрлік*

*ЕСАЛЬНІК. — *Ёсальнік*

*ЕСМАН.—*Ёсман.* Каз. УІ *Есман* (Жануз.).

*ЕЎГА, памянш. ЕЎЖЫК.—*Ёўжанка; Ёўжык*

ЕЎЗА, памянш. ЕЎЗІК, укр. *евза* 'ліхаманка' (Грынч.).— *Ёўзікаў*

ЕЎПАК.— *Ёўпак*

ЕЧМАН.— *Ёчман*

*ЕШМАН.— *Ёшман* у выніку асваення ЛП *Ешмантас*

*ЁДКА, памянш. ЁДЧЫК, ?ЁТЧЫК.— *Ёдка, Ёдчык; ?Ётчык.* СЛП *Ёдка, Ётка*

ЁЖЫК рэг. 'вожык'.— *Ёжыкаў.* СРП *Ёжиков.* Параўн. ВОЖЫК

ЁЛКА рэг. 'елка'.— *Ёлкін.* СРП *Ёлкин.* Рус. у XVI ст. *Елка* (Туп.)

ЁРШ.— *Ёрш, Яршóў, Яршэ́віч.* Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Ерш, Ёрш, Ершик* (Туп.). СРП *Ёрш, Ершов, Ёршик*

ЁЧ параўн. рэг. *ёчы* 'глузды, жыццёвая сіла' (Пол.— М. Судн.).—*Ёч.* СЛП *Ёчас*

ЁШКА, памянш. ЁШЧЫК.— *Ёшчык.* СРП *Ёшков*

*ЖАБА, памянш. ЖАБКА, ЖАБЧЫК, павеліч. ЖАБЫКА.—*Жа́бін; Жабкó; Жа́бкін; Жа́бчык; Жабы́ка.* Бел. у XVI—XVII *Жаба, Жабка* (БА, I, 212—213; Туп.). СРП *Жабин, Жабченко, Жабинский, Жабицкий*

*ЖАБАНОС.— *Жабанóс*

*ЖАБРОН.— *Жабрóн.* Параўн. ЖАБРУН

*ЖАБРУН, *ЖЭБРУН 'той, хто жабруе'? — *Жабру́н, Жэ́брун.* Параўн. ЖЭБРАК

*ЖАБУРДА.— *Жабурдзёнак*

ЖАБУРОНАК 'жабяня, жабка'? — *Жабурóнак*

*ЖАБЫКА.— *Жабы́ка.* Параўн. ЖАБА

ЖАВАРАНАК, ЖАЎРАНАК.— *Жа́варанак, Жа́варанкаў; Жа́ўранак.* Бел. у XVI ст. *Жаворонок* (БА, I,

213). У Туп. у XVI—XVII стст. *Жаворонок*. СРП *Жаворонкин, Жаворонков*

*ЖАГОЛА, памянш. ЖАГОЛКА.— *Жагóлкін*. Бел. у XVIII ст. *Жоголь* (БА, I, 213). СРП *Жеголкин*

ЖАГОРА параўн. *žagaras* 'куст, кустарнік', кірг. *жогор* 'верх' (КРС).— *Жагóра*

*ЖАГУЛА.— *Жагýла*

*ЖАГУЛЬ.— *Жагýль*. СРП *Жегулёв*

*ЖАГУН, ЖАГУНЬ.— *Жагýн, Жагýнь*, відаць, у выніку асваення ЛП *Жагуніс, Жёгунас*

ЖАД, ЖАДЗЬ, памянш. ЖАДЗЬКА, ЖАДЗЕЙКА ад *жадаць*. рэг. *жадны* 'прагны'? — *Жáдзька; Жадзéйка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Жадко, Жадей*, рус. у XVII ст. *Жадка*, укр. у XVI ст. *Жадко* (Туп.). СРП *Жадов, Жадаев, Жадовский*

ЖАК ст. бел. 'служыцель у касцёле' (Нас., АУ), 'нерат з двума крыламі' (БРС, Бяльк.). — *Жак; Жачко*. Бел. у XVI ст. *Жак* (БА, I, 213). СРП *Жаков*

*ЖАКУН.— *Жакýн*. Каз. УІ *Жакан* (Жануз.)

ЖАЛАВАК, памянш. ЖАЛАВАЧЫК 'жаўлак'.— *Жалавáчык*. Бел. у XVIII ст. *Жалвачык* (БА, I, 213). СРП *Желваков*. Параўн. ЖАЎЛАК

*ЖАЛАК кірг. 'падліза', *жалаак* 'лізун' (КРС).—*Жалакóвіч*

ЖАЛДАК, ЖОЛДАК рус. *желдак* 'салдат, воін, служылы' (Даль), якое з польск. *żołdak* 'наёмнік' ад *żołnierz* (Фасм.).—*Жалдáк, Жóлдак*

ЖАЛЕЗНЫ.— *Жалéзны, Жалязнóў; Жалязнюк; Жалязніцкі*

ЖАЛЕЙКА.— *Жалéйка*

ЖАЛНА гл. ЖАЎНА

ЖАЛНЕР гл. ЖАЎНЕР

ЖАЛУД гл. ЖОЛУД

ЖАЛЯЗНЯК рэг. 'лапата'.— *Жалязня́к, Жалезнякóў*. СРП *Железняков*

*ЖАМЕЎКА.— *Жамéўка*

ЖАМОЙТА, ЖАМОЙДА, ЖАМОЙЦЬ літ. *žemãitis* 'літовец, жыхар Жамайціі, жмудзін' (Фасм.).— *Жамóйта; Жамóйда, Жамóйдзін* пры [т]>[д] пад уплывам *жмудзін; Жамóйць*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Жемайтіс, Жемайтайтіс*

ЖАМЧУЖНЫ.— *Жамчýжны*. СРП *Жемчужный. Жемчужнов*

*ЖАНЧАК параўн. кірг. *жанчык* 'кішэнь' (КРС). — *Жанча́к*

ЖАНДАР.— *Жанда́раў*. СРП *Жандаров, ?Жандарёв*

ЖАР, памянш. ЖАРКО, ЖАРЫК.— *Жа́рын, Жа́раў, Жа́рынаў, Жа́рыч, Жа́ранка, Жаранко́ў; Жарко́, Жарко́ў, Жа́ркін, Жарке́віч, Жа́рчанка; Жа́рык, Жа́рыкаў; Жа́рскі, Жарко́ўскі*. СРП *Жаров, Жарин, ?Жаринов, Жарков, Жариков*

ЖАРАБЕЦ. — *Жарабе́ц, Жарабцо́ў; Жарабе́цкі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Жеребец* (БА, I, 213). Рус. у XV—XVI стст. *Жеребец* (Туп.). СРП *Жеребцов, ?Жеребченко*

ЖАРАБІЛА.— *Жарабі́ла*. Бел. у XVI ст. *Жеребила, Жеребило* (БА, I, 214; Туп.). Укр. у XVII ст. *Жеребило* (Туп.). СРП *Жеребилов*

ЖАРАБОК.— *Жарабко́ў*. СРП *?Жеребченко*

*ЖАРАВЕНЬ.— *Жараве́нь*

ЖАРАЛО.— *Жарало́*. Бел. у XV ст. *Жерло* (Туп.)

ЖАРНАВЫ.—*Жарнавы́*

ЖАРНАКЛЁЎ 'жарнасек'? — *Жарнаклёў*

ЖАРНАСЕК.— *Жарнасе́к*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Жорносек, Жарносек* (Туп., БА, I, 214)

*ЖАРТУН ад *жартаваць*? — *Жарту́н*

*ЖАРУЛА ад *жэрці*?—*Жару́ла*

*ЖАРУН ад *жэрці*? — *Жару́н*

*ЖАРЫЙ.— *Жарый*

ЖАЎЛАК.— *Жаўлако́ў, Жаўлако́віч*. СРП *Желваков*

ЖАЎНА, ЖАЛНА.— *Жаўно́ў, Жаўні́н; Жално́ў, Жалні́н*. СРП *Желнин*

ЖАЎНЕР, рэг. ЖЭЎНЕР, ЖАЛНЕР, памянш. ЖАЎНЕРЧЫК, ЖАЎНЕРКА.— *Жаўняро́віч; Жаўняру́к; Жаўнярчу́к; Жаўне́рчык; Жаўне́рка; Жэ́ўнераў; Жалняро́віч*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Жолнер, Жолнерик* (БА, I, 214)

ЖАЎНЕРЫС.— *Жаўне́рыс*. СЛП *Жаўнерыс?*

ЖАЎНЯК параўн. рэг. *жаўнаць* 'гаварыць бязглуздзіцу' (Тур.—Выгон.). — *Жаўня́к*

ЖАЎРАНАК гл. ЖАВАРАНАК

ЖАЎРЫД.— *Жа́ўрыд*

ЖАЎТАНОСЫ.— *Жаўтано́саў*

ЖАЎТОК.— *Жаўто́к, Жаўтко́*

ЖАХ.—*Жа́хаў; Жахо́ўскі*

ЖАХАВЕЦ з в. Жахі.— *Жахавец*

ЖБАНОК рэг. 'збан, збанок' (Нас., КСЧ).— *Жбанкоў*. СРП *Жбанов*

ЖВАЛЬ параўн. рэг. *жваць* 'жаваць' (Дзярж.— М. Б.).—*Жвалевіч; Жвалеўскі*

*ЖВІК параўн. рус. *жвикнуть* 'стукнуць, выцяць, сцебануць' (Даль), *жвикать*, 'выплёўваць сліну праз зубы' (Дабр.).— *Жвік, Жвікаў*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Жвікас, Жвікіс*

*ЖВІРКО.— *Жвірко*

ЖВІРБЛЯ літ. *zvirblis* 'верабей'.—*Жвірбля; Жвірблінскі*, магчыма, і ў выніку асваення ЛП *Жвірбліс*

*ЖГІР.—*Жгір, Жгіраў, Жгіроў; Жгіроўскі*

ЖГУН рус. 'стручковы перац' (Даль).— *Жгун*

ЖГУТ.— *Жгут, Жгутаў*. СРП *Жгутов*

ЖДАН, памянш. ЖДАНКО, ЖДАНОК старажытнае славянскае імя ва ўсходніх славян, ад *ждаць* 'чакаць', г. зн. 'дзіця, якога чакаюць, хочуць'.— *Ждан, Жданаў, Ждановіч, Жданеня; Жданюк; Жданко, Жданкоў, Жданковіч; Жданок*. Бел. у XV—XVII стст. *Ждан, Жданец* (Туп., БА, I, 213). Рус. у XII—XVII стст. *Ждан, Жданко* (Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Ждан, Жданец* (Туп.). СРП *Жданов*

*ЖЛОБА.— *Жлоба, Жлобіч*

ЖЛУКТА, памянш. ЖЛУКЦІК 'пасудзіна для выварвання бялізны' (БРС), 'абжора' (КСЧ).— *Жлукта, Жлукто; Жлукцік; ?Жлутка* пры перастаноўцы [к] і [т]. Бел. у XVI—XVII стст. *Жлукта* (БА, I, 214)

ЖМАЙДЗЯК 'жамайдзяк, жыхар Жамайціі'.— *Жмайдзяк*. Параўн. ЖМУДЗЯК, ЖАМОЙТА

ЖМАЙЛА, памянш. ЖМАЙЛІК рэг. 'скупы, хто жме, зажымае'.— *Жмайлік*. СРП *Жмайло*

ЖМАКА рэг. 'скупы, той, хто жме, зажымае', параўн. таксама рус. *жмаки* 'выжымкі канапель ці семя, макуха' (Даль), укр. *жмаки* 'выжымкі' (Грынч.).— *Жмака; Жмачынскі*. Бел., укр. у XVI ст. *Жмака* (БА, I, 214; Туп.). СРП *Жмакин*

ЖМЕЙДА рэг. 'скупы чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Жмейда*

ЖМЕНЬКА.— *Жменька*

ЖМІНДА, памянш. ЖМІНДЗІК рэг. 'скупы чалавек' (Дзярж.— М. Б.), *жміндзіць* 'есці' (Стэц.). — *Жмінда; Жміндзік, Жміндзікаў*

ЖМУДЗЯК 'жыхар Жмудзі, Жамайціі'.— *Жмудзя́к*

ЖМУЛЯ 'скупы, той, хто жме, зажымае'? — *Жму́ля.* СРП *Жмулин*

*ЖМЫРА.— *Жмы́ра*

ЖОГ, ЖОГА рэг. *жога* 'пякотка' (Бяльк.), рус. *жег, жог* 'гарачыня ад агню', 'прайдзісвет', *жега, жога* 'суматоха, лаянка' (Даль).— *Жог, Жо́га.* Рус. у XVI ст. *Жог* (Туп.). СРП *Жогов.* СЛП *Жёгас, Жёгіс*

*ЖОГАЛЬ.— *Жо́галь,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Жёгеліс.* Бел. у XVIII ст. *Жоголь* (БА, I, 213)

*ЖОГАТ.— *Жо́гат*

ЖОГЛА рэг. 'ашуканец, круцель' (КСЧ), рус. *жегло* 'нагрэтае да чырвані жалеза для выпальвання дзірак на дрэве', 'жала' (Даль).— *Жо́гла, Жо́гліч.* СРП *Жеглов*

*ЖОЙДА параўн. літ. *žaĩdas, žaĩdis* 'печ', 'комін'.— *Жо́йда*

*ЖОЙДЗЕНЬ.— *Жо́йдзень*

*ЖОЛА, памянш. ЖОЛІК.— *Жо́лік*

ЖОЛАБ, памянш. ЖАЛАБОК.— *Жалабко́віч.* Бел. у XVI ст. *Жолоб* (БА, I, 213). Рус. у XVI ст. *Желоб,* укр. у XVII ст. *Жолобко* (Туп.). СРП *Жолобов*

ЖОЛДАК гл. ЖАЛДАК

ЖОЛУД, рэг. ЖОЛУДЗЬ, ЖАЛУД, памянш. ЖАЛУДОК, ЖАЛУДКО.— *Жо́луд, Жалудо́ў, Жалудо́віч; Жалудко́, Жалудко́ў; Жо́лудзь, Жо́лудзей.* Бел. у XVI—XVII стст. *Жолудь* (Туп., БА, I, 213). Укр. у XVI ст. *Жолудь* (Туп.). СРП *Жолудев*

ЖОРАЎ 'журавель'.— *Жо́раў, Жо́равін, Жараво́віч.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Жоров* (БА, I, 214)

ЖОРДКА, памянш. ЖОРДАЧКА рэг. 'жэрдка'.— *Жо́рдачкін.* СРП *Жёрдочкин*

ЖОСТКІ рэг. 'жорсткі'? — *Жо́сткін.* СРП *Жестков*

*ЖОЎДА, памянш. ЖОЎДЗІК.— *Жо́ўдзік.* Параўн. ЖОЙДА

*ЖУБАРТ гл. ЖЫБУРТ

*ЖУГАР.— *Жу́га́р, Жугаро́ў*

*ЖУГЕР.— *Жу́гер*

*ЖУДРО.— *Жудро́*

*ЖУДРЫД.— *Жу́дрыд*

*ЖУЖОМА.— *Жужо́ма*

ЖУЙКА бел., рус., укр. 'жвачка' (Нас., Даль, Грынч.).— *Жу́йка.* СРП *Жуйков*

ЖУК, памянш. ЖУЧОК, ЖУЧЫК.— *Жук, Жу́каў, Жуко́віч; Жучо́к, Жучке́вич; Жу́чык; Жуко́ўскі, Жучы́нскі.* Бел. у XV—XVIII стст. *Жук, Жучек* (Туп., БА, I, 214—215). Рус., укр. у XV—XVI стст. *Жук* (Туп.). СРП *Жук, Жуков, Жукович, Жучков, Жучкин, ?Жучин, Жуковский*

ЖУКАВЕЦ з в. Жукі, Жукава.— *Жукаве́ц.* Бел. у XVIII ст. *Жукавец* (БА, I, 215). СРП *Жуковец*

*ЖУЛЕГА.— *Жуле́га*

*ЖУЛЬ, ЖУЛЯ.— *Жуль, Жу́ля, Жу́леў,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Жуліс.* СРП *Жулёв*

*ЖУМАРА.— *Жума́ра, Жума́рын*

ЖУПІК параўн. рэг. *жупіць* 'гаварыць, размаўляць' (БРС).—*Жу́пікаў.* СРП *Жупиков*

ЖУР, памянш. ЖУРЫК, ЖУРОК, ЖУРКО.— *Жур, Жу́раў, Журо́віч, Журано́к; Жу́рык; Журо́к; Журко́, Журко́ў, Журке́віч, Журко́віч; Жу́рскі.* СРП *Журов, Журенко, Журков, Журкин*

ЖУРА, памянш. ЖУРЫК, ЖУРОК, ЖУРКО рэг. *жура* 'страва з сырой вады, крышанага хлеба, алею' (КСЧ), рус. *жура* 'журавель' (Даль), укр. *жура, джура* 'казацкі слуга-збраяносец', *жура* 'журба' (Грынч.). — *Жу́ра, Жу́рын, Журо́віч, Журано́к; Журы́к, Журо́к.* СРП *Журин, Журенко, Журков, Журкин*

ЖУРАВЕЛЬ.— *Жураве́ль, Жураўлёў, Жураўле́віч; Журко́, Журко́ў, Журке́віч, Журко́віч.* Рус. у XVI—XVII стст. *Журавль* (Туп.). СРП *Журавлёв*

ЖУРАВЕЦ з в. Журы, Журава.—*Жураве́ц*

ЖУРАЎ, памянш. ЖУРАВОК, ЖУРАВЕЦ рэг. 'журавель'.— *Жураве́нка; Жураво́к, Жураўко́ў, Жура́ўкін, Жураўкевіч; Жураве́ц; Жура́ўскі.* У Туп. у XVI ст. *Журав.* СРП *Журавков, Журавкин, Журавский*

ЖУРБА.— *Журба́*

ЖУРКА. рус. 'журавель' (Мірт.).— *Журко́, Журко́ў, Журке́віч, Журко́віч.* Параўн. ЖУРА

*ЖУРНЯ.— *Журня́, Журне́віч*

*ЖУРЫБА.— *Журы́ба*

*ЖУРЫД.— *Журы́д, Журы́даў.*

ЖУРЫХА ад *журыцца?* — *Журы́ха*

*ЖУСЕЛЬ.— *Жусель*

ЖУТКІ ад *жудасць?* — *Жу́тчанка* пры [д]>[т]?

*ЖУШМА.—*Жушма*

*ЖЫБА, памянш. ЖЫБКО.— *Жыбко́*

*ЖЫБУЛЯ, ЖЫБУЛЬ літ. *žibùlis* 'тое, што blішчыць, бліскучае'.— *Жыбýля, Жыбýль, Жыбулéвіч; Жыбулéўскі*

*ЖЫБУРТ, *ЖЫБАРТ.— *Жы́бурт, Жыбуртóвіч, Жабуртóвіч, Жы́барт, Жыбартóвіч* у выніку асваення ЛП *Жібуртас, Жібертавічюс*

*ЖЫБУЦЬ.— *Жы́буць* у выніку асваення ЛП *Жібутіс*

ЖЫВАГЛОД.— *Жываглóд*

*ЖЫВАДАР.— *Жывадáраў*

ЖЫВАДЗЁР.— *Жывадзёраў*. СРП *Живодёров*

*ЖЫВЕЛЬ.— *Жыўлю́к*

*ЖЫВЕНЬ.—*Жывéнь*. Бел. у XVII ст. *Живень* (Туп.)

*ЖЫВЕТА.— *Жывéта*

ЖЫВІЦА 'яловая смала' (БРС), рэг. 'сапожная смала' (КСЧ), 'палоска з нявырабленай скуры' (КСЧ), 'раменная ці пяньковая пуга' (Дзярж.— М. Б.).— *Жывíца; Жывíцкі*

*ЖЫВОР(А). — *Жывóр, Жывóраў*. СРП *Живоровский*

ЖЫВОТ, памянш. ЖЫВОТКА, ЖЫВАТОК.— *Жывóтка, Жываткóў, Жываткéвіч*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Животко* (Туп., БА, I, 214). СРП *Животов, Животков, Животковский*

ЖЫВУЛА, ЖЫВУЛЬКА рус. *живуля, живулька* 'вош, блыха, усякае насякомае, што кусае' (Даль).— *Жывýла; Жывулька*. СРП *Живулин*

ЖЫВУШКА рус. *живушка* 'фастрыга' (Даль).—*Жывýшкін*

ЖЫГА рэг. 'жвавы, спрытны, борзды', 'хто ўмешваецца ў чужыя справы', 'хто настройвае аднаго чалавека супраць другога' (Нас.), рус. *жига* 'лаянка, пострах, пакаранне' (Даль).—*Жыгаў; Жыгóцкі*

ЖЫГАЛА, ЖЫГАЙЛА, ЖЫГАДЛА, памянш. ЖЫГАЛКА рэг. 'металічны прут, якім кавалі выпальваюць дзіркі ў дрэве', 'нагайка' (Нас.), 'жала' (Нясв., Пол.— М. Б.), рус. *жигала, жигало* 'металічны прут', 'жала' (Даль, Дабр.), укр. *жигало* 'металічны прут' (Грынч.).— *Жыгáла, Жыгáлаў; Жыгáлка, Жыгáйла; Жыгáдла; Жыгалкóўскі*. СРП *Жигалов, Жигалин, Жигалкин*

ЖЫГАЛКА рус. *жигалка* 'кусучая муха' (Мірт.) — *Жыгáлка, Жыгалкóвіч*. Параўн. ЖЫГАЛА

ЖЫГАН рус. *жиган* 'работнік на вінакурным ці цукровым заводзе', 'худы, паджары чалавек', 'прайдзісвет, прайдоха' (Даль), параўн. бел. *жыга* 'борзды, спрытны', 'той, хто ўмешваецца ў чужыя справы', 'хто зводзіць, падзуджвае' (Нас.).— *Жыга́н, Жыгано́віч.* СРП *Жиганов*

ЖЫГАР ад *жыгаць?* — *Жыга́р, Жыга́рај, Жыгарэ́віч.* СРП *Жигарёв, Жигарьков.* Параўн. ЖЫГАН, ЖЫГУН

ЖЫГАЧ ад *жыгаць?* — *Жыга́ч, Жыгачо́ў.* СРП *Жигач, Жигачёв.* Параўн. ЖЫГАН, ЖЫГУН

ЖЫГУН рэг. 'хто любіць падглядаць', 'жвавы, спрытны, борзды', 'нагаворшчык, паклёпнік' (Нас.), рус. *жигун* назва расліны (Даль), укр. *жигун, джигун* 'залётнік' (Грынч.).— *Жыгу́н, Жыгуно́ў; Жыгуно́ўскі.* СРП *Жигунов*

ЖЫГЛО 'жала'?—*Жыглé віч.* СРП *Жиглов.* Параўн. ЖЫГАЛА

ЖЫД, памянш. ЖЫДКО, ЖЫДОК, ЖЫДЗІК.— *Жы́дзін, Жыдо́віч; Жыдко́, Жыдко́ў, Жыдко́віч, Жыдкé віч,* якія магчымы і ад *жыдкі; Жыдо́к, Жы́дзік.* Бел. у XVII ст. *Жидко* (Туп.), у XVI—XVIII стст. *Жидкий* (БА, I, 214), укр. у XV—XVII стст. *Жид, Жидок, Жидик* (Туп.). СРП *Жидов, Жидков, Жидкий*

*ЖЫДАЛА.— *Жыдало́віч*

ЖЫЖА, памянш. ЖЫЖКО, ЖЫЖЫК рэг. дзіцяч. 'агонь' (Нас., КСЧ), 'запальчывы чалавек', 'той, хто ўмешваецца ў чужыя справы', 'нагаворшчык, паклёпнік' (Нас.), 'жыжка з гною' (КСЧ), рус. *жижа* 'жыжка' (Даль), укр. *жижа* 'агонь', 'запальчывы чалавек' (Грынч.).— *Жы́жа, Жыжо́ў, Жыжэ́нка; Жыжко́; Жы́жык.* СРП *Жижин*

ЖЫЖКА.— *Жыжко́.* Бел. у XVI—XVII стст. *Жыжка, Жижчик* (Туп.)

ЖЫЖАЛЬ укр. *жижель* 'месца, адкрытае для ветру' (Грынч.).— *Жы́жаль*

ЖЫЛА, памянш. ЖЫЛКА, ЖЫЛКО, ЖЫЛЬЧЫК.— *Жы́ла, Жы́лін, Жы́ліч, Жылé віч, Жы́лінка* з *Жыленка* пры [е]>[і], *Жыляно́к; Жылю́к; Жы́лка, Жылко́, Жылкé віч; Жы́льчык; Жылі́нскі.* Бел у XVI—XVIII стст. *Жила, Жыла, Жылка* (Туп., БА, I, 214). Рус. у XIV—XVII стст., укр. у XVI—XVII стст. *Жила, Жилка* (Туп.)

*ЖЫЛАЧ.— *Жыла́ч*

*ЖЫЛУН.—*Жылу́н, Жылуно́віч; Жылуно́ўскі*

ЖЫЛЯК параўн. рус. *жилак* 'той, хто жыліць, махлюе ў гульні' (Мірт.).—*Жыля́к.* СРП *Жиляков*

*ЖЫМАЙЛА.— *Жыма́йла*

*ЖЫН, памянш. ЖЫНКО.—*Жыно́віч; Жынко́*

*ЖЫНГЕЛЬ.— *Жы́нгель*

ЖЫР, памянш. ЖЫРКО, рэг. 'тлушч'.—*Жы́раў, Жыро́нак; ?Жыро́нкін; Жырке́віч.* Бел. у XVI ст. *Жирка,* рус. у XVI ст. *Жирок* (Туп.). СРП *Жиров, Жирков, ?Жиронкин*

*ЖЫРНЕЛЬ.— *Жырне́ль*

ЖЫРНЫ рэг. 'тлусты', 'поўны ў целе'.— *Жырне́віч.* СРП *Жирнов*

ЖЫТА, памянш. ЖЫТКО, ЖЫЦЬКО. — *Жытко́,* Жыткóў, Жыткóвіч, Жыткéвіч; Жыцькó; Жыткóўскі; усе магчымы і ад ЖЫД (гл.) пры [д]>[т]. Бел. у XVI—XVII стст. *Житко,* рус. у XV—XVII стст. *Жито* (Туп.). СРП *Житов, Житков*

ЖЫТЛА ўкр. *житло* 'жыццё, пражыванне', 'жыллё' (Грынч.).— *Жы́тла*

*ЖЫХ, памянш. *ЖЫШКО.—*Жых, Жыхо́віч; Жышко́, Жы́шкін, Жышке́віч* — тры апошнія прозвішчы магчымы і ад ЖЫЖКА (гл.) пры [ж]>[ш]. У Туп. у XVI ст. *Жиха*

ЖЫХАР, памянш. ЖЫХАРКА.— *Жы́хар, Жы́хараў; Жы́харка.* Бел. у XVI ст. *Жихарь,* рус. у XV—XVII стст. *Жихарь, Жихор* (Туп.). СРП *Жихарёв*

ЖЫЧКА рэг. 'чырвоная істужка, лента' (БРС), укр. *жичка* тое ж, 'чырвоная суконная нітка' (Грынч.).— *Жы́чка.* СРП *Жичкин, Жичков*

ЖЫШКО гл. ЖЫХ

ЖЭБІТ параўн. літ. *žebitas,* 'які складаецца з невялікіх кускоў'.— *Жэ́біт*

ЖЭБРАК 'жабрак'?.— *Жэ́брак.* СРП *Жебрак*

ЖЭБРУН гл. ЖАБРУН

*ЖЭГА, памянш. ЖЭЖКА.— *Жэ́жка, ?Жэ́шка* пры [ж]>[ш]

*ЖЭГАД.— *Жэгад*

*ЖЭГЗДРА.— *Жэ́гздра, Жэ́гздрын.* Параўн. СЛП *Жегзда*

*ЖЭДА, ЖЭДЗЬ, памянш. ЖЭДЗІК.— *Жэдзь; Жэ́дзік*

*ЖЭКА польск. *rzeka* 'рака'— *Жэ́ка*
*ЖЭНКА.— *Жэ́нка*
ЖЭРАБ укр. *жереб* 'жарабя', 'жарабец' (Грынч.).— *Жэ́раб, Жэ́рабаў.* СРП *Жеребов, ?Жеребин*
*ЖЭРАД.— *Жэ́рад*
*ЖЭРБАК.—*Жэ́рбак, Жэ́рбакаў*
ЖЭРДЗЬ рэг. 'жэрдка'.— *Жэ́рдзенка; Жардзе́цкі*
*ЖЭРКА ад *жэрці?* — *Жэ́рка*
ЖЭЎЖЫК 'свавольнік, гарэза' (БРС, Нас., КСЧ), рус. *жевжик* 'невялікі, але вельмі рухавы, жвавы, спрытны' (Дабр.), 'маларослае дзіця' (Даль), укр. *жевжик* 'верабей', 'ветрагон, шалахваст' (Грынч.).— *Жэ́ўжык*
ЖЭШКА гл. ЖЭГА

ЗАБАБУРА. *Забабу́ра, Забабу́рын.* СРП *Забабурин*
ЗАБАЛОТНЫ, ЗАБАЛОТНІ 'які жыве за балотам'— *Забало́тны, Забало́тні; Забало́тнеў.* СРП *Забалотный*
ЗАБАЛОТНІК 'які жыве за балотам'.— *Забало́тнік.* СРП *Заболо́тников*
ЗАБАЛОЦЕЦ 'які жыве за балотам ці ў в. Забалоцце'.— *Забало́цец*
*ЗАБАРА.— *Заба́ра, Забаро́нак.* СРП *Забарский*
ЗАБАЎКА, памянш. ЗАБАЎЧЫК.— *Заба́ўка; Заба́ўчык; Заба́ўскі*
*ЗАБЕЙДА.— *Забе́йда*
ЗАБЕЛА 'смятана для прыправы яды' (Нас.), рус. тое ж, 'забеленае месца на сцяне' (Даль), укр. *забіл, забілка* тое ж (Грынч.).— *Забе́ла, Забе́лін; Забе́льскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Забела* (БА, I, 215; Туп.). Укр. у XV—XVIII стст. *Забела* (Туп.). СРП *Забела, Забелин, Забелинский*
*ЗАБЕНЯ.— *Забе́ня, Забе́нін; Забе́нька, Забянько́ў*
ЗАБЕРМАХ гл. ЗАБІРМАХА
ЗАБІРАН ад *забіраць* 'той, каго забіралі'?— *Забіра́н*
*ЗАБІРМАХА.— *Забірма́ха; Заберма́х*
ЗАБІЯКА.— *Забія́ка.* СРП *Забиякин*
ЗАБОРА рэг. 'складка на адзенні' (КСЧ), 'маршчак на твары' (Дзярж.— М. Б.).— *Забо́ра, Забо́раў.* СРП *Заборин*
ЗАБОТА.— *Забо́цін.* СРП *Заботин*
*ЗАБЯЛЕНДА.— *Забяле́ндзін*

ЗАВАДА 'недахоп, вада', 'перашкода' (БРС, Нас.), 'непаразуменне, валакіта' (КСЧ), рус. 'недахоп, вада' (Дабр.), укр. 'перашкода, цяжкасць' (Грынч.).— *Заваа, Завáдзіч; Завáдзкі; Завáцкі.* СРП *Завадский, Завадовский*

*ЗАВАДЭЎКА 'завадатар, завадатай'?— *Завадэ́ўка*

ЗАВАЖАНЕЦ.— *Заважáнец*

ЗАВАЛЕЙ укр. *завалій* 'непаваротлівы чалавек, цяльпук, мяла' (Грынч.).— *Завалéй, Завалéеў.* Укр. у XVI—XVII стст. *Завалей* (Туп.)

ЗАВАЛІХА ад *заваліць.*— *Завалíшын.* СРП *Завалихин, Завалишин*

ЗАВАЛОКА ўкр. *завалока* 'захожы, бадзяга, чужы чалавек' (Грынч.).—*Завалóкін.* СРП *Заволокин*

ЗАВАРА рэг. 'загартоўка' (Нас.), рус. 'густая каша з грубай жытняй мукі' (Даль).— *Завáрын.* СРП *Заварин, ?Заваров*

ЗАВАРОТНІ, ЗАВАРОТНЫ.— *Заварóтні, Заварóтны*

*ЗАВАРЫКА ад *заварыць?*— *Заварыка.* Бел. у XVIII ст. *Заварыко* (БА, I, 215)

ЗАВІД(А) ад рэг. *завідаваць,* 'зайздросціць'?, рус. *завида* 'зайздрасць', 'зайздросны чалавек' (Даль), укр. *завида* 'зайздросны' (Грынч.).—*Завíд(а), Завíдаў, Завідóўскі.* Рус. у XII ст. *Завид* (Туп.)

ЗАВІДЗЕЙ.— *Завідзéй, Завідзéеў?, Завядзéеў* пры [і]>[я]. Параўн. ЗАВІД(А)

ЗАВІЛЕНЧЫК.— *Завілéнчык*

*ЗАВІРАХА 'той, хто завіраецца, ілгун'. — *Завірáхін*

ЗАВІРУХА.— *Завірýха*

ЗАВУЛАЧНЫ ад *завулак?* — *Завýлачны*

ЗАВЯДЗЕЙ гл. ЗАВІДЗЕЙ

ЗАВЯЛЫ, памянш. ЗАВЯЛІК.— *Завялéвіч; Завя́лік.* Рус. у XVII ст. *Завьял, Завьялко* (Туп.). СРП *Завьялов*

ЗАВЯРТАЙЛА.— *Завяртáйла*

*ЗАГАРУЙ, памянш. ЗАГАРУЙКА.— *Загарýйка*

*ЗАГАРУЛЯ.— *Загарýля, Загарýльскі*

*ЗАГДАЙ.— *Загдáй*

ЗАГЛАДА польск. *zagłada* 'знішчэнне», 'смерць', 'згуба' (Карл.).— *Заглáда, Заглáдзін.* СРП *Загладин*

ЗАГНЕТ.— *Загнéтаў*

ЗАГОРА 'той, хто жыве за гарой'?— *Загóрын, Загóранка; Загóрскі.* СРП *Загорский*

ЗАГОРАЦ 'той, хто жыве за гарой ці ў в. Загор'е'.— *Загóрац*

*ЗАГРЫВА.— *Загрыва*

ЗАГРЭБА ўкр. *загреба* 'месца, дзе штосьці загрэбена, закопана', 'корж, які пры выпечцы заграбаюць у жар', 'прагны чалавек' (Грынч.).— *Загрэ́ба*. СРП *Загребин*

ЗАГРЭБЕЛЬНЫ 'той, які жыве за грэбляй'.— *Загрэ́бельны*

*ЗАГРЭБЕНЬ, *ЗАГРАБЕНЬ.— *Загрэ́бень, Заграбéнь, Загрэ́бнеў*. Параўн. ЗАГРЭБА

*ЗАГРЭК(А).— *Загрэ́каў*

*ЗАГУЗ(А).— *Загу́заў*

*ЗАГУЛА ад *гу́ляць?*— *Загу́ла*

ЗАГУМЕННЫ 'той, хто жыве за гумном'.— *Загумéнны, Загумённы, Загумéнка, Загумéнкін*. Укр. у XVII ст. *Загуменной* (Туп.)

*ЗАГУСТА.— *Загу́ста*

ЗАД.— *За́даў*. СРП *Задов*

*ЗАДАЛЯ.— *Зада́ля*

ЗАДАРОЖНЫ 'той, хто жыве за дарогай'.— *Задарóжны*. СРП *Задорожный*

ЗАДЗІРКА рэг. 'зачэпка, прыдзірка' (Нас.), рус. *задирка* тое ж (Даль), укр. *задирка* тое ж, 'завусеніца' (Грынч.).— *Задзі́рка*

ЗАДЗЁРНЫ параўн. рэг. *задзёра* 'задзіра' (Нас.).— *Задзярню́к*

ЗАДОРА параўн. рэг. *задор* 'сварка, спор' (Нас.).— *Задóра*. Рус. у XVI ст. *Задора* (Туп.). СРП *Задорин, Задоров*

*ЗАЕРКА.— *Заéрка*

ЗАЖЭКА параўн. польск *rzeka* 'рака', магчыма, 'той, хто жыве за ракой'.— *Зажэ́ка; Зажэ́цкі*

*ЗАЗЕКА, ЗАЗІКА.— *Зазéка, Зазі́ка*

*ЗАЗІТ.— *Зазі́т*

*ЗАЗОН.— *Зазóн*

*ЗАЗЫБА.— *Зазы́ба*. Бел. у XIV—XVII стст. *Зазыба* (Туп., БА, І, 215)

ЗАІКА, памянш. ЗАІЧКА.— *Заі́ка; Заі́чка, Заі́чкін, Заі́чкаў*. Бел. у XVII ст. *Заика* (БА, І, 215). СРП *Заикин*

ЗАЙ 'заяц'?— *За́енка*, магчыма, рэг. і рус. памянш. *Заенка ад Заяц*. СРП *Заев*

ЗАЙКА, ЗАЙЧЫК гл. ЗАЯЦ

*ЗАК.— *Зак.* СРП *Заков*

ЗАКАБЛУК укр. *закоблук* сапожн. 'заднік' (Грынч.).— *Закабл́ук, Закаблукóў*

ЗАКРУТА параўн. *закрутка* (БРС), рус. *закрут* 'хвароба, вар'яцтва' (Дабр.).— *Закрýта*

ЗАКУРДАЙ рус. 'франт, валацуга, залётнік' (Дабр.).— *Закурдáеў.* СРП *Закурдаев*

ЗАКУСІЛА ад *закусіць?*— *Закусíлаў.* Бел. у XVII ст. *Закусило,* укр. у XVI—XVII стст. *Закусило, Закусилко* (Туп.)

ЗАЛАМАЙ рус. *заломай* 'хто дорага просіць пры прадажы, абдзірала' (Даль).— *Заламáй.* У Літоўскім кн. у XVII ст. *Заломай* (Туп.)

*ЗАЛАН 'хто жыве за ланамі'?— *Залáн*

ЗАЛАТАР ст. бел. 'залатых спраў майстар' (Нас., АУ).— *Залатáр, Залатарóў, Залатарэ́віч.* Бел. у XVI ст. *Золотар* (БА, І, 217). СРП *Золотарёв, Золотаренко*

ЗАЛАТУХА.— *Залатýха, Залатýхін.* СРП *Золотухин*

ЗАЛАТЫ.— *Залаты́.* Укр. у XVI ст. *Золотой,* рус. у XVI ст. *Золотой* (Туп.). СРП *Золотой, Золотых*

*ЗАЛБА.— *Зáлба.* СЛП *Залба*

ЗАЛЕСНЫ.— *Залéсны*

ЗАЛЕТА, памянш. ЗАЛЕТКА.— *Залéтка; Залéцкі.* СРП *Залёткін, Залётов.* Параўн. ЗАЛЯЦІЛА

*ЗАЛЕШЧ.— *Залéшчанка*

ЗАЛІВАКА параўн. рэг. *заліваха* 'п'яніца' (КСЧ).— *Залівака.* Бел. у XVI ст. *Залівáка* (БА, І, 215). СРП *Заливакин*

ЗАЛОГА рэг. 'залог, заложнік' (Нас.), 'заложнік' (Дабр.), рус. *залога* 'што-небудзь заложнае', 'аблога, залеж' (Даль), укр. *залога* 'гарнізон', 'ахоўны пост' (Грынч.).— *Залóга.* Укр. у XVII ст. *Залога* (Туп.). СРП *Залогин*

ЗАЛТАН.— *Залтáн.* Параўн. *Салтан*

ЗАЛУЖНЫ.— *Залýжны*

ЗАЛУЦКІ 'які жыве за лукою ці ў в. Залукі, Залучча'.—*Залýцкі.* СРП *Залуцкий*

ЗАЛЯЦІЛА 'той, хто заляцеў, перасяленец'.— *Заляціла.* Параўн. бел. у XVI—XVII стст. *Залетелый, Залетелой* (БА, І, 215; Туп.)

ЗАМАРА ад *замараць?*— *Замáра.* Рус. у XV—XVII стст. *Замарай, Замарайко* (Туп.). СРП *Замарин*

*ЗАМАСЦЯН.— *Замасціянін* з устаўкай [і], *Замасціновіч* пры [я]>[і]

*ЗАМАТАЙЛА ад *заматаць*.— *Score Заматáйла*

ЗАМОК.— *Замкóвіч*

ЗАМКАВЕЦ 'хто пражывае ў замку'?— *Замкавéц*

ЗАМОСТА, памянш. ЗАМОСЦІК 'хто жыве за мастом' ці ад *замасціць*.— *Замóсцін; Замóсцік*

ЗАМУЛА, памянш. ЗАМУЛКА ад *замуляць*.— *Замýлка*

ЗАМЫКА ад *замыкаць*?— *Замы́ка*. СРП *Замычкин*

ЗАМЯТА параўн. рэг. *замятня*, 'замяшанне' (Нас.), рус. *замята* 'снежны занос' (Дабр.), укр. *зам'ятня* 'замяшанне, суматоха' (Грынч.).— *Замя́цін*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Замятка* (Туп., БА, І, 215). Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Замятня* (Туп.). СРП *Замятин, Замятнин*

ЗАНЕМАНЕЦ, 'які жыве за Неманам'.— *Занéманец, Заніму́нец* з пераносам націску і пры [е]>[і]

ЗАНЗУБЕЛЬ рэг. 'плотніцкая прылада зензубель'.— *Занзýбель*

ЗАНОЗА рэг. 'стрэмка'.— *Занóза*

*ЗАПАРАЖАН, відаць, з *запаражанін*, выхадзец з Запарожжа.— *Запаражáн*

*ЗАПАРОВАНЫ.— *Запарóваны*

*ЗАПАРТЫКА параўн. рус. *зáпарток* 'сапсаванае яйцо' (Фасм.)— *Запарты́ка*

ЗАПАСКА ўкр. *запаска* 'від спадніцы — палотнішча, кусок матэрыялу, які захінаецца спераду', 'фартух' (Грынч.).— *Запáска, Запáскін*

*ЗАПАСНІК параўн. *запасны* (БРС).— *Запáснік*. Бел. у XVI ст. *Запасник* (БА, І, 215)

ЗАПАТЫЛАК.— *Запаты́лак*

*ЗАПЕКА параўн. рэг. *запéкаць* 'забіць тупымударам', 'засадзіць у турму' (Нас.), укр. *запекати* 'запраторыць, захаваць' (Грынч.).— *Запéка*. Рус. у XVI ст. *Запека* (Туп)

ЗАПЛАТА бел. 'плата', 'адплата, помста' (БРС, Нас.), рус., укр. тое ж (Даль, Грынч.), рус. 'латка, лапік'.— *Заплáцін*. СРП *Заплатин*

ЗАПОЙКА рэг. 'выпіўка пасля куплі-продажу ці заканчэння якой здзелкі' (Нас.), рус. 'запоіны, заручыны' (Даль).— *Запóйка*

ЗАПОЛЬНЫ 'які жыве за полем'.— *Запóльны*

*ЗАПРАГАЙ ад *запрагаць*.— *Запрагáеў*

ЗАПРАГАЙЛА ад *запрагаць.— Запрагайлаў*

ЗАПРУДНЫ 'хто жыве за прудам', 'які мае адносіны да запруды, жыве ля яе ці працуе'.— *Запрудны*

*ЗАПРЫВАРА.— *Запрыварын*

ЗАРАНКА, *ЗАРАНОК.— *Заранка, Заранкоў, Заранкін; Заранчук; Заранок.* Бел. у XVI—XVII стст. *Заранко* (БА, I, 215—216; Туп.). СРП *Зарянко*

*ЗАРАЙ.— *Зарай*

*ЗАРАНІК.— *Заранік*

ЗАРОЖНЫ 'які жыве за рогам вуліцы, дарогі'?— *Зарожны*

*ЗАРОЎКА.— *Зароўкін*

ЗАРУБА, ЗАРУБКА бел. *зарубка* 'прарэз-адзнака', рус. 'рубец, адзнака на бірцы' (Дабр.).— *Заруба; Зарубкін; Зарубіцкі.* Рус. у XVI ст. *Заруба* (Туп.). СРП *Зарубин, Зарубинский*

ЗАРЫХТА.— *Зарыхта*

ЗАРЭМБА польск. *zaręba* 'зарубка' (Карл.).—*Зарэмба.* Бел. у XVI ст. *Заремба* (БА, I, 216)

ЗАРЭЧНЫ 'які жыве за ракой'.— *Зарэчны*

ЗАСАДА.— *Засадыч, Засадзіч.* Укр. у XVII ст. *Засадка* (Туп.)

ЗАСЕКА рус. *засека* 'знак, засечка ад нажа ці тапара' (Даль), параўн. бел. *засечка.— Засека.* У Туп. у XV ст. *Засека.* СРП *Засекин, Засецкий*

ЗАСТРЭЛ.— *Застрэлаў*

ЗАСТУПЕНЬ укр. *заступень* 'ручка лапаты' (Грынч), магчыма, ад *заступацца.— Заступнэвіч*

ЗАСЯДАЦЕЛЬ.— *Засядацелеў*

ЗАТОРА 'затор, перашкода'? — *Затора*

ЗАТУЛА рэг. 'скураны фартух у рыбака' (Пол.— Баханьк.), параўн. рус. *затул* 'месца, дзе што-небудзь можна схаваць, затуліць' *затулка* 'затычка', 'фартух' (Даль), укр. 'абарона, пакрыццё', 'капюшон адзення' (Грынч.).— *Затула*

ЗАТУРАН рус. *затуран* 'мука, падсмажаная на масле, сале', 'нахабнік, забіяка, буян' (Даль), параўн. бел. *затурыць* 'загнаць' (БРС, Нас.), *затурыць* 'занесці' (Стэц.), рус. *затуривать* 'гнаць, паганяць' (Даль).— *Затуранаў*

ЗАТЫКА 'тое, чым затыкаюць'? — *Затыка, Затычын*

ЗАЎТУРА.— *Заўтура*

ЗАХВАТАЙ 'той, хто захватвае'? — *Захватаеў; Зафатаеў* пры [хв]>[ф]. Бел. у XVI—XVIII стст. *Захватай, Зафатай* (БА, І, 216; Туп.). СРП *Захватаев*

*ЗАХВІТА ці ЗАХВІЦА.— *Захвіцэвіч*

ЗАХІЛА, памянш. ЗАХІЛЬКА ад *захіліць*.— *Захілька*

ЗАХОДА рус. 'злосны, успыльчывы' (Дабр.), параўн. бел. *заходзень* 'зайшлы' (Нас.), рус. *заходень* тое ж (Даль).— *Заходзін*

ЗАХОДНЫ 'зайшлы'.— *Заходны*. Параўн. ЗАХОДА

ЗАХОЖЫ 'зайшлы'.— *Захожы*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Захожы* (БА, І, 216). Укр. у XVII ст. *Захожий* (Туп.)

*ЗАХЯЛА.— *Захялаў*

*ЗАЦЕЙ ад рэг. *зацяваць*, рус. *затевать* 'пачынаць, задумваць', г. зн. 'выдумшчык, пачынальнік'.— *Зацееў*. СРП *Затеев*

*ЗАЦЫРКЛЯНЫ.— *Зацыркляны*

ЗАЦЭПА рэг. 'зачэпа, зачэпка'.— *Зацэпін*. Бел. у XVII ст. *Зачэпа* (Туп.). СРП *Зацепин, Зацепов*

*ЗАЦЮПА параўн. рэг. *зацюпаць* 'заплюхаць, абпаліць (адзенне)', перан. 'затуркаць, забіць' (Юрч.), укр. *затюпати* 'пабегчы трушком' (Грынч.).— *Зацюпа*

ЗАЯРНЫ 'той, хто жыве за ярам'.— *Заярны*

ЗАЯЦ, памянш. ЗАЙКА, ЗАЙЧЫК, ЗАЕНКА.— *Заяц, Зайцаў; Зайка, Зайко, Зайкін, Зайкевіч, Зайчанка; Зайчук; Зайчык; Заенка; Заяцкі, Зайкоўскі, Заянкоўскі, Заенчукоўскі, Заянчкоўскі* — два апошнія, відаць, ад польск. *zając* 'заяц'. Бел. у XVI—XVIII стст. *Заяц, Заец, Зайка* (БА, І, 216). Рус., укр. у XV—XVII стст. *Заяц, Заец, Зайка, Зайко* (Туп.). СРП *Зайцев, Зайценко, Зайко, Зайков, Зайкин, Зайчик, Зайчиков, Зайковский*

*ЗАЯШ.— *Заяш*

ЗБАН, ЗБАНОК.— *Збан, Збанок*

ЗБОЙЦА ці ЗБОЙ, памянш. ЗБОЙЧЫК рэг. *збойца* 'разбойнік', 'чалавек, які любіць біцца' (Нас.).— *Збойчык*

ЗБОРА рэг. *зборка* 'складка'.— *Зборын*

*ЗБРОЛ ці ЗБРАЛА.— *Збралевіч*

ЗБРОД 'зброд', параўн. *збродаваць, збродлівы* (БРС).— *Збродаў*

*ЗБРЫЖАР.— *Збрыжар*

ЗВАНАР.— *Званароў*. СРП *Звонарёв*

ЗВАНЕЦ назва расліны (БРС, КСЧ), рус. *звонец* тое ж (Дабр.), *Званцоў.* СРП *Звонцов*

ЗВАНОК.— *Званóк, Званкó.* СРП *Звонков*

*ЗВАРЫКА.— *Зварыка, Зварыкін, ?Зварыцэвіч, Зварычэнка.* Рус. у XV—XVI стст. *Зворыка* (Туп.). СРП *Зворыкин*

ЗВЕР, памянш. ЗВЯРОК, павеліч. ЗВЯРУГА.— *Звéрай; Звярóвіч; Звярóк, Звяркó, Звяркóў; Звярýга; Звярынскі.* Бел., рус. у XVII ст., укр. у XVI—XVII стст. *Зверь, Звер* (Туп.). СРП *Зверев, Зверьков, Зверков*

ЗВОННІК 'званар'?, 'майстар-званалітчык'?— *Звóннікаў*

ЗВЯЗДА.— *Звяздá.* СРП *Звездин, Звёздкин, Звёздочкин*

*ЗГОЛА.— *Згóліч*

ЗДАН ад *ждан* 'той, якога чакалі'.— *Зданóвіч, Зданéвіч.* СРП *Здановіч*

ЗДАРАВЕЦ рэг. 'здаравяк, здаравяка' (Дзярж.— М. Б.). — *Здаравéц, Здараўцóў*

ЗДАРОВЫ.— *Здаравéнка*

ЗДЗЕСЬ.— *Здзéсеў*

ЗДОЛЬНІК устар. 'прыняты ў сям'ю чалавек з роўнай доляй' (КСЧ).— *Здóльнікаў*

ЗДОР.— *Здор, Здóранка, Здаранóк, ?Здураў* пры [o]>[y]

*ЗДОН, памянш. ЗДОНЧЫК.— *Здóнчык*

ЗДРОК, ЗДРУК рэг. *здрок* 'авадзень' (БРС).— *Здрок, Здрук*

*ЗДУН, памянш. ЗДУНКО.— *Здункéвіч*

ЗЕВА параўн. *зяваць* 'зяваць', 'крычаць, гучна гаварыць'.— *Зéвін.* СРП *Зевин*

ЗЕЛЕН.— *Зéлен*

*ЗЕЛЮД, памянш. ЗЕЛЮДОК.— *Зелюдкóў*

*ЗЕЛЯК.— *Зéляк*

ЗЕЛЯНЯК, ЗЕЛЯНЯКА рус. *зеленяк* 'зеленаваты гад', 'яшчарыца', лягушка' (Даль), укр. *зеленяк* (насякомае) 'залаты жук', (птушка) 'зелянушка' (Грынч.).— *Зеляняк, Зеляняка*

*ЗЕЛЯНОК, ЗЕЛЯНЁК.— *Зелянóк, Зелянкóў, Зелянкéвіч; Зеляњкóў; Зелянкóўскі*

ЗЁМЕЦ.— *Зёмец, Зёмцаў; Зямéц, Зямцóў.* Бел., укр., рус. у XVI ст. *Земец* (Туп.). СРП *Земцов*

*ЗЕМЛЯНІК.— *Землянік*

*ЗЕРАНІН.— *Зеранін.* СРП *Зеренинов*

ЗЕРНЕ рэг. ЗЯРНО.— *Зерне, Зярно́, Зярно́ў; Зярніцкі.* СРП *Зернов, Зёрнов*

ЗІЗІКА параўн. укр. *зиз, зизоокий* 'касавокі' (Грынч.).— *Зізіка*

*ЗІКЕЙ параўн. рус. *зик* 'бзік, гіз, неспакой жывёлы ад аваднёў' (Дабр.), укр. *зик* 'крык', *зикати* 'крычаць' (Грынч.).— *Зіке́й, Зіке́еў.* СРП *Зикеев, Зикеин*

*ЗІКУН.— *Зіку́н, Зікуно́ў.* Параўн. ЗІКЕЙ

*ЗІЛГАЛА.— *Зілга́лаў*

*ЗІЛЬ.— *Зіль, Зіле́віч.* СРП *Зильков, Зилюкин*

ЗІМА, памянш. ЗІМКО.— *Зіма́, Зімін, Зіміч; Зімчо́нак; Зімчу́к.* Бел., рус. у XVII ст. *Зима* (Туп.). СРП *Зимин, Зимичев, Зименков*

ЗІМНІ.— *Зімні.* СРП *Зимнюков, Зимницкий*

*ЗІМАК.— *Зіма́к, Зімако́ў; Зіма́цкі.* СРП *Зимаков*

ЗІМЯНЕЦ з в. Зімы.— *Зімянцо́ў*

ЗІМЯНІН гл. ЗЯМЯНІН

*ЗІНГАР.— *Зінгарэ́нка*

ЗІПУН рус. 'бравэрка', 'світка'.— *Зіпуно́ў*

*ЗІРНЯ.— *Зірня*

*ЗЛАТА.— *Зла́цін.* СРП *Злацин*

ЗЛОБА рус. *злоба* 'злосць, гнеў'.— *Зло́бін, Зло́біч.* Бел. у XV—XVIII стст. *Злоба, Злоб, Злобок* (Туп., БА, I, 216). Рус. у XV—XVI стст. *Злоба, Злобка, Злобица* (Туп.). СРП *Злобин, Злобов, Злобинский*

ЗЛОТА, памянш. ЗЛОТКА польск. *złoto* 'золата'.— *Зло́цін; Зло́тка*

*ЗЛЫДА параўн. рэг. *злыдзень* 'шкодны чалавек' (КСЧ), укр. *злидарь* 'бядняк' (Грынч.).— *Злыдзе́нка*

ЗМЕЙ.— *Зме́еў; Змяе́ўскі.* Бел. у XVIII ст. *Змей* (БА, I, 216). СРП *Змеев*

ЗМУДЗЯК са *жмудзяк* 'жыхар Жмудзі, Жамайціі'.— *Змудзя́к.* Параўн. ЖАМОЙТА, ЖМАЙДЗЯК

ЗМУШКА параўн. рэг. *змушаць* 'прымушаць' (Нас.), укр. *змушати* тое ж (Грынч.).— *Зму́шка, Змушко́*

ЗНАК.— *Знак*

*ЗНОР, памянш. ЗНАРКО.— *Знарко́*

*ЗНОС.— *Зно́сінка* пры [е]>[і]

*ЗОЗАН.— *Зо́зан*

*ЗОЙЛЯ.— *Зо́йля*

*ЗОЛА.— *Зо́ла.* СРП *Золин*

ЗОНТ.— *Зо́нтаў*

ЗОРА.— *Зópaў, Зópын, Зópыч, Зópычаў, Зарэнка.* СРП *Зорин, Зорич, Зоров, Зоренков*

ЗОРКА, памянш. ЗОРАЧКА.— *Зópка, Зópкін; Заркéвіч; Зópачкін.* СРП *Зорькин*

ЗОРНЫ.— *Зópны*

*ЗОРЫШ.— *Зópыш*

ЗУБ, памянш. ЗУБІК, ЗУБОК, ЗУБЕЦ.— *Зуб, Зýбаў, Зубóвіч, Зубéнка, Зубéнкін, Зубéня; Зýбік, Зубóк, Зубкó, Зубкóвіч, Зубкéвіч, Зýбчанка, Зубчóнак; Зубéц, Зубцóў; Зубóўскі, Зубкóўскі.* Бел. у XV—XVIII стст. *Зуб, Зубок, Зубец, Зубко* (Туп., БА, I, 217). Рус., укр. у XV—XVII стст. *Зуб, Зубко* (Туп.). СРП *Зубов, Зубин, Зубок, Зубков, Зубченко, Зубцов*

ЗУБАК, ЗУБАКА 'зубаты'?— *Зубáк; Зубáкін.* Бел. у XVIII ст. *Зубака* (БА, I, 217). Рус. у XV—XVI стст. *Зубака* (Туп.). СРП *Зубакин, Зубаков*

ЗУБАЛЬ 'зубаты'? — *Зубалéвіч; Зубалéўскі*

ЗУБАР, памянш. ЗУБАРЫК 'зубаты'? — *Зýбар, Зýбараў; Зубарэвіч.* Рус., укр. у XV—XVI стст. *Зубар* (Туп.). СРП *Зубарёв*

ЗУБАХ, ЗУБАХА 'зубаты'?— *Зýбáх, Зубáха.* Бел. у XV ст. *Зубаха* (Туп.)

ЗУБАЧ 'зубаты'? — *Зубáч, Зубачóў.* СРП *Зубачёв*

ЗУБЕЛЬ, памянш. ЗУБЕЛІК 'зубаты'? — *Зубéль, Зубялéвіч; Зубéлік*

*ЗУБІЛЕНДА, памянш. ЗУБІЛЕНДЗІК. — *Зубілéндзік*

ЗУБР, памянш. ЗУБРОК.— *Зубр, Зýбрыч, Зубрэвіч; Зубрóк, Зубракóў; Зубрынóвіч, Зубрыцкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Зубер, Зубрик* (Туп., БА, I, 217). Укр. у XV—XVII стст. *Зубр, Зубрик* (Туп.) СРП *Зубрев, Зубров, Зубрицкий*

*ЗУЗА.— *Зýза, Зýзін, Зузёнак.* СРП *Зузенко.* СЛП *Зуза*

ЗУЙ рэг. 'рослы хлапец з паводзінамі дзіцяці, недарэка' (Чавус.— В. Л.), рус. агульная назва невялікіх кулікоў (Даль).— *Зуй, Зýей, Зуёнак; Зуйкó, Зуйкóў, Зуйкéвіч; Зуéньчык; Зуéўскі.* Рус. у XV—XVII стст. *Зуй* (Туп.). СРП *Зуев, Зуенков, Зуйкин, Зуйков, Зуевский*

*ЗУНДА.— *Зýнда.* СЛП *Зунда, Зунде*

*ЗУСЬ, памянш. ЗУСЁК.— *Зуськóў.* СРП *Зусин, Зуськов*

*ЗЫБАЙЛА ад *зыбаць, зыбацца.— Зыбáйла*

*ЗЫБЕЛЬ.— *Зыбе́ль.* СРП *Зыбелин.* Параўн. ЗЫБАЇЛА

ЗЫГ параўн. рус. *зыга* 'непаседлівы чалавек' (Фасм.).— *Зыг*

*ЗЫДАЛЬ.— *Зы́длеў*

*ЗЫЗНІК.— *Зы́знік*

ЗЫК 'гук', 'крык, шум' (БРС, Нас.), 'гул, гудзенне' (Нас.), рус. 'крык, шум, стук' (Даль), 'бліз, гіз, неспакойны стан жывёлы ад аваднёў', 'з'яўленне аваднёў', 'гудзенне, гуд' (Дабр.), укр. 'крык' (Грынч.).— *Зык, Зы́каў, Зыко́віч.* Бел., рус. у XVI ст. *Зык* (Туп.). СРП *Зыков*

ЗЫКУН 'крыкун'?— *Зыку́н*

*ЗЫЛЬ, памянш. ЗЫЛЁК.— *Зыль, Зыле́віч; Зылёк, Зылькоў.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Зыль, Зылица* (БА, І, 217; Туп.)

*ЗЫНЬ, памянш. ЗЫНЁК.— *Зынёк*

*ЗЫСКУН параўн. ст. бел. *зыск* 'сыскванне, забіранне', 'абследаванне, пошук', 'прыбытак, выгада' (Нас., АУ), рэг. *зыск* 'выгада, карысць, прыбытак' (КСЧ), з польск. *zysk* 'прыбытак, барыш'.— *Зыскуно́ў*

*ЗЭДА.— *Зэ́дзін*

*ЗЭК.— *Зэ́каў,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Зекас*

*ЗЮБА.— *Зю́ба*

*ЗЮЗЕЛЬ.— *Зю́зель*

ЗЮЗЯ, ЗЮЗЬКО *зюзь* 'п'яніца', *зюзька* 'той, хто баіцца холаду', *зюзя* дзіцяч. 'холад, мароз' (Нас.), рус. *зюзя, зюзила* 'чалавек у мокрым адзенні', 'плакса', 'п'яніца' (Даль), укр. *зюзя* дзіцяч. 'кузурка, казяўка' (Грынч.).— *Зю́зя, Зю́зін, Зюзёнак; Зю́зькін, Зюзьке́віч.* Бел. у XVII ст. *Зюзька* (Туп.). СРП *Зюзин*

*ЗЮКА, ЗЮК параўн. рус. *зюкать* 'гаварыць', *зюк* 'размова', 'шум, гукі' (Дабр.).— *Зю́кін.* СРП *Зюков*

*ЗЮЛЬ, памянш. ЗЮЛЁК.— *Зюль; Зюлько́ў*

*ЗЯБКО, *ЗЯБЧЫК ад *зябнуць?* — *Зябко́, Зябко́ў, Зябчо́нак; Зя́бчык.* Бел. у XVI—XVII стст. *Зябко, Зябка* (БА, І, 217; Туп.). СРП *Зябкин, Зябков*

ЗЯБЛІК.— *Зя́блік, Зя́бліка́ў.* СРП *Зябликов*

*ЗЯБОРА.— *Зябо́ра*

ЗЯВАЛА ад *зяваць?* — *Зява́ліч.* Параўн. ЗЕВА

*ЗЯЗЕТА, памянш. *ЗЯЗЕТКА.— *Зязе́тка*

ЗЯЗЮЛЯ, памянш. ЗЯЗЮЛЬКА, ЗЯЗЮЛЬЧЫК рэг. ЗАЗУЛЯ.— *Зязюля́, Зязю́лін, Зезюле́віч; Зязю́лька, Зя-*

зю́лькін; Зязю́льчык; Зазу́ля; Зазулі́нскі. Бел. у XVIII ст. Зезюля (БА, I, 216). СРП Зезюлин

ЗЯЛЕПУХА рэг. 'зялёныя, недаспелыя ягады, вішні, яблыкі і інш.' (Нясв.— Араш., Чавус.— В. Л.).— Зеляпу́га. Бел. у XVI—XVII стст. Зеляпуга, Зеляпуг, Залепуга (БА, I, 216)

ЗЯЛЁНКА бел. 'зялёная сыраежка' (БРС), зялёнкі 'недаспелыя, зялёныя каноплі' (Нас.), рус. зеленка назва расліны, 'зелень, трава' (Даль), укр. зеленка 'гатунак дыні' (Грынч.).— Зялёнка, Зелянке́віч. Бел. у XVI—XVII стст. Зеленко (БА, I, 216; Туп.). СРП Зеленка, Зеленкевіч

ЗЯЛЁНЫ.— Зялёны, Зеляно́ў; Зеляне́ўскі, Зеляно́ўскі, Зялё́нскі, Зіляні́цкі пры [е]>[і]. Рус. у XV—XVII стст. Зеленой, Зеленый (Туп.). СРП Зелёный, Зеленов, Зеленский

*ЗЯЛЮТА, памянш. ЗЯЛЮТКА.— Зялю́ткін

*ЗЯМЛЮК.— Зямлю́к

ЗЯМЛЯК.— Зямля́к, Земляко́ў. СРП Земляков

*ЗЯМНОХА.— Зямно́ха. Параўн. СРП Земнухов

ЗЯМЯНІН ст. бел. земянин 'карэнны жыхар краіны' (Нас., АУ), 'дваранін, памешчык' (Нас., АУ; Гарб.).— Зімя́нін пры [е]>[і]. СРП Зимянин

*ЗЯРНЯК.— Зярня́к

ЗЯЦЬ, памянш. ЗЯЦЁК.— Зяцько́ў. Рус. у XVII ст. Зять (Туп.)

ІВА, памянш. ІВАЧКА рус. 'вярба'.— Івін; Івачкін; Іві́цкі. СРП Ивин, Ивенков, Ивкин

ІГОЛКА.— Іго́лка, Іго́лкін. Бел. у XV—XVI стст., рус. у XV—XVII стст. Иголка (Туп.). СРП Иголкин

*ІГРАЙ ад іграць? — Ігра́еў

*ІЁДА, *ІОДА, памянш. ІЁДКА, ІОДКА.— Іёда, Іода, Іётчанка, Іо́тчанка пры [д]>[т]; Іадко́ўскі. СРП Иодчин

*ІЖОХА.— Іжо́хін

*ІЖЫК.— Іжык. СРП Ижик, Ижиков

*ІЗАФАТ.— Ізафа́таў

*ІЗВАЛ.— Ізва́лаў

ІЗВОЗЧЫК бел. рэг., рус. извозчык 'рамізнік'.— Ізво́зчыкаў. СРП Извозчиков

ІЗНІК рус. изник, изника 'знікненне' (Даль).— Ізнік

*ІЗОХ.— Ізох

*ІЗРА.— *Ізрын.* СРП *Изрин*

*ІКАН 'той, хто ікае, ікун'?— *Ікáн, Іканóвіч,* апошняе магчыма і ад ІКОНА (гл.)

ІКОНА.— *Іканóвіч.* СРП *Иконин*

*ІМПЕР.— *Імпярóвіч*

ІМХОВІК.— *Імхóвік*

ІМЯННЫ.— *Імянны́*

ІНАЗЕМЕЦ 'іншаземец'.— *Іназéмцаў.* СРП *Иноземцев*

ІНДЗЮК рэг., рус. *индюк* 'індык'.— *Індзю́к, Індзюкóў*

*ІНЕША.— *Інéшын*

ІНТАРЭС.— *Інтарэ́саў*

ІНШАК.— *Іншакóў*

ІОДА гл. ІЕДА

*ІОЗА.— *Іóзін*

*ІОК.— *Іóкаў*

*ІОКША.— *Іóкша*

*ІРУПА.— *Іру́пін*

ІРХА 'аблямоўка з футры на адзенні' (БРС), рэг. 'палоска аўчыны без воўны, якая нашываецца на кажух ці ўшываецца ў швы' (КСЧ), рус. 'мяккая чорная скура ці саф'ян' (Дабр.).— *Ірхá.* СРП *Ирхин*

*ІСАР.— *Ісáр.* СРП *Исаров*

*ІСКАР ад *іскра?— Іскарóў*

ІСКРА.— *Іскра; Іскры́цкі.* Укр. у XVII ст. *Искра* (Туп.)

ІСТОМА гл. СТОМА

КАБ, памянш. КАБІК, КАБКО, ?КАБУШКА тат. *каб* 'мяшок' (Будаг.), параўн. таксама тат. *каба* 'пралка', 'чэкмень' (ТРС), каз. 'бледны, буры, жаўтаваты' (Будаг.), тур. 'тоўсты, поўны', 'буйны, вялікі', 'прастак, нядаваны' (ТБР).— *Кáбаў, Кабéнка, Кабéнкін; Кáбік, Кабкó, Кабкóў; ?Кáбушкін.* Частка СБП магчыма і ад КОБА (гл.). СРП *Кабин, Кабков*

КАБАДЗЕЕЦ з в. Кабада.— *Кабадзéйцаў*

КАБАЙ алт. 'калыска' (Будаг.).— *Кабáеў.* Каз. УІ *Кабай* (Жануз.). СРП *Кабаев*

*КАБАЙДА.— *Кабайд*

*КАБАЙЛА.— *Кабáйла.* СЛП *Кабаіла*

КАБАК рэг. рус. 'карчма, шынок', рус. рэг. 'гарбуз' (Мірт.), тат. 'гарбуз', 'карчма' (ТРС), тур. 'гарбуз',

'прастак, невук' (ТРБ).— *Кабак, Кабакоў, Кабаковіч; Кабачэўскі.* У Туп. у XV ст. *Кабак.* СРП *Кабаков, Кабачков*

*КАБАЛАЙ, памянш. КАБАЛАЙЧЫК.— *Кабалайчык*

КАБАН, памянш. КАБАНЁК рэг. рус. 'вяпрук, парсюк', рус. рэг. 'гарбуз' (Мірт.).— *Кабан, Кабанаў, Кабанін, Кабановіч; Кабанёк, Кабанькоў; Кабанчук.* Бел. у XVI ст. *Кобан* (БА, І, 217). СРП *Кабанов, Кабанков*

КАБАРДА рус. 'выдра' (Фасм.), магчыма, 'кабардзінец'? — *Кабарда, Каборда.* СЛП *Кабарда*

КАБАРДЗЕЕЦ 'кабардзінец'? — *Кабардзейцаў*

КАБЁЛ, памянш. КАБЁЛКА рус. 'сухастоіна на беразе' (Фасм.).— *Кабёлка.* СЛП *Кабелка*

*КАБЕЛЬКА.— *Кабелька.* СЛП *Кабелка*

*КАБЕРНА.— *Каберна*

КАБЕРНІК параўн. бел. *каберац* 'дыванок' (БРС, Нас.), укр. *кобер* 'дыван' (Грынч.).— *Кабернік*

КАБЗАР.— *Кабзар.* СРП *Кобзарёв*

*КАБЗУН.— *Кабзун*

*КАБІШ, КАБЫШ, памянш. КАБЫШКА.— *Кабішаў; Кабыш, Кабышаў; Кабышка*

*КАБЛАШ.— *Каблаш*

*КАБОТ.— *Кабот*

КАБУШ, памянш. КАБУШКА рус. *кабушка, кабушек* 'круглы сырок, шарык з сыру ці тварагу' (Даль).— *Кабушаў; Кабушкін.* Параўн. СЛП *Кабушаітіс*

КАБЫЛА, памянш. КАБЫЛКА.— *Кабылка; Кабылянец; Кабылінскі, Кабыльскі.* Бел. у XVI ст. *Кобылец,* рус. у XIV—XVII стст. *Кобыла, Кобылка, Кобылица,* укр. у XVI ст. *Кобылка* (Туп.). СРП *Кобылин*

КАБЫЛЬНІК рэг. назва грыба (Нас.), зневаж. аб падростку, які паводзіць сябе як дзіця (Дзярж.— М.Б.).— *Кабыльнік.* СРП *Кобыльников*

*КАБЫЛЯК.— *Кабыляк.* Параўн. КАБЫЛЬНІК

КАБЫЛЯНЕЦ з в. Кабыляны.— *Кабылянец*

КАБЫРА, памянш. КАБЫРКА параўн. чув. *кабыр* 'модны, франтаваты, франт' (Залатн.), кірг. 'магіла' (КРС), тат., кірг. *кабырга* 'рабрына', 'схіл, касагор' (ТРС, КРС).— *Кабыркін*

*КАБЯК.— *Кабяк.* Бел. у XVI—XVII стст. *Кобяк* (Туп.). СРП *Кобякин*

КАВАДНЫ, КАВЭДНЫ параўн. рус. *ковадня, коваднн* 'нядаўна надоечы' (Даль).— *Каваднович*

*КАВАКА ад *каваць?*— *Кава́ка.* СРП *Ковако*

КАВАЛЕР.— *Кавале́раў.* СРП *Кавалераў*

КАВАЛЬ, памянш. КАВАЛІК, КАВАЛЕК, КАВАЛЕЦ.— *Кава́ль, Ко́валь* з пераносам націску, *Кавалёў, Кавале́віч; Кавалёнка, Кавалёнак, Кавале́ня; Кавалю́к; Кава́лік; Кавалёк, Кавалько́, Кавалько́ў; Кавальчу́к; Кавале́ц; Кавале́ўскі, Кава́льскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Коваль* (БА, І, 221; Туп.), рус. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Коваль* (Туп.). СРП *Коваль, Ковалёв, Коваленко, Коваленков, ?Ковалин, Ковалик, Ковальков, Ковальчик, Ковальчук, Ковальчуков, Ковалевский, Ковальский*

*КАВАЎКА.— *Кава́ўка*

КАВЕНЬКА гл. КАВЯНЯ

*КАВЕРА, памянш. КАВЕРЧЫК — *Каве́рын, Каве́рчык.* Рус. у XVI ст. *Коверя* (Туп.). СРП *Каверин.* СЛП *Кавера, Каверас, Каверіс*

КАВЕРЗНІК бел., рус., укр. 'той, хто робіць каверзы' (БРС, Даль, Грынч.), параўн. бел. рэг., *каверзні* 'лапці' (БРС), рус. *каверза* 'плётка, сплетня' (Дабр.), *коверзень* 'лапаць' (Даль, Дабр.).— *Каве́рзнікаў*

КАВЁР, памянш. КОЎРЫК.— *Каўро́ў, Ко́ўрык.* СРП *Ковров*

*КАВОКА.— *Каво́кін.* СРП *Кавокин*

КАВУЛЯ, памянш. КАВУЛЬКА укр. *кавулька* 'зязюля, кукушка' (Грынч.), параўн. бел. рэг. *кавуліць* 'адразаць вялікі кусок хлеба'(КСЧ).— *Каву́лькін*

КАВЯЗА рус. *кавяза* 'зборышча, шайка' (Дабр.), укр. *ковіза* 'інструмент для вырабу драўляных абручоў', *ковизка* 'палка з загнутым канцом' (Грынч.).— *Кавяза́.* Бел. у XVII ст. *Кавеза* (БА, І, 221).

КАВЯНЯ, памянш. КАВЕНЬКА рэг. *кавяня, камяня* 'качарга', *кавенька* 'палка з крывулькай' (Маз., Люб.), укр. *ковінька* тое ж (Грынч.).— *Кавяня́, Кавёнькін*

*КАГОЦЬКА.— *Каго́цька*

КАДАК тат. 'цвік' (ТРС), кірг. устар. 'фунт' (КРС).— *Када́ко́ў.* Чув. УІ *Кадакай* (Магн.). СРП *Кадакин.* СЛП *Кадакас*

КАДАШ рус. *кодаш* 'таварыш', *кадаш, кадыш,* 'бачар' (Даль), укр. *кодаш* 'фурман, візнік (у Букавіне) на вяселлі' (Грынч.), з цюрк., уйг. 'таварыш' (Фасм.), ст. тур. 'брат, блізкі чалавек' (Шынк.).— *Када́ш, Кадашэ́віч*

КАДЗЕТ 'кадэт'.— *Кадзе́т, Кадзе́таў, ?Кадзе́даў* пры [т]>[д]. СРП *Кадетов*

КАДЗЬ, памянш. КАДЗЬКА, КАДЗІК 'бочка, кадушка' (БРС, КСЧ).— *Кадзе́віч; Ка́дзька, Ка́дзькоў; Ка́дзік.* СРП *Кадин, Кадочкин*

КАДЛУБ ст. бел. *кадлуб* 'пасудзіна, зробленая з цэлага куска дрэва, кадоўб' (Гарб.), польск. *kadłub* тое ж (Гарб.), параўн. КАДОЎБА.— *Кадлубо́віч.* СРП *Кадлубцев*

*КАДЛУБАЙ.— *Кадлуба́й.* Параўн. *Катлабай*

КАДОЛ, КАДОЛА, памянш. КАДОЛКА рус. *кодола, кодол* 'вярыгі, ланцугі', 'жэрдка ці вяроўка пры студні', 'вужышча, канат, таўстая вяроўка' (Даль), укр. *кодола* 'канат', *кодолі* 'вяроўкі, прывязаныя да крылляў невада' (Грынч.).— *Кадо́л, Кадо́ла, Кадо́ліч; Кадо́лка*

КАДОЎБА рэг. *кадоўб* 'выдаўбленае дрэва, устаўленае ў зямлю для сцёку вады, асабліва крынічнай' (Нас.), *кадуўба* 'пасудзіна, выдаўбленая з камля дрэва' (Бяльк.), *кадолба* тое ж, што ў Нас., *кадолб, кадолбь* 'кадушка, выдаўбленая з дрэва' (Даль), укр. *кадівб* 'вялікая кадушка для захавання збожжа, мукі ці капусты', 'чан', тое ж, што ў Нас. (Грынч.).— *Кадо́ўба*

*КАДУН.— *Каду́н, Кадуно́ў,* відаць, у выніку асваення ЛП *Кадунас*

КАДУШКА.— *Каду́шка, Каду́шкін, Кадушке́віч*

КАДЫШ рус. *кадыш, кадаш* 'бачар, абручнік, бондар' (Даль).— *Ка́дыш.* СРП *Кадышев, Кадышевич*

*КАДЭШКА.— *Кадэ́шка.* Параўн. КАДЫШ

*КАЖА.— *Ка́жын*

КАЖАДУБ 'дубільшчык скур'.— *Кажаду́б.* СРП *Кожедуб*

КАЖАМЯКА ўстар. 'аўчыннік, майстар, які вырабляе шкуры' (БРС, КСЧ).— *Кажамя́ка, Кажымя́ка* пры [е]>>[ы], *Кажамякін, Кажамячанка.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Кожемяка, Кожамяка* (БА, I, 222; Туп.). СРП *Кожемякин*

КАЖАН 'лятучая мыш' (БРС, КСЧ), 'нізкага росту слабасільны чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Кажа́н, Кажа́наў; Кажане́ўскі,* магчыма і ад польск. *korzeń* 'корань'. Бел. у XVIII ст. *Кажан* (БА, I, 218). СРП *?Кожанов, Кожанчиков*

КАЖАРА, памянш. КАЖАРКА рэг. *кажарка* 'кароткі кажух' (КСЧ).— *Кажа́ра; Кажа́рка, Кажарко́ў; Кажа́рскі.* У Туп. у XVI ст. *Кожара* СРП *Кожаров.* СЛП *Кажарас*

*КАЖДАН.— *Каждан*

КАЖУКАЛА ад *казаць?* — *Кажукала*

КАЖУН ад *казаць?* — *Кажун*

*КАЖУРА.— *Кажура.* СЛП *Кажюра.*

КАЖУХ.— *Кажух, Кожух; Кажушка, Кажушкевіч; Кажухоўскі.* Рус. у XV—XVI стст. *Кожух* (Туп.). СРП *Кожухов, Кожушкин*

КАЖЭКА ад *казаць?* — *Кажэка, Кажэкін; Кажэцкі*

КАЖЭЎНІК рэг., рус. *кожевник* 'гарбар'.— *Кажэўнік, Кажэўнікаў.* Рус. у XVI ст. *Кожевник* (Туп.). СРП *Кожевников*

КАЗА, памянш. КОЗІК.— *Каза, Козін, Козінаў, Козіч, Казенка, Казянкоў; Казюк, Казюкоў; Козік, ?Козык; Казінскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Коза* (Туп., БА, I, 222). Рус. у XIV—XVII стст. *Коза, Козка* (Туп.). СРП *Козин, Козицкий*

КАЗАДОЙ назва птушкі.— *Казадой, Казадоеў.* СРП *Козодоев*

КАЗАК, памянш. КАЗАЧОК.— *Казак, Козак, Казакевіч, Казачэнка, Казачонак; Казачук; Казачок, Казачкоў; Казача; Казакоўскі, Казачэўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Казак* (БА, I, 218). Рус., укр. у XV—XVII стст. *Козак, Козачок* (Туп.). СРП *Козаков, Козакевич, Козачковский, Казаков, Казачков, Казаченко*

КАЗАЛУП.— *Казалуп.* СРП *Козолупов*

КАЗАН, памянш. КАЗАНІК, КАЗАНЕЦ 'казан, кацёл', рус. рэг. 'прылада для лоўлі рыбы' (Дабр.).— *Казан, Казаневіч; Казанікаў; Казанцэвіч; Казанскі* магчыма і ад Казань. Чув. УІ *Казан* (Магн.). Бел. у XVI—XVII стст. *Казан, Козан* (Туп., БА, I, 222). Рус. у XVI ст. *Казан* (Туп.). СРП *Казанов*

КАЗАРОВЕЦ з в. Казары, Казарова.— *Казаровец*

КАЗАРЭЗ.— *Казарэз, Казарэзаў.* Бел. у XV—XVI стст. *Козорез, Козарез* (БА, I, 223). СРП *Козорезов*

*КАЗБЕР.— *Казбярук, Казбірук* пры [е]>[і]. СРП *Казберов.* СЛП *Казберас*

КАЗЕЙ рус. *козей, казейка,* 'шчыкалатка, костачка нагі' (Даль).— *Казей, Казейка.* Чув. УІ *Казей* (Магн.). Укр. у XVI ст. *Казейко* (Туп.). СРП *Казеев*

КАЗЕКА рус. рэг. *казека* 'вош' (Дабр.), магчыма, ад *казаць* ці *казіць?* — *Казека, Казецкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Казека, Козека* (БА, I, 218; Туп.). Укр. у XV—XVII ст. *Козека, Козика* (Туп.)

*КАЗЕЛА, памянш. ?КАЗЕЛЬКА.— *Казéла; Казéлька.* СЛП *Казела, Казеле, Козела*

*КАЗЕХА.— *Казéха.* Параўн. КАЗЕКА

*КАЗЕЦ.— *Казéц*

КАЗЁЛ.— *Казёл, Кóзел* з перастаноўкай націску, *Казлóў, Казлéвіч, Казлóвіч, Казлéнка, Казлёнак, Казлéня, Казлянóк; Казéльскі, Казлóўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Козел, Козёл* (БА, I, 222; Туп.). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Козел* (Туп.). СРП *Козлов, Козлевич, Козленков, Козлин, Козлинский, Козловский*

КАЗІНЕЦ 'падагра' (БРС), рус. *казинец* 'матэрыял, якім пакрываюць курткі' (Дабр.).— *Казінéц.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Козинец, Казинец* (БА, I, 222; Туп.)

КАЗЛЁНАК рэг. 'казляня'.— *Казлёнак.* Параўн. КАЗЁЛ

КАЗЛЯК назва грыба.— *Казля́к, Казлякéвіч*

КАЗНАДЗЕЙ ст. бел. *казнодей, казнодея* 'прапаведнік' (Нас., АУ), рэг. *казнадзея* тое ж (Нас.), рус. *казнодей* 'спрытны, працавіты чалавек' (Даль).— *Казнадзéй*

КАЗНАЧЭЙ.— *Казначэ́еў.* СРП *Казначеев*

*КАЗУБАЙ.— *Казубáй.* Параўн. Чув. УІ *Казыбай* (Магн.)

КАЗУЛЯ, памянш. КАЗУЛЬКА 'дзікая каза' (БРС). *Казýля; Казýлька.* Бел. у XVI ст. *Козуля* (Туп.). СРП *Козулин*

*КАЗУН, памянш. КАЗУНКА.— *Казýн, Казунóў; Казýнка.* Бел. у XVI ст. *Козун* (Туп.)

КАЗУРА ўкр. *козуря* памянш. і ласк. ад *казак* (Грынч.), параўн. бел. *казурка* 'казяўка', 'вош' (БРС).— *Казýра.* Бел. у XVIII ст. *Козурка* (БА, I, 223)

*КАЗУСЬ.— *Кáзусь, Казусёў, Казусёнак; ?Казýшчык*

*КАЗУТА.— *Казýцін*

*КАЗЮКА.— *Казю́ка*

КАЗЮЛЯ рус. *казюля* 'змяя', 'вош' (Дабр.), бел. *казюлька, казюля* 'казяўка' (БРС, Нас.).— *Казюлéвіч.* СРП *Козюлин, Казюлин*

*КАЗЮТА.— *Казю́цін, ?Казю́чыц*

*КАЗЯБА.— *Казя́ба*

*КАЗ'ЯНЯ.— *Каз'я́нін*

КАЙ, памянш. КАЙКО, КАЕШКА рус. 'зарок, дагавор, абяцанне' (Даль), тур. 'бура, вецер' (Будаг.), тат. 'які, каторы', 'іншы' (ТРС).— *Кáеў; Кáйка, Кайкó; Каéшка.* СРП *Каешков*

КАІН бел. лайл. 'пракляты, акаянны' (Нас.).— *Каінаў.* СРП *Каинов*

*КАЙДА тат., кірг. 'дзе' (ТРС, КРС).— *Кайдоў*

*КАЙДАН.— *Кайданаў.* СРП *Кайданов*

*КАЙДАНІК.— *Кайданікаў*

*КАЙСАР кірг. 'рашучы, смелы, дужы', 'легкадумны, дурнаваты' (КРС).— *Кайсарэнка.* Каз. УІ *Кайсар* (Жануз.). СРП *Кайсаров*

*КАКА(В)УЛЯ.— *Какавулін, Какаўлін.* Параўн. КАКОЎКА

*КАКОЙКА.— *Какойчанка*

КАКОРА, КОКАР рэг. *кокора* 'дэталь абшыўкі лодкі, шпангоўт' (Масл.), рус. *какора, кокорь, кокорыга* 'бервяно з карнявішчам, дрэва з коранем' (Даль, Дабр.).— *Какора, Какорын, Какорыч; ?Кокар* з пераносам націску. Рус. у XVI—XVII стст., укр. у XVII ст. *Кокора* (Туп.). СРП *Кокорин, Кокоринов, Какорин*

КАКОЎКА рус. *коковка* 'булдавешка, галоўка', 'палка-крывуля, кульба, кульбака' (Даль).— *Какоўка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Коковка* (БА, І, 223). У Туп. у XVI ст. *Коковка.* СРП *Каковкин*

КАКУРА рус. *кокура, кокурка* 'вясельны праснак', 'абаранкі', *кокур* 'грош, грошы' (Даль), 'аржаны праснак' (Мельн.), *какурка* 'ватрушка' (Мірт.).—*Какура.* СРП *Кокурин, Кокуркин*

КАЛАДЗЕЙ ст. бел. *колодей* 'калеснік' (Нас., АУ), рус. *колодей* 'хто працуе абы-як', 'поварскі нож' (Даль), укр. *колодій* 'калеснік', 'вялікі нож' (Грынч.).— *Каладзей.* У Туп. у XVI ст. *Колодей.* СРП *Колодиев*

КАЛАКОЛЬНІК 'звоннік, той, хто робіць званы'?— *Калакольнікаў.* Рус. у XVII ст. *Колокольник* (Туп.). СРП *Колокольников*

*КАЛАЛА.— *Калала*

КАЛАМАР устар. *каламар* 'чарніліца' (Нас.), рус. *каламарь* тое ж (Даль), укр. *каламарь* тое ж (Грынч.).— *Каламар*

КАЛАМІЕЦ укр. *коломиець* 'жыхар Каламійскай акругі', 'хто здабывае соль' (Грынч.). — *Каламіец.* Бел. у XVII ст. *Коломиец,* укр. у XVI—XVII стст. *Коломиец, Коломыец* (Туп.). СРП *Коломийцев, Калломейцев*

КАЛАН тат. *колан* 'дзікі конь' (ТРС), алт. *калан* 'дань, подаць' (Будаг.).— *Каланчук.* Чув. УІ *Калан* (Магн.)

ҚАЛАНТАЙ параўн. цюрк. *кулунтай* 'жарабя', узб. *кулунтаі*, уйгур. *кулантаі* 'дзікі асёл' (гл. падрабязны разбор прозвішча ў Труб. Этимология, 1966, стр. 42—44).— *Қалантáй.* Бел. у XVI ст. *Қолонтай* (БА, I, 224)

ҚАЛАНЦАР ст. рус. *калантарь* 'безрукаўны панцыр' (Ср.), параўн. таксама бел. рэг. *калантырыць* 'прасіць, выпрошваць' (Нас.), укр. *калантарити* 'гучна гаварыць' (Грынч.).— *Қаланцáр.* Параўн. СРП *Қалантар, Қалантаров, ?Қалантыров*

ҚАЛАТУХА 'калатуша, жыдкая гразь' (Дзярж.— М. Б.).— *Қалатýхін.* СРП *Қолотухин*

ҚАЛАТУША.— *Қалатýша*

ҚАЛАУР рэг. *калавур* 'каравул' (Нас.).— *Қалаýр, Қалавýр.* Бел. у XVI—XVII стст. *Қалаур, Қалавур* (БА, I, 218; Туп.). Рус. у XVI ст. *Қалаур* (Туп.)

*ҚАЛАЦЕЙ ад *калаціць?*—*Қалацéй, Қалацэ́й*

ҚАЛАЧ, памянш. ҚАЛАЧЫҚ.— *Қалачóў; Қалачы́к; Қалачы́нскі.* СРП *Қалачов, Қалачёв, Қолачевский*

ҚАЛАЧНІҚ 'той, хто выпякае ці прадае калачы'.— *Қалáшнікаў* пры [чн]>[шн]. Бел. у XVI *Қолачник* (БА, I, 223). СРП *Қалашников*

ҚАЛАШ кірг. 'бедны, бездапаможны, сірата' (Будаг.).— *Қалáш; Қалашýк*

*ҚАЛАШЭЙН.— *Қалашэ́йнаў*

ҚАЛБЕҚА параўн. кірг. *келбек* 'балбатун' (ҚРС), параўн. літ. *kalberti* 'гаварыць' (Фрэнк.).—*Қалбéка.* Чув. УІ *Қалбекей* (Магн.)

*ҚАЛБУН.— *Қалбун.* Параўн. ҚАЛБЕҚА

ҚАЛГАН, ҚАЎГАН рэг. зневаж. *калган, каўган* 'дурная галава', 'дурань' (Дзярж.— М. Б.), рус. *калган* назва расліны, *колган, калган* 'грубая, непрыгожая пасуда' (Даль), укр. *калган* назва расліны (Грынч.), тат. *калган* 'адкладзены', 'астатні' (ТРС).— *Қалгáнаў; Қаўгáнаў; Қóўганаў; Қаўганчýк.* Чув. УІ *Қалган* (Магн.). Укр. у XVII ст. *Қовган* (Туп.). СРП *Қалганов, Қолганов*

ҚАЛДАЙ кірг. гіст. 'назва аднаго з чыноў адміністрацыі манголаў', 'маленькая перапечка' (ҚРС).— *Қалдáеў.* СРП *Қолдаев*

ҚАЛДУН.— *Қалдунóў*

*ҚАЛДУШҚА.— *Қалдýшка.* Параўн. ҚАЛДЭҚА

ҚАЛДЫБА рэг. 'кульгавы, крываногі' (Нас.), *колдыба, калдыбай* 'храмы, кульгавы' (Дабр.).— *Қалды́баў.* СРП *Қалдыбин*

ҚАЛДЭҚА параўн. рэг. *калдыка* 'кульгавы' (Маг.— В. Л.), *калдыга* 'кульгавы крываногі' (Нас.), рус. *колдыка* 'хто вымаўляе колды замест когда', 'храмы, кульгавы' (Даль), параўн. таксама кірг. *калдык* 'астатак, рэшта', 'патомак' (ҚРС).— *Қалдэ́ка*

ҚАЛЕГА, памянш. ҚАЛЕЖҚА.— *Қоле́шка* пры [ж]>[ш]. СРП *Колегов.* Параўн. ҚАЛІГА

*ҚАЛЕДНІК.—*Қале́днік*

ҚАЛЕЙ, памянш. ҚАЛЕЙҚА, ҚАЛЕЙЧЫҚ рэг. *калей, калея* 'чарга' (Нас.).— *Қале́й, Қале́еў; Қале́йка; Қале́йчык*

*ҚАЛЕЙНІҚ.— *Қале́йнік.* Бел. у XVI ст. *Қолейник* (БА, I, 223).

ҚАЛЕҚА, памянш. ҚАЛЕЧҚА.— *Қале́ка, Қале́чыц, Қале́чыч, ?Қале́чка,* якое магчыма і ад ҚАЛЬЦО (гл.). Бел. у XVIII ст. *Қалека* (БА, I, 218). Рус. у XIV—XVI стст., укр. у XVI ст. *Қалека* (Туп.). СРП *Қалекин*

ҚАЛЕНА, параўн. ҚАЛЕНҚА, ҚАЛЕНЬҚА, ҚАЛЕНІҚ.—*Қале́на, Қаляне́віч; Қале́нка, Қалянко́віч, Қале́нчыц, Қале́нчанка, Қаленціёнак; Қалянчу́к; Қале́нька; ?Қале́нік.* Бел. у XVI ст. *Қолено* (БА, I, 223). Рус. у XV—XVI стст., укр. у XVI—XVII стст. *Қолено, Қоленко* (Туп.). СРП *Қоленко, Қоленков*

ҚАЛЕНДА.— *Қале́нда*

*ҚАЛЕСНЫ ад кола?— *Қале́сны*

*ҚАЛЕТА параўн. кірг. *калет* 'памылка, няпраўда' (ҚРС).—*Қале́та.* СРП *Қалетин*

*ҚАЛЕТНІҚ.— *Қале́тнік.* СРП *Қолетников*

*ҚАЛЕХТО.— *Қале́хто*

ҚАЛІБЕР рэг. *калібір* 'калібр' (Нас.), рус. *калибер* тое ж (Даль).— *Қалі́бер, Қалі́бераў*

*ҚАЛІБЕРДА.— *Қалі́берда, Қалібярда́*

ҚАЛІВА.— *Қа́ліва*

ҚАЛІГА ст. рус. *калига* 'башмак' (Ср.), рус. *калига* 'калега, каляга', 'мокры снег, халепа', 'бручка' (Даль, Мельн.).— *Қалі́гін*; У Туп. у XVII ст. *Қалига*

ҚАЛІҚШТА параўн. літ. *kalikštyti* 'кляпаць касу, вастрыць нож' (Фрэнк.).— *Қалі́кшта*

ҚАЛІЛА рус. *калило* 'нагрэты металічны прут, якім прапальваюць дзіркі' (Даль), укр. *калило* 'гразь' (Грынч.).— *Қалі́лец,* магчыма, ад назвы н. п. Қаліла

*ҚАЛІМАС.— *Қаліма́саў*

ҚАЛІНА, памянш. ҚАЛІНКА, ҚАЛІНОҚ, ҚАЛІНІҚ, ҚАЛІНЕЙКА, ҚАЛІНЕЦ. — *Каліна, Калінін, Калінёнак; Калінка, Калінкін, Калінчанка; Калінкоў; Калінік, Калінічэнка; Калінейка; Калінец; Каліноўскі, ?Калінскі;* усе магчымы ад УІ *Каліна, Калінік*<*Калиник.* СРП *Калинин, Калиненко, Калинов, Калинович, Калиничев, Калинкин, Калиночкин, Калинцев, Калиничев, Калиновский, Калинский*

ҚАЛІННІҚ.— *Каліннікаў,* магчыма, з УІ *Калінік*< *Калиник.* СРП *Колинников*

*ҚАЛІНША.— *Калішын*

ҚАЛІТА ст. бел. 'сумка, мяшочак на грошы'.— *Каліта́.* Бел., рус. у XVI—XVII стст. *Калита* (Туп.). СРП *Калитин*

ҚАЛІТНІҚ рус. *калитник* 'валакіта, ухажор' (Даль). — *Калітнік.* Бел. у XVI ст. *Калитник* (БА, I, 218). Параўн. ҚАЛІТА

*ҚАЛІТУХА.— *Калітуха*

*ҚАЛІХ.— *Каліх, Калішэвіч; Калішчук*

*ҚАЛІШ.— *Калішэвіч.* СЛП *Калишюс*

ҚАЛМЫҚ 'калмык', рэг. 'касмыль' (Дзярж.—М. Б.), рус. *калмык* 'чорная ці чорна-бурая аўчына з кароткай воўнай' (Даль).— *Калмык, Калмычэнка.* Рус. у XVI—XVII стст. *Колмык, Калмык* (Туп.). СРП *Калмыков*

ҚАЛОДА, ҚАЛОДҚА.—*Калода; Калодка; Калодзька; Каладок; Каладзінскі, Каладзынскі, Каладніцкі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Колодка, Колодко, Клода* (БА, I, 224; Туп.). Рус., укр. у XVI ст. *Колодка, Колотка* (Туп.). СРП *Колодин, Колодкин, Колодков*

ҚАЛОДЗЕЖНЫ.— *Калодзежны*

ҚАЛОДНІҚ устар. рэг. 'вязень, закаваны ў калодкі' (БРС).— *Калоднік; Каладніцкі*

ҚАЛОНЬ кірг. *колон* 'доўгая каса ў жанчыны' (ҚРС).— *Калонь.* СЛП *Калонас*

ҚАЛОША, памянш. ҚАЛОШҚА 'калоша, штаніна', рэг. устар. 'анучка, абмотка, якою жанчыны абмотвалі нагу' (ҚСЧ), 'панчоха без «ступака»' (Дзярж.—М. Б.).— *Калоша, Калошын, Калошыч; ?Калошк* пры апушчэнні канцавога [а] з мэтай адштурхоўвання ад апелятыва; *Калошка, Калошкін.* Бел. у XVII ст., укр. у XVI—XVII стст. *Калоша* (Туп.). СРП *Колошин, Калошин*

ҚАЛПАҚ гл. ҚАЎПАК

ҚАЛТАН рус. арх. *калтан* 'дробны плывучы лёд са

снегам, шарош' (Даль); параўн. кірг. 'вёрткі, мітуслівы' (КРС).— *Калта́н*

ҚАЛТУН гл. ҚАЎТУН

ҚАЛТЫГА рэг. *калтыга* 'скупы, суцяга, суцяжнік', 'абманшчык, карцёжнік' (Нас.), параўн. літ. *kaltas* 'вінаваты каму што-небудзь, даўжнік' (Фрэнк.).— *Қалты́га, Қалты́гін*

ҚАЛУГА параўн. *калюга* 'выбоіна на дарозе, лужа' (БРС, Нас.), рус. *калуга* 'багна, балота' (Даль).— *Қалу́га, Қалу́гін, Қалу́жанка, Қалужо́нак.* Чув. УІ *Қалуга* (Магн.). Бел. у XVIII ст. *Қалуга* (БА, I, 218). Рус. у XV—XVII стст. *Қалуга, Қолуга, Қалужка* (Туп.). СРП *Қалугин*

ҚАЛУЖНЫ.— *Қалужны.* Параўн. ҚАЛУГА

ҚАЛУН 'сякера, якою колюць дровы', рэг. 'тупая сякера', 'недалёкі чалавек' (Дзярж.— М. Б.), параўн. тат. *колун* 'дзікі конь' (ТРС).— *Қалу́н, Қалуно́ў*

ҚАЛУП(А) ад *калупаць?— Қалупо́віч.* Параўн. ҚАЛУПАЙ

ҚАЛУПАЙ рус. *колупай* 'капун, маруда, мяла' (Даль), параўн. бел. *калупацца* 'павольна рабіць'.— *Қалупа́й, Қалупа́еў, ?Қаўпа́еў.* Бел. у XVIII ст. *Қолупай* (БА, I, 224). Рус. у XV—XVI стст. *Қолупай* (Туп.). СРП *Қолупаев*

ҚАЛУПАХА ад *калупаць, калупацца.— Қалупа́ха, Қалупа́хін.* Параўн. ҚАЛУПАЙ

*ҚАЛХУТА.— *Қалху́та*

ҚАЛЫБА параўн. тат. *калыб* 'мерка' (Будаг.).— *Қалыбенка*

ҚАЛЫГА рус. *колыга* 'скупы, скупердзяй' (Даль).— *Қалы́га; Қалы́гін.* СРП *Қалыгин*

ҚАЛЫСҚА.— *Қалы́ска*

*ҚАЛЫХА, памянш. ҚАЛЫШҚА ад *калыхаць.— Қалы́шка,* параўн. ҚАЛЫХАН

ҚАЛЫХАН ад *калыхаць 'калыханы'?— Қалы́хан*

*ҚАЛЬ, *ҚАЛЯ, памянш. ҚАЛЬҚА.— *?Қалю́к, Қалько́, Қа́льчанка.* Рус. у XVII ст. *Қаля* (Туп.). СЛП *Қалюкас*

*ҚАЛЬВА.— *Қа́львін.* Параўн. СЛП *Қальвайтіс*

*ҚАЛЬМАҚ.— *Қальма́к, Қальмако́ў.* Бел. у XVIII ст. *Қальмак* (БА, I, 218)

ҚАЛЬНІҚ укр. *кальник* 'перапечка' (Грынч.).— *Қа́льнік; Қальніцкі.* СРП *Қальницкий*

КАЛЬЦО, памянш. КАЛЕЧКА рэг., рус. *кольцо* 'кольца', 'пярсцёнак'.— *Кальцо́ў, Кале́чкін; Кальчэ́ўскі.* СРП *Кольцов*

КАЛЮЖНЫ.— *Калю́жны.* Укр. *Колюжный.* Параўн. КАЛУГА, КАЛУЖНЫ

*КАЛЮПАН.— *Калюпа́наў*

КАЛЮЧЫ.— *Калю́чы*

*КАЛЯГА.— *Каля́га.* У Туп. у XVII ст. *Коляга.* СЛП *Калягa*

КАЛЯДА.— *Каляда́, Каля́дзін; Каля́дзіч, Калядзёнак; Калядзю́к; Каля́дка; Калядзінскі.* Бел., укр. у XVI—XVII стст. *Коляда, Коледа* (Туп.). СРП *Колядин, ?Колядов, Коледин*

КАЛЯК, КАЛЯКА, памянш. КАЛЯЧКА бел. *коляк* 'кол' (Нас.), укр. *коляка* тое ж (Грынч.), параўн. таксама бел. рэг. *калякаць* 'гаварыць, гутарыць' (Дзярж.— М. Б.).— *Калякóў; Калячóнак; Каля́чка.* СРП *Калякин*

*КАЛЯНЦЁН, памянш. КАЛЯНЦЁНАК.— *Калянцёнаў, Каленціёнак*

КАЛЯНЫ, памянш. КАЛЯНКО.— *Каляне́віч; Калянко́віч; Калянчу́к; Калянюк;* усе магчымы і ад КАЛЕНА (гл.)

*КАЛЯСЕНЬ, памянш. *КАЛЯСЕНЬКА 'каляснік'?— *Калясе́нь, Ко́лесень* з перастаноўкай націску, *Каляснёў; Калясе́нька.* СРП ?*Колеснев*

КАЛЯСНІК.— *Каляснік; Кале́снік* з перастаноўкай націску, *Кале́снікаў, Калеснікéвіч; Калеснікóвіч; Калясніцкі.* Бел у XVI—XVIII стст. *Колесник* (БА, I, 224). СРП *Колесник, Колесников*

КАЛЯСО 'кола'.— *Кóлесаў.* Укр. у XVII ст. *Колесо* (Туп.)

*КАМАДЗЕЙ.— *Камадзе́й*

КАМАЙ тат. *комай* бат. 'маннік' (ТРС), кірг. *кумай* 'спакойны конь', 'гончы сабака' (Будаг.).—*Кама́й.* Чув. УІ *Камай* (Магн.). У Казані ў XVII ст. *Камай* (Туп.)

КАМАНДА, памянш. ?КАМАНДЫШКА.— *Камандзе́нка; Каманды́шка.* СРП *Командин*

КАМАНДЗІР.— *Камандзíраў.* СРП *Командиров*

КАМАР.— *Кама́р, Ко́мар* з пераносам націску *Камарóў, Камарóвіч, Камарэ́нка; Камарóўскі, Камарэ́ўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Комар* (БА, I, 224; Туп.). Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Комар, Комарко* (Туп.).

СРП *Комар, Комаров, Комаровский, Камаровский, Камаринский, Камарицкий*

КАМАЧ тат. *комач* 'кумач' (ТРС).— *Камáч, Камачóнак*

КАМАШКА рус. *комашка* 'камарык, мошка, казюлька' (Даль), укр. *комашка* памянш. ад *комаха* 'насякомае', 'муравей' (Грынч.).— *Камáшка; Камашы́нскі*

*КАМБАЙ параўн. кірг. *кембай* 'канвой' (КРС).— *Камбаёў*

*КАМЕДА.— *Камéда, Камéдзін*

*КАМЕЙКА.— *Камéйка*. СРП *Камейко*

*КАМЕЙША.— *Камéйша*

*КАМЕКА.— *Камéка*

КАМЕЛЬ, памянш. КОМЛІК.— *Камéль, Камлёў, Камлёнка, Камлянкóў, Камлёнак; Камлю́к; Кóмель* з перастаноўкай націску; *Кóмлік*. Бел. у XVII ст. *Комлик* (БА, I, 224). Рус. у XVI ст. *Комель* (Туп.). СРП *Комлев*

КАМЕННЫ, КАМЕНКА, КАМЁНКА.— *Камéнны, Камянны́; Кáменка, Камёнка, Камянкóў; Камянчу́к*. Бел. у XVIII ст. *Каменка* (БА, I, 218; Туп.). Рус. у XVII ст. *Каменной* (Туп.). СРП *Каменкин, Каменков*

КАМЕНЬ, памянш. КАМЯНЁК.— *Кáменеў; Камяню́к; Камянькóў; ?Камянчу́к; Камéнскі, Камéнскіх, Камянéцкі*. Рус. у XVII ст. *Камень* (Туп.). СРП *Каменев, Каменевич, Каменцев, Каменецкий, Каменский*

КАМЕРА.— *Кáмера*

*КАМЕШ.— *Камеш*

КАМЗОЛ.—*Камзóлаў*. СРП *Камзолов*

КАМІСАР, памянш. КАМІСАРЧЫК ст. бел. *комисар* 'чыноўнік для разгляду спрэчных спраў' (Нас., АУ).— *Камісáраў; Камісару́к; Камісáрчык; Камісарчу́к*. Бел. у XVII ст. *Комисар* (БА, I, 224). СРП *Комисаров, Комиссаров*

*КАМІШКА.— *Камі́шчанка*

КАМКАР кірг. 'снежныя крупы' (КРС).— *Камкáр*

КАМЛАЧ 'калмач, калматы'.— *Камлáч*

КАМЛЫК, памянш. КАМЛЫЧЫК рэг. 'касмыль'.— *Камлы́чык*

КАМЛЮК рэг. 'камель' (КСЧ) 'невысокі дзябёлы чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Камлю́к*

КАМОДА.— *Камóдзін*

КАМОК рэг., рус. *комок* 'камяк'.— *Камóк; ?Камкó; Камóцкі?* У Туп. у XVI ст. *Комок*. СРП *Комков, Камков*

КАМОРА, памянш. КАМОРКА.— *Камо́рчанка*

КАМОРНІК.—*Камо́рнік, Камо́рнікаў*

*КАМОСА, памянш. *КАМОСКА.— *Камо́ска.* Бел. у XVI ст. *Комоса* (БА, I, 224)

КАМПАН.— *Кампа́н*

КАМПАНІЕЦ 'член кампаніі'?— *Кампаніец.* СРП *Компанеец*

КАМЧАТНЫ ст. рус. *камчатыи* 'зроблены з камкі' (Ср.)— *Камча́тны.* Рус. у XVII ст. *Камчатой* (Туп.)

*КАМШЫЛА.— *Камшы́лаў*

*КАМЫНЯ.— *Камы́нін.* СРП *Камынин*

КАМЫШ 'чарот'.— *Камы́ш; Камышко́, Камы́шкін.* СРП *Камышин, Камышков*

КАМЯГА ст. бел. 'лодка, выдаўбленая з калоды' (Нас., АУ), рэг. 'карыта' (Бяльк.), рус. *комяга* 'выдаўбленае з бервяна карыта' (Дабр.).— *Камя́га, Камя́гін.* СРП *Комягин*

КАМЯК.— *Камя́к, Камяко́віч*

КАНАВА, памянш. КАНАЎКА.— *Кана́ўка; Канаўчу́к.* СРП *Канавин*

КАНАВАЛ, памянш. КАНАВАЛІК, КАНАВАЛЬЧЫК.— *Канава́л, Канава́лаў, Канава́ленка, Канавалёнак; Канавалю́к; Канава́лік; Канавальчу́к; Канава́льчык.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Коновал* (БА, I, 224). Рус. у у XVII ст. *Коновал* (Туп.). СРП *Коновалов*

КАНАВОД.— *Канаво́д*

КАНАПЛЯ, памянш. КАНАПЕЛЬКА.— *Канапля́, Канаплёў, Канаплін, Кано́пліч; Канапе́лька, Канапе́лькін.* Бел. у XVI ст. *Конопелька* (БА, I, 224; Туп.). Укр. у XVI ст. *Конопля* (Туп.). СРП *Коноплин, Коноплёв*

КАНАПЛЯНІК.— *Канапля́нік, Канапля́ннік*

*КАНАТОП.— *Канато́паў*

КАНДАК рус. *кондак* рэліг. 'песня ў гонар Хрыста, Багародзіцы ці іншага святога' (Даль), укр. тое ж (Грынч.), тат., тур. *кондак* 'пялёнка' (Будаг.). –*Конда́к. Кандако́ў.* У Туп. у XV ст. *Кондак.* СРП *Кондаков, Кандаков*

КАНДАЛ параўн. кірг. *кандала* 'клоп' (КРС), магчыма, форма адз. л. ад *кандалы?— Ко́ндал, Ко́ндаль. Кандале́віч.* СРП *Кандалин, Кандалов*

КАНДЗЕР, КАНДЗЕРА, рэг. *кандзер* 'ячная ці пшанічная каша' (Бяльк.), рус. *кандёр* 'крупнік' (Дабр.), 'пахлёбка з пшана', 'нясмачная страва, баланда' (Ціх.),

укр. *кандьор* 'жыдкая кашка з круп ці пшана, кулеш' (Грынч.).— *Кандзе́р, Ко́ндзера, Кандзе́раў; Кандзярэ́шка.* Чув. УІ *Кондеряк* (Магн.). СРП *?Кондиров.* СЛП *Кандерас*

*КАНДЗІНЕР.—*Кандзі́нераў*

*КАНДЗІРАНДА.— *Кандзіра́нда*

*КАНДЗЮРА.— *Кандзю́рын*

КАНДЗЮХ рэг. 'трыбух', 'пузаты чалавек' (Мсцісл.), 'страўнік жывёліны' (Бяльк.), рус. *кандюх* 'кішкі жывёліны' (Дабр.).— *Кандзю́х, Кандзюхо́ў*

*КАНДУХ.— *Кандухо́віч.* Параўн. КАНДЗЮХ

КАНДЫБА 'кульгавы, храмы' (БРС, Нас., Бяльк.), 'маруда', 'павольны ў хадзе' (Нас.), укр. *кандыба* 'дрэнны конь, кляча' (Грынч.).— *Канды́ба, Кандыбо́віч.* Укр. у XVI—XVIII стст. *Кандиба, Кондиба* (Туп.). СРП *Кандыба*

КАНДЫБАЙЛА. — *Кандыба́йла.* Параўн. КАНДЫБА

КАНДЫДАТ.— *Кандыда́таў*

*КАНДЫЛЬ.— *Кандылёў*

КАНЕЦ.— *Кане́ц; Кане́цкі.* СРП *Концов*

*КАНОДА.— *Кано́да*

*КАНОЙКА.— *Кано́йка*

*КАНОКАР.— *Кано́караў*

КАНОНІК, памянш. ?КАНОНЧЫК, ?КАНОНАК.— *Кано́нік; Кано́нчык; Кано́нак,* усе магчымы і ад УІ *Конон*

КАНОПА, памянш. КАНОПКА параўн. літ. *kanopa* 'конскі капыт' (Фрэнк.), параўн. таксама рус. *коноль* 'каноплі' (Даль).— *Кано́пка.* СЛП *Конопа, Конопас*

КАНТАР 'бязмен', 'спявак у сінагозе' (БРС), рэг. 'фартух' (Камян.—Шат.), ст. рус. *контарь* 'бязмен' (Дзюверн.), рус. *кантар* тое ж (Дабр.).— *Ка́нтар; Кантару́к.* СРП *Кантор, Канторов, Канторович, Конторович*

КАНТОРШЧЫК.— *Канто́ршчыкаў*

*КАНТУЗОР.— *Кантузо́раў*

*КАНТЫЛЬ.— *Кантылёў*

*КАНУС.— *Канус*

КАНЦАВЫ.—*Канцавы́, Канцаве́нка*

КАНЦАН 'канцавы, канчанін'?—*Канца́н*

КАНЦЫЛЯРЧЫК.— *Канцыля́рчык*

*КАНЦЯВА.— *Канця́ва*

КАНЧАК параўн. кірг. *канчык* 'сука' (КРС).— *Канча́к*

КАНЧАНІН 'канцавы'.— *Канча́нін*

КАНЧЫНА рэг. 'смерць' (Дзярж.— М. Б.), рус. *кончина* тое ж (Даль), укр. 'край, канец', 'смерць' (Грынч.).— *Канчы́на*

*КАНЫГА.— *Каны́гін*. Рус. у XVII ст. *Коныга* (Туп.). СРП *Каныгин*

*КАНЫШ, памянш. КАНЫШКА.— *Ка́нышаў; Каны́шка*. Каз. УІ *Каныш* (Жануз.). У Туп. у XV ст. *Коныш*. СРП *Конышев*

*КАНЮЦКА.— *Каню́цка*

КАПА, памянш. КАПКА, КАПІЦА, КАПЧЫК.—*Капіч; Капко́* з пераносам націску; *Ка́піца; Ка́пчык; Ка́пскі, Капчы́нскі*. СРП *Капица, Капицин, ?Капкин*

КАПА, памянш. КАПІЦА.—*Капі́ца*

*КАПАНАЙКА.— *Капана́йка*. Параўн. КАПАНЫ

КАПАНЫ, памянш. КАПАНЕЦ, КАПАНОК.— рэг. *ка́паны* (ад *ка́пацъ*) 'вельмі падобны, як дзве каплі вады' (Нас.), укр. *капаний* 'вышыты, пакрыты вышыўкай' (Грынч.), магчыма, *капа́ны* (ад *капа́ць*).— *Капано́віч; Капане́ц, Капанцо́ў; Капано́к*. Параўн. каз. УІ *Капан* (Жануз.)

КАПАРЫХА параўн. укр. *капарити* 'дрэнна рабіць, капаць, пэцкаць', 'жыць у беднасці, у жабрацтве' (Грынч.).— *Капары́ха*

*КАПАРЭЙКА.— *Капарэ́йка*. Каз. УІ *Капар* (Жануз.). Параўн. КАПАРЫХА

КАПАЦІЛА ад *капацца* 'марудна рабіць'?—*Капаці́ла*. Параўн. КАПАШЫЛА, КАПАРЫХА

КАПАЧ, памянш. КАПАЧОК.— *Капа́ч, Капачо́ў, Капачэ́ня; ?Капацке́віч* пры [ч]>[ц]; *Капа́цкі, Капачэ́ўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Копач* (БА, І, 225). Укр. у XIV ст. *Копач* (Туп.)

*КАПАЧЭЛЬ.— *Капачэ́ль*

КАПАШЫЛА рэг. 'капун, маруда, чалавек, які павольна працуе', 'конь, што бяжыць дробнай рыссю' (Нас.).— *Капашы́ла, Капашы́лаў*

КАПЕЙКА.—*Капе́йка, Капе́йкін*. СРП *Копейко, Копейкин*

КАПЕКА ад *капацца* 'марудна рабіць'?— *Капе́ка*. Параўн. КАПАШЫЛА, КАПАРЫХА

КАПЕЦ.— *Капе́ц, Капцо́ў, Капцэ́віч*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Копец* (Туп., БА, І, 225). СРП *Копцов*

КАПІТАН, памянш. КАПІТАНЧЫК.— *Капіта́н, Капіта́наў; Капіта́нчык.* Бел. у XVIII ст. *Капитан* (БА, I, 218). СРП *Капитанов, Капитанский*

КАПІТУЛА рус., бел. устар. 'капітул, калегія духоўных асоб у каталіцкай царкве' (СРЯ).— *Капіту́ла*

*КАПІТУРА, памянш. КАПІТУРКА.— *Капіту́рка*

КАПІЦА гл. КАПА

КАПКА, памянш. КАПЧЫК рэг. 'капля', укр. тое ж (Грынч.).— *Капко́* з пераносам націску; *Ка́пчык; Капчы́нскі;* магчыма і ад КАПА (гл.). Параўн. КАПЛЯ

КАПЛАН, КАПЯЛЯН рэг. 'капелан' (Нас.).— *Ка́план; Капяля́н, Капялья́н.* СРП *Каплан, Капланов, Капланский*

КАПЛУН бел., рус., укр. 'пакладаны певень' (Нас., Даль, Грынч.), бел. рэг. *каплун* 'ежа з вады і накрышаных кусочкаў хлеба, з соллю ці цукрам' (Вешт.), укр. назва хітрага вала (Грынч.).— *Каплу́н, Каплуно́ў.* СРП *Каплунов, Каплунцев, Каплуновский*

КАПЛУНАТ 'пакладаны', параўн. рус. *каплунить* 'пакладаць пеўняў' (Даль), укр. *каплунити* 'пакладаць' (Грынч.).— *Каплуна́т*

КАПЛЯ, памянш. КАПЕЛЬКА.— *Ка́пля, Ка́пліч, Каплёнак; Ка́пелька.* Бел. у XVI ст., рус. у XVII ст. *Капля,* укр. у XVII ст. *Каплюк* (Туп.). СРП *Каплин, Капелькин*

КАПНА рэг. 'капа'.— *Капнін.* СРП *Копнин.* Параўн. КАПА

КАПОТА, памянш. КАПОТКА жарт. 'хламіда' (БРС), рэг. 'верхняе адзенне дзяцей, пальто' (Дзярж.—М. Б.).— *Капатко́ў,* магчыма і ад КОПАТ (гл.)

*КАПОЦЯ 'капота'?— *Капо́ця*

КАПРАЛ, КАПРАЛЬ.— *Капра́лаў; Капралёў*

*КАПРОН.— *Капро́ненка*

*КАПРЭЦ.— *Капрацэ́віч*

КАПТАН гл. КАФТАН

КАПТУР 'жаночы і дзіцячы галаўны ўбор', рэг. 'самая высокая прэдняя частка печы', 'абажур' (Бяльк.).— *Капту́р, Каптуро́віч; Каптурэ́ўскі.* У Туп. у XVII ст. *Каптур*

КАПУЗА рэг. 'вялікая шапка' (Сцяшк.), магчыма, ад *капацца* 'марудна рабіць'?— *Капу́за.* Параўн. КАПАРЫХА, КАПАШЫЛА

*КАПУЛ.— *Капу́л*

*КАПУР.— *Капýр, Капýраў.* Бел. у XVIII ст. *Капур* (БА, І, 218)

КАПУРА 'капун, маруда'?— *Капýра*

КАПУСТА.— *Капýста, Капýсцін; Капусцю́к; Капусцінскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Капуста* (БА, І, 218; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Капуста* (Туп.). СРП *Капуста; Капустин, Капусткин, Капустинский*

КАПУШ параўн. рус. *копуша* 'капун, маруда' (Даль), укр. *капуш* назва насякомага (Грынч.).— *Кáпуш, Кáпушаў*

*КАПЦЕЛЬ ад *капціць, капцець.*— *Капцялёў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Коптель* (БА, І, 225). Рус. у XVII ст. *Коптел* (Туп.). СРП *Коптелин, Коптелов, Каптелин, Каптелов.* Параўн. КАПЦІЛА

КАПЦІЛА параўн. бел. рэг. *капцець* 'дымець, курыць', 'цяжка працаваць, многа працаваць' (Дзярж.— М. Б.), рус. *коптить* 'дыміць, курыць', 'вэндзіць' (Даль), укр. *коптити* 'збіраць грошы, скупіцца, скнарнічаць' (Грынч.).— *Капціла, Капцілóвіч.* СРП *Каптилин*

*КАПЦЮГ.— *Капцю́г, Капцю́х* пры [г]>[х], *Капцюгóў*

КАПШАЙ параўн. бел. *копша* міфал. 'магільны дух' (Нас.), рус. *капшивый* 'худы, маларослы, заморaны', *капшак* 'дажджавы чарвяк' (Даль), укр *капшивий* 'неахайны, брудны' (Грынч.), тат. *капшау* 'мацаць, абмацваць' (ТРС).— *Капшáй*

КАПШУК 'мяшочак для тытуню' (БРС, Бяльк.), рэг. насмешл. 'тоўсты мужчына' (КСЧ), рус. 'мяшочак для тытуню' (Дабр.), з цюрк., кірг. *капчык* 'мяшочак, кашалёк'. 'пуза' (КРС).— *Капшýк, Капшукóў*

*КАПШУЛЬ.— *Капшýль*

КАПЫЛ, памянш. КАПЫЛЕЦ. — *Капылóў, Капылéнка; Капылéц.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Копыл* (Туп., БА, І, 225). Рус., укр. у XVI—XVIII стст. *Копыл, Копылко* (Туп.). СРП *Копылов, Копыленко*

КАПЫР, памянш. КАПЫРКА ад *капацца* 'марудна рабіць'?, параўн. таксама рус. *копырять, копырнуть* 'піхнуць, штурхнуць' (Даль), укр. *копиряти* 'калупаць' (Грынч.), параўн. і кірг. *капыр* 'іншавер, паганец, немусульманін' (КРС).— *Капы́рка, Капыркін.* Рус. у XVI ст. *Копыря* (Туп.). СРП *Копырин, Капырин*

КАПЫТ, памянш. КАПЫТОК, КАПЫТКА.— *Капытóў; Капытóк, Капыткóў; Капы́тка; Капытóўскі, Капы́цкі.* Бел. у XVI ст. *Капытко,* рус. у XV—XVII стст. *Копы-*

то, укр. у XVI ст. *Копытко* (Туп.). СРП *Копытов, Копытин*

КАПЫТНІК бел., рус. *копытник*, укр. *копитник* назва расліны (БРС, Даль, Грынч.).— *Капы́тнік*

*КАПЫШ, памянш. КАПЫШКА ад *капацца* 'марудна рабіць'?, параўн. рус. *копошиться* 'шавяліцца, варушыцца, кішэць' (Даль), укр. *копиш* 'капачка' (Грынч.).— *Ка́пыш, Ка́пышаў; Капы́шка; ?Ко́піш.* СРП *Копышев*

КАПЯЛЮШ.— *Капялю́ш*

КАРА, КАРА.—*Карэ́нка,* магчыма ад КАРЫ (гл.); *Кары́цкі,* магчыма і ад КАРЫТА (гл.). Бел. у XVI ст. *Кора* (БА, І, 225). Рус. у XVI—XVII стст. *Кора, Корка* (Туп.)

КАРАБА параўн. рэг. *карабаць* 'браць непаслухмянымі пальцамі, перагортваць', *карабкацца* 'лезці, чапляцца' (БРС), рус. *карабить* 'баранаваць', *карабкаться* 'лезці, чапляцца' (Даль), укр. *карабуниться* 'карабкацца, лезці' (Грынч.), параўн. літ. *karabà* 'хвароба', з польск. *choroba* (Фрэнк.).— *Кара́ба; Карабі́цкі.* СЛП *Караба.* СРП *Карябкин, Корябочкин*

КАРАБАН ад *карабаць?* — *Караба́н, Караба́наў; Караба́нь; Карабаню́к.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Карабан, Коробан, Коробанко, Коробанько* (Туп.; БА, І, 225). СРП *Карабанов; Коробанов.* Параўн. КАРАБА

КАРАБАЧ параўн. тат. *карабаш* бат. 'рагоз' (ТРС), тур. 'манах' (ТБР).— *Караба́ч.* Укр. у XVII ст. *Коробач* (Туп.)

КАРАБЕЙНІК.— *Карабе́йнік.* Рус. у XV—XVII стст. *Коробейник* (Туп.). СРП *Коробейников*

КАРАБЕЛЬНІК.— *Карабе́льнікаў.* СРП *Карабельников*

КАРАБЕЦ гл. КОРАБ

КАРАБОК 'скрыначка для запалак'.— *Карабо́к, Карабко́ў; Карабчу́к.* СРП *Коробков*

КАРАВАЙ, памянш. КАРАВАЙКА, КАРАВАЙЧЫК.— *Карава́й, Карава́еў; Карава́йчанка; Карава́йчык; Карава́йскі.* Бел. у XVI ст. *Коровай* (БА, І, 226). Рус., укр. у XV—XVII стст. *Коровай* (Туп.). СРП *Короваев*

КАРАВЫ.— *Кара́вы, Кара́він; Карава́цкі.* СРП *Корявин*

КАРАВЯК бел. 'каровін гной' (БРС), рус. *коровяк* тое ж (Дабр.), 'дрэнны і непрыгожы чалавек'

(Мельн.).— *Каравякоў.* Рус. у XIII ст. *Коровьяк* (Туп.). СРП *Коровяков, Коровякин*

КАРАГА рэг. 'корч, карчага'.— *Карага.* СРП *Корягин*

КАРАГАЙ тат. 'лістоўніца', 'сасна' (ТРС), кірг. 'елка' (КРС), башк., каз. 'сасна'.— *Карагай.* СРП *Карагаев*

КАРАГОДА 'карагод'?— *Карагода, Карагодаў; Карагодскі.* СРП *Корогодов, Корогодский, Карагодский*

КАРАГОДНЫ.— *Карагодны*

КАРАЕД.— *Караед, Караедаў*

КАРАК тат. *карак* 'злодзей, жулік' (ТРС), чув. *корак* 'воран' (Залатн.).— *Каракоў.* Бел. у XVIII ст. *Корак* (БА, I, 225). СРП *Караков, Коряков*

КАРАКА рус. *каряка, коряка* 'раздвоенае дрэва, разvіліна', 'раскірака' (Даль), 'крывое дрэва', 'незгаворлівы чалавек' (Мельн.), укр. *караки* 'месца, дзе раздвойваецца ствол дрэва' (Грынч.).— *Карака, ?Каракоў.* Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Карака, Коряка* (Туп.). СРП *Карякин, Корякин, Коряковский*

КАРАКУЛЬКА рус. *каракулька* 'крывуля, крывое дрэва' (Даль).— *Каракулька*

*КАРАКУШЭЙ тур. *каракуш* 'арол' (ТБР), параўн. тат. *каракош* тое ж (ТРС), кірг. *каракаш* 'баклан' (КРС), параўн. таксама рус. *каракушки, каракушком* 'карачкі, на карачках, на чацвярэньках' (Даль).— *Каракушэй, Каракушэеў*

*КАРАМЫШ.— *Карамыш, Карамышаў.* Рус. у XVI ст. *Карамыш* (Туп.)

КАРАНДЗЕЙ параўн. кірг. *карандай* 'чысты' (КРС).— *Карандзей.* Чув. УІ *Карандей* (Магн.). СРП *Карандеев*

КАРАНІК рэг. 'пчаліны вулей з кары' (Бяльк.).—*Каранік*

КАРАНІХА.— *Караніха*

КАРАНЯКА.— *Караняка.* Параўн. КОРАНЬ

*КАРАС.— *Карас.* Каз. УІ *Карас; Карасай* (Жануз.)

КАРАСЬ, памянш. КАРАСІК.— *Карась, Карасёў, Карасевіч; Карасюк; Карасік.* Рус. у XV ст., укр. у XVI—XVII стст. *Карась* (Туп.). СРП *Карась, Карасёв, Карасевіч, ?Карасин*

КАРАТАЙ рус. *коротай* 'кароткі кафтанчык', 'чалавек у кароткім адзенні' (Даль), цюрк. *кара* 'чорны' і *тай* 'жарабя' (Фасм.).— *Каратай, Каратаеў.* Каз УІ *Каратай* (Жануз.) У Туп. у XVI ст. *Коротай, Коротайко.* СРП *Коротаев, Каратаев*

КАРАТЫШ рэг. 'малы, нізкага росту чалавек' (Нас.), рус. *коротыш* тое ж, 'кароткая рэч' (Даль).— *Каратыш; Каратышэўскі*

*КАРАЦЕЦ.— *Каратцоў*. Параўн. КАРАТЫШ

КАРАЧ ст. бел. 'чыноўнік, саветнік пры татарскім хане' (Нас., АУ), параўн. рус. *карача, каряча* 'упарты, незгаворлівы чалавек' (Даль), параўн. тат. *карача* 'чорненькі' (ТРС), кірг. 'чорны', 'прасталюдзін' (КРС).— *Карач*. Бел. у XV ст., рус. у XVII ст. *Карач* (Туп.). СРП *Караченков*

*КАРАЧАН.— *Карачан*. Параўн. чув. УІ *Карачом* (Магн.). Параўн. КАРАЧ

КАРАЧУН рэг. 'курч, сутарча', 'нечаканая смерць у маладым веку', 'нядобры дух, які скарочвае жыццё' (Нас.), рус. *корочун* 'перадсмертныя сутаргі', 'смерць' (Дабр.), *карачун, карочун* 'канец, смерць, пагібель' (Даль).— *Карачун*

КАРАШОК рэг., рус. *корешок* 'каранёк, карэньчык'? — *Карашкоў*

*КАРБАЙ з цюрк. *кара* 'чорны' і *бай*?— *Карбаеў*

*КАРБАЛЬ.— *Карбалевіч*

КАРБАН рус. *карбан* 'малы, нізкаРослы чалавек, каратыш' (Даль), параўн. тат. *корбан* 'ахвяра' (ТРС).— *Карбан, Корбан, Карбановіч*

КАРБАНАР гіст. 'карбанар'.— *Карбунар* пры [о]>[у]

*КАРВЕЛЬ літ. *karvẽlis* 'глухі', 'голуб?' (Фрэнк.).— *Карвель* у выніку асваення ЛП *Карвеліс*

КАРВІГА рус. *корвига* 'булка хлеба' (Даль). *корвижка* 'булачка', 'пернік' (Дабр.).— *Карвіга*

КАРГА бел. зневаж. 'старая баба' (БРС, Нас.), рус. *корга, карга* тое ж 'пень у вадзе' (Даль), 'воран' (Мірт.), тат. *карга* 'варона', 'разява' (ТРС), башк., казах., кірг. *корга* 'варона' (КРС), кірг. 'дзіця' (КРС).— *Каргін; Каргальскі*. Рус. у XVII ст. *Карга* (Туп.). СРП *Каргин*

КАРДА, памянш. КАРДЗІК 'шчотка, на якой чэшуць воўну і бавоўну', *карда* 'загарода для скаціны ў полі', 'агарод у полі' (Даль), укр. *карда* 'шчотка, на якой чэшуць воўну ці лён' (Грынч.), параўн. літ. *kardà* (Фрэнк.), параўн. таксама каз. *кард* 'сварлівы чалавек, спаршчык' (Будаг.).— *Кардовіч; Кардзюк; Кардзюкоў, Кардзюкевіч; Кардзік*. Бел. у XVIII ст. *Корда* (БА, І,

225). СРП *Кардовский, Кордюков, Кордецкий.* Параўн. КОРДА

*КАРДАБЕНЬ.— *Кардабнёў*

*КАРДАС літ. *kárdas* 'меч, шашка, шпага', *kar̃das* 'эха' (Фрэнк.).— *Ка́рдас.* СЛП *Кардас*

КАРДАШ тат. *кордаш* 'равеснік, аднагодак' (ТРС), 'брат' (Будаг.), тур. тое ж (ТБР).— *Карда́ш.* СРП *Кардашёв*

*КАРДЗЮН, памянш. КАРДЗЮНОК.— *Кардзюнко́ў*

*КАРДЫМОН.— *Кардымо́н.* Параўн. СЛП *Кардімас*

КАРДЭЛЬ рус. *кардель* 'парусная снасць' (Фасм.).— *Кардэ́ль,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Карделіс, Корделіс*

КАРЖАВЫ рус. *коржавый* 'іржавы, пакрыты асадкам, нягладкі, шурпаты', (аб пладах, чалавеку) 'заморaны, недарослы, вялы' (Даль), 'сухі, зморшчаны' (Фасм.), укр. *коржавий* (аб скуры) 'высахлы і цвёрды' (Грынч.), параўн. бел. рэг. *каржавіць* (аб хлебе) 'засушваць у печы, перапячы, прыпаліць' (Нас.).— *Каржа́він.* СРП *Коржавин*

КАРЖАК бел. 'карчага' (БРС), рэг. (аб чалавеку) 'заморак, недаростак' (Дзярж.— М. Б.), 'сухая перапечка' (КСЧ), рус. *коржак* 'малое дзіця з вялікім жыватом, рахіцік' (Дабр.).— *Каржа́к, Каржако́ў.* У Туп. у XV—XVI стст. *Коржак*

КАРЖОЎНІК 'той, хто выпякае ці прадае каржы'? — *Каржо́ўнік*

КАРЖУЙ параўн. кірг. *каржай* 'быць худым' (КРС).— *Каржу́еў.* СРП *Коржуев*

КАРЖЭНЬ рэг. 'сухар, засушаная перапечка' (Нас.), рус. *коржень* 'сухар' (Дабр.).— *Каржэ́нь, Каржане́віч; Каржане́ўскі,* магчыма таксама з польск. *korzeń* 'корань'

*КАРЗЕЙ.— *Карзяёнак.* Параўн. КОРЗА

*КАРЗОН.— *Карзо́н.* Параўн. КОРЗА, КОРЗУН

КАРК рэг. 'карак' (Дзярж.— М. Б.).— *Карко́, Ка́ркін*

*КАРКАНІЦА.— *Карканíца*

*КАРКАШУП.— *Каркашу́п*

*КАРКОЗ.— *Карко́з, Карко́заў*

КАРКОТА, памянш. КАРКОТКА рус. *коркота* 'курчы, сутаргі, спазмы', зневаж. 'старызна, старая карга' (Даль).— *Карко́та; Карко́тка; Карко́цкі*

*ҚАРҚОШ, памянш. ҚАРҚОШҚА параўн. кірг. *каркеш* 'помслівы, злаславы' (ҚРС).— *Карко́шка.* Укр. у XVI ст. *Каркошка, Каркушка* (Туп.)

*ҚАРМАЗ, *ҚАРМАЗА.— *Карма́з, Ко́рмаз, Карма́за.* СРП *Кармазин.* Параўн. ҚАРМАЗІН

ҚАРМАЗІН, рэг. ҚАРМАЗЫН 'ярка-чырвонае сукно' (Нас.), рус. *кармазин* тое ж (Даль), укр. *кармазин* тое ж (Грынч.), з араб. *кырмизи* тое ж (Ср.).— *Кармазі́н, Кармазі́наў; Кармазы́н.* СРП *Кармазинов*

ҚАРМАН рэг. 'кішэнь' (Мсцісл.— В. Л.).— *Карма́н, Карма́наў.* Чув. УІ *Карман* (Магн.). Каз. УІ *Карман* (Жануз.). Бел. у XVI ст. *Корман* (БА, І, 225; Туп.). Рус. у XIV—XVII стст. *Корман, Корманко, Корманец* (Туп.). СРП *Карманов*

ҚАРМАЧ 'той, хто корміць'?, параўн. рэг. *кармачык* 'нож з адламаным канцом' (Нас.), параўн. кірг. *кармаш* 'схватка' (ҚРС).— *Кармачоў*

ҚАРМЫЗ(А).— *Карм́ызаў.* Параўн. каз. УІ *Кармыс* (Жануз.). Параўн. ҚАРМАЗІН, ҚАРМАЗ

ҚАРНАВУХ, ҚАРНАУХ, памянш. ҚАРНАВУШҚА, ҚАРНАУШҚА рэг. 'карнавухі, з кароткімі вушамі' (ҚСЧ).—*Карнаву́х, Карнаву́хаў, Карнаву́шанка; Карна́ух, Карна́ушанка; Карнаву́шка; Карна́ушка.* Бел. у XV—XVIII стст. *Корноух, Карнаух* (БА, І, 225). Укр. у XVII ст. *Корноух* (Туп.). СРП *Карнаухов, Карнаушкин, Корнаухов, Корноухов*

ҚАРНАҚ рус. *корнак* 'пагоншчык слана' (Даль), параўн. таксама рэг. *карнаць* 'адразаць, рабіць кароткім'.— *Карнако́ў; Карна́цкі.* СРП *Корнаков.* Параўн. ҚАРНАЧ

ҚАРНАЧ рэг. 'нож з адламаным канцом' (Юрч.), параўн. рэг. *карнаць.*— *Карна́ч, Карнацэ́віч; Карна́цкі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Корнач, Карнач* (Туп., БА, І, 225). У Туп. у XV—XVI стст. *Корнач.* СРП *Карначёв*

ҚАРНАШ параўн. рэг. *карнаць.*— *Карнашо́ў; Карнашэ́ўскі, Карнашы́цкі*

ҚАРОБҚА, памянш. ҚАРОБАЧҚА, ҚАРОБУШҚА.— *Каро́бка, Каро́бкін, Каро́бчыц; Каро́бачка; Каро́бушкін, Карабу́шчанка.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Коробка* (БА, І, 225). Рус. у XV ст., укр. у XV—XVII стст. *Коробка* (Туп.). СРП *Коробко, Коробкин*

ҚАРОВА, памянш. ҚАРОЎҚА.— *Каро́він; Каро́ўкін.* Бел. у XV ст. *Корова,* рус., укр. у XV—XVII стст.

Корова, Коровка (Туп.). СРП *Коровин, Коровкин, Коровушкин*

КАРОГВА, КАРОГАЎ ст. бел. *корогва* 'харугва' (Нас., АУ), рус. *корогва* тое ж (Даль), укр. *корогва, корогов* тое ж (Грынч.).— *Карóгвіч; Карóгавіч*

КАРОЗА рус. *корёза* 'соїка', 'задзіра, капрызны чалавек' (Дабр.).— *Карóза.* СЛП *Карозин*

КАРОЛЬ, памянш. КАРАЛЁК, КАРАЛЕЦ, КАРОЛІК, КАРОЛЬЧЫК, КАРОЛЬКА.— *Карóль, Каралёў, Карóліч, Каралéвіч, Каралéнка, Каралёнак, Каралéня; Каралю́к; Каралёк, Каралькóў; Каральчу́к; Каралéц; Карóлік; Карóльчык; Карóлька; Каралінскі;* усе магчымы ад УІ *Кароль* (БА, І, 94). СРП *Король, Королёв, Короленко, Королько, Корольков, Королюк, Корольчук, Королицкий*

*КАРОН, памянш. КАРОНЧЫК.— *Карóнчык.* СРП *Коронов*

КАРОСТА, памянш. КАРОСЦІК (хвароба) 'кароста', рэг. 'кастрыца' (Камян.— Шат.).— *Карóсцік*

КАРОТКІ, памянш. КАРОЦЬКА, КАРАЦЬКО, КАРОТЧЫК.— *Карóткі, Караткóў, Карóткін, Караткéвіч, Карóтчанка, Каратчэ́ня; Карóцька, Карацькó; Карóтчык.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Короткий, Коротки, Каротки* (БА, І, 226; Туп.). Рус. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Короткий, Короткой* (Туп.). СРП *Короткий, Коротков, Короткин, Короткевич, Коротченко*

КАРП, памянш. КАРПІК.— *Карп, Кáрпаў, Карпóвіч, Карпіéвіч, Карпéнка, Карпянкóў, Карпіéня; Карпю́к; Карпу́к, Карпучóнак; Карпу́чык; Карпучóк; Кáрпік; Карпіцкі; Карпóўскі, Карпéцкі* — усе магчымы ад УІ *Карп* (БА, І, 94—95). СРП *Карпов, Карпин, Карпович, Карпенко, ?Карпичёв, Карпейский, Карпецкий, Карпинский, Карповский*

КАРПАВЕЦ з в. Карпава.— *Карпавéц*

КАРПАЧ разм. 'партач, капун' (БРС), рэг. 'рагач, якім скідаюць гноі з воза', 'лянівы работнік, маруда' (Нас.), 'кірпач' (Дзярж.— М. Б.).— *Карпáч, Карпачóў.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Карпач, Корпач* (БА, І, 218; Туп.). Укр. у XVI ст. *Корпач* (Туп.). СРП *Карпачёв*

КАРПАШ параўн. рэг. *карпаты,* 'кірпаты' (Дзярж.— М. Б.), параўн. таксама *корпацца* 'павольна рабіць што-небудзь'. — *Карпашэ́віч,* магчыма, ад УІ *Карп*

*КАРПЕЗА.— *Карпéза.* Параўн. КАРПАШ

*КАРПЕЙ, памянш. КАРПЕЙКА.—*Карпéй, Карпéйка.* СРП *Карпейский.* Параўн. КАРПАШ

КАРПЕКА, памянш. КАРПЕЧКА, рус. *корпека* 'той, хто карпее' (Даль).— *Карпéка, Карпéчанка; Карпéчкін.* Магчыма, ад УІ *Карп* (Нас.). Укр. у XVII ст. *Корпеко* (Туп.). СРП *Карпеко*

*КАРПІЗА, *КАРПЫЗА.— *Карпíза, Карпыза.* Параўн. КАРПАШ

*КАРПІЛА.— *Карпілаў, Карпілóвіч,* Параўн. КАРПАШ

*КАРПОЛЬ.— *Карпóль.* Параўн. КАРПАШ

*КАРПОТА, памянш. КАРПОТКА.— *Карпóтка*

КАРПУЗ тур. *капуз* 'кавун', 'шарападобны, круглы' (ТБР).— *Карпузóвіч*

КАРПУН рэг. 'лянівы работнік' (Нас.).— *Карпýнін, Карпунéнка.* СРП *Карпун.* Параўн. КАРПАШ

*КАРПУХА.— *Карпýхін.* СРП *Карпухин, Карпушин.* Параўн. КАРПАШ

*КАРПУЦЬ.— *Кáрпуць*

КАРСАК, КОРСАК рус. *корсак, корсук* 'ліса ў кіргізскіх стэпах', 'сялянская футравая шапка' (Даль), кірг. *карсак, корсак, хорсак* 'стэпавая лісіца' (Будаг., КРС), 'агульная назва звяроў — ваўкоў, лісіц' (КРС), тур. *карсак* 'стэпавая лісіца' (ТБР), тат. *карсак* тое ж 'каратыш, нізкарослы', *корсак* 'чэрава, вантроба, унутранасць' (ТБР).— *Карсáк, Карсакóў; Кóрсак, Кóрсакаў.* Бел. у XVI—XVII стст., рус. у XVIII ст. *Корсак* (Туп.). СРП *Корсак, Корсаков*

*КАРСЕКА.— *Карсéка.* СРП *Корсекин*

КАРСЮК гл. КОРС

*КАРТ.— *Карт*

КАРТАВЫ.— *Картáвы, Картáвенка.* Бел. у XVII ст. *Картавы* (БА, І, 218). Рус. у XVIII ст., укр. у XI ст. *Картавой* (Туп.). СРП *Картавов, Картавых*

КАРТОН рус. 'кардон'.— *Картанóвіч,* магчыма і ад УІ *Картон*<*Харитон*

КАРТОШКА рэг. 'бульба'.— *Картóшкін.* СРП *Картошкин*

КАРТУЗ.— *Картýзаў.* СРП *Картузов*

*КАРТУЛЬ 'картавы'? — *Картýль*

*КАРТУН 'картавы'? — *Картýн,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Картунас.* СРП *Кортунов*

*ҚАРТЫЖ.— *Қартыжóў*

*ҚАРТЫННІҚ.— *Картыннік*

ҚАРТЭЛЬ гл. ҚАРЦЕЛЬ

*ҚАРУЖЭЛЬ.— *Қаружэ́ль.* Параўн. СЛП *Қаружа, Қаружас*

ҚАРУНА, памянш. ҚАРУНЕЦ, ҚАРУНЧЫҚ ст. бел. *коруна* 'карона', 'каралеўства' (Нас., АУ), параўн. польск. *koróna* 'карэнная Польшча'.— *Карунін; Қарунéц, Қарунцóў; Қарýнчык*

ҚАРУННЫ ст. бел. *корунный* 'які належыць каралеўству', 'польскі'.— *Қарýнны.* Параўн. ҚАРУНА

*ҚАРУСЕЙ 'карусель'? — *Қарусéеў*

ҚАРЦЕЛЬ, ҚАРТЭЛЬ рус. *кортель* 'летнік з футравай падшыўкай на зіму' (Даль).— *Карцéль, Картэ́ль.* Бел. у XVII ст. *Кортель* (Туп.)

ҚАРЧАГА, памянш. ҚАРЧАЖҚА рэг. 'вялікі корч' (Дзярж.— М. Б.), рус. *корчага, корчажка* 'частка сукацi кораня з кручком', 'скурчаная нага' (Дабр.).— *Қарчáгін; Қарчáжка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Корчага* (Туп.). СРП *Корчагин, Карчагин*

ҚАРЧМАР.— *Қарчмáр.* СРП *Корчмарёв*

ҚАРЧМІТ ст. бел. *корчмит* 'карчмар' (Нас., АУ), ст. рус. тое ж (Дзюверн.).— *Карчмíт, Қарчмятóвіч* пры [і]>[я]. Бел. у XVI ст. *Корчмит* (БА, I, 226)

ҚАРЧНЫ 'які жыве ля карчоў'?, параўн. *корч* 'пень з каранямі', 'карчажына', рэг. *карчы* 'кусты' (Петр., Лельч.— М. Б.).— *Карчны́*

ҚАРЧЭЎНЫ.— *Қарчэ́ўны.* Параўн. ҚАРЧНЫ

ҚАРШАҚ гл. ҚОРШАҚ

ҚАРШУҚ рэг. 'коршак'.— *Қаршýк, Қóршук, Қаршукóў*

ҚАРШУН, ҚОРШУН.— *Қóршун, Қóршунаў, Қаршунóў.* Бел. у XV—XVII стст. *Коршун* (Туп., БА, I, 226). СРП *Коршунов*

ҚАРЫ прым. 'цёмна-каштанавы, цёмна-карычневы', магчыма, рэг. наз. (толькі мн. л.) 'параконная павозка з драбінамі' (Дзярж.— М. Б.), укр. *кари* 'вадавозныя дрогі' (Грынч.).— *Қáраў, Қарэ́нка; Қáраўскі, Қáрскі.* Бел. у XVII ст. *Қарей,* рус. у XVII ст. *Қарий,* укр. у XVI ст. *Қарой* (Туп.)

*ҚАРЫБА.— *Қары́ба.* Параўн. чув. УІ *Қарыбай* (Магн.)

*ҚАРЫЗНА.— *Қары́зна.* СЛП *Қарызна*

ҚАРЫНА рэг. *карына* 'кусок кары' (Дзярж.— М. Б.), укр. *корина* 'кара' (Грынч.).— *Қары́на*

ҚАРЫТА, памянш. ҚАРЫТКА, ҚАРЫЦЬКА.— *Қары́тка, Қары́ткін; Қары́цька; Қары́цкі*. Бел. у XVII ст. *Қорыто*, рус. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Қорытко* (Туп.). СРП *Қорытов, Қорытин*

*ҚАРЭБА.— *Қарэ́ба*. Параўн. ҚАРЫБА

ҚАРЭВА, памянш. *ҚАРЭВІҚ.— *Қарэ́ва; Қарэ́вік*. СЛП *Қарева*. Параўн. ҚАРЭЙВА

*ҚАРЭЙ, памянш. ҚАРЭЙҚА.— *Қарэ́йка*. СЛП *Қарэйка*. СРП *Қорейко, Қареев*

ҚАРЭЙВА літ. *karéiva* неадабр. 'ваяка'. — *Қарэ́йва*. СЛП *Қарейва, Қарейвас*. СРП *Қорейво*

ҚАРЭЛЫ.— *Қарэ́лы, Қарэ́лін*. СРП *Қарелов, Қарелин, Қорелин*

*ҚАРЭНДА.— *Қарэ́нда*. СЛП *Қоренда*

ҚАРЭТА, памянш. ҚАРЭТҚА.— *Қарэ́тка*. СРП *Қаретин, Қареткин, Қаретов*

ҚАРЭЎҚА рэг. зневаж. 'каравы, брудны'.— *Қарэ́ўка*

ҚАРЭЦ ст. бел. *корец* 'мера збожжа ў 20 гарцаў' (Нас., АУ), бел. 'карец' (БРС).— *Қа́рцаў; Қарэ́цкі*. СРП *Қарцев, Қарцов, Қорцов*

ҚАСА, памянш. ҚОСҚА, ?ҚОСІҚ.— *Қаса́, Қо́саў, Қасе́віч, Қасе́нка; Қасяно́к, Қасянко́ў; Қасю́к; Қасянчу́к; Қо́ска, ?Қаско́, Қаске́віч; Қо́сік, Қо́сікаў; Қасі́нскі, Қаскаве́цкі* — усе прозвішчы магчымы і ад ҚОСЫ (гл.). СРП *Қосин, ?Қосинов, Қосенко, Қосенков, ?Қосиков, Қоскин, ?Қосков, Қасенков*

ҚАСАБОҚІ.— *Қасабо́ка, Қасабо́каў*. СРП *Қособоков*

*ҚАСАБУҚА параўн. рэг. насмешл. *касабуцкі* 'касавокі' (Нас.)— *Қасабу́ка; Қасабу́цкі*

ҚАСАВЕЦ з н. п. Қосава.— *Қасаве́ц*

ҚАСАЙ 'косы'?—*Қаса́й*. Қаз. УІ *Қосай* (Жануз.)

ҚАСАҚ укр. *косак* 'вялікі нож, якім сякуць капусту' (Грынч.).— *Қаса́к; Қасако́ўскі*

ҚАСАЛАПЫ.— *Қасала́паў. Қасала́пенка*. СРП *Қосолапов*

ҚАСАРУҚІ.— *Қасару́каў*. СРП *Қосоруков*

ҚАСАР рэг. 'касец', рус. *косарь* 'вялікі нож, якім шчапаюць лучыну' (Мельн.).— *Қасарэ́віч; Қасарэ́ўскі, Қасары́цкі*. У Туп. у XV ст. *Қосар*. СРП *Қосарев*

КАСАТКА рус. 'ластаўка касатка' (РБС).— *Касáткін.* Бел. у XVII ст. *Касатик* (Туп.). СРП *Касаткин, Касаточкин*

*КАСАТЫ.— *Касáтых.* Бел. у XVII ст. *Косатый* (Туп.)

КАСАЧ.— *Касáч, Касачóў; Касачýк.* СРП *Косачёв*

КАСІЕЦ з в. Касія.— *Касіéц*

*КАСІЛА, памянш. КАСІЛКА ад *касіць?— Касіла, Касілóвіч; Касілка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Косило, Косилко* (Туп., БА, I, 226). СРП *Косилов, Косилин*

КАСІНЕЦ з в. Косіна.— *Касінéц*

КАСМАЧ.— *Касмáч, Касмачóў.* Бел. у XVI ст. *Космач* (БА, I, 226). СРП *Космачёв*

КАСМУЛЯ рэг. 'касматы, нястрыжаны чалавек', 'касматая жывёліна' (Дзярж.— М. Б.).— *Касмýля*

*КАСНАР.— *Каснарэ́віч*

*КАСТОРНЫ.— *Кастóрны*

КАСТРА рэг. 'кастрыца' (Нас., Бяльк.), 'прыдзірлівы чалавек' (Бяльк.), рус. *костра* 'кастрыца' (Даль, Дабр.).— *Каструкóў; Кастрóўскі*

КАСТРАМА рус. *кострома* 'нізкі гатунак мыла', 'абрадавае чучала з саломы і рагожы', 'розгі' (Даль).— *Кастрамá.* Чув. УІ *Кострома* (Магн.). Рус. у XIV ст. *Кострома* (Туп.)

КАСТРУБА параўн. *каструбаваты* 'шурпаты, шорсткі' (БРС, Нас.), рус. *кострубатый* 'шурпаты, шорсткі', 'упарты' (Даль), укр. *коструб* 'ястраб', 'веснавы дзявочы харавод', 'неахайны чалавек'; *каструбань* 'кудлаты, з лахматымі валасамі'; *кострубатий* 'кудлаты, касматы', 'шурпаты, шорсткі', *каструбач* 'кудлаты, узлахмачаны' (Грынч.).— *Каструбá, Каструбін*

КАСТРУБАВЕЦ з в. Каструбава, Каструбы.— *Кастрýбавéц*

КАСТРЫЦА.— *Кастрыца; Кастрыцкі.* Бел. у XVII ст. *Кострыца* (Туп.). СРП *Кострицын, Кастрицкий*

*КАСТЫКА.— *Кастыка.* СРП *Костыков*

КАСТЫЛЬ.— *Кастылёў; Кастылю́к.* СРП *Костылёв, Костыльков*

КАСУХА рус. *косуха* 'трохкутная палічка ці столік' (Даль).— *Касýха*

КАСЦЁР, КАСЦЕР, памянш. КОСТРЫК рэг. бат. 'каласоўнік' (Нас., Кісял.), 'мошка, з'яўленне якой служыць прыкмегай, што пара сеяць жыта' (Нас.), бел. *касцёр* 'укладка дроў', 'стажок бліноў' (БРС), назва раслі-

ны (Даль).— *Касцёр, Касцяроў; Кострык, Кострыкаў.* Укр. у XVII ст. *Костер* (Туп.). СРП *Костеров, Костерин*

*КАСЫН(А).— *Касынюк.* Каз. УІ *Косын* (Жануз.)

КАСЫНКА.— *Касынкін.* СРП *Косынкин*

*КАСЮДЗЕКА.— *Касюдзека*

КАСА.— *Касіч*

КАСЯК.— *Касяк, Касякоў.* У Туп. у XV ст. *Косяк*

*КАТАВОД 'хто даглядаў катоў'? — *Катаводаў.* Параўн. Бел. у XVII ст. *Кот Годовник* (БА, I. 227)

*КАТАВЫ.— *Катавы*

*КАТАЙ.— *Катаеў.* Каз. УІ *Катай* (Жануз.)

*КАТАКА.— *Катакін*

*КАТАСОН.— *Катасонаў.* СРП *Катасанов*

*КАТАШ параўн. бел. *каташок* памянш. ад *катахі* (на вярбе, бярозе) 'коцік' (БРС).— *Каташ, Каташэвіч,* Укр. у XIV—XV стст. *Коташ* (Туп.). СРП *Каташов*

*КАТГУН.— *Катгуноў*

КАТЛАБАЙ з тат. *котлы* 'шчасце' і *бай* 'багаты', тат. УІ *Котлыбай* (Сант. Ономастика Поволжья. Ульяновск, 1969, стр. 57). — *Катлабай*

*КАТЛАДАЙ.— *Катладай*

*КАТЛЯНІК 'катляр'? — *Катлянік*

КАТЛЯР ст. бел. 'майстар, які вырабляе катлы' (Нас., АУ), рэг. тое ж (Бяльк.).— *Катляр, Катляроў, Катлярэнка; Катлярчук.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Котляр* (Туп., БА, I, 227). Рус., укр. у XVII ст. *Котляр* (Туп.). СРП *Котляров, Котляренко, Котляревский.* Параўн. КАЦЕЛЬНІК

КАТОЛІК.— *Каталікаў*

КАТОМКА рус. *котомка* 'кайстра, клумак'.— *Катомкін.* СРП *Котомкин*

КАТУГА ст. рус. *котуга* 'хітон, рубашка, рыза' (Ср.).— *Катуга, Катугін*

*КАТУЛА, памянш. КАТУЛЬКА.— *Катулька.* СРП *Катулин, Катульский*

КАТУН ст. рус. 'воінскі стан, размяшчэнне войска' (Ср.).— *Катуноў.* СРП *Котунов*

КАТУНЯ рус. 'татарка' з цюрк., параўн. тур. *кадын* 'пані, гаспадыня' (Фасм.).— *Катунін.* У Туп. у XVII ст. *Катуня.* СРП *Катунин*

*КАТУШ.— *Катуш, Катушэнка, Катушонак.* СРП *Катушев, Катушин*

*КАТЫРЛА.— *Катырла*

КАЎБАСА, рэг. КАЛБАСА, КІЛБАСА, памянш. КАЎБАСКА, КАЛБАСКА.— *Каўбаса́, Каўбасю́к; Калбаса́, Калба́саў, Калба́січ, Калбасе́нка, Калбасе́нкаў; Калба́ска, Калба́скін.* Бел. у XVI—XVII стст. *Колбаси, Келбаса, Келбас* (БА, I, 223). СРП *Колбасин, Колбасов, Колбасьев.* Параўн. КЕЛБАС

КАЎБЕНЯ гл. КОЎБ

КАЎГАН гл. КАЛГАН

*КАЎЖУН.— *Каўжу́н*

КАЎЗУН, КОЎЗУН рэг. 'дзіця, якое лазіць, коўзаецца па каленях' (Нас.), укр. *ковзун* 'паўзун, малое дзіця, якое поўзае' (Грынч.).— *Ко́ўзун, Каўзуно́віч*

КАЎКА рэг. 'сівая варона, галка' (Нас., Бяльк.), рус. *кавка* 'лягушка, жаба' (Даль), 'галка' (Даль, Дабр.), параўн. і бел. рэг. *каўкаць* (пра ката), 'мяўкаць' (КСЧ).— *Ка́ўка, Каўко́, Каўко́ў, Каўцэ́віч, Ка́ўчанка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Кавка* (БА, I, 217; Туп.)

*КАЎЛА літ. *káulas* 'костачка ў вішнях' і інш., *kaules* 'калючка, шып', *kaulŷs* 'надакучлівы чалавек', 'папрашайка' (Фрэнк.).— *Каўлю́к, Каўлюко́ў*

*КАЎПАЙ 'калупай, той, хто калупае'? — *Каўпа́еў*

КАЎПАК, рэг. КАЛПАК.— *Каўпа́к; Калпа́к, Калпако́ў.* Бел. у XVII ст., рус. у XV ст., укр. у XVI ст. *Колпак* (Туп.). СРП *Колпаков, Ковпак*

*КАЎРУС.— *Ка́ўрус*

КАЎРЫГА рэг. 'вялікая булка хлеба' (Нас.), 'акраец, скіба' (Бяльк.), *коврига* тое ж (Даль, Дабр.).— *Каўры́га.* Рус. у XVII ст. *Коврига* (Туп.). СРП *Ковригин, Коврижкин, Коврыжкин*

КАЎТУН 1. параўн. рэг. *коўтаць* 'глытаць з натугай', 'піць вялікімі глыткамі' (Дзярж.— М. Б.), укр. *ковтати* 'глытаць' (Грынч.) — *Каўтуно́ў.* Параўн. КАЎТУН 2, КОВТА, ?КОВТУР

КАЎТУН 2. рэг. КАЛТУН, памянш. КАЛТУНЧЫК.— *Каўтуно́ў; Калту́н, Калтуно́ў, Калтуно́віч; Калту́нчык.* Укр. у XVI—XVII стст. *Ковтун, Колтун* (Туп.). СРП *Кавтунов, Ковтунов, Ковтуненко, Колтунов*

*КАЎТУХА.— *Каўту́ха*

КАЎШАЙ.— *Каўша́енка.* Параўн. КАЎШАР

КАЎШАР, КАЎШЭР, КОЎШАР устар. бел. *ковшарь* 'майстар, які вырабляе каўшы' (Вяржб., 393).— *Каўша́р, Каўшаро́ў; Каўшэ́раў; Каўшы́рка* пры [е]>[ы]? СРП *Ковшаров*

КАЎШОВІК параўн. устар. бел. *ковшовник* 'майстар, які вырабляе каўшы' (Вяржб., 393).— *Каўшо́вік*. Бел. у XVI ст. *Ковшовик* (БА, I, 221)

*КАЎШЭЛЬ, КОЎШАЛЬ.— *Каўшэ́ль*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Каўшеліс*.

КАФАН узб. 'саван' (УРС).— *Кафа́наў*. СРП *Кофанов*

КАФТАН, рэг. КАПТАН, памянш. КАПТАНЧЫК.— *Кафтанюк; Капта́нчык*. СРП *Кафтанов*

*КАХАЙ параўн. *кахаць* 'любіць' (БРС), рус. *кохать* тое ж (Даль), укр. *кохати* тое ж (Грынч.).— *Каха́еў*

КАХАНЫ, памянш. КАХАНЧЫК.—*Каха́ны, Кахано́віч; Каханю́к; Каха́нчык; Кахано́ўскі*, некаторыя магчымы і ад КОХАН (гл.). СРП *Каханов*

*КАХНО.— *Кахно́, Кахне́нка, Ко́хна, Кахню́к*. Параўн. КАХАНЫ, КОХАН

*КАХОЎКА.— *Кахо́ўка*

*КАХРО.— *Кахро́*

*КАЦАБ.— *Каца́баў*. Параўн. КАЦУБА

КАЦАЛАПЫ рэг. 'касалапы' (Дзярж.— М. Б.).— *Кацала́паў*. Параўн. КАСАЛАПЫ

*КАЦАН.— *Каца́наў*

КАЦАР, КАЦЕР, КАЦУР, КАЦОРА ст. бел. *кацер* 'ератык' (КСГБМ).— *Ка́цар, Ка́цараў; Ка́цер; Ка́цур, Кацу́ра; Кацо́ра; Кацуро́ўскі*. Бел. у XVIII ст. *Кацар* (БА, I, 218)

*КАЦЕЙКА.— *Каце́йка*. У Туп. у XV ст. *Котейко*. СЛП *Катейкіс*

КАЦЕЛЬНІК 'майстар, які робіць катлы'.— *Каце́льнікаў*. Бел. у XVI ст. *Котельник* (БА, I, 227). Рус. у XVII ст. *Котельник* (Туп.). СРП *Котельников, Котельницкий*

КАЦЕЛЯВЕЦ з в. Кацялі, Кацялёва.— *Кацелявец*

*КАЦЕНЬ.— *Катнёў*. Чув. УІ *Котень* (Магн.). СРП *Котенев, Котенин, Катенин*

КАЦЕР, параўн. ст. рус. *котера* 'сварка, спор' (Ср.).— *Ка́цер*. СРП *?Котеров, ?Катеров*, Параўн. КАЦАР

*КАЦЕЦ.— *Катцо́ў*

*КАЦЁБА.— *Кацёба*. Параўн. КАЦУБА

КАЦЁЛ.— *Кацёл, Катло́ў, Катло́віч; Катло́ўскі, Катлінскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Котел* (БА, I, 227; Туп.). СРП *Котлов, Котлович, Котликов*

*КАЦІЛА ад *каціць?* ці павеліч. ад наз. *кот?*, параўн. літ. *kātilas* 'кацёл, кацялок, чыгун' (Фрэнк.).— *Каціла, ?Кацяло́віч* пры [і]>[я]. СРП *Катилов, Катилин*

*КАЦІНЕЛЬ.— *Каціне́ль*

*КАЦКЕЛЬ.— *Кацке́ль*

КАЦОРА гл. КАЦАР

КАЦУБА рэг. 'качарга' (Камян.— Шат.), 'той, у каго з рук ўсё валіцца' (Стэц.).— *Кацуба́; Кацубінскі*

*КАЦУПЭРА.— *Кацупэ́ра*

КАЦУР гл. КАЦАР, КОЦУР

*КАЦЭМБА, відаць, польск. агласоўка рэг. КАЦУБА (гл.).— *Кацэ́мба́*

*КАЦЯН ад *каціць?* — *Каця́н*

*КАЦЯШ.— *Кацяшо́ў*

*КАЧАЙ.— *Качаеў.* Чув. УІ *Качай* (Магн.). СРП *Качаев.* Параўн. КАЧАЙЛА

КАЧАЙЛА ад *качаць, качацца.*— *Кача́йла*

КАЧАЛКА.— *Кача́лка.* СРП *Качалкин*

КАЧАЛА.— *Качалю́к.* Бел. у XVI ст. *Качало* (Туп.). СРП *Качалов, Качалин, Кочалов.* Параўн. КАЧАЙЛА

КАЧАН, памянш. КАЧАНОК.— *Кача́н, Кача́наў, Качано́ў, Качано́віч; Качано́к, Качанко́ў; Ко́чан* з пераносам націску; *Качано́ўскі.* Бел. у XVI—XVII стст., рус., укр. у XVII стст. *Качан* (Туп.). СРП *Качанов, Качановский, Кочанов, Кочановский*

КАЧАРГА.— *Качарга́, Качаргін; Качэ́рга* з пераносам націску. Бел. у XVIII ст. *Качерга, Качарга* (БА, І, 227). Укр. у XVI—XVII стст. *Кочерга, Кочережка* (Туп.). СРП *Кочерга, Кочергин, Кочергинский*

КАЧКАЛДА параўн. тат. *кашкалдак* 'лысуха, вадзяная курыца' (Даль), кірг. тое ж (КРС).— *Качкалда́*

КАЧКАН тат. *качкын* 'бягляк, дэзертыр, бадзяга' (ТРС), кірг. тое ж 'бежанец' (КРС).— *Качка́н,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Качканас*

КАЧКАР, памянш. КАЧКАРЫК рус. *кочкарь* 'маркач, племянны непакладаны баран' (Даль), з тур. *кочкар* 'баран' (Шынк., Фасм.).— *Качка́р, Качка́рык.* Укр. у XVI ст. *Кочькарь* (Туп.). СРП *Кочкарёв, Кочкаринов*

*КАЧКО.— *Качко́, Качко́ў; Качко́ўскі.* У Туп. у XVI ст. *Качко.* СРП *Качков, Качковский*

КАЧУЛКА рэг. 'качалка, валёк' (Нас.), 'кацёлка, драўляны кружок' (БРС).— *Качу́лка*

КАЧУР, памянш. КАЧУРКА бел. рэг., рус. 'качар' (БРС, Даль), укр. *качур* тое ж, 'рабочы, які неравозіць груз на тачцы' (Грынч.).—*Качýр; Качýрка.* У Туп. у XV—XVI стст. *Кочур.* СРП *Кочуров*

КАЧУРА, памянш. КАЧУРКА рус. *качура, кочура* 'мэндлік, мэдлік', 'бамбіза' (Даль).— *Качýра.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Качура* (БА, I, 219). СРП *Качурин, Кочурин*

*КАЧЫНА.— *Качы́на; Качы́нскі*

КАЧЭНЯ рэг. 'качаня', рус., укр. *каченя* тое ж (Даль, Грынч.).— *Качэ́ня*

КАША, памянш. КАШКА.— *Кáшын, Кáшыц, Кашэ́ня; Кашкó, Кашкéвіч; Кашы́цкі, Кашы́нскі, Кашэ́ўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Каша, Кашка* (БА, I, 219; Туп.). СРП *Кашин, Кашкин, Кашков*

КАШАВАР.— *Кашавáр.* СРП *Кошеваров*

КАШАЕД.— *Кашаёд*

КАШАК рус. *кошак* 'рашотка з жэрдак упоперак ракі для затрымкі рыбы', 'жэрдкі' (Даль), параўн. тат. *кашык* 'лыжка', 'ядун', *кашак* 'узлессе, край лесу' (ТРС), кірг. 'сляпы', 'гультай, маруда' (КРС).— *Кашáк, Кашакóў*

*КАШКАН.— *Кашкáн.* Параўн. КАЧКАН

КАШКАР тат. *кашкар* 'зорачка на лбе жывёліны', 'астра' (ТРС).— *Кашкарóў, Кошкарэ́віч.* СРП *Кашкаров, Кошкарёв, Кошкаров*

КАШКУР кірг. (аб кані) 'храпці', *кашкыр* 'воўк' (КРС).— *Кашкурэ́віч*

*КАШЛАЧ параўн. бел. *кашлаты* 'махнаты, касматы' (БРС), укр. *кошлатий* тое ж (Грынч.).— *Кашлáч, Кашлачóў*

КАШЛЯВІК 'той, хто кашляе'?— *Кашлявíк*

КАШЛЯЙ.—*Кашля́еў.* СРП *Кошляев.* Параўн. КАШЛЯВІК

*КАШЛЯН.— *Кашля́н.* Параўн. КАШЛЯВІК

*КАШМЕЛЬ.— *Кашмéль*

*КАШНІР.— *Кашнірýк*

*КАШПАН.— *Кашпáнаў*

КАШТАЛЯН, памянш. КАШТАЛЯНЧЫК ст. бел. *каштелян* 'камендант цытадэлі' (Нас., АУ).— *Кашталья́н, Кашцелья́н; Каштаня́нчык*

КАШТАН.— *Каштáн, Каштáнаў.* СРП *Каштанов*

КАШУБА 'кашуб' (КСГБМ).— *Кашýба*

КАШУРА, памянш. КАШУРКА параўн. рус. *кошурка* 'кошка' (Даль, Дабр.).— *Кашу́ра; Кашу́рка.* Бел. у XVII ст. *Кошура, Кашура* (БА, I, 227). У Туп. у XVI ст. *Кошура, Кошурка.* СРП *Кашуричев*

КАШЧЭЙ ст. рус. *кощей* 'хлапчук, падростак', 'палонні́к, раб' (Ср.), усх. слав. 'казачны персанаж'.—*Кашчэ́й, Кашчэ́еў; Кашчы́й* пры [е]>[ы]. Рус. у XV ст. *Кощей* (Туп.). СРП *Кащеев*

КАШЭЛЬ.— *Кашэ́ль, Ко́шаль* пры пераносе націску, *Ко́шалеў, Кашалёвіч; Кашальчу́к.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Кошель, Кошиль* (БА, I, 227; Туп.). Рус., укр. у XV—XVII стст. *Кошель* (Туп.). СРП *Кошелёв*

КАШЭЛЬНІК 'той, хто робіць кашалі'.— *Кашэ́льнік*

*КАШЭРА.— *Кашэ́ра, Кашэ́рын.* СРП *Кашеренков.* Параўн. КАШЭРНЫ

КАШЭРНЫ з яўр. 'ачышчаны, чысты', параўн. рэг. *кошэрыць* 'ачышчаць розныя бытавыя прадметы' (Нас.), *кашэрыцца* кплівае 'старанна мыцца, ачышчацца' (КСЧ), рус. з яўр. *кошерный, коширный* 'ачышчаны, чысты' (Даль).— *Кашэ́рны*

*КАЮКАЛА параўн. *каюк* 'канец, смерць' (БРС, КСЧ), рус. тое ж (Дабр.), параўн. рус. *каюка* 'прастак, бядняк', *каюкать* 'калякаць, балбатаць' (Даль).— *Каю-ка́ла.* СРП *Каюков*

КАЯЛА параўн. *каяцца* 'шкадаваць, раскайвацца' (БРС), рус. *каять* 'ганіць, ганьбіць', 'прымушаць каяцца' (Даль).— *Кая́ла.* СРП *Каялов.* СЛП *Кояла, Кояліс*

КАЯН рус. *каян* 'сініца' (Даль).—*Кая́н*

*КАЯТ.— *Кая́т*

КВАКУХА рус. смал. 'курыца з куранятамі', 'сварлівая жанчына' (Дабр.), параўн. бел. *квакаць.*— *Кваку́ха, Кваку́хін*

КВАРТАЛЬНЫ ўстар. 'паліцэйскі чын'.— *Квар-та́льны*

КВАС, памянш. КВАСОК.— *Ква́саў; Кваско́ў.* СРП *Квасов, Квасков*

КВАСАВАР.— *Квасава́раў*

КВАСОЎКА рус. смал. *квасоўка* 'булка хлеба з прэснага цеста для вырабу квасу' (Дабр.).— *Квасо́ўка*

КВАЧ.—*Квач, Квачо́нак.* Бел. у XVI ст. *Квач* (БА, I, 219; Туп.)

КВАША рэг. 'кіслае малако', 'кісла-салодкая страва з мукі' (Вешт.), рус. 'што-небудзь заквашанае' (Даль),

укр. 'варанае жыдкае кісла-салодкае цеста', 'плакса' (Грынч.).— *Кваша; Квашу́к.* Укр. у XVI—XVII стст. *Кваша* (Туп.). СРП *Квашин*

КВАШНЯ рус. 'дзяжа' (Даль, Дабр.) 'тоўстая, непаваротлівая жанчына' (Дабр.).— *Квашні́н.* Рус. у XVI ст. *Квашня* (Туп.). СРП *Квашнин*

КВЕТКА.— *Кве́тка, Квятко́* з пераносам націску, *Квятко́ў; Квятке́віч; Квятко́ўскі.* Бел. у XVII ст. *Кветка, Квиточка,* укр. у XVII ст. *Квитка, Квиточка* (Туп.). СРП *Квятко, Квятковский*

КВЕЦЕНЬ 'цвет, цвіценне' (БРС), рэг. назва месяца 'красавік' (Нас.), укр. *квітень* тое ж (Грынч.).— *Кве́цень*

КВІНТА бел., рус. муз. 'пятая нота', 'апошняя, самая тонкая струна ў смычковых інструментах' (Даль).— *Квінто́* з пераносам націску

КВІТ.— *Квіт*

*КВІТУН параўн. бел. *квітнець.*— *Квіту́н*

КЕБА, памянш. КЕБЕЦ укр. *кеба* 'здольнасць, уменне' (Грынч.), параўн. кірг. *кебе* 'худое ягня' (КРС), параўн. літ. *kė́bti* (Фрэнк.).— *Ке́ба, Ке́біч, Ке́бец,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Кебас*

КЕВЕЙША літ. *keveiša, kevei̇̃šis* 'нягоднік, ашуканец, абманшчык', *kevaiša* 'вялы, слабы чалавек' (Фрэнк.).— *Keве́йша*

КЕВІШ тат. *кевеш* 'мяккія скураныя галёшы' (ТРС), кірг. *кевиш* тое ж (КРС).— *Ке́віш*

*КЕД, КЕДА параўн. літ. *kedẽ, kẽde* 'стул' (Фрэнк.), кірг. *кедей* 'бедны, бядняк', 'жабрак' (КРС).—*Кед, Ке́да, Ке́дыч,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Кеда, Кедас, Кедіс*

КЕДР, памянш. КЕДРЫК.— *Ке́драў; Ке́дрык.* СРП *Кедров, Кедрин, Кедровский*

КЕДЫК параўн. кірг. *кедик* 'худое ягня' (КРС).— *Ке́дык*

*КЕДЫШКА.— *Кеды́шка*

КЕЖА, памянш. КЕЖКА параўн. рус. *кежь* 'піццё з аўсянай мукі на халоднай вадзе', *кежь, кежина* 'шарачак' (Даль), укр. *кежінь* 'цяжар' (Грынч.), параўн. і літ. *kéža* 'бядро, ляжка', *kẽža(s)* 'сыр, тварог' (Фрэнк.), параўн. кірг. *кеж* 'крывы' (КРС).— *Ке́жа, Ке́жка,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Кежа, Кежас, Кежіс*

*КЕЖУН. — *Ке́жун, Кяжу́н.* Параўн. КЕЖА

*КЕЖУЦЬ. — *Ке́жуць* у выніку асваення ЛП *Кежутіс*

КЕЗ, памянш. КЕЗІК, параўн. рус. *кезево* 'пуза, жывот' (Даль), тат. *кез* 'дзёран' (ТРС), кірг. 'аршын' (КРС).— *Кез, Кéзік, Кéзікаў,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Кезіс*

*КЕЗАР.— *Кéзар.* Параўн. КЕЗ, КЕЗІК

КЕЗІК рус. смал. *кезик* 'нізкарослы чалавек' (Дабр.), параўн. кірг. *кезик* 'гарачка' (Будаг.), 'цяжкая хвароба' (КРС).— *Кéзік, Кезікаў.* Бел. у XVII ст. *Кезик* (БА, І, 219). Параўн. КЕЗ

*КЕЗЛА.— *Кéзла, Кéзля.* Параўн. КЕЗ, КЕЗІК

КЕЙЗЕР параўн. кірг. *кезээр, кезер* 'адчуваць голад', 'скупіцца' (КРС).—*Кéйзераў.* СРП *Кейзеров*

*КЕЙКА параўн. літ. *kéikti* 'лаяцца, лаяць, праклінаць' (Фрэнк.).— *Кéйка*

*КЕЙПАШ параўн. літ. *keĩpti* 'чахнуць, хірэць' (Фрэнк.).— *Кéйпаш*

*КЕЙША.— *Кéйша*

КЕКЕР, параўн. літ. *kękars* 'вінаград, гронка вінаграду' (Фрэнк.), параўн. кірг. *кекире* 'васілёк', *кекирей* 'важнічаць' (КРС).— *Кéкер*

*КЕКІШ.— *Кéкішаў*

*КЕКУХ, тат. *кеккух* 'кукушка' (ТРС).— *Кéкух*

КЕЛБАС, КІЛБАС польск. *kiełbas* 'каўбаса'. — *Кéлбас, Кялбáсіч; ?Кéльбас; Кілбас.* Параўн. КАЎБАСА

*КЕЛЬНІК параўн. рэг. *кельня* 'кош у павозцы' (Камян.— Шат.), г. зн. 'майстар, які робіць кельні'?— *Кéльнік*

КЕМЕЖ параўн. *кеміць* 'разумець, цяміць'.— *Кемяжýк,* хутчэй у выніку асваення ЛП *Кемежа, Кемежіс*

*КЕМЕН.— *Кéмен*

*КЕМКА параўн. КЕМКІ, КЕМЛІВЫ, КЕМНЫ.— *Кéмка*

*КЕНДЗІС.— *Кéндзіс*

*КЕНДРА.— *Кéндра.* СЛП *Кендаріс*

*КЕНДЫСЬ.— *Кéндысь*

*КЕНДЫШ.— *Кéндыш*

КЕНЯ, памянш. КЕНІК параўн. літ. *kẽnis* 'смалістае дрэва', 'сасна, піхта' (Фрэнк.), параўн. і кірг. *кене* 'клешч' (КРС).— *Кéня; Кéнік*

КЕП, памянш. КЕПЧЫК рэг. 'дурань, дурны' (Нас.), рус. смал. *кеп, кепа* тое ж (Даль, Дабр.), 'ніт у кроснах' (Даль), укр. *кеп* 'дурань' (Грынч.), параўн. рэг. *ке-*

піць 'жартаваць, падсмейвацца' (Дзярж.— М. Б.).— *Кé-паў; Кéпчык.* СРП *Кепов*

*КЕПЕЛЬ.— *Кéпель.* Параўн. КЕП

*КЕПЦЮХА.— *Кéпцюха*

КЕР, памянш. КЕРКА ўстар. бел. 'пень, калода', 'куст' з літ. *kẽras* 'куст' (Вяржб., 353), рус. *керь* 'вёсачка, пасёлак' (Даль), параўн. таксама тат. *кер* 'бялізна', 'бруд. гразь' (ТРС), кірг. (масць каня) 'кары', 'глухі' (КРС).— *Кéрка*

*КЕРАЗ параўн. тат. *кэрэз* 'соты' (ТРС), кирг. *керез* 'завяшчанне', 'дзіця-сірата' (КРС), параўн. літ. *kẽras* 'куст'.— *Кéраз,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Керас*

*КЕРДОЛЬ.— *Кердóль*

КЕРНЕЙ кірг. *керней* 'музыкальны інструмент, труба', 'металічная труба (самавара)' (КРС).— *Кернéй*

*КЕРУЛЬ.— *Керýль* у выніку асваення ЛП *Керуліс*

*КЕРУС.— *Кéрус.* СЛП *Керус*

*КЕТРЫС.— *Кéтрыс.* Параўн. СЛП *Кетраліс, Кетронас*

*КЕЎДА.— *Кéўдзін.* СРП *Кевдин*

*КЕЎЛЯ параўн. літ. *kiaũle* 'свіння' (Атр., II, 226).— *Кéўля,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Кевеле, Кевленас*

*КЕЎРА.— *Кéўра*

*КЕФЁР.— *Кéферaў*

*КЕЦ.— *Кец*

КЕЦКА рэг. у выразе *кецка грошай* 'сума' (Дзярж.— М. Б.), укр. *кецка, кицка* 'кавалак дзёрну, пласт зямлі' (Грынч.).— *Кéцка, Кецкó, Кяцкó, Кéцкін*

КЕЧКА рус. 'каза' з цюрк. (Фасм.).— *Кéчка, Кечкó.* СРП *Кечкин*

КЕЧЫК параўн. тат. *кечек* 'малы, маленькі', 'малодшы, меншы' (ТРС), узб. *кеч* 'вечар', *кечик,* 'брод, пераправа' (УРС).— *Кéчык*

КЕША, памянш. КЕШКА параўн. тат. *кеше* 'чалавек, асоба', *кеш* 'собаль' (ТРС).— *Кéша; Кéшка.* Бел. у XVIII ст. *Кеша* (БА, I, 219)

*КЕШКА параўн. бел. *кешкацца* 'павольна рабіць, важдацца' (БРС), 'мітусіцца', 'бадзяцца' (Нас.).— *Кéшка.* Параўн. КЕША

КІБАЛКА бел. 'жаночы галаўны ўбор — шапачка пад павязку' (Фасм.), рус. *кибалка* тое ж (Даль), укр. *кибалка, кибалиця* 'род галаўнога жаночага ўбору'

(Грынч.), польск. *kibałka* ’жаночы галаўны ўбор — абруч для завівання валасоў’ (Гарл.).— *Кібалка*

*КІБАЛЬНІК.— *Кібальнік.* СРП *Кибальников*

*КИБАР тат. *кибар* ’фанабэрыстасць, ганарыстасць’ (ТРС), тур. ’благародны, знатны’, ’элегантны’ (ТБР).— *Кібар, Кібараў.* Рус. у XVI—XVII стст. *Кибар, Кибир* (Туп.). СЛП *Кібарас, Кібаріс*

*КІБЕЛ.— *Кібел, Кіблоў.* СРП *Кибель*

КІБІС літ. *kibis* ’лопух’ (Фрэнк.).— *Кібіс, Кібісаў.* СЛП *Кібіс*

КІБІТКА.— *Кібітка*

*КІБУС.— *Кібус*

КІВА ад *ківаць, ківацца?— Ківа.* СРП *Кивин.* Параўн. КІВАКА, КІВАЧ

КІВАКА ’той, хто ківаецца пры хадзьбе’?— *Ківака.* Укр. у XVI ст. *Кивак* (Туп.)

КІВАЧ.— *Ківач.* Параўн. КІВАКА

*КІВЕЙША параўн. літ. *kevėša* ’хваравіты чалавек’ (АТР., II, 225).— *Ківейша*

*КІВЕР.— *Ківер, Ківераў*

КІДАЙЛА ад *кідаць,* параўн. рус. *кидала* ’той, хто што-небудзь кідае’ (Даль).— *Кідайла.* Бел. у XVII ст. *Кидала* (Туп.).

*КІДАЛЬ.— *Кідаль; Кідалінскі.* СЛП *Кідолюс.* Параўн. КІДАЙЛА

КІЖА рус. *кижа* ’чарада’ (Мельн.).— *Кіжук.* Рус. у XV ст. *Кижа* (Туп.)

КІЖЛА параўн. *кіжлай* ’цяльпук, цюхцяй, непаваротлівы’.— *Кіжла.* СЛП *Кіжла*

*КІЗЕЙ.— *Кізееў*

*КІЗЛЯЙ параўн. тат. *кизлә* ’крыніца’ (ТРС).— *Кізляй, Кізляеў.* Укр. у XV ст. *Кизлей* (Туп.)

*КІЗЯ, памянш. *КІЗІК параўн. тат. *кизу* ўстар. ’эпідэмія’ устар. ’дзяжурства’ (ТРС).— *Кізя, Кізевіч, Кізенка, Кізянкоў; Кізюк, Кізік; Кізіцкі*

КІЙ, памянш. КІЙКО.— *Кій, Кіевіч, Кіеня; Кійко, Кійкоў; Кіеўскі.* Бел. у XVI ст. *Кий* (БА, I, 219)

*КІКАР параўн. ст. рус. *кикати* ’крычаць’ (Ср.), бел. рэг. *кікаць* ’стрымліваючыся паціху смяяцца, хіхікаць’ (Нас.).— *Кікар*

*КІКЛА.— *Кіклевіч*

*КІКУН.— *Кікун.* Параўн. КІКАР

КІЛБАС гл. КЕЛБАС

*ҚІЛЕСА.— *Кілёса*

ҚІЛЬ, памянш. ҚІЛЁҚ 'кіль', тур. з перс. 'гліна' (ТБР).—*Кількóў; Кільчыцкі.* Бел. у XVII ст. *Қиля* (Туп.)

ҚІМСА літ. *kimsá* 'мох', параўн. узб. 'асоба, чалавек' (УРС).— *Қімсá, Кімсéвіч,* відаць, у выніку асваення ЛП *Кімсас, Кімса*

*ҚІМСАҚ.— *Қімсáк.* Параўн. ҚІМСА

*ҚІМСТАЧ.— *Қімстáч*

*ҚІНДАР, параўн. яўр. *кіндэр* 'дзіця', тат. *киндер* 'каноплі', 'палатно', *киндерə* 'вяровачка' (ТРС).— *Кіндар; ?Кіндрýк.* У Туп. *Киндырь* у XIV ст. літоўскі князь. Параўн. СЛП *Кіндаравічюс*

ҚІНДЗЮҚ.— *Кіндзю́к*

*ҚІНЯ, памянш. ҚІНҚО параўн. тат. *кинə* 'злапамятнасць, варожасць' (ТРС).— *Кінéвіч; Кінчын.* У Туп. у XV ст. *Киня*

ҚІПА.— *Кіпéнка*

ҚІПАР рус. *кипор, кипер* 'усякая кіпарная тканіна, у якой косы уток' (Даль).— *Кіпарýк.* СРП *Кипаренко*

*ҚІПЕЛЬ.— *Кіпéль.* Параўн. ҚІПЕНЬ

ҚІПЕНЬ.— *Кіпень*

ҚІПЕЦЬ, рэг. ҚІПЯЦЬ, памянш. ҚІПЦІҚ.— *Кіпяць, Кіпціч, Кіпцэ́віч; Кіпцік*

*ҚІПҚЕЙ параўн. тат. *кипкəи* 'абсохлы, высахлы', 'сухі, чахлы', 'сухарлявы, худы чалавек' (ТРС).— *Кіпкéеў*

*ҚІПНІС.— *Кіпніс*

ҚІРАСІР.— *Кірасіраў*

*ҚІРБА літ. *kirba* 'балота, балоцістае месца', *kirbas* 'футра, шкурка' (Фрэнк.).— *Кірбіц*

*ҚІРБАЙ кірг. *кирбии* 'быць заморышам' (ҚРС).— *Кірбáй*

*ҚІРБУЦЬ.— *Кірбуць.* СЛП *Кірбутас*

ҚІРД, памянш. ҚІРДЗІҚ укр. *кирд* 'чарада авец', *кирдик,* памянш. (Грынч.), параўн. кірг. *кірде* 'забруджвацца' (ҚРС), літ. *kirdyti* 'разбуджваць' (Фрэнк.).—*Кірдзік.* СЛП *Кірда*

*ҚІРДЗЕЙ, памянш. ҚІРДЗЕЙҚА 'пастух авечак'?— *Кірдзéй; Кірдзéйка.* Чув. УІ *Кирдей* (Магн.). Бел. у XVI—XVII стст. *Кирдей, Қердей* (Туп.). СЛП *Кірдеюс, Кірдейка, Кірдейкіс.* Параўн. ҚІРД

*ҚІРДУН.— *Кірдýн.* Параўн. ҚІРД, ҚІРДЗЕЙ

*ҚІРЖА.— *Кіржа.* СЛП *Кіржа*

*КІРЗЕЙ.— *Кірзяёнак*

*КІРКІЛА.— *Кіркілевіч* у выніку асваення ЛП *Кіркіла, Кіркілас, Кіркіліс*

*КІРКО.— *Кірко, Кіркевіч, Кірчанка; Кірчук, Кіркоўскі.* СРП *Кирко.* СЛП *Кірка*

*КІРМЕЛЬ літ. *kirmelias* 'чарвяк, гліст'.— *Кірмель,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Кірмеля, Кірмеляс*

КІРНОГІ.— *Кірногі; Кірнажыцкі*

КІРНОЗ, КІРНОС бел. рэг. і рус. 'кныр, храк, непакладаны парсюк' (Даль, Сцяшк.).— *Кірноз, Кірнос*

КІРПІЧ.— *Кірпіч, Кірпічоў, Кірпічэнка, Кірпячэнка* пры [і]>[я], *Кірпічонак.* Рус. у XVII ст., укр. у XVIII ст. *Кирпич* (Туп.). СРП *Кирпичов, Кирпичёв*

*КІРПЛЯ.— *Кірплюк; Кірплеўскі,* відаць, у выніку асваення ЛП *Кірпліс, Кірплюкас*

КІСА, памянш. КІСЬКО рус., укр. *киса* 'кашалёк, машна', 'мех, мяшок' (Даль, Грынч.).— *Кісько, Кіскевіч.* СРП *Кисин, Кискин*

КІСЕЛЬ, памянш. КІСЯЛЁК.— *Кісель, Кісялёў, Кісялевіч; Кісялькоў; Кісялеўскі.* Бел. у XVII ст. *Кисель* (БА, I, 219; Туп.), рус. у XVII ст., укр. у XVI—XVII стст. *Кисель* (Туп.). СРП *Кисель, Киселёв, Киселевич, Киселевский*

*КІСІС.— *Кісіс*

*КІСЛА.— *Кісла; Кіслюк.* Рус. у XVI—XVII стст. *Кисла, Кисло* (Туп.). СРП *Кислин, Кислов.* Параўн. *Кіслы*

*КІСЛЕЙ, памянш. КІСЛЕЙКА.— *Кіслейка.* Бел. у XVI ст. *Кислей* (БА, I, 219). Параўн. КІСЛА, КІСЛЫ

КІСЛЫ.— *Кіслы, Кіслоў; Кіслюк; Кісло́ўскі, Кіслінскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Кислый* (БА, I, 219; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Кислой,* укр. у XVII ст. *Кислый* (Туп.). СРП *Кислов, Кислин, Кисловский*

КІСЛЯК 'кіслае, кісляціна' (БРС), рэг. 'незадаволены, кіслы на від чалавек' (Дзярж.—М. Б.), 'стары грыб', 'хворы, хваравіты мужчына' (Нас.), 'кіслае малако', 'кіслая страва на квасе' (Вешт.), рус. *кисляк* 'незадаволены, кіслы на від чалавек' (Даль), укр. 'кіслы хлеб', 'кіслае малако' (Грынч.).— *Кісляк, Кісляко́ў; Кіслячук.* Бел., рус. у XVI ст. *Кисляк* (Туп.). СРП *Кисляков*

*КІСТЭРНЫ.— *Кістэрны*

КІТ, памянш. КІЦІК 'аконная замазка', 'кіт'.— *Кітоў, Кітовіч; Кіцік.* Бел. у XIV—XVII стст. *Кит, Китко* (Туп.). СРП *Кит, Китов, ?Китиченко*

КІТА польск. *kita, kitka* 'султан, пучок пер'яў на галаўным уборы' (Гарб.), бел. *кітка* 'вязка сена' (Нас.), рус. *кита* 'сцябло гароху', 'клопаты' (Мельн.).— *Кіта́*. СРП *?Киценко*

КІТАВЕЦ з в. Кітава, Кіты.— *Кітаве́ц*

КІТАЙ, памянш. КІТАЙКО, КІТАЕЦ устар. бел. *китай* 'тонкае баваўнянае палатно' (Гарб.). — *Кіта́еў, Кітаёў*. Рус. у XV—XVII стст. *Китай; Китайко; Китаец* (Туп.)

*КІТАС.— *Кітас*

*КІТУН.— *Кіту́н, Кітуно́віч*

*КІТЫК.— *Кітык*

*КІХНО.— *Кіхно́*

*КІЦЕЛЬ.— *Кіцель*

*КІЧ, памянш. КІЧЫК, КІЧКО тат. *кич* 'вечар' (ТРС), кірг. *кичик* 'маленькі, меншы, малодшы' (КРС).— *Кіч; Кічык; Кічко́*. СРП *Кичин*. Параўн. КІЧЫК, КІЧКА

КІЧКА рус. *кичка* 'род жаночага галаўнога ўбору' (Даль), укр. *кичка* 'пасма льну, заплеценая ў валасы нявесты', 'валік са льну ці гарусу, які жанчыны носяць пад галаўным уборам' (Грынч.).— *Кічко́* з пераносам націску

*КІЧКАЙЛА.— *Кічка́йла*

КІЧЫК кірг. *кичик* 'малы, маленькі, малодшы' (КРС).— *Кічык*

КІШ рус. *киша, киш* 'тое, што кішыць' (Даль), параўн. кірг. *киш* 'собаль' (КРС), літ. *kišá* 'лёх, адтуліна' (Фрэнк.).— *Кіш*. Чув. УІ *Кіш* (Магн.). Укр. у XVII ст. *Киша* (Туп.)

*КІШАН параўн. кірг. *кишен* 'кандалы' (КРС).— *Кіша́н*

КІШКА.— *Кішко́, Кішко́ў, Кішке́віч, Кішко́віч, Кішчыц, Кішчанка; Кішчу́к*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кишка* (БА, I, 219; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Кишка* (Туп.). СРП *Кишкин*

*КІШКЕЛЬ.— *Кішке́ль* у выніку асваення ЛП *Кішкеліс*

КІШКУН укр. 'парсюк з адным ядром' (Грынч.).— *Кішку́н, Кішкуно́ў*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Кішкунас*

*КІШКУРНА.— *Кішкурна́, Кішкурно́*

*КІШКУРНЫ.— *Кішкурны́*

*КІШЦЕР.— *Кішцер*

*КІШЭЛЬ.— *Кішэ́ль*

КІЯВЕЦ з г. Кіеў ці з в. Кій.— *Кіяве́ц*

КІЯНКА рэг. 'малаток для апрацоўкі камянёў' (Ветр.— М. Судн.), укр. *киянка* 'кіяўлянка', 'багамолка, якая ідзе ў Кіеў', 'невялікі драўляны малаточак у столяра' (Грынч.).— *Кія́нка*

КІЯХ, памянш. КІЯШКА.— *Кія́шка*. Укр. у XVII ст. *Кияшко* (Туп.)

КЛАБУК.— *Клабук*. У Туп. у XV—XVI стст. *Клобук*. СРП *Клобуков*

*КЛАВУС параўн. літ. *klausýti* 'падпарадкоўвацца, слухацца', *kláusti* 'пытаць, задаваць пытанні' (Фрэнк.)— *Кла́вус, Клавусе́нка; Клаўсю́к, ?Кла́ўз*. СЛП *Клауса*

*КЛАГІШ.— *Кла́гіш*

КЛАК, рэг. КЛОК, памянш. КЛАЧОК, КЛАЧКО.— *Клак, Клок, Кло́каў, Клаке́віч; Клачко́, Кло́чка, Клачко́ў; Клако́ўскі, Клако́цкі, Клачко́ўскі*. У Туп. у XVI ст. *Клок*. СРП *Клоков, Клочко, Клочков*

КЛАДКА.— *Кладке́віч*

*КЛАЎСУЦЬ.— *Кла́ўсуць*. Параўн. КЛАВУС

*КЛАЧАН.— *Клача́н*. СРП *Клочанов*

КЛЕБАН, рэг. КЛІБАН 'ксёндз' з літ. *klebónas* 'ксёндз'.— *Кле́бан, Клебано́віч, Кліба́наў* пры [е]>[і]

*КЛЕБЧА.— *Кле́бча, Кле́пча*

КЛЕВА, памянш. КЛЕЎКА параўн. устар. бел. *клев* 'клён' з літ. *klē̃vas* 'клён' (Вяржб., 367), магчыма, ад *кляваць*.— *Клёва; Клёўка,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Клевас*

*КЛЕВУС.— *Клевусе́нка*. Параўн. КЛЁВА

*КЛЕКЕЛЬ.— *Кле́кель*

*КЛЕМЕЗЬ.— *Кле́мезь*

*КЛЕМЗА, памянш. КЛЕМЗІК.— *Кле́мзікаў*

*КЛЕПА, памянш. КЛЕПІК, параўн. рус. смал. *клепать* 'ілгаць, нагаварваць' (Дабр.).— *Кле́пік*. СРП *Клепков*

*КЛЕПАНОСЫ.— *Клепано́саў*

КЛЕПАЧ бел. рэг. *кляпач* 'няўдалае печыва' (Вешт.), рус. *клепач* 'заклёпшчык', 'кляпальны малаток', укр. *клепач* 'малаток', 'лапатка для вастрэння касы' (Грынч.).— *Кле́пач; Кляпа́цкі*. Бел. у XV—XVII стст. *Клепач* (Туп., БА, I, 220). Параўн. КЛЕПА

*КЛЕПУС параўн. літ. *klepús* 'задзіра, задзірака' (Фрэнк.).—*Клепусе́віч*

*КЛЕПЧА.— *Кле́пча*

*КЛЕР.— *Клярóнак*

*КЛЕС.— *Клес* у выніку асваення ЛП *Клесас*

*КЛЕЎЖА.— *Клéўжыц*

КЛЕЦ, памянш. КЛЯЦКО рэг. *клёц* 'зуб бараны' (Нас., Юрч.), 'кол на вяроўцы, за якую прывязваецца жывёла для пасьбы' (Юрч.), рус. *клец* 'зуб бараны ці грабель' (Даль), укр. *клец* 'абрубак, цурбан' (Грынч.).— *Клец, Кляцэ́віч; Кляцкó, Кляцкóў*. Бел. у XVIII ст. *Клёц, Клоц* (БА, I, 220)

КЛЕШЧ.— *Кляшчóў, Клéшчанка, Кляшчóнак; Кляшчýк;* магчыма, таксама *Клішч, Клішчанка* пры [е]>[ê]>[і]. Укр. у XVII ст. *Клешч* (Туп.). СРП *Клещ, Клещёв, Клещов*

КЛЁН.— *Клёнаў, Клянóвіч; Кляніцкі, Клянніцкі, Клянóўскі, Клéніцкі*. Рус. у XVII ст. *Клен* (Туп.). СРП *Клёнов, Кленков, Кленцов, Кленовский*

КЛЁЦКА.— *Клёцка; Кляцкó, Кляцкóў* з пераносам націску. СРП *Клёцкин, Клецко*

КЛІЕНТ.— *Кліéнтаў*

КЛІКУН, памянш. КЛІКУНЕЦ ст. бел. 'начны стораж' (Нас., АУ; Гарб.), устар. 'той, хто склікае на панскую работу' (Нас.).— *Клікýн; Клікунéц*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Кликун* (БА, I, 220; Туп.). СРП *Кликунов*

КЛІН, памянш. КЛІНЕЦ.— *Клінцóў; Клініцкі*. СРП *Клинов, Клинцов, Клинков, Клинковский*

*КЛІНДЗЮК.— *Кліндзю́к*. Параўн. КЛІНДУХ

КЛІНДУХ рэг. зневаж. без пэўнага значэння (Маг.— В. Л.), рус. данск. *клиндух* 'дзікі голуб' (Мірт.).— *Кліндух, Кліндухóў*. Бел. у XVIII ст. *Клиндух* (БА, I, 220)

*КЛІНС.— *Клінс*

*КЛІНТ.— *Клінт*

*КЛІЦ.—*Кліцýк*, відаць, у выніку асваення ЛП *Кліцас*

КЛІША параўн. літ. прым. *klišas* 'крываногі чалавек', наз. *klišis, klišys* 'крываножка, крываногі', *klišas* 'клюшня' (Фрэнк.).— *Клішаў, Клішэвіч; Клішко, Клішкоў, Клішчанка, Кляшкоў* пры [і]>[я]; усе магчымы ад УІ *Клиш*<*Климент* (БА, I, 98—99). Бел. у XVI—XVII стст. *Клиш, Клишко* (БА, I, 98—99). Укр. у XVII ст. *Клиш, Клишко* (Туп.). СРП *Клишин*

КЛІШАНЕЦ з в. Клішаны, Клішы.— *Клішанéц*

*КЛІШЧ.— *Клішч, Клішчанка*. Параўн. КЛЕШЧ

КЛОК гл. КЛАК

КЛОП, памянш. КЛАПОК.— *Клóпаў; Клапкóў.* У Туп. у XV—XVI стст. *Клопко*

КЛОПАТ.— *Клóпатаў.* Бел. у XVI ст. *Клопот* (БА, I, 220; Туп.)

*КЛОШНІК.— *Клóшнік*

*КЛУЙША.— *Клýйша*

*КЛУНДУК параўн. рэг. *клундзюк:* 'яму клундзюк язык аттачыў' (Пол.—М. Судн.).— *Клундýк.* Параўн. КЛІНДУХ, КЛІНДЗЮК

*КЛУНША.— *Клýншын*

КЛУС рус. 'шут, паяц, клоун', 'свавольнік, жартаўнік, пракуда' (Даль), укр. *клус* (бег) 'рысь' (Грынч.). — *Клус.* СРП *Клусов*

КЛУША рус. *клуша, клушка* 'курыца-квактуха' (Даль, Мельн.).— *Клýшын.* Бел.—XVI ст. *Клуша* (БА, I, 220). СРП *Клушин*

*КЛУШАК.— *Клушакóў.* Параўн. КЛУША

КЛЫБА, памянш. КЛЫБІК параўн. рэг. *клыбаць* 'клычаць, клыпаць' (Стэц.).—*Клы́бік*

КЛЫГА рус. 'брага, дрэннае піва' (Фасм.), параўн. бел. *клыгаць.*— *Клы́гін.* Бел. у XVI ст. *Клыга* (БА, I, 220). СРП *Клыгин*

КЛЫК.— *Клыкóвіч; Клыкóўскі.* У Туп. у XVI ст. *Клык.* СРП *Клыков, Клычков*

*КЛЫНДА.— *Клындзю́к*

КЛЫПА, параўн. *клыпаць.*— *Клы́па.* СРП *Клыпин, Клыпкин*

КЛЫШ, памянш. КЛЫШКО рэг. *клыш* 'кульгавы, крываногі', 'клышавы, клышаногі' з літ. *klišas, klìšis* 'касалапы, крываногі' (Вяржб., 369), укр. *клиша* 'чалавек, у якога пры хадзьбе адна нага чапляецца за другую' (Грынч.).—*Клышэ́віч; Клышкó.* Параўн. бел. у XVI ст. *Клыха* (Туп.)

*КЛЫШПАЧ, магчыма, у выніку кантамінацыі *клыша* і *клыпач?*— *Клышпáч*

*КЛЫШЭЙКА.— *Клышэ́йка.* Параўн. КЛЫШ

КЛЮБА, памянш. КЛЮБКА параўн. рэг. *клюбы, клюбки* 'ціскі' (Нас.), укр. *клюба* 'выкапанае з карэннем дрэва', 'ціскі' (Грынч.).— *Клю́бка, Клюбкó*

КЛЮЙ, рэг. КЛЮЙКО рэг. 'дзюба' (Ганц.—М. Б.). — *Клюй, Клю́еў; Клю́йка, Клюйкó, Клюйкóў.* Бел. у XVIII ст. *Клюй* (БА, I, 220). СРП *Клюев, Клюйков*

КЛЮК укр. *клюк* 'драўляны гвозд для прымацавання жэрдак пры будаўніцтве' (Грынч.).— *Клюк, Клюкевіч; Клюкоўскі*. СРП *Клюков, ?Клюкин*

КЛЮКА параўн. рэг. *ключка* 'палка з гнутаю ручкаї' (Дзярж.— М. Б.) рус. *клюка* тое ж, 'кручок, крук' (Даль), укр. *клюка* тое ж (Грынч.).— *Клюка, Клюкевіч; Клюкоўскі*. Бел. у XVII ст. *Клюка* (Туп.). СРП *Клюкин*

*КЛЮНЯ.— *Клюня*. СРП *Клюнин, ?Клюнков*

*КЛЮС параўн. ст. рус. *клюся* 'жарабя', 'конь' (Ср.), укр. *клюсак* 'крывы нож, разак' (Грынч.).— *Клюсаў*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Клюсас*

*КЛЮТ, памянш. КЛЮТКА.— *Клютка, Клютчанка*

КЛЮЧ, памянш. КЛЮЧЫК.— *Ключ, Ключаў, Ключэнка, Ключанкоў, Ключэня; Ключыкаў; Ключынскі*. СРП *Ключёв, Ключевский*

КЛЮЧНІК.— *Ключнік*. Бел. у XVII ст. *Ключник* (БА, I, 221). СРП *Ключников*

*КЛЯВА, памянш. *КЛЯЎКО.— *Клява, Клявін; Кляўко*. СРП *Клявин*. СЛП *Клявас*

КЛЯВЕЦ.— *Клявец, Кляўцэвіч, Кляўчэня*. Бел. у XVI ст. *Клевец* (Туп.). СРП *Клевцов*

*КЛЯЗ.— *Клязовіч*, відаць, у выніку асваення ЛП *Клязас*

КЛЯЙМО.— *Кляймук*

*КЛЯРО.— *Кляро, Клярoнак*

*КЛЯСО.— *Клясо*. СРП *Клесов*

КЛЯСТОРНЫ гл. КЛЯШТОРНЫ

*КЛЯЎДА.— *Кляўда* ў выніку асваення ЛП *Кляўдіс*

*КЛЯЎЗ, *КЛЯЎЗО.— *Кляўз, Кляўзо*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Кляўзас*. Параўн. КЛАВУС

*КЛЯЎС.— *Кляўс* у выніку асваення ЛП *Кляусас, Кляўсіс*. Параўн. КЛАВУС

*КЛЯЦУН.— *Кляцун*

КЛЯЧА, памянш. КЛЯЧКО.— *Клячко; Клячкоўскі*. СРП *Клячин, Клячко, Клячкин*

*КЛЯШНЯК параўн. рэг. *кляшня* 'клюшня'.— *Кляшняк*

КЛЯШТОРНЫ, КЛЯСТОРНЫ рэг. 'кляштарны, манастырскі' (Нас.).— *Кляшторны, Клясторны*

КМЕЦЬ ст. рус. *кметь* 'віцязь' (Ср.), ст. бел. 'прыгонны селянін' (Нас., АУ), рус. 'хлопец, селянін', 'воін, ратнік' (Даль), укр. 'селянін', 'знаходлівы чалавек, хітрэц' (Грынч.), польск. *kmieć* 'селянін' (Гарб.).— *Кмець*

*ҚМІТ, *ҚМІТА.— *Қміт, Қміта*

*ҚНАҚ параўн. літ. *knãkis* 'гугнявы', *knakéti* 'гугнявіць' (Фрэнк.).— *Қнак*

ҚНЕБЕЛЬ ст. бел. 'кароткая завостраная палачка для вязкі снапоў' (Гарб.), рэг. *кнебіль* тое ж (Қамян.— Шат.), параўн. літ. *knèbti* 'курчанець, нахіляцца, схіляцца, апускацца' (Фрэнк.).— *Қнебель, Қнэбель*

ҚНІГА.— бел., рус., укр. 'кніжка', укр. яшчэ 'чайка' (Грынч.).— *Қніга*. Бел. у XVII ст. *Қнига* (БА, I, 221)

*ҚНІТАР.— *Қнітар*

ҚНОРАЗ.— *Қнóразаў, Қніразаў* пры [о]>[і]. Бел. у XVII ст. *Қнороз, Қнорос* (Туп., БА, I, 221).

ҚНОТ, памянш. ҚНОЦЬҚА.— *Қнóцька, Қнацькó*

ҚНУР рэг. 'кныр' (Нас.).— *Қнур, Қнýраў*. СРП *Қнуров*

ҚНЫР, памянш. ҚНЫРҚА.— *Қнŷраў; Қнырқó*

ҚНЫШ рус. *кныш* 'перапечка з маслам, здобная булачка', 'маларослы чалавек' (Даль), укр. *книш* 'род хлеба', зневаж. аб папу ці дзяку (Грынч).— *Қныш, Қнышаў, Қнышэ́віч*. СРП *Қнышёв*

ҚНЯЖА 'князь'.— *Қняжэ́віч*. СРП *Қняжэвіч*. Параўн. ҚНЯЗЬ

ҚНЯЖЫЦА.— *Қня́жыца*

ҚНЯЗЬ, памянш. ҚНЯЗІҚ, ҚНЯЗЁҚ.— *Қнязь, Қня́зеў; ?Қняжэ́віч; Қнязю́к; Қня́зік; Қнязькóў*. Бел. у XV—XVIII стст. *Қнязь, Қнязик* (Туп., БА, I, 221). Рус. у XV—XVII стст. *Қнязь, Қнязик, Қнязец* (Туп.). СРП *Қнязь, Қнязьков, Қнязькин*

ҚОБА, памянш. ҚОБІҚ, ҚОБЕЦ рус. 'кол, пень', 'карчага' (Даль), укр. 'капюшон, башлык у адзенні' (Грынч.), параўн. кірг. *коба* 'курносы' (Будаг.), тат. *коба* (масць жывёлы) 'бледна-буры' (ТРС).— *Қóба, Қóбаў; Қóбікаў; ?Қóбец, Қóбцаў,* магчыма, ад ҚОБЕЦ (гл.). Укр. у XVII ст. *Қоба* (Туп.)

*ҚОБАЗ параўн. рэг. *кабызіцца* 'задавацца' (Маг., Віц.— В. Л.).— *Қóбазаў*. СРП *Қобазев*

*ҚОБАТ тур. *кобат* 'грубы, бясформенны' (ТБР), параўн. устар. бел. *кабат*.— *Қóбат*

ҚОБЕЛЬ рэг., рус. 'сабака'.— *Қóбель; Қабяльчýк*. Бел. у XVI ст. *Қобель* (БА, I, 221). Рус. у XV—XVI стст. *Қобель, Қобелька* (Туп.) СРП *Қобелев*

ҚОБЕР, памянш. ҚОБЕРАЦ *каберац* 'дыванок на падлозе' (БРС, Нас.), 'дыван' (Нас.), укр. *кобер* 'дыван',

памянш. *коберець* (Грынч.). — *Ко́бер; Ко́берац*

КОБЕЦ укр. *кобець* (птушка) 'кобчык, шулёнак' (Грынч.).— *Ко́бец, Ко́бцаў*. Бел. у XVII ст., рус. у XVI ст. *Кобец* (Туп.)

КОБЗА.— *Ко́бзаў*. Бел. у XVII ст. *Кобза* (Туп.). СРП *Кобзев*

КОБЛА рус. *кобло* 'яма' (Даль), укр. 'куст чароту' (Грынч.).— *Кабло́ў*. СРП *Коблов, Кобликов*

*КОБЛЯ.— *Ко́бля*

КОБРА, памянш. КОБРЫК рус. *кобра, кобарка* 'прыгаршчы' (Даль).— *Ко́брын; Ко́брык; Ко́брынскі*. СРП *Кобрин, Кобринский, Кобрынский*

КОБРЫНЕЦ 'жыхар Кобрына'.— *Ко́брынец*

*КОБУСЬ.— *Ко́бусь*

*КОБЫШ.— *Ко́быш*

*КОВЕЛЬ.— *Ко́вель* у выніку асваення ЛП *Ковеліс*

*КОГАЛЬ, памянш. КОГЛІК.— *Ко́галь, Ко́галеў; Ко́глік* у выніку асваення ЛП *Когеліс*

*КОДА, памянш. *КОДЗІК тат. *кода* 'кум', 'сват' (ТРС). СРП *Кодин*

*КОДЗІС.— *Ко́дзіс; ?Ко́дзік*. СЛП *Кодіс*

КОЖА рэг., рус. 'скура'.— *Кожыч*. Бел. у XVI ст. *Кожа* (БА, I, 222; Туп.). Рус. у XVII ст. *Кожа* (Туп.). СРП *Кожин, Кожинов*

КОЖАН(Ы) 'скураны'? — *Ко́жанаў*. СРП *Кожанов, Коженов*

*КОЖАР.— *Ко́жар*. СРП *Кожаров; ?Кожаринов*. Параўн. КАЖАРА

КОЗІК гл. КАЗА

КОЗУБ рэг. 'кубачак з кары асіны для ягад' (Стэц.), укр. 'лубяная каробка, кошык-лубянка' (Грынч.).— *Ко́зуб, Казубо́віч; Казубо́ўскі, Казу́бскі*

КОЗЫР, КАЗЫРА, памянш. КАЗЫРКА.— *Ко́зыр, Ко́зыраў, Казырэ́нка; Казы́ра; Казы́рка, Казырко́віч; Казыр'я́нцаў; Казы́рскі, Казыры́цкі, Казырэ́ўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Козырь, Козыря* (Туп., БА, I, 223). Укр. у XVI ст. *Козыра* (Туп.). СРП *Козырь, Козырев, Козырин, Козырьков, Козыревский*

КОЙДАН гл. КАЙДАН

*КОЙПІШ.— *Ко́йпіш*

*КОЇРА параўн. тат. *койрык* 'хвост' (ТРС).— *Ко́їра*, хутчэй у выніку асваення ЛП *Коіра, Коіріс*

*КОЇТА тат. рэг. *койты* 'дрэнны' (ТРС).— *Ко́йта*

КОК.— *Кок, ?Кóкіц.* Бел. у XVII ст. *Кока* (БА, I, 222). СРП *Кокин, Коков*

*КОКАЛА.— *Кóкала*

КОКАН.— *Кóканаў*

*КОКАНЬ.— *Кóкань*

КОКАР рус. *кокор* 'патранташ' (Фасм.).— *Кóкар.* Параўн. КАКОРА

КОКАШ, КАКОШКА ст. рус. *кокошь* 'курыца-сядуха' (Ср.), рус. тое ж (Даль), 'певень' (Фасм.), укр. *кокош* 'певень', *кокошка* 'курыца' (Грынч.).— *Кóкаш, Какóшын; Какóшка; Какашы́нскі.* СРП *Кокошин, Кокошкин*

*КОКТЫШ.— *Кóктыш*

КОКША рус. 'карчага' ствол дрэва на дне ракі', 'курыца', 'крук, які падтрымлівае столь' (Даль), 'матыка' (Мельн.), параўн. чув. 'лысы' (Залатн.), тур, 'гніласць, гніль', 'смурод' (ТРБ).— *Кóкша*

КОЛ, памянш. КОЛІК, КАЛОК.— *Калóвіч, Калёвіч; Кóлік; Калкóў; Калчу́к; Калкóўскі.* Укр. у XVI ст. *Кол* (Туп.). СРП *Колов, Коликов*

КОЛА, памянш. КОЛКА 'кола, калясо', тат. *кола* 'буланы' (ТРС).— *Кóлін, Калóвіч, Калёвіч; Кóлка, Калкóў; Калчу́к.* СРП *Колин, Колкин*

КОЛАБ рус. *колоб* 'шар, скачаны з чаго-небудзь', 'круглая булка хлеба' (Даль).— *Кóлаб, Кóлабаў.* Рус. у XV—XVII стст. *Колоб* (Туп.). СРП *Колобов*

КОЛАКАЛ, памянш. КАЛАКОЛЬЧЫК рус. 'звон'.— *Калакóлаў; Калакóльчыкаў.* СРП *Колоколов, Колокольчиков, Колокольцев*

КОЛАС, памянш. КАЛАСОК, КАЛОСКА.— *Кóлас, Кóласаў, Каласóвіч; Каласóк, Каласкóў; Калóска; Калóська; Каласóўскі.* Бел. у XVII ст., рус. у XV ст., укр. у XVII ст. *Колос* (Туп.). СРП *Колосов, Колосовский*

КОЛАТ 'жардзіна з папярочнай перакладзінкай на канцы, якою заганяюць рыбу ў сеці, боўтка' (Дзярж.— М. Б.), укр. *колот* 'сварка, спор, сумяціца' (Грынч.).— *Калатóў; Калаткóў.* СРП *Колотов*

*КОЛАШ.— *Кóлаш*

*КОЛБ, памянш. *КОЛБІК.— *Колб; Кóлбік.* Бел. у XVI ст. *Колб* (БА, I, 223). СРП *?Колбин.* СЛП *Колба, Колбас.* Параўн. КОЎБ

КОЛБАН, КОЎБАН параўн. рэг. *калбанец* 'збан, збанок' (Нас.).— *Кóлбан, Кóўбан.* Параўн. КОЎБАН

КОЛБІК параўн. рэг. *коўбік* 'зельц дамашняга вырабу' (Вешт.), рус. *колбик* 'пукаты вузкагорлы збанок для алею' (Даль.)— *Ко́лбік*

*КОЛЗУН.— *Ко́лзун*

*КОЛТА.— *Калто́віч*

КОЛТУН гл. КАЎТУН

КОЛЧА рус. *колча* 'храмы, крываногі' (Даль).— *Ко́лчын.* СРП *Колчин*

*КОЛЫЧ.— *Ко́лычаў.* СРП *Колычев*

*КОЛЬЗУН.— *Ко́льзун*

*КОЛЬНЕТ.— *Ко́льнет*

*КОЛЬЧА.— *Ко́льчаў, Ко́льчанка.* Параўн. КОЛЧА

КОМ, памянш. КОМІК.— *Ком, Ко́маў; Ко́мік.* СРП *Комов, Комков*

*КОМАН.— *Ко́ман; Кама́нскі.* СРП *Команов*

КОМСА рэг. 'той. хто камечыць адзенне', параўн. *комсаць* 'камячыць адзенне' (Маг.— В. Л.), 'хутка ціскаць зубамі' (Нас.).— *Ко́мса; Камсю́к*

КОНДА, памянш. КОНДЗІК рус. 'сасновае бервяно' (Фасм.).— *Ко́ндзік*

*КОНДАЛ параўн. кірг. *кандала* 'клоп' (КРС), магчыма, форма адз. л. ад *кандалы?— Ко́ндал, Кандале́віч.* СРП *Кандалин, Кандалов*

*КОНДАЛЬ.— *Ко́ндаль.* Параўн. КОНДАЛ

КОНДЗЕР гл. КАНДЗЕР

*КОНТУР.— *Ко́нтураў*

*КОНТУСЬ.— *Ко́нтусь* у выніку асваення ЛП *Контусіс*

*КОНТЫШ.— *Ко́нтышаў*

*КОНЦУБ.— *Ко́нцуб*

*КОНЧ.— *Ко́нчыц* у выніку асваення ЛП *Кончіс, Кончас*

*КОНЧАС.— *Ко́нчас.* СЛП *Кончас*

*КОНЧЫС.— *Ко́нчыс.* СЛП *Кончіс*

КОНЬ, памянш. КОНІК, КАНЬКО, КАНЕЦ, КАНЯШКА.— *Ко́неў; Канюк; Ко́нік; Канько́, Канько́ў; Кане́ц; Каня́шкін; Кане́ўскі, Кане́цкі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Конь, Коник, Конище.* СРП *Конев, Коненков, Конёнков, Конин, Коников*

КОНЮХ, памянш. КОНЮШКА.— *Ко́нюх, Ко́нюхаў; Коню́шка; Канюшэ́ўскі.* Рус. у XVI ст. *Конюх* (Туп.). СРП *Конюхов, Конюшков*

*КОПАС параўн. рус. *копоский* 'разборлівы, прыдзірлівы' (Даль).— *Копас, Копасаў.* Рус. у XV—XVII стст. *Копос* (Туп.). СЛП *Копас, Копасас*

*КОПАТ, памянш. КАПАТОК, *КОПЦІК.— *Капаткоў; Копцік; Капацкевіч; Капацкі*

КОПАЦЬ, памянш. КОПЦІК рэг. 'сажа, куродым' (Нас.), рус. *копоть* тое ж (Даль).— *Копаць; Копцік.* Бел. у XVI ст. *Копоть* (БА, I, 225)

*КОПЕЛЬ.— *Копелеў.* СРП *Копелев*

*КОПІШ.— *Копіш*

*КОПЫЧ.— *Копыч.* Параўн. КАПАЧ

КОРАБ, памянш. КАРАБЕЦ.— *Кораб, Корабаў; Карабец, Карабцоў.* Рус. у XVI—XVII стст. *Короб* (Туп.). СРП *Коробов, Коробцов*

КОРАНЬ, памянш. КАРАНЁК, КАРАНЕЦ, КАРЭНІК, КАРЭНЬКА, павеліч. КАРАНЯКА.— *Корань, Корнеў, Каранёвіч; Каранёк, Караньkoў; Каранкевіч; Каранец; ?Карэнік; ?Карэнька; Караньчук; Каранякa; Каранеўскі; Каранецкі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Корень, Коренец* (БА, I, 225; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Корень, Коренко* (Туп.). СРП *Коренев, Кореньков, Кореневский*

КОРАСЦЕЛЬ рус. *коростель* 'птушка драч' (Даль).— *Корасцелеў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Коростель* (Туп.). СРП *Коростелёв*

КОРБА рэг. 'ручка сячкарні і веяльных машын', (Дзярж.— М. Б.), рус. *корба* 'сырая нізіна пад ельнікам, гушчар' (Даль), укр. *корба* 'ручка вората, кола ў машыне' (Грынч.), параўн. літ. *kar̃bas* 'кораб, кашэль, карзіна', 'зарубка, надрэз, знак' (Фрэнк.).— *Корбін; Карбоўскі*

КОРБАВЕЦ гл. КАРБАВЕЦ

КОРБАН гл. КАРБАН

*КОРБУТ.— *Корбут* у выніку асваення ЛП *Корбутас, Карбутас,* якія ўзыходзяць да УІ *Kaributas* (Атр., II, 14)

*КОРБЫШ.— *Корбыш, Корбышаў*

КОРДА, памянш. КОРДЗІК ст. бел. 'вяроўка' (Нас., АУ), 'вяроўка, на якой ганяюць каня вакол слупа пры аб'ездцы' (Даль).—*Корда, Кардовіч, Кордавіч; Кардзюк, Кардзюкоў, Кардзюкевіч; Кордзік, Кордзікаў.* Бел. у XVIII ст. *Корда* (БА, I, 225). СРП *Кордюков, Кордецкий.* Параўн. КАРДА

*КОРДАК.— *Кордак*

*КОРДАН.— *Ко́рдан*
*КОРДЗІС.— *Ко́рдзіс*
КОРЖ.— *Корж, Каржо́ў, Каржэ́віч, Ко́ржыц; Ко́ржык, Ко́ржыкаў, Каржу́к, Каржуко́ў; Каржы́цкі, Каржэ́ўскі.* Укр. у XVII ст. *Корж* (Туп.). СРП *Коржов, Корженко, Коржиков, Коржинский*
*КОРЖАЛЬ.— *Ко́ржаль*
КОРЗА рус. *корза* 'карга, старая баба' (Даль).— *Ко́рза, Карзе́віч; Корзю́к; Ко́рзюк, Карзюко́ў.* У Туп. у XV—XVI стст. *Карза, Корзо* (Туп.). СРП *Корзин.* СЛП *Корза*
*КОРЗАК.— *Ко́рзак*
КОРЗУН рус. *карзун* 'без пярэдніх зубоў, шчарбаты' (Даль).— *Ко́рзун, Ко́рзунаў; Карзуно́ў.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Корзун* (БА, I, 225; Туп.)
*КОРКУС.— *Ко́ркус*
*КОРКУШ.— *Ко́ркуш.* Укр. у XVI ст. *Каркушка* (Туп.). Параўн. КАРКОШ
КОРМАЗ гл. КАРМАЗ
*КОРП, памянш. *КОРПІК.— *Корп; Ко́рпік*
КОРПУС.— *Ко́рпус.* СРП *Корпусов*
*КОРС, памянш. *КОРСІК.— *Корс, Ко́рсюкаў; Ко́рсік,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Корса*
КОРСАК гл. КАРСАК
*КОРУЦ.— *Ко́руц*
КОРХ устар. бел. 'кулак', 'удар кулаком', 'мера велічынёй у кулак' (БРС, Нас.), рус. 'кулак', 'мера велічынёй у кулак', 'коўш', 'горб' (Даль, Дабр.), укр. 'мера на шырыню далоні' (Грынч.).— *Корх.* Бел. у XVIII ст. *Корх* (БА, I, 226). Укр. у XVII ст. *Корх* (Туп.). СРП *Корхов, Корхин*
КОРЧ, памянш. КОРЧЫК.— *Ко́рчык; Карчэ́ўскі.* Бел. у XVI ст. *Корч* (БА, I, 226). СРП *Корчевский*
КОРШАК, КАРШАК.— *Ко́ршак, Каршаке́віч; Ко́ршык* пры [а]>[ы], *Ко́ршыкаў.* У Туп. у XV ст. *Коршак*
КОРШУК гл. КАРШУК
КОРШУН гл. КАРШУН
КОРШЫК гл. КОРШАК
*КОРЫК.— *Ко́рык*
КОСМА 'касматы'?— *Ко́смін, Касмо́віч, Ко́сміч, Касме́нка; Касмянчу́к; ?Касмі́нка* пры [е]>[і]
*КОСМУН 'касматы'?— *Космун*
КОСТКА, памянш. КОСТАЧКА.— *Ко́стка; Ко́стачка*

КОСТЫР, памянш. КОСТРЫК ст. бел. *костырь* 'заядлы ігрок, асабліва ў косці' (Нас., АУ), параўн. рэг. *кастырнік* 'карцёжнік' (Нас.), рус. *костырь* 'ігрок у косці' (Даль), укр. *костирник* тое ж (Грынч.).— *Ко́стыр; Ко́стрык, Ко́стрыкаў,* магчыма, памянш. ад КАСЦЁР, КАСЦЕР (гл.). Укр. у XVII ст. *Костырь, Костырка, Костыря* (Туп.). СРП *Костырев*

*КОСЦЕЖ.— *Ко́сцеж*

КОСЦЬ.— *Ко́сцін, Касце́віч* і інш. магчымы і ад УІ *Косця*<*Константин* (БА, І, 101—102).

КОСЫ, памянш. КОСКА, КОСІК.— *Ко́саў, Ко́сых, Касе́віч, Касе́нка; Касю́к; Ко́ска, Каско́, Каске́віч; Ко́сік, Ко́сікаў; Касяно́к, Касянко́ў; Касянчу́к; Касінскі, Каскаве́цкі,* магчымы і ад КАСА (гл.). Бел. у XVII—XVIII стст. *Косы, Косый* (БА, І, 226; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Косой* (Туп.). СРП *Косой,-Косов*

КОТ, памянш. КАТОК, КОЦІК, КАЦЬКО, КАЦЮРА.— *Кот, Ко́таў, ?Каці́н, Като́віч, Катэ́віч, Каце́нка; Като́к, Катко́ў, Катке́віч, Ко́тчанка; Ко́цік, Ко́цікаў; Каცько́; Кацю́ра; Катко́ўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Кот, Котек, Котко, Котик* (БА, І, 227). Рус. у XV—XVI стст. *Кот,* укр. у XVI—XVII стст. *Кот, Котя* (Туп.). СРП *Котов, Котович, Коток, Котков, Котиков, Котин, Котовский*

*КОТАР.— *Ко́тар*

КОТКА рэг. 'кошка' (БРС).— *Ко́тка, Катке́віч, Ко́тчанка.* СРП *Коткин*

*КОТЛЯ.— *Ко́тля*

КОТЫШ параўн. рус. *катыш* 'скачаны з чаго-небудзь шарык' (Даль).— *Ко́тыш*

*КОЎБ.— *Коўб. Каўбе́ня.* Параўн. КОЛБ

КОЎБАН укр. *ковбан* 'калода, на якой сякуць дровы', 'калодка, на якой сядзяць' (Грынч.).— *Ко́ўбан.* Параўн. КОЛБАН

КОЎГАН гл. КАЛГАН

*КОЎГАР, *КОЎГЕР.— *Ко́ўгар, Ко́ўгер, Каўгарэ́ня*

*КОЎЗА, памянш. *КОЎЗІК ад *коўзацца?— Ко́ўза; Ко́ўзік, Ко́ўзікаў.* Параўн. КАЎЗУН

*КОЎЗАН ад *коўзацца?— Ко́ўзан.* Бел. у XVII ст. *Ковзан* (БА, І, 221). Параўн. КАЎЗУН

КОЎЗЕЛЬ рэг. *каўзель* 'коўзанка, месца для коўзання, лёд', 'кусок лёду, на якім коўзаюцца дзеці' (Нас.).— *Ко́ўзель, Ко́ўзелеў.* Параўн. КАЎЗУН

КОЎЗУН гл. КАЎЗУН

*КОЎЗУС, *КОЎЗУСЬ ад *коўзацца?— Коўзус, Коўзусь*. Параўн. КАЎЗУН

КОЎНЕР 'каўнер'?— *Коўнер*

*КОЎТА.— *Коўта, Коўцеў*. Параўн. КАЎТУН

*КОЎТУР.— *Коўтур*. Параўн. КАЎТУН

*КОЎЧУР.— *Коўчур*

КОЎШ, памянш. КОЎШЫК.— *Коўш, Каўшук; Коўшык*. Бел. у XVI ст. *Ковш* (БА, I, 221). СРП *Ковшов, Ковшев*

КОЎШАЛЬ гл. КАЎШЭЛЬ

КОЎШАР гл. КАЎШАР

КОХ ад *кохаць* '(аб курыцы-куранятніцы) квахтаць', 'вохкаць, мітусіцца' (Нас.), магчыма, ад *кахаць*.— *Кахо́віч; Кахо́ўскі, Кахо́цкі*. Бел. у XVII ст. *Кох* (Туп.). Параўн. КОХАН, КАХАНЫ

КОХАН.— *Ко́хан, Ко́ханаў, Кахано́віч; Каханю́к; Кахано́ўскі*. Бел. у XVI ст. *Кохан* (БА, I, 227; Туп.). Укр. у XVII ст. *Кохан* (Туп.). Параўн. КАХАНЫ

КОХНА гл. КАХНО

КОЦ устар. 'лямец, дыван' (Гарб.), рэг. 'шарсцяная коўдра' (Стэц.), рус. *коц, коца* 'стрыжаны дыван' (Даль), параўн. укр. *коцарювати* 'рабіць дываны', *коцарка* 'дываншчыца' (Грынч.).— Коц, *Кацэ́віч; Ко́цкі*

КОЦУР, КАЦУР, КАЦУРА ўкр. *коцур* 'кот' (Грынч.).— *Ко́цур, Кацу́р, Кацу́ра; Кацуро́ўскі*. Укр. у XVII ст. *Коцарь* (Туп.). СРП *Коцарев*

КОЧКА рус. 'купіна' (Даль).— *Ко́чкін*. У Туп. у XVI ст. *Кочка*. СРП *Кочкин*

КОШ 'кашэль', 'коўш' (БРС), тат. *кош* 'птушка' (ТРС).— *Кош, Ко́шыч*. СРП *?Кошин*

КОШАЛЬ гл. КАШЭЛЬ

КОШАР з яўр. 'ачышчэнне бытавых прадметаў па прадпісанню яўрэйскай рэлігіі', 'дазволеныя яўрэйскай рэлігіяй прадукты харчавання' (Нас.).— *Ко́шар*. СРП *Кошарев*. Параўн. КАШЭРНЫ, КАШЭРА

КОШКА.— *Ко́шка, Ко́шкін, Кашке́віч, Ко́шчыц, Ко́шчанка; Кашко́* пры [а]>[о] і з пераносам націску. Бел. у XVI—XVIII стст. *Кошко* (БА, I, 227; Туп.). Рус., укр. у XVI ст. *Кошка* (Туп.). СРП *Кошкин*

*КОШЛЯ.— *Ко́шля*

КРАВЕЦ, памянш. КРАЎЧЫК.— *Краве́ц, Краўцо́ў, Краўцэ́віч, Кра́ўчанка, Краўчо́нак, Краўчэ́ня; Краўчу́к;*

Кра́ўчык; Краўчы́нскі. Бел. у XVI—XVII стст. *Кравец* (БА, I, 227; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Кравец, Кравчик* (Туп.). СРП *Кравец, ?Кравцев, Кравцов, Кравченко, Кравчук, Кравчинский*

КРАГЕЛЬ параўн. літ. *kràgti* 'узвышацца, вылучацца' (Фрэнк.)— *Кра́гель*. Параўн. СЛП *Крагас*

КРАЖ 'калода' (БРС).— *Краж, Кра́жаў*. СРП *Кряжев, Кряжиков*

КРАЙ, памянш. КРАЙКО.— *Крайко́; Крае́ўскі*. СРП *Краев, Краевский*

КРАЙНІ.— *Кра́йні, Кра́йнеў*. У Туп. у XVI ст. *Крайнов*. СРП *Крайнев, Крайнов, Крайнюков*

*КРАЙНІК 'крайні'.— *Кра́йнік*

КРАКА, памянш. КРАЧКО, параўн. бел. *кракаць*, рус. *крякать*, укр. *крякати*, укр. *кряка* 'лягушка' (Грынч.).— *Крачко́, Кра́чкін; Крачко́ўскі*

КРАКУН, КРОКУН рус. *крякун* 'той, хто кракае, крэкча' (Даль), укр. *кракун* 'воран' (Грынч.).— *Краку́н, Кро́кун* з пераносам націску. Параўн. КРАКА

КРАМА.—*Кра́міч; Краме́нка, ?Краміпкін* пры [е]>[і]; *Кра́мскі*. СРП *Крамин, ?Крамов*

*КРАМАК.— *Крама́к*

КРАМАР ст. бел. *крамарь* 'крамнік, лавачнік' (Даль), укр. *крамар* тое ж (Грынч.).—*Крамарэ́нка*. Укр. у XVI—XVII стст. *Крамар* (Туп.). СРП *Крамаренко*

КРАМНІК 'прадавец у краме, лаўцы' (Нас., БРС).— *Кра́мнік*

КРАНЕЦ польск. *kraniec* 'край, бераг, канец, акраіна' (Карл.).— *Кранцэ́віч*

КРАПІВА, памянш. КРАПІЎКА.—*Крапіва́, Крапі́він; Крапі́ўка; Крапі́ўніцкі*. Бел. у XVII ст. *Кропива, Кропивка*, рус. у XIV—XVI стст. *Крапива* (Туп.). СРП *Крапива, Крапивин*

КРАСА, памянш. КРАСІК.— *?Кра́саў, Кра́сін, Красянко́ў; Кра́сік, Кра́сікаў; Красі́нскі, Красі́цкі, Красі́ўскі, Красо́ўскі, Красо́цкі, Красу́цкі*. СРП *?Красов, Красин, Красовский, Красинский*

КРАСАВА рус. *красава* 'прыгожы чалавек, прыгажун' (Даль).— *Краса́він; Красаві́цкі*. СРП *Красавин*

КРАСКА, памянш. КРАСАЧКА 'кветка'.— *Кра́ска, Краско́* з пераносам націску, *Краско́ў; Красо́чка; Крашчу́к; Краско́ўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Краска, Краско* (Туп.)

КРАСКО, КРАСЬКО рэг. *красько* 'чырвонашчокі здаровы чалавек' (Стэц.), 'прыгожы' параўн. рэг. *красівы.*— *Краскó, Краскóў; Красько́*

*КРАСНАГІР.— *Краснагір*

КРАСНАПЁРКА рус. *краснопёрка* рыба 'чырвонапёрка' (Даль), укр. *краснопірка* тое ж (Грынч.).— *Краснапёрка.* У Туп. у XVII ст. *Красноперка*

КРАСНАШЧОКІ 'чырвонашчокі'. — *Краснашчо́кін.* СРП *Краснощёков*

КРАСНЕЙ.— *Красне́й*

КРАСНІК ад *красны* 'прыгожы, чырвоны'?—*Кра́снік, Краснічэ́нка; Красніцкі*

КРАСНОВЕЦ з в. Краснае, Краснова.— *Красно́вец, Красно́ўцаў, Краснаўцо́ў*

КРАСНЫ.— *Красно́ў, Красне́ўскі, Красно́ўскі.* Бел. у XV—XVI стст.. рус. у XVII ст., укр. у XV ст. *Красной* (Туп.). СРП *Красный, Краснов, Красных, Красновский, Краснянский*

*КРАСНЯК.— *Краснякóў.* Параўн. КРАСНІК

КРАСЦЬЯНІН, памянш. КРАСЦЬЯНЧЫК рус. *крестьянин* 'селянін'.— *Красцья́нчык.* Рус. у XVI ст. *Крестьянин* (Туп.). СРП *Крестьянинов*

*КРАЎЖУЛЬ.— *Краўжу́ль.* Параўн. СЛП *Краўжа, Краужліс*

*КРАФТО.— *Крафтó*

КРАХМАЛ рэг. 'крухмал' (Дзярж.— М. Б.).— *Крахма́лаў.* СРП *Крахмалов*

*КРАЦ.— *Крац*

КРОКАС літ. *krakas* 'смех, рогат', 'стары, заезджаны конь' (Фрэнк.), параўн. *крокус* 'дзікі шафран' (Нас., БРС), рус. *крокос, крокус* тое ж (Даль), укр. *крокіс, крокус* тое ж (Грынч.).— *Крóкас, Кракасе́віч.* СЛП *Крокас*

КРОКУН гл. КРАКУН

КРОЛЬ, памянш. КРОЛІК, КРАЛЬКО, ст. рус., ст. бел. 'кароль' (Ср., Нас., АУ), бел. рэг. 'трус'.—*Кроль; ?Крол; Крóлік; Кралькó.* Бел. у XVII ст. *Кролик* (Туп.)

*КРОМАН.— *Крóман*

*КРОМКАЛЬ параўн. укр. *кромкати* '(аб вароне) каркаць' (Грынч.).— *Крóмкаль.* Параўн. СЛП *Кромкус*

*КРОН.— *Крон* у выніку асваення ЛП *Кронас*

*КРОНДА.— *Крóнда*

КРОП.— *Кроп*

КРОПАТ рус. *кропот* 'буркатня, бурчанне, лаянка' (Даль).— *Кро́пат, Кро́патаў.* Рус. у XVI ст. *Кропот* (Туп.). СРП *Кропотов*

*КРОПІС.— *Кро́піс.* СЛП *Кропіс, Круопіс*

КРОТ.— *Крот, Кро́таў, Крато́віч, Краце́нка, Кратэ́нка, Крацёнак, Крацяно́к; Крацю́к; Кратко́ўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Крот* (БА, І, 228; Туп.). Укр. у XVI ст. *Крот* (Туп.). СРП *Кротов, Кротков*

*КРОХ.— *Крох; Крашу́к*

КРОХА рус. 'крошка'.— *Кро́хін; Крашу́к; Крашу́цкі.* Рус., укр. у XVII ст. *Кроха* (Туп.). СРП *Крохин*

КРОХАЛЬ рус. від качкі (Фасм.).— *Крахалёў.* СРП *Крохалёв, Крохолев*

КРОХМАЛЬ укр. *крохмаль* 'крухмал', 'кісель' (Грынч.), польск. *krochmal* 'крухмал' (Карл.).— *Кро́хмаль.* Параўн. КРАХМАЛ

КРОШКА.— *Кро́шка; ?Крашчу́к,* магчыма і ад КРАСКА (гл.). Укр. у XVII ст. *Крошка* (Туп.)

КРУГАВЕЦ з в. Круг, Кругава.— *Кругаве́ц*

*КРУГАЛЬ.— *Круга́ль*

*КРУГЛЕЙ.— *Кругле́й*

КРУГЛІК рус. *круглик* 'прэсны круглы торт' (Даль).— *Кру́глік, Кру́глікаў.* Бел. у XVII ст. *Круглик* (Туп.). СРП *Кругликов*

КРУГЛЫ, памянш. КРУГЛІК.— *Кру́глы, Кругло́ў, Кругле́ня; Кругле́нін; Кру́глік, Кру́глікаў; Кругло́ўскі.* У Туп. у XVII ст. *Круглый.* СРП *Круглов, Кругленин*

КРУГЛЯНІН з в. Круглае.— *Кругля́нін*

*КРУЖЫК.— *Кру́жыкаў*

КРУЖЫЛА.— *Кружы́лін.* СРП *Кружилин*

*КРУЗО.— *Крузо́.* СРП *Крузин*

КРУК, памянш. КРУЧОК 'крук, кручок' (БРС), рэг. *крук* 'воран' (Нас., Стэц.), 'скупец, скупы чалавек' (Нас.).— *Крук, Кру́каў, Круко́віч, Кручо́нак; Кручо́к; Кручко́ў; Круко́ўскі, Кручко́ўскі, Кручы́нскі.* Бел., укр. у XVII—XVIII стст. *Крук* (Туп.). СРП *Крюков, Крюкин, Крюченков, Крючков, Крюковский, Круковский*

*КРУКАЧ.— *Крукач*

КРУЛЬ польск *król* 'кароль'.— *Круль; Круліко́ўскі.* СРП *Крулёв*

*КРУМІН параўн. літ. *krūmas* 'куст' (Фрэнк.).— *Кру́мін* у выніку асваення ЛП *Крумініс, Крумінас*

КРУМКАЧ.— *Крумка́ч, Крумкачо́ў*

*КРУМЛЯ, памянш. КРУМЛІК.— *Крумлікаў; Крумплеўскі.* Параўн. СЛП *Крумпліс*

КРУПА, памянш. КРУПКА, КРУПІЦА, КРУПЕЦ.— *Крупа, Круповіч, Крупіч, Крупенка, Крупянкоў, ?Крупеня; Крупка, Крупко, Крупкоў, Крупкін; Крупіца; Крупец; Крупскі, Крупскіх, Крупецкі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Крупа, Крупка.* Рус. у XV ст. *Крупа* (Туп.). СРП *Крупин, Крупкин, Крупченко, ?Крупов, Крупицын, Крупицкий, Крупский*

КРУПАВЕС.— *Крупавес*

КРУПАДЗЁР.— *Крупадзёраў.* СРП *Круподёров*

*КРУПЕЙКА.— *Крупейчанка*

КРУПЕНЬ, КРУПЕНЯ, памянш. КРУПЕНЬКА, КРУПЕНЬЧЫК бел. *крупеня* 'крупяны суп' (БРС, Нас.), рус. тое ж (Дабр.), 'кашыца', 'пахлёбка з крупамі' (Даль), бел. рэг. *крупень* 'крупяны суп' (КСЧ).— *Крупеня, Крупенін; Крупень; Крупенька, Крупяњкоў; Крупеньчык.* СРП *Крупенин, Крупеников*

КРУПЕЦ з в. Крупа, Крупы.— *Крупец.* Параўн. КРУПА

КРУПНІК 'крупяны суп' (БРС, Нас.), устар. 'гарэлка, звараная з мёдам, брусніцамі і пранымі карэннямі, пунш' (Нас.), укр. *крупник* 'жыдкая кашыца з круп' (Грынч.).— *Крупнік, Крупнікаў.* СРП *Крупник, Крупников*

*КРУПТА.— *Крупта*

*КРУС.— *Крус*

КРУТ, памянш. КРУЦІК, КРУЦЬКО рэг. 'хват, спрытны, пракідкі' (Нас.).— *Крут, Крутаў; Круцік, Круцікаў; Круцька, Круцько.* Укр. у XVI—XVII стст. *Крутко* (Туп.). СРП *Крутов, Крутиков, Круткин, Крутицкий*

КРУТАВЕЦ з в. Круты, Крутава.— *Крутавец, Крутаўцоў*

КРУТАГАЛОЎ укр. заал. 'круцігалоўка' (Грынч.), магчыма, са злучэння *круціць галаву.*— *Крутагалоў.* СРП *Крутоголов*

*КРУТАЛЬ.— *Круталевіч*

КРУТЫ, памянш. КРУЦІК, КРУЦЬКА.— *Круты, Крутаў, Крутых; Круцік, Круцікаў; Круцька, Круцько.* СРП *Крутов, Крутиков, Круткин*

КРУЦЕЛЬ.— *Круцель, Круцялёў, Круцяленка.* СРП *Крутелёв*

КРУЦЕНЬ рус. *крутень* 'віхор, завіруха, мяцеліца', 'вір (у рацэ)', 'круты чалавек', 'паспешлівы чалавек' (Даль), укр. 'скручаны пук саломы', 'вяроўка, скручаная з саломы' (Грынч.).— *Крецéнь, Круцянёў*

КРУЦІК рус. смал. *крутик* 'абманшчык, ашуканец' (Дабр.).— *Крýцік, Крýцікаў*. Параўн. КРУТ

КРУЦІЛА рус. *крутила* 'які круціць што-небудзь', *крутило* 'якая-небудзь прылада для кручэння' (Даль), укр. 'вір, вадаварот' (Грынч.).— *Круцíла, Круцíлін*. СРП *Крутилин, Крутилёв*

КРУЦЬКА, КРУЦЬКО гл. КРУТ, КРУТЫ

КРУЧКА рэг. 'бручка' (Нас.). з літ. *kručkas* 'бручка'.— *Крýчка*. СЛП *Кручкас*

КРУЧОК гл. КРУК

КРУШНЫ рус. *крушной* 'крохкі, ломкі' (Даль), укр. *крушний* тое ж (Грынч.).— *Крушны́*

КРЫВАЗУБЫ.— *Крывазýбаў*

КРЫВАЛАПЫ.— *Крывалáп, Крывалáпаў*

КРЫВАЛЕС.— *Крывалéсаў*

КРЫВАЛЕЦ з в. Крывалі.— *Крывальцэ́віч*

КРЫВАЛЬ, памянш. КРЫВАЛЕЦ 'крывы'.— *Крывáль, Крывальцэ́віч*. Параўн. КРЫВЫ, КРЫВЕЛЬ

КРЫВАНОСЫ, КРЫВАНОС.— *Крыванóс, Крыванóсаў*. Укр. у XVI—XVII стст., рус. у XVII ст. *Кривонос* (Туп.). СРП *Кривонос, Кривоносов*

КРЫВАПАЛЫ са спалучэння *крывыя пальцы, з крывымі пальцамі*.— *Крывапáленка*. СРП *Кривопалов*

КРЫВАПІША.— *Крывапíшын*. Бел. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Кривопиша* (Туп.)

КРЫВАПУСТ са спалучэння *пусціць кроў*.— *Крывапýст*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кривопуст, Кровопуск, Кривопуск* (БА, I, 228; Туп.) Укр. у XVI—XVII стст. *Кривопуст, Кривопуск* (Туп.)

КРЫВАРОТЫ, КРЫВАРОТ.— *Крыварóт, Крыварóтаў*

КРЫВАРУКІ, памянш. КРЫВАРУЧКА.— *Крываручка; Крыварýцкі*. СРП *Криворучко*

*КРЫВАШ 'крывы'.— *Крывáш, Крывашóнак*. Параўн. КРЫВЫ, КРЫВЕЛЬ

КРЫВАШАПЫ са спалучэння *крывая шапка*.—*Крывашáпаў*. СРП *Кривошапов, Кривошапка, Кривошапкин*

КРЫВАШЧОКІ.— *Крывашчо́кі.* Рус. у XV ст. *Кривые Щёки* (Туп.)

КРЫВАШЫІ, КРЫВАШЭІ, КРЫВАШЫЙ, КРЫВАШЭЙ, КРЫВАШЭЯ.— *Крывашы́й, Крывашы́енка; Крыва́шэі, Крывашэ́я, Крывашэ́еў, Крывашэ́ін.* Бел. у XVI ст. *Кривоший,* рус. у XVI—XVII стст. *Кривошея* (Туп.). СРП *Кривошеев, Кривошеин*

КРЫВЕЛЬ рэг. 'крывы' (Дзярж.— М. Б.).— *Крыве́ль.* СРП *Кривелёв, Кривелев*

КРЫВЕНЬ, памянш. КРЫВЕНЬКА ад *крывы.*— ?*Крыўню́к; Крыве́нька; Крывянчу́к.* Параўн. КРЫВЫ, КРЫВЕЛЬ

КРЫВЕЦ гл. КРЫВЫ

*КРЫВІЦА, памянш. КРЫВІЧКА 'крывы'?— *Крыві́ца; Крыві́чкін; Крыві́цкі*

КРЫВІЧАНІН з в. Крывічы.— *Крывіча́нін*

*КРЫВОЛЬ 'крывы'?— *Крыво́ль.* Укр. у XVI ст. *Криволев зять* (Туп.). Параўн. КРЫВЫ, КРЫВЕЛЬ

КРЫВУЛЕЦ з в. Крывулі.— *Крыву́лец*

КРЫВУЛЯ, памянш. КРЫВУЛЬКА.— *Крыву́лька.* Бел. у XVII ст. *Кривулиная Матруна,* укр. у XVII ст. *Крывулка* (Туп.). СРП *Кривулин*

КРЫВУША 'крывы'.— *Крыву́ша.* Бел. у XVII ст. *Крывуша* (Туп.). СРП *Криушин*

КРЫВЫ, памянш. КРЫВЕНЬКІ, КРЫЎКО, КРЫВЕЦ.— *Крывы́, Кры́ваў, Крыво́ў, Крыве́нка, Крывяно́к, Крывянко́ў, Крывёнак; Крыве́нькі; Крыўко́, Кры́ўка, Кры́ўчык; Крыве́ц, Крыўцо́ў; Крыві́цкі; Крыву́цкі.* Бел. у XV—XVII стст. *Кривой, Крывый, Кривец* (Туп., БА, I, 228), рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Кривой, Кривцов, Кривко* (Туп.). СРП *Кривов, Кривин, Кривенко, Кривенков, Кривченко, Кривицкий, Кривский.* Параўн. КРЫВЕЛЬ, КРЫВАШ, КРЫВЕЛЬ, КРЫВЕНЬ, КРЫВІЦА, КРЫВОЛЬ, КРЫВУЛЯ, КРЫВУША.

КРЫЖ, памянш. КРЫЖЫК.— *Крыж, Крыжэ́віч; Кры́жык; Крыжэ́ўскі.* Рус. у XVI ст. *Крыж* (Туп.). СРП *Крижевский, Крижецкий*

*КРЫЖАН.— *Крыжа́н; Крыжано́ўскі.* СРП *Крижановский, Крыжановский, Крыжанский*

КРЫКАЛА 'крыкун'.— *Крыка́ла*

КРЫКУН.— *Крыку́н, Крыкуно́ў.* СРП *Крикунов*

КРЫЛО.— *Крыло́ў, Крыло́віч.* У Туп. у XVI ст. *Крыло.* СРП *Крылов, Крыленко, ?Крылин, Крылушкин*

*КРЫМАЧ параўн. рэг. *крамач* 'стары нож, нож з адламаным канцом' (Дзярж.— М. Б.).— *Крымачоў*

*КРЫМСАК параўн. рэг. *крымсаць* 'рваць, рэзаць, крамсаць'.— *Крымсакоў*

КРЫНЕЦ з в. Крыны, Крына.— *Крынец*

КРЫНІЦА.— *Крыніца, Крыніцын; Крынiцкі.* СРП *Криницин, Криницкий, Крыницын*

КРЫНКА рэг. 'збан, гладыш'.— *Крынка.* Бел. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Кринка* (Туп.). СРП *Крынкин*

*КРЫНЯК.— *Крыняк.* Параўн. КРЫНЕЦ

*КРЫПАН.— *Крыпан*

*КРЫПЕЛЬ.— *Крыпель*

КРЫСА, памянш. КРЫСІК, КРЫСКО, КРЫСЬКО рус. 'пацук'.— *Крысевіч, Крысенка, Крысянкоў, Крысёнак; Крысюк; Крысікаў; Крыскевіч; Крыська, Крысько.* Бел. у XVII ст. *Крыса,* укр. у XVII ст. *Криса, Криска* (Туп.). СРП *Крысин, Крысов, Крисков*

КРЫСЁНАК рус. *крысёнок* 'пацучаня'.— *Крысёнак.* Параўн. КРЫСА

КРЫСКАВЕЦ з в. Крыскі, Крыскава.— *Крыскавец*

КРЫСО, рэг. КРЫСА магчымы тыя ж утварэнні, што і ад КРЫСА (гл.)

КРЫСТАЛЬ гл. КРЫШТАЛЬ

*КРЫСТАПАТ, памянш. КРЫСТАПАЦІК.— *Крыстапацік*

*КРЫТ.— *Крыт, Крыцкі.* СРП *Критов, Критский*

КРЫЎДА.— *Крыўда, Крыўдзенка; Крыўдзюк*

КРЫЎКО гл. КРЫВЫ

*КРЫХУН ад *крыха, крыху* 'невялікая колькасць, нямнога'? — *Крыхун*

КРЫЦ(А), памянш. КРЫЦЬКО рэг. 'назва дробнай агароднай травы' (Дзярж.— М. Б.), рус. *крица* 'балванка свежавыплаўленага жалеза', 'назва гатунку польскага жыта' (Даль), укр. *криця* 'чыстая сталь' (Грынч.).— *Крыцук; Крыцько; Крыцкі.* СРП *Крицкий*

КРЫЧАЛА 'крыкун'.— *Крычалаў*

*КРЫЧКА, *КРЫЧКО 'крыкун'.— *Крычка, Крычко*

КРЫЧУН 'крыкун'.— *Крычун*

*КРЫШАНЬ, КРЫШЭНЬ 'крышан'?— *Крышнёў*

КРЫШКА рэг. памянш. ад *крыха* 'нямнога', 'вечка, якім закрываюць што-небудзь, пакрыўка' (Дзярж.— М. Б.), укр. *кришка* тое ж (Грынч.).— *Крышка, Крышко* з перастаноўкай націску; *Крышчык*

КРЫШТАЛЬ, КРЫСТАЛЬ.— *Крышта́ль, Крышталёў, Крышталёвіч; Крысталёнка.* СРП *Кристаловский*

КРЫШЧОНЫ, КРЫШЧОН 'хрышчоны'.— *Крышчано́віч.* Укр. у XV ст. *Крщен* (Туп.). Параўн. ХРЫШЧОНЫ

*КРЭЕР.— *Крэ́ер* у выніку асваення ЛП *Креерас*

*КРЭЗ.— *Крэз, Крэ́за*

КРЭЙДА, памянш. КРЭЙДЗІК.— *Крэ́йдзіч; Крэ́йдзікаў.* СРП *Крейдин*

*КРЭЙЗА.— *Крэ́йза*

*КРЭКА, памянш. КРЭЧКА, КРЭЧЫК параўн. *кракта́ць* (БРС, Нас.), укр. *крекатень* 'крактун' (Грынч.).— *Крэ́чка; Крэ́чык*

*КРЭЛА.— *Крэ́ленка*

КРЭМ, памянш. КРЭМКА ст. бел. *крем* 'дрэва, прыгоднае для бортнага пчалярства' (КСГБМ), польск. *krem* тое ж (Карл.).— *Крэ́мка, Крамко́* з перастаноўкай націску і пры [а]>[о]

*КРЭМЕЗ параўн. укр. *кремезний* 'моцны, здаровы', 'цвёрды, няўступчывы' (Грынч.).— *Крэ́мез, ?Крэ́міс* пры [е]>[і] і [з]>[с]

*КРЭМЕЛЬ параўн. літ. *krẽmelis.*— *Крэ́мель* у выніку асваення ЛП *Кремеліс*

КРЭМЕНЬ.— *Крэ́мень; Крамянчу́к.* Рус. у XVII ст. *Кремень* (Туп.). СРП *Кремнёв, ?Кремнин*

КРЭМЗА параўн. *крэмзаць.*— *Крэ́мза; Крамзю́к*

КРЭМКА гл. КРЭМ

*КРЭНТ, памянш. КРЭНЦІК польск. *rkęt* 'крот' (Карл.).—*Крэнт; Крэ́нцік*

КРЭНЬ рус. *крень* 'гнутае дрэва', 'санны полаз ці калёсны вобад', 'скупец' (Даль).— *Крэнь*

КРЭПА, КРЭП, памянш. КРЭПЕЦ 'назва шоўкавай тканіны', рус. *креп* тое ж (Даль), укр. *креп* 'моц, сіла' (Грынч.), параўн. бел. рэг. *крэпкі,* рус. *крепкий.*— *Крапу́к; Крапучо́к; Крэ́пец, Крапе́ц; Крапі́цкі, Крэ́пскі*

КРЭС, памянш. КРЭСІК уст. бел. *крес* 'мяжа, граніца, крайняя грань' (Нас., АУ), устар. бел. 'курок ці крэмень стрэльбы', 'сам удар крэменя аб вогніва' (Нас.), рус. *крес* назва расліны (Даль). – *Крэс, Крэ́саў; Крэ́сік.* Бел. у XVII ст. *Крес* (Туп.). СРП *Кресов*

*КРЭСКІЯН.— *Крэскія́н*

КРЭСЛА.— *Крэ́сла*

КРЭСТА рэг. (масць карты) 'хрэсці' (Дзярж.—М. Б.). параўн. таксама рус. *крестить* 'хрысціць'.— *Крэсцін*

*КСЕНДА, *КСЁНДА.— *Ксе́нда Ксёнда*

*КСЁНДЗ, КСЁНЗ.— *Ксяндзо́ў; Ксянзо́ў.* СРП *Ксензов*

КУБ, памянш. КУБЕЦ.— *Ку́бец.* У Туп. у XVI ст. *Куб*

КУБАЙ укр. *кубай* 'выдаўбаны з дрэва кубак' (Грынч.).—*Куба́й; Кубаеўскі.* Чарам. УІ *Кубай* (Магн.)

КУБАН, памянш. КУБАНОК уст. бел. і ўкр. *кубан* 'узятка, хабар' (Нас., Грынч.), рус. *кубан* 'вялікі збанок, гарлач' (Даль), кірг. *кубан* 'светла-жоўты, жаўтаваты' (КРС).— *Куба́наў, Кубанко́ў.* Каз. УІ *Кубан* (Жануз.). СРП *Кубанов, Кубанков*

КУБАР ст. рус. *кубара* 'карабель' (Ср.), устар. бел. у мн. л. *кубары* 'узятка, хабар' (Нас.), рус. *кубар* '(дзіцячая забаўка) ваўчок' (Даль Мірт.), кірг. *кубар, кубаар* 'продак' (КРС).— *Ку́бар; Куба́рскі.* Бел. у XVI ст. *Кубар* (Туп.). СРП *Кубарев, Кубаркин*

КУБАЧ рус. 'вязка хворасту' (Фасм.).—*Куба́ч*

*КУБАШ.— *Куба́ш, Кубашо́ў.* Каз. УІ *Кубаш* (Жануз.)

КУБРАК *кубрак* 'зборшчык паданняў на царкву' (Нас.), укр. 'бядняк, небарака' (Грынч.).— *Ку́брак, Кубрако́ў.* СРП *Кубрак, Кубряков*

КУБРЫК укр. *кубрык* 'бочачка' (Грынч.), параўн. бел. *кубрыць* 'жартаваць, падсмейвацца з каго-небудзь' (Нас.), рус. *кубра* 'балаўнік, жартаўнік, пракуда' (Даль).— *Ку́брык.* СРП *Кубриков*

*КУБЯК.— *Кубя́к*

*КУВАШ.— *Кувашо́ў*

*КУВЕКА.— *Куве́ка*

*КУГАЙДА.— *Кугайда́*

*КУГАН ад *кугакаць?*— *Куга́н.* Параўн. КУГАЧ

КУГАЧ укр. *кугач* 'сыч' (Грынч.), магчыма, ад *кугакаць.*— *Куга́ч, Ку́гач*

КУГЕЛЬ параўн. рэг. бел. *кукгель* 'пірожнае, якое ў яўрэяў пяклі к субоце' (Нас.), магчыма, ад *кугакаць.*— *Ку́гель,* магчыма і ў выніку асваення ЛП *Кугеліс.* Параўн. КУГАЧ

*КУДА, памянш. КУДЗЕЙКА.— *Ку́дзін, Кудзе́віч, Кудзёнак; Кудзе́йка; Кудзіно́ўскі.* СРП *Кудин, Кудинов*

*КУДАКА.—*Куда́ка, Куда́кін.* СРП *Кудачкин*

КУДАКТА параўн. рэг. *кудактаць* 'кудахтаць' (КСЧ), рус. *кудакаць* тое ж (Даль).— *Куда́кцін*

*КУДАН.— *Кудано́віч*

КУДАР літ. *kùdaras* (Фрэнк.).— *Кударэ́нка,* відаць, у выніку асваення ЛП *Кударіс*

КУДАСА 'мяцеліца' (БРС, Нас.), магчыма, літ. *kudaš* 'недарэчны, неразумны; нізкі якасцю' (Фрэнк.).— *Кудасаў*

*КУДАЧ.— *Ку́да́ч*

*КУДАШ, памянш. КУДАШКА параўн. літ. *kūdas* 'худы' (Атр., II, 227), параўн. ст. тур. *кадаш* 'брат, блізкі чалавек' (Шынк.).— *Ку́да́ш; Куда́шкін.* Рус., укр. у XVI ст. *Кудаш* (Туп.). СРП *Кудаш, Кудашев*

*КУДЗЕЙКА.— *Кудзе́йка.* Параўн. КУДА

КУДЗЕЛЯ, памянш. КУДЗЕЛЬКА.—*Кудзе́ля, Кудзе́ліч, Кудзяле́віч; Кудзе́лька.* у Туп. у XVI ст. *Куделя.* СРП *Куделин*

*КУДЗЁЛКА.— *Кудзёлка*

*КУДЗЫША.— *Кудзы́шын*

*КУДЗЯН.— *Кудзя́н*

КУДЛАЙ рэг. 'кудлаты, кудлач', (Дзярж.— М. Б.), рус. тое ж (Даль), укр. тое ж, 'клічка калматага сабакі' (Грынч.).—*Кудла́й, Кудла̀еў, Кудлаёў*

*КУДЛАС 'кудлаты, кудлач'?— *Кудласе́віч*

КУДЛАЧ.— *Кудла́ч, Кудлачо́ў.* Параўн. КУДЛАЙ, КУДЛАС, КУДЛАШ

*КУДЛАШ 'кудлаты, кудлач'?— *Кудла́ш*

КУДРА, памянш. КУДЗЕРКА параўн. рэг. *кудры* 'кучаравыя валасы' (Маг.— В. П.).— *Кудрэ́віч; Кудрано́к; Кудру́к; Ку́дзерка; Кудры́цкі.* Бел., укр. у XVII ст. *Кудра, Кудря* (Туп.). СРП *Кудрин, Кудров, Кудринский*

КУДРАВЫ, памянш. КУДРАВЕЦ рэг 'кучаравы' (Маг.— В. Л.).— *Кудра́вы, Кудра́вец, Кудра́ўцаў; Кудраві́цкі.* Бел. у XVII ст. *Кудрявой,* рус. у XVII ст. *Кудрявой, Кудрявый* (Туп.). СРП *Кудрявый, Кудрявов, Кудрявцев, Кудрявчиков, Кудрявский.* Параўн. КУДРА

КУДРАЧ 'кучаравы'.— *Кудра́ч, Кудрачо́ў.* Параўн. КУДРА, КУДРАВЫ

КУДРАШ 'кучаравы'.— *Кудра́ш, Кудрашо́ў.* СРП *Кудряш, Кудряшов.* Параўн. КУДРА, КУДРАВЫ

*КУДРЫС 'кучаравы'? *Ку́дрыс.* СЛП *Кудріс*

КУДРЫСТЫ 'кучаравы'.— *Кудрысцёнак.* Параўн. КУДРА, КУДРАВЫ

*КУДРЭЙ 'кучаравы'.— *Кудрэ́ей.* Параўн. КУДРА, КУДРАВЫ

КУЖАЛЬ, рэг. КУЖЭЛЬ.— *Ку́жаль, Кужэ́ль, Кужале́віч*

*КУЖАН.— *Кужа́наў*

КУЖОЎНЫ, памянш. КУЖОЎНІК рэг. *кужоўны* 'кужэльны'.— *Кужо́ўнік*

*КУЖЫР.— *Ку́жыр*

*КУЖЭЛА, памянш. КУЖЭЛКА.— *Кужэ́лка*

КУЖЭЛЬНЫ.— *Кужэ́льны*

КУЗАЎ, памянш. КУЗАВОК, КУЗОЎКА рус. *кузов* 'каробка, кораб, кош', *кузовка* 'кошык' (Даль).— *Кузаво́к, Кузаўко́ў; Кузо́ўка.* СРП *Кузов, Кузовков, Кузовкин*

КУЗНЕЦ рэг. рус. 'каваль'.— *Кузне́ц, Кузняцо́ў.* Бел. у XVI ст. *Кузнец* (БА, I, 228; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Кузнец* (Туп.). СРП *Кузнец, Кузнецов, Кузнеченко, Кузнецкий*

КУЗНЕЧЫК рус. *кузнечик* заал. 'конік'.— *Кузне́чык.* СРП *Кузнечик, Кузнечиков*

КУЗОЎКА гл. КУЗАЎ

КУЗУБ укр. *кузуб, кузоб, козуб* 'каробка, кошык з лубу' (Грынч.).— *Кузу́б*

КАЗУРА параўн. *кузурка* 'мошка, казяўка' (БРС).— *Кузу́ра*

*КУЇЛА параўн. літ. *kuilỹs* 'дзік, дзікі кабан' (Фрэнк.).— *Куі́ла,* відаць, у выніку асваення ЛП *Куіліс*

*КУІС.— *Куіс* у выніку асваення ЛП *Куісіс*

*КУІШ.— *Куіш* у выніку асваення ЛП *Куішіс*

*КУЙДА.— *Ку́йдзін*

*КУЙКА.— *Куйко́*

*КУКА.— *Кук, Ку́кін, Куке́віч.* СРП *Кукин, Кукинов*

*КУКАБАКА параўн. рэг. *кукобіць* 'гадаваць, выхоўваць, няньчыць' (Нас.), рус. *кукобить* 'збіраць, капіць, дбаць', *кукоба* 'беражлівы чалавек, скнара, жмінда' (Даль), укр. *кукобити* 'старанна збіраць', 'клапаціцца аб кім' (Грынч.).— *Кукаба́ка*

*КУКАБАЛКА.— *Кукабалка.* Параўн. КУКАБАКА

КУКАЛЬ, КУКЕЛЬ рэг. 'куколь' (КСЧ), ст. рус. *куколь* тое ж, 'плашч, верхняе адзенне' (Ср). — *Ку́каль,*

Кукель. Бел. у XVIII ст. *Кукель* (БА, I, 228). СРП *Куколев, Кукалевский*

КУКАН рус. 'шпагаціна, на якую нанізваюць рыбу' (Фасм.).— *Куканёнка*. СРП *Куканов*

КУКАР, КУКАРА параўн. рус. *кукорач, кукарач* 'на кукішках, на чацвярэньках', *кукоркі* 'заплечча, паясніца' (Даль).— *Кукар; Кукара, Кукарэвіч*. СРП *Кукарин, Кукаркин*. Параўн. КУКРА

КУКАРЭКА ад *кукарэкаць*.— *Кукарэка, Кукарэкавіч*

КУКАЎКА рус. *куковка* 'доўбня, дубіна' (Даль), укр. *куковка* 'зязюля' (Грынч.).— *Кукаўка*. СРП *Куковин, Куковкин*

КУКІШ.— *Кукіш*. Бел. у XVII ст. *Кукиш* (Туп.). СРП *Кукишев*

КУКЛА рэг. 'мера ільну ў 6 ручаек' (КСЧ), 'валасы, сабраныя ў пучок на патыліцы' (Дзярж.— М. Б.).— *Кукла, Куклін; Куклінскі, Кукліцкі*. СРП *Куклин*

КУКОТКА рус. 'кудзеля' (Даль.).— *Кукотка*

КУКРА рус. *кукры* 'заплечча, паясніца' (Даль), параўн. тат. *кукраю* 'важнічаць, хваліцца' (ТРС).— *Кукра*. Параўн. КУКАР

КУКРАК. тат. *кукрэк* 'грудзі' (ТРС). *Кукрак*. Параўн. КУКРА

КУКРАШ.— *Кукраш*. Параўн. КУКРА

КУКСА, памянш. КУКСІК.— *Кукса, Куксаў, Куксін, Куксёнак, Куксянок; Куксюк; Куксік; Куксоўскі*. СРП *Куксин*

*КУКСАР.— *Куксараў*

КУКУЛЯ 'зязюля'.— *Кукуля*

*КУКУЦЬ параўн. літ. *kukutis* 'парася' (Фрэнк.).— *Кукуць* у выніку асваення ЛП *Кукутіс*

КУКУШКА рэг., рус. 'зязюля'.— *Кукушкін*. СРП *Кукушкин*

КУКША рус. 'унутранасць рыбы' (Даль), 'валлё мензуза' (Фасм.).— *Кукшын, Кукшынаў*. СРП *Кукшин*

*КУК'ЯН.— *Кук'ян*

КУЛАГА, памянш. КУЛАЖКА рэг., рус., укр. 'страва з мукі' (Вешт., Даль, Грынч.), рус. 'сыракваша' (Мельн.), бел. рэг. 'непаваротлівы, няскладны, павольны ў рабоце чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Кулага, Кулагін, Кулажын, Кулажанка, Кулажонак; Кулажкін*. Бел. у XVI—XVII стст., укр. у XVII ст. *Кулага* (Туп.). СРП *Кулагин, Кулаженко*

КУЛАЙ рус. заходн. *кулай* 'род нажа' (Даль), укр. *кулай* 'вялікі кулак' (Грынч.), параўн. тат. 'зручны, лёгкі' (ТРС), кірг. 'зручны' (КРС).— *Кулай*. Тат. УІ *Кулай* (Магн.). СРП *Кулаев*

КУЛАК.— *Кулак, Кулакоў, Кулакевіч, Кулаковіч; Кулакоўскі, Кулацкі*. Бел. у XVII ст., рус. у XVI—XVII стст. *Кулак* (Туп.). СРП *Кулаков, Кулаковский*

КУЛАН 'дзікі асёл' з цюрк., кірг. тое ж (КРС).— *Кулан*. Чув. УІ *Кулана* (Магн.)

*КУЛАШ, памянш. КУЛАШЧЫК.— *Кулашчык*

*КУЛЕЙ.— *Кулей*

*КУЛЕНЬ ад *куляцца, куляць?* — *Кульневіч*. СРП *Кульнев*. Каз. УІ *Кулен* (Жануз.)

КУЛЕШ.— *Кулеш, Куляшоў, Куляшэвіч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кулеш* (Туп.). СРП *Кулешов*

*КУЛЕША.— *Кулеша*. СРП *Кулеша*. СЛП *Кулеша, Кулешас*. Параўн. КУЛЕШ

*КУЛІБ(А).— *Кулібай*. СРП *Кулибин*

КУЛІК, памянш. КУЛІЧОК.— *Кулік, Кулік, Кулікаў; Кулічкоў; Кулікоўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кулик* (БА, I, 228; Туп.). Укр. у XVII ст. *Кулик* (Туп.). СРП *Кулик, Куликов, Куличенко, Куликовский*

*КУЛІН, *КУЛІНА, памянш. КУЛІНЧЫК, КУЛІНКА.— *Кулін, Куліна, Кулініч; Кулінчык; Кулінкін*. СРП *Кулинов, Кулинцев*

*КУЛІПА.— *Куліпа*

КУЛІШ.— *Куліш*. СРП *Кулиш, Кулишев, Кулишов*

КУЛТЫГА, памянш. КУЛТЫЖКА рус. *култыга, култыжка, култыш*, 'рука ці нага без пальцаў, кукса' (Даль).— *Култышкін*. СРП *Култыгин*

КУЛЫБА параўн. укр. *кулибка* 'род печанага хлеба' (Грынч.).— *Кулыба*. СРП *Кулыбин*

*КУЛЫГА.— *Кулыга; Кулыжскі*. СРП *Кулыгин*

КУЛЬ, памянш. КУЛЁК.— *Куль, Кулёў, ?Кулін, Кулевіч, Куліч; Куленка, Кулянковіч; Кулькоў; Кулеўскі, Кулецкі, Куліцкі* — амаль усе ад КУЛЯ (гл.). Бел. у XV—XVI стст. *Куль* (БА, I, 228; Туп.). СРП *Кульков*

КУЛЬБА, памянш. КУЛЬБІК.— *Кульба, Кульбін, Кульбянок; Кульбікаў; Кульбіцкі*. СРП *Кульбин*

КУЛЬБАКА 'палка з ручкай-крывулькай' (БРС), бел. рэг., рус., укр. 'сядло' (Нас., Даль, Грынч.). — *Кульбака, Кульбакін; Кульбацкі*. Укр. у XVI—XVII стст. *Кульбака* (Туп.). СРП *Кульбакин*

*КУЛЬБЕДА.— *Кульбе́да*
*КУЛЬБЕЙ.— *Кульбе́й*
КУЛЬГА ад *кульгаць* 'кульгавы'.— *Кульга́.* СРП *Кульгин, Кульженко*
КУЛЬГАВЫ.— *Кульга́вы, Кульгаве́ня; Кульгайчу́к*
КУЛЬГАН 'кульгавы'.— *Кульга́н*
КУЛЬГУН 'кульгавы'.— *Кульгу́н*
*КУЛЬНІС.— *Ку́льніс*
КУЛЬПА рус. *кульпа* 'бязрукі ці з пакалечанай рукою', 'пакалечаная рука, кукса' (Даль).— *Ку́льпа, Ку́льпін, Кульпіно́ў*
*КУЛЬЧЫХА.— *Кульчы́хін*
КУЛЬША 'сцягно' (БРС), рэг. 'тоўстая нага' (КСЧ), рус. заходн. 'косць сцягна' (Даль), укр. 'сцягно, клуб' (Грынч.).— *Кульша́, Кульшы́н; Кульшы́цкі*
КУЛЯ, памянш. КУЛЬКО, КУЛЁК 'куля' (БРС), параўн. бел. рэг. *куляць* 'кульгаць', *кулявы* 'кульгавы, храмы' (Нас.), укр. тое ж 'шар', 'мыліца' (Грынч.).— *Ку́лін, Куле́віч, Ку́ліч; Куле́нка, Кулянко́віч; ?Кулёк, Кулько́ў; Куле́ўскі, Куле́цкі, Кулі́цкі,*— амаль усе магчымы ад КУЛЬ (гл.)
КУЛЯБА, памянш. КУЛЯБКА параўн. укр. *кулеба* 'густы, пераварапы кулеш' (Грынч.).— *Куля́бкін.* СРП *Куляба, Кулябин, Кулябко*
КУЛЯВЫ, памянш. КУЛЯВЕЦ рэг. 'кульгавы, храмы' (Нас.).— *Куля́вец.* СРП *Кулявин*
*КУЛЯЙ.— *Куля́й.* Чув. УІ *Куляй* (Магн.). СРП *Куляев.* Параўн. КУЛЯВЫ
*КУЛЯМА.— *Куля́мін*
*КУЛЯН.— *Кулянo̍віч.* Параўн. КУЛЯВЫ
КУМ, памянш. КУМЕЦ, КУМКО, КУМАНЬКО, павеліч. КУМІШЧА.— *Куме́ц; Куманько́; Кумко́; Кумі́шча.* У Туп. у XV—XVI стст. *Кумец.* СРП *Кумов, ?Кумин*
КУМАГЕР яўр. *кум а гер* 'ідзі сюды'.— *Кумаге́р, Кумагэ́р*
*КУМЕЙКА.— *Куме́йка*
*КУМЕЙША.— *Куме́йша*
*КУМПІНЬ.— *Ку́мпінь*
*КУМПЯК.— *Кумпя́к*
КУНА, памянш. КУНЕЦ, КУНЬКО, КУНКО рэг. 'шкурка куніцы', 'шуба з куніцы' (Нас.), рус. *куна* 'прыгаршчы', *куна* 'куніца' (Даль), укр. *куна* 'куніца', 'шкурка куніцы' (Грынч.).— *Ку́на, Куне́віч, Куна́віч, Ку-*

но́віч; Куне́ц, Кунько́; Кунке́віч; Куно́ўскі, Куня́ўскі, Ку́нскі. У Туп. у XV ст. *Кунко.* СРП *Кунин, Кунцевич, Кунькин*

*КУНАЙ.— *Куна́й.* Туп. у XVII ст. *Кунай.* СРП *Кунаев*

КУНАК рус. з тат. 'сябар, знаёмы' (Даль), тат. 'госць' (ТРС).— *Куна́кін.* СРП *Кунаков*

КУНАКОВЕЦ з в. Кунакі, Кунакава.— *Кунакаве́ц*

*КУНАХ, памянш. КУНАШКА.— *Куна́х, Куна́шка, Кунашке́віч.* Бел. у XVI ст. *Кунах* (Туп.). СРП *Кунахович, Кунаховин*

*КУНАШ, памянш. КУНАШКА.— *Куна́ш; Куна́шка, Кунашке́віч.* Бел. у XVII ст., укр. у XV—XVII стст. *Кунаш* (Туп.)

*КУНГЕР, *КУНЬГЕР.— *Ку́нгер, Ку́ньгер*

КУНДА тат. *кунда* 'від павука' (ТБР), параўн. рэг. *кундосіць* 'драць, цягаць за валасы' (Нас.), рус. *кундоситься* 'мець клопат' (Даль), укр. *кундосити* 'тузаць, торгаць' (Грынч.).— *Ку́нда, Кундо́* з перастаноўкай націску, *Ку́ндзін, Кундзяно́к*

КУНДАЛЬ, КУНДЗЕЛЬ, КУНЗЕЛЬ рэг. *кундыль* 'мянушка калматага сабакі, калмач' (Нас.), укр. *кундель* 'сабака аўчарка' (Грынч.), польск. *kundal* 'сабака'.— *Кундале́віч; Ку́ндзелеў; Ку́нзелеў*

*КУНДАС.— *Ку́ндас*

*КУНДРА.— *Ку́ндра*

*КУНЕЙ, памянш. КУНЕЙКА.— *Куне́й; Куне́йка.* Бел. у XVI ст. *Куней* (БА, I, 228; Туп.)

*КУНІГЕЛЬ.— *Кунігéль*

КУНІЦА, памянш. КУНІЧКА.— *Куні́ца; Куні́чкін; Куні́цкі.* Бел. у XVI ст. *Куница* (БА, I, 228). У Туп. у XV—XVI стст. *Куница.* СРП *Куницын, Куничкин*

КУНТЫШ параўн. рэг. *кунтуш* 'доўгае верхняе адзенне', рус. *кунтуш, кунтыш* 'верхняе мужчынскае адзенне' (Даль), укр. *кунтуш* 'верхняе мужчынскае і жаночае адзенне' (Грынч.).— *Ку́нтыш*

КУНЦ параўн. рус. *кунца* 'птушка сініца' (Даль).— *Кунц, Кунцэ́віч*

*КУНЧАР.— *Кунча́р*

КУПА ст. бел. 'куча' (Нас., АУ).— *Ку́па; Купі́нскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Купа* (Туп.)

КУПАВА рус. *купава, купавка* бат. 'белы ці жоўты гарлачык' параўн. *купавый 'белы, чысты'* (Даль).— *Купа́ва.* СРП *Купавин*

*КУПАГА.— *Купа́га*

КУПАР рус. *купор* 'бондар' (Фасм.).— *Купарэ́нка*

*КУПАРЭЙКА.— *Купарэ́йка.* Параўн. КУПАР

КУПЕР, памянш. КУПРЫК рус. *купе́р, ку́пер, куприк* 'заканчэнне крыжавой косці', 'месца, на якім расце хваставое апярэнне (у птушак)' (Даль), укр. тое ж 'канцы хусткі ў жаночай павязцы' (Грынч.).— *Ку́пер; ?Ку́прык.* СРП *Куприков*

КУПЕЦ.— *Купе́ц, Купцо́ў, Ку́пчанка, Купчэня; Купчу́к; Ку́пчык.* СРП *Купцов, Купчик*

КУПЧЫН ст. бел. 'купец'.— *Купчы́н, Купчы́наў*

*КУПШТА літ. *kupstas* 'купіна'.— *Ку́пшта*

КУР ст. бел. 'певень' (Нас., АУ).— *Кур, Ку́рыч, ?Ку́рыц.* Бел. у XV—XVI стст., рус. у XV—XVII стст. *Кур* (Туп.). СРП *Куров, Куровский*

*КУРАД, памянш. КУРАДЧЫК, параўн. тур. *курада* 'стары, слабасільны', 'вынашаны, зношаны' (ТБР).— *Кура́д; Кура́дчык*

КУРАЕД.— *Кураёдаў.* Бел. у XVI ст. *Куроед* (БА, I, 228). Рус. і ў Жмудзі ў XVI—XVII стст. *Куроед, Куроедка* (Туп.). СРП *Куроедов*

КУРАК укр. *куряк* 'гной для паліва' (Грынч.), кірг. *курак* 'харч, корм, запас' (Будаг.), 'шматок, абрэзак' (КРС).— *Кура́к, Курако́ў, Куракé віч.* СРП *Кураков*

КУРАКА, 'курэц'? ці ад цюрк. *курак* (Баск., Ономастика. М., 1969, стр. 13).— *Кура́ка, Кура́кін, Куракé віч.* СРП *Курако, Куракин*

*КУРАЛЬ.— *Кураленка, Кураленя.* Параўн. Чув. УІ *Куралей, Кураля* (Магн.), каз. УІ *Курал* (Жануз.)

КУРАН, памянш. КУРАНОК рус. 'індык' (Даль), кірг. 'дзікі казёл' (КРС).— *Кура́наў; Курано́к, Куранко́ў.* СРП *Куранов*

КУРАПАТА, КУРАПАТКА.— *Курапа́та, Курупа́та* пры [о]>[у]; *Курапа́тка, Курапа́ткін.* СРП *Куропатов, Куропаткин*

КУРАС літ. *kuras* 'топка', 'паліва' (Фрэнк.).— *Ку́рас.* СРП *Курасов*

КУРАТНІК 'той, хто даглядае курэй'? — *Кура́тнік, Кура́тнікаў.* Рус. у XV ст. *Курятник* (Туп.). СРП *Курятников*

*КУРАЦ(Ь). — *Курац; Курацёў*

КУРАЧ рэг. 'курыца, якая не нясецца і мае выгляд пеўня' (Дзярж.— М. Б.), укр. 'курэц' (Грынч.), тат. *ку-*

рач '(аб адзенні) кароткі, цесны' (ТРС).— *Кура́ч, Курачэ́нка, Курачо́нак; Курачы́цкі*

*КУРАШ параўн. рэг. *курашыцца* 'тлець, дыміцца, дрэнна гарэць', (КСЧ), тат., узб. *кураш* 'барацьба' (Шынк., УРС).— *Кура́ш.* Чув. УІ *Кураш* (Магн.). Бел. у XVI ст. *Кураш* (Туп.). СРП *Курашов, Курашев*

КУРБАКА кірг. 'жаба' (КРС).— *Курба́ка.* СРП *Курбаков*

КУРБАН рус. *курбан* 'збанок', 'нізкарослы чалавек, каратыш' (Даль), кірг. 'ахвяра' (КРС).— *Курба́н.* СРП *Курбанов, Курбановский*

КУРБАТ параўн. рус. *курбатый, курбатик* 'нізкарослы чалавек, карапузік, таўстунок' (Даль).—*Курба́т, Курба́таў; Курба́цкі.* Бел. у XVII ст. *Курбат,* рус. у XV—XVII стст. *Курбат, Курбатко* (Туп.). СРП *Курбатов*

*КУРБАЧ.— *Курба́ч, Курбачо́ў*

*КУРБЕКА.— *Курбе́ка*

*КУРБЫКА.— *Курбы́ка*

КУРГАН.— *Курга́н, Курга́наў; Курганскі.* У Літве ў XVI ст. *Курган* (Туп.). СРП *Курганов*

*КУРГЕЙ.— *Курге́й*

*КУРДА ст. рус. *курдь* на аснове ілюстрацыі 'элемент узбраення' (Ср.), параўн. літ. *kurdinti* 'асноўваць, пасяляць' (Фрэнк.).— *Курда́, Курдо́, Курдзёнак, Курдзянко́ў; Курду́к; Курдуко́ў.* СРП *Курдов, Курдин, Курденков*

*КУРДЗЕКА.— *Курдзе́ка*

*КУРДЗЮК.— *Курдзю́к.* Рус. у XVI—XVII стст. *Курдюк* (Туп.). СРП *Курдюк, Курдюков*

*КУРДЗЮМ.— *Курдзю́м, Курдзю́маў.* Рус. у XVII ст. *Курдюм* (Туп.). СРП *Курдюмов*

*КУРДЗЯВА, памянш. КУРДЗЯЎКА.— *Курдзя́ўка*

*КУРДУН.— *Курду́н*

*КУРДЫКА, памянш. КУРДЫЧКА.— *Курды́чка*

*КУРДЫЛА.— *Курдылю́к*

*КУРЗА кірг. *курзу* 'булава, паліца' (КРС).— *Ку́рзаў, Курзо́ў, Курзі́н, Курзе́нка, Курзянко́ў.* СРП *Курзин, Курзенков*

*КУРЗАН.— *Курза́н, Курза́наў.* Чув. УІ *Курзан* (Магн.)

КУРКА.— *Ку́рка, Курко́* з пераносам націску, *?Курко́ў, Ку́ркін, Курко́віч, Ку́рчанка.* СРП *Курко, Курков, Куркин, Курковский*

*КУРКАЙ.— *Курка́й*

*КУРКАЧ.— *Куркáч*

*КУРКЕЗ.— *Куркéз*

КУРКУЛЬ параўн. літ. *kurkulaĩ* 'жабурынне, жабіна ікра', 'балбатун' (Фрэнк.), укр. 'прышлы чалавек, які пасяліўся для сталага пражывання', 'мянушка, якою мяшчане называлі казакоў' (Грынч.), 'кулак'.— *Куркýль, Куркулéнка*

*КУРЛА літ. *kurlas* 'глухі' (Фрэнк.).— *Курлóвіч, Курлéня*

*КУРМАЗ.— *Курмáз*. Укр. у XVI ст. *Курмаз* (Туп.)

КУРМАН укр. 'вяроўка' (Грынч.), кірг. 'ахвяра' (КРС).— *Курман*. Каз. УІ *Курман* (Жануз.). Рус. у XVII ст. *Курман* (Туп.)

*КУРМАТ кірг. 'павага' (КРС).— *Курмáт*

*КУРМАЦЬ.— *Курмацёў*

*КУРМАШ.— *Курмашóў*. СРП *Курмашев*

*КУРМЕЛЬ.— *Курмéль, Курмялёў*

*КУРМЫЗА.— *Курмы́за*

*КУРМЫСА.— *Курмы́са*

КУРНА рэг. 'кацінае мурлыканне' (Нас.).— *Курнéвіч*. СРП *Курнин*·

КУРНОСЫ.— *Курнóсы, Курнóсаў, Курнасéнка*. СРП *Курносов, Курносенков*

*КУРНЫШ.— *Курныш*

*КУРПАН.— *Курпáн*

КУРПЕЛЬ літ. *kurpẽlė* 'башмак' (ЛРС), польск. *kurpiele, kurple* 'скураны абутак без халяў' (Гарб.).— *Курпель*

КУРПЯК рус. 'ягнячая аўчынка, смушак' (Даль).— *Курпякóў*

*КУРС літ. *kur̃sti* 'глухнуць' (ЛРС).— *Курс, Курсéвіч*

*КУРСАК кірг. 'чэрава, жывот, вантробы' (КРС).— *Курсакóў*. СРП *Курсаков*

*КУРСІШ.— *Кýрсіш*

КУРТА рэг. 'куртка' (Нас.), 'нізкарослы чалавек' (Дзярж.— М. Б.), рус., укр. 'куртка' (Даль, Грынч.).— *Кýрта, Кýртаў, Кýрцін*. Бел. у XVII ст. *Курта* (Туп.). СРП *Куртов, Куртин*

*КУРУС.— *Курусёнак*

*КУРУТА.— *Курýта*

*КУРЦ.— *Курц, Курцэ́віч*

КУРЧ, памянш. КУРЧЫК.— *Курч, Кýрчаў, Курчóў,*

Ку́рчанка; Ку́рчык; Курчы́цкі, Курчэ́ўскі. СРП *Курчевский*

*КУРЫКА параўн. літ. *kurikas* 'качагар' (Фрэнк.).— *Куры́ка*

*КУРЫКША.— *Куры́кша*

КУРЫЛА рус. *курила, курилка* 'п'яніца, гуляка' (Даль), магчыма і ад УІ *Курыла*<*Кирилл* (БА, І, 97—98).— *Куры́ла, Куры́лаў, Курыло́віч, Курыле́нка, Курылёнак; Куры́лка, Куры́лкін; Куры́льчык; Курылю́к; Курыло́ўскі.* СРП *Курилов, Курилин, Курилович, Куриленко, Курилкин, Курильчик, Курильчиков, Курильцев*

КУРЫНЫ.— *Куры́ны; Куры́нскі*

*КУРЫТА.— *Куры́та*

*КУРЫЦ.— *Ку́рыц*

КУРЭЙ, памянш. КУРЭЙЧЫК укр. *курій* 'курэц' (Грынч.).— *Курэ́йчык*

КУРЭНЬ рус. *курень* 'часовае прыстанішча ў лесе ці полі, шалаш, зямлянка' (Даль), укр. *курінь* 'шалаш', 'усякае жыллё', 'частка вёскі ці горада' (Грынч.).— *Курэ́нь; Курэ́нскі.* У Туп. у XV ст. *Курень.* СРП *Куренёв*

КУРЭПА параўн. рэг. *курапа* 'жаба' (Бяльк.), укр. *куріпка* 'курыца', 'курапата' (Грынч.).— *Курэ́пін*

КУРЭЦ.— *Курэ́ц, Курцэ́віч.* Бел., рус. у XVI ст. *Курец* (Туп.)

*КУР'ЯН.— *Кур'я́н, Кур'я́наў, Кур'яно́віч.* Бел. у XV—XVII стст. *Курян, Курьян, Куръянко.* У Літве ў XVI ст. *Курян* (Туп.). СРП *Курьянов*

КУС рэг. 'адкушанае за адзін раз', 'кусок', 'яда' (Нас.), рус. *кус* тое ж (Даль), укр. *кус* 'кусок', 'крыха' (Грынч.).— *Ку́саў, Кусе́нка, Кусянко́ў.* СРП *Кусов*

КУСАН параўн. рэг. *кусаннік* 'надкушаны кусок хлеба' (Нас.), рус. *кусанец* 'частка чаго-небудзь адкушаная за адзін раз' (Даль).— *Куса́н, Куса́наў*

КУСОК.— *Куско́ў, Куске́віч.* У Туп. у XVI—XVII стст. *Кусок.* СРП *Кусков*

КУСТ.— *Куст, Ку́стаў, Кусто́ў; Кусцю́к; Кустоўскі.* У Туп. у XV—XVI стст. *Куст.* СРП *Кустов*

*КУСТАЧ.— *Кустачо́ў*

КУСЬКАЛА параўн. рэг. памянш. *куська* 'кусака' (Дзярж.— М. Б.).— *Ку́ськала*

КУТ, КУТОК.— *Куце́віч, Куце́нка; Ку́цікаў; Кутко́ў; Кутко́ўскі.* СРП *Кутов, Кутенков, Кутков*

КУТАВЫ ад *кут.*— *Кутавы́*

*КУТАЙ параўн. рэг. *кутаць?*— *Кута́й*

*КУТАН кірг. 'чапля' (КРС), магчыма, ад рэг. *кутаць*.— *Кута́наў*. СРП *Кутанов*.

КУТАС.— *Кутас, Кута́саў*. СРП *Кутасов. Кутасин*

КУТНІ ад *кут*.— *Кутне́віч*

КУТНІК рэг. 'бабыль, які жыве з сям'ёй у чужым доме', 'арандатар участка зямлі з домікам, такі ўчастак называюць кут' (Нас.), рус. *кутник* 'палок, нары, дзе спяць у сялянскай хаце' (Даль).— *Ку́тнік*

КУТУЗ рус. *кутуз* 'падушка, на якой плятуць карункі', 'клумак' (Даль).— *Куту́заў*

*КУТЫНКА.— *Куты́нка*

*КУТЫШ.— *Ку́тыш*

КУЎШЫННІК 'ганчар, які робіць збанкі', параўн. рус. *кувшин* 'збанок'.— *Куўшы́ннікаў*. СРП *Кувшинников*

*КУФАЙ, памянш. КУФАЙКА.— *Куфа́йкін*. СРП *Куфаев*

КУХАР, памянш. КУХАРЧЫК 'повар' (Нас., БРС), рэг. 'куфар' (КСЧ).— *Ку́хар, Кухарэ́віч, Кухарэ́нка, Кухаро́нак; Ку́харчык; Кухарчу́к; Куха́рскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кухар* (Туп.). СРП *Кухарев, Кухаренко, Кухаренков, Кухарков*

КУХМАР рэг. 'чалавек, павольны ў працы', параўн. *кухмарыць* 'доўга рыхтаваць страву, доўга паліць у печы' (Дзярж.— М. Б.).— *Кухма́р*

КУХТА рэг. устар. 'прыслужнік, вучань повара', *кухцік* 'хлопчык, які дапамагае повару на кухні' (Нас.), 'пакалечаная рука без пальцаў ці без кісці' (Дзярж.— М. Б.), рус. *кухта* 'касматы іней на дрэвах' (Даль), укр. *кухта* 'паваронак' (Грынч.).— *Ку́хта; Ку́хцік, Ку́хцікаў; Кухці́нскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кухта* (Туп.) СРП *Кухтин, Кухтенков, Кухтичев*

КУЦ, КУЦА ст. рус. *куца* 'шалаш, хаціна' (Ср.).— *Куц, Ку́цаў, Ку́цын, Куцэ́віч, Куце́ня, Куцу́к; Куцко́*. Бел. у XV—XVII стст. *Куцко, Куцок* (Туп.). СРП *Куцев, Куцын, Куцков*

*КУЦАЙ.— *Куца́еў*

КУЦАК укр. 'чорт' (Грынч.).— *Куца́к, Куцако́ў*

*КУЦАЛАЙ.— *Куцала́й*

КУЦАН, памянш. КУЦАНОК рус. *куцан* 'маркач, нялегчаны баран' (Даль), укр. *куцан, куцак* 'чорт' (Грынч.).— *Куца́наў; Куцанко́ў*

КУЦАПАЛЫ, КУЦАПАЛ.—*Куцапáлы, Куцапáл, Куцапáла, Куцапáлаў, Куцапáленка*

*КУЦАРА.— *Куцáра, Куцарэ́нка*

*КУЦЕЙ.— *Куцéй, Куцéеў*

*КУЦЕКА.— *Куцéка*

*КУЦЕПА.— *Куцéпаў*. СРП *Кутепов*

*КУЦЕРА.— *Куцéра*

КУЦЁБА параўн. рэг. *куцобка* 'кукса' (Юрч.).— *Куцёба*

*КУЦІМ.— *Куцíм*

*КУЦІШКА.— *Куцíшка*

*КУЦКЕЛЬ — *Куцкéль*

КУЦЦЯ 'вечар перад калядамі', 'рытуальная страва з круп' (БРС), рэг. 'каша з ячных круп', насмешл. 'непаваротлівы чалавек' (КСЧ), 'суп з круп' (Дзярж. — М. Б.).— *Куццá*. СРП *Кутьин*

КУЦЬ, КУЦЯ, памянш. КУЦЬКО параўн. рус. *кутя, кутька* 'шчаня' (Даль).— *Куць, Кýця, Куцéвіч, Куцéнка; Куцькó, Куцькóў, Кýцькін*. СРП *Кутьков*

*КУЦЯН.— *Куцáн.*

КУЧА, памянш. КУЧКА.— *Кýчка, Кучкó*. Бел., рус., укр. у XVI—XVII стст. *Куча* (Туп.). СРП *Кучин, Кучкин, Кучинский*

КУЧАР.— *Кýчар, Кýчараў*. СРП *Кучер, Кучеров*

КУЧАРАВЫ.— *Кучарáвы, Кучарáвенка*

*КУЧАРАГА 'кучаравы'? — *Кучарáгін*

КУЧМЕЛЬ параўн. *кучма* 'шапка з футры, папаха' (Нас., БРС), '(аб валасах) грыва, чупрына' (БРС), рус. *кýчма* 'шапка з футры', *кучмá* 'растропа, нячэсаны' (Даль), укр. *кучмá* 'шапка з футры', 'нячэсаныя валасы' (Грынч.).— *Кучмéль*

*КУЧУК тур. *кучук* 'малы, дробны', 'малады, юны', 'дзіця' (ТБР, Будаг.), кірг. *кучук* 'шчаня', 'ваўчаня, ціграня' (КРС).— *Кучýк*. Чув. УІ *Кучук* (Магн.). Бел. у XVI ст. *Кучук* (БА, I, 228). Укр. у XVI—XVII стст. *Кучук* (Туп.)

*КУЧУН.— *Кучýн*

КУЧУР, КУЧУРА параўн. рус. *кучурый* 'курносы, кірпаты' (Даль).— *Кучýр, Кучýра*. Бел. у XVI ст. *Кучур* (Туп.)

КУЧЭРА параўн. *кучары* 'кучаравыя валасы' (БРС), рус. *кучери* тое ж (Даль), укр. *кучерь, кучері* тое ж (Грынч.).— *Кучэ́ра*. СРП *Кучерский*

*КУШ, *КУША ад рус. *кушать?—Куш, Ку́ша, Ку́шын.* СРП *Кушев, Кушкин, Кушков*

КУШАК рус. 'падпяразка — пояс ці папруга' (Даль), з тат. *кушак* 'пояс, паясок' (ТРС). — *Кушако́ў.* СРП *Кушаковский*

*КУШАЛЬ. — *Ку́шаль.* СРП *Кушелёв*

*КУШАНЯЙ.— *Кушаня́еў*

*КУШМАР.— *Кушма́р*

КУШНАР.— *Кушнарэ́нка.* СРП *Кушнарёв, Кушнаренко.* Параўн. КУШНЕР

КУШНЕР, памянш. КУШНЕРЫК ст. бел. 'скарняк'.— *Ку́шнер, Кушняро́ў, Кушнярэ́віч, Кушнярэ́нка; Кушне́рык.* Бел. у XVI—XVII стст. *Кушнер* (БА, І, 228; Туп.). Укр. у XVI ст. *Кушнер* (Туп.). СРП *Кушнер, Кушнеров, Кушнерик*

КУШЧ(А) ст. бел. *куща* 'шалаш, хаціна' (Нас., АУ), укр. *кущ* 'куст', 'невялікі статак авец, частка атары' (Грынч.).— *Ку́шчанка, Кушчанко́ў.* СРП *Кущев, Кущевский*

*КУШЧАНЯЙ.— *Кушчаня́еў*

*КУШЭР(А), памянш. КУШЭРКА параўн. рэг. *кушэрка* 'акушэрка'.— *Кушэ́ркін*

КШТАЛТНЫ польск. *kształtny* 'зграбны, з добрай фігурай' (Карл.), параўн. бел., укр. *кшталт* 'від, выгляд' (Нас., Грынч.).— *Кшта́лтны*

*КЫТКА.— *Кы́ткін*

*КЭНДЗЯК параўн. укр. *кендя, кенді* 'валёнкі, валеныя галёшы', насмешл. 'вялікія боты' (Грынч.).— *Кэ́ндзяк*

*КЯЖНЯ.— *Кяжня́.* Параўн. КЕЖА

*КЯЖУН гл. *КЕЖУН

*КЯЖУРА.— *Кяжу́ра.* Параўн. КЕЖА

*КЯПУРА параўн. рэг. *кепіць* 'падсмейвацца з каго' (Дзярж.— М. Б.).— *Кяпу́ра*

ЛАБА, памянш. ЛАБІК рус. 'сычуг, кіндзюк' з ням. (Фасм.).— *Лабёнак; Ла́бікаў.* Рус. у XVII ст. *Лаба* (Туп.). СРП *Лабин*

ЛАБАДА, ЛОБАДА ст. рус. *лобода* 'лебеда' (Ср.), рус. тое ж (Мельн.), укр. *лобода* тое ж (Грынч.).— *Ла́бада, ?Ло́бадаў; Лабадзінскі, Лабо́дскі.* Укр. у XVI—XVII стст. *Лобода* (Туп.). СРП *Лободовский*

ЛАБАЗА, ЛОБАЗА параўн. рус. *лáбоз* 'падліза, падхалім, абманшчык' (Фасм.).— *Лáбаза, Лóбазаў, Лабазéвіч.* Параўн. ЛАБЗА

ЛАБАЙ.— *Лабáй.* Параўн. ЛАБАЧ

ЛАБАКА.— *Лабáка.* Параўн. ЛАБАЧ

ЛАБАН, ЛОБАН, памянш. ЛАБАНОК рус. *лобан* 'чалавек ці жывёліна з вялікім ілбом' (Даль), *лобанок* 'дошка над акном, да якой прыбіваюць фіранкі' (Мельн.).— *Лабáн, Лóбан, Лабáнаў, Лабанóвіч; Лабанюк; Лабанóк, Лабанкóў; Лабанóўскі, Лабаніцкі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Лобан* (БА, I, 230; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Лобан, Лобанко, Лобанка* (Туп.). СРП *Лобанов, Лобановский.* Параўн. ЛАБАЧ

ЛАБАР, ЛОБАР рус. *лобар, лобыр* 'чалавек ці жывёліна з вялікім ілбом' (Даль).— *Лабáр, Лóбар, Лóбараў; Лóбыр* пры [а]>[ы]. СРП *Лобарёв.* Параўн. ЛАБАЧ

ЛАБАТРАС рус. *лоботряс* 'дурань, зубаскал' (Даль.)—*Лабатрáсаў, Лабатрэ́саў*

ЛАБАТЫ.— *Лабáты, Лабацéнка; Лабáцкі*

ЛАБАЧ, ЛОБАЧ.— *Лабáч, Лóбач, Лабачóў; Лабачэ́ўскі, Лабáцкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Лобач, Лабач* (БА, I, 230). СРП *Лобачов, Лобачёв, Лобачевский.* Параўн. ЛАБАЙ, ЛАБАКА, ЛАБАН, ЛАБАР, ЛАБЕЙКА, ЛАБЕКА, ЛАБОХА, ЛАБУЛЬ

ЛАБЕЙКА.— *Лабéйка.* Бел. у XVIII ст. *Лабейко* (БА, I, 230). Параўн. ЛАБАЧ

ЛАБЕКА.— *Лабéка.* Параўн. ЛАБАЧ

*ЛАБЕР, памянш. ЛАБЕРКА.— *Лабéрка.* СРП *Лаберков*

*ЛАБЖАНІЦА.— *Лабжаніца*

ЛАБЗА, ЛОБЗА рус. *лабза* 'падліза, падхалім, абманшчык' (Даль), 'лоб' (Дабр.), укр. *лабза* 'папрашайка, проська' (Грынч.), параўн. бел. *лабзень* 'чалавек з вялікім ілбом' (Нас.).— *Лáбзá, Лабзó,* з пераносам націску; *Лóбзікаў.* СРП *Лабзин, Лабзов, Лобзин, Лобзов, Лобзев.* Параўн. ЛАБАЗА

ЛАБКО гл. ЛОБ

*ЛАБОЎКА.— *Лабóўкін*

*ЛАБОХА.— *Лабóха.* Параўн. ЛАБАЧ

*ЛАБУДЗЬ 'лебедзь'? — *Лáбудзь, Лáбуць* пры [дз']>[ц']

ЛАБУЗ, ЛОБУЗ укр. *лабуз* 'сцяблы пустазелля', 'лісткі, якімі абгорнуты кукурузны пачатак' (Грынч.),

польск. *łobuz* 'гарэза, свавольнік, хуліган' (Карл.).— *Лабузей; Лобузей*

*ЛАБУЛЬ.— *Лабуль.* Параўн. ЛАБАЧ

*ЛАБУН, памянш. ЛАБУНЬКА.— *Лабун, Лабуновіч; Лабунька; Лабунскі.* СРП *Лабунский.* Параўн. ЛАБАЧ

*ЛАБУС, *ЛОБУС.— *Лабус, Лабусаў; Лобус, ?Лобусь.* СРП *Лабусов.* Параўн. ЛАБУЗ

*ЛАБУЦЬ.— *Лабуць*

*ЛАБЫЗНЫ.— *Лабызны*

*ЛАБЫНДА.— *Лабындаў*

*ЛАБЫНЯ, памянш. ЛАБЫНЬКА.— *Лабынька*

ЛАВА, памянш. ЛАВІК.— *Лавік; Лаўскі, Лавіцкі.* Бел. у XVII ст. *Лавка* (Туп.). СРП *Лавин, Лавинский*

ЛАВЕЙКА.— *Лавейка.* Бел. у XVI ст. *Ловейко* (БА, I, 231). СРП *Лавейкин, Ловейко*

*ЛАВЕР.— *Лавер*

ЛАВЕЦ, памянш. ЛОЎЧЫК.— *Лаўцоў, Лаўцэвіч; Лоўчык; Лавецкі.* Бел. у XVIII ст. *Ловец, Ловчок* (БА, I, 231). У Туп. у XVI ст. *Ловец.* СРП *Ловцов, Ловчиков, Ловецкий*

*ЛАВОР, памянш. ЛАВОРЧЫК.— *Лавор, Лаворанка; Лаворчык*

ЛАВУШКА рус. *ловушка* 'пастка'.— *Лавушчанка*

*ЛАВЫГА.— *Лавыгін.* СРП *Лавыгин*

*ЛАВЫШ, памянш. ЛАВЫШОК.— *Лавыш; Лавышок*

ЛАГАВЫ 'які жыве ля логу'? — *Лагавы*

*ЛАГАЙКА.— *Лагайка.* Параўн. ЛАГОЙКА

*ЛАГАЧ.— *Лагачоў; Лагацкі.* СРП *Логачёв*

ЛАГЕЗА параўн. рэг. *лагіза* 'нясkладны, непаваротлівы чалавек' (БРС), тое ж толькі аб жанчынах (Дзярж.— М. Б.), 'гультай' (КСЧ), рус. 'ласун, лакамка' (Даль).— *Лагеза*

ЛАГІР ст. рус. *лагирь* 'сякера' (Ср.), рус. 'невук, грубіян' (Даль).— *Лагір, Лагіра.* У Туп. у XV ст. *Лагирь*

ЛАГОДА.— *Лагода, Лагодзіч.* Укр. у XVI ст. *Лагода* (Туп.)

*ЛАГОЙКА.— *Лагойка.* Укр. у XVII ст. *Лагойка* (Туп.)

*ЛАГОНДА.— *Лагонда; ?Лагонскі*

*ЛАГОТА.— *Лагоцін*

ЛАГОША, ЛАГОШ рэг. часцей мн. л. 'лагожы'.— *Лагóша, Лагóш, Лагашэ́нка.* СРП *Лагошин, Логашёв*

*ЛАГОШНЫ.— *Лагóшны.* Параўн. ЛАГОША

ЛАГУН тат. 'невялікая бочачка з двума днамі' (ТРС), рус. 'бочка, бачонак' (Даль), укр. 'пасудзіна для дзёгцю', 'адно бервяно ў гаці ці на дарозе, вымашчанай бярвеннем' (Грынч.).— *Лагýн, Лагунóў, Лагунóвіч, Лагунёнак; Лагунóўскі.* Бел. у XVI ст. *Лагун* (БА, I, 228). Рус. у XVI—XVII стст. *Лагун* (Туп.). СРП *Лагунов, Лагунцов, Логунов*

ЛАГУТА, памянш. ЛАГУТКА, ЛАГУЦІК, ?ЛАГУЦЬ, ЛАГУТЧЫК параўн. рус. данск. *лагутей* 'дурнаваты, калека', *лагутка* 'прастак, дурань' (Мірт.).— *Лагýта, Лагýцін, Лагуцéнка, Лагуцёнак, Лагýтка; Лагýтчык; Лагýцік; Лáгуць.* Бел. у XV—XVII ст. *Лагута,* рус. у XVII ст. *Лагутка* (Туп.). СРП *Лагутин, Лагутенков*

*ЛАДЗЕС, *ЛАДЗІС.— *Ладзéсаў, Лáдзіс, Лáдзісаў*

ЛАДНЫ.— *Ладнóў; Ладнюк* Туп. у XVI ст. *Ладной.* СРП *Ладнев*

ЛАДО, памянш. ЛАДЗІК ст. рус. *лада* 'муж' (Ср.), укр. *ладо* 'пяшчотная назва аднаго з закаханых' (Грынч.).— *Ладó; Лáдзік* (Грынч.). Укр. у XVII ст. *Лада* (Туп.). СРП *Ладов, Ладиков*

*ЛАДОДА.— *Ладóда*

ЛАДОХА.— *Ладóха, Ладóхін,* Параўн. ЛАДОШКА

ЛАДОШКА рус. памянш. 'далонька'.— *Ладóшкін, Ладóшчанка*

*ЛАДУТА, памянш. ЛАДУЦЬКА.— *Ладýцька*

*ЛАДЫКА.— *Лады́ка; Ладычýк*

*ЛАДЫСЬ.— *Ладысю́к*

ЛАДЫШ рэг. *ладыш* 'круг з цэменту для студні', *ладышка* 'гладыш' (Стэц.).— *Лáдыш*

*ЛАЖАН.— *Лажáнаў*

ЛАЖЭЧНІК рэг. 'месца для захавання лыжак, планка з проразямі, у якія ўстаўляюцца лыжкі' (РБС), рус. *ложечник* 'лыжачнік' (Даль), укр. *ложечник* тое ж, 'футляр для лыжкі, які запарожцы насілі пры поясе' (Грынч.).— *Лажэ́чнік*

ЛАЗА, памянш. ЛОЗКА.— *Лóза* з пераносам націску; *Лазю́к; Лóзка, Лазкóвіч; Лазóўскі, Лазінскі, Лазіцкі.* Бел. у XVI ст. *Лозка, Лозька* (БА, I, 231). Укр. у XVI ст. *Лоза, Лозка* (Туп.). СРП *Лозин*

16. Зак. 515

ЛАЗАВІК, ЛАЗОВІК 'што-небудзь зробленае з лазы, параўн. бел. *лазавікі* 'лазовыя лапці' (БРС), 'той, які знаходзіцца ў лазе ці каля лазы', параўн. рус. смал. *лозовик* 'салавей, што спявае ў лазе' (Дабр.).— *Лазавік, Лазо́вік, Лазавіко́ў*. Бел. у XVII ст. *Лозовик* (Туп.). СРП *Лозовик, Лозовицкий*

ЛАЗАВЫ 'лазовы'.— *Лазавы́*. СРП *Лозовой*

*ЛАЗАК.— *Лазако́віч*

ЛАЗБЕНЬ, ЛОЗБЕНЬ рэг. *лазбень* 'кадушачка з лубу ці выдаўбленая з ліпавага дрэва для мёду' (Нас., Бяльк.), 'чалавек з вялікім ілбом' (Нас., Бяльк.), 'поўны, здаровы чалавек' (Бяльк.), рус. *лазбень* 'збан', 'кадушачка з крышкай, своеасаблівы сундучок' (Даль).— *Лазбе́нь, Ло́збень, Лазбянёў*

*ЛАЗДА.— *Лаздзін; Лаздо́ўскі*

*ЛАЗДАН.— *Лазда́н*

ЛАЗЕБНЫ 'які адносіцца да лазні', параўн. рэг. *лазебнік* 'лазеншчык'.— *Лазэ́бны*. Укр. у XVII ст. *Лазебный* (Туп.). Параўн. бел. у XVI ст. *Лазебник* (БА, I, 228). Параўн. СРП *Лазебник, Лазебников*

ЛАЗІЧНЫ 'лазовы' ці 'які знаходзіцца ў лазе або каля лазы'? — *Лазі́чны*

*ЛАЗКО, *ЛАЗЬКО 'той, хто лазіць'? — *Лазко́віч; Лазько́*. Укр. у XVII ст. *Лазко* (Туп.)

*ЛАЗНУХА, *ЛАЗНЮХА.— *Лазну́ха, Лазню́ха*

*ЛАЗУК, *ЛАЗЮК ад *лазіць?* — *Лазу́к, Лазуко́віч; Лазю́к*. СРП *Лазуков*. Параўн. *ЛАЗКО, ЛАЗА*

*ЛАЗУКА.— *Лазу́ка*. Укр. у XVII ст. *Лазука* (Туп.). Параўн. ЛАЗУК

ЛАЗУРКА 'сіняя фарба, лазур' (Нас.), рус. *лазурька* назва расліны (Даль).— *Лазу́ркін*. Рус. у XVII ст. *Лазуря* (Туп.). СРП *Лазуркин, Лазурский*

*ЛАЗУТА параўн. рус. *лазутка* 'лаз у агароджы', 'лазутчык' (Даль), 'пралаза, прайдоха' (Даль, Мірт.).— *Лазу́та, Лазу́цін*. Бел. у XVII ст. *Лозута* (БА, I, 231). Рус. у XIV—XVII стст. *Лазута* (Туп.). СРП *Лазутин, Лазуткин*

*ЛАЗУХА 'той, хто лазіць'? — *Лазу́ха*

*ЛАІЛА гл. ЛОЙ

*ЛАЙЛО польск. *łojło* 'валацуга' (Карл.), магчыма, таксама 'той, хто лаецца'? — *Лайло́*

ЛАЙКА 'парода сабак', рэг. 'лаянка' (Нас.).— *Ла́йка*. СРП *Лайкин*

*ЛАЙКО ’той, хто лаецца’? — *Лайкó, Лайкóў.* Бел. у XVI ст. *Лайко* (БА, I, 228). У Туп. у XVI ст. *Лайко.* СРП *Лайков*

ЛАК.— *Лакéвіч, Лакóвіч.* СРП *Лаков*

*ЛАКА.— *Лáкін*

ЛАКАМЫ рэг. *лакомы* ’ласы, ахвочы’, ’прывабны’ (Нас.), рус. *лакомый* ’смачны, салодкі’, ’ласы, ахвочы’ (Даль), укр. *лакомий* ’прывабны, спакуслівы’, ’прагны, сквапны’ (Грынч.).— *Лáкамы*

ЛАКІЗА укр. *лакиза* зневаж. ’лакей’ (Грынч.).— *Лакíза, Лакíзаў.* Параўн. таксама ЛАГЕЗА

ЛАКОТКА польск. *łakotka* ’ласун’, ’ласункі, прысмакі’ (Карл.).— *Лакóтка*

*ЛАКУТА.— *Лакуцэвіч* пры [т]>[ц’]>[ц]; *Лакуціеўскі.* СРП *Лакутинов*

*ЛАКУШКА.— *Лакýшкін*

ЛАКЦЮША гл. ЛОКАЦЬ

ЛАЛАЙ параўн. рус. *лала* ’балбатун, гаварун’, *лалы* ’балбатня, пустая размова’ (Даль).— *Лалáеў.* СРП *Лалаев*

*ЛАЛОХА, памянш. ЛАЛОШКА.— *Лалóшка.* Параўн. ЛАЛАЙ

*ЛАЛЫКА.— *Лалы́ка.* СРП *Лалыкин.* Параўн. ЛАЛАЙ

ЛАМАВЕЦ з в. Ломава, Ламы.— *Ламаўцоў, Ламóўцаў.* СРП *Ломовцев*

ЛАМАКА ’ламачына, непатрэбная рэч’, ’цяльпук, гультай’ (БРС), рус. *ломака* ’задавака’, ’дубінка’ (Даль), укр. ’здаравец’, ’дубіна’ (Грынч.).— *Ламáка; Ламачýк.* Бел. у XVI—XVII стст. *Ламака, Ломака* (БА, I, 231; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Ломака, Ломако* (Туп.). СРП *Ломакин.* Параўн. ЛАМЕКА

ЛАМАН ’ламаны’? — *Ламáн.* Укр. у XVI ст. *Ломан,* рус. у XVII ст. *Ломаной* (Туп.). СРП *Ломанов*

*ЛАМАНОСЫ са спалучэння *ламаны нос.*— *Ламанóс, Ламанóсаў.* Укр. у XIII ст. *Ломоносой.* СРП *Ломоносов*

ЛАМАШ, ЛОМАШ рэг. *ламаш* ’старая паламаная рэч’ (Дзярж.— М. Б.).— *Ламáш, Лóмаш, Ломашаў; Ламашýк*

*ЛАМБЕРТ.— *Ламбéрт*

*ЛАМЕЙКА.— *Ламéйка.* Параўн. ЛАМЕКА

*ЛАМЕКА ’ламака’? — *Ламéка, Ламéкін*

*ЛАМЕНЬ ’ламака’? — *Ламнёў.* СРП *Ломнев*

*ЛАМЕХ.— *Ла́мехаў*

ЛАМЕЦ 'той, хто ломіць', укр. *ломець* 'ламота ў целе', 'ломка' (Грынч.).— *Ламе́ц.* Бел. у XVI ст. *Ламец* (БА, I, 231)

*ЛАМЕШ.— *Ла́меш.* Параўн. ЛАМАШ

ЛАМОТА, памянш. ЛАМОЦЬКА.— *Ламо́цька*

ЛАН, памянш. ЛАНЕЦ, ЛАНОК, ЛАНКО рус. 'поле, ніва, засеяная паласа' (Даль), укр. 'мера ворнай зямлі ў 10—30 дзесяцін', 'поле, ніва' (Грынч.).— *Лан, Ланю́к; Лане́ц, Ла́нцаў, Ланцэ́віч; Ланке́віч; Ла́нкін; Ланько́, Ланеў́скі.* Бел. у XVI ст. *Ланько,* укр. *Ланко* (Туп.). СРП *Ланов, Ланков, Ланцов, Ланский, Ланской*

ЛАНДА рус. *ланда* 'бручка', 'радыска' (Зял.), літ. *lánda* 'лазейка, пралаз' (Фрэнк.).— *Ла́нда*

ЛАНДЫШ.— *Ла́ндыш*

ЛАНЕЦ укр. *ланец* 'абадранец, галяк' (Грынч.).— *Лане́ц, Ла́нцаў, Ланцэ́віч.* Бел. у XVI ст. *Ланец* (Туп.). Параўн. ЛАН

ЛАНКА рэг. 'таўстуха, поўная жанчына' (Бяльк.), укр. 'звяно', 'нізка, маніста' (Грынч.), параўн. таксама літ. *lankas* 'дуга', 'абруч', 'лук' (Фрэнк.).— *Ла́нкін, Ланке́віч; ?Ланько́.* Параўн. ЛАН

*ЛАНТАС.— *Ланта́саў*

*ЛАНЮГА.— *Ланюго́ў*

ЛАПА, памянш. ЛАПКА, ЛАПЕЦ, ЛАПІК, ЛАПОШКА.— *Ла́па, Ла́пін, Ла́паў, Ла́піч, Лапе́нка, Лапянко́ў; Лапо́* з пераносам націску; *Лапу́к; Ла́пка, ?Лапко́, Лапчу́к; Лапе́ц, Лапцэ́віч; Ла́пік; ?Лапо́шка; ?Лапа́шка, Лапа́шчанка; Лапі́нскі, Лапі́цкі, Лапко́ўскі, Лапчы́нскі, Ла́пскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Лапа, Лапка* (БА, I, 228). Укр. у XVI ст. *Лапко,* рус. у XVII ст. *Лапа* (Туп.). СРП *Лапин, Лапиков, Лапченко, Лапчинский, Лапицкий, Лапинский*

ЛАПАВУХІ.— *Лапаву́хі, Лапаву́х, Лапаву́хаў, Лапаў́хаў*

ЛАПАЙ укр. *лапай* 'з вялікімі нязграбнымі рукамі, лапамі' (Грынч.), параўн. таксама бел. *лапаць* 'хапаць рукамі, мацаць' (БРС), 'лавіць, хапаць' (Нас.).— *Лапа́еў; Лапайчу́к.* СРП *Лапаев, ?Лопаев*

ЛАПАК ад *лапа* ці *лапаць* 'лавіць, хапаць'? — Лапачу́к. СРП *?Лопаков*

ЛАПАН, памянш. ЛАПАНІК, ЛАПАНЁК рус. 'з вялікімі лапамі' (Даль).— *Лапано́віч; Лапа́нік; Лапанько́ў.*

Бел. у XVII ст. *?Лопан* (БА, I, 231)

ЛАПАР рус. *лопарь* 'басурманін, нехрысць, той, хто не трымаецца рэлігійных звычаяў' (Даль), укр. *лопарь* 'лапатка, якою месяць гліну' (Грынч.), магчыма, ад *лапа* ці *лапаць* 'лавіць, хапаць'. — *Лапа́р, Лапарэ́віч.* СРП *Лопарёв*

ЛАПАТА, памянш. ЛАПАЦІК.— *Лапа́та, Лапа́таў, Лапа́цін, Лапа́ценка, Лапа́ценкаў; Лапа́цік; Лапа́цкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Лопата* (БА, I, 231). Рус. у XVI—XVII стст. *Лопата* (Туп.). СРП *Лопатин*

ЛАПАТКА.— *Лапа́тка.* Бел. у XVII ст. *Лопатка* (БА, I, 231). Укр. у XVI ст., рус. у XVII ст. *Лопатка* (Туп.). СРП *Лопатко, Лопаткин*

ЛАПАЦЬ, памянш. ЛАПЦІК.— *Ла́паць, Ла́пцеў, Лапцёў, Ла́пцін, Лапцэ́віч, ?Лапцэ́віч, Лапцёнак; Ла́пцік; Лапцінскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Лапоть* (БА, I, 228). У Туп. у XVI ст. *Лапоть.* СРП *Лаптев, Лаптиков*

*ЛАПЕГА.— *Лапе́га.* Параўн. ЛАПА

ЛАПЕЗА рэг. 'чалавек з аляпаватым шырокім тварам, асабліва з шырокім носам', 'непрыгожы' (Нас.), непаваротлівы, нехлямяжы' (Бяльк.), рус. смал. *лапёза* 'аляпаватая, няскладная' (Дабр.).— *Лапе́за*

ЛАПЕЙ, памянш. ЛАПЕЙКА ад *лапа* ці *лапаць* 'лавіць, хапаць'? — *Лапе́й; Лапе́йка.* Параўн. ЛАПАЙ

ЛАПЕКА ад *лапа* ці *лапаць* 'лавіць, хапаць'? — *Лапе́ка, Лапёка.* У Туп. у XVII ст. *Лапѣка*

ЛАПЕТА літ. *lòpeta* 'лапата'.— *Лапе́та, Лапэ́цін*

ЛАПІК.— *Ла́пік, Ла́пікаў.* СРП *Лапиков*

*ЛАПІЛА.— *Лапіла.* Параўн. ЛАПА

*ЛАПІТАН.— *Лапіта́н*

ЛАПКО укр. *лапко* 'клічка сабакі з тоўстымі лапамі' (Грынч.).— *Лапко́; Лапко́ўскі, Лапчы́нскі*

ЛАПОТКА гл. ЛОПАТ

*ЛАПОШКА.— *Лапо́шка.* Параўн. ЛАПА

*ЛАПТУХ.— *Лаптухо́ў*

ЛАПУЗА.— *Лапу́за.* Параўн. ЛАПЕЗА

*ЛАПУЙ ад *лапа* ці *лапаць* 'лавіць, хапаць'? — *Лапу́еў*

*ЛАПУК ад *лапа* ці *лапаць* 'лавіць, хапаць'? — *Лапу́к*

*ЛАПУКА.— *Лапу́ка.* Параўн. ЛАПУК

ЛАПУН рэг. 'перапечка, праснак з бульбы і мукі' (Бяльк.), рус. смал. тое ж (Дабр.), укр. *лапун* 'які лю-

біць лапаць, абнімаць жанчын' (Грынч.).— *Лапу́н, Лапуно́ў, ?Лапу́нін.* Бел. у XVIII ст. *Лопун* (БА, I, 231)

*ЛАПУР, памянш. ЛАПУРКА.— *Лапу́рка*

*ЛАПУСТА.— *Лапу́ста*

ЛАПУТА, памянш. ЛАПУТКА, ЛАПУЦЬКА рэг. 'непаваротлівы, нехлямяжы', 'абадраны' (Бяльк.).— *Лапу́цін, Лапуцэ́віч; Лапу́тка; Лапу́цька; Лапу́цкі.* СРП *Лопутин*

ЛАПУХА, ЛАПУШКА гл. ЛОПУХ

*ЛАПУЦЬ.— *Лапу́ць*

ЛАПЦЕЙ, памянш. ЛАПЦЕЙКА ад *лапаць* 'абутак з лык'? — *Лапце́еў; Лапце́йкін*

ЛАПША.— *Лапша́.* СРП *Лапшин, Лапшинов, Лапшов, Лапшенков*

*ЛАПШАК параўн. рэг. *лапшывы* 'які не ведае меры ў ядзе, непераборлівы ў ядзе' (Дзярж.— М. Б.).— *Лапша́к*

*ЛАПЫР ад *лапа* ці *ла́паць* 'лавіць, хапаць'? — *Лапы́р, Лапыро́ў.* Рус. у XV ст. *Лопырь* (Туп.). СРП *Лопырёв*

*ЛАПЫТА, памянш. ЛАПЫЦЬКА.— *Лапы́цька*

*ЛАПЫШ ад *лапа* ці *ла́паць* 'лавіць, хапаць'? — *Лапыш*

*ЛАПЯНКА. — *Лапя́нка, Лапянко́ў.* Параўн. ЛАПА

ЛАР, памянш. ЛАРКО, ЛАРЫК, ЛАРЫЧАК, рус. *ларь* 'скрыня'.—*Ла́рын, Ла́рычаў; Ларко́ў, Ла́ркін, Ларко́віч, Ла́рчанка, Ла́рыкаў; Ла́рычкаў.* Усе СБП магчымы і ад УІ *Илларион* (БА, I, 82—83). СРП *Ларёв, Ларин, Лариков, Ларкин, Ларичев, Ларичков, Ларченко, Ларченков*

ЛАСІК параўн. рэг. *ласікі* 'ласункі' (Нас.).— *Ла́сікаў*

*ЛАСІМ.— *Ласімо́віч*

ЛАСІЦА.— *Ла́сіца; Ласі́цкі*

ЛАСКА.— *Ла́ска, Ласко́, Ла́скін, Laске́віч, Ласко́віч.* Бел. у XVI—XVII стст. *Ласко* (БА, I, 229; Туп.). Укр. у XVII ст. *Ласко* (Туп.). СРП *Ласкин, Ласковский*

ЛАСКАВЕЦ параўн. *ласкавы.*— *Ласка́ве́ц*

ЛАСКУТ рус. *лоскут* 'абрэзак, шматок' (РБС).— *Ласкуто́ў.* Рус. у XVI ст. *Лоскут* (Туп.). СРП *Лоскутов, Лоскуткин*

ЛАСТ рэг. 'пласт, слой' (Дзярж.— М. Б.).— *Ла́стаў; Ласто́ўскі, Ластаве́цкі*

ЛАСТАЎКА.— *Ла́стаўка, Ластаўчэ́нка*

ЛАСТАЧКА рус. *ласточка* 'ластаўка' (Дабр.).— *Ла́стачкін.* СРП *Ласточкин*

ЛАСУН.— *Ласу́н*

ЛАСЫ.—*Ла́сы, Ла́сіц* пры [ч]>[ц], *Ласе́віч, Ласе́нка, Ласянко́ў, Ласе́ня; Ласо́ўскі*

ЛАСЬКО бел., укр. 'ласун' (Нас., Грынч.).— *Ласько́.* Бел. у XVI—XVII стст. *Ласко* (БА, I, 229; Туп.). Укр. у XVII ст. *Ласко* (Туп.)

*ЛАСЯК.— *Ласяко́ў*

ЛАТАК.— *Латако́ў*

ЛАТОШ гл. ЛОТАШ

*ЛАТУТА.— *Лату́та*

ЛАТУХА рус. *латуха* 'папяровы змей' (Даль).— *Лату́ха*

ЛАТУШКА рэг. 'невялікая гліняная місачка з загнутымі ўнутр краямі' (Нас., Бяльк., КСЧ), рус. смал. *латушка* 'місачка гліняная ці з дрэва' (Дабр.), *латуша,* памянш. *латушка* 'папяровы змей' (Даль).— *Лату́шка, Лату́шкін.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Латушка* (БА, I, 229). СРП *Латушкин*

ЛАТЫГОЛЕЦ з в. Латыголь.— *Латыго́лец*

ЛАТЫШ, памянш. ЛАТЫШОК.— *Ла́тыш, Латышо́ў, Латышо́нак; Латышке́віч.* Бел. у XVIII ст. *Латыш* (БА, I, 229). Рус. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Латыш* (Туп.). СРП *Латышёв*

*ЛАЎДЗЕР.— *Лаўдзе́р*

*ЛАЎКЕТ.— *Лаўке́т*

ЛАЎНІК ст. бел. *лавник* 'сотнік, падпарадкаваны войту' (Нас., АУ).— *Лаўніко́віч; Лаўнічу́к; Лаўніко́ўскі*

*ЛАЎНЮГА.— *Лаўнюжэ́нка*

*ЛАЎЦЕЛЬ.— *Лаўце́ль*

*ЛАЎЧАК.— *Лаўча́к.* Параўн. ЛОЎЧЫ

*ЛАЎШУК.— *Лаўшу́к*

*ЛАФАЙ.— *Лафае́нка*

*ЛАХ параўн. рэг. *лахі* 'анучы, шмоткі' (Дзярж.— М. Б.), укр. *лах, лаха* 'лахманы, рыззё' (Грынч.), польск. *łach* 'ануча, шмотка', 'адзенне' (Карл.).— *Лах, Лахо́віч, Лашэ́ўскі.* СРП *Лахов*

*ЛАХАЙ.— *Лаха́й.* Параўн. ЛАХ

ЛАХАНЬ рус. *лохань* 'балея для мыцця адзення, ражка' (РБС).— *Лаха́ніч; Лаха́нскі.* СРП *Лоханин*

*ЛАХВА.— *Ла́хвіч*

*ЛАХЕЙ.— *Лахéй*

*ЛАХНО параўн. рэг. *лахаць* 'балбатаць, гаварыць абы-што' (Дзярж.— М. Б.).— *Лахнó, Лахнóў; Лахнюк.* СРП *Лахно*

*ЛАХТАН параўн. польск. *łachtać* 'мілаваць, песціць', 'дагаджаць' (Карл.).— *Лахтáнаў*

*ЛАХТЫКА, памянш. ЛАХТЫЧКА.— *Лахтычкін.* Параўн. ЛАХТАН

*ЛАХЦЕР параўн. рус. *лохтерить* 'прагна есці, упісваць, умінаць', *лохтеря* 'ненаедлівы чалавек, абжора' (Даль).—*Лáхцер.* Параўн. таксама ЛАХТАН

*ЛАЦ, памянш. ЛАЦКО.— *Лацэвіч, *Лаценка, Лацянкóў; Лацýк; Лацкéвіч*

*ЛАЦЯГА.— *Лацяга*

*ЛАЦЯЙ.— *Лацяёнак*

*ЛАЧЫМ.— *Лачымаў*

*ЛАШАЙЦЬ.— *Лашáйць*

ЛАШАК.— *Лóшак* з пераносам націску? Бел. у XVI—XVII стст. *Лошак* (БА, I, 232). Рус. у XVI ст. *Лошак* (Туп.). СРП *Лошаков*

*ЛАШКО параўн. рус., укр. *лоша* 'жарабя' (Даль, Грынч.).—*Лашкó, Лашкóў, Лашкéвіч; Лашчýк; Лашчэўскі.* СРП *Лашкевич, Лашков*

*ЛАШУК.— *Лашýк.* У Туп. у XVI ст. *Лошук.* Параўн. ЛАШАК, ЛАШКО

*ЛАШЭНЬ, памянш. ЛАШНЕЦ.— *Лашнéц.* СРП *Лашнёв.* Параўн. ЛАШКО

*ЛАШУТА, памянш. ЛАШУТКА.— *Лашýтка.* Параўн. ЛАШКО

*ЛЕБ(А) ці *ЛЯБ(А), памянш. ЛЯБЕШКА, ЛЯБКО.—*Лебяшкóў; Лябчýк; Лябéцкі.* СРП *Лебин*

ЛЕБЕДЗЬ, памянш. ЛЯБЕДЗЬКА.— *Лéбедзь, Лéбедзей, Лебядзéвіч, Лебядзéнка; Лябéдзька.* Бел. у XVI—XVII стст. *Лебедь.* (БА, I, 229; Туп.). Укр. у XVII ст. *Лебедь* (Туп.). СРП *Лебедь, Лебедев, Лебеденко, Лебедецкий, Лебединский*

*ЛЕБЕЛЬ.— *Лéбель.* СРП *Лебельков*

ЛЕБЯДА, памянш. ЛЯБЕДКА, ЛЯБЕДЗЬКА, ЛЕБЯДОК.— *Лебядзéвіч, Лебядзéнка; Лябёдка, Лябёдкін; Лябéдзька; Лебядóк, Лебядкóў.* СРП *Лебедин, Лебединов, Лебеденко, Лебединский, Лебедецкий*

ЛЕВІЗОР рэг. 'рэвізор'.— *Левізарóвіч*

ЛЕВІТ 'служыцель культу ў старажытных яўрэяў' (Уш.).— *Левіт, ?Лявіцкі.* СРП *Левит, Левитов, ?Левитин, Левитский, Левицкий*

*ЛЕВУС.— *Лéвус*

*ЛЕВУШ.— *Лéвуш*

ЛЕВЫ, памянш. ЛЯЎКО, якое магчыма і ад УІ *Лев, Леонт* (БА, І, 107, 108).— *Лéвы, Лявы́х, Лéвічаў, Левянкóў; Ляўкó, Ляўкóў, Ляўкóвіч, Ляўкéвіч, Ляўчóнак, Ляўчэ́ня; Ляўчу́к.* СРП *Левичев, Левко, Левков, Левкович, Левченко, Левчуков*

ЛЕГА рус., укр. *лега* 'лежабок, гультай' (Даль., Грынч.).— *Лéгенка.* СРП *Легов*

*ЛЕГАН.— *Лéган.* Параўн. ЛЕГА, ЛЕЖАНЬ

ЛЕГАСТАЙ рус. *легостай* 'ветраны, неразважлівы чалавек' (Даль).— *Легастáеў.* СРП. *Легостаев*

*ЛЕГЕДЗЬ.— *Лéгедзь*

ЛЕГЕР рэг. 'плашчка, якую падкладаюць пад вулей' (Нікаyч.) параўн. літ. *legerỹs* 'невялікая бочачка, фаска' (Фрэнк.).— *Лéгераў*

*ЛЕГУТ ці *ЛЯГУТА.— *Легутóў*

ЛЕДВА, магчыма, рэг. 'ледзьве'.— *Ледвіч*

ЛЕДНІК 'лядоўня'.— *Лéднік.* СРП *Ледников*

ЛЕЖАНЬ ст. бел. *лежень* 'беглы, уцякач' (Нас., АУ), рэг. 'гультай, лежабок' (Бяльк.), рус. *лежень* тое ж (Даль, Дабр., Мельн.), 'бервяно, брус, плашка, падложаныя пад што-небудзь', 'ляжачае калена коміна, ляжак', 'рыба мянтуз' (Даль), укр. *лежень* 'лежабок, гультай', 'ніжняе бервяно сцяны хаты', 'ляжак коміна' (Грынч.).— *Лéжань, Ляжнéвіч.* СРП *Лежнёв, Лежнин*

ЛЕЗА.— *Лязóвіч; Лязóўскі.* СРП *Лезин*

*ЛЕЗНЯК.— *Лéзняк.* Параўн. ЛЁЗНЫ

ЛЕЙКА.— *Лéйка, Лéйкін.* СРП *Лейкин*

ЛЕЙТАН параўн. ст. бел. *лейт 'дваровы, чорнарабочы'* (Нас., АУ) — *Лéйтан*

*ЛЕЙША.— *Лéйша*

*ЛЕЙШУН. — *Лейшунóў*

ЛЕКАР, памянш. ЛЕКАРКА.— *Лекарэ́віч, Лекарэ́нка; Лікарэ́нка* пры [е]>[і]; *Лéкаркін.* У Туп. у XVI ст. *Лекарь.* СРП *Лекарев*

*ЛЕКАХ.— *Лéках*

ЛЕКТАР.— *Лéктараў*

ЛЕЛЬ, памянш. ЛЯЛЬКО рус. *лель* 'назва старажытнага рускага бажка, якога параўноўваюць з купідо-

нам, амурам' (Даль), параўн. рэг. бел. *ляляк* 'дурань' (Дзярж.— М. Б.).— *Лель; Лялю́к; ?Лялько́, Лялько́ў.* СРП *Лелевич, Лелькин, Лельчук, Леликов, Лелявский.* Параўн. ЛЕЛЮХ, ЛЕЛЯ, ЛЯЛЮЙ, ЛЯЛЮГА, ЛЯЛЯЎКА

*ЛЕЛЬМЕЖ.— *Ле́льмеж*

*ЛЕЛЮХ.— *Ле́люх.* СРП *Лелюхин.* Параўн. ЛЕЛЬ

ЛЕЛЯ, ЛЁЛЯ, памянш. ЛЯЛЬКО рэг. *лёля* дзіцяч. 'сарочка, кашулька' (Нас., Бяльк.), рус. *леля, лёля* 'хрышчоны бацька ці маці' (Даль).— *Ле́ля, Лёля; Лялю́к; ?Лялько́, Лялько́ў.* Рус. у XVI ст. *Леля* (Туп.). СРП *Лель.* Гл. ЛЕЛЬ

ЛЕМА ст. бел. 'кватэра, пастой, стаянка' (Нас., АУ).— *Ле́мін, Лемі́но́віч*

ЛЕМАНТ, ЛЕМЕНТ рэг. 'лямант'.— *Леманто́віч; Ле́ментаў; Лемянто́ўскі.* СРП *?Лемонтов*

ЛЕМБА рус. 'нячыстая сіла, чэрці' (Фасм.), *лембой, лембои* тое ж (Даль).— *Ле́мба.* У Туп. у XVI ст. *Лембейко*

ЛЕМЕХ рэг. 'лямеш'.— *Ле́мех.* СРП *Лемехов*

ЛЕМЕШ, памянш. ЛЕМЕШКА рэг. 'лямеш'.— *Ле́меш, Ле́мешаў, Лемяшо́нак; Лемяшу́к; Ляме́шка, Ляме́шчанка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Лемеш* (БА, I, 229; Туп.). Укр. у XVII ст. *Лемеш* (Туп.). СРП *Лемешев*

*ЛЕМЯЗА.— *Лемяза́*

*ЛЕНДАЛЬ.— *Ле́ндаль*

ЛЕННІК бел., рус., укр. гіст. 'уладальнік спадчыннага зямельнага надзелу'.— *Ле́ннік.* СРП *Ленников*

*ЛЕПА, памянш. ЛЕПІК, ЛЕПКА, ЛЯПКО ад *ляпіць?*, г. зн. 'той, хто лепіць' ці 'той, хто як злеплены, мажны, прысадзісты' ці ад *лепы.*— *Ле́па, Ле́пін, Ле́пікаў; Ле́пка, Ле́пкін, Ляпко́, Ляпко́ў, Ляпко́віч.* СРП *Лепин, Лепский,* Параўн. ЛЕПЕНЬ, ЛЕПЕХ, ЛЕПЕШ, ЛЕПЛЯ, ЛЕПУХ

*ЛЕПЕНЬ ці ЛЯПЕНЬ.— *Ляпнёў.* Параўн. ЛЕПА

*ЛЕПЕХ, памянш. ЛЕПЯШОК.— *Ле́пех, Ле́піхаў* пры [е]>[і]; *Лепяшко́ў.* Бел. у XVI ст. *Лепех, Лепеха* (БА, I, 229; Туп.). Параўн. ЛЕПА

ЛЕПІХ рэг. 'аер' (Бейл.). — *Лепіхаў*

*ЛЕПЕШ, памянш. ЛЕПЯШОК.— *Ле́пеш; Лепяшко́ў.* СРП *Лепешков, Лепешинский.* Параўн. ЛЕПА

*ЛЕПЛЯ.— *Ле́пля.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Лепля* (БА, I, 229). Параўн. ЛЕПА

*ЛЕПУХ.— *Лепухоў.* Параўн. ЛЕПА

ЛЕПЯТУХА рэг. 'балбатуха, лапатуха' (Дзярж.— М. Б.).— *Лепятухін.* СРП *Лепетухин*

ЛЕС, памянш. ЛЕСІК, ЛЕСЬКА, ЛЯСЬКО.— *Лясовіч; Лясюк; Лесік; Леська, Ляско.* Усе магчымы і ад УІ *Лесь<Алесь<Александр.* СРП *Лесов, Лесков, Лесовский, Лесевич, ?Лесин*

ЛЕСАСПЛАЎНЫ.— *Лесаспла́ўны*

ЛЕСКАВЕЦ з в. Ляскі, Ляскова.— *Лескаве́ц*

ЛЕСНЯК гл. ЛЯСНЯК

*ЛЕТАХ.— *Летахоў, Летаховіч; ?Літахіцкі*

ЛЕТАШАК, ЛЕТАШОК рэг. *летышык, літашок* 'жарабя ці цяля аднагодак, пералетак' (Бяльк.).— *Леташкоў,* магчыма і ад ЛЕТАХ (гл.)

ЛЕТНІК рус. смал. *летник* 'верхняе адзенне', 'летняя дарога' (Дабр.).— *Ле́тнікаў.* СРП *Летников*

*ЛЕЎДА, *ЛЯЎДА, памянш. ЛЕЎДЗІК.— *Ляўда́, Ляўдзе́нка, Ле́ўдзенка; Ле́ўдзікаў.* Бел. у XVI ст. *Левдик* (БА, І, 229; Туп.)

*ЛЕЎДАР.— *Леўдаро́віч*

*ЛЕУТ.— *Ле́ут, Ле́ўтаў*

*ЛЕЦКА.— *Ле́цка*

ЛЕШЧ, памянш. ЛЕШЧЫК.— *Лешч, Ляшчо́ў, Ляшчэ́віч, Ле́шчанка, Ляшчэ́ня, Лешчано́к; Ляшчу́к; Ле́шчык; ?Ляшчы́нскі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Лещ, Лещук* (БА, І, 230; Туп.). СРП *Лещ, Лещов, Лещев, Лещенко*

ЛЕШЧАНІН з в. Ляшчы.— *Лешчанін*

ЛЕШЫ рус. *леший* 'лясун' (РБС).— *Лешы, Ляшэвіч, Ляшонак, Лешано́к* пры перастаноўцы націску; *Ляшу́к.* СРП *Лешенков, Лешуков, Лешковский*

ЛЁГКІ, памянш. ЛЁГЕНЬКІ.— *Лёгкі, Ле́гчанка, Лягчо́нак; Лёгенькі, Лёганькі; Леганько́ў*

ЛЁЗНЫ ст. бел. *лезный* 'свабодны, нічым не заняты' (Нас., АУ), рэг. тое ж (Бяльк.).— *Лёзны*

ЛЁЛЯ гл. ЛЕЛЯ

*ЛЁТА, памянш. ЛЁТКА.— *Лётыч; Лётка*

ЛІБА, памянш ЛІБІК параўн. рэг. *лібіць* 'лавіць на прынаду ракаў', *лібіла* 'прынада для лоўлі ракаў' (Нас.), смал. *либи́ть, либи́ло* тое ж (Дабр.), *ли́бить, ли́било* тое ж (Даль), укр. *либати* '(аб скаціне) пасвіцца, збіраць па травінцы' (Грынч.).— *Лібік.* Укр. у XVI ст. *Либа* (Туп.). СРП *Либин, Либов, Либкин*

*ЛІБАРАС.— *Лібарас*

*ЛІДАК.— *Лідак*

*ЛІЕЛЬ, *ЛІОЛЬ.— *Ліёль, Ліóль*

ЛІЕПА літ. *liepa* 'ліпа' (Фрэнк.).— *Ліёпа, Ліёпін*

ЛІЗА, памянш. ЛІЗАВОК рус. *лиза* 'той, хто ліжа, любіць лізаць' (Даль), укр. *лиза* 'прылізаны' (Грынч.).— *Лізаўчу́к; Лізóўскі*

ЛІЗЕНЬ рус. *лизень* 'язык скаціны', 'ласун' (Даль), укр. *лизень* 'бычыны язык' (Грынч.).— *Лізéнь.* СРП *Лизенцов*

ЛІЗУН, памянш. ЛІЗУНОК 'той, хто любіць цалавацца', 'падхалім' (БРС), 'ласун' (КСЧ, Бяльк.), 'фарсун, той, хто прыхарошваецца' (КСЧ).— *Лізу́н, Лізунóў; Лізунóк.* Бел. у XVI ст. *Лизун* (БА, I, 230). СРП *Лизунов, Лизунков*

*ЛІЗУРА, памянш. ЛІЗУРЧЫК.— *Лізу́ра; Лізу́рчык.* Параўн. ЛІЗУН

*ЛІЛЬ параўн. укр. *лилик* 'лятучая мыш' (Грынч.).— *Ліль, Лілéнка.* СРП *Лилин*

ЛІМАР рэг. 'рымар' (Нас.), укр. *лимарь* тое ж (Грынч.).— *Лíмараў.* Параўн. РЫМАР

ЛІН, памянш. ЛІНОК, ЛІНКО рэг. 'лінь'? — *Лінóў, Лінаў, Лінін, Лінéвіч, Лініч; Лінкó, Лінкін, Лінкéвіч; Лінóўскі.* Рус. у XVII ст. *Линь* (Туп.). СРП *Линёв, Линевич, Линкин*

ЛІНГ параўн. літ. *lìngė* 'рысора', *liñgė* заал. 'мышалоў', *liñginti* 'ісці хістаючыся' (Фрэнк.).— *Лінг, Лінгéвіч*

ЛІНКО гл. ЛІН

ЛІНКУН параўн. літ. *linkė́ti* 'жадаць' (ЛРС).— *Лінку́н*

ЛІННІК ад *ліняць?*, г. зн. 'той, які ліняе'? — *Ліннік.* Бел. у XVIII ст. *Линник* (БА, I, 230). СРП *Линник, Линниченко*

ЛІОЛЬ гл. ЛІЕЛЬ

ЛІПА, памянш. ЛІПКА, ЛІПЧЫК.— *Ліпіч; Ліпка; Ліпкó* з пераносам націску?, *Ліпкін;? Ліпчык; Ліпскі, Ліпóўскі, Ліпінскі.* Бел. у XVI—XVII стст., укр. у XVII ст. *Липка* (Туп.). СРП *Липин, Липов, Липко, Липкин, ?Липчин, Липкович, Липочкин, Липский, Липовский*

ЛІПАЙ літ. *lipaĩ* 'клей' (Фрэнк.).— *Ліпáй.* СРП *Липаев*

ЛІПАЎКА 'бочачка, выдаўбленая з ліпавага дрэва' (БРС), рэг. 'каробка з ліпавай кары' (КСЧ), рус. *ли-*

повка 'бочачка' (Даль), укр. *липiвка* тое ж (Грынч.).— *Лiпаўка*

ЛIПЕНЬ 'назва месяца'.— *Лiпень; Лiпнiцкi.* СРП *Липницкий*

*ЛIПIЛА.— *Лiпiла.* Параўн. ЛIПКО, ЛЯПIЛА

*ЛIПIХА.— *Лiпiхiн*

ЛIПКО, памянш. ЛIПЧЫК ад *лiпнуць,* г. зн. 'той, хто лiпне, прыстае'?, магчыма i ад ЛIПА (гл.).— *Лiпкó; Лiпчык.* Параўн. ЛIПЧЫК

ЛIПЛЯНIН з в. Лiпляны.— *Лiпля́нiн*

*ЛIПУН.— *Лiпунóў.* Параўн. ЛIПКО

ЛIПЧЫК укр. *липчик* назва расліны (Грынч.), магчыма, таксама ад ЛIПА (гл.), ЛIПКО (гл.).— *Лiпчык*

ЛIРА.— *Лiра.* СРП *Лирин, ?Лиров*

ЛIС, памянш. ЛIСОК, ЛIСЬКО.— *Лiс, Лiсаў; Лiсю́к; *Лiсук→Лiсукóў; Лiсóк, Лiскóў, Лiскóвiч; Лiськó; Лiсóўскi, Лiсе́цкi, Лiсiцкi.* Бел. у XVI ст. *Лис* (БА, I, 230). СРП *Лисов, Лисиков, Лисенко, Лисенков, Лисинский, Лисовский.* Параўн. ЛIСА

ЛIСА, памянш. ЛIСКА.— *Лiсiн; Лiсю́к; *Лiсук→Лiсукóў; Лiскóвiч; Лiсóўскi, Лiсе́цкi, Лiсiцкi.* У Туп. у XVI—XVII стст. *Лиса, Лиска, Лиско.* СРП *Лисин, Лискин,* iнш. гл. пры ЛIС

ЛIСАВЕЦ з в. Лiсава, Лiсы.— *Лiсаве́ц*

*ЛIСАК.— *Лiса́к, Лiсакóвiч.* СРП *Лисаков*

*ЛIСАТ.— *Лiсатóвiч*

ЛIСIЦА, памянш. ЛIСIЧКА.— *Лiсiца, Лiсiцын, Лiсiчóнак; Лiсiчкiн; Лiсiцкi.* У Туп. XV—XVII стст. *Лисица.* СРП *Лисицын, Лисицин, Лисичкин, Лисицкий*

ЛIСТАПАД 'назва месяца', 'перыяд ападзення лiсця з дрэў'.— *Лiстапа́д, Лiстапа́даў; Лiстапа́дскi.* Бел. у XVII ст. *Листопадик* (Туп.). СРП *Листопадов*

*ЛIСУН.— *Лiсунóў.* Бел. у XVII ст. *Лисун* (Туп.). СРП *Лисунов*

ЛIТАРНЫ параўн. рэг. *лiтар* 'лiтр' (Дзярж.— М. Б.), магчыма i ад *лiтара.*— *Лiтарны.* Параўн. СРП *Литарёв*

*ЛIТАШ, *ЛIТОШ, памянш. ЛIТАШЫК, ЛIТОШЫК, ЛIТОШКА.— *Лiташ; Лiташык; Лiтóш; Лiтóшык; Лiтóшка.*

*ЛIТБАРД.— *Лiтбард*

ЛIТВIН, ЛIЦВIН, памянш. ЛIТВIНКА, ЛIТВIНЧЫК, ЛIЦВIНОК ст. бел. 'лiтовец', 'жыхар Лiтвы'.— *Лiтвiн, Лiтвiнаў, Лiтвiнóвiч, Лiтвiне́нка; Лiтвiню́к; Лiт-*

вінка; Літвінчу́к; Літвінчык; Ліцвін, Ліцві́наў, Ліцвіно́віч; Ліцвіно́к. Бел. у XV—XVIII стст. *Литвин, Литвинко* (БА, І, 230; Туп.). Укр. у XVII ст. *Литвин* (Туп.). СРП *Литвин, Литвинов, Литвинович, Литвиненко, Литвинский, Литвинцев*

ЛІТОВЕЦ.— *Літо́вец.* СРП *Литовцев, Литовченко*

ЛІТОЎСКІ.— *Літо́ўскі.* СРП *Литовский*

*ЛІТРЭЙ.— *Літрэ́ей*

ЛІЎКО параўн. укр. *лівий* 'левы' (Грынч.).— *Ліўко́, Ліўчанка; Ліўчу́к*

*ЛІФАН, ЛІХВАН.— *Ліфа́н, Ліфа́наў; Ліхва́н* пры [ф]>[хв]. СРП *Лифанов*

*ЛІХАБАБА са спалучэння *ліхая баба.— Ліхаба́бін.* СРП *Лихобабин*

ЛІХАВЕЦ з в. Ліхава, Ліхое.— *Ліхаве́ц*

ЛІХАДЗЕЙ.— *Ліхадзе́й; Ліхадзе́еўскі, Ліхадзіе́ўскі*

*ЛІХАЛАЙ са спалучэння *ліха лаяцца.— Ліхала́й*

*ЛІХАЛАП са спалучэння *ліхая лапа.— Ліхала́п*

*ЛІХАЛОБЫ са спалучэння *ліхі лоб.— Ліхало́баў*

*ЛІХАРАД са спалучэння *ліха рады, ліхая радасць.— Ліхара́д*

ЛІХАЧ рус. смал. *лихач* 'чорт, нячыстая сіла' (Дабр.), 'зух, ліхач, удалец' (БРС).— *Ліха́ч, Ліхачо́ў; Ліхачэ́ўскі.* Бел., рус. у XV—XVI стст., укр. у XV ст. *Лихач* (Туп.). СРП *Лихачёв.* Параўн. ЛІХОТА, ЛІХУН

*ЛІХАШАПКА са спалучэння *ліхая шапка.— Ліхаша́пка*

ЛІХВАН гл. ЛІФАН

ЛІХОТА, ЛІХУТА рэг. *ліхата* 'непрыемны выпадак, бяда, непрыемнасць', 'зласлівасць, злосць, раздражненне', (Нас.), рус. смал. *лихота* 'ташната, хваравітае адчуванне' (Дабр.), *лихота* 'злосць, зласлівасць' (Даль), укр. *лихота* 'злы нораў, злы звычай' (Грынч.).— *Ліхо́та, Ліху́та.* Параўн. ЛІХАЧ, ЛІХУН

ЛІХТАР.— *Ліхта́р, Ліхтаро́віч, Ліхтарэ́віч*

ЛІХУН укр. *лихун* 'гультай, лежабок' (Грынч.). параўн. таксама бел. *ліхі* 'злосны, нядобры' (БРС), рус. *лихой* тое ж, 'зухаваты, удалы' (Даль), укр. *лихий* 'злосны, дрэнны' (Грынч.).— *Ліхуно́ў.* Параўн. ЛІХАЧ, ЛІХОТА

*ЛІЦАН.— *Ліцано́віч*

ЛІЦАР рэг. 'рыцар' (Дзярж.— М. Б.), укр. *лицарь* тое ж (Грынч.).— *Ліцараў*

ЛІЦО, памянш. ЛІЦКО, ЛІЧКО, ЛІЧЫК бел. рэг. і рус. 'твар', 'асоба'.— *Ліцэ́віч; Ліцю́к; Ліцко́, Ліцке́віч; Лічко́; Ліцкі*. У Туп. у XV—XVI стст. *Личко*. СРП *Лицов*

*ЛІЦЯГА.— *Ліця́га*. У Туп. у XV ст. *Литяга*

ЛІЧКО, ЛІЧЫК гл. ЛІЦО

*ЛІШ.— *Ліш, Лішаў*. СРП *Лишев, ?Лишин*

ЛІШАЙ.— *Ліша́й*. СРП *Лишаев*

ЛІШАК.— *Лішак; Лішык* пры [е]||[а]>[ы]

ЛІШКА.— *Лішка; Лішко́* пры пераносе націску. Бел. у XVII ст. *Лішка* (Туп.)

*ЛІШТВАН.— *Ліштван*

ЛОБ, памянш. ЛОБІК, ЛАБОК, ЛОБКА.— *Ло́баў, Лабо́віч, Лабёнак, Лабяно́к; Ло́бік; Лабо́к; Ло́бка, Лабко́* з пераносам націску, *Лабко́віч; Лабо́цкі, Лабе́цкі, Лаба́цкі, Лабко́ўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Лобко* (БА, I, 230; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Лоб* (Туп.). СРП *Лобов, Лобок, Лобков, Лобиков, ?Лобичев*. Параўн. ЛАБКО

ЛОБАДА гл. ЛАБАДА

*ЛОБАЖ.— *Лабажэ́віч*

ЛОБАЗА гл. ЛАБАЗА

ЛОБАН гл. ЛАБАН

ЛОБАНЬ укр. *лобань* 'лабаты, лабач' (Грынч.).— *Ло́бань*

ЛОБАР гл. ЛАБАР

*ЛОБАХ.— *Ло́бах*. СРП *Лобахин*

ЛОБАЧ гл. ЛАБАЧ

ЛОБЗІК.— *Ло́бзікаў*. Параўн. ЛАБЗА

ЛОБКА гл. ЛАБКО, ЛОБ

*ЛОБКІС.— *Ло́бкіс*

ЛОБУР укр. *лобурь* 'дурань, доўбня' (Грынч.).— *Ло́бур*

ЛОБУС гл. ЛАБУС

*ЛОВА, памянш. ЛОВІК.— *Ло́вікаў*

ЛОГ, памянш. ЛАЖОК.— *Лажко́ў; Лажко́ўскі*. СРП *Логовский*. Параўн. таксама ЛОЖКА

*ЛОГА.— *Ло́гін, Ло́гінаў*, магчыма і ад УІ *Лонгин* (БА, I, 109). СРП *Логинов*

ЛОГАШ польск. *łogasz* 'прыпражны конь', 'ворчык' (Карл.).— *Ло́гаш; ?Ло́гуш* пры [а]>[у]. СРП *Логашёв*

*ЛОГІС.— *Ло́гіс*

ЛОЖКА гл. ЛЫЖКА

ЛОЗА гл. ЛАЗА

ЛОЗБЕНЬ гл. ЛАЗБЕНЬ

ЛОЙ, памянш. ЛОЙКА, павеліч. ЛАІЛА.— *Лой, Лойка; Лаіла; Лаеўскі.* Бел. у XV—XVI стст. *Лойко* (БА, I, 231). Укр. у XIV ст. *Лой* (Туп.). СРП *Лойко*

*ЛОЙКУЦ.— *Лойкуц*

*ЛОЙМ параўн. літ. *lojìmas* 'брэх'.— *Лойм*

*ЛОЙША.— *Лойша*

ЛОКАЦЬ, памянш. ЛОКЦІК, ЛАКЦЮША.—*Локаць, Локцеў, Лакцевіч; Локцік; Лакцюшын; Лакаціеўскі.* Укр. у XVII ст. *Локоть* (Туп.). СРП *Локтев, Локотков, Локотский*

*ЛОКАЧ.— *Локач*

*ЛОКАШ.— *Лакашук*

ЛОКІС літ. *lokŷs* 'мядзведзь' (Фрэнк.).— *Локіс*

ЛОКІШ, памянш. ЛАКІШОК, ЛАКІШЫК рэг. 'локаць' (Дзярж.— М. Б.).—*Лакішок; Лакішык*

*ЛОКСА.— *Локсін*

*ЛОКТЫШ.— *Локтыш*

*ЛОКУН.— *Локун*

ЛОКША рус. 'локшына' (Даль), укр. тое ж (Грынч.).— *Локшын.* СРП *Локшин, ?Локшев*

ЛОМАЦЬ, памянш. ЛОМЦІК рус. *ломоть* 'луста, скіба хлеба' (Даль). — *Ломаць, Ломцеў; Ломцік.* СРП *Ломтев*

ЛОМАШ гл. ЛАМАШ

*ЛОНЬ, ЛОНЯ параўн. рэг. *лоні* 'ахват дзвюма рукамі, узятае ахватам дзвюма рукамі, абярэмак' (Нас.).— *Лонь, Лоня, Лонін; Лонскі.* СРП *Лонин*

*ЛОПАН 'той, хто лопае, многа есць'? — *Лопан, Лопанаў.* Бел. у XVII ст. *Лопан* (БА, I, 231)

ЛОПАТ, памянш. ЛАПОТКА.— *Лапотка.* Бел. у XVI ст. *Лопот, Лопотко* (БА, I, 231; Туп.)

*ЛОПАЦЬ, ЛОПУЦЬ.— *Лопаць, Лопуць* пры [о]||[а]>>[у]. Бел. у XVI ст. *Лопоть* (Туп.). Параўн. ЛОПАН

ЛОПУХ, рэг. ЛАПУХА, памянш. ЛАПУШКА.— *Лопух, Лапуха, Лапухоў; Лапушка, Лапушкін; Лапушынскі.* Бел., рус. у XV—XVI стст. *Лопух, Лопуха* (Туп.). СРП *Лопухов, Лопухин*

ЛОСЬ, памянш. ЛОСІК, ЛАСЬКО.— *Лось, Лосеў, Ласевіч, Ласенка, Ласянкоў, Ласеня; Лосік; ?Ласько.* Бел. у XVII ст. *Лось* (БА, I, 231; Туп.). Укр. у XV—XVII стст. *Лось* (Туп.). СРП *Лосев, Лосенко, Лосик, Лосиков, ?Лосинов, Лосицкий*

*ЛОТ, памянш. ЛОТКА.— *Лóтка, Лóткін.* СРП *Лотов, ?Лотков*

ЛОТАХ параўн. рус. *лотóха* 'балбатун' (Фасм.).— *Лóтах*

ЛОТАШ, ЛАТОШ укр. *лоташ, латач* 'балотная лотаць' (Грынч.).— *Лóташ, Лóтыш* пры [а]>[ы]; *Латóш.* Бел. у XVIII ст. *Лотыш* (БА, I, 231)

*ЛОЎГАЧ.— *Лóўгач*

*ЛОЎКІС.— *Лóўкіс*

ЛОЎЧЫ, памянш. ЛОЎЧЫК, ЛАЎЧАК.— *Лóўчы, Лóўчанка; Лóўчык; Лаўчáк.* Бел. у XVIII ст. *Ловчок* (БА, I, 231)

*ЛОХАН.— *Лóхан, Лаханіч*

ЛОЦМАН.— *Лóцманаў*

*ЛОЧМЕЛЬ.— *Лóчмель*

ЛОШАК гл. ЛАШАК

*ЛУБЕНЬ, памянш. ЛУБЕНЬКА.— *Лубéнька; Лубнéўскі.* Параўн. СРП Лебенцов. Параўн. ЛУБКА

*ЛУБЕШКА.— *Лубéшка.* Параўн. ЛУБКА

ЛУБКА бел., рус. 'кошык з луба, лубянка' (Нас., Даль), укр. 'табакерка' (Грынч.).— *Лýбка, Лубкó* з пераносам націску, *Лубчóнак, Лýбачка, Лýбачкін.* Бел. у XVII ст. *Лубко,* рус. у XV ст. *Лубька* (Туп.). СРП *Лубкин, Лубков*

*ЛУБЯКА.— *Лубя́ка.* Параўн. ЛУБКА

*ЛУБЯН, памянш. ЛУБЯНЕЦ.— *Лубя́наў; Лубянцóў* магчыма і ад назвы н. п. Лубяны

ЛУГ, памянш. ЛУЖОК.— *Лýгін, Лужэ́нка, Лужанкóў; Лужкóў; Лугóўскі, ?Лужы́нскі.* СРП *Лугавской*

ЛУД рус. 'дурань' (Фасм.).— *Луд*

ЛУГАВЫ.— *Лугавы́; Лугавéц, Лугаўцóў* магчымы і ад назвы н. п. Лугі, Лугавая, Бел. у XVII ст. *Луговец* (Туп.). СРП *Луговской*

*ЛУГВА.— *Лугвін*

ЛУДА рус. 'куча камення', 'глеістая глеба', 'кулеш' (Фасм.), параўн. *лудзіць.*— *Лýдзін.* У Туп. у XV ст. *Луда*

*ЛУЗА, памянш. ЛУЗІК, ЛУЗЬКО.— *Лýзік; Лузькó.* СРП *Лузин, Лузков.* Параўн. ЛУЗАЙ

*ЛУЗАЙ ад *лузаць,* г. зн. 'той, хто лузае'? — *Лузáй.* Параўн. ЛУЗАН

ЛУЗАН бел., укр. 'арэх, які сам вылушчваецца' (БРС, Нас.), рус. 'заплечны мяшок' (Фасм.).— *Лузáн, Лузáнаў.* Параўн. ЛУЗАЙ

ЛУЗГА рэг. 'шалупінне' (Нас., Бяльк.), рус. смал. тое ж (Дабр., Даль), 'луска рыбы' (Даль), укр. 'шалупінне' (Грынч.).— *Лузгін.* СРП *Лузгін*

ЛУК, памянш. ЛУЧКО.— *Лук, ?Лу́чыц, Лучо́нак, Лучано́к; ?Лучко́; Луко́ўскі.* СРП *Луков, Луковенко, Лучков*

ЛУКАВЫ рус. *лукавый* 'хітры, каварны' (РБС), укр. *лукавий* тое ж (Грынч.).— *Лукаве́нка; Лукаве́ц, Лукаўцо́ў* магчымы і ад назвы н. п. Лука, Лукава

ЛУКОШКА рус. *лукошко* 'кошык, кош, лубянка'— *Луко́шка*

*ЛУКУЦЬ літ. *lykùtis* 'удод' (Фрэнк.).— *Лу́куць*

*ЛУКША.— *Лу́кша.* СРП *Лукшин*

*ЛУЛА.— *Луло́ў.* У Туп. у XVI ст. *Лула*

*ЛУНІС.— *Лу́ніс*

ЛУНЬ.— *Лунь, Лунёў, Луне́віч.* Бел. у XVII ст. *Лунь, Лун* (БА, I, 232; Туп.). У Туп. у XIV ст. *Луник.* СРП *Лунёв, ?Лунин, Луньков*

ЛУП, памянш. ЛУПІК ст. бел. 'рабунак, рабаванне' (Нас., АУ).— *Лу́паў, Лу́пікаў.* СРП *Лупов, Лупичев, Лупкин*

ЛУПАЧ, памянш. ЛУПАЧЫК, рэг. 'лупаты' (Дзярж.— М. Б.), магчыма і ад *лупіць,* г. зн. 'той, хто лупіць'.— *Лупа́ч; Лупа́чык.* СРП *Лупачёв*

*ЛУПЕЙКА.— *Лупе́йка.* Параўн. ЛУПАЧ

ЛУПІНА.— *Лупіно́віч.* СРП *Лупинович*

*ЛУПІШ.— *Лу́піш*

*ЛУПЯК.— *Лупяко́ў.* Параўн. ЛУПАЧ

*ЛУПЯН.— *Лупя́н*

*ЛУС, памянш. ЛУСІК.— *Лусе́віч; Лу́сікаў*

ЛУСКА бел., укр. 'шалупінне', 'луска рыбы' (Нас., Грынч.).— *Лускін.* СРП *Лускин*

ЛУСТА бел., укр. 'скібка хлеба' (Нас., БРС, Грынч.).— *Лу́ста, Лу́сцін.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Луста* (БА, I, 232)

*ЛУСТАЧ.— *Луста́ч*

ЛУТ, памянш. ЛУЦІК, ЛУТКО 'лыка з маладой ліпы' (БРС, Нас., КСЧ, Бяльк.), рэг 'сук ліпы, з якога можна зняць кару на лыкі' (Бяльк.), рус. заходн. 'лыка, мачала' (Даль), укр. тое ж (Грынч.).—*Лут, Лу́таў, Луто́віч; Лу́цік; Лу́тчанка; Лу́цкі.* Бел. у XVII ст. *Лутик,* рус. у XV—XVI стст. *Лутко* (Туп.). СРП *Лутин, Лутиков*

ЛУТНЫ 'зроблены з лута'? — *Лу́тны.* Параўн. ЛУТ

*ЛУХЦЯК параўн. рэг. *лухціць* 'ілгаць, гаварыць глупства' (Нас.), бел. *лухта* 'шалупінне, мякіна', 'глупства, бязглуздзіца' (Нас., БРС). рус. 'глупства, бязглуздзіца' (Даль).— *Лухцякóў.* Параўн. СРП *Лухтин*

*ЛУЦ, памянш. ЛУЦІК, ЛУЦКО.— *Луц, Луцэвіч; Луцюк; Лýцік; ?Лýцыкаў; Луцкó, Луцкін, Луцкéвіч, Луцкóвіч; Лýцкі.* Бел. у XVIII ст. *Луцка* (БА, I, 232). СРП *Луценко, Луцков, Луцкий*

ЛУЧКО гл. ЛУК

ЛУЧНІК ст. бел. 'рамеснік, які вырабляе лукі' (Нас., АУ).— *Лучнік.* Рус., укр. у XVI ст. *Лучник* (Туп.). СРП *Лучников*

ЛУЧЫНА.— *Лучы́на, Лучынóвіч*

*ЛУШКО.— *Лушкó*

ЛУШЧ, памянш. ЛУШЧЫК укр. *лущ* назва птушкі (Грынч.).— *Лушч; Лýшчык; Лушчы́нскі, Лушчы́цкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Лущ, Лущик* (БА, I, 232; Туп.). СРП *Лущик*

*ЛУШЧАЙ ад *лушчыць?* — *Лушчáй*

*ЛУШЧАК ад *лушчыць?* — *Лушчакóў*

ЛУШЧЫК рус. *лущик* 'лён-цякун' (Даль), укр. *лущик* 'спелы арэх, які сам вылушчваецца', 'лён-цякун' (Грынч.).— *Лýшчык.* Параўн. ЛУШЧ

ЛЫВА, памянш. ЛЫЎКА.— *Лы́ўкін.* СРП *Лывин*

ЛЫГА, памянш. ЛЫЖКО, ЛЫЖЧЫК рус. 'ілжывы чалавек' (Фасм.), параўн. бел. *лыгаць* 'нізаць, нанізваць', '(вяроўкай) звязваць, прымацоўваць адно да другога' (БРС), укр. *лигати* 'накідаць вяроўку на рогі вала', 'глытаць' (Грынч.).— *Лы́га; Лыгó* з пераносам націску; *Лыжкó, Лышкó* пры [ж]>[ш]; ?*Лы́шчык* пры [ж]>[ш]. Параўн. ЛЫЖКА

*ЛЫГАЧ.— *Лыгáч.* Параўн. ЛЫГА

ЛЫЖКА, рэг. ЛОЖКА, памянш. ЛЫЖЧЫК, ЛОЖАЧКА.—?*Лыжкó* з пераносам націску, ?*Лышкó* пры [ж]>[ш]; ?*Лы́шчык* пры [ж]>[ш]; *Лажкó* з пераносам націску, *Лажкóў; Лóжачкін; Лажкóўскі.* Бел. у XVIII ст. ?*Лошка,* ?*Лошко* (БА, I, 231). Рус. у XVI ст. *Ложка,* с *Лошкою* (Туп.). СРП *Ложкин, Ложечкин,* ?*Лыжков.* Параўн. таксама ЛЫГА, ЛОГ

*ЛЫЗА.— *Лызó.* Укр. у XVI ст. *Лыза* (Туп.)

ЛЫКА, памянш. ЛЫЧКО.— *Лычкó, Лы́чкін; Лычкóўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Лыко, Лычко* (БА, I, 232;

Туп.). Рус. у XV ст., укр. у XVII ст. *Лыко* (Туп.). СРП *Лыков, Лычков, Лычкин*

ЛЫНДА рэг. 'той, хто ходзіць без работы, лындае' (Дзярж.— М. Б.), рус. *лында* 'гультай, хто ўцякае ад справы, бадзяга' (Даль).— *Лындзін*. СРП *Лындин*

*ЛЫНША.— *Лынша*

ЛЫНЬ, памянш. ЛЫНЁК, ЛЫНЬКО параўн. рэг. *лыніць* 'знімаць з лыка верхнюю кару' (КСЧ), рус. *лынь* 'гультай, хто ўцякае ад справы, бадзяга' (Даль).— *Лынькоў; Лынькоўскі*. СРП *Лынёв, Лыньков*

ЛЫСА рэг. 'мянушка каровы з белай лапінай на лбе' (Дзярж.— М. Б.).— *Лыса*. Параўн. ЛЫСЫ

ЛЫСАК рэг, жарт. 'лысы чалавек' (Дзярж.— М. Б.), укр. *лисак* тое ж, 'жывёліна з белай лапінай на лбе' (Грынч.).—*Лысак, Лысакоў; Лысакоўскі*. Бел. у XVI ст. *Лысак* (Туп.). Параўн. ЛЫСЫ

*ЛЫСАКОНЬ са спалучэння *лысы конь*.— *Лысаконь*

ЛЫСАН укр. *лисан* 'конь з белай лапінай на лбе' (Грынч.).— *Лысановіч*. Параўн. ЛЫСЫ

ЛЫСІК гл. ЛЫСЫ

ЛЫСІНА.— *Лысіна*

ЛЫСКА, памянш. ?ЛЫШЧЫК рэг. 'жывёліна з белай лапінай на лбе' (Нас.), 'прачэсанае сякерай месца на бервяне' (Бяльк.), рус. 'метка, зробленая тапаром на дрэвах у лесе, засечка' (Даль), укр. *лиска* 'жывёліна з белай лапінай на лбе' (Грынч.).— *Лыска, Лыско, Лыскоў; ?Лышчук; Лыськоў, Лышчык; Лыскоўскі*. Рус. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Лыско* (Туп.). СРП *Лысков, Лыскович*. Параўн. ЛЫСЫ

ЛЫСКАВЕЦ з в. Лыскі, Лыскова.— *Лыскавец*

ЛЫСКАНЕЦ з в. Лысканы, Лыскане.— *Лысканец*

*ЛЫСКОЙЦЬ.— *Лыскойць*

ЛЫСУХА 'жывёліна з белай лапінай на лбе' (БРС), рус. тое ж, 'чалавек з лысінай' (Даль).— *Лысуха*. СРП *Лысух*. Параўн. ЛЫСЫ

ЛЫСЫ, памянш. ЛЫСІК.— *Лысы, Лысоў, Лысаў, Лысых, Лысенка, Лысянкоў, Лысёнак, Лысеня; Лысюк; Лысікаў; Лысеўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Лысый, Лысы* (БА, I, 232; Туп.). Рус. у XVII ст., укр. у XVI—XVII стст. *Лысы* (Туп.). СРП *Лысый, Лысов, Лысин, Лысевич, Лысенко, Лысенков, Лысиков, Лысцов*. Параўн. ЛЫСА, ЛЫСАК, ЛЫСАН, ЛЫСІК, ЛЫСКА, ЛЫСУХА, ЛЫСЯК

ЛЫСЯК рус. 'чалавек з лысінаю', 'жывёліна з белай лапінай на лбе' (Даль), укр. *лисяк* тое ж (Грынч.).— *Лысякоў.* СРП *Лысяков.* Параўн. ЛЫСЫ

ЛЫТА параўн. рус. *лытать* 'лындаць, ухіляцца ад справы, бадзяцца' (Даль), магчыма, ад *лытка.— Лыцін.* Параўн. бел. у XVIII ст. *Лытка* (БА, I. 232). СРП *Лыткин*

*ЛЫТНЯ.— *Лытня.* Параўн. ЛЫТА

ЛЫЧ.— *Лыч, Лычоў.* Бел. у XVI ст. *Лыч* (БА, I, 232). Рус. у XIV—XV стст. *Лыч* (Туп.). СРП *Лычев, Лычик*

*ЛЫЧАЎКА.— *Лычаўка*

*ЛЫШ, памянш. ЛЫШКО, ЛЫШЧЫК.— *Лышко; Лышчык.* СРП *Лышев*

ЛЮБ, ЛЮБА, памянш. ЛЮБАЧКА, ЛЮБКО, ЛЮБЧЫК. рус. смал. *люба* 'любы, любая' (Дабр.). *люб, люба* 'мілы, мілая' (Даль), укр. *люб* 'мілы', *люба* 'каханне, любоў' (Грынч.), магчыма і ад УІ *Любоў.— Любіч, Любовіч, Любянок, Любянкоў; Любачка; Любко; Любчанка; Любчук; Любчык; Любецкі, Любэцкі, ?Любаўскі.* Бел. у XIV—XVI стст. *Любко,* у XIII ст. *Любь* (Туп.). СРП *Любин, Любович, ?Любкин, Любченко, Любочкин, Любинский, Любицкий*

*ЛЮБАН, памянш. ЛЮБАНЧЫК, ЛЮБАНЕЦ 'любы, каханы'?, параўн. укр. *любанка* 'любімая, каханая' (Грынч.).— *Любан; Любанчык, Любанец,* апошнія магчымы і ад назвы н. п. Любань

*ЛЮБАР 'той, хто любіць'? — *Любар.* СРП *Любаров, Любарский*

*ЛЮБАРТ.— *Любарт.* СРП *Любартов*

*ЛЮБАСЕЙ.— *Любасей*

ЛЮБАЧКА гл. ЛЮБ

ЛЮБЕЗНІК параўн. *любізнік* 'прываротнае зелле' (БРС, КСЧ).— *Любезнікаў.* Параўн. ЛЮБЕЗНЫ

ЛЮБЕЗНЫ рус. *любезный* 'ласкавы, мілы, ветлівы', 'любы, каханы'.—*Любезны.* СРП *Любезнов*

ЛЮБІМ 'любімы, каханы'.— *Любімаў; Любімскі.* Бел. у XVII ст. *Любим,* рус. у XVII ст. *Любим* — надзвычай папулярнае, *Любимко, Любишко,* укр. у XVI ст. *Любимко* (Туп.). СРП *Любимов, Любименко*

ЛЮБІМЕЦ.— *Любімцаў.* СРП *Любимцев*

*ЛЮБУТА 'любы, каханы'? — *Любуцін.* Параўн. ЛЮБАН

ЛЮБЧЫК укр. *любчик* 'любы, каханы' (Грынч.).— *Любчык.* Параўн. ЛЮБ

ЛЮД, памянш. ЛЮДКО, ЛЮДЧЫК.— *Людко́, Людке́віч, Лю́дчык; Лю́дскі.* СРП *Людкевич*

ЛЮДЫНА ўкр. *людина* 'чалавек' (Грынч.).— *Люды́на*

*ЛЮЖЫНЗА.— *Люжы́нзін*

ЛЮЗА ўкр. *люза* 'баржа для перавозкі дрэва' (Грынч.).— *Лю́зін.* СРП *Люзин, Люзинов*

*ЛЮК(А), памянш. ЛЮЧКО параўн. *люкаць* 'накідвацца на каго з лаянкай' (Нас.), рус. смал. *люкать* тое ж (Дабр.).— *Люке́віч, Люко́віч, Лючко́ў*

ЛЮКАВЕЦ з в. Люкі.— *Люкаве́ц*

ЛЮЛЬКА, памянш. ЛЮЛЬЧЫК.— *Лю́лькін; Лю́льчык.* Бел. у XVII ст. *Люлька* (Туп.). СРП *Люлькин*

ЛЮЛЯ бел., рэг., укр. 'калыска' (Дзярж.— М. Б., Грынч.).— *Люле́віч.* СРП *Люлин*

*ЛЮЛЯК ад *люляць* 'калыхаць дзіця'? — *Люля́к.* СРП *Люляков*

ЛЮТАР рус., укр. *лютор, лютер* 'люцеранін' (Фасм., Грынч.).— *Лютаро́віч, Лютарэ́віч*

ЛЮТЫ, памянш. ЛЮЦІК, ЛЮТКО, ЛЮЦЬКО.— *Лю́тай, Лю́ціч; Лю́цікай; Лютко́; Люцько́, ?Люцко́; Люты́нскі.* У Туп. у XVI ст. *Лютый, Лютик* (Туп.). СРП *Лютов, Лютин, Лютиков*

ЛЮХТА рэг. 'унутраная частка пячнога коміна' (Дзярж.— М. Б.).— *Лю́хта.* СРП *Люхтиков*

*ЛЮХЦЕР.— *Лю́хцер*

ЛЮЦІК бел. бат. (БРС), рус. *лютик* 'люты чалавек', бат. (Даль).— *Лю́цікай.* Параўн. ЛЮТЫ

ЛЮЦІНЕЦ, ЛЮЦЫНЕЦ з вв. Люціна, Люцына.— *Люціне́ц, Люцыне́ц*

*ЛЯБА, памянш. ЛЯБКО. — *Лябчу́к.* СРП *Лябин.* Параўн. ЛЕБА

ЛЯБЁДКА 'самка лебедзя' (БРС).— *Лябёдка.* Бел. у XVIII ст. *Лебедка* (Туп.). СРП *Лебёдкин.* Параўн. ЛЕБЯДА

*ЛЯВА.—*Ля́ва, ?Лявы́х*

*ЛЯВІКА.— *Лявікін, ?Лявіцкі*

*ЛЯГАЙ параўн. рэг. *лягаць* 'брыкаць', улічваючы рус. матэрыял, менш праўдападобна ад рэг. *лягаць* 'класціся, лажыцца',— *Ліга́й* пры [е]>[і] У Туп. у XVII ст. *Лягай.* СРП *Лягаев*

*ЛЯГАН.— *Ляга́н.* Параўн. ЛЯГАЙ

ЛЯГАР рэг. 'падваліна' (Стэц.).— *Лігáрау* пры [е]|||[я]>[і]
*ЛЯГАТКА.— *Лягáтка*
*ЛЯГЕЗА.— *Лягéза*. СРП *Легезин*
ЛЯГЕЙДА укр. *легейда* 'гультай, лежабок', 'цяльпук, мяла, непаваротлівы' (Грынч.).— *Лягéйда*
*ЛЯГУН 'той, хто ляжыць, лежабок'? — *Лягýн*. СРП *Легунов*
*ЛЯГЧЫЛА ад *лягчаць* 'кастрыраваць'?, г. зн. 'той, хто лягчае'? — *Лягчы́лаў, Лягчы́лін*
ЛЯД.— *Ляд, Лядэ́нка*. У Туп. у XVII ст. *Ляд*. СРП *Лядов, ?Лядин*
ЛЯДЗЕНЬ рэг. 'лядзяк, лядзяш' (Бяльк.), рус. *леден*ь 'лёд, замёрзлае рэчыва' (Даль).— *Ляднёў; Ляднíцкі*. СРП *Леднёв, Леденев*
*ЛЯДЗЯН.— *Лядзя́н*. Параўн. ЛЯДЗЕНЬ
*ЛЯЖДЗЕЙ.— *Ляждзéй*
ЛЯК(А), памянш. ЛЯЧЫК рус. *ляка* 'пудзіла', *ляк* 'страх, спалох, перапалох' (Даль), бел. рэг. 'сургуч', 'спалох перапалох' (Нас.), 'гаршчок з вузкім горлам для вады' (Стэц.), укр. тое ж (Грынч.).— *Ля́кін; Ля́чык; Ляччы́цкі*. СРП *Лякин, ?Лячин*
ЛЯЛЬКА.— *Ля́лька, Лялькó* з перастаноўкай націску, *Лялькóў*. Рус. у XVII ст. *Лялка* (Туп.). СРП *Лялькин*. Параўн. ЛЯЛЯ
*ЛЯЛЮГА.— *Лялю́га*. Параўн. ЛЕЛЬ, ЛЯЛЯ
*ЛЯЛЮЙ, памянш. ЛЯЛЮЙКА.— *Лялю́йка*. Параўн. ЛЕЛЬ
ЛЯЛЯ, памянш. ЛЯЛЬКО, ЛЯЛІК 'лялька'.— *Лялю́к; Лялькó, Лялькóў; Ля́лік, Ля́лікаў*. У Туп. у XVI ст. *Ляля*. СРП *Лялин*
*ЛЯЛЯЎКА.— *Ляля́ўка; Ляля́ўскі*. Параўн. ЛЕЛЬ
*ЛЯМЕНЬ.— *Лямнёў; Лямнíцкі*. СРП *Леменев*
ЛЯМЕЦ.— *Ля́мцаў; Лямчýк*. СРП *Лямцев*
ЛЯМЕШКА гл. ЛЕМЕШ
*ЛЯМА, *ЛЯМКА, памянш. ЛЯМАЧКА.— *Лямчýк; Ля́мачка*. У Туп. у XVII ст. *Ляма*. СРП *Лямин*
*ЛЯНГУЗ.— *Лянгýзаў*
ЛЯПА, памянш. ЛЯПКА.— *Ля́піч; Ля́пка, Ляпкó* з перастаноўкай націску, *Ляпкóў, Ляпкóвіч*. Рус. у XV ст. *Ляпа* (Туп.). СРП *Ляпин, Ляпичев, Ляпкин*
*ЛЯПЕЙКА.— *Ляпéйка*. Бел. у XVII ст. *Лепейко* (Туп.). Параўн. ЛЕПА

ЛЯПЕНЬ гл. ЛЕПЕНЬ

*ЛЯПЕША, ЛЯПЕШКА.— *Ляпе́ша, Ляпе́шка.* Параўн. ЛЕПА

ЛЯПЁШКА рэг., рус. *лепёшка* 'перапечка'.— *Ляпёшка, Ляпёшкін.* СРП *Лепёшкин*

ЛЯПІЛА рус. *лепила* 'дрэнны лепшчык' (Даль).— *Ляпіла, Ліпіла* пры [е]>[і]. СРП *Лепилин, Лепилкин*

ЛЯПКО гл. ЛЕПА, ЛЯПА

ЛЯСНІК.— *Леснiко́ў; Леснiчу́к.* СРП *Лесников, Лесниченко, Лесницкий*

ЛЯСНІЧНЫ 'які належыць лесніку ці ляснічаму'.— *Ляснíчны*

ЛЯСНІЧЫ.— *Ляснíчы.* Бел. у XVI ст. *Лесничий* (БА, I, 230)

ЛЯСНЫ.— *Лясны́; Лясно́ўскі.* У Туп. у XVII ст. *Лесной.* СРП *Леснов, Лесных*

ЛЯСНЯК 'лясны жыхар'?, рус. *лесняк* 'зараснік' (Даль).— *Лясня́к; Ле́сняк* з пераносам націску

*ЛЯСОТА.— *Лясо́та.* Укр. у XIV—XVI стст. *Лесота* (Туп.)

ЛЯСУН.— *Лясу́н.* Бел. і рус. у XVI ст. *Лесун* (Туп.)

*ЛЯТКО ад *лятаць?* — *Лятчэ́ня*

ЛЯТУН.— *Ляту́н, Летуно́віч.* СРП *Летунов*

*ЛЯТЭК.— *Лятэ́к; Лятэ́цкі, ?Летачэ́ўскі*

ЛЯЎДА гл. ЛЕЎДА

*ЛЯЎТА.— *Ляўта́*

*ЛЯЎХНЯ 'ляўша'? — *Ляўхне́нка*

ЛЯЎША, памянш. ЛЕЎШЫК.—*Ляўша́, Ляўшо́ў, Ляўшы́н, Ляўшы́наў, Ляўшэ́віч, Ляўшэ́ня; ?Ле́ўша* пры перастаноўцы націску; *Ляўшу́к; Ле́ўшык.* Бел. у XV—XVI стст. *Левша* (БА, I, 229; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Левша* (Туп.). СРП *Левшин*

*ЛЯЎШНЯ 'ляўша'? — *Ляўшня́*

ЛЯЎШУН 'ляўша'— *Ляўшу́н, Леўшуно́ў*

ЛЯХ 'паляк' (Нас., АУ).— *Лях, Ля́хаў, Ля́хін, Ляхо́віч, ?Ляшэ́віч; Ляшу́к; Ляшко́, Ляшо́к, Ляшко́ў, Ляшке́віч, Ляшко́віч; Ляхо́ўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Лях. Ляшко* (БА, I, 232—233; Туп.). У летапісе *Ляшко* з XI ст. (Туп.). Укр. у XV—XVII стст. *Лях, Ляшко* (Туп.). СРП *Ляхов, Ляхович, Ляховский, Ляховецкий*

*ЛЯХАР.— *Ляха́р*

*ЛЯХЕР.— *Ля́хер*

*ЛЯЦКО.— *Ляцко́, ?Ля́цкі*

*ЛЯШАН, памянш. ЛЕШАНОК.— *Лешанюк; Лешанок*. Параўн. ЛЕШЫ

*ЛЯШЧУН.— *Ляшчун*

МАГАЗІННІК 'уладальнік магазіна'?—*Магазіннікаў*

*МАГАЙЛА ад *магчы*, 'той, хто ўсё можа, ці хваліцца, што можа'.— *Магайла*

*МАГАЛА ці *МАГАЛЬ, памянш. МАГАЛЬКО.— *Магальчук; Магалінскі*

*МАГАРЫЛ.— *Магарыл*

*МАГЕР, *МАГЕРА, МАГЕРКА параўн. *магерка* 'шапка ці капялюш з лямцу' (БРС, Бяльк.).— *Магер; Магера; Магірка* пры [е]>[і]; *Магіроўскі*

*МАГІДА.— *Магідзін*. СРП *Магидов, Магидин*

*МАГІДЭР.— *Магідэр*

МАГІЛА.— *Магілін, Магілевіч; Магілінскі, Магільніцкі*. Бел., укр. у XVII ст. *Могила* (Туп.). СРП *Могила, Могилин, Могилевич, Могилёв*

МАГІЛЕВЕЦ, МАГІЛЯВЕЦ з г. ці з іншага н. п. Магілёў — *Магілевец, Магілявец, Магілеўцаў*. СРП *Могилевцев*

МАГІЛЕЎЧЫК, МАГІЛЯНЧЫК з г. ці з іншага н. п. Магілёў.— *Магілёўчык, Магілянчык*

*МАГІНДА.— *Магіндовіч*

*МАГЛЫШ параўн. рэг. *магляваць* 'качаць бялізну', 'румяніць', 'умасціць маслам ці памадай' (Нас.).— *Маглыш*

*МАГЛЮЙ.— *Маглюй*. Параўн. МАГЛЫШ

*МАГРА параўн. тат. *магрур* 'ганарысты, фанабэрысты, саманадзейны' (ТРС).— *Магрын*

*МАГРАШ тат. *могрэшу* 'рыкаць, мыкаць' (ТРС).— *Маграшоў*

*МАГРЫТА.— *Магрыта*

МАГУЧЫ.— *Магучы, Магучаў*

МАДЖАРА рус. 'мажара' з крым. тат. *маджар* 'павозка' (Фасм.).— *Маджара*

*МАДЗЕЙША.— *Мадзейша*

МАДЗЯР рэг. 'мадзьяр'.— *Мадзяр; Мадзярскі*. Каз. УІ *Мадиар* (Жануз.)

*МАДУДА.— *Мадудзін*

*МАДЭКША.— *Мадэкша*

МАЕР.— *Маёр, Маёраў, Маяровіч, Маярэнка; Маярчук*. СРП *Майоров*

МАЖА рус. *мажа* 'вялікі чумацкі воз, валовая запражка' (Даль), укр. *мажа* 'чумацкі воз' (Грынч.), параўн. таксама літ. *mažas* 'малы, маленькі'.— **Мажа* → **Мажанка*→*Мажанкоў*. СРП *Мажин*

*МАЖАЙ ад *магчы?*, г. зн. 'той, хто можа', параўн. і літ. *mažas* 'малы, маленькі'.— *Мажáй, Мажáеў*. СРП *Мажаев, Можаев*

*МАЖАКА.— *Мажáка*. Параўн. МАЖАЙ

*МАЖАЛЬ.— *Мажáль; Мажáльскі*. Параўн. МАЖАЙ

МАЖАР, МАЖАРА параўн. рэг. *мажары* 'павозка з драбінамі для перавозкі сена, снапоў, саломы' (Бяльк.), бел. *мажара* 'вялікая павозка' (БРС), рус. *можара* тое ж (Даль), укр. *мажара* 'вялікі воз' (Грынч.).— *Мажáр, Мóжар* з пераносам націску, *Мажáра*. СРП *Мажарин, Можарин, Можаров*. Параўн. МАЖА

*МАЖУГА.— *Мажýга*. Параўн. МАЖА, МАЖАЙ

*МАЖУЛЬ параўн. літ. *mažulis* 'малодшы, малыш'.— *Мажýль*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Мажюліс*

*МАЖУТА, памянш. МАЖУТКА.— *Мажýтка*. Параўн. МАЖАЙ

*МАЖУЦЬ.— *Мажýць*

*МАЖЭЙ, *МАЖЭЙКА.— *Мажэ́й, Мажэ́йка*. Бел у XVIII ст. *Можейко* (БА, I, 235). СРП *Можейко*. Параўн. МАЖАЙ

МАЗ, памянш. МАЗІК, МАЗОК, МАЗКО ад *мазаць*, параўн. рэг. *мазы* 'плямы на адзенні' (Нас.), *маз* 'памылка, промах' (БРС), рус. *маз* 'палюбоўнік' (Даль).— *Маз; Мазю́к; Мáзікаў; Мазóк, Мазкóў; Мазкó*. СРП *Мазиков*

МАЗА, памянш. МАЗКО, МАЗІК рус. 'той, хто мажацца' (Даль).— *Мáзін; Мазкó, Мазкóў; Мазькó, Мáзікаў; Мазю́к*. СРП *Мазинов, Мазин, Мазик*

*МАЗАЙ ад *мазаць* 'той, хто мажа' ці 'замазаны, запэцканы'.— *Мазáй, Мазáеў*. Рус. у XVII ст. *Мазай* (Туп.). СРП *Мазаев*

*МАЗАЙЛА.— *Мазáйла*. Параўн. МАЗАЙ

*МАЗАК.— *Мазакóў*. Параўн. МАЗА, МАЗАЙ

*МАЗАЛА.— *Мáзала*. У Туп. у XVI ст. *Мазало*. Параўн. МАЗА, МАЗАЙ

МАЗАЛЯКА рэг. 'мазоль', 'працавіты чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Мазаля́ка*

МАЗАН, памянш. МАЗАНІК 'мазаны'.— *Мáзан; Мáзанік*. СРП *Мазанов, Мазанков*

*МАЗГА 'мозг, мазгі'? — *Мазго́, Мазго́віч.* СРП *Мозгин, Мозгов*

МАЗЕЙ памянш. МАЗЕЙКА, МАЗЕЙЧЫК укр. 'той, хто мажа', 'назва вала попельнай масці' (Грынч.).— *Мазе́йка; Мазе́йчык.* Укр. у XVI ст. *Мазей* (Туп.).

*МАЗЕЛЬ.— *Мазе́ль.* Параўн. МАЗАЙ, МАЗЕЙ

МАЗЕПА рэг. 'запэцканы ў што чорнае, ці чорны ад прыроды чалавек' (Нас.), рус. смал *мазэпа* 'брудны, запэцканы' (Дабр.), укр. пачаткова 'мурза', а пасля 'наогул неахайны, грубаваты, праставаты чалавек, вахлак, прастак' (Грынч.).— *Мазе́па, Мазе́пін.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Мазепа* (БА, I, 233; Туп.), укр. у XVI—XVII стст. *Мозепа* (Туп.). СРП *Мазепа*

МАЗІЛА, памянш. МАЗІЛКА 'той, хто мажа' (БРС), рэг. 'той хто вымазваецца, запэцкваецца' (Дзярж.— М. Б.), рус. *мазила, мазилка* 'той, хто мажа' (Даль), укр. *мазило* 'матэрыял, якім мажуць', 'прылада, якою мажуць' (Грынч.).— *Мазі́лка, Мазі́лкін*

МАЗКО, МАЗЬКО гл. МАЗА

МАЗОЛЬ, памянш. МАЗАЛЁК.— *Мазо́ль, Мазалёў; Мазалько́ў; Мазалёўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Мозоль.* (Туп., БА, I, 235). СРП *Мозольков*

*МАЗОЎКА.— *Мазо́ўка.* Параўн. МАЗАЙ

МАЗУН рус. смал. 'замазаны, мурзаты' (Дабр.), 'той, хто мажа' (Даль), укр. 'пястун, любімец' (Грынч.).— *Мазу́н*

МАЗУР, памянш. МАЗУРОК, МАЗУРЧЫК 'мурзаты, замурзаны' (КСЧ), *мазурок* 'палявы верабей' (Ніканч.).— *Ма́зур, Ма́зурай, Мазурэ́віч, Мазурэ́нка; Мазуру́к; Мазурке́віч; Ма́зурчык.* Бел. у XVI—XVII стст. *Мазур, Мазурко* (Туп., БА, I, 233). Укр. у XVI, рус. у XVII стст. *Мазур* (Туп.). СРП *Мазуркевич, Мазуровский*

МАЗУР, памянш. МАЗУРОК, МАЗУРЧЫК 'выхадзец з Мазуршчыны' (БРС).— *Мазу́р, Мазурэ́віч, Мазурэ́нка; Мазуру́к; Мазурке́віч; Мазу́рчык.* СРП *Мазур, Мазуркевич, Мазуровский*

МАЗУРА, памянш. МАЗУРОК, МАЗУРЧЫК 'неахайны, брудны чалавек', 'дрэнны маляр' (Даль).— *Мазу́ра; Мазурке́віч; Мазу́рчык.* Бел. у XVII ст. *Мазура* (Туп.). СРП *Мазурин, Мазуркевич, Мазуровский.* Параўн. МАЗУР

МАЗЫРА, памянш. МАЗЫРКА, МАЗЫРЧЫК рус. *мазыря* 'той, хто размазвае ежу ў талерцы, пераборлівы

ў ядзе' (Даль).— *Мазы́рка, Мазыркó; Мазы́рчык.* Бел. у XVI ст. *Мозырка* (БА, I, 235). Укр. у XVII ст. *Мозыр, Мозыра, Мозыря* (Туп.)

*МАЗЮК.— *Мазю́к.* Бел. у XVII ст. *Мазюка* (Туп.). Параўн. МАЗАЙ

МАЙ.— *Ма́еў, Майкó; Мае́ўскі.* Рус. у XV—XVII стст. *Май, Майко* (Туп.). СРП *Маев, Маевский*

*МАЙБАРАДА са спалучэння *мець (мае) бараду.*— *Ма́йбарада*

МАЙДАН.— *Майданóвіч; Майданю́к.* Укр. у XVII ст. *Майдан* (Туп.). СРП *Майданов*

*МАЙЗЕЛЬ, памянш. ?МАЙЗЛІК.— *Ма́йзель; Майзлік.* СРП *Майзель, Майзелев, ?Майзлин*

*МАЙЗЕТ.— *Ма́йзет*

*МАЙЗУС.— *Ма́йзус*

*МАЙЗЯПА са спалучэння *мець (мае) зяпу.*— *Майзя́па*

*МАЙЛЫЧКА са спалучэння *мець (мае) лычка.*— *Майлы́чка*

*МАЙСА.— *Ма́йса; Майсю́к,* магчыма, ад УІ *Майсей*

*МАЙСАК. — *Майса́к,* магчыма, ад УІ *Майсей.* СРП *Майсаков*

МАЙСКІ.— *Ма́йскі.* СРП *Майский*

МАЙСТАР.— *Ма́йстраў, Майстрэ́нка.* СРП *Майстров*

*МАЙТА літ. *maitá, máita* 'падаль, мярцвячына', параўн. рус. *майтаць* 'разумець, кеміць, цяміць' (Даль).— *Ма́йтаў.* СРП *Майтов*

*МАЙТАК.— *Майта́к, Майтакóў.* Параўн. МАЙТА

МАК.— *Макóвіч; Макóўскі.* СРП *Маков, Маковский*

МАКАВЕЙ 'той, хто вее мак'? — *Макаве́й.* СРП *Маковеев*

МАКАВЕЦ з в. Макава.— *Макаве́ц; Ма́каўцаў; Макаве́цкі.* Бел. у XVII ст. *Маковец* (БА, I, 233). СРП *Маковецкий*

МАКАГОН укр. *макогін* 'пест для расціраня солі, маку, пшана; таўкач' (Грынч.).— *Макагóн, Макагóнаў.* Укр. у XVI ст. *Макогин* (Туп.). СРП *Макагонов, Макогонов, Макогоненко*

МАКАЕД 'той, хто есць мак'? — *Макае́д*

МАКАЙ ад рэг. *макаць* 'мачаць'?, г. зн. 'той, хто мачае', параўн. і тат. дыял. *мэкэй* 'шышка' (ТРС).— *Макай,*

Макаеў, Макаёнак, Чув. УІ *Макай* (Магн.). СРП *Макаев.* Параўн. МАКАЛА

МАКАЛА рус. 'той, хто мачае' (Даль).— *Макаловіч*

*МАКАЛЬ.— *Макаль.* Чув. УІ *Макаля* (Магн.). Параўн. МАКАЛА

*МАКАС параўн. літ. *makāsyti* 'хадзіць па гразі'.— *Макас, Макась; Макасюк.* Чув. УІ *Макас* (Магн.)

*МАКАТУН.— *Макатун.* Параўн. Каз. УІ *Макат, Макатай* (Жануз.)

МАКАЎКА, памянш. МАКАЎЧЫК, МАКОЎЧЫК.— *Макаўка; Макаўчык, Макоўчык* — апошнія магчымы і ад назвы н. п. Макава, Макаўкі. Укр. у XVI ст. *Маковка* (Туп.)

*МАКЛА, памянш. МАКЛЕЦ параўн. рус. *маклачить* 'пасрэднічаць пры продажы-куплі за плату' (Даль).— *Макляцоў,* магчыма і ад МОКЛЫ (гл.). СРП *Маклецов.* Параўн. МАКЛАК

*МАКЛАЙ.— *Маклай.* Параўн. МАКЛА, МАКЛАК

МАКЛАК рус. *маклак* 'пасрэднік пры продажы-куплі. барышнік, перакупшчык' (Даль, Мельн.).— *Маклакоў.* Бел. у XVI ст. *Моклок* (БА, І, 235). СРП *Маклаков*

*МАКНЯ.— *Макня*

*МАКОСА, памянш. МАКОСКА.— *Макоска*

*МАКОТА.— *Макотаў, Макатовіч.* СРП *Макатюк*

МАКРАВУС са спалучэння *мокрыя вусы.— Макравус, Макравусаў.* У Туп. *Мокроус* у XV ст. СРП *Мокроусов*

*МАКРУШ.— *Макруш, Макрушыч*

МАКРУША рус. *мокруша* 'мокры, змоклы, запырсканы вадой' (Даль), 'ануча для мыцця падлогі' (Мельн.).— *Макрушыч.* Рус. у XV—XVII стст. *Мокруша, Мокрушка* (Туп.). СРП *Мокрушин*

МАКСА, павеліч. МАКСІЛА рус., укр. 'печань рыбы' (Даль, Грынч.), магчыма і ад УІ *Максім.— Максіленка.* СРП *Максин*

*МАКСАК.— *Максак.* Чув. УІ *Максак* (Магн.). Укр. у XVI ст. *Максак* (Туп.). СРП *Максаков*

*МАКСАЧ.— *Максачоў*

*МАКСУЙ.— *Максуеў*

*МАКСУЛЬ.— *Максуль*

МАКУЛЬ, памянш. МАКУЛІК.— *Макуль; Макулік.* Параўн. МАКАЛА

*МАКУТ, *МАКУТА.— *Маку́т, Маку́та; Макуцёнка, Макуцёня, Макуцэ́ня.* У Туп. *Макута* ў XV ст.

МАКУХА.— *Маку́ха.* Укр. у XVII ст. *Макуха* (Туп.)

*МАКУЦЬ.— *Ма́куць, Макуцёнка, Макуцёня, Макуцэ́ня*

*МАКУША, памянш. МАКУШЫК. — *Маку́шык.* У Туп. *Макуша, Макушка* ў XV і XVII стст. СРП *Макушин, Макушкин*

*МАКШУН.— *Макшу́н*

*МАЛАГА.— *Мала́гін*

*МАЛАДЗЁШКА.— *Маладзёшкін*

МАЛАДЗЯН рэг. 'немалады чалавек, які маладзіцца' (Стэц.).— *Маладзя́нaў*

МАЛАДЫ.— *Малады́.* Рус. у XV—XVII стст. *Молодой* (Туп.). СРП *Молодов, Молодых*

МАЛАЖАВЫ рэг. 'маладжавы'.— *Малажа́вы; Малажа́ўскі*

МАЛАЙ рэг. 'булка', 'малая булка хлеба' (Вешт.), рус. 'талакно з пшана' (Даль), укр. 'хлеб з кукурузы, гароху ці проса', 'проса' (Грынч.), магчыма, цюрк., параўн. тат. *малай* 'хлопчык', 'сын', 'слуга' (ТРС), кірг. 'наёмны работнік, прыслужнік, наёмнік' (КРС).— *Малаёнак.* СРП *Малаев*

МАЛАЙЦА рэг. 'маладзец' (Нас.).— *Малайцо́ў; Малайчу́к*

МАЛАКО, памянш. МАЛОЧКА.— *Малако́віч; Мало́чка.* СРП *Молочков, Молочкин*

*МАЛАНДА.— *Маландзі́н*

МАЛАНКА, памянш. МАЛАНАЧКА.— *Мала́начкін*

*МАЛАСАЙ.— *Маласа́й*

*МАЛАС.— *Маласю́к*

МАЛАТОК.— *Малато́к, Малатко́ў.* СРП *Молотков*

МАЛАТОЎНІК рус. смал. *молотовник* 'каваль' (Даль).— *Малато́ўнік*

*МАЛВІЧКА.— *Малві́чка*

МАЛДАВАН 'малдаванін'.— *Малдава́наў.* СРП *Молдаванов*

*МАЛЕЖ.— *Малёж*

МАЛЕЙ, памянш. МАЛЕЙКА 'малы, невялікага росту'? — *Мале́й; Маляёнак; Мале́йка, Маляйко́віч; Маляйчу́к.* Бел. у XVI—XVII стст. *Малей,* укр. у XVI ст. *Малей,* рус. у XVII ст. *Малейко* (Туп.). СРП *Малеев.* Параўн. МАЛІК, МАЛЫ

*МАЛЕНДА, *МАЛЕНТА.— *Маленда; Малянтовіч*

МАЛЕЦ рэг. 'хлопец, падростак' (Нас., Бяльк.).— *Мáлéц, Мáльцаў, Мáльчанка, Мальчóнак; Мальчэўскі.* Бел. у XVII ст., рус. у XV—XVII стст. *Малец* (Туп.). СРП *Мальцев, ?Мальцин, Мальчинский*

МАЛЕЧА.— *Малéча.* СРП *Малеченко.* Параўн. МАЛІК, МАЛЫ

*МАЛЕША, памянш. МАЛЕШКА 'малы, невысокага росту'? — *Малéша, Малéшка.* Параўн. МАЛІК, МАЛЫ

*МАЛІБОЖКА.— *Малібóжка, Малібóшка*

МАЛІК рус. *малик* 'дзіця, малыш', 'меншы ў сям'і' (Даль), магчыма, цюрк., параўн. тат. 'правіцель, цар' (ТРС). — *Мáлік, Мáлікаў; Малічýк; Маліцкі.* Каз. УІ *Малик* (Жануз.). Туп. *Малик* (ТРС). Бел. у XVI ст. *Малик, Малык,* рус. у XVII ст. *Малик* (Туп.). СРП *Малик, Маликов, Малицкий*

МАЛІНА, памянш. МАЛІНКА, МАЛІНЧЫК, МАЛІНОК, МАЛІНЕЦ.— *Малінаў, Малінін; Малінка; Малінчык; Малінóк; Малінéц; Малінóўскі.* Рус. у XVI ст. *Малина* (Туп.). СРП *Малинин, Малинов, Малиновский, Малинский*

МАЛІТВА, памянш. МАЛІТВІК.— *Малітвік*

МАЛКА рэг. 'малютка' (Нас.).— *Мáлкін.* Бел. у XVI ст. *Малко* (Туп.). СРП *Малков, Малкин*

МАЛМЫГА рэг. 'скуласты твар, скулы' (Дзярж.— М. Б.).— *Малмыга*

*МАЛОЙ.— *Малóенка.* СРП *Малоев*

МАЛОЙЛА 'той, хто меле'.— *Малóйла, ?Малýйла* пры [о]>[ô]>[у]

МАЛОЧКА гл. МАЛАКО

*МАЛОШ, памянш. МАЛОШЫК.— *Малóшык.* СРП *Молошков*

МАЛУН кірг. *молун* 'дзікая кошка' (КРС).— *Малунóў.* Параўн. таксама МАЛОЙЛА

*МАЛУТА.— *Малýцін*

МАЛУХА рус. 'дзіця, малыш', 'меншы ў сям'і' (Даль).— *Малýха.* СРП *Малухин*

МАЛЧАН гл. МАЎЧАН

МАЛЫ, памянш. МАЛКО, МАЛЬКО.— *Малы, Малóў, Малéвіч, Мáліч, Малéнка, Малянóк, Малянкóў; Малюк; Малéўскі, ?Маліцкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Малой, Малька* (Туп., БА, I, 233). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVI—XVII стст. *Малой* (Туп.). СРП *Малов, Ма-*

лин, Малевич, Маленков, Маленкин, Малевский, Малько, Мальков, Малков, Малюков, Малюкин, Малючков, Малый, Малых. Параўн. МАЛЬ

МАЛЫГА рус. 'дзіця, малыш', 'меншы ў сям'і' (Даль), 'маларослы' (Мельн.).— *Малы́га, Малы́гін.* Рус. у XV—XVI стст. *Малыга* (Туп.). СРП *Малыгин*

МАЛЫХА 'малы, малыш'.— *Малы́ха.* Бел. у XVI ст. *Малыха* (БА, I, 233). СРП *Малыхин*

*МАЛЫЧ.— *Ма́лычаў.* СРП *Малычев*

МАЛЫШ, МАЛЫША, памянш. МАЛЫШКА, МАЛЫШЧЫК.— *Ма́лыш, Ма́лышаў, Малышо́нак; Малы́ша; Малы́шка; Малы́шчык; Малышэ́ўскі.* Бел. у XVI ст. *Малышка* (Туп.). Рус., укр. у XV—XVI стст. *Малыш* (Туп.). СРП *Малышев, Малышко, Малышкин, Малышков*

*МАЛЬ, памянш. МАЛЬКО 'малы'? — *Маль, Мале́віч, Ма́ліч, Мале́нка, Маляно́к, Малянко́ў; Малю́к; Малько́, Малько́ў, Малько́віч, Мальке́віч; Мале́ўскі, ?Малі́цкі.* Параўн. МАЛІК, МАЛЫ

МАЛЬГА рус. 'драбяза, мелюзга', 'малькі рыбы' (Даль); параўн. бел. рэг. *мальгва* зборн. 'малькі' (Нас.), 'дробязь', 'глупства' (Бяльк.).— *Мальга́, Мальгі́н.* Рус. у XV—XVI стст. *Мальга* (Туп.). СРП *Мальгинов*

МАЛЬКО гл. МАЛЫ

МАЛЬЧЫК рус. *мальчик* 'хлопчык'.— *Ма́льчык.* СРП *Мальчиков*

*МАЛЮГА 'малы'?— *Малю́га́, Малю́жыч, Малю́жыц; Малюжэ́нец,* апошняе хутчэй па назве н. п. Малюгі, Малюжаны. Бел. у XVII ст. *Малюга* (БА, I, 233). СРП *Малюга, Малюгин*

МАЛЮСКА.— *Малю́ска*

МАЛЮТА, памянш. МАЛЮЦІК рэг. 'дзіця, малое дзіця' (Нас.), рус., укр. 'малыш, малы, нізкарослы чалавек' (Даль, Грынч.).— *Малю́цік, Малю́цікаў.* Бел. у XVI ст. *Малюта,* рус. у XVI—XVII стст., укр. у XVII ст. *Малюта, Малютка* (Туп.). СРП *Малютин, Малютов*

МАЛЮХА, памянш. МАЛЮШКА рэг. *малюшка* 'дзіця, малое дзіця' (Нас.), рус. заходн. 'маляўка' (Даль).— *Малю́шын; Малю́шчанка; Малюшы́цкі.* Бел. у XVIII ст. *Малюшка* (БА, I, 233).

МАЛЯВАНКА бел. рэг. 'размаляванае фарбамі вялікоднае яйцо' (Дзярж.— М. Б.).— *Маляв́анкін*

МАЛЯВАНЫ.— *Маляв́аны*

МАЛЯР.— *Маляроў, Малярэнка, Маляронак.* Бел. у XVI ст. *Маляр, Малер* (БА, I, 233). СРП *Маляр, Маляров, Маляренко, Маляревский*

*МАЛЯТА, памянш. МАЛЯЦЬКО 'малы'.— *Маляцько*

МАЛЯЎКА.— *Маляўка; ?Маляўскі.* Бел. у XVI ст., рус., укр. у XVII ст. *Молявка* (Туп.). СРП *Молявкин*

МАМА, памянш. МАМКА, МАМАЧКА, МАМАНЯ, ?МАМІК.— *Мама, Мамчыц, Мамчыцаў, Мамчанка; Мамачкін; Маманёнка; Мамікаў.* Бел. у XVIII ст. *Мамчик* (БА, I, 233). СРП *Мамин, Мамкин, Мамочкин*

МАМАЙ, памянш. МАМАЙКА.— *Мамай; Мамайка.* Каз. УІ *Мамай* (Жануз.). Рус. у XVI ст., укр. у XV ст. *Мамай* (Туп.). СРП *Мамаев*

МАМАТ гл. МОМАТ

*МАМЕКА.— *Мамекін.* Параўн. бел. у XVII—XVIII стст. *Мамяка* (БА, I, 233). СРП *Мамекин*

*МАМЕНЬ.—*Мамнёў.* Чув. УІ *Мамень* (Магн.)

МАМЕТ.— *Маметаў.* Бел. у XVIII ст. *Момет* (БА, I, 236). Чув. УІ *Мамет* (Магн.)

*МАМЗІЛА.—*Мамзілаў*

МАМЛЕЙ.— *Мамліёнка.* Чув. УІ *Мамлей* (Магн.). СРП *Мамлеев*

МАМОН, памянш. МАМОНЬКА, МАМОНЬЧЫК рэг. 'глухі чалавек' (Бяльк.), 'маўклівы чалавек' (Маг.— В. Л.), рус. 'багацце, здабыткі, зямныя скарбы', 'бруха, пуза' (Даль), магчыма, з цюрк., каз. *момын* 'ціхі, пакорлівы', кірг. *момун* 'скромны, ціхі' (Баск. Ономастика. М., 1969, стр. 19—20).— *Мамонаў, Мамоніч, Мамоненка; Мамонька; Мамоньчык.* Бел. у XVI ст. *Мамон,* рус. у XV—XVI стст. *Мамон, Мамонко* (Туп.). СРП *Мамонов, Мамонин, Момонов*

МАМРО параўн. рус. смал. *мамрить* 'есці, лопаць, жраць', *момринье* 'ежа' (Дабр.), *момра* 'цемната, пацёмкі' (Даль), укр. *мимря, мимрій* 'марматун, той, хто невыразна гаворыць', *мимрати, момрати* 'павольна штонебудзь рабіць' (Грынч.).—*Мамро, Мамраў; Мамрукоў*

*МАМСТ(А).— *Мамстаў*

*МАМУС.— *Мамус*

*МАМЫКА тат. *мамык* 'бавоўна, пух, поўсць, вата'.— *Мамыка.* СРП *Мамыкин*

*МАНАЙ.— *Манаеў, Манаёнка, Манаёнкаў.* СРП *Манаев, Манаенко, Манаенков*

*МАНАК.— *Мана́к, Манако́ў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Манак* (Туп.). СРП *Манакин, Монаков*

МАНАРХ.— *Манархо́віч*

МАНАСТЫР.— *Манастырэ́нка; Манасты́рскі*. СРП *Монастырёв; Монастырский*

МАНАХ.— *Мана́хаў*. СРП *Монахов*

*МАНГОЛЬ 'мангол'? — *Мангалёў*

*МАНДА.— *Мандзю́к*. Чув. УІ *Мандай, Мандей*

*МАНДРО, памянш. МАНДРЫК параўн. рэг. *мандраваць* 'вандраваць' (КСЧ), рус. *мандровать* тое ж (Даль), укр. *мандрувати* тое ж (Грынч.).—*Мандро́; Мандруке́віч; Ма̀ндрык, Мандры́кін, Мандрыке́віч*. СРП *Мандриков*

МАНДРЫКА рус. 'падарожнік' (Даль), укр. *мандрика* 'сырнік, ляпёшка з сыру, мукі і яец' (Грынч.).— *Мандры́кін, Мандрыке́віч*. СРП *Мандрыкин*

*МАНЕЙ.—*Мане́еў*. У Туп. у XVI ст. *Моней*. Параўн. МАНКО

МАНЕТА.— *Мане́таў*. Бел. у XVII ст. *Монета* (Туп.). СРП *Монетов, Монеткин*

МАНЕЦ гл. МАНЬ

*МАНІКАЛА.— *Маніка́ла*

МАНКО, памянш. ?МАНЧЫК ад *маніць*? г. зн. 'абманшчык, той, хто маніць'? — *Манко́ў, Манке́віч, Ма́нчанка; Манчуке́віч; Ма́нчык*. СРП *Манкевич, Монкевич*. Параўн. МАНЕЙ, МАНОХА, МАНУЙЛА, МАНУЛЬ, МАНУХ(А), МАНЧАК; МАНЫШ, МАНЬ, МАНЮК, МАНЮХ(А)

*МАНОХА.— *Мано́хін*. СРП *Манохин*. Параўн. МАНКО

*МАНТУК гл. *МОНТ

*МАНТУР.— *Мантуро́ў*. Рус. у XV—XVI стст. *Мантур* (Туп.)

МАНУЙЛА рус. 'абманшчык, той, хто ўмее выманіць' (Даль), магчыма і ад УІ *Мануйла*<*Мануил* (гл. БА, І, 113).— *Ману́йлаў*. Параўн. МАНКО

*МАНУЛЬ, памянш. МАНУЛІК.— *Мануле́віч, Ману́лік*. Параўн. МАНКО

*МАНУХ(А).— *Ману́х, Ману́хін*. У Туп. у XVII ст. *Мануха*. СРП *Манухин*. Параўн. МАНКО

*МАНЦВЕТ.— *Манцве́таў*

*МАНЦЫВОДА.— *Манцыво́да*

*МАНЧАК.— *Манча́к, Мо́нчак* з пераносам націску. Укр. у XVII ст. *Мончак* (Туп.). Параўн. МАНКО

*МАНЫШ.— *Ма́нышаў*. Параўн. МАНКО

МАНЬ, памянш. МАНЕЦ, МАНЬКО рэг. 'ілгун, абманшчык, той, хто маніць' (Нас., КСЧ).— *Ма́нін, Мане́віч, Мане́нка; Маню́к, Манюко́ў; Мане́ц, Манцэ́віч; Манцуке́віч; Манько́, Манько́ў; Мане́цкі, Манько́ўскі*. СРП *?Манин, Маневич, Маненко, Манько, Маньков, Манюков, Маневский, Маньковский*. Параўн. МАНКО

МАНЬКО ўкр. 'ляўша' (Грынч.).— *Манько́, Манько́ў; Манько́ўскі*. Параўн. МАНЬ

МАНЮК, параўн. рэг. *манюка* 'ілгун, абманшчык' (КСЧ).— *Маню́к, Манюко́ў*. Параўн. МАНЬ

*МАНЮХ(А).— *Маню́хін*. СРП *Манюхин*. Параўн. МАНКО

МАНЯК укр. 'чучала', 'вяха, вешка', 'прывід' (Грынч.).— *Маня́к*. Чув. УІ *Маняк* (Магн.)

*МАРАГА.— *Мара́га; Марагоўскі*. Параўн. МАРАЧ

МАРАК, памянш. МАРАЧОК.— *Марачу́к; Марачко́ў; Марачко́ўскі*. СРП *Моряков*

*МАРАНЫ, памянш. МАРАНОК ад рэг. *мараць* 'пэцкаць'?, г. зн. 'запэцканы'? — *Маранко́ў*

МАРАХОД.— *Марахо́даў*

МАРАЧ, памянш. МАРАЧОК рус. 'той, хто пэцкае' (Даль).— *Мара̀ч, Марачо́ў; Марачу́к; Марачко́ў; Марачэ́ўскі, Марачы́нскі, Марачко́ўскі*. СРП *Марачёв*. Параўн. МАРАГА, МАРАНЫ, МАРАШ

*МАРАШ, памянш. МАРАШКА.— *Мара́ш; Марашчу́к*. Параўн. МАРАЧ

*МАРГАЛА, памянш. МАРГАЛІК ад *моргаць*, г. зн. 'маргун'.— *Марга́лік; Маргалі́нскі*. Параўн. МАРГУН

*МАРГАШ, памянш. МАРГАШКА.— *Марга́шкін*. Параўн. МАРГУН

*МАРГОЛЬ, памянш. МАРГОЛІК.— *Марго́ль; Марго́лік; Маргалі́нскі*. Параўн. МАРГАЛЬ, МАРГУН

*МАРГОЎКА.— *Марго́ўка; Маргаўчу́к*. Параўн. МАРГУН

*МАРГУЛЬ, памянш. МАРГУЛЕЦ.— *Маргуле́ц*. СРП *Маргулёв*. Параўн. МАРГУН

МАРГУН.— *Маргу́н, Маргуно́ў; Маргу́нскі*. У Туп. у XVI ст. *Моргун* (Туп.). СРП *Моргун, Моргунов*

*МАРДАМАЙ.— *Мардама́й*

МАРДАС параўн. рэг. *мардасы* 'морда' (Нас.), рус. *мордасы* тое ж (Даль), укр. *мордас* 'аплявуха' (Грынч.).— *Марда́с, Мардасе́віч; Мо́рдас*. Бел. у XV—

XVII стст., укр. у XVI—XVII стст. *Мордас* (Туп.).

МАРДАЧ рэг. 'мардаты' (Дзярж.— М. Б.).— *Мардачоў*

*МАРДВІЛА, памянш. МАРДВІЛКА.— *Мардвілка, Мардзвілка, Мардзівілка.* СРП *Мордвилко*

МАРДЗІЛА гл. МОРДА

*МАРДУХАЙ.— *Мардухай.* Бел. у XVIII ст. *Мардухай* (БА, I, 236). Параўн. СРП *Мардохай*

*МАРЖАЛА.— *Маржала*

МАРЖАН, памянш. МАРЖАНОК рус. 'дробны перл' з каз. *маржан* 'перл' (Фасм.).— *Маржанкоў*

МАРЗА гл. МОРЗА

*МАРЗАК.— *Марзак.* Параўн. МОРЗА

*МАРЗАЛЬ.— *Марзалюк.* Параўн. каз. УІ *Мырзали* (Жануз.). Параўн. МОРЗА

*МАРЗАН.— *Марзан.* Параўн. МОРЗА

*МАРЗЛЯК.— *Марзляк*

МАРКАЧ.— *Маркач, Маркачоў*

МАРКОЎКА рус. *морковка* 'морква'.— *Маркоўка.* СРП *Морковкин*

МАРМУЛЬ рэг. 'марматун, той, хто невыразна гаворыць', 'неразгаворлівы чалавек, нелюдзім' (Дзярж. — М. Б.), параўн. рус. *мармулить* 'балбатаць, пустасловіць' (Мельн.).— *Мармуль, Мармулёў.* Бел. у XVI ст. *Мормуль* (Туп.)

МАРМЫЛЬ рэг. 'буркун, заўсёды незадаволены чалавек' (Нас.).— *Мармыль; Мармылюк, Мармылюкоў*

*МАРМЫШ, памянш. МАРМЫШКА.— *Мармыш, Мармышка*

МАРОЖАНЫ.— *Марожанаў*

МАРОЗ, памянш. МАРОЗЬКА.— *Мароз, Марозаў, Маразевіч; Маразюк; Марозька.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Мороз, Морозик* (БА, I, 236). Рус. у XVI—XVII стст. *Мороз, Морозец, Морозко,* укр. у XVII ст. *Мороз* (Туп.). СРП *Мороз, Морозов, Морозенков, Морозкин, Морозовский*

МАРОКА, памянш. МАРОЧКА.— *Марочка.* СРП *Морокин, Мороков*

*МАРОШАК.— *Марошак*

*МАРС, памянш. МАРСІК.— *Марсікаў.* СРП *Марсов*

*МАРТОН, памянш. МАРТОНЧЫК.— *Мартончык.* Параўн. Чув. УІ. *Мартон* (Магн.)

МАРТЫШКА. — *Мартышка,* хутчэй, аднак, ад УІ *Мартын*<*Мартин* (гл. БА, I, 115)

*МАРУГА параўн. укр. *моругий* 'рыжы ці цёмна-шэры з цёмнымі палосамі' (Грынч.).— *Маруга*

МАРУДА, памянш. МАРУДКА.— *Maрýда, Марýдай, Марудзéнка; Марýдка*

*МАРУНЯ.— *Марýнін.* СРП *Марунин*

*МАРУХА, памянш. МАРУШКА.— *Марýшка.*

*МАРФОН, памянш. МАРФОНЬКА.— *Марфóнай; Мархóнька* пры [ф]>[х]

*МАРХОНЬКА гл. МОРХ, МАРФОН

*МАРХАЧ.— *Мархачóў*

*МАРХЕЛЬ.— *Мархéль*

*МАРЦУН ад *марцаваць?* — *Марцýн*

*МАРЧ, памянш. МАРЧЫК параўн. рэг. *марчыць* 'мучыць тугою' (Нас.), укр. *марчити* 'марнаваць, марнатравіць' (Грынч.).— *Марчóў, Мàрчанка, Мáрчанкай; Марчýк, Мàрчык*; усе магчымы і ад УІ *Марк.* СРП *Марченко, Марчук, Марчуков, Марчевский*

МАРШАЛ.— *Мáршалай*

МАРШАЛАК.— *Маршалкóвіч*

МАРЫМУХА ўкр. *моримуха* 'мухамор' (Грынч.).— *Марымýха*

МАСАЛ, памянш. МАСАЛКА.— *Масáлай, Масалóвіч; Масалкóў; Масàльскі.* Параўн. бел. у XVII ст. *Масалай.* СРП *Масалов.* Параўн. МАСОЛ

*МАСЕЛЬ.— *Масéль*

МАСКАЛЬ, памянш. МАСКАЛІК, МАСКАЛЁК ст. бел. *маскаль* 'падданы Маскоўскай дзяржавы' (Нас., АУ), рэг. 'салдат' (КСЧ).— *Маскалёў, Маскалéвіч, Маскалéнка, Маскалéнчык; Маскалюк; Маскáлік; Маскалькóў.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Москаль* (БА, I, 236; Туп.). Укр. у XVII ст. *Москаль* (Туп.). СРП *Москалёв, Москаленко, Москальков*

*МАСКАТ(А).— *Маскáцін.* СРП *Москатов*

*МАСКЕЛЬ.— *Маскéль*

МАСЛА.— *Мáсла, Мáслай, Маслóў, Маслéнка, Маслéнчанка, Маслёнак; Маслюкóў; Маслóўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Масло* (БА, I, 234; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Масло* (Туп.). СРП *Маслов, Маслин, Маслюков, ?Масликов, Масловский*

МАСЛАБОЙ.— *Маслабóец.* СРП *Маслобоев*

МАСЛАК.— *Маслáк, Маслакóў,* Бел. у XVII ст. *Маслак,* у XVII—XVIII стст. *Мослок, Маслок* (БА, I, 234, 236). СРП *Маслаков*

МАСЛЕНІК ст. рус. *масльник* 'маслароб' (Ср., III, дадатак).— *Ма́сленік.* Рус. у XVI—XVII стст. *Масленик.* СРП *Масленников*

МАСЛЁНКА.— *Маслёнка.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Маслёнка, Маслонка, Маслянка* (БА, I, 234; Туп.). СРП *Маслёнкин*

*МАСЛЫКА.— *Маслы́ка.* Параўн. МАСЛАК, МАСОЛ

МАСЛЮК рус., укр. 'масляк' (Даль, Грынч.).— *Маслюко́ў.* СРП *Маслюков*

МАСЛЯВЕЦ з в. Маслава.— *Масляве́ц*

МАСЛЯК.— *Масляко́ў.* СРП *Масляков*

*МАСОЙЦЬ.— *Масо́йць*

МАСОЛ рус. 'маслак'.— *Масо́лаў, Масало́віч; Мaсо́льскі.* Рус. у XVI—XVII стст. *Мосол* (Туп.). СРП *Мосолов*

МАСТАВЫ.— *Маставе́.* СРП *Мостовой*

МАСТАЎНІК.— *Масто́ўнік.* Бел. у XVI ст. *Мостовник* (БА, I, 237)

*МАСТЫКА.— *Масты́ка.* Бел. у XVI ст. *Мостыка* (БА, I, 237)

*МАСЦЮЛЯ.— *Масцю́лін*

*МАСЦЕНІЦА.— *Масце́ніца, Масцяніца*

*МАСЬ.— *Мась; Масю́к, Масюко́ў, Масюко́віч, Масюке́віч; Масько́,* хутчэй, аднак, ад УІ *Майсей*

*МАТАЛА.— *Мата́лін*

МАТАЛЫГА рэг. 'бадзяга, валацуга', 'мот' (Нас.), 'жулік' (Бяльк.), рус. *мотолыга* 'маслак, пярэдняя лапатка', 'марнатраўца' (Даль).— *Маталы́га*

МАТАЛЯНЕЦ з в. Моталі, Маталяны.— *Маталя́нец*

*МАТАРАС.— *Матара́с*

*МАТАРЫКА параўн. рус. смал. *матарыга* 'марнатраўца', 'ілгун' (Дабр.), *мотарига* 'марнатраўца' (Даль), параўн. таксама МАТОР, МАТОРА.— *Матары́кін*

МАТКА.— *Матчэ́ня.* СРП *Маткин, Матчин, Маточкин*

МАТЛОХ рэг. *мотлах* 'неўраўнаважаны, ветраны, несур'ёзны чалавек' (Дзярж.— М. Б.), *мотлух* 'рыззё, рвань' (Нас.), укр. *мотлох* 'хлам, абрыўкі, абломкі, рвань, рыззё', 'зброд' (Грынч.).— *Матло́х, Матла́хаў; Матлашу́к.* СРП *Матлахов*

МАТНЯК параўн. *матня* 'куль рыбалоўнай сеткі' (БРС), рус. *мотня* 'адвіслая частка штаноў паміж ног' (Даль), укр. *матня* тое ж, што ў рус., 'сярэдняя частка невада' (Грынч.).— *Матня́к*

МАТОР параўн. рэг. *мотар* 'палка, на якой носяць цабры, вёдры' (КСЧ), рус. *мотор* 'борзды, шпаркі, быстры' (Даль).— *Матóр, Матóраў, Матарэ́нка.* СРП *Моторов*

МАТОРА рус. *мотора* 'марнатраўца' (Даль).— *Матóра, Матóрын, Матарэ́нка.* Рус. у XVII ст. *Мотора* (Туп.). СРП *Моторин, Маторин*

МАТОРНЫ рус. *моторный* 'борзды, шпаркі, быстры' (Даль), укр. *моторний* тое ж (Грынч.).— *Матóрны*

*МАТОХ, МАТОХА, памянш. МАТОШКА.— *Матóх; Матóха; Матóшка,* магчыма, ад УІ *Матвей*

*МАТОШ, памянш. МАТОШКА.— *Матóш; Матóшка,* магчыма, ад УІ *Матвей*

*МАТРАШЫЛА параўн. рэг. *матрашыць* 'трэсці, калашмаціць, матлашыць' (Дзярж.— М. Б.), аб дажджы 'імжэць' (Бяльк.), рус. *мотрошить* 'шаптаць, варажыць, калдаваць' (Даль).— *Матрашы́ла*

МАТРОС.— *Матрóс, Матрóсаў.* СРП *Матросов*

МАТУЗ, рэг. МОТУЗ, памянш. МАТУЗКА.— *Мáтузаў; Мóтуз; Матýзка.* Бел. у XVIII ст. *Мотуз* (БА, I, 237). СРП *Матузов*

*МАТУЙЗО.— *Матуйзó*

*МАТУК, МАТУКА, памянш. МАТУЧЫК.— *Матýк; Матýка; Матучы́к; Матукóўскі;* магчыма, ад УІ *Матвей*

*МАТУЛОЙЦЬ.— *Матулóйць, Матулóй*

*МАТУЛЬ, памянш. МАТУЛЁК.— *Матýль, Матулéвіч; Матулькóў,* магчыма, ад УІ *Матвей*

МАТУШКА.— *Матýшка.* Рус. у XVII ст. *Матушка* (Туп.). СРП *Матушкин*

МАТЫЛЬ, памянш. МАТЫЛЁК.— *Маты́ль, Матылёў, Матылéвіч, Матылéнка, Матылёнак; Матылькоў; Матыліцкі.* СРП *Мотылёв*

МАТЫНЬ рэг. назва травы, якою прыманьваюць пчол (Сл.— М. Б.).— *Маты́нь*

*МАТЭЛЬ.— *Матэлёнак, Матэ́ленак*

*МАЎКАЛА 'маўчун'? — *Маўкáла*

МАЎЧАН, МОЎЧАН, МАЛЧАН, МОЛЧАН укр. *мовчан* 'маўклівы чалавек' (Грынч.).— *Маўчáн, Малчáн, Малчáнаў; Мóўчан, Мóлчан; Маўчáнскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Молчан, Мовчан* (БА, I, 236; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Молчан, Молчанко* (Туп.). СРП *Молчанов*

МАЎЧУН.— *Маўчýн.* СРП *Молчун*

*МАЎЧУТА, памянш. МАЎЧУТКА.— *Маўчу́тка*

МАХАВІК грыб 'махавік', 'махавое кола' (БРС).— *Махаві́к, Махавіко́ў*

МАХАЛА рэг. *махала* 'хварасціна, якою адганяюць жывёлу' (Нас.), рус. *махала* 'той, хто падае сігналы маханнем', *махало* 'што-небудзь чым махаюць' (Даль).— *Маха́ла; Маха́льскі.* СРП *Махалин, Махалов*

МАХАН, памянш. МАХАНЁК, МАХАНЬКО, параўн. бел. *маханькі* 'маленькі' (Нас.), рус. *махонький* тое ж (Даль), магчыма, ад *махаць* — *Маха́наў; Маханёк; Маханько́, Маханько́ў.* Бел. у XVIII ст. *Махан* (БА, I, 234). У Туп. у XVI ст. *Мохонько.* СРП *Маханов, Маханько.* Параўн. МАХОНЬ

*МАХАХЕЙ.— *Махахе́й*

МАХЛАЙ рус. 'малахай, шапка з вушамі', 'дурань' (Даль).— *Махла́й, Махла́еў.* Бел. у XVIII ст: *Махлай* (БА, I, 234)

МАХЛАК рэг. 'вахлак' (Дзярж.— М. Б.), рус. 'пасрэднік пры продажы-куплі, маклер, барышнік, перакупшчык' (Даль).— *Махлако́ў.* Параўн. МАКЛАК

*МАХЛІС.— *Ма́хліс*

*МАХЛЯ ад *махляваць?* г. зн. 'махляр'? — *Ма́хліч; Махлянко́ў.* СРП *Махлин*

МАХНАРЫЛЫ са спалучэння *махнатае рыла.*— *Махнары́лы*

МАХНАТКА 'што-небудзь махнатае (жывёліна, рэч)', рус. *мохнатка* 'махнаты чалавек ці жывёліна' (Даль).— *Махна́ткін*

МАХНАЧ рэг. 'махнаты чалавек' (Дзярж.— М. Б.), рус. 'махнаты чалавек ці жывёліна' (Даль).— *Махна́ч*

МАХНЫТКА рэг. 'галавешка' (Нас., Бяльк.), 'маленькая галавешка', 'худы, хілы чалавек' (Юрч.).— *Махны́ткін*

*МАХОНЬ, МОХАНЬ, памянш. МАХОНЬКА, МАХАНЬКО, МАХАНЁК.—*Махо́нь, Мо́хонь, Махо́нька; Маханько́, Маханько́ў; Маханёк.* СРП *Махонин.* Параўн. МАХАН

МАХОР 'махры, бахрама'.— *Махро́ў; Мо́хар*

*МАХОРТ, МОХАРТ.— *Махо́рт, Мо́харт.* СРП *Мохортов.* Параўн. МУХАРТ

*МАХОТА параўн. рэг. *махоткі* 'маленькі' (Нас.), укр. 'хістанне, ваганне' (Грынч.).— *Махо́та.* СРП *Махотин, Махоткин*

*МАХТА.— *Махцюк.* СРП *Махтин*
*МАХЦЕЙ.— *Махцéй*
*МАЦ ад *мацаць?,* г. зн. 'той, хто мацае'?, магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118).— *Мац, Мацэ́нка; Мацу́к, Мацукóў, Мацукéвіч*
*МАЦАВІЛА ад *мацаць,* г. зн. 'той, хто мацае'? ці ад *моц,* г. зн. 'моцны, дужы'? — *Мацавіла.* Параўн. МАЦ, МАЦАЙ, МАЦАЛЬ, МАЦКЕЛА, МАЦКО, МАЦУК, МАЦУЛЬ, МАЦУР, МАЦЬКО
*МАЦАЙ, памянш. МАЦАЙКА.— *Мацайкóвіч.* Параўн. МАЦАВІЛА
МАЦАК.— *Мацáк*
*МАЦАЛЬ, памянш. МАЦАЛІК.— *Мáцаль; Мацалькóў.* Параўн. МАЦАВІЛА
МАЦАПУРА ўкр. 'нязграбны, непаваротлівы чалавек' (Грынч.).— *Мацапу́ра*
МАЦКАЛА.— *Мацкáлаў.* Параўн. МАЦ
*МАЦКЕЛА, МАЦКЕЛЬ.— *Мацкéла, Мацкéль.* Параўн. МАЦАВІЛА
*МАЦКО.— *Мацкó, Мацкóў, Мацкéвіч; Мацкóўскі,* магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118). СРП *Мацков, Мацкевич, Мацковский.* Параўн. МАЦАВІЛА
МАЦНЯВЫ 'моцны, дужы'? — *Мацня́вы*
*МАЦОНКА.— *Мацóнка.* Параўн. МАЦАВІЛА
*МАЦУГАН, МАЦЫГАН.— *Мацугáнаў; Мацыгáнаў*
*МАЦУК.— *Мацу́к, Мацукóў, Мацукéвіч,* магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118). Параўн. МАЦ, МАЦАВІЛА
МАЦУЛЬ рэг. 'той, хто любіць мацаць' (Дзярж.— М. Б.). — *Мацу́ль, Мацулéвіч,* магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118). Параўн. МАЦАВІЛА
МАЦУР укр. 'кот' (Грынч.).— *Мацу́р, Мацу́раў,* магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118). Параўн. МАЦАВІЛА
МАЦЬКО ўкр. 'нерашучы чалавек' (Грынч.).— *Мацькó,* магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118)
*МАЦЬКУН.— *Мацькунóў.* Параўн. МАЦЬКО, магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118)
*МАЦЭЛЬ.— *Мацэ́ль,* магчыма, ад УІ Матвей (БА, I, 116—118). Параўн. МАЦ
*МАЦЭРАЛЬНІК.— *Мацэрáльнік*
*МАЦЭША.— *Мацэ́ша,* магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118)

МАЦЮК рус. смал. *матюк* 'непрыстойная лаянка' (Дабр.), укр. тое ж (Грынч.).— *Мацю́к, Мацюко́ў,* магчыма, ад VI *Матвей* (БА, І, 116—118). СРП *Матюк, ?Матюкин*

*МАЦЮР(А).— *Мацю́рыч.* Параўн. МАЦУР

МАЧАЛА.— *Мача́ла; Мача́льскі, Мачалі́нскі.* Укр. у XVII ст. *Мочала* (Туп.). СРП *Мочалин, Мочалов*

*МАЧАН ад *мачаць?* — *Мача́н.* Параўн. СРП *Моченов*

*МАЧАРЛА.— *Мачарлю́к*

*МАЧАРНЯ 'мачулішча, мачыльня'?— *Мачарню́к*

*МАЧКО.— *Мачко́ў*

МАЧУЛА укр. *мачула* 'рагожка, мачала', 'няскладны чалавек, мяла' (Грынч.).— *Мачу́ла, Мачуле́нка; Мачу́льскі.* Укр. у XVI—XVII стст. *Мочула, Мочулко* (Туп.). СРП *Мачуленко, Мачульский, Мочульский.* Параўн. МАЧАЛА

*МАЧУН ад *мачыць?* — *Мачу́н*

*МАЧЭЧА.— *Мачэ́ча*

*МАШАК.— *Маша́к.* Бел. у XVIII ст. *Машак* (БА, І, 234)

МАШАРА параўн. кірг. рэг. *машар* 'страшны суд, месца, дзе адбываецца страшны суд' (КРС).— *Маша́ра, Маша́раў; Маша́рскі.* СРП *Машаров, Мошаров*

*МАШКАН.— *Машка́наў*

МАШКАР рус. *мошкарь* рыба 'сіг' (Даль).— *Машкаро́ў.* СРП *Машкаркин, Мошкаркин*

*МАШКЕЙ.— *Машке́й*

*МАШКО, памянш. МАШЧЫК.— *Машко́, Машке́віч, Машко́віч, Ма́шчыц, Ма́шчанка, Машчанко́ў; Машчу́к; Машко́ўскі.* Бел. у XVIII ст. *Мошко* (БА, І, 237). СРП *Машков, Мошкович, Машковский*

*МАШЛЯК.— *Машляке́віч*

МАШНА анат. 'машонка' (БРС), рус. *мошна* 'мяшочак для грошай', 'сумка', анат. 'машонка' (Даль).— *Машно́ў, Машні́н, Машні́ч, Машне́нка, Машне́нкін; ?Машо́нскі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Мошна, Машна* (БА, І, 237). СРП *Машнин.* У Туп. у XV ст. *Мошна*

*МАШУК.— *Машу́к.* Параўн. МОХ

*МАШУТА, памянш. МАШУТКА.— *Машу́тка.* СРП *Мошутин*

*МАШЭДА.— *Машэ́да*

*МАШЭР.— *Машэ́р, Машэ́раў*

МАШЭКА, памянш. МАШЭЧКА бел. 'мядзведзь' (Нас.).— *Машэ́чка*

*МАЯЙКА.— *Мая́йка*

*МЕДЗЕЛЬ.— *Ме́дзелеў.* Параўн. МЯДЗЕЛ

МЕДЗЬ.— *Ме́дзін; Мядзю́к*

МЕЗЕН 'мезены палец'.— *Ме́зен, Ме́зенін.* Бел. у XVI ст. *Мезин* (БА, I, 234). Укр. у XVII ст. *Мезиной* (Туп.). СРП *Мезин, Мезинов*

МЕЗЕНЕЦ. — *Ме́зенцаў.* Укр. у XVI ст. *Мызинец* (Туп.). СРП *Мезенцев, Мезенцов*

МЕЗЕНЬ, МЯЗЕНЯ.— *Ме́зенін.* Рус. у XVII ст. *Мезеня* (Туп.). Параўн. МЕЗЕН

*МЕЙЛАК.— *Ме́йлак*

*МЕЙСАК.— *Ме́йсак*

*МЕЙТА параўн. літ. *meĩtelis* 'парсюк'.— *Ме́йцін.* СРП *Мейтин*

МЕКА параўн. рус. *мекать* 'разумець, кумекаць, думаць, меркаваць' (Даль), г. зн. 'той, хто разумее, кумекае'? — *Ме́кін, Ме́кавіч*

*МЕЛАШУНАС.— *Мелашу́нас*

*МЕЛЕЖ.— *Ме́леж*

МЕЛЬНІК, памянш. МЕЛЬНІЧАК.— *Ме́льнік, Ме́льнікаў, Мельнічэ́нка, Мельнічо́нак; Мельнічу́к; Ме́льнічак; Мяльніцкі.* Бел. у XVII ст. *Мелник* (БА, I, 234). Укр. у XVII ст. *Мельник* (Туп.). СРП *Мельник, Мельников, Мельниковский, Мельниченко, Мельничук*

*МЕЛЬНЫ ад *малоць?* — *Мяльноў*

МЕЛЮХ рэг. *мелюх* 'хвост', 'балбатун' (Клімч.).— *Мелюхаў*

*МЕМУС.— *Ме́мус*

*МЕНДЗІЛА.— *Ме́ндзіла*

МЕНДЫК, параўн. кірг. *мендик* 'мой, які падтрымлівае мяне' (КРС).— *Ме́ндык*

*МЕНЗА, памянш. МЕНЗІК.— *Ме́нзік*

*МЕНКА, МЕНЬКА.— *Ме́нчыц; Ме́нька.* Параўн. *МЯНЕ́К*

МЕНЦЕЛЬ параўн. рэг. *мянцель* 'той, хто выпрошвае што-небудзь, прыставала' (Дзярж.— М. Б.).— *Ме́нцель*

*МЕРГЕС.— *Мерге́с*

*МЕРДА.— *Ме́рдзіч*

МЕРЗЛЫ.— *Мярзло́ў*

*МЕРКУЛЬ.— *Ме́ркуль,* магчыма, ад УІ *Меркурий*

МЕРНЫ.— *Мéрны.* СРП *Мернов*
*МЕРЦАН.— *Мéрцанаў*
МЕСЯЦ, памянш. МЕСЯЧЫК.— *Мéсячык.* СРП *Месяцев*
МЕХ, памянш. ?МЕШЫК.— *Мех, Мехаў, Мехавіч, Мяховіч; ?Мéшык.* у Туп. у XV ст. *Мех.* СРП *Мехов*
МЕХАНІК.— *Механікаў.* СРП *Механиков*
*МЕХТА.— *Мéхта*
*МЕЦЬКА ад *меціць?* — *Мéцька*
МЕЧНІК.— *Мéчнік.* У Вільна ў XVII ст. *Мечник* (Туп.). СРП *Мечников*
МЕШКАВЕЦ з в. Мяшкі, Мяшкова.— *Мешкавéц*
*МЕШКУЦЬ.— *Мéшкуць.* Бел. у XVI ст. *Мешкуць* (БА, I, 235)
МЕШЫК гл. МЕХ
МЁД. — *Мядзюк, Мядóўскі.* У Туп. у XVI ст. *Мед.* СРП *Мёдов, Медков*
МІГАЙ 'маргун'? — *Мігáй,* СРП *Мигай*
МІГАЛЬ 'маргун'? — *Мігáль, Мігалёў, Мігалéня.* Бел. у XVII ст. *Мигаль* (Туп.). СРП *?Мигалин*
МІГДАЛЬ рэг. *мигдаль* 'міндаль' (Нас.), укр. *мигдаль* тое ж (Грынч.).— *Мігдалёў*
*МІГЛАН.— *Міглáн*
МІГНО 'маргун'? — *Мігнó*
МІГУН, памянш. МІГУНЬКО рус. *мигун* 'маргун, той, хто часта моргае' (Даль).— *Мігýн; Мігунькó.* Рус. у XVII ст. *Мигун* (Туп.). У Туп. на неакрэсленай тэрыторыі адзначана і ў XV ст. СРП *Мигунов*
МІГУРА 'маргун'? — *Мігýра; Мігýрскі*
*МІДЛЯР.— *Мідляр*
*МІЖРЭХ(А).— *Міжрахóвіч*
*МІЖ(А).—*Міжэ́віч; Міжэ́ўскі*
МІЗГАЙЛА параўн. рус. *мизгать* 'плакаць' (Даль), укр. *мизгатися* 'заляцацца' (Грынч.).— *Мізгáйлаў*
МІЗГІР, МІЗГЕР рус., укр. *мизгирь* 'тарантул' (Даль, Грынч.), рус. ярасл. 'павук' (Мельн.), тат. 'тарантул' (ТРС).— *Мізгíр, Мізгéр.* Бел. у XVI ст. *Мизгир, Мизкгир* (БА, I, 235; Туп.)
МІЗЕР параўн. польск. *mezerak* 'худы чалавек', 'бядняк'.— *Мізер*
МІЗЕРНІК параўн. *мізэрны* 'бедны, убогі', 'худы', 'непрыглядны, несамавіты, нязграбны' (БРС, Нас.), *мізарняк* 'бядняк' (Нас.).— *Мізéрнік*

*МІЗУЛА.— *Мізу́ла*

МІЗЭРЫЯ укр. *мизерія* 'беднасць, убоства', 'маёмасць бедняка', 'рухомая маёмасць' (Грынч.).— *Мізэ́рыя*

*МІКШТА.— *Мікшта*

МІЛАН 'мілы'? — *Мілáн, Мілановіч*, магчыма, ад УІ *Милий* (БА, І, 120). СРП *Миланов, Милановский*

МІЛЕЙКА 'мілы'? — *Міле́йка*, магчыма, ад УІ *Милий* (БА, І, 120). СРП *Милейковский*

МІЛОШ 'мілы'? — *Міло́ш, Мілашэ́віч; Мілашэ́ўскі*, магчыма, ад УІ *Милий* (БА, І, 120)

*МІЛТО, МІЛЬТО.— *Мілто́, Мільто́*

МІЛЫ, памянш. МІЛЕНЬКІ.— *Мілы, Міле́віч; Міленькі; Міле́ўскі*. Бел. у XVI ст. *Миленький* (БА, І, 234)

МІЛЬКО 'мілы'? — *Мілько́, Мількéвіч, Мільчанка; Мілю́к*, магчыма, ад УІ *Милий* (БА, І, 120). СРП *Мильков*

*МІЛЬКОТА.— *Мілько́та*

МІЛЮН 'мілы'? — *Мілю́н*

*МІЛЮЦЬ.— *Мілюць*

МІНАЙЛА 'той, хто мінае'? — *Мінáйла, Мінáйлаў*

*МІНАК.— *Мінако́ў*. СРП *Минаков*

*МІНАЛТА.— *Міналта*

*МІНДА. — *Міндзюкéвіч*. Параўн. чув. УІ *Миндей* (Магн.). СРП *Миндин*

*МІНДЗЮЛЬ.— *Міндзю́ль*

*МІНЗЕР.— *Мінзер*

МІНУТА.— *Міну́цін*

МІРАНОС.— *Мірано́с, Мірано́саў*

МІРГАРАД.— *Міргарадаў*

МІСАР 'місачнік'? — *Місарэ́віч*

*МІСКЯЛОЙЦЬ.— *Міскяло́йць*

МІСНІК 'місачнік'? — *Міснік, Міснікаў*

*МІСУН, *МІСУНА.— *Місу́н, Місу́наў, Місу́на*

*МІТУН.— *Мітунéвіч*

*МІХАЛАП.— *Міхалáп*

*МІЦІЛА.— *Міціло́віч*

*МІЦЦЕР.— *Міццер*

*МІЧКО.— *Мічко́, Мічко́ў*. Укр. у XIV ст. *Мичко* (Туп.)

*МІЧУК.— *Мічуко́ў*

*МІЧУРА.— *Мічурэ́нка*. У Туп. у XV—XVII стст. СРП *Мичурин*

МЛЕКА, памянш. МЛЕЧКА польск. *mleko* 'малако'.— *Млечка.* Укр. у XV ст., на Падляшшы і ў Літве ў XVI ст. *Млечко* (Туп.). СРП *?Млечин*

*МЛЁВА.— *Млёва*

МЛЫН, памянш. МЛЫНОК.— *Млынóк; Млынкóўскі*

МНІШКА рэг. 'манашка' (Нас.), укр. *мнишки* 'ляпёшкі з сыру і мукі, сырнікі' (Грынч.).—*Мнішка, Мнішкó* з пераносам націску

МОЖАР гл. МАЖАР

*МОКАТ.—*Мóкат.* Каз. УІ *Макат* (Жануз.)

МОКЛЫ, памянш. МАКЛЕЦ.— *Мóклы; Макляцóў.* Параўн. МАКЛА

*МОКРУСЬ.— *Мóкрусеў*

МОКРЫ.— *Мóкры, Макрóў, Мóкраў; Макрыцкі, Макрэцкі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Мокрой, Мокры* (Туп., БА, І, 236)

*МОЛАК.— *Мóлакаў.* СРП *Молоков*

МОЛАТ.— *Мóлат.* СРП *Молотов*

МОЛАХ.— *Мóлахаў.* СРП *Молохов*

МОЛАЧ укр. *молоч* назва расліны (Грынч.).— *Малачóў*

*МОЛІС.— *Мóліс*

МОЛЧАН гл. МАЎЧАН

МОЛЬ, памянш. МОЛІК.— *Мóлікаў.* СРП *Молин, ?Молин, Моликов*

МОМАНТ.— *Мóмант*

МОМАТ, МАМАТ, памянш. МАМОТКА, МАМОЦЬКА ст. рус. *момот* 'заіка, гугнявы', *мом* 'паднябенне' (Ср.), 'заіка', 'марматун', *момати* 'невыразна гаварыць, мармытаць' (Грынч.).— *Мамáт; Мамацюк; Мамóтка; Мамóцька.* Укр. у XVII ст. *Момот* (Туп.). СРП *Момотов*

МОМАЧ.— *Мамачóў.* Параўн. МОМАТ

*МОНАС.— *Мóнасаў*

*МОНІД.— *Мóнід*

*МОНТ, памянш. МОНЦІК.— *Монт; Мантýк; Мóнцік; ?Мóнчык.* Параўн. каз. УІ *Мантай* (Жануз.)

*МОНЧАК гл. *МАНЧАК

МОНЯ рус. 'чэрава, пуза, бруха', дзіцяч. 'малако' (Даль), укр. дзіцяч. 'малако' (Грынч.), параўн. рэг. *мо-ніць* 'клікаць, заклікаць' (Бяльк.).— *Мóнін, Мóніч; Мóнскі*

МОР.— *Мóраў.* СРП *Морев*

*МОРАХ, памянш. МАРОШАК, МАРАХОНЬКА.— *Марóшак, Марахóнька.* Туп. у XV ст. *Морох.* СРП *?Морохин, ?Морошкин*

МОРГА.— *Маргéвіч, Маргóвіч.* Параўн. МАРГУН

МОРДА.— *Мóрда, Мардóвіч, Мардзёнак; Мардзíла, Мардзілóвіч; Мардáшка, Мардáшкін*

МОРДАС гл. МАРДАС

*МОРЖ(А).— *Мóржыц*

МОРЗА параўн. рэг. *морзаць, морзнуць* 'шморгаць носам' (Нас.).— *Мóрза, Марзá* з пераносам націску

*МОРТУС.— *Мóртус*

МОРХ, памянш. МАРХОНЬКА ст. рус. *морх* 'ворс на тканіне' (Ср.)— *Мархóнька.* Туп. у XV ст. *Морх*

*МОРЧЫК.— *Мóрчык*

МОРШЧ ад *моршчыць.*—*Маршчэ́нка.* СРП *Морщиков*

*МОСКА.— *Маскéвіч.* СРП *Москович, Московенко*

МОСТ.— *Мастóвіч; Мастóўскі, ?Масціцкі.* Бел. у XVIII ст. *Мосток* (БА, I, 237). СРП *Мостович, Мостицкий, Мостинский*

МОСТЭК польск. *mostek* 'мосцік, масток'.— *Мóстэк*

МОСЬКА рус. 'мопс' (Даль).— *Мóськін*

*МОСЯР.— *Мóсяр*

МОТ 'марнатраўца'.— *Матóвіч*

МОТАЛЬ, памянш. МАТОЛЬКА 'марнатраўца'? — *Мóталь; Матóлька*

*МОТУЖ.— *Мóтуж*

МОТУЗ гл. МАТУЗ

МОЎКА, памянш. МОЎЧЫК 'гаварун'?—*Моўка; Моўчык, Мóўчыкаў*

МОЎЛЯ параўн. *нямоўля* 'дзяця, якое яшчэ не гаворыць'.—*Мóўля.* Бел. у XVIII ст. *Мовля.* СРП *Мовлев*

МОЎЧАН гл. МАЎЧАН

МОХ.— *Мóхін; Машýк; Машы́нскі, Машы́цкі, Машэ́ўскі.* Бел. у XVII ст. *Мох* (Туп.). СРП *Мохов, Мохин, Мошинский*

МОХАНЬ гл. МАХАНЬ

МОХАР гл. МАХОР

*МОХАРТ, *МАХОРТ.— *Мóхарт, Махóрт.* СРП *Мохортов.* Параўн. МУХАРТ

*МОЦЬКАЛА.— *Мóцькала*

МОШКА.— *Мóшка.* Параўн. бел. у XVIII ст. *Мошко* (БА, I, 237). СРП *Мошкин*

МРАК рус. 'змрок, цемната' (Даль).— *Мрáкаў*

МРОК, памянш. МРОЧАК рэг. 'змрок, цемната' (Нас.).— *Мро́чак.* Бел. у XVII ст., укр. у XV—XVII стст. *Мрочек* (Туп.). СРП *Мрочков*

МРУКАЛА параўн. укр. *мрук* 'буркун, бурклівы чалавек', *мрука* 'мурлыка' (Грынч.).— *Мру́кала*

*МРЫХА.— *Мры́хін*

*МУГА, *МУГАКА.— *Му́га, Муга́ка*

МУДЗЕЛЬ.— *Мудзе́ль*

МУДРАГЕЛЬ.— *Мудраге́ль*

МУДРАК укр. 'кемлівы, здатны, разумны чалавек, мудрагель' (Грынч.).— *Мудрако́ў*

МУДРЫ.— *Му́дры; Мудрэ́ўскі.* СРП *Мудров*

МУДРЫК укр. *мудрык* 'кемлівы, здатны, разумны чалавек, мудрагель' (Грынч.), параўн. рэг. *мудрыкі* 'хітрыкі, хітрасць' (Юрч.).—*Му́дрык*

МУЖ.— *Му́жаў, Мужэ́нка*

МУЖЧЫНСКІ.— *Мужчы́нскі*

МУЖЫК.— *Мужы́к, Мужыко́ў*

*МУЖЭЙКА.— *Мужэ́йка*

МУЗЫКА, памянш. МУЗЫЧКА 'музыкант'.— *Музы́ка, Музычэ́нка; Музы́чка, Музы́чкін.* Бел. у XVIII ст. *Музыка* (БА, I, 237). Рус. у XVII ст. *Музыка* (Туп.). СРП *Музыкин, Музыченко, Музычкин*

МУЗЫКАНТ.— *Музыка́нт, Музыка́нтаў.* СРП *Музыкантов*

МУЗЫКАР 'музыкант'?— *Музыкарэ́нка*

*МУЙВІД.— *Му́йвід*

МУКАВОЗ, памянш. МУКАВОЗЧЫК.— *Мукаво́зчык.* Рус. у XVI—XVII стст. *Муковоз* (Туп.)

МУКАМОЛ.— *Мукамо́л, Мукамо́лаў.* СРП *Мукомолов*

МУКАСЕЙ.— *Мукасе́й.* Бел. у XVI ст. *Мукосей*, укр. у XV ст. *Мукосей* (Туп.). СРП *Мукасеев*

*МУКЕЛЬ.— *Муке́ль*

*МУЛІМА.— *Муліме́нка*

*МУЛІЦА.— *Му́ліца*

МУЛЬ, МУЛЯ, памянш. МУЛЬКА рус. *муль* 'мута, мутная вада' (Даль).— *Муль, Муле́нка, Мулянко́ў; Мулю́к; Мульке́віч.* СРП *Мулин, Мулькин*

МУЛЬКА рус. 'мазоль', 'малёк, маляўка' (Даль), укр. 'дробная рыба' (Грынч.), параўн. бел. *муляць.*—*Мульке́віч.* СРП *Мулькин*

МУЛЬТАН.— *Мульта́н.* СРП *Мультанов*

МУЛЬЦ.— *Мульц*

МУЛЯР, памянш. МУЛЯРЧЫК, МУЛЯРОК.— *Му́ляр, Мулярóў, Мулярэ́нка; Му́лярчык; Мулярчу́к.* Бел. у XVII ст. *Муляр* (БА, I, 237). СРП *Мулярчик*

МУНДЗІР.— *Мундзярóў* пры [і]>[я]

*МУНДЗЯЛА.— *Мундзя́ла*

*МУНДУЦЬ.— *Му́ндуць*

МУРА, памянш. МУРОЧАК рус. смал. *мура* ежа 'хлеб з вадой і алей' (Дабр.).— *Муры́н, Мурэ́нка, Муранкóў; Мурóчак*

МУРАВЕЙ, памянш. МУРАВЕЙКА.— *Муравéй, Мураўёў; Муравéйка.* У Туп. у XV—XVI стст. *Муравей.* СРП *Муравей, Муравьёв*

МУРАЛ ст. бел. 'муляр' (Нас., АУ).— *Мура́лаў.* Чув. УІ *Мурал* (Магн.). СРП *Муралов*

МУРАЛЬ рэг. 'муляр' (Нас.).— *Мура́ль, Муралéвіч.* Бел. у XVII ст. *Мураль* (БА, I, 238)

МУРАТ кірг. 'мэта, жаданне' (КРС).— *Мура́т, Мура́таў.* Чув., каз., тат., башк. УІ *Мурат* (Магн., Жануз., СЛІ, 74, 164). Рус. у XVI—XVII стст. *Мурат, Муратец* (Туп.). СРП *Муратов*

МУРАЧ 'муляр'?— *Мура́ч.* Бел. у XVIII ст. *Мурач* (БА, I, 238). СРП *Мурачёв*

МУРАШ 'мурашка'?— *Мурашóў.* Рус. у XVII ст. *Мураш* (Туп.). СРП *Мурашев, Мурашин, Мурашов*

МУРАШКА.— *Мура́шка, Мура́шкаў, Мурашкóў, Мура́шкін, Мурашкéвіч.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Мурашка. Мурашко* (БА, I, 237; Туп.). Укр. у XVII ст. *Мурашко* (Туп.). СРП *Мурашко, Мурашкин*

МУРГА, МУРГО параўн. рус. *мургать* 'моргаць' (Даль), укр. *мурга* 'мера паверхні ў тры маргі', *мургій* 'вол амаль чорнай масці' (Грынч.).— *Мургá, Мургó*

МУРЗА, памянш. МУРЗІК 'мурзаты, запэцканы чалавек' (БРС), магчыма, цюрк. *мурза,* рус. смал. 'запэцканае дзіця' (Дабр.).— *Му́рза, Му́рзін, Му́рзіч; Мурзó* з пераносам націску; *Мурзóўскі.* Чув. УІ *Мурза, Мурзик* (Магн.). Бел. у XVII ст. *Мурза* (БА, I, 232). Рус. у XV—XVII стст. *Мурза, Мурзишко* (Туп.). СРП *Мурзин*

МУРМАНЕЦ.— *Му́рманец*

МУРОГ.— *Мурóг*

МУС, памянш. МУСІК, МУСЬКО ст. бел. 'прымус' (Нас., АУ), рэг. тое ж, карт. 'абавязковы ўдзел у гульні' (Нас.), укр. 'прымус' (Грынч.).—*Мусéвіч, Мусіéвіч, Му-*

сіёнка; Мýсік; Муськó; Мýскі. Чув. УІ *Муса* (Магн.). Каз. УІ *Муса* (Жануз.). СРП *Мусиенко, ?Мусин, Мусиков, Мусинский, Мусинов*

МУСІЯКА.— *Мусія́ка.* Параўн. МУСЬКО

*МУСІЯЛА, памянш. МУСІЯЛКА.— *Мусія́лка*

МУСЬКО 'той, хто мусіць нешта рабіць'?— *Муськó.* Параўн. МУС

*МУСЯК, МУСЬЯК.— *Муся́к; Мусьякóў.* СРП *Мусьяков.* Параўн. МУСЬКО, МУСІЯКА

МУТАР рэг. *мутар* 'труд, клопаты' (Нас.), магчыма, ад *муціць,* г. зн. 'той, хто муціць', ці 'прылада, якою муцяць'— *Мутáр*

МУХА, памянш. МУШКА.— *Мýха, Мýхін; Мушýк; Мýшка, Мýшкін; Мушы́нскі, Мухавéцкі, ?Мушчы́нскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Муха* (БА, І, 238; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Муха* (Туп.). СРП *Мухин, Мушенков, Мушкин, Мушинский*

МУХАРТ рус. *мухорт* 'несамавіты, нязграбны, непрыгожы чалавек' (Мельн.), параўн. рус. *мухорный* (аб кані) 'гняды з жаўтаватымі падпалінамі', (аб чалавеку) 'слабы, худы, маларослы' (Даль).— *Мýхарт, Мýхартаў*

МУХЛЯ параўн. рус. *мухлевать* 'махляваць, ашукваць, круціць' (Даль).— *Мýхля*

*МУХЛЯДА.— *Мухля́да*

*МУЦ.— *Муц*

*МУША, памянш. МУШКА.— *Мýша; Мушýк, Мýшка, Мýшкін*

МУШКАТ рэг. 'назва пакаёвай кветкі, вазона'.— *Мушкáт*

*МУШНЫ.— *Мушéнка*

МУШТУК.— *Муштукóў*

МШАР параўн. рэг. *мшара* 'балотнае месца, пакрытае мохам, купінамі' (Нас.), бел. *імшара* тое ж (БРС).— *Мшар*

*МЫЗЕНЬ.— *Мызнёў*

*МЫЗНІК.— *Мы́знікаў.* СРП *Мызников*

МЫЛА.— *Мы́ла, Мы́лаў.* У Туп. у XVI ст. *Мыло, Мылко* (Туп.)

МЫСЛЕЙКА ад *мысліць,* г. зн. 'той, хто думае' ці памянш. ад МЫСЛІВЫ (гл.).— *Мыслéйка*

МЫСЛІВЕЦ ст. бел. рэг. 'паляўнічы з гончымі сабакамі' (Нас., АУ; Нас.), укр. *мисливець* 'паляўнічы', 'аматар, любіцель', 'разумнік' (Грынч.).— *Мыслíвéц, Мысля-*

вéц пры [і]>[я]. Бел. у XVI—XVII стст. *Мысливец* (БА, I, 238; Туп.). Укр. у XVI ст. *Мысливец* (Туп.)

МЫСЛІВЫ, памянш. МЫСЛІЎЧЫК 'паляўнічы, егер'.— *Мыслíўчык*

*МЫСЬКО.— *Мыськó*

МЫТНІК ст. бел. 'зборшчык таможнай пошліны, таможнік' (Нас., АУ), рус., укр. *мытник* 'зборшчык таможнай пошліны' (Даль, Грынч.).— *Мы́тнік*

*МЫЦ.— *Мыц*

*МЫЦЬКО.— *Мыцько*

МЫЧКА бел. рэг. 'скручаная жменя льновалакна' (Юрч., Бяльк.), 'трава сівец' (Бяльк.), укр. *мичка* 'звязак ільну ці пянькі', 'пасма валасоў' (Грынч.).— *Мы́чка, Мычкó* з пераносам націску, *Мычкóў*. Бел. у XVIII ст. *Мычко, Мычка* (БА, I, 238)

МЫШ, памянш. МЫШКА, МЫШЧЫК.— *Мы́шка, Мышкó* з пераносам націску; *Мышýк; Мы́шчык, Мышкóўскі*. Бел. у XVI ст. *Мышка,* укр. у XVI—XVII стст. *Мыш, Мышка, Мышко* (Туп.). СРП *Мыш, Мышев, Мышенков, Мышко, Мышков, Мышкин, Мышковский*

*МЫШАЛ(А).— *Мышáлаў,* магчыма, ад МЫШАЛОЎ

МЫШАЛОЎ.— *Мышалóў*

МЫШАПУД.— *Мышапýд*

МЫШКАВЕЦ. з в. Мышкі, Мышкова.— *Мышкавéц*

*МЫШЛЕН.— *Мышлéн, Мышлён*

МЭНДАЛЬ параўн. бел. *мэндлік.— Мэ́ндаль.* СРП *Мендель, Менделев, Менделевич*

*МЯГЕЛЬ.— *Мя́гель*

МЯДЗВЕДЗЬ, памянш. МЯДЗВЕДЗІК.— *Мядзвéдзь, Мядзвéдзеў, Медзвядзёў; Медзвядзю́к; Мядзвéдзік; Мядзвéдзкі, Мядзвéдскі, Мядзвéцкі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Медведь, Медведко* (БА, I, 234; Туп.), Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Медведь, Медведко* (Туп.). СРП *Медведь, Медведев, Медведенко, Медведов, Медведкин, Медведовский, Медведский*

МЯДЗВЕДНІК.— *Мядзвéднік*

*МЯДЗЕЙША.— *Мядзéйша*

*МЯДЗЕЛ, памянш. МЯДЗЕЛКА.— *Мя́дзел, Мя́дзель; Мя́дзелка*

МЯДЗЕЛЕЦ з н. п. Мядзель. — *Мя́дзелец*. Бел. у XVIII ст. *Мяделец*

*МЯДЗЕЯ.— *Мядзéя*

*МЯДЗЮТА.— *Мядзю́та*
*МЯДЗЮХА, памянш. МЯДЗЮШКА.— *Мядзю́ха; Мядзю́шка*
МЯДЗЯК.— *Медзяко́ў*
*МЯДЭЙША.— *Мядэ́йша*
МЯЖА.— *Мяжэ́віч, Мяжэ́ня, Мяжэ́нін.* СРП *Межин, ?Межов*
МЯЖЭННЫ рус. *меженный* 'зроблены ў добрую пагоду' (Даль, Дабр.), бел. рэг. *мяжэнінны* тое ж (Нас.).— *Мяжэ́нны.* СРП *Меженный.* Параўн. МЯЖЭНЬ
МЯЖЭНЬ параўн. бел. *мяжэніна* 'гарачая пара ў сярэдзіне лета' (Нас.), рус. смал. *межань* 'летні час, час сенакосу', *меженина* 'самы гарачы час летам' (Дабр.), укр. *межінь лета* 'сярэдзіна лета' (Грынч.).— *Мяжэнін.* Параўн. каз. УІ *Мяжень* (Жануз.)
МЯЗГІР гл. МІЗГІР
*МЯКЕКА.— *Мяке́ка*
МЯКІНА, памянш. МЯКІНЧЫК.— *Мякі́нчык*
МЯКІННІК рэг. зневаж. 'бядняк, той, хто есць мякіну' (Нас.), рус. *мякинник* 'месца, дзе ссыпаюць мякіну', 'той, хто есць мякіну' (Даль).— *Мякі́ннік.* СРП *Мякинник*
МЯКІШ.— *Мя́кіш.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Мякиш* (БА, І, 238). У Туп. у XVI ст. *Мякиш.* СРП *Мякишев*
МЯККІ, памянш. МЯКЕНЬКІ.— *Мя́ккі; Мя́кенькі.* Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVI ст. *Мягкой* (Туп.). СРП *Мягкий, Мягков, Мягченко*
МЯКОТА 'мякаць, мяккая частка чаго-небудзь'?— *Мяко́та.* Бел. у XVIII ст. *Мякота* (БА, І, 238). У Туп. у XV ст. *Мякота.* СРП *Мякотин*
МЯКШУН 'той, хто робіць што-небудзь мяккім'?— *Мякшу́н*
МЯКШЫЛА.— *Мякшы́ла.* Параўн. МЯКШУН
МЯЛА.— *Мя́ла; Мялю́к*
*МЯЛЬГУЙ.— *Мяльгу́й*
МЯНЁК.— *Мянёк, Мянько́ў, ?Ме́нчыц, Мянько́віч, Мяньчэ́ня; Мянько́ўскі, Мяне́цкі.* СРП *Меньков*
МЯНТА рэг. 'мянташка'.— *Мянцю́к*
*МЯНЮТА, памянш. МЯНЮТКА.— *Мяню́тка*
МЯНЯЙЛА 'той, хто мяняе'?— *Міня́йла* пры [е]>[і]
*МЯРКО.— *Мярко́*
МЯРЛО рэг. 'непаседлівы чалавек', 'пражора' (Чавус.— В. Л.).— *Мярло́.* СРП *Мерлин*

*МЯРЭКА, памянш. МЯРЭЧКА.— *Мярэ́чка.*

МЯСАЕД.— *Мясае́даў.* Бел. у XVII ст. *Месоед* (БА, I, 238). Рус. у XVI—XVII стст. *Мясоед* (Туп.). СРП *Мясоедов*

МЯСНІК.— *Мясні́к, Мяснiко́ў, Мяснiко́віч.* Бел. у XVI ст. *Месник* (БА, I, 238). Рус. у XVII ст. *Мясник* (Туп.). СРП *Мясников, Мясницкий*

МЯСНЫ.— *Мясно́ў.* Рус. у XVI—XVII стст. *Мясной* (Туп.). СРП *Мяснов*

МЯТЛА.— *Мятла́, Мятло́ў, Мятлёнак; Мятлю́к; ?Мятлі́цкі.* Бел. у XVIII ст. *Мятла* (БА, I, 235). У Туп. у XVII ст. *Метла, Метелка.* СРП *Метлин, Метлов, Метлицкий*

МЯТЛУШКА.— *Мятлу́шка*

МЯТЛЮК рэг. 'мятліца' (КСЧ).— *Мятлю́к*

*МЯТНІК.— *Мя́тнікаў*

МЯХЕД, МЯХЕДА, памянш. МЯХЕДКА, МЯХЕДЗЬКА рэг. 'непаваротлівы чалавек, таўсцяк' (Нас.).— *Мяхе́д, Мяхе́да; Мяхе́дка; Мяхе́дзькін; Міхе́д* пры [я]>[і] *Міхе́дзенка*

МЯЦЕЛІЦА.— *Мяце́ліца.* СРП *Метелицын*

МЯЦЕЛЬ рэг. 'мяцеліца'.— *Мяце́лін; Мяце́льскі.* СРП *Метельков*

МЯЦЁЛКА.— *Мяцёлка, Мяцёлкін.* СРП *Метёлкин*

*МЯЦЮЛЬ.— *Мяцю́ль*

*МЯЧКО.— *Мячко́ў; Мячко́ўскі.* СРП *Мячков*

МЯЧЫК.— *Мя́чыкаў.* СРП *Мячиков*

МЯШАЛКА рэг. 'мешалка' (Чавус.— В. Л.).— *Мяша́лкін.* СРП *Мешалкин*

МЯШОК, памянш. МЯШЭЧАК.— *Мяшо́к, Мяшко́ў, Мяшке́віч, Мяшчэ́ня; Мяшэ́чак; Мяшко́ўскі.* Бел. у XVIII ст. *Мяшок* (БА, I, 235). Рус. у XV—XVII стст. *Мешок* (Туп.). СРП *Мешков, Мешковский*

МЯШЧАН.— *Мяшча́наў. Мешчанчу́к.* Рус. у XVI—XVII стст. *Мещанин* (Туп.). СРП *Мещанинов, Мещанчиков, Мещанский*

НАБЕДА.—*На́беда*

НАБЕЖКА параўн. укр. *набіжка* 'прыбытак, барыш' (Грынч.).— *Набе́шка* пры [ж]>[ш]

НАБЗДАР назва асобы па дзеянню, выражанаму коранем *бзд,* параўн. таксама рус. *набздавать пару* 'наддаваць пары ў бані' (Даль).— *Набзда́раў*

НАБОЙШЧЫК.— *Набойшчык*

НАБОКІ рус. *набокий* 'крывабокі, касабокі, нахілены на адзін бок' (Даль). — *Набокі, Набок, Набокаў, Набокін.* СРП *Набоков*

*НАВАГРАН.— *Навагран*

НАВАДВОРАЦ з в. Новы Двор.— *Навадворац*

НАВАЖЫЛ 'новы жылец, перасяленец з другой мясцовасці'.— *Наважылаў.* Рус. у XVII ст. *Новожил* (Туп.). СРП *Новожилов*

НАВАК, НОВАК 'новы чалавек у сяле', 'новы член сям'і', укр. *новак* 'навічок', (аб месяцы) 'маладзік' (Грынч.).— *Навак, Новак; Наваковускі, Навацкі.* Бел. у XVII ст. *Новак* (БА, I, 240; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Новак* (Туп.). СРП *Новаков, Новаковский, Новацкий*

*НАВАКАС.— *Навакас*

НАВАЛОЧКА 'навалачка'?— *Навалочка*

НАВАРА, памянш. НАВАРКА рэг. 'навар' (БРС).— *Навара, Наварыч; Наварка.* Бел. у XVII ст. *Навара* (Туп.)

НАВАСАД 'новы пасяленец, перасяленец з другой мясцовасці'?— *Навасад.* СРП *Новосадов, Новосадский*

НАВАСЁЛ.— *Навасёл, Навасёлаў; ?Навасельскі.* СРП *Новоселов, Новосельский*

НАВАХРОСТ параўн. бел. *навакшчэнец* 'новаахрышчаны, той, хто прыняў хрышчэнне дарослым' (Нас.), рус. *новокрещенец, новокрещен* тое ж (Даль), укр. *новохрещенець* тое ж (Грынч.). — *Навахрост, Новахрост*

НАВАШ гл. НОВАШ

НАВЕЦ 'новы чалавек у сяле, новы член сям'і'?— *Наўцэвіч, Наўцэня; ?Наўчук*

НАВІК, НОВІК, памянш. НАВІЧОК рэг. 'новы чалавек у сяле', 'новы член сям'і', рус. *новик* 'усё новае, свежае' (Даль), укр. *новик* (аб месяцы) 'маладзік' (Грынч.).— *Навік, Новік, Новікаў, Навічэнка, Навічонак; Навічук; Навічок, Навічкоў; Навіцкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Новик* (БА, I, 240; Туп.), рус. у XV—XVII стст. *Новик, Новичок* (Туп.). СРП *Новик, Новиков, Новичков, Новицкий*

НАВОЗ рэг. 'гной'. – *Навозаў, Навозенка*

НАВОЙ, памянш. НАВОЙЧЫК.— *Навой, Навоенка, Наваенка; Навойчык; Наваеўскі*

НАВЫШНЫ 'хто жыве на высокім месцы'? параўн. НАГОРНЫ.—*Навышны*

НАГА, памянш. НОЖКА.— *Нóжка, Нажкó* з пераносам націску. Бел. у XVI ст. *Нога* (БА, І, 240), *Ножка* (Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Нога* (Туп.). СРП *Ногин, ?Ногинов, Ножкин*

НАГАР.— *Нагáр.* СРП *Нагаров*

НАГІБА ад рэг. *нагібаць* 'нагінаць', г. зн. 'той, хто нагінае што-небудзь ці сам нагінаецца'?, магчыма, 'той, каго знайшлі, знаходка', параўн. укр. *нагибати* 'знайсці', *нагибка* 'знаходка' (Грынч.).— *Нагібóвіч.* Рус. у XV—XVII стст. *Нагиба* (Туп.). СРП *Нагибин*

НАГЛЫ ст. бел. *наглый* 'нечаканы, раптоўны, неадкладны' (Нас., АУ), рэг. тое ж (КСЧ) з польск. *nagły* тое ж.— *Нáглы.* Бел. у XVI ст. *Наглый* (БА, І, 238)

НАГОРНЫ.— *Нагóрны, Нагурны* пры [о]>[у]. Укр. у XVII ст. *Нагорной* (Туп.). СРП *Нагорный, Нагорнов, Нагурный*

НАГОТКА бат. 'наготкі'.— *Нагóтка*

*НАГУЙ.— *Нагýй*

НАГУЛА рэг. 'гуляка, гультай' (Нас.), магчыма, 'тое, што здабыта нагулам, адкормам: сытасць, тлустасць, паўната', 'тое, што здабыта гульбою: няшлюбнае дзіця', параўн. рус. *нагулок, нагулыш* тое ж (Даль).— *Нагýла, Нагулéвіч*

НАГУЛЬ 'які мае доўгія ногі'?— *Нагýль.* Параўн. таксама НАГУЛА

НАДА 'прынада'?— *Нáдаў.* Параўн. НЯНАДА

НАДАБА, памянш. НАДОБКА рус., укр. 'патрэба, неабходнасць' (Даль, Грынч.), параўн. бел. рэг. *надабе* 'трэба, патрэбна' (Нас.).— *Надóбка*

НАДЗЕЙ 'надзейны'?— *Надзéй.* Бел., рус. у XVII ст. *Надей* (Туп.)

НАДЗЕЙНЫ.— *Надзéйны*

НАДЗЕЖДА, НАДЗЁЖА, памянш. НАДЗЕЖКА, НАДЗЁЖКА рус. 'надзея, спадзяванне' (Даль).— *Надзéжка, Надзёжка.* Рус. у XVII ст. *Надзежа* (Туп.). СРП *Надеждин*

НАДЗЕЯ, памянш. НАДЗЕЙКА.— *Надзéйка.* Рус. у XVII ст. *Надейко* (Туп.). СРП *Надеин*

НАДТАЧАЙ, НАДТАЧЭЙ параўн. бел. *надтачыць* 'падоўжыць што-небудзь, зрабіць даўжэйшым'.— *Надтачáеў, Надтачэ́еў.* СРП *Надточеев*

НАДУДА, памянш. НАДУДЗІК 'той, хто надзімае губы, крыўдзіцца', параўн. бел. *надудурываць* (аб адзен-

ні) 'адтапырваць, натапырваць', 'надзімаць губы' (Нас.).— *Надўдзік*

НАДУЙ ад *надуваць* 'абманваць'?— *Надуёў*

*НАДУНЬКА.— *Надўнька*

НАЖКО гл. НАГА

НАЗДРА рэг. 'ноздра'.— *Наздрын*. Рус. у XV—XVI стст. *Ноздря* (Туп.). СРП *Ноздрин, Ноздрёв*

НАЗДРАЧ ад *ноздры*.— *Наздрачоў*. СРП *Ноздрячёв*

НАЙБА.— *Найба*

*НАЙБАРТ.— *Найбарт*

НАЙДА рэг. 'непаседа, назола' (Бяльк.), 'знайдыш' (Дзярж.— М. Б.), укр. 'знайдыш' (Грынч.); данск. 'знайдзенае', 'незаконнанароджаны' (Мірт.).— *Найда, Найдовіч, Найдзіч, Найдзенка, Найдзёнак; Найдзюк*. Укр. у XVII ст. *Найда, Найдзюшка* (Туп.). СРП *Найдин, Найденко, Найденков*. Параўн. НАЙДЗЁН

НАЙДЗЁН, памянш. НАЙДЗЁНІК рус. смал. *найдён* 'падкідыш' (Дабр.), параўн. бел. *знайдзён* 'знайдыш'.— *Найдзён; Найдзёнаў; Найдзен, Найдзіён; ?Найдзёнак; Найдзёнік*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Найден* (Туп., БА, I, 239). Рус. у XV—XVII стст. *Найден, Найденко*, укр. у XVI ст. *Найден* (Туп.). СРП *Найдёнов*. Параўн. НАЙДА

НАЙМА ад *наймаць*, г. зн. 'наняты, той, каго нанялі'?— *Наймовіч*

НАКАНЕЧНІК 'той, хто жыве на канцы сяла, вуліцы'?— *Наканечнік, Наканечнікаў*

НАКАНЕЧНЫ.— *Наканечны*. Параўн. НАКАНЕЧНІК

НАКВАС рус. *наквас* 'плесень, цвіль', *накваса* 'закваска, кіслае цеста' (Даль).— *Наквас*

НАКЛАД рэг. 'нявыгада, лішні расход' (КСЧ).— *Накладовіч*

НАЛЕГА ад *налягаць*?— *Налєговіч*. Параўн. НАЛЯГАЧ

НАЛЕЙКА.— *Налейка*. Параўн. НАЛІВАЙКА

*НАЛЕТКА.— *Налетка*

НАЛЕТ.— *Налётаў*. СРП *Налётов*

НАЛІВАЙКА укр. *наливайко* 'налівальшчык, той, хто налівае' (Грынч.).— *Налівайка*. Бел. у XVII ст., укр. у XVI—XVII стст. *Наливайко* (Туп.). СРП *Наливайко*

НАЛІВАШКА.— *Наліва́шка*

НАЛІЎКА.— *Наліўка*. СРП *Наливкин*

НАЛОЙ рус., укр. 'аналой' (Даль, Грынч.), параўн. бел. *налоец* 'аналой' (Нас.).— *Налóеў*. СРП *Налоев*

НАЛЯГАЧ ад *налягаць*, г. зн. 'той, хто налягае'— *Налягáч*. Укр. у XVI ст. *Налегач* (Туп.). Параўн. НАЛЕГА

*НАМЕЙКА.— *Намéйка*

НАМОЧАНЫ.— *Намóчанка*

НАПОРКА.— *Напóрка*

НАРА, памянш. НОРКА.— *Нарýк; Нóрка, Наркéвіч; Нарчýк*

НАРАВЕЦ з в. Нарова. *Наравéц*.

*НАРАЛА.— *Нарал́енка*

НАРБУТ ст. літ. складанае імя *Norbutas* (Атр., II, 14).— *Нáрбут, Нарбутóвіч*

НАРВІШ ст. літ. складанае імя *Norváišis*.— *Нáрвіш*

*НАРМІЛА.— *Нармíлаў*

*НАРОН.— *Наранóвіч*

НАРУБА.— *Нарýбін*

*НАРУТА.— *Нáрут*

*НАРУЦЬ.— *Нáруць*

*НАРУШ.— *Нáруш, Нарушэ́віч*. Бел. у XVI ст. *Наруш* (БА, I, 239)

*НАРЫШКА.— *Нарышкін*. СРП *Нарышкин*

*НАРЭЙКА.— *Нарэ́йка*

*НАРЭКА.— *Нарэ́ка*

*НАРЭЛЬ.— *Нарэ́ль*

НАСАДА.— *Насадóвіч*

НАСАЛЬ, НОСАЛЬ 'насаты, насач'.— *Насáль, Нóсаль, Насалéвіч*. У Туп. у XVI ст. *Носаль*

НАСЕДКА 'квактуха'.— *Насéдкін*. СРП *Наседка, Наседкин*

НАСЕКА 'зарубка'.— *Насéка*

НАСЕННІК.— *Насéннік*

НАСКАВЕЦ з в. Наскі, Наскова. — *Наскавéц*

НАСКО гл. НОС

НАСТ рэг. 'шарон'.— *Насцéнка*, магчыма, ад УІ *Наста*<*Анастасия*

НАСТОЙ.— *Настóй*

НАСУРА, памянш. ад *нос?*— *Насýра*

НАСУТА, памянш. ад *нос?*— *Насýта*

НАСЫР, НОСЫР.— *Насыр; Нóсыраў*. Тат. УІ *Насыр* (СЛІ, 165). СРП *Носырев*. Параўн. НАСАЛЬ

НАСЫТКА, памянш. ад *нос?*— *Насытка*

НАСЯКАЙЛА 'той, хто насякае'.— *Насякайла*

НАТЫКАНЕЦ з в. Натыканы.— *Натыканец*

*НАЎНЫКА.— *Наўныка*

НАЎРОЗ ст. бел. *навруз* 'мужчынскі галаўны ўбор' (Ср.).— *Наўрозаў*. Башк. УІ *Навруз* (СЛІ, 74)

*НАЎРОТ.— *Наўрот; Наўроцкі*

*НАХАЙ.— *Нахай, Нахаеў*. СРП *Нахаев*

*НАХВАТ.— *Нахват*

*НАЦІРУХА.— *Націруха*

НАЧАЛА рэг. і рус. *начало* 'пачатак'.— *Началаў*

НАЧЫНА.— *Начына*. Рус. у XVI ст. *Начинка* (Туп.)

*НАШКО.— *Нашко, Нашкевіч*

НЕБАРАК, НЕБАРАКА.— *Небарак, Небарака*

НЕБРА з *не браць*?— *Небрын*

НЕБЫЛІЦА.— *Небыліца*

НЕБЫШ параўн. ст. рус. *небышный* 'неіснуючы, немагчымы' (Ср.).— *Небыш*

НЕБЫШЫНЕЦ з в. Небышы, Небышына.— *Небышынец*

НЕВАР.— *Невар*

НЕВІД 'нябачаны, якога не бачылі'. — *Невідовіч*

НЕГРА рэг. 'негр', магчыма, з *не граць*.— *Негра*. СРП *Негров*

НЕДАБОЙ 'недабіты'.— *Недабой*

НЕДАПЫТАЛА з *не дапытаць, не дапытацца*.— *Недапытала; Недапытальскі*

НЕДАРЭЗ 'недарэзаны'.— *Недарэз, Недарэзаў*. Рус. у XVI ст. *Недорез* (Туп.)

НЕДАТЫКА.— *Недатыкін*

НЕДАЧЫШЧАНЫ.— *Недачышчаны*

НЕДЗЯЛЮЙ 'не аддзелены ад сям'і'?— *Недзялюеў*

НЕЖАВЕЦ з в. Нежава.— *Нежавец*

НЕЖЫВЫ.— *Нежывы, Нежывёнак*

НЕЗАВЕЦ з в. Незава.— *Незавец*

НЕКАЛА 'той, хто часта гаворыць не'.— *Некала*

НЕКРАС рус. *некраса* 'непрыгожы чалавек ці жывёліна' (Даль).— *Някрасаў*. Бел. у XV ст. *Некрас*, рус. вельмі папулярнае ў XV—XVI стст. — *Некрас, Некраско, Некрасец*, укр. у XV—XVI стст. *Некрас* (Туп.). СРП *Некрасов*

НЕКРАШ.— *Некраш, Някраш, Некрашэвіч*. Бел. у XV—XVII стст. *Некраш* (Туп., БА, I, 239). Укр. у XV—XVI стст. *Некраш* (Туп.). Параўн. НЕКРАС

*НЕЛІНДЗЕР.— *Нелі́ндзер*

НЕЛЬГА.— *Не́льга*

НЕЛЮБ, НЯЛЮБ рус. смал. *нелюб* 'нелюбімы, нямілы' (Дабр.), укр. тое ж (Грынч.).— *Не́люб, Ялю́б, Ялю́бін*. Бел. у XVI—XVII стст. *Нелюб* (БА, I, 239; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Нелюб* (Туп.). У Туп. у XVI—XVII стст. яшчэ *Нелюбец, Нелюбка*. СРП *Нелюбов, Нелюбин*

НЕМАГАЙ 'той, хто не можа'? — *Немага́й*

НЕМЕЦ.— *Не́мец, Не́мцаў, Нямцо́ў, Нямцэвіч, Не́мчанка, Нямчо́нак, Нямчэ́ня*. СРП *Немец, Немцев, Немцов, Немченко*

НЕМКАЛА 'нямы'?— *Немкало́віч*

НЕПАКУПНЫ.— *Непаку́пны*

НЕПАЧАЛА.— *Непачало́віч*

НЕПРАЗВАНЫ.— *Непразва́наў*

*НЕПША параўн. ст. рус. *непыщати* 'сумнявацца', *непыщь* 'повад, зачэпка' (Ср.).— *Не́пша*

НЕРАД.— *Не́рад*. Бел. у XVII ст. *Нерадек*, укр. у XVII ст. *Нерада* (Туп.)

НЕРАТ, памянш. НЕРАТОК.— *Нератко́ў*

НЕРУШ.— *Не́руш*

НЕСКАРОМНЫ.— *Нескаро́мны*

НЕСМЕХ 'той, хто не смяецца'.— *Не́сміх* пры [е]>[і]

НЕЎДАК 'няўдалы', 'няўдачнік'.— *Не́ўдак*

НЕЎДАХ.— *Не́ўдах*. Укр. у XVII ст. *Невдах* (Туп.). Параўн. НЕЎДАК

НЕЎМЫВАНЫ.— *Неўмыва́ны*

НЕЎПАКОЙ ст. бел. *неўпокой* 'неспакой' (Нас., АУ).— *Неўпако́еў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Неупокой, Неупокоец, Неупокойко*, укр. у XVII ст. *Неупокой* (Туп.)

НЕХУЖ 'нядрэнны, не горшы'?— *Нехужэ́нка*

НЕЦВЯТАЙ.— *Нецвя́тай*. СРП *Нецветаев*

НЕЦЕЛЬ.— *Не́цель; Няце́льскі*

НЁМАН 'які не маніць?—*Нёманаў* пры [е]>[ё] пад уплывам назвы ракі Нёман? СРП *Неманов*

НІВА.— *Нівіч; Ніўскі*. Рус. у XVI ст. *Нива* (Туп.). СРП *Нивин*

*НІВАН.— *Ні́ван*

*НІГІРЫШ.— *Нігі́рыш*

*НІГУРАЙ.— *Нігура́й*

НІЖ польск. *niz* 'ніз, нізіна'. -— *Ніжэ́віч*

НІЖКО 'нізкі' ці 'ніжні'.— *Ніжко́*

НІЖНІК бел. устар. 'валет' (Нас.).— *Ніжнік, Ніжнікаў*. Бел. у XVII ст. *Нижник* (БА, I, 240)

НІЗАВЕЦ 'хто жыве на нізкім месцы'? ці з в. Нізы, Нізава?—*Нізавец, Нізаўцоў*. Укр. у XVII *Низовец* (Туп.). СРП *Низовцев*

НІЗКІ.—*Нізкі, Нізкіх*. Бел. у XVII ст. *Низкой* (Туп.)

НІЗЮЛЬКА 'нізкі, маленькі'?— *Нізюлька*

НІХТО.— *Ніхтó*

*НІЦАН, памянш. НІЦАНОК. — *Ніцанкóў*. Параўн. НІЦЫ

НІЦЫ, памянш. НІЦКО рэг. 'скрыты, нябачны', 'хітры' (Нас.), укр. *ниций* 'подлы, нізкі' (Грынч.).— *Ніцы; Ніцкó; Ніцыéўскі, Ніціéўскі*

*НІШРЫШ.— *Нішрыш*

*НІШТ, памянш. ?НІШЧЫК.— *Нішт, Нішчанка; Нішчык*

НІШЧЫ, памянш. НІШЧЫК рэг. 'жабрак' (Нас.), рус., укр. *нищий* тое ж (Даль, Грынч.). *Нішчанка; Нішчык*. СРП *Нищев, Нищин*

НІШЧЫМ(А) параўн. *нішчымніца* 'посная яда' (БРС).— *Нішчымéнка*

НОВАК гл. НАВАК

НОВАМІР.— *Новамір*

НОВАШ, 'новы чалавек у сяле, новы член сям'і'?— *Нóваш, Навáш, Навашы́нскі*. Укр. у XVI ст. *Новаша* (Туп.)

НОВІК гл. НАВІК

НОЖКА гл. НАГА

*НОР, памянш. НОРЫК.— *Нор; Нóрык*. СРП *Норов*

НОРКА заал. 'норка', магчыма, памянш. ад *нара*.— *Нóрка*

НОС, памянш. НОСІК, НАСУЛЬКА, НОСКА, НАСКО.— *Нос, Нóсаў, Насéвіч, Насóвіч, Носéнка; Нóсік, Нóсікаў; Насýлька; Нóска, Наскó, Наскéвіч, Наскóвіч*. Бел. у XVII ст. *Носка* (БА, I, 240). Рус. у XVII ст. *Нос, Носок*, укр. у XV—XVII стст. *Нос, Носко, Носка* (Туп.). СРП *Носов, Носович, Носенков, Носков, Носкин, Носкович, Носаль* гл. НАСАЛЬ, *Носовский, Носовицкий*

НОСАР 'насаты, насаль'?— *Нóсар, Нóсыраў* пры [а]>[ы]. СРП *Носарёв, Носарев*

НОСКА гл. НОС

НУЖДА рус. 'беднасць, галеча, нястача'.— *Нуждóў, Нуждзін*. СРП *Нуждин*

НЫРОК.— *Ыркоў*. СРП *Нырков*

НЯБОСЬКА параўн. бел. *нябось* пабочнае слова, выклічнік 'ага' (Нас.).— *Нябоська*

НЯВЕЙКА рус. *невейка* 'нявеенае збожжа з мякінай', 'ссыпная, зборная мука' (Даль).— *Нявейка, Нявейкаў*

НЯВЕНЧАНЫ.— *Нявенчаны*

НЯВЕРА, памянш. НЯВЕРКА, НЯВЕРЧЫК ст. бел. *невера* 'недавер' (Нас., АУ), магчыма, 'той, хто не верыць'.— *Нявера, Нявераў, Невяровіч; Няверка, Невяркевіч, Невярковіч; Няверчык; Невяроўскі*. Рус. у XIV—XVII стст. *Невер, Неверко, Неверец,* укр. у XV ст. *Невер* (Туп.). СРП *Неверов*

НЯГОДА 'нягодны, непрыдатны', ці 'нягодны, злосны'? — *Нягодзін*. СРП *Негодин*

НЯГРЭЙ 'той, хто не грэе'? — *Нягрэй*. СРП *Негреев*

НЯДБАЙЛА, памянш. НЯДБАЙЛІК.— *Нядбайла, Нядбайлаў; Нядбайлік*

НЯДБАЙНІК рэг. 'нядбайла' (КСЧ).— *Нядбайнік*

НЯДБАЛА, НЯДБАЛЬ 'нядбайла'.— *Нядбала, Нядбаль; Нядбальскі*

НЯДЗВЕДЗЬ рэг. 'мядзведзь'.— *Нядзведзь; Нядзведскі, Нядзвецкі, Нядвецкі*

НЯДЗЕЛЯ, памянш. НЯДЗЕЛЬКА.— *Недзялюк; Нядзелька* (Туп.). *Нядзельчанка; Нядзельскі*. Рус. у XVI ст. *Неделя*. СРП *Неделин, Недельский*

НЯЗНАЙ 'той, хто не знае, не ведае', параўн. бел. *нязнайка* (БРС, Нас.).— *Нязнаеў*. Рус. у XVII ст. *Незнай* (Туп.)

НЯЗНАМ 'незнаёмы чалавек'?, параўн. бел. *нязнама* 'невядома' (Нас.), рус. *незнамо* тое ж, *незнам*, незнаёмы чалавек' (Даль).— *Нязнамаў*. СРП *Незнамов*

НЯКРАШ гл. НЕКРАШ

НЯКРОЕНЫ.— *Някроенка*

НЯЛЕЗА 'той, хто не лезе'? — *Нялезеў*

НЯЛЕП, памянш. НЯЛЕПКА 'непрыгожы'? — *Неліповіч* пры [е]>[і], *Нялепка*. Бел. у XVI ст. *Нелеп* (БА, І, 239). У Туп. у XVI ст. *Нелеп*. СРП *Нелепов*

НЯЛЮБ гл. НЕЛЮБ

НЯМАРА 'той, хто не марае, не мараецца'? — *Нямара; Нямарскі*

НЯМЕНЬ 'нямы'.— *Немянёнак*

НЯМЕРА 'той, хто не мерае'? — *Нямера*. Бел. у

XVI ст. *Немера* (БА, І, 239; Туп.). Укр. у XV—XVI стст. *Немера, Немерко* (Туп.)

НЯМІЛЕНЕЦ з в. Нямілы.— *Няміленцаў*

НЯМІРА 'той, хто не можа мірна жыць, задзіра'? — *Няміра; Нямірскі*. Бел. у XV—XVI стст. *Немир, Немира* (Туп., БА, І, 239). Рус. у XVI ст. *Немир*, укр. у XV—XVI стст. *Немира, Немиря, Немирко* (Туп.). СРП *Немиров, Немирович, Немировский*

НЯМКО 'нямы' (БРС), рус. *немко* тое ж (Даль).— *Нямкéвіч, Нямкóвіч, Німкóвіч* пры [е]>[і], *Нямчóнак*. У Туп. у XV ст. *Немко*. СРП *Немков, Немковский*

НЯМЧЫН 'немец'.— *Нямчы́н, Нямчы́наў; Нямчы́нскі*. Рус. у XV—XVI стст. *Немчин* (Туп.). СРП *Немчинов, Немчинский*

НЯМЫ.— *Нéміч*. Бел. у XVIII ст. *Немы* (БА, І, 239). Укр. у XIII—XVII стст. *Немой* (Туп.). СРП *Немов*

НЯМЫЦЬКА рэг. 'той, хто не любіць мыцца' (Нас.). рус. *немытька* тое ж (Даль, Дабр.).— *Нямы́цька, Нямы́цькаў*

НЯНАДАВЕЦ з в. Нянады, Нянадава.— *Нянáдавец*

НЯНАД, памянш. НЯНАДЗІК ад *не нада*, г. зн. 'той, якога бацькі не хацелі'? — *Нянáдзік*. Бел. у XVI ст. *Ненад* (БА, І, 239; Туп.). СРП *?Ненадкевич*

НЯПОМНЯШЧЫ рус. *непомнящий* 'бяспамятны, так называлі бадзяг, якія гаварылі, што не памятаюць радзімы і бацькоў' (Даль).— *Няпóмняшчы*

НЯПРАЎДА.— *Няпрáўда*

НЯПЭЎНЫ.— *Няпэ́ўны*

НЯРАЗ, памянш. НЯРАЗІК 'той, якога нельга стукнуць, паразіць, у якога нельга трапіць'?, параўн. бел. *разіць, паразіць* (Нас.), параўн. таксама рус. *нераз* 'не адзін раз, больш аднаго разу' (Даль).— *Нярáзік*

НЯРОД 'які цяжка радзіўся' ці 'няродны'? — *Нярóд*

НЯРОН ад рон 'раняць'.— *Нярóнаў, Нярóнскі*. Бел. у XVI ст. *Нерон* (БА, І, 239). СРП *Неронов*

НЯСОН 'той, хто не спіць'? — *Нясóн, Нясóнаў*. СРП *Несонов*

*НЯСТА.— *Нясцю́к*

НЯСТРАТ, памянш. НЯСТРАЦІК 'той, якога не страцілі'? — *Нястрáцік*. СРП *Нестратов*

НЯТЫЛ, памянш. НЯТЫЛЬКА параўн. рэг. *атылы* 'поўны' (Нас.), г. зн. 'няпоўны, худы'? — *Нятьі́лька, Нятьі́лькін, Нітьі́лькін* пры [е]>[і]

*НЯЎГЕНЬ.— *Няўге́нь*

НЯЎРУЙ 'той, хто не лжэ, не хлусіць'?, параўн. рус. *врать*.— *Няўру́ей*. Параўн. СРП *Неврев, Невров*

НЯХАЙ, памянш. НЯХАЙЧЫК 'той, хто не ахайвае, не абгаворвае людзей'?, параўн. таксама бел. *няхай* насмешл. 'той, хто любіць адкладваць справу на пасля' (Нас.).— *Няха́й, Няха́йчык*. У Туп. у XVI ст. *Нехай*. СРП *Нехаев*

НЯХЛЕБ.— *Няхле́баў*. Укр. у XVI ст. *Нехлеб* (Туп.)

НЯЦВЕТ.— *Няцве́т*. Параўн. НЕЦВЯТАЙ

НЯЦЕКА, памянш. НЯЦЕЧКА.— *Няце́чка*. Укр. у XVI ст. *Нетечка* (Туп.)

НЯЧАЙ ст. рус. *нечай* 'сумненне, адчай' (Ср.), магчыма, 'той, хто не спадзяваўся, не чакаў' ці 'той, каго не спадзяваліся, не чакалі', параўн. рус. *чаять* 'спадзявацца, чакаць'.— *Нячáй, Нячáеў*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Нечай, Ничай* (БА, I, 239; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Нечай, Нечаец, Нечайко* надзвычай пашыраны, укр. у XVI—XVII стст. *Нечай* (Туп.). СРП *Нечаев. Нечаенко*

НЯЧОСА рус. *нечеса* 'чалавек з узлахмачанымі валасамі, непрычэсаны, неахайны' (Даль), укр. *нечоса* тое ж (Грынч.).— *Нячóса*

ОБАД гл. ВОБАД

ОБУХ гл. АБУХ

ОКАРАК рус. *окорок* 'шынка, кумпяк'. — *Óкаракаў*. Укр. у XVI ст., рус. у XVII ст. *Окорок* (Туп.). СРП *Окороков, Окороченков*

ОКРУГ рус. 'акруга'.— *Óкруг*

ОКУНЬ гл. АКУНЬ

ОМУТНЫ параўн. рус. *омут* 'вір, яма'. — *Óмутных*

*ОРСА, памянш. ОРСІК.— *Óрсіч; Óрсік*

ПАБАЖАК параўн. укр. *побажати* 'пажадаць' (Грынч.).— *Пабажáк*

ПАБЕДА рэг. і рус. 'перамога'.— *Пабе́дзенка; Пабядзінскі*. СРП *Победин, Победов, Побединский*

*ПАБЛАГУЙ.— *Паблагу́еў*

ПАБОЙНЯ рэг. 'даўбешка' (Ветр.—Баханьк.). — *Пабóйнеў*

*ПАБОКА.— *Пабóка*

ПАБОРАЦ, ПАБОРЦА бел. 'зборшчык падаткаў, выбарны' (Нас.), укр. *поборець, побірець* тое ж (Грынч.).— *Пабóрцаў*

ПАБРЫЗГАЙ.— *Пабрызгáеў*

ПАБУДЗЕЙ 'той, хто будзіць'? — *Пабудзéй*

ПАБЯГАЙЛА 'той, хто бегае, непаседа'. — *Пабягáйла*

ПАБЯРЖЫ бел. устар. *побержа, побіржа* 'малады бярэзнік' з літ. *paberže, pabiržiai* тое ж (Вяржб. 568—570), літ. *pabéržis* 'грыб ваўнянка'.— *Пабяржы́*

ПАВА.— *Пáвіч; Павíніч; Павýк*

ПАВАГА.— *Павáга*

ПАВАРОТНЫ 'спрытны, паваротлівы' — *Паварóтны*

ПАВАРЭХА.— *Паварэ́ха*

ПАВАРЭНЬ параўн. ст. рус. *поварня* 'істопка' (Дзюверн.), рус. 'апалонік, вялікая разліўная лыжка' (Даль).— *Паварэ́нь, Паварнёў.* Параўн. СРП *Поварнин*

ПАВАСАР, ПАВАСЕР літ. *pavãsaris* 'вясна'.— *Павáсар, Павáсер*

ПАВЕРАНЫ 'даверaная асоба'.— *Павéраны.* СРП *Поверенный*

ПАВЕТКА.— *Павéтка.* У Туп. у XVI ст. *Певетко.* СРП *Поветкин*

ПАВІДАЙЛА 'той, хто ўсё бачыць, відзіць'? — *Павідáйла*

ПАВУК.— *Павýк.* Ст. рус. у XII ст. *Паук* (Туп.). Бел. у XVII ст. *Паук* (БА, I, 243; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Паук* (Туп.)

ПАВУЛЯ.— *Павýля*

ПАВЯДАЙКА.— *Павядáйка.* Параўн. ПАВЯДАЙЛА

ПАВЯДАЙЛА 'той, хто любіць апавядаць, расказчык'? — *Павядáйла, ?Павідáйла* пры [е]>[і]. Параўн. ПАВІДАЙЛА

ПАГАДА параўн. рэг. *пагадлівы, пагадны* 'спагадлівы, памяркоўны' (Нас.), г. зн. 'спагадлівы чалавек'?, магчыма, 'гаварун'?, параўн. польск *gadać* 'гаварыць', *pogadać* 'пагаварыць', магчыма і ад *гадаць* 'варажыць, угадваць лёс'.— *Пагáда*

ПАГАДАЙ.— *Пагадáеў.* Рус. у XVII ст. *Пагадай* (Туп.). Параўн. ПАГАДА

*ПАГАЙ.— *Пагаéнка*

ПАГАРАЦ укр. *погарець* 'птушка ўдод' (Грынч.). — *Пагáрцаў*

ПАГАРЭЛЫ.— *Пагарэ́лаў.* Рус. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Погорелой* (Туп.). СРП *Погорелов, Погорельский*

ПАГІБ(А) 'пагібель, гібель'?, параўн. рэг. *пагіна* 'пагібель' (Нас.), рус. *погиб* 'бяда' (Даль).— *Пагіба, Пагібе́нка*

ПАГІРА, памянш. ПАГІРЭЙЧЫК параўн. літ. *pagyrà* 'пахвала' — *Пагірэ́йчык; Пагірскі*

ПАГОДА 'пагода, стан надвор'я', магчыма, 'той, які пагаджаецца, згаджаецца', магчыма, 'той, які чакае ці просіць пачакаць', параўн. рэг. *пагадзіць* 'пачакаць', *пагадзя* 'пасля, крыху пазней' (Нас.).— *Паго́дзін; Паго́дскі, Паго́цкі.* СРП *Погодин*

ПАГРАБЕЦ гл. ПОГРАБ

ПАГРАБНЫ.— *Паграбны́*

ПАГРАНІЧНЫ.— *Пагранічны*

ПАГУДА параўн. рэг. *пагудка* 'ганьбаванне, ганьба' (Нас.), *пагудзіць* 'ганьбаваць, ганьбіць' (КСЧ), укр. *погудка* 'ганьбаванне' (Грынч.), параўн. таксама рус. *погудка* 'напеў, матыў' (Даль).— *Пагу́да.* У Туп. у XV—XVI стст. *Погудка.* СРП *Погудин, Погудко*

ПАГУЛЯЙ 'той, хто любіць пагуляць, гуляка'?, параўн. таксама рус. *погуляй* 'вясёлае месца, кабак, харчэўня і інш.' (Даль).— *Пагуля́еў.* Бел. у XVII ст. *Погуляй* (БА, I, 245). СРП *Погуляев*

ПАДАБЕД 'другое снеданне звычайна ў перыяд летніх палявых работ, калі на поле выходзяць вельмі рана' (БРС, Бяльк.).— *Падабе́д, Падабе́даў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Подобед* (Туп., БА, I, 246). СРП *Подобед, Подобедов*

ПАДАЛЯК, ПАДАЛЯКА ўкр. *подоляк* 'жыхар Падолля' (Грынч.).— *Падаля́к, Падаля́ка, Падаля́кін.* Укр. у XVII ст. *Подоляк* (Туп.)

ПАДАЛЯНІН, памянш. ПАДАЛЯНЧЫК укр. *подолянин* 'жыхар Падолля' (Грынч.), магчыма, 'той, хто жыве на Падоле, на нізкім месцы'.— *Падаля́нчык*

*ПАДАМАЦЬКА, *ПАДАМОЦЬКА.— *Падама́цька, Падамо́цька*

ПАДАРВАНЫ.— *Падарва́наў*

ПАДАСІНАВІК.— *Падасінавік.* СРП *Подосиновиков*

ПАДАХВАЛ 'той, хто падхвальвае, хваліць' ці 'той, хто хваліцца'.— *Падафа́лаў* пры [хв]>[ф]

ПАДАШВА.— *Падашвá; Падашэ́ўскі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Подошовка, Падашевка* (БА, I, 246). У Туп. у XVII ст. *Подошва.* СРП *Подошвин*

*ПАДАШВЕЛЬ, *ПАДАШВЯЛЬ.— *Падашвя́леў*

ПАДБАЛОТ(Ы) 'які жыве пры балоце'? — *Падбалóтаў*

ПАДБЕЛА 'забелка, прыправа да стравы'? — *Падбéла.* СРП *?Падбельскі*

ПАДБЯРОЗКА, ПАДБЯРЭЗКА бел. бат. (Кіс.).— *Падбярóзка, Падбярэ́зка, Падбярóзкін; Падбярэ́зкі*

ПАДБЯРОЗНЫ, ПАДБЯРЭЗНЫ 'які жыве ля бяроз, пры бярэзніку, пад бярозамі'.— *Падбярóзны, Падбярэ́зны*

ПАДВЕРБНЫ 'які жыве ля вербаў, пад вербамі'.— *Падвéрбны*

ПАДВІГА.— *Падві́жанка*

ПАДВОЙСКІ ст. бел. 'чын польскай арміі ці адміністрацыі ў XVI—XVII стст.' (Нас.) з польск. *podwojski* — *Падвóйскі.* СРП *Подвойский*

ПАДВОРНЫ.— *Падвóрны*

*ПАДГОЛ.— *Падгóл, Падгóлін*

ПАДГОРНЫ 'які жыве каля гары, пад гарою'? — *Падгóрны.* СРП *Подгорный, Подгорнов*

ПАДДАНІК параўн. устар. бел. *падданы* 'прыгонны' (Нас.).— *Паддáнік*

ПАДДУБНЫ 'які жыве ля дубоў, пад дубамі'.— *Паддýбны; Паддýбецкі, Паддýбенскі*

ПАДЖАРЫ рус. *поджарый* 'сухарлявы, хударлявы' (Даль, РБС).— *Паджáры.* У Туп. у XVI ст. *Поджар.* СРП *Поджаров*

*ПАДЗЕНЬ ці *ПАДНЫ.— *Паднéвіч.* Параўн. ПАДЗІЛА

ПАДЗІЛА ад *падаць,* г. зн. 'які падае'? — *Падзі́ла.* Параўн. ПАДЗЕНЬ

*ПАДЗЯРНЯ.— *Падзярня́, Падзярнёў.* Бел. у XVI ст. *Падерня* (БА, I, 242)

ПАДКАПАЙ ад *падкапаць.*— *Падкапáеў.* СРП *Подкопаев*

ПАДКІДЫШ.— *Падкі́дыш*

ПАДКОВА 'падкова' ці 'той, хто падкоўвае'? — *Падкóва, Падкóвіч.* У Туп. у XVI ст. *Подкова*

ПАДКУР(А) 'той, хто падкурвае'.— *Падкýраў*

ПАДЛА ці ПАДЛЫ рэг. 'заняпалы'? — *Падлóў; Падлéцкі*

ПАДЛЕПА 'падліза, падліпала'?, параўн. укр. *падлепливый, підлепний* 'падліза, падліпала' (Грынч.). - *Падлéпенка, Падляпéнкін*

ПАДЛЕСНЫ 'які жыве ля лесу'.— *Падлéсны.* СРП *Подлеснов*

ПАДЛОБКА 'той, хто глядзіць з-пад ілба'? — *Падлóбка, Падлóбкін.* Бел. у XVIII ст. *Подлобка, Падлобка* (БА, І, 246)

ПАДЛОБНІК.— *Падлóбнікаў.* Параўн. ПАДЛОБКА

ПАДЛОЗНЫ 'які жыве каля лазовых зарасляў'? — *Падлóзны*

ПАДЛУЖНЫ 'які жыве каля луга'? — *Падлýжны*

ПАДМОСТКА рэг. 'падстаўка, падмосткі'.— *Падмóстка*

ПАДНЫ гл. ПАДЗЕНЬ

ПАДОБА ўкр. *подоба* 'вобраз, від, знешні выгляд', 'падабенства' (Грынч.).— *Падóба*

ПАДОБРЫ параўн. бел. *па-добраму.*— *Падóбры*

ПАДОЛ бел. 'ніжняя частка адзення' (БРС), 'прыбярэжжа, нізкае месца каля ракі' (Нас.), рус. *подол* 'перадгор'е, раўніна пад гарой' (Даль), укр. 'нізіна, нізкае месца', 'ніжняя частка жаночай сарочкі' (Грынч.).— *Падалéвіч; Падалінскі, Падóльскі*

ПАДПАВЕТНЫ 'які мае адносіны да падпаветкі, павеці'? — *Падпавéтны*

ПАДРЭЗ.— *Падрэ́з, Падрэ́зенка.* Рус. у XVII ст. *Подрез* (Туп.). СРП *Подрезов, Подрезков*

*ПАДСКОЧЫ.— *Падскóчы*

*ПАДСКРЭПНІК.— *Падскрэ́пнік*

ПАДСТРАКАЧ параўн. рус. *подстрекатель, подстрекала* 'падбухторшчык' (Даль).-- *Падстракáч*

ПАДУН.— *Падунóвіч.* Параўн. ПАДЗІЛА

ПАДУРАЖНЫ з *падаўражны* г. зн. 'які жыве каля «аўрага», каля яра, рова'? — *Падурáжны*

*ПАДУТА.— *Падýта*

ПАДХАЛЮЗА рус. *падхалюза, подхолюза* 'пралаза, праныра, прайдзісвет, прайдоха, хітры, скрытны чалавек' (Даль).— *Падхалю́зін*

ПАДЦЁЛАК.— *Падцёлкаў.* У Туп. у XV—XVI стст. *Подтелок.* СРП *Подтёлков*

ПАДЦЯРОБ гл. ПОДЦЕРАБ

ПАДШЫБЯКА параўн. рус. *подшибать* 'падбіваць', *падшибала, подшибатель* 'той, хто падбівае' (Даль.) — *Падшыбякін*

ПАДЫМКА ад *падымаць* 'той, хто падымае'.— *Падымака*

*ПАДЭЛІС.— *Падэліс*

ПАДЭРА рус. *падера, падора* 'мяцеліца з ветрам, завіруха, завея' (Даль), параўн. літ. *padẽrti* 'стаць невясёлым, асавець'.— *Падэра*

ПАЖАР, ПАЖАРКА.— *Пажарка; Пажарскі, Пажарыцкі.* У Туп. у XVI ст. *Пожарко.* СРП *Пожаров, Пожарский*

ПАЖЫВІЛА, памянш. ПАЖЫВІЛКА 'той, хто любіць ці ўмее пажывіцца'?— *Пажывілка*

ПАЖЫГАНЫ рэг. аб збанках, місках і інш. 'абпалены' (Дзярж.— М. Б.).— *Пажыган*

ПАЗ, памянш. ПАЗІК.— *Пазік.* СРП *Пазиков, Пазовский*

ПАЗАК.— *Пазакоў*

ПАЗНЯК рус. *поздняк* 'апошняе дзіця ў старых бацькоў ці дзіця, якое нарадзілася праз доўгі час пасля папярэдняга' (Даль).— *Пазняк, Позняк, Пазнякоў, Пазняковіч; Паздняк, Паздякоў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Позняк* (БА, I, 246; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Позняк, Познячко,* укр. у XVI ст. *Позняк, Позньк* (Туп.). СРП *Поздняк, Поздняков, Позняк, Позняков*

ПАЗУХА.— *Пазуха.* СРП *Пазухин*

*ПАЗЫР.— *Пазыраў*

ПАЙ.— *Пай*

ПАЙКА ўкр. 'пай, паёк, частка' (Грынч.).— *Пайкін; Пайкоўскі.* Бел. у XVII ст. *Пайко* (Туп.). СРП *Пайкин, Пайков*

*ПАКАМЕДА.— *Пакамеда*

ПАКАЦІЛА ад *пакаціць* 'пакаціць', 'паваліць, асіліць'.— *Пакацілаў.* Укр. у XV ст. *Покотило* (Туп.). СРП *Покатилов*

*ПАКЕЎШЧЫК.— *Пакеўшчык*

ПАКЛОН.— *Паклонаў; Паклонскі.* СРП *Поклонов*

ПАКЛЯК польск. *paklak* 'грубае нізкага гатунку сукно' (Гарб.), параўн. укр. *покляк(ну)ти* 'схіліцца, нагнуцца' (Грынч.).— *Пакляк*

ПАКОРНЫ.— *Пакорны.* СРП *Покорнов*

ПАКРЫШКА.— *Пакрышка, По́крышка.* СРП *Покрышкин*

ПАКУЛА ад *куляць?* — *Паку́лаў*

ПАКУЛЬНЯ, ПАКУЛЕНЬ літ. *pakulnis* 'каблук', *pakulinis* 'зроблены з паклі'.— *Пакульне́віч*

ПАКУРА літ. *pakurà* 'топка', магчыма, ад *пакурыць*.— *Паку́ра*

ПАКУША рэг. 'проба на смак якой-небудзь ежы, каштаванне' (Нас.), ад 'паспрабаваць, пакаштаваць'.— *Паку́шка*

ПАЛАВІНА, памянш. ПАЛАВІНКА.— *Палавінка, Палаві́нкін; Палаві́нскі.* СРП *Половинкин*

ПАЛАВЫ, памянш. ПАЛАВОК, ПАЛАВЕЦ бел. (аб масці каня, каровы) 'жаўтаваты са светлымі лапінамі, светлабуры' (БРС), укр. *половий* тое ж (Грынч.). — *Палавы́; Палаўко́ў; Палаве́ц, Палаўцо́ў.* Бел. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Половец* (Туп.)

*ПАЛАГУТА. — *Палагу́та.* СРП *Палагутин, Полагутин*

*ПАЛАЖАЙ.— *Палажа́й*

ПАЛАЖЭНЕЦ.— *Палажэ́нец*

ПАЛАЗНІК рэг. рус. *полозник* 'той, хто робіць палазы' (Даль).— *Палазні́к*

ПАЛАЗНЯК рус. *полозняк* 'матэрыял, прыгодны на палазы' (Даль).— *Палазня́к*

ПАЛАМАР рэг. 'панамар' (Нас.), укр. *паламарь* тое ж, *паламарчук* 'малады панамар' (Грынч.).— *Паламарчу́к.* Бел. у XVIII ст. *Паламар* (БА, I, 246). Параўн. ПАНАМАР

ПАЛАТКА.— *Пала́тка*

ПАЛАШАВЕЦ з в. Палашава.— *Палашаве́ц*

ПАЛАЧАНІН з г. Полацка.— *Палача́нін.* Бел. у XVI ст. *Полочанин* (БА, I, 247)

ПАЛЕЙ рус. назва расліны.— *Пале́й, Пале́енка.* Бел. у XVII ст. *Палейко* (Туп.). СРП *Палеев*

ПАЛЕНІК ад *пале́на* ці *па́лены?* — *Пале́нік.* СРП *Поленов, Поленин* і *Пален, Паленов*

*ПАЛЕР.— *Па́лер*

ПАЛЕСКІ.— *Пале́скі*

*ПАЛЕХ.— *Пале́х.* Бел. у XVI—XVII стст. *Палешко, Полешка* (Туп.). СРП *Полехов, Полехин*

ПАЛЕЦ, памянш. ПАЛЬЧЫК.— *Пальчо́нак; Па́льчык; Пальчэ́ўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Пальчик* (Туп.,

БА, I, 242). Укр. у XVI—XVII стст. *Пальчик* (Туп.). СРП *Пальчик, Пальчиков, Пальцев, Пальчук*

ПАЛІВАНЫ.— *Палівáнаў*. СРП *Поливанов, Поливановский*

ПАЛІВАЧ 'той, хто палівае'.— *Палівáч, ?Палявáч* пры [і]>[я]

ПАЛІВОДА ўкр. *паливода* 'сарві-галава, вісус, гарэза' (Грынч.)— *Палівóда, ?Палявóда* пры [і]>[я]. СРП *Поливод*

*ПАЛІТЫКА.— *Палітыка, Паліціка* пры [т]>[ц'], *Палетыка* пры [і]>[е]. Бел. у XVIII ст. *Политыка* (БА, I, 247). Укр. у XVII ст. *Политыка* (Туп.). СРП *Политыкин*

ПАЛІЦА.— *Палíцын*. Бел. у XVI ст. *Палица* (Туп.). СРП *Палицын, Полицын*

*ПАЛІЦЕНЬ.— *Палітнёў*

*ПАЛІКША.— *Палíкша*

*ПАЛІША.— *Палíшын*

ПАЛКА.— *Пáлкін*. СРП *Палкин, Палочкин*

ПАЛОВІК параўн. рэг. *палавік* 'нявеянае збожжа, збожжа з мякінай' (Нас.), рус. *половик* 'палавіна' (Даль), укр. *половик* 'парода ястраба' (Грынч.).— *Палóвікаў*. СРП *Половиков*

ПАЛОЙКА рэг. 'жменя часанага льну' (Сл.— М. Б.), 'ручайка льну' (Стэц.). — *Палóйка*. Параўн. ПАЛУЙКА

ПАЛОНІК.— *Палóнік*

ПАЛОННІК.— *Палóннікаў*. СРП *Полонников*

ПАЛОСА, памянш. ПАЛОСІК.— *Палóсін; Палóсікаў*. СРП *Палосин, Полоскин*

ПАЛОЎНІК рус. *половник* 'апалонік, разліўная лыжка' (Даль), укр. *половник* 'месца, дзе ссыпаюць палову, мякіну' (Грынч.).— *Палóўнік, Палóўнікаў*. СРП *Половников*

ПАЛТАВЕЦ з Палтавы.—*Палтáвец, Палтáўцаў*. СРП *Полтавцев*

*ПАЛТО.— *Палтó*

ПАЛУБА бел., рус., укр. 'карабельная палуба', рус. 'страха, столь, насціл' (Даль), укр. 'павозка са стрэшкай, з будай', 'стрэшка, крышка вулля', 'крыты столік на базары', 'дуплісты пень', 'пустата, упадзіна' (Грынч.).— *Палубéнка*

ПАЛУБЕЦ укр. 'павозка са стрэшкай', 'стрэшка, крышка вулля', 'крыты столік на базары' (Грынч.).— *Палубéц*

ПАЛУБІСАК параўн. укр. *полубіс* 'паўчорт, паўчалавек' (Грынч.).— *Палубісак*

*ПАЛУВОРАК.—*Палувóрчанка*

ПАЛУГОДАК 'паўгодак'.— *Палугóдкаў*

ПАЛУДА.— *Палýда.* Бел. у XVII ст. *Палуда* (БА, I, 247). СРП *Полудин*

ПАЛУЙКА, памянш. ПАЛУЙЧЫК рэг. 'жменя льну пасля пярвічнай апрацоўкі' (Нас.), 'палавіна квашанай капуснай галоўкі' (КСЧ), рус. *палуйка* 'дубовая загатоўка для дна бочкі' (Даль).— *Палýйка, Палýйчык,* магчыма, ад УІ *Полиевкт,* параўн. рус. смал. *Полýйко<Полиевкт* (Дабр.). Бел. у XVI—XVII стст. *Полуйко, Полуй* (БА, I, 247). Параўн. ПАЛОЙКА

ПАЛУКА ўкр. *палука* 'заліўны луг, поплаў', 'паўастравок, утвораны загібамі ракі' (Грынч.).— *Палýчанка, Палýчанкін*

ПАЛУКАР.—*Палукáраў,* магчыма, ад УІ *Палукар<Поликарп.* СРП *Полукаров*

ПАЛУКОШКА 'палукашак'.— *Палукóшка*

*ПАЛУЛЕГА.— *Палулéга*

*ПАЛУЛЕХ.— *Палулéх*

ПАЛУПА ад *палупіць, палупіцца.*— *Палупéнка*

ПАЛУХА 'палавіна'? — *Палýха, Палýхін.* СРП *Палухин*

ПАЛЦІННІК рус. *полтинник* 'паўрубель'.— *Палцінікаў*

ПАЛЫКА 'той, хто многа п'е'?, параўн. рэг. *палыкаць* 'выпіць, выхлябтаць', *лыкаць* 'піць' (Нас.).— *Палы́ка*

ПАЛЫН, ПАЛЫНЬ.— *Палы́н, Палы́нь; Палы́нскі.* СРП *Полынов*

*ПАЛЬЧЭХ.— *Пальчэ́х*

ПАЛЮТА параўн. рэг. *палютка* 'палавіна капуснай галоўкі' (Вешт.).— *Палю́цін*

ПАЛЮХ, памянш. ПАЛЮШЫК бел. *палюхі* 'клёцкі з дранай бульбы', 'клёцкі з грэцкай мукі' (Вешт.), укр. *палюх* 'палец', 'вялікі палец' (Грынч.).— *Палю́х, Пóлюх* пры пераносе націску, *Палюховіч; Палюшык*

ПАЛЯВАЧ ад *паляваць?* — *Палявáч.* Параўн. ПАЛІВАЧ

ПАЛЯВЕЦ рэг. 'палявы сторож' (КСЧ).— *Палявéц, Паляўцóў; Паляўчýк*

ПАЛЯВОДА.— *Палявóда.* Параўн. ПАЛІВОДА

ПАЛЯВОК.— *Паляўкóў*

ПАЛЯВЫ, памянш. ПАЛЯВОК, ПАЛЯВЕЦ.— *Палявы́; Паляўкóў; Палявéц, Паляўцóў, Паляўчýк.* Бел. у XVIII ст. *Полевой.* (БА, I, 247). СРП *Полевой, Полевов.* Параўн. ПАЛЯВЕЦ, ПАЛЯКОЎ

*ПАЛЯВЭЧКА.— *Палявэ́чка*

ПАЛЯГОШКА 'палягчэнне, аблягчэнне'?, параўн. *палёга* 'аблягчэнне' (Нас.), магчыма, таксама 'той, хто любіць паляжаць'.— *Палягóшка, Паліго́шка* пры [я]>>[і]

ПАЛЯК, памянш. ПАЛЯЧОК.— *Паля́к, Палякóў, Палякéвіч, Палячэ́нка; По́ляк; Палячóк; Палячкóў.* Бел. у XVII ст. *Поляк* (БА, I, 247). Рус. у XVII ст. *Поляк* (Туп.). СРП *Поляк, Поляков, Полякович, Полякин, Поляковский, Поляченко, Полячков, Поляцкий*

ПАЛЯКШАНЫ з *палягчаны.*— *Палякшáнаў*

*ПАЛЯЛЕЙ.— *Палялéй.* Бел. у XVII ст. *Полелей* (БА, I, 247)

ПАЛЯНІН, памянш. ПАЛЯНОК 'той, хто пражываў у палявой бязлеснай мясцовасці'? — *Паля́нін; Палянóк; Паля́нскі.* Рус. у XVI—XVII стст. *Полянин, Полянинко* (Туп.). СРП *Полянин, Полянинов, Полянский*

ПАЛЯНІЦА рэг. *паляніца* 'булачка з яравой мукі' (Нас.), 'невялікая прадаўгаватая булка белага хлеба' (Бяльк.), 'перапечка з хлебнага цеста' (Вешт.), укр. *паляниця* 'прэсная перапечка' (Грынч.).— *Паляні́цын*

ПАЛЯТАЙ рус. *полетай* 'жвавы, быстры, рухавы' (Даль.).—*Палятáй. ?Паліта́й* пры [я]>[і]. Рус. у XVII ст. *Полетай* (Туп.). СРП *Полетаев*

ПАЛЯЦІЛА.— *Паляці́ла.* Параўн. ПОЛЕТАЙ

ПАЛЯШУК, ПАЛЯШЧУК 'жыхар Палесся'.— *Паляшýк; Паляшчýк.* Бел. у XVI ст. *Полешук* (Туп.)

ПАМАГАЙ 'той, хто памагае'?— *Памагáеў.* У Туп. у XVI ст. *Помогайко.* СРП *Помогаев*

ПАМАЗОК.— *Памазкóў.* СРП *Помазков*

*ПАМАЛЕЙКА.— *Памалéйка*

ПАМЕТА, памянш. ПАМЕЦЬКА.— *Памéцька*

ПАМІЛА ад *памілаваць?— Памі́ла.* У Туп. у XVII ст. *Помилко*

ПАМІН рэг. 'памінанне' (Нас.), рус. і ўкр. *помин* тое ж (Даль, Грынч.).— *Памінéнка*. СРП *Поминов*

ПАМЫТЫ, памянш. ПАМЫТКА ад *памыць?— Памы́тка*

*ПАМЯЛА.— *Памя́лаў*. СРП *Помялов, Помяловский*

ПАМЯЦІХА.— *Памяціха*

ПАН, памянш. ПАНОК, ПАНЬКО.— *Па́наў, Панóў, ?Па́нін; Панóк, Панкóў, Панкéвіч, Па́нчанка; Панькó, Панькóў*. Бел., рус., укр. у XV—XVII стст. *Пан, Панок* (Туп.). СРП *Панов, Панин, Панкевич, Панков, Панченко, Панченков, Паньков, Панчук*

ПАНАМАР, памянш. ПАНАМАРЭЦ, ПАНАМАРОК.— *Панамарóў, Панамарэ́нка; Панама́рцаў; Панамарчу́к*. Рус. у XVII ст. *Пономарек* (Туп.). СРП *Понамарёв, Панамарёв, Пономарёв, Пономаренко, Пономарьков*

ПАНАРАД.— *Панара́д*

*ПАНГЛІШ.— *Пангліш*

*ПАНЕДА, памянш. ПАНЕДЗЬКА.— *Панéдзька*

ПАНІ.— *Па́нін*

*ПАНІЗА.— *Панізóвіч*

*ПАНІЗНІК.— *Пані́знік*

ПАНІМАТКА ўкр. *паніматка* 'маці, пані матка' — ветлівы зварот да старэйшых жанчын (Грынч.). — *Паніма́тка*

ПАНІШКА 'дачка пана'?, параўн. *каваль — кавалішка*.— *Пані́шка*

ПАНКАВЕЦ з в. Панкі, Панкова.— *Панкавéц*

ПАНОВА 'абноўка, нешта новае', параўн. рус. *поновка* 'абноўка' (Даль).— *Панóвіч*. Параўн. СРП *Пановкин*

*ПАНОТА, памянш. ПАНОТЧЫК.— *Панóтчык*

*ПАНТАК.— *Панта́к*, магчыма, ад УІ *Пантелей*

ПАНТАЛОНЫ.— *Панталóнаў*

ПАНТОПЕЛЬ рэг. *пантофель* 'туфель' (Нас.).—*Пантаплёў*

*ПАНТУС, *ПОНТУС, *ПУНТУС.— *Па́нтус; Пóнтус; Пу́нтус*

*ПАНУШКА.— *Па́нушкін*, магчыма ад УІ *Пантелей*. Рус. у XVII ст. *Панушко* (Туп.)

ПАНЫШ, памянш. ад *пан?— Па́ныш*. СРП *Панышев*

ПАНЬКО параўн. укр. *панькати* 'няньчыць' (Грынч.).— *Панькó, Панькóў*. Параўн. ПАН

ПАНЯК.— *Панякоў.* Параўн. ПАНЫШ, ПАНЬКО

ПАНЯТЫ.— *Паняты; Панятоўскі*

*ПАПАКУЛЬ.— *Папакуль*

*ПАПЕЙКА.— *Папейка*

ПАПЕРНЫ ад *папера?— Паперны.* СРП *Папернов*

ПАПІХА рэг. 'пападдзя', магчыма, 'той, хто папіхае ці той, каго трэба папіхаць, застаўляць што-небудзь рабіць'.— *Папішын*

ПАПЛАЎНЫ ст. рус. *паплавьныи* 'які плавае, не тоне' (Ср.), магчыма, 'які мае адносіны да поплава, жыў на поплаве'?— *Паплаўны*

ПАПЛЁЎКА рус. *поплёвка* 'вялікая пакаёвая муха', 'дробная рыба, асабліва ёрш' (Даль), смал. 'плотка' (Дабр.).— *Паплёўка*

ПАПЛЫКА параўн. рэг. *папліць* 'марудна, павольна працаваць', *папля* 'маруда' (Нас.), укр. *папляти* 'невыразна гаварыць, мямліць' (Грынч.).— *Паплыка*

ПАПРУГА.— *Папруга, Папружанка.* СРП *Папружук*

ПАПСУЙ 'той, хто псуе'?— *Папсуй, Папсуеў, Папсуевіч*

ПАПУША.— *Папуша.* СРП *Папушин*

*ПАПЦЮХ.— *Папцюх*

ПАПЫРКА рус. *попырка* '(аб карове) баданне', 'бегатня, беганіна', 'штуршкі, тумакі' (Даль).— *Папырка*

ПАРА, памянш. ПАРЫК.— *Парыч; ?Парык.* Бел. у XVII ст. *Пара* (Туп.)

ПАРАБАК.— *Парабковіч*

ПАРАДА.— *Парада*

ПАРАДНІК 'той, хто дае парады'?— *Параднік*

*ПАРАДНЯ.— *Парадня*

*ПАРАЙ.— *Парай*

*ПАРАК.— *Паракевіч*

*ПАРАСЕЙ.— *Парасей*

*ПАРАСКУН.— *Параскун*

ПАРАХАЎНІК.— *Парахаўнік, Парахоўнік*

ПАРАХНЯ.— *Парахня, Парахневіч*

ПАРАХОНЬ, памянш. ПАРАХОНЬКА рэг. 'парахня' (Бяльк.).— *Парахонька.* Параўн. ПОРАХАНЬ

ПАРАШОК.— *Парашкоў.* СРП *Порошков*

ПАРКАЛА 'той, хто поркае, поркаецца'? — *Паркалаў*

ПАРНЫ 'які ўваходзіць у пару, парны да чаго'.— *Парневіч; Парніцкі, Парноўскі.* СРП *Парнов*

ПАРОМ, памянш. ПАРОМЧЫК. — *Паро́мчык.* СРП *Паромов*

ПАРОША.— *Паро́шын.* Рус. у XVI ст. *Пороша* (Туп.). СРП *Порошин*

ПАРТА 'школьная лаўка' укр. 'жаночы галаўны ўбор' (Грынч.).— *Па́рцін.* СРП *Партин*

ПАРТАЧ.— *Парта́ч*

*ПАРТУС.— *Па́ртус*

ПАРТНЫ рэг. 'кравец'.— *Партны́, Партно́ў; Партно́ўскі.* Бел. у XVIII ст. *Партны* (БА, I, 248). СРП *Портнов, ?Портный*

ПАРТЫКА параўн. бел. рэг. *партычка* 'вялікі кусок хлеба' (Вешт.), польск. *partyka* тое ж (Карл.).— *Парты́ка.* Параўн. бел. у XVI ст. *Партека* (БА, I, 242)

ПАРУБАЙ ад рэг. *парубаць* 'пасекчы' (Нас.), рус. *порубать* (Даль), укр. *порубати* (Грынч.).— *Паруба́й*

ПАРУКА рус. смал. *порука* 'паручыцельства' (Дабр.).— *Пару́каў*

*ПАРУЛЬ 'той, хто пора ці порацца'?— *Пару́ль*

ПАРУС.— *Па́русаў.* У Туп. у XV ст. *Парус,* у XVI ст. *Паруска*

ПАРХ, ПАРША, памянш. ПАРШЫК параўн. рэг. *пархі* 'парша', 'усякая нечыстота', 'пэйсы, доўгія валасы на вісках', перан. 'беднасць, жабрацтва' (Нас.).— *Паршо́нак; Паршу́к; Па́ршыкаў; Паршуко́ўскі.* Бел. у XVII ст. *Парша* (БА, I, 243). Туп. у XVII ст. *Парша.* СРП *Паршин, Паршенков, Паршиков*

ПАРХАТЫ, памянш. ПАРХАТОК, ПАРХОЦІК.— *Пархато́к; Пархо́цік.* Параўн. ПАРХ

*ПАРХАЦ.— *Парха́ц*

ПАРХУН ад рус. *пархать?— Парху́н.* СРП *Пархунов.* Параўн. ПАРХУДЬ

ПАРХУТА.— *Парху́та, Парху́ціч; Парху́цкі.* Параўн. ПАРХУЦЬ

ПАРХУЦЬ параўн. рэг. *пархуцька* 'паршывец' (КСЧ).—*Парху́ць, Парху́ціч; Парху́цкі*

ПАРЦЯНКА рэг. 'ануча' (Дзярж. М. Б.), рус. *портянка* тое ж (Даль), укр. *портянка* 'сукно з асновай з пяньковых нітак' (Грынч.).— *Парця́нка, Парця́нкін.* Бел. і ўкр. у XVII ст. *Портянка* (Туп.). СРП *Портянкин*

ПАРЦЯННІК.— *Парця́ннікаў.* СРП *Портянников*

ПАРЦЯНЫ.— *Парця́ны, Парця́наў*

ПАРШУК рэг. 'парсюк', літ. *paršiùkas* 'парася', рус.

паршук 'паршывец' (Даль).— *Паршу́к; Паршуко́ўскі.* Параўн. ПАРХ

ПАРШУТА 'той, хто мае паршы, паршывы'?— *Паршу́та.* Параўн. ПАРХ

ПАРЭЙКА параўн. літ. *pareigá* 'доўг, абавязак'.— *Парэ́йка*

ПАРЭКА.— *Парэ́чын*

ПАРЭПКА параўн. бел. *парэпацца* 'патрэскацца', *парэпаны* 'патрэсканы' (БРС).— *Парэ́пка*

ПАС, памянш. ПАСІК 'папруга' (Нас., БРС).— *Пасе́віч; Па́сікаў.* СРП *Пасов, Пасенков*

ПАСАВЕЦ з в. Пасы, Пасава.— *Пасаве́ц*

ПАСАГ.— *Паса́х* пры [г]>[х]

ПАСЕДА, памянш. ПАСЕДЗЬКА 'той, хто любіць пасядзець, сядун'?— *Пасе́дзька*

ПАСЕКА.— *Па́сека, Па́секін.* Укр. у XVI ст. *Пасека* (Туп.)

ПАСКА рэг. 'вялікдзень, пасха' (КСЧ).— *Па́ска.* Бел. у XVII ст. *Паска* (Туп.)

ПАСКАЛЬ параўн. літ. *paskalá* 'чутка, плётка'.— *Паска́ль*

*ПАСКАР.— *Паскарэ́нка*

ПАСКОННЫ рус. *посконный* 'зрэбны, з канапель' параўн. рэг. *пасканніна* 'зрэбнае палатно' (Нас.).— *Пасуко́нны*

ПАСКРОБКА параўн. рэг. *паскрэбак* 'булачка хлеба ці праснак з астаткаў цеста', 'апошняе дзіця ў сям'і (Дзярж.— М. Б.).— *Паскро́бка*

ПАСЛЕД.— *Пасле́д, Паслядо́віч*

ПАСЛЕДНІ рус. *последний* 'апошні'.— *Пасле́дні*

*ПАСМІЦЮХА.— *Пасміцю́ха*

ПАСМУРАЦ параўн. рус. *пасмурный* 'пахмурны, хмуры'— *Па́смурцаў*

ПАСПЕЛЫ.— *Паспе́лаў.* Рус. у XVI—XVII стст. *Поспелой, Поспел, Поспелко* (Туп.). СРП *Поспелов*

ПАСРЭДНІК.— *Пасрэ́днікаў*

ПАСТАЛЫ бел. 'скураныя лапці' (БРС), рус. *постолы* тое ж (Даль), укр. *постіл* тое ж (Грынч.).— *Пасто́л; Пасталю́к.* СРП *Постолов, Постоловский*

ПАСТАРНАК, ПАСТАРНЯК, ПАСЦЯРНАК.— *Пастарна́к; Пастарня́к.— Пасцернако́віч; Пасцярна́цкі.* Бел. у XVIII ст. *Пастарнак* (БА, I, 243). СРП *Пастернак, Пастернацкий*

ПАСТАЯЛКА рэг. 'прэснае малако' (Нас.), рус. смал. *постоялка* тое ж (Дабр.), 'пастаялец, наймальнік памяшкання' (Даль).— *Пастая́лка.* Бел. у XVII ст. *Постоялко* (БА, I, 248; Туп.)

ПАСТОЙ.— *Пасто́еў.* У Туп. у XVI ст. *Постой.* СРП *Пастоеў*

*ПАСТРОН.— *Пастро́н*

ПАСТУХ, памянш. ПАСТУШОК.— *Пастухо́ў, Пастухо́віч, Пастушэ́нка; Пастушу́к; Пастушык; Пастухоўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Пастух* (БА, I, 243). СРП *Пастухов, Пастушков, Пастуховский*

*ПАСЦЕР літ. *pasterti* 'акамянець, змяртвець', 'адубець, змерзнуць'.— *Пасцяру́к*

ПАТАЙ рэг. *патай* 'тайна' (Нас.), рус., укр. *потай* тое ж (Даль, Грынч.).— *Патае́нкаў.* СРП *Потаюк*

*ПАТАЛЕЙ.— *Патале́й*

*ПАТАЛЕТА.— *Патале́та*

*ПАТАЛУЙ.— *Паталу́еў*

ПАТАРОЧА.— *Патаро́ча.* Бел. у XVII ст. *Поторочa* (БА, I, 248). СРП *Поторочин*

ПАТАСКАЙ ад рус. *потаскать, потаскаться* 'пацягаць, пацягацца'.— *Патаска́еў*

ПАТАШ, памянш. ПАТАШОК, ПАТАШКА.— *Паташо́ў; Паташко́ў; Пата́шка.* СРП *Поташев, Поташов, Поташин*

ПАТАШНІК 'той, хто робіць паташ ці патаку'.— *Па́ташнікаў.* СРП *Поташник, Поташников*

*ПАТЛІС.— *Па́тліс*

*ПАТОНЯ.— *Пато́ня*

*ПАТРУБЕЙКА.— *Патрубе́йка*

ПАТРЫМАЙЛА ад *патрымаць.*— *Патрыма́йла*

ПАТРЭБА, памянш. ПАТРЭБКА.— *Патрэ́бка.* Бел., укр. у XVII ст. *Потреба* (Туп.)

ПАТУПЧЫК ад *патупіць?*— *Пату́пчык*

ПАТУРАЙ 'той, хто патурае'?—*Патура́й*

ПАТЫК.— *Патычу́к*

ПАТЫЛКА рус. смал. *потылка* 'патыліца' (Дабр.).— *Паты́лка, Паты́лкін*

ПАЎЗА.— *Па́ўза*

ПАЎКША параўн. літ. *paũksti* 'грызці'.— *Па́ўкшын*

ПАЎНІЦА бел. *поўніца* 'усякая поўная мера' (Нас.), укр. *повница* 'поўная пасудзіна' (Грынч.)— *Паўніца*

*ПАЎРАК.— *Паўрако́ў*

*ПАУС.— *Паўс*

ПАЎТАРАК, ПАЎТАРАКА, ПАЛТАРАКА бел. *паўтарак* 'прадмет у паўтара памеры' (БРС), укр. *півторак* 'усё мераю ў паўтара' (Грынч.), магчыма, таксама ад *паўтараць*, г. зн. 'той, хто паўтарае'.— *Паўтара́к; Паўтара́ка; Палтара́ка; Паўтара́цкі, Палтара́цкі*

ПАЎТАРАН.— *Паўтара́н.* У Туп. у XVI ст. *Полторан.* Параўн. ПАЎТАРАК

ПАЎХЛЕБ.— *Паўхлёб, Паўхлёбаў*

ПАЎШОК, ПАЎШЭЦ гл. ПОЎХ

ПАХАДНЯ параўн. *паходня* 'факел' (БРС).— *Пахадня́*

ПАХАЛКА рус. жарт. 'саха ці плуг' (Даль).— *Паха́лка*

*ПАХАН.— Паха́наў

*ПАХАПЕНЬ.— *Пахапе́нь*

*ПАХІЛКА.— *Пахі́лка.* Бел. у XVI ст. *Пахилко* (Туп.)

*ПАХІРКА.— *Пахі́рка*

ПАХНО рэг. 'непрыемны пах; тое, што непрыемна пахне' (Нас.).— *Пахнёвіч*

ПАХОД.— *Пахо́даў*

ПАХОЛАК бел. (часцей у мове шляхты) 'сялянскі хлопец' (Нас.), рус. заходн., укр. *пахолок* 'хлопец', 'батрак, работнік, слуга' (Даль, Грынч.), польск *pachołek* 'слуга' (Карл.).— *Пахо́лак, ?Пахо́лка, Пахо́лкін*

ПАХУН ад *пахаць* 'араць'?— *Пахуно́ў*

*ПАХУТА, памянш. ПАХУТКА.— *Паху́та, Паху́тка,* магчыма, ад УІ *Пахомий* (БА, I, 135)

ПАЦ рэг. 'пацук' (Дзярж.— М. Б.), рус. тое ж (Даль).— *Пац, Пацэ́віч, Пацэ́нка; Пацо́ўскі,* магчыма, ад УІ *Ипатий* (БА, I, 90)

ПАЦАЙ, памянш. ПАЦАЙКА.— *Паца́й; Пацайко́віч.* Параўн. ПАЦ

ПАЦАЛУЙ рэг. 'пацалунак'.— *Пацалуёнак.* Бел. у XVI ст. *Поцелуй* (БА, I, 248). СРП *Поцелуев*

ПАЦАЛУЙКА рэг. 'той, хто любіць цалавацца' (Нас.), укр. *поцілуйко* тое ж (Грынч.).— *Пацалу́йка*

ПАЦАПНЯ.— *Пацапня́*

ПАЦЕХА.— *Паце́хін, Паце́шанка.* Бел. у XVI ст. *Потеха* (БА, I, 248). Рус. у XVI—XVII стст. *Потеха, Потешка* (Туп.). СРП *Потехин, Потешкин*

ПАЦЁМКА рэг. *пацёмкі* 'цемната, цемра' (Дзярж.— М. Б.).—*Пацёмкін*. Бел. у XVIII ст. *Пацёмка* (БА, I, 248). СРП *Потёмкин*

ПАЦЁС, памянш. ПАЦЯСОК рэг. 'столь' (ДАБМ, Карта № 228), рус. *потес* 'меткі на дрэвах, засечкі' (Даль).— *Пацяско́ў*

*ПАЦІПА, памянш. ПАЦІПКА параўн. рус. *потипать* 'пашчыпаць, пакусаць, падзяўбці каго' (Даль).— *Паціпка*

ПАЦКА. — *Па́цка, Пацке́віч*. СРП *Пацкин*. Параўн. ПАЦ, ПАЦАЙ

ПАЦУК.— *Пацу́к, Пацуке́віч, Пацучэ́нка*. Бел. у XVI ст. *Пацук* (БА, I, 243). СРП *Пацук*

*ПАЦУЛЯН.— *Пацуля́н*

*ПАЦЫКАЙЛА, памянш. ПАЦЫКАЙЛІК 'той, хто цыкае на другіх'?— *Пацыка́йлік*

*ПАЦЫЛА.— *Пацы́ла*

*ПАЦЫНА, памянш. ПАЦЫНКА.— *Пацы́на; Пацы́нка*. Бел. у XVII ст. *Пацынка* (Туп.)

*ПАЦЭЙ, памянш. ПАЦЭЙКА.— *Пацэ́й, ?Пацые́нка, ?Пацыёнак, ?Пацые́нак; Пацэ́йка*. Параўн. ПАЦ, ПАЦАЙ

ПАЦЯРАЙЛА 'той, хто губляе'— *Пацяра́йла*

ПАЦЯРУХА.— *Пацяру́ха, Пацяру́хін*

*ПАЦЯЦЮНЬКА параўн. рус. *патетюй* 'неразгаворлівы чалавек' (Мельн.).— *Пацяцю́нькін*

*ПАЧАБУТ, *ПАЧАБЫТ.— *Пачабу́т, Пачыбу́т; Пачабы́т*

*ПАЧАСУЙ.— *Пачасу́й*

ПАЧАТУХА.— *Пачату́хін*

ПАЧКАЙ ад *пачкаць* 'пэцкаць', г. зн. 'той, хто пэцкае' ці 'пэцкаль, дрэнны работнік'.— *Па́чкай*

ПАЧКО. — *Пачко́, Пачко́ўскі*. Параўн. ПАЧКАЙ. СРП *Пачковский*

ПАЧОПКА параўн. *почапка* 'вяровачка для падвешвання' (БРС), 'дужка вядра' (Дзярж.— М. Б.), рус. *почепка* 'вяровачка для падвешвання' (Даль), укр. *почіпка* 'вяровачка пры калысцы' (Грынч.).— *Пачо́пка*

ПАЧУЙКА ад *пачуць*, г. зн. 'той, хто ўсё чуе, ведае ўсе навіны'?— *Пачу́йка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Почуйко* (БА, I, 248)

ПАЧЫНАК.— *Пачы́нак*. СРП *Починков*

ПАЧЫНАЛА рэг. 'пачынальнік велікоднай песні ў валачобнікаў' (Дзярж.— М. Б.).— *Пачына́лаў*

ПАШНІК рус. *пашник* 'селянін, земляроб' (Даль).— *Па́шнікаў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Пашник* (БА, I, 243)

ПАШТОВЕЦ 'той, хто служыць на пошце'.— *Паштаўцо́ў*

ПАШУН ад *пахаць* 'араць'?— *Пашу́н*, магчыма, ад УІ *Павел*

ПАШЫВАЧ укр. *пошивач* 'майстар, які крые стрэхі саломай' (Грынч.), магчыма, 'той, хто шые, кравец'?— *Пашыва́ч*

*ПАШЭКА, памянш. ПАШЭЧКА.— *Пашэ́чка*, магчыма, ад УІ *Павел*

*ПАШЭРСНІК.— *Пашэ́рснік*

*ПАШЭТКА.— *Пашэ́ткін*

ПЕВЕНЬ.— *Пе́вень, Пе́ўнеў, Пяўнёў; Пі́вень; Пі́венскі*. Бел. у XVII ст. *Певень* (БА, I, 243). У Вільні ў XVI ст. *Певень* (Туп.). СРП *Певнев*

*ПЕДАШ літ. *pėdas* 'сноп'.— *Пе́даш*

*ПЕДЗЬ.— *Педзь*

*ПЕЗА, памянш. ПЕЗІК.— *Пе́зік*. Бел. у XVIII ст. *Пезик* (БА, I, 243)

*ПЕЙГАН.— *Пейгано́віч*

ПЕКАР, памянш. ПЯКАРЧЫК.— *Пе́кар, Пекарэ́віч; Пяка́рчык; Пяка́рскі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Пекар* (БА, I, 243). СРП *Пекарь, Пекарев, Пекарский*

ПЕКЛА.— *Пяклёнак*, магчыма, ад жан. УІ *Пёкла*<<*Фёкла*

*ПЕКУН.— *Пе́кун*

ПЕНТАЛЬ, ПЕНТЛЯ параўн. польск. *pętal* 'вузел', *pętla* 'пятля, пецелька' (Карл.).— *Пе́нталь, Пе́нтлін*

ПЕНЦЮХ рэг. *пянцюх* 'цурбан, кусок бервяна', 'таўстун' (Нас.), рус. *пентюх* 'жывот, бруха, пуза, страўнік' (Даль).— *Пе́нцюх*

ПЕНЬ, памянш. ПЯНЁК, ПЯНЬКО, ПЕНЧЫК.— *Пянько́ў; ?Пянко́* пры [н']>[н]; *Пе́нчык; Пянько́ўскі*. Бел., укр. у XVI ст. *Пенько* (Туп.). СРП *Пеньков, Пеньковский*

ПЕНЯЗЬ, памянш. ПЕНЯЗЁК, ПЕНЯЗІК устар. 'набойка' (Нас.), рус. 'шэляг, чаканеная бляшка, грошы' (Даль), укр. *пінязь* 'манета ў 1/2 крэйцэра', мн. 'грошы' (Грынч.).— *Пе́нязь, Пе́нясь* пры [з']>[с']; *Пенязько́ў;*

Піня́зік пры [е]>[і]. Укр. у XV—XVII стст. *Пинязко, Пенязек* (Туп.). СРП *Пенязев*

ПЕРАБЕЙНОС.— *Перабейно́с.* Укр. у XVII ст. *Перебейнос* (Туп.)

ПЕРАВАЛ.— *Перава́лаў.* СРП *Перевалов*

ПЕРАВОЗНІК 'перавозчык'. — *Перавóзнікаў.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Перевозник* (БА, I, 243). У Туп. у XV ст. *Перевозник.* СРП *Перевозников*

*ПЕРАВЫША.— *Перавы́шын*

ПЕРАГОДА параўн. рэг. *перагадзіць* 'перачакаць' (Нас.), укр. *перегодити* тое ж (Грынч.).— *Перагóда*

ПЕРАГОНЕЦ з в. Перагоны.— *Перагóнцаў*

ПЕРАГУД ад *перагусці, перагудзець?*— *Перагу́д, Перагу́т* пры [д]>[т]. Бел. у XVII ст. *Перегуд* (Туп.). СРП *Перегудов*

ПЕРАД, памянш. ПЕРАДОК.— *Перадкóў*

ПЕРАДНЯ гл. ПЯРЭДНЯ

ПЕРАЛОМ.— *Паралóмаў*

*ПЕРАМАТКА.— *Перама́тка*

ПЕРАПЕЧА 'перапечка'. — *Перапе́чка; Перапе́цкі.* Бел. у XVI ст. *Перапеча* (БА, I, 244). Рус. у XV ст. *Перапеча* (Туп.). СРП *Перепечин, Перепеченко*

ПЕРАПЕЧКА.— *Перапе́чка.* Бел. у XVIII ст. *Перапечка* (БА, I, 244)

ПЕРАПЁЛКА.—*Перапёлка, Перапёлкін.* Бел., укр. у XVII ст. *Перапелка* (БА, I, 244; Туп.). СРП *Перепёлкин*

*ПЕРАПЯНДЗЮЛЬКА.— *Перапяндзю́лькін.* Параўн. СРП *Перепендев*

ПЕРАПЯЧАЙ 'перапечаны' ці 'падобны на перапечку'?— *Перапяча́еў.* СРП *Перепечаев*

ПЕРАСАДЗЬКА 'той, хто перасаджвае'? — *Перасáдзька*

ПЕРАСВЕТ рус. *пересвет* 'перагаворы'? (Даль).— *Перасве́таў.* У Туп. у XV—XVI стст. *Пересвет.* СРП *Пересветов*

ПЕРАСЯЛЯК 'перасяленец'?— *Перасяля́к*

*ПЕРАСЯТНІК.—*Перася́тнік*

ПЕРАХОД.—*Пераход*

ПЕРАШУК параўн. рэг. *перашука* 'паўторнае шуканне, абшукванне' (Нас.), параўн. бел. *перашукаць.*— *Перашу́к*

ПЕРВЫ 'першы ў сям'і, першынец'? — *Пе́рвых.* Бел. у XVIII ст. *Первый* (БА, I, 243). Рус. вельмі папулярнае

ў XV—XVII стст. *Первой, Первуня, Первуша, Первушка, Первыш, Первышка* (Туп.) СРП *Первов, Первых*

ПЕРЛ.— *Пярло́ў, Пярло́віч*

ПЕРНАЧ укр. *пернач, пірнач* ’булава, знак улады палкоўніка’ (Грынч.).— *Пе́рнач*. Бел. у XVI ст. *Пернач* (БА, I, 244)

ПЕРХА ’той, хто перхае, пярхун’?—*Пе́ршын*. СРП *Першин*

ПЕРШЫ ’першы ў сям’і, першынец’?—*Пяршо́ў; ?Пе́ршын; Першуке́віч*. Параўн. СРП *Першиков*

*ПЕРЫК.— *Пе́рык*

ПЕСКАВЫ.— *Пескавы́*

ПЕСЛЯ літ. *peslys* ’каршун’ ці *pęslas* ’адкормак, кормнік’, параўн. бел. рэг. *песлівы* ’пястун, той, хто любіць песціцца’ (Дзярж.— М. Б.).— *Пе́сля, Пі́слевіч* пры [е]>[і]

ПЕСЛЯК. — *Пе́сляк, Пясляк* пры [е]>[я], *Пі́сляк, Пі́слякоў* пры [е]>[і]. Бел. у XVI—XVII стст. *Песляк* (БА, I, 244; Туп.). Параўн. ПЕСЛЯ

ПЕСНЯ, памянш. ПЕСЕНЬКА.— *Пе́сенка, Пе́сенька*

ПЕСТРЫК ад бел. рэг. і рус. *пёстры* ’стракаты, яркі’.— *Пе́стрыкаў*. Рус. у XV—XVI стст. *Пестрик* (Туп.). СРП *Пестриков*

ПЕХ польск. *pech* ’нешанцаванне’ (Карл.).— *Пех, Пе́хаў, ?Пяшэ́віч? ?Пяшу́к*. СРП *Пехов*

*ПЕХНІК.— *Пе́хнік*

ПЕХЦЕР рэг. ’пяхцер’ (Грынч.).— *Пе́хцер, Пе́хцераў*. СРП *Пехтерев*

*ПЕЦКЯЛЮН ’няўмелы работнік, пэцкаль’?— *Пецкялю́н*

ПЕЧ, памянш. ПЕЧКА.— *Пе́чка; Пячко́ў* пры пераносе націску; *Пячкоўскі*. Бел. у XVII ст. *Печка* (БА, I, 244). У Туп. у XVI ст. *Печка*. СРП *Печко, Печковский*

ПЕЧАНЫ, памянш. ПЕЧАНКО, ПЕЧАНЬКО ’чалавек з апечаным тварам ці рукамі’? — *Пе́чаны, ?Пячо́нін; Печанко́, Печанько́, Печанько́ў; Печано́ўскі*. СРП *Печёный, Печенин*

ПЕЧАНЬ.— *Пе́чань, ?Пячо́нін*

*ПЕЧУР.— *Пе́чур, Печуро́ў*. СРП *Печуроў*

ПЕШКА.— *Пе́шка*

ПЕШКУР параўн. рэг. *пяшкур, пячкур* (Дзярж.— М. Б.).— *Пе́шкур*. Параўн. ПЯЧКУР

*ПЕШТА.— *Пе́шта*

*ПЕШЧУР.— *Пе́шчур*

ПЕШЫ, памянш. ПЯШКО.— *Пяшэ́віч; Пяшу́к; Пяшко́, Пяшке́віч.* Бел. у XVI—XVII стст., рус. у XVII ст., укр. у XV—XVII стст. *Пешко* (Туп.). СРП *Пешков, Пешковский*

ПІВА.— *Пі́ва.* Укр. у XVI ст. *Пиво* (Туп.)

ПІВАВАР, памянш. ПІВАВАРЧЫК.— *Півава́р, Півава́раў, Піваваро́нак; Піваварчу́к; Піваварчык; Півава́рскі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Пивовар* (БА, І, 244; Туп.). СРП *Пивоваров*

*ПІВАН, памянш. ПІВАНОК.— *Півано́віч; Піванко́ў*

*ПІВАРУН.— *Півару́н*

*ПІВУЛА, *ПІУЛА. — *Піву́ла; Піу́ла; Піву́льскі, Піу́льскі*

*ПІГАС.— *Пі́гас*

*ПІГАЧ.— *Пі́гач*

ПІГУЛА рэг. *пігулка* 'пілюлька' (Нясв.— М. Б.) з польск. *pigułka* тое ж.— *Пігу́ла; Пігуле́ўскі.* У Туп. у XVI ст. *Пигулька.* СРП *Пигулевский*

*ПІГУЛЬ.— *Пігу́ль.* Параўн. ПІГУЛА

*ПІГУН.— *Пігуно́ў*

*ПІДАР.— *Пі́дар*

ПІЗА рус. *пиза* 'лапша, локшына' (Даль), параўн. укр. *пизитися* 'надзімацца, важнічаць' (Грынч.).— *Пізю́к*

ПІК.— *Пік*

ПІКАН рус. бат. 'сібірскі баршчэўнік' (Даль).— *Піка́наў*

*ПІКАС.— *Пі́кас*

*ПІКЛУН.— *Піклу́н*

ПІКТА літ. *piktas* 'злосны'.— *Пі́кта*

*ПІКУЗА.— *Піку́за*

*ПІКУЛА, ПІКУЛЬ, памянш. ПІКУЛІК.— *Піку́ла; Піку́ль; Піку́лік.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Пикула, Пикуля* (БА, І, 244). СРП *Пикулин, Пикулёв*

*ПІКУРА.— *Піку́рэвіч.* СРП *Пикурин*

*ПІКУС.— *Пі́кус*

*ПІЛАТ.— *Піла́т, Піла́таў, Пілато́віч.* Хутчэй ад УІ *Филарет* (БА, І, 167). Бел., укр. у XVI ст. *Пилат* (Туп.)

*ПІЛЕЙКА.— *Піле́йка*

ПІЛУЙ 'той, хто пілуе'?—*Пілу́й*

ПІЛУН.— *Пілуно́ў.* Параўн. ПІЛУЙ

ПІЛЬГАН параўн. укр. *пильга* (у гарбароў) 'прыла-

да, якою прымацоўваюць шкуру, калі вырабляюць' (Грынч.).— *Пільганчўк*

ПІЛЬНІК ад *пільны*, г. зн. 'старанны, уважлівы', магчыма, ад *піла*, г. зн. 'пільшчык, які пілы ладзіць'?— *Пільнік, Пільнікаў*. Бел. у XVIII ст. *Пильник* (БА, І, 245)

ПІЛЬСЦЬ.— *Пільсць*

*ПІНДА, памянш. ПІНДЗІК.— *Піндзік*

*ПІНЗУР.— *Пінзур*

*ПІНУЗА— *Пінўза*

ПІНЧУК 'выхадзец з г. Пінска'.— *Пінчўк, Пінчукóў; Піньчўк*. Укр. у XVII ст. *Пинчюк* (Туп.). СРП *Пинчук*

ПІОН рэг. 'півоня'.— *Піóнаў*

*ПІПЕЦЬ.— *Піпець*

*ПІПІР.— *Піпір*

*ПІПІТА.— *Піпіта, Піпіціч*

ПІПКА рэг. 'пепін', 'невялікая люлька' (Дзярж.— М. Б.).— *Піпка, Піпчанка, Піпчэ́нка*

ПІРАВЫ 'які мае адносіны да піра, бала'?— *Піравы́*

ПІРОГ.— *Пірóг, Пірагóў; Пірагóўскі*. У Туп. у XV—XVII стст. *Пирог, Пирожок*. СРП *Пирог, Пирогов, Пирожков*

ПІРОЖНІК.— *Піро́жнік, Піро́жнікаў*. Бел. у XVI ст. *Пирожник* (Туп.)

ПІРТАНЬ, ПІРТАНЯ параўн. літ. *pirtinis* 'банны'.— *Піртань, Піртаня*

*ПІРУТА, памянш. ПІРУТКА.— *Пірўтка*

*ПІС.—*Пісéвіч; Пісянкóў; Пісюк; Пісюкóў; Пісéцкі*

ПІСАР, памянш. ПІСАРЫК, ПІСАРЧЫК.— *Пісар, Пісараў, Пісарэ́нка, Пісарóнак; Пісарык; Пісарчык*. СРП *Писарев, Писаренко, Писаревский, Писарский*

ПІСАРЧУК смал. 'памочнік пісара' (Дабр.).—*Пісарчўк*

ПІСКЛЯК рэг. 'піскун', 'слабы, худы чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Піскляча́нка*

ПІСКУН.— *Піскўн, Піскунóў, Піскунóвіч*. Бел. у XVII ст. *Пискун* (БА, І, 245; Туп.). Рус. у XVII ст. *Пискун* (Туп.). СРП *Пискунов*

*ПІСКУР.— *Піскўр*. Параўн. ПІСКУН

ПІСЛЯ гл. ПЕСЛЯ, ПІСКЛЯК

ПІСЛЯК гл. ПЕСЛЯК, ПІСКЛЯК

ПІСТАЛЕТ.— *Пісталéтаў*

ПІСТОЛЬ.— *Пісталéнка*

*ПІСТУН.— *Пістунóў*

ПІСЬМЕННЫ.— *Пісьменны.* СРП *Письменный*

*ПІТ, памянш. ПІТКО, ПІЦЬКО *ад піць?,* 'той, хто п'е'?— *Пітовіч; Піцюк, Піцюкоў; Піткевіч, Піцько.* СРП *Питенко*

*ПІТАЛЬ.— *Піталёнка*

ПІУЛА гл. ПІВУЛА

*ПІЎРА, памянш. ПІЎРЫК.— *Піўрык*

*ПІЎТА.— *Піўта*

ПІХЕЙ, памянш. ПІХЕЙЧЫК 'той, хто піхае'?— *Піхейчык*

ПІХУН 'той, хто піхае'.— *Піхун*

*ПІЦ параўн. рэг. *піцаваць* 'многа браць, многа накладаць' (Стэц.).— *Піцэвіч; Піцук*

*ПІЦІШКА.— *Піцішчук*

*ПІЦУН, памянш. ПІЦУНІК.— *Піцунік.* Параўн. ПІЦ

*ПІЦУХА.— *Піцуха.* Параўн. ПІЦ

ПІЧУГА рус. *пичуга* 'птушка'.— *Пічугін.* Бел. у XVII ст. *Пичуга* (Туп.). СРП *Пичугин*

*ПІЧУЙ.— *Пічуей.* СРП *Пичуев*

*ПІЧУК.— *Пічукоў.* СРП *Пичуков*

*ПІЧУХА.— *Пічуха.* СРП *?Пичушкин*

*ПІШ(А), памянш. ПІШОК.— *Пішкоў.* СРП *Пишин*

ПІШЧ, памянш. ПІШЧЫК ад *пішчаць?* г. зн. 'той, хто пішчыць'.—*Пішч, Пішчаў, Пішчоў, Пішчын, Пішчынаў, Пішчанка; Пішчук, Пішчык, Пішчыкаў, Пішчыкевіч.* Бел. у XVI ст. *Пищик* (БА, І, 245). СРП *Пищик*

ПІШЧАК.— *Пішчак.* Параўн. ПІШЧ

ПІШЧАЛА ўкр. *пищало* 'свісток' (Грынч.), магчыма, таксама 'той, хто пішчыць'.— *Пішчала, Пішчалаў*

ПІШЧУЛА ці ПІШЧУЛЯ.— *Пішчулёнак.* СРП *Пищулин.* Параўн. ПІШЧАЛА

ПІШЧЫК рэг. 'свісток' (Нас.), 'дудачка з пяра' (КСЧ), рус. *пищик* 'свісток, дудачка' (Даль), укр. *пищик* 'род жалейкі' (Грынч.).— *Пішчык, Пішчыкаў, Пішчыкевіч.* Бел. у XVI ст. *Пищик* (БА, І, 245). Параўн. ПІШЧ

*ПІШЧЫТА.— *Пішчыта*

*ПІШЭНЯ.— *Пішэнін.* СРП *Пишенин*

*ПІЯРА.— *Піяра*

ПЛАДУН 'які добра пладзіцца'?— *Пладуноў*

ПЛАКСА.— *Плакса, Плаксенка, Плаксёнак.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Плакса* (БА, І, 246). Рус. у XVI ст. *Плакса* (Туп.). СРП *Плаксин*

ПЛАКСІВЫ.— *Плаксівы*

ПЛАНКА.— *Планкó* з пераносам націску. СРП *Планкин*

ПЛАСКАНОСЫ, ПЛАСКАНОС са спалучэння *плоскі нос, з плоскім носам.— Пласканóсаў*

ПЛАСКОННЫ рэг. 'зроблены з палатна, вытканага з валакна пласконей, канапель' (Пол.— А. Б.).— *Пласкóнны*

ПЛАТ.— *Плáтаў.* СРП *Платов*

ПЛАТАК польск. *płatek* 'шматок, абрэзак' (Карл.).— *Плáтак*

ПЛАТАН.— *Платанéнка,* магчыма, ад УІ *Платон* (БА, І, 137)

ПЛАТНЕР польск. *płatnerz* 'рамеснік, які рабіў панцыры і зброю' (Карл.).— *Плáтнер*

*ПЛАТУН.— *Платýн*

*ПЛАЎС(А).—*Плаўсю́к; Плáўскі*

*ПЛАЎХ.— *Плаўх*

ПЛАХОТА параўн. польск. *płachta* 'кавалак грубага палатна', 'хустка ці абрус з палатна' (Карл.).— *Плахóцін; Плахóцкі.* СРП *Плахотин*

ПЛАХОТНЫ.— *Плахатню́к.* Параўн. ПЛАХОТА

ПЛАШКА.— *Плашкéвіч; ?Плашчы́нскі*

ПЛЕЙКА літ. *plėikė* 'лысіна'. — *Плéйка*

*ПЛЕКА, памянш. ПЛЕЧКА.— *Плéчка.* СРП *Плечков*

ПЛЕНКА рэг. 'тонкая шчарбінка на метале, напрыклад, на касе', 'пенка; плеўка на малацэ' (Нас.), рус. 'пленка, плеўка' (Даль).— *Плéнка.* СРП *Пленкович, Пленкин*

ПЛЕЎКА.— *Плеўка.* Бел. у XVI ст. *Плевка* (Туп.)

ПЛЕХ.— *Плех.* Бел. у XVII ст. *Плеха* (БА, І, 245)

*ПЛЕХАДАН.— *Плехадáнаў*

ПЛЕХАН 'лысы, пляшывы'?— *Пляхáн, Пляхáнаў.* Бел. у XVIII ст. *Плехан* (БА, І, 245). Рус. у XVII ст. *Плехан* (Туп.). СРП *Плеханов*

ПЛЕХАЦЬ параўн. рэг. *пляхотка, пляхоцце* 'рвань, парванае адзенне' (Нас.), рус. *плехоть* тое ж (Даль).— *Плéхаць*

ПЛЕШ.— *Пляшэ́віч*

ПЛІГАЎКА параўн. рэг. *плігаць, плíганне* (аб дзецях) 'хварэць паносам' (Нас.).— *Плíгаўка, ?Плы́гаўка* пры ['л]>[л]

ПЛІКУС літ. *plikas* 'лысы', 'голы, неадзеты', *plikti* 'лысець'.— *Плікус*

*ПЛІНДА.— *Пліндa; Пліндукóў*

ПЛІС.— *Пліс, Плісаў; Плісю́к.* У Туп. у XVII ст. *Плис.* СРП *Плисов*

ПЛІСІЦА рэг. заал. 'пліска' (Нас., Бяльк.).— *Плісіца*

ПЛІСКА.— *Пліска, Плісkó* з пераносам націску, *Плiскéвiч*

*ПЛІТКО.— *Плітkó*

ПЛІТНІК.— *Плітнік*

ПЛІШЧ рус. *плищ* 'крык, гоман, гам' (Даль).— *Плішч*

ПЛОСКІ.— *Плóскі, Плаcкóвіч; Пласкавіцкі.* У Туп. у XV—XVI стст. *Плоской*

ПЛОТКА.— *Плóтка, Плóткін.* СРП *Плоткин*

ПЛОТНІК рэг. 'цясляр'.— *Плóтнік, Плóтнікаў.* Рус. у XVII—XVIII стст. *Плотник* (Туп.). СРП *Плотник, Плотников*

ПЛУГАТАР, ПЛУГАТЫР рус. паўдн. *плугаторь* 'багаты селянін' (Даль), данск. *плугатор* 'араты' (Мірт.), укр. *плугатарь, плугатирь* 'араты, работнік, які арэ' (Грынч.).— *Плугатáр, Плугаты́р.* Укр. у XVI ст. *Плугатар* (Туп.)

ПЛЫГАЎКА параўн. рус. паўдн. *плыгаць* 'прыгаць, скакаць, сігаць' (Даль), укр. *плигати* тое ж (Грынч.).— *Плы́гаўка.* Параўн. ПЛІГАЎКА

ПЛЮСКА рэг. 'шалупіна, у якой паспявае плод арэха, жолуда і інш.', 'скурка на зярнятах збожжа' (Нас.), рус. 'кветкавая талерачка, семянная талерачка' (Даль).— *Плюскóў.* Параўн. у Туп. у XVII ст. *Плюско*

ПЛЮТ, ПЛЮТА рэг. *плюта* 'дрэнная пагода, слота' (Стэц.), укр. *плюта* 'дождж, дажджлівая пагода' (Грынч.), параўн. таксама літ. *pliutà* 'скрынка (хлеба)'.— *Плют, Плютá; Плюцінскі.* СРП *Плютов*

ПЛЮХАЙ, памянш. ПЛЮШКО ад *плюхаць, плюхацца,* г. зн. 'той, хто плюхае, плюхаецца' ці ад рэг. *плюха* 'поўха'.— *Плюхаёў, Плюшкéвіч.* Параўн. СРП *Плюхин, Плюшкин*

ПЛЮШЧ, памянш. ПЛЮШЧЫК 'паўзучая расліна' (БРС), рэг. 'вадзянка, вадзяны пухір на целе' (Нас.), рус. *плющ* 'паўзучая расліна', 'плоскі гузік' (Даль), укр. *плющ* 'паўзучая расліна' (Грынч.).— *Плю́шчык, Плю-*

шчыкаў. Бел. у XVIII ст. *Плющ*, *Плющик* (БА, I, 245). СРП *Плющ*, *Плющев*

ПЛЮШЧАЙ.— *Плюшчàй*. Параўн. ПЛЮШЧ

ПЛЮШЧАК.— *Плюшчакóў*. Параўн. ПЛЮШЧ

ПЛЯВАКА рус. *плевака* 'у каго прывычка пляваць' (Даль), смал. *плювака* тое ж (Дабр.), укр. *плювака* тое ж (Грынч.). — *Пляву́ка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Плевака* (БА, I, 245; Туп.). СРП *Плевако*

ПЛЯНТА ўкр. 'роўнае месца'? (Грынч.), польск. *planta* 'насып'.— *Пля́нта*

ПЛЯСКАЧ.— *Пляскàч*, *Плескачóў*, *Плескацэ́віч*, *Плескачэ́віч*. СРП *Плескачёв*

ПЛЯСКУН рус. 'той, хто пялешчацца ў вадзе ці плюхае вадою' (Даль).— *Плескунóў*

ПЛЯСУН рэг. і рус. 'танцор' (Бяльк.).—*Плясу́н*, *Плясунóў*. Укр. у XV—XVII стст. *Плясун* (Туп.). СРП *Плясунов*, *Плясунков*

ПЛЯЦ.— *Пляц*

ПЛЯЦЕНЬ.— *Плятнёў*. Рус. у XVI ст. *Плетень* (Туп.). СРП *Плетнёв*

ПЛЯЦЯГА 'плётка'?— *Пляця́га*

ПЛЯШАК рус. *плешак* 'лысы, пляшывы чалавек' (Даль).— *Пляша́к*, *Плешакóў*. СРП *Плешаков*

ПЛЯШКУН.— *Плешкунóў*. Параўн. ПЛЯШАК

ПЛЯШЫВЫ, памянш. ПЛЯШКО.—*Пляшы́ваў*, *Плешаве́ня*; *Пляшкó*, *Пляшкóў*, *Пляшке́віч*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Плешивый*, *Плешко* (БА, I, 245; Туп.). Рус. у XV ст. *Плешивой*, *Плешко*, *Плешков*, *Пляшкевич*

*ПНЮХА, памянш. ПНЮШКА. ад *пяцца*, г. зн. 'той, хто пнецца'?—*Пнюшкóў*

*ПОБКА.— *Пóбчанка*

ПОВАР.— *Пóвар*, *Пóвараў*, *Пава́рыч*. СРП *Повар*, *Поваров*, *Поваренков*

ПОВАРГА параўн. літ. *pavar̃gti* 'змарыцца', 'збяднець', *pavar̃gilis* 'бядняк'.— *Пóварга*

ПОГРАБ, памянш. ПАГРАБЕЦ.— *Паграбе́ц*; *Паграбе́цкі*, *Паграбіцкі*

ПОДУСТ бел. заал. 'рыба подуст'.— *Пóдуст*. Бел. у XVII ст. *Подуста* (БА, I, 246)

ПОДЦЕРАБ, ПАДЦЯРОБ, памянш. ПАДЦЕРАБОК рэг. *подцераб* 'поцераб, усякія рэшткі пры цerabленні' (Дзярж.— М. Б.).— *Пóдцераб*, *Падцярóб*; *Падцерабкóў*

ПОЗА.— *Пóзін*. СРП *Позин*

ПОЗДЗЕР рэг. 'кастрыца' з польск. *paździerz* тое ж.— *По́здзер;* магчыма і ад *поздно* пры [дн]>[д], параўн. у сувязі з гэтым СРП *Познер,* дзе, відаць, [дн]>[н].

ПОЙДАК параўн. рэг. *пайдаць* 'есці, наесціся, пад'-есці' (Нас.).—*По́йдак*

ПОЙМА.— *По́йміч*

*ПОЙТА.— *По́йта*

ПОКА.— *По́ка.* Параўн. ПОКАЛА

ПОКАЛА рэг. *покала* 'пражора' (Бяльк.), параўн. рэг. *покаць* неадабр. 'есці, піць, лопаць', 'смяяцца, надрывацца ад смеху' (Нас.).— *По́кала; Пакалю́к.* СРП *Покалов*

ПОКЛАД, памянш. ПАКЛАДОК.— *По́клад, Пакладо́к.* Бел. у XVII ст. *Поклад* (БА, I, 246)

ПОКРЫШКА гл. ПАКРЫШКА

ПОЛАЗ.— *По́лаз, По́лазаў.* Бел. у XVI ст. *Полоз* (БА, I, 247). У Туп. у XVI ст. *Полоз.* СРП *Полозов, Полозков*

ПОЛУДЗЕНЬ.— *По́лудзень*

ПОЛЬСКІ.— *По́льскі.* Бел. у XVI ст. *Польский* (БА, I, 247)

ПОМАЗ рэг. 'падмазка' (Нас.).— *По́мазаў.* СРП *Помазов, Помазенков*

*ПОМАЧТ.— *По́мачтаў*

ПОНТА.— *По́нта.* Параўн. СРП *Понтиков*

ПОНТУС гл. ПАНТУС

ПОП, памянш. ПАПОК, ПАПКО, ПОПКА, ПАПЕЦ.— *Папо́ў, Папо́віч, По́піч, По́пічаў, Папе́нка, Папе́нчанка, Папёнак; Папо́к, Папко́, По́пка, Папко́ў, Папко́віч, По́пчанка, Папчэ́ня; Папцо́ў, Папо́ўскі, Папко́ўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Попко, Попка,* рус. у XV—XVI стст. *Поп, Попок, Попко* (Туп.). СРП *Попов, Попович, Попиков, Попок, Поповский, Попичевский*

ПОПЕЛ, ПОПЕЛЬ данск. *попель* 'пыл', 'попел' (Мірт.).— *По́пель, Папе́ленка; Папе́льскі, Папялко́ўскі.* Бел. у XVIII ст. *Попелка* (БА, I, 247). Укр. у XVII ст. *Попил* (Туп.)

*ПОПЕНЬ.— *По́пень*

ПОРАХАНЬ, памянш. ПАРАХОНЬКА ўкр. *порохонь* 'гніляк, гнілое дрэва' (Грынч.). — *Парахо́нька.* Параўн. ПАРАХОНЬ

*ПОРГЕН.— *По́рген*

ПОРС(А), памянш. ПОРСІК параўн. рэг. *порскаць* (аб кані) 'фыркаць', 'наравіцца, натурыцца, упірацца', 'чхаць', 'пырскаць смехам' (Нас.), параўн. таксама польск. *forsa 'грошы'*, адкуль пры [ф]>[п] *порса.— Пóрсік*

ПОРХАЎКА.— *Пóрхаўка, Пархóўчанка*

*ПОРШ.— *Порш.* СРП *Поршик*

ПОСАХ.— *Пóсах.* СРП *?Посохин, Посошков*

ПОСНІК.— *Пóснік.* Бел. у XVI ст. *Посник* (БА, I, 248; Туп.). Рус. вельмі папулярнае ў XVI—XVII стст. *Посник, Постник, Посничко,* укр. у XVI ст. *Посник* (Туп.). СРП *Посников, Постников*

ПОСТ.— *Пост*

*ПОСТЫК.— *Пóстык*

*ПОЎЖЫК.— *Пóўжык*

ПОЎСТЬ, памянш. ПОЎСЦІК.— *Пóўсцік*

ПОЎХ, памянш. ПАЎШОК, ПАЎШЭЦ параўн. *поўха* 'аплявуха', рус. смал. *повх, полх* 'птушка каралёк' (Дабр.), укр. *повх, пільх* 'палявая мыш' (Грынч.).— *Поўх, Паўхóвіч: Паўшóк; Паўшэ́цiч.* Бел. у XVI ст. *Повх* (БА, I, 245)

*ПОЦЬКА.— *Пóцька*

ПОЧАПЕНЬ смал. *почапня* 'вялікі кош, карзіна' (Дабр.), параўн. таксама рэг. *почап* 'жэрдка з кручком, якою дастаюць ваду са студні' (Дзярж.— М. Б.), рус. *почеп* тое ж, 'жэрдка, да якой прывязана калыска' (Даль).— *Пóчапéнь.* Параўн. яшчэ ПАЧОПКА

ПОШВА рэг. 'навалачка на падушку' (Стэц., Дзярж.— М. Б.).— *Пашвéнка; Пашвянчýк, Пашвінчýк* пры [е]||[я]>[і]

ПРАВАЛ.— *Правáленка, Правалёнак; Правалінскі.* СРП *Провалов*

ПРАВАСУД рус. *правосуд* 'справядлівы суд, суд па сумленню', 'член вотчыннага (памешчыцкага) праўлення' (Даль).— *Правасýд*

ПРАВІЛА рэг. сапожн. 'правідла' (Дзярж.—М. Б.), рус. *правило* 'усё, чым правяць' (Даль), укр. *правило* 'руль', сапожн. 'частка сапожнаї калодкі' (Грынч.).— *Правіла, Правілаў*

ПРАВОРНЫ рэг 'борзды, жвавы, спрытны', рус. *проворный* тое ж (Даль), укр. *проворний* тое ж (Грынч.).— *Правóрны.* СРП *Проворнов*

*ПРАДАЛАДКА.— *Прадалэ́дка, Прадалáдчанка*

ПРАДАЛЯК(А) параўн. рэг. *прадаляты* толькі мн. л. 'затрымка, зацяжка, валакіта' (Нас.), г. зн. 'той, хто адкладвае на далей якую-небудзь справу'?— *Прадаля́кін*

ПРАДВЕЧНЫ рус. *предвечный* 'спрадвечны' (Даль), укр. *предвічний, передвічній* тое ж (Грынч.).— *Прадве́чны*

ПРАДЗЕД.— *Пра́дзед, Пра́дзедаў, Прадзядо́віч*

ПРАДЗЮХ 'прадзільшчык'? — *Прадзю́х.* Параўн. ПРАДУН

ПРАДКА рэг. 'прасніца', рус. *прядка* 'пасма валасоў ці ільну' (Даль), укр. *прядка* 'калаўрот', 'прадзільшчыца' (Грынч.).— *Пра́дка.* СРП *Прядкин*

ПРАДУН укр. *прядун* 'прадзільшчык' (Грынч.).— *Праду́н*

ПРАДУХА рэг. 'прадзільшчыца' (Дзярж.— М. Б.), рус. *прядуха* 'попрадкі, пасядзелкі, вячоркі' (Даль), укр. *прядуха* 'прадзільшчыца' (Грынч.); параўн. таксама 'аддушына, душнік' (БРС), рэг. 'перадышка, змена дыхання', 'адпачынак' (Нас.), рус. *продух* 'аддушына, душнік' (Даль).— *Праду́ха.* Параўн. СРП *Прядеха;* да *продух* паралелей няма

ПРАЖОНІК гл. ПРАЖЭНІК

ПРАЖОГА параўн. рус. *прожега, прожига* 'прайдзісвет, прайдоха' (Даль), укр. *прожог* 'імклівасць, імкненне' (Грынч.).— *Пражо́га*

ПРАЖЭЙ 'той, хто пражыць'?— *Пражэ́еў*

ПРАЖЭНІК рэг. страва 'пражаніна, смажаніна'.— *Пражэ́нік*

ПРАКАЗ(А) параўн. рус. *проказить, проказничать* 'сваволіць, гарэзнічаць' (Даль), г. зн. 'свавольнік, гарэзнік, дураслівец, пракуда'?— *Прака́заў*

*ПРАКАС.— *Пракас*

ПРАКАЦЕНЬ.— *Пракацéнь*

ПРАКУДА 'свавольнік, гарэзнік' (БРС), рэг. 'праныра' (Мсцісл.— Крыв.). Рус. смал. *прокуда* 'злодзей' (Дабр.). — *Праку́да, Пракудо́віч.* У Туп. у XVI—XVII стст. *Прокуда*

ПРАКУРАТ рэг. 'хітрун' (Нас.), рус. смал. *прокурат* тое ж (Дабр.), 'свавольнік, гарэзнік, пракуда, жартаўнік, штукар', 'абманшчык, ашуканец, махляр, круцель' (Даль), відаць з польск. *prokurator* 'кіраўнік правінцыі', 'судовы чыноўнік' (Гарб.).— *Пракура́т*

ПРАЛАТ 'прэлат'?— *Пралáт*

ПРАЛЫГА рус. *пролыга* 'ілгун, хлус, абманшчык' (Даль), параўн. таксама бел. *пралыгваць* 'працягваць праз што-небудзь' (БРС).— *Пралы́гін,* СРП *Пролыгин*

ПРАЛЯ, ПРАЛЬ 'прадзільшчыца, прадзільшчык'.— *Прáліч.* Параўн. ПРАДУН

*ПРАНУЗА.— *Прану́за*

ПРАНЫРА.— *Праны́ра*

ПРАСВІРА рэг. 'просвіра'.— *Прасвірын.* СРП *Просвирин, Просвиренков, Просвиров*

ПРАСКА ўкр. 'прас' (Грынч.).— *Прáскін*

*ПРАСКАЛ(А).— *Праскалóвіч*

ПРАСКАЧЫЛА ад *скакаць, праскакаць.— Праскачы́лаў*

ПРАСКУРА рэг. 'просвіра' (Нас.), рус., укр. *проскура* тое ж (Даль, Грынч.).—*Праску́ра, Праску́раў.* Укр. у XV—XVII стст. *Проскура* (Туп.). СРП *Проскура, Проскуров*

ПРАСКУРНІЧЫ 'той, хто робіць ці прадае праскуру, прасвіру'? — *Праскурні́чы*

ПРАСЛА.— *Прáслаў*

ПРАСНЯК бел. рэг. *прасняк* 'праснак', 'недастатковa кіслы хлеб' (Вешт.), рус. *пресняк* 'праснак, прэсны хлеб' (Даль), укр. *прісняк* тое ж (Грынч.).— *Прасня́к, Праснякóў.* СРП *Пресняков*

ПРАСОЛ рус., укр., рэг. бел. 'скупшчык мяса і рыбы для продажу ў розніцу' (Даль, РБС, Грынч.).— *Прасóлаў, Прасалóў, Прасалóвіч.* Бел. у XVII ст. *Прасол* (БА, I, 248). СРП *Прасолов*

ПРАСТАК рэг. 'прасцяк, просты чалавек' (Дзярж.— М. Б.), рус., укр. *простак* тое ж (Даль, Грынч.).— *Прасτáк, Прóстак* з пераносам націску, *Прастакóў.* СРП *Простаков*

ПРАТАПОП.— *Пратапóпаў, ?Пратапóвіч* з *Пратапаповіч.* СРП *Протопопов*

ПРАТОК(А).— *Пратакóвіч*

ПРАЎДА.— *Прáўдзін.* Укр. у XVII ст. *Правда* (Туп.). СРП *Правдин*

*ПРАХІРА.— *Прахіра*

ПРАХОЖЫ.— *Прахóжы*

ПРАЦЭЎНІК 'працаўнік'?— *Працэ́ўнікаў*

ПРАЧ бел., рэг. рус., укр. 'пранік' (ДАБМ, карта № 252, Даль, Грынч.).— *Прач*

ПРАЧКА.— *Пра́чкін*

ПРАЧУХАН параўн. бел. *прачухацца* 'апамятацца', 'працверазіцца' (БРС, КСЧ), рэг. *прачуханка* 'наганяй, нагонка' (Нас.), рус. *прочуханка* тое ж (Даль), укр. *прочухан, прочуханка* 'патасоўка, лупцоўка', 'наганяй, нагонка' (Грынч.).— *Прачуха́наў.* Параўн. СРП *Прочухай*

ПРАШЧАЙ ад рэг. *прашчаць* 'прабаваць'.— *Прашча́еў.* СРП *Прощаев*

ПРОБАШЧ польск *proboszcz* 'парафіяльны ксёндз'.— *Про́башч*

ПРОВАР ад рус. *проворный?— Про́вараў.* СРП *Проворов*

ПРОЗ(А).— *Про́заў.* СРП *Прозин*

ПРОЗАР параўн. рус. *прозор* 'адкрыты від, месца з добрым абзорам', *прозора* 'празорца, празорлівец' (Даль), укр. *прозір* 'адтуліна, прасвет', 'дрэннае вока, ад якога бываюць сурокі' (Грынч.).— *Про́зараў.* СРП *Прозоров, Прозоровский*

ПРОКУС 'пракус, пракушанае месца', параўн. рус. *прокус* тое ж (Даль), параўн. літ. *prakùsti* 'паправіцца', 'разжыцца'.— *Про́кусаў*

ПРОКША рус. (на Пячоры) 'нячысты дух' (Даль).— *Про́кша*

ПРОРВА.— *Про́рвіч*

ПРОСТАК гл. ПРАСТАК

ПРОШАК польск. *proszek, proszek* 'проська, папрашайка', 'шафер на вяселлі', *proszek,* 'парашок' (Карл.).— *Про́шак*

ПРУД рэг. 'вадзяны млын' (Нас.), рус. 'запруда, плаціна', 'штучнае возера', 'вадзяны млын' (Даль), укр. 'хуткая плынь, быстрыня' (Грынч.).— *Пру́даў.* СРП *Прудков, Прудовский, Пруденский*

ПРУДЗЕНІЦА жыхар в. Пруды, Прудзяні.— *Прудзе́ніца*

*ПРУДЗІННІК.— *Прудзіннік*

ПРУДНІК рэг. 'мельнік на вадзяным млыне' (Нас.), рус. *прудник* тое ж (Даль, Дабр.).— *Пру́днік, Пру́днікаў, Прудніко́віч, Прудніча́нка, Пруднячэ́нка* пры [і]>[я], *Пруднічо́нак.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Прудник* (БА, I, 249; Туп.). СРП *Прудников*

ПРУС, памянш. ПРУСОК.— *Прус, Пру́саў, Прусе́віч, Прусяно́к; Пру́скін.* СРП *Прусов, Пруссов*

ПРУСАК.— *Руса́к.* СРП *Прусаков, Пруссаков*

ПРУТ, памянш. ПРУТОК.— *Прут; Прутко́ў.* СРП *Прутков*

ПРЫБОР, памянш. ПРЫБАРЭЦ рэг. 'прылада', 'прыбіранне, упрыгожванне', 'падрыхтоўка ў дарогу, зборы', 'набор прылад' (Нас.).— *Прыбо́р; Прыбарэ́ц*

ПРЫБЫЛЬ рэг. 'прыбытак' (Дзярж.— М. Б.), рус. тое ж (Даль).— *Пры́быль; Прыбы́льскі*

ПРЫБЫТАК, ПРЫБЫТКА.— *Прыбы́так; Прыбытко́ў; Прыбы́тка; Прыбытко́ўскі.* Бел. у XVII ст. *Прибыток*, рус. у XIII—XVI стст. *Прибыток, Прибытко* (Туп.). СРП *Прибытков, Прибыткин*

ПРЫБЫШ 'новы чалавек з іншай мясцовасці'.— *Пры́быш*

ПРЫВАЛ(А) параўн. рус. *привал* 'прымак' (Даль).— *Прыва́лаў.* Укр. у XVII ст. *Привало* (Туп.). СРП *Привалов*

*ПРЫВІЦЕНЬ ад прывіць? — *Прывіце́нь*

ПРЫГАЖАЙ параўн. рус. *пригожайка* 'прыгажуня, красуня' (Даль).— *Прыгажа́еў*

ПРЫГАЖУН.— *Прыгажу́н*

ПРЫГАРА параўн. рэг. прыгарка 'прыгарэлае месца, прыгарак, гарэлік' (Шат.), укр. *пригара* 'прыгарэлая частка яды' (Грынч.).— *Прыга́ра; Прыгаро́ўскі*

ПРЫГОДА.— *Прыго́дзін, Прыго́дзіч.* У Туп. у XVI ст. *Пригода*

ПРЫГОЖЫ.— *Прыго́жы, Прыго́жанка.* СРП *Пригожин*

ПРЫГОН.— *Прыго́н*

ПРЫГУН рэг. 'скакун' (Дзярж.— М. Б.), рус. *прыгун* тое ж.— *Прыгу́н.* Бел. у XVIII ст. *Прыгун* (БА, I, 249)

ПРЫДЫБАЙЛА параўн. *прыдыбаць* 'прыйсці, прыхрамаць' (БРС), укр. *придибати* тое ж (Грынч.).—*Прыдыба́йла.* Бел. у XVI ст. *Прыдыбайло* (БА, I, 248)

ПРЫЁМКА.— *Прыёмка*

*ПРЫЖНЯ ці *ПРЫЖЭНЬ.— *Прыжне́віч*

ПРЫЗБА.— *Пры́зба*

*ПРЫЗЬ.— *Прызь.*

*ПРЫКА.— *Пры́ка*

ПРЫКОТА ад *прыкаціцца* 'новы чалавек з іншай мясцовасці' ці 'прымак'? — *Прыко́та.* Параўн. ПРЫВАЛА

*ПРЫЛА.— *Прылю́к*

ПРЫЛЕПА, памянш. ПРЫЛЕПКА параўн. рус. *прилепок* 'тое, што прылеплена' (Даль), магчыма, 'прымак'.— *Прыле́па, Прыле́пін; Прыле́пка.* Бел. у XVI ст. *Прилепа* (Туп.)

*ПРЫЛЕПША ад *прыляпіць?* — **Прылепша*→Прыле́пшых. Параўн. ПРЫЛЕПА

*ПРЫЛІШЧ.— *Прылі́шч*

ПРЫМА ад *прымаць* 'прымак'?—*Пры́ма, Пры́мін, Пры́міч.* Бел. у XVI—XVII стст. *Прима, Прийма,* укр. у XVI—XVII стст. *Прима, Прейма* (Туп.)

ПРЫМАК, рэг. ПРЫМАКА, памянш. ПРЫМАЧОК.— *Прыма́к, Прыма́ка, Прымако́ў, Прымачо́нак; Прымачо́к.* СРП *Приймак*

ПРЫМХА параўн. бел. *прымхі* 'забабоны, вера ў прыкметы' (БРС), укр. *примха* 'капрыз, выдумка, нораў', 'забабоны, вера ў прыкметы' (Грынч.).— *Пры́мшыц* пры [ч]>[ц]

ПРЫМЯЧАЙ ад *прымячаць* 'прыкмячаць, заўважаць', г. зн. 'той, хто прыкмячае'.— *Прымяча́еў*

ПРЫНЕСЛІК 'той, якога прынеслі, прынесены'.— *Прыне́слік*

ПРЫНЦ 'прынц'? рус. данск. *прынц, принц* з тур. 'рыс' (Мірт.).— *Прынц*

*ПРЫПУТ(А) ці *ПРЫПУЦЬ.— *Прыпуце́нка*

*ПРЫПЯЦЕНЬ.— *Пры́пяцень*

*ПРЫС, ПРЫСЬ.— *Прыс, Прысь.* СРП *Прысич*

ПРЫСАДА рэг. 'чаранок, ручка нажа, мяча і інш.', 'ложа стрэльбы' (Нас.), 'алея' (КСЧ), рус. *присада* 'нанос зямлі да аднаго берага' (Даль), укр. *присада* 'сядзіба', 'прышчэпа' (Грынч.).— *Прыса́да*

ПРЫСТАЎКА.— *Прыста́ўка.* СРП *Приставкин*

*ПРЫСТРОМ.— *Прыстро́м, Прыстро́маў.* Параўн. бел. у XVII ст. *Прыстрон* (БА, I, 248)

ПРЫСТУПА, памянш. ПРЫСТУПЧЫК 'прыступка, прыступак'?— *Прысту́па; Прысту́пчык.* Бел. у XVI—XVII стст. *Приступа, Приступка* (БА, I, 249; Туп.). Укр. у XVII ст. *Приступа* (Туп.). СРП *Приступин*

ПРЫСЯЖНЫ.— *Прыся́жны.* СРП *Присяжный*

ПРЫТУКА параўн. рэг. *прытуканы* 'аглушаны лаянкай, затуканы', 'сілай прымушаны да працы' (Нас.).— *Прыту́ка*

ПРЫТУЛ, памянш. ПРЫТУЛІК рэг. 'прытулак'

(Дзярж.— М. Б.), рус. смал. *притул* тое ж (Дабр.).— *Прытýленка; Прытýлік*

ПРЫТЫКА рус. *притыка* 'запірка, загваздка', 'лішні чалавек, непатрэбны чалавек' (Даль), укр. *притика* 'затычка, запірка, загваздка' (Грынч.).— *Прытычанка; Прытыцкі.* СРП *Притыкин*

ПРЫХАЖАН параўн. бел. *прыхажанін.— Прыхажáн*

*ПРЫХАЧ.— *Прыхáч*

ПРЫХОДЗЬКА 'той, хто прыйшоў, прышлы'?— *Прыхóдзька.* Укр. у XVII ст. *Приходько* (Туп.). СРП *Приходько, Приходко, Приходченко*

ПРЫХОЖЫ рэг. 'прышлы' (Дзярж.— М. Б.), рус. прихожий тое ж (Даль).— *Прыхóжы.* Бел. у XVI—XVII стст. *Прихожий* (БА, I, 249; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Прихожий* (Туп.)

ПРЫШЛА 'прышлы'?— *Прышла*

ПРЫШЧ.— *Прышчыц.* Укр. у XVII ст. *Прищик* (Туп.). СРП *Прищенко*

ПРЫШЧЭП, ПРЫШЧЭПА, памянш. ПРЫШЧЭПЧЫК.— *Прышчэ́п, Прышчэ́па, Прышчэ́паў; Прышчэ́пчык.* СРП *Прищепов*

ПРЫШЫВАЛКА рэг. спец. 'тонкая палоска сырамятнай скуры, якою сшываюць скураныя часткі вупражы' (Дзярж.— М. Б.).— *Прышывáлка*

*ПРЭДА, памянш. ПРЭДКА.— *Прэ́да; Прэ́дка*

*ПРЭДКЕЛЬ.— *Прэ́дкель*

*ПРЭДНЕЛЬ.— *Прэ́днель*

*ПРЭНЗ.— *Прэнз, Прэ́нзаў*

ПРЭСНЫ.— *Прэ́сны, Праснóў.* СРП *Преснов*

*ПСЕЎКА.— *Псéўкін*

*ПСТЫГА.— *Пстыга*

ПСЫШЧАНІЦА жыхар в. Псышча, Псышчы? — *Псышчаніца*

ПТАХ ці ПТАХА.— *Птáшыц; Пташýк; Пташынскі.* Бел. у XVII ст. Птах (БА, I, 249). СРП *Пташин.*

ПТАШНІК рэг. 'птушнік' (Дзярж.— М. Б.), укр. *пташнік* 'птушнік', 'птушкалоў' (Грынч.).— *Птáшнік*

ПТУХА рэг. 'птушка', рус. *птуха* тое ж (Даль).— *Птýха.* Укр. у XVII ст. *Птуха* (Туп.). СРП *Птуха*

ПУГАЎКА 'гузік', 'п'яўка' (Нас.), рус. *пуговка* 'гузік'.— *Пýгаўка.* Бел. у XVII ст. *Пуговка* (Туп.). СРП *Пуговкин*

ПУГАЧ. — *Пугáч, Пугачóў, Пугачэ́віч, Пугацэ́віч.* Бел. у XV—XVII стст. *Пугач* (БА, I, 249; Туп.). Укр. у XVI ст. *Пугач* (Туп.). СРП *Пугачёв, Пугачевский*

ПУД.— *Пуд, Пýдаў.* У Туп. у XVII ст. *Пуд.* СРП *Пудов*

*ПУДАК.— *Пудакéвіч.*

ПУЖАЛЬ ад *пужаць,* г. зн. 'той, хто пужае'?— *Пужáль*

ПУЖАН 'пужаны'.— *Пужáн*

ПУЗА.— *Пузéвіч; Пýзік, Пýзікаў.* Бел. у XVI ст. *Пуз, Пузо* (БА, I, 249). СРП *Пузин, Пузиков*

ПУЗАК, ПУЗАКА 'пузаты, пузан'?—*Пузáк, Пузáка.* СРП *Пузаков*

ПУЗАН, памянш. ПУЗАНОК.— *Пузáн, Пузáнаў; Пузанкéвіч.* Бел. у XVI ст. *Пузан* (БА, I, 249). У Туп. у XV ст. *Пузан.* СРП *Пузанов, Пузаненков, Пузанков*

ПУЗАТЫ, памянш. ПУЗАТКА.— *Пузáтка; Пузáткін.* СРП *Пузатов, Пузатиков*

ПУЗЫНА, ПУЗЫНЯ, памянш. ПУЗЫНКА 'пузаты, пузан'?— *Пузы́на, Пузынóвіч; Пузы́ня; Пузы́нка*

ПУЗЫР.— *Пузырóў, Пузы́рын, Пузырэ́нка; Пузырэ́ўскі.* СРП *Пузырёв; Пузырьков, Пузыревский*

*ПУЙДАК. — *Пуйдáк*

*ПУЙТА.— *Пýйта*

*ПУЙША.— *Пýйша*

ПУК, памянш. ПУЧОК, ПУЧКО, ПУЧАК.— *Пукóвіч; Пучóк, Пучкóў; ?Пучкó; ?Пучáк; ?Пýчык; Пучы́нскі, Пучкóўскі.* Рус. у XV—XVI стст. *Пучок, Пучко* (Туп.). СРП *Пучков*

ПУКАЛА, памянш. ПУКЕЛЬЧЫК параўн. рэг. *пукаць* 'лопацца', (Дзярж. —М. Б.), 'стукаць у дзверы'.— *Пукáла; Пукáльчык.* Бел. у XVII ст. *Пукало* (Туп.)

ПУКАЧ ад *пукаты* ці *пукаць* (гл. ПУКАЛА).—*Пукáч.* Бел. у XVII ст. *Пукач* (Туп.)

ПУКЕЛА параўн. літ. *pũkẽliai* 'пушок, варсінкі'.— *Пукéла.* Параўн. ПУКАЛА, ПУКАЧ

*ПУКІТА.— *Пукíта*

*ПУЛКО.— *Пулкó*

*ПУЛЯК.— *Пуля́к*

*ПУНЕТА.— *Пунéта*

ПУНЯ, памянш. ПУНЬКА, ПУНЧЫК, ПУНІК.— *Пýня; Пýнька, Пунькó* з пераносам націску, *Пýнчанка; Пун-*

чык; Пýнік; Пунінскі. Рус. у XVI ст. *Пунька* (Туп.). СРП *Пунин, Пунько*

ПУНТУС гл. ПАНТУС

ПУП, памянш. ПУПКО.— *Пуп; Пупкó, Пýпка, Пупкóў, Пупкéвіч; Пупінскі.* Рус. у XVI ст. *Пуп, Пупок* (Туп.). СРП *Пупко, Пупкевич*

ПУПА літ. *pupà* 'боб'.— *Пýпа, Пýпін; Пупінскі*

*ПУПАЧ.— *Пупáч*

*ПУПЕЙКА.— *Пупéйка*

ПУПЕЛЬ, памянш. ПУПЛІК рус. смал. *пупель* 'нізкарослы' (Дабр.), параўн. і літ. *pupẽle* 'фасоль'.— *Пупéль; Пýплікаў.* Параўн. укр. у XVII ст. *Пупляк* (Туп.)

ПУПКА, ПУПКО гл. ПУП

ПУРА рэг. 'павозка з высокімі драбінамі для перавозкі сена' (Пол.— М. Б.).— *Пýра: Пуранóк.* СРП *Пурин*

ПУРКО параўн. літ. *purkúoti* 'мурлыкаць'.— *Пуркó*

ПУРСАЛЬ параўн. літ. *pur̃slai* 'бурбалкі, пырскі, пена'.— *Пурсáль*

ПУРТ рус. сіб. 'павозачны кузаў, скрынка, лубянка' (Даль), параўн. літ. *pùrtyti* 'трэсці'.— *Пýртаў.* СРП *Пурто, Пуртов*

*ПУРЫГА, памянш. ПУРЫЖКА.— *Пурыжóнак; ?Пуры́шка* пры [ж]>[ш]

*ПУСТАВАЛ.— *Пуставáл.* СРП *Пустовалов*

*ПУСТАВІК.— *Пуставік*

ПУСТАГВАР параўн. рус. *пустаговоря* 'ілгун, хлус' (Даль).— *Пустагвáр*

ПУСТАСЕЛ рус. бат. 'смежнік', параўн. таксама *пустоселье* 'запусцелае, спустошанае сяло' (Даль).— *Пустасéлаў.* Бел. у XVI ст. *Пустосел* (БА, I, 249)

ПУСТАХОД.— *Пустахóдаў*

ПУСТАШЫЛА 'той, хто пустошыць, разбурае, руйнуе'?— *Пусташы́ла*

*ПУСТУЛ.— *Пустýл*

ПУСЦЕЛЬНІК параўн. бел. *пустэльнік.*— *Пусцéльнік*

ПУСЦЯК рэг. 'дробязь, пусцяковіна' (Дзярж.— М. Б.), рус. *пустяк* тое ж.— *Пусця́к.* СРП *Пустяков*

ПУТА, памянш. ПУЦІК.— *Пýтаў, ?Пýцік, Пýцікаў.* СРП *Путин*

ПУТНІК ст. бел. *путник* 'прышлы чалавек, які пасяліўся на зямлі памешчыка', 'чалавек, абавязкам якога было даваць падводу' (Нас., АУ), рус. *путник* 'падарожны'.— *Пýтнік, Пýтнікаў*

*ПУТНЯ.— *Пўтнін*

ПУТРА, ПУТРО, памянш. ПУТРЫК рэг. *путра* 'кіслая каша' (Бяльк.), 'каша з жытняй мукі', 'нясмачная, дрэнна падрыхтаваная страва' (Вешт.), рус. *путра* 'пойла з мукі', 'праборка, наганяй' (Дабр.), 'поліўка з рознай агародніны' (Даль), *путря* 'пшонная каша ў масле' (Даль), *путро* 'пойла з мукі для скаціны' (Даль), укр. *путря* 'страва з варанага ячменю і салодкага квасу' (Грынч.), польск. *putra* 'каша з жытняй мукі ці ячнай мукі' (Карл.), літ. *putrà* 'пахлёбка, пойла'.— *Пўтра, Путро́, Путр, Путро́ў, Пўтрыч, Путрэ́нка, Путро́нак, Путранко́ў; Пўтрык.* СРП *Путрин*

*ПУТРОН.— *Путро́н.* Параўн. ПУТРА

ПУХ, памянш. ПУШКО.— *Пух, Пухо́віч; Пушко́, Пушко́ў; Пухо́ўскі, Пухавіцкі, Пушы́нскі.* Рус. у XV—XVI стст., укр. у XVII ст. *Пух* (Туп.). СРП *Пухов*

*ПУХАЛЬ.— *Пухале́нка, Пуха́льскі*

ПУХЛЯК рус. смал. 'адутлаваты чалавек' (Дабр.).— *Пухля́к.* СРП *Пухляков*

ПУХНАВЕЦ з в. *Пухнава.*— *Пўхнаўцаў.* Параўн. бел. у XVI ст. *Пухнечка* (БА, І, 250)

*ПУХТУН.— *Пухтуно́ў*

ПУЦА, памянш. ПУЦЫК 'пухлашчокі твар, тоўстая морда'?, параўн. рэг. *пуцойла, пуцук* 'таўстаморды' (Нас.).— *Пуц; Пўцык*

*ПУЦЕЙКА, *ПУЦЭЙКА.— *Пуце́йка, Пуцэ́йка*

ПУЦІК рус. *путик* 'след звярка ці птушкі', 'пастка на звяркоў і птушак' (Даль).— *Пўцік, Пўцікаў*

*ПУЦІЛА.— *Пуціла, ?Пуцы́ла, Пўцылеў.* Бел. у XVI ст. *Путило* (БА, І, 249). Рус. у XV—XVII стст. *Путило, Путилко* (Туп.). СРП *Путилов, Путилин, Путиловский*

*ПУЦЮЛЬ.— *Пуцю́ль*

ПУЦЯТА.— *Путя́та.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Путята* (БА, І, 249). СРП *Путято, Путятов, Путятин*

ПУЧАК, ПУЧКО, ПУЧЫК гл. ПУК

ПУЧКА рэг. 'тупы канец яйца' (Дзярж.— М. Б.).— *Пўчка, Пучко́, Пучко́ў, Пўчкін; Пучко́ўскі.* Рус. у XV—XVI стст. *Пучко, Пучок,* укр. у XVI ст. *Пучка* (Туп.). СРП *Пучкин*

ПУЧЫНА, памянш. ПУЧЫНЕЦ рус. *пучина* 'бяздонне, дрыгва'.— *Пучы́нін; Пучыне́ц,* магчыма, жыхар в. Пучына; *Пучынскі*

*ПУШ.— *Пуш; Пушынскі.* Параўн. ПУХ

ПУША рус. 'звярыны пух', 'адыходы пры трапанні воўны' (Даль).— *Пушын; Пушынскі.* Параўн. ПУХ

ПУШКА 'пушка', 'скрыначка з дрэва ці картону' (БРС), рэг. 'тупы канец яйца' (Нас.).— *Пушкін, Пушчанка.* СРП *Пушкин*

ПУШКАР.— *Пушкар, Пушкароў; Пушкарчук.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Пушкар* (БА, I, 250). Укр. у XVII ст. *Пушкар* (Туп.). СРП *Пушкарь, Пушкарёв, Пушкарский*

*ПУШКЕЛЬ.— *Пушкель*

ПУШКО гл. ПУХ

*ПУШЛЯК.— *Пушляк.* Бел. у XVII ст. *Пушляк* (БА, I, 250)

*ПУШНЕГА.— *Пушнегін*

ПУШНЫ.— *Пушноў.* Бел. у XVII ст. *Пушной* (БА, I, 250). СРП *Пушнов, Пушнин*

ПЦІЦА, памянш. ПЦІЧКА рус. *птица* 'птушка'.— *Пціцын; Пцічкін.* Бел. у XVI ст. *Птица* (БА, I, 249). СРП *Птицын, Птичкин*

ПЧАЛА, памянш. ПЧОЛКА.— *Пчалоў, Пчаленка, Пчалянкоў; Пчолка.* Бел. у XVII ст. *Пчелка* (Туп.). СРП *Пчелин, Пчёлин, Пчелко, Пчёлкин*

ПЧАЛАВОД.— *Пчалавод.* СРП *Пчеловодов*

ПЧЭЛЬНІК рэг. 'пчальнік'. — *Пчэльнікаў.* СРП *Пчельников*

*ПШАНАЙ.— *Пшанай*

ПШАНІЧНІК рэг. 'піраг, блін і інш. з пшанічнай мукі' (Дзярж.— М. Б.), рус. *пшеничник* тое ж (Даль), укр. *пшенишник* 'белы пшанічны хлеб' (Грынч.).— *Пшанічнік, Пшанічнікаў.* СРП *Пшеничников*

ПШОНКА рэг. 'каша з пшана', рус. рэг. *пшенка* 'кукуруза' (Даль), укр. *пшінка* тое ж (Грынч.).—*Пшонка; ?Пшанко* з пераносам націску. Бел. у XVII ст. *Пшенко* (БА, I, 250). СРП *Пшёнкин*

*ПШЫРОК ці *ПШЫРКО.— *Пшыркоў*

ПЫЖ, памянш. ПЫЖЫК 'пыж', рэг. 'нізкарослы чалавек, карапуз' (Бяльк.).— *Пыж, Пыжоў; Пыжык, Пыжкоў.* СРП *Пыжов, Пыжиков, Пыжевский*

*ПЫЗА.— *Пыза.* СРП *Пызин*

ПЫКА рэг. 'твар, морда' (Нас.), параўн. бел. *пыкаць* 'нясkладна гаварыць, запінацца'.— *Пыка, Пыкаў, Пыкін.* Параўн. ПЫКАЛА

ПЫКАЛА рэг. 'заіка', 'заядлы курэц, які курыць люльку' (Нас.).— *Пыкала, Пыкалаў*

ПЫЛІЛА параўн. рэг. *пыліць* 'гарачыцца, злаваць' (Нас.).— *Пыліла*

*ПЫЛЬКА.— *Пыльчанка.* Параўн. ПЫЛІЛА

*ПЫЛЬНІК.— *Пыльнікаў.* СРП *Пыльнікаў*

*ПЫНКУЛЬ.— *Пынкуль*

*ПЫНТО.— *Пынтó*

*ПЫНЬ, памянш. ПЫНЬКО.— *Пынькін.* СРП *Пыненков*

ПЫРКО параўн. рэг. *пырка* 'курачка' (Нас.), рус. усх. *пырка* 'індык' (Даль), параўн. таксама рус. наўг. *пыра* 'разява' (Даль).— *Пыркó; Пырачка, Пырачкін.* Параўн. бел. у XVII ст. *Пыркун* (БА, I, 250). СРП *Пырков, Пыркин, Пыриков*

*ПЫРС, памянш. ПЫРСІК.— *Пырсікаў.* СРП *Пырсов*

ПЫРХ ад *пырхаць,* г. зн. 'той, хто пырхае, непаседлівы чалавек'?— *Пырх, Пыршын*

ПЫСК, памянш. ПЫСКА 'шчака разам з віском' (Нас.), рус. *пыск* 'рыла, морда' (Даль), укр. *писк* тое ж (Грынч.).— *Пыск; Пыскó* з пераносам націску

ПЫТАЛЬ рэг. 'вышэйшага гатунку памол', 'праборка, наганяй' (КСЧ), 'млын, у якім пытлююць' (Дзярж.— М. Б.), укр. *питель* 'млын, у якім пытлююць', 'пытляваная мука' (Грынч.).— *Пытэль, Пыталёў*

ПЫТЛЯК ад пытляваць? — *Пытляк.* Бел. у XVIII ст. *Пытляк*

ПЫХА, ПЫШКА *пыха* 'ганарыстасць' (БРС, Нас.), *пышка* 'ганарлівец', 'пястун' (Нас.), укр. *пиха* 'ганарыстасць' (Грынч.).— *Пыхаў; Пышка, Пышкоў.* У Туп. у XVI—XVII стст. *Пыха, Пых, Пышко*

ПЫЦЬКО 'той, хто пытае'?— *Пыцькó, Пыцькін.* Параўн. СРП *Пытченко*

ПЫШНІК.— *Пышнік.* Параўн. ПЫХА, ПЫШНЫ

ПЫШНЫ.— *Пышны.* СРП *Пышнов*

ПЫШНЯК.— *Пышняк.* Параўн. ПЫШНІК

*ПЭК.— *Пэк*

ПЭР укр. назва рыбы (Грынч.).— *Пэр*

П'ЯВАЧНІК.— *П'явашнікаў* пры [чн]>[шн]

ПЯГАН ці ПЕГАН 'рабаценісты, той, хто мае пегі'?.— *Пяганаў.* СРП *Пеганов.* Параўн. ПЯГО

ПЯГО параўн. рэг. *пегі* 'рабаценне' (Нясв.— Г. А.), польск. *piegi* тое ж.— *Пягó.* СРП *Пегов*

*ПЯЙКО.— *Пяйкó*

ПЯКА параўн. рэг. *пякаць* 'класці, звальваць адно на другое', 'біць' (Нас.), г. зн. 'той, хто пякае'?.— *Пя́кін*

*ПЯКУРА.— *Пякýрын*

ПЯЛЮХА 'пялёнка', параўн. бел. *пялюшкі* 'пялёнкі, пялёначкі' (БРС, Нас.), укр. *пелюха, пелюшка* 'пялёнка' (Грынч.).— *Пелюхóў*. Бел. у XVII ст. *Пелюшко* (Туп.)

ПЯНЕК, ПЯНЬКО гл. ПЕНЬ

П'ЯНКО, 'п'яны'?— *П'янкó, П'янкóў; П'янкóўскі*. СРП *Пьянков*

*ПЯПКО.— *Пяпкó*

ПЯРВЕНЬ ад *первый* 'першы ў сям'і, першынец'— *Первянёнак*. Параўн. ПЕРВЫ

*ПЯРЛЯК.— *Пярля́к*. Параўн. ПЕРЛ

ПЯРУН.— *Перунóў; Перунóўскі*

ПЯРХАЙЛА 'пярхун, той, хто перхае'.— *Пярхáйла*

ПЯРШАЙ 'першы ў сям'і, першынец'.— *Пяршáй*

ПЯРШУК 'першы ў сям'і, першынец'?— *Пяршýк, Першукéвіч*

ПЯРЭДНЯ.— *Пярэ́дня, Перадня́*

*ПЯРЭШКА.— *Пярэ́шка*

ПЯСКАР рус. *пескар* 'пячкур'.— *Пяскáр; Пяскáрскі*

*ПЯСЛЯК.— *Пясля́к*. Бел. у XVI—XVII стст. *Песляк* (БА, I, 244; Туп.). Параўн. ПЕСЛЯК

ПЯСНЯК 'песеннік, той, хто любіць спяваць'?— *Пясня́к, Песнякéвіч*

ПЯСТРАК ад *пёстры* 'стракаты'.— *Пястрáк*. Параўн. ПЕСТРЫК

ПЯСТУН.— *Пястýн, Пестунóў; Пістунóў* пры [е]||[я]>>[і]. Бел. у XVI—XVIII стст. *Пестун* (БА, I, 244). Укр. у XVII ст. *Пестун* (Туп.)

ПЯТА, памянш. ПЯТКА.— *Пя́цін; Пя́ткін, Пяткéвіч, Пя́тчыц*. СРП *Пятин, Пяткин*

ПЯТАК.— *Петачэ́нка*. Бел. у XVI ст. *Петак* (БА, I, 250)

ПЯТКО 'пяты па ліку'?— *Пяткó, Пяткóў, Пя́ткін, Пяткéвіч, Пя́тчыц*. Бел. у XVII ст. *Пятко* (БА, I, 250; Туп.), Рус. у XVI—XVII стст., укр. у XVII ст. *Пятко* (Туп.). СРП *Пятков*

*ПЯТКУН, *ПЕТКУН.— *Пéткун, Пяткýн*. Параўн. ПЯТКО

ПЯТЛЯ, памянш. ПЯЦЕЛЬКА.— *Пятлёў, Пéтліч; Пяцéлькін; Пятліцкі.* Рус. у XV—XVII стст. *Петеля, Петелка* (Туп.). СРП *Петлин, Петелин*

ПЯТНІЦА.— *Пя́тніца, Пятнічэ́нка; Пя́тніцкі*

ПЯТНО бел. рэг. і рус. 'пляма'.— *Пятнéвіч*

ПЯТУХ, памянш. ПЕТУШОК, ПЯТУШКА рэг. 'певень'.— *Пятýх, Петухóў, Петухóвіч; Пётух; Піóтух; Петушóк, Петушкóў; Пятýшка; Петухóўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Петух, Петушок* (БА, І, 244; Туп.). Рус. у XVII ст. *Петух* (Туп.). СРП *Петухов, Петушков*

*ПЯТЫГА 'пяты'?— *Пятыґа*

ПЯХОТА.— *Пяхóта*

ПЯЧАЛЬ рус. *печаль* 'смутак' (Даль).— *Пячáлін.* СРП *Печалин*

ПЯЧАТКА.— *Пячáткін; Печаткóўскі.* СРП *Печаткин*

ПЯЧКО 'той, хто пячэ'?— *Пячкó; Пячкóўскі.* Параўн. ПЕЧ

ПЯЧКУР рыба 'пячкур' (БРС), рэг. рыба 'бычок' (КСЧ), 'пячнік' (Юрч.).— *Печкурóў, Печкурэ́нка.* Параўн. ПЕШКУР

*ПЯЧОНІК.— *Пячóнік*

ПЯЧОНКА.— *Пячóнка, Пячóнкін.* Укр. у XVI—XVII стст., у Літве ў XVI ст. *Печенка* (Туп.). СРП *Печёнкин*

ПЯЧУРА, памянш. ПЯЧУРКА.— *Пячýра; Пячýрка.* Рус. у XVI ст. *Печурка.* СРП *Печурин, Печуров*

*ПЯШКУН.— *Пяшкýн.* Параўн. ПЯШКО

РАБАЗЭЛЬ 'рабы ад воспы чалавек'?, параўн. рэг. *рабзон* насмешл. 'рабы' (Нас.).— *Рабазэ́ль*

РАБАКОНЬ са спалучэння *рабы конь.* — *Рабакóнь*

*РАБАСЬ 'рабы'?—*Рабасю́к*

РАБАК 'гліст', магчыма, 'рабы'.— *Рабачýк; Рóбак*

*РАБАШ 'рабы'?—*Рабáшанка*

*РАБЕКА 'рабы'?— *Рабéка, Рабéкін*

РАБЕЦ рус. *рябец* назва птушкі (Даль), укр. *робець* 'род коршуна' (Грынч.), 'рабы'? — *Рабéц, Рáбцаў, Рабцóў, Рабцэ́віч, Рáбчанка, Рабчóнак.* Бел. у XVI—XVII стст. *Рабец* (Туп., БА, І, 253). СРП *Рябец, Рябцев, Рябцов, Рябченко, Рябченков, Рябчевский*

РАБІЗА рэг. 'рабы, аспаваты' (Дзярж.— М. Б.).— *Рабíза*

РАБІЛА, памянш. РАБІЛКА 'рабы, аспаваты'.— *Рабілка*

РАБІНА, памянш. РАБІНКА, РАБІНЧЫК.— *Рабінка; Рабінчык.* Рус. у XV—XVI стст. *Рябина* (Туп.). СРП *Рябинин, Рябиничев, Рябинов*

РАБІННІК рус. *рябинник* 'рабінавы лясок' (Даль).— *Рабіннік, Рабіннікаў*

РАБІЦА 'рабы'?—*Рабіца.* СРП *Рябицев*

РАБКАВЕЦ з в. Рабкі.— *Рабкавéц*

РАБКО 'рабы'?, укр. *рябко* 'страва з пшана і грэцкай мукі', 'клічка сабакі', 'назва стракатага ката' (Грынч.).— *Рабкó, Рабкóў, Рабкéвіч, Рáбчанка, Рабчóнак; Рабчýк; Рабкóўскі, Рабчы́нскі.* Бел. у XVI ст. *Рабко* (БА, I, 253). Укр. у XVII ст. *Рабко* (Туп.). СРП *Рябко, Рябченко, Рябченков, Рябчевский, Рябчук.* Параўн. РАБЫ

РАБОТА.— *Рабóцін.* Рус. у XVI ст. *Работа* (Туп.)

РАБОЧЫ.— *Рабóчы*

РАБРАК рус. *ребряк* 'тоўстыя дошкі, брусы, якія пры будаўніцтве ставяць на рабро' (Даль).— *Рабракóў*

РАБРО.— *Рабрóў.* Бел. у XVIII ст. *Ребро* (БА, I, 251). СРП *Ребров, Ребрин*

*РАБУНЕЦ 'рабы'?— *Рабунéц*

РАБУШКА рэг. 'рабая курыца, пярэстая карова' (Нас.).— *Рабýшка.* Бел. у XVII ст. *Рабушка, Робушка* (БА, I, 253). Укр. у XVII ст. *Рябушка* (Туп.). СРП *Рябушкин*

*РАБЧАК 'рабы'?— *Рабчáк*

РАБЫ, памянш. РАБЕНЬКІ, РАБКО (гл.).— *Рабы́, Рáбаў, Рабóвіч, Рабянóк; Рабéнькі; Рабéцкі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Рябой, Рябы* (Туп., БА, I, 253). СРП *Рябов, Рябович, Рябовский*

*РАБЫКА.— *Рабы́кін.* СРП *Рябык, Рябыкин*

*РАВА.— *Рáвіч, Равянóк.* СРП *Равин, Равич, Равинский*

РАВЕКА, РАВЯКА 'равун, той, хто раве'?—*Равéка, Равя́ка, Равякóў.* Бел., укр. у XVI ст. *Ревяка* (Туп.). СРП *Ревякин*

РАВІН, памянш. РАВІНЧЫК рус. *раввин* 'рабін'.— *Равінаў, Равінчык; Равінскі.* СРП *Раввин, Равин, Равинский*

*РАВОЙЦЬ.— *Равóйць*

*РАГАВЕНЬ.— *Рагаўнёў*

РАГАВЕЦ 'які жыве на рагу вуліц ці з в. Рогава'.—

Рагавéц, Рагаўцóў. У Туп. у XVI ст. *Роговец*. СРП *Роговцев*

РАГАВЫ.— *Рагавы́*. СРП *Роговой*

РАГАВІК рэг. 'кроквіна на стыку двух бакоў страхі' (Юрч.), 'той, хто жыве на рагу'?—*Рагавік*

РАГАЛЬ рэг. 'рагач' (Дзярж.— М. Б.), рус. *рогаль* тое ж (Даль), яросл. 'асінавая лодачка', 'рукаятка ў касулі, сахі' (Мельн.), укр. 'вол з вялікімі рагамі', 'жук-рагач' (Грынч.).— *Рагáль, Рóгаль* з пераносам націску, *Рóгылеў* пры [а]>[ы], *Рагалéвіч; Рагалéнка; Рагáльскі*. Бел. у XV—XVII стст. *Рогаль, Рокгаль* (Туп.). СРП *Рогалин, Рогальский*

*РАГАН 'рагач'?— *Рагáнаў*. СРП *Роганов*

РАГАТКА.— *Рагáтка*

*РАГАЦЕНЬ.— *Рагацéнь*. Бел. у XVIII ст. *Рогацень, Рогацян* (БА, I, 252)

РАГАЧ, РОГАЧ рэг. 'ражон, палка', 'рычаг для пад'ёму' (Нас.), рус. яросл. *рогач* 'рукаятка ў сасе', 'вілкі' (Мельн.), 'з вялікімі рагамі' (Дзярж.— М. Б.).— *Рагáч, Рагачóў, Рагачэ́віч, Рагацэ́віч; Рóгач, Рóгачаў; Рагачэ́ўскі*. СРП *Рогачов, Рогачёв, Рогачевский*

*РАГЕЛЬ.— *Рáгéль*

РАГІНЯ літ. *raginis* 'рагавы'.— *Рагіня, Рагінéвіч; Рагінскі*

РАГОЖА, памянш. РАГОЖКА.— *Рагóжа; Рагашчýк* пры [ж]>[ш]; *Рагажы́нскі*. СРП *Рогожин, Рогожкин*

РАГОЖНІК.— *Рагóжнікаў*. СРП *Рагожников*

РАГОЗА, памянш. РАГОЗІК рэг. *рагаза* 'рагачы, рагаццё' (Нас., Юрч.), 'глупства, недарэчнасць, бязглуздзіца' (Нас.), *рыгыза* 'рагачы, рагаццё', 'беспарадак' (Бяльк.), рус. смал. *рогоза* 'рагаты сук, сукаватае дрэва', 'няўжыўчывы чалавек', 'разлад, сварка' (Дабр.), *рагоза* 'сварка' (Даль), ст. рус. тое ж (Дзюверн.), яросл. 'рагожа' (Мельн.), *рогоза, рогоз* бат. 'сіт, сітнік', 'рагожа' (Даль), укр. *рогоза, рогіз* назва балотнай расліны (Грынч.).— *Рагóзін, Рагóзенка, Рагýзаў* пры [о]>[у]; *Рагóзік*. Бел. у XVII ст. *Рагоза* (БА, I, 250; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Рагоза*, укр. у XVI ст. *Рагоза, Рогоза, Рогоз* (Туп.). СРП *Рагозин, Рагузов, Рогозин, Рогозкин*

РАГОЙША літ. *ragaišis* 'пшанічны ці ячны хлеб, праснак, блін' (Атр., II, 227).— *Рагóйша*

РАГУЛЯ.— *Рагу́ля, Рагулёў, Рагу́леў* з пераносам націску. Рус. у XVI—XVII стст. *Рогуля* (Туп.). СРП *Рагулин*

РАГУН.— *Рагуно́віч*

РАГУТА літ. *ragutas* 'рагаты', *raguotis* 'рагатая жывёліна'.—*Рагуце́нка; Рагу́цкі*

РАД, памянш. РАДЗІК, РАДКО, РАДЗЬКО, РАДЗЕЦ.— *Радзе́віч, Радэ́нка* пры [дз]>[д], *Радэ́ня, Радзю́к, Радзюке́віч; Ра́дзік; Радке́віч, Радко́віч, Ра́дчанка, Радчэ́ня, Радчу́к; Радзько́, Ра́дзька, Радзько́ў; Радцэ́віч; Радзе́ўскі, Радо́ўскі,* магчыма, ад УІ *Родион* (БА, І, 140, 141). СРП *Раденков, Радко, Радкевич, Радченко*

РАДАЗУБЫ 'рэдказубы'.— *Радазу́б.* СРП *Редозубов, Редкозубов*

*РАДАМАН.— *Радама́н*

*РАДАЎНЯ.— *Радаўня́*

РАДАШКОВЕЦ з н. п. Радашковічы.— *Радашко́вец*

*РАДЗЕЙКА.— *Радзе́йка.* Параўн. РАД

РАДЗІВІЛ, памянш. РАДЗІВІЛКА ст. літ. двухчленнае імя *Radivilas* (Атр., II, 14).— *Радзівіл, Радзівілаў; Радзівілка*

*РАДЗЮН.— *Радзю́н.* Параўн. РАД

*РАДЗЮШ.— *Радзю́ш.* Параўн. РАД

*РАДЗЯНКА.— *Радзя́нка*

РАДКОВЕЦ з в. Радкова, Радкі.— *Радко́вец*

*РАДУТА.— *Раду́та.* Параўн. РАД

РАЖКАВЕЦ з в. Ражкова, Ражкі.— *Ражкаве́ц*

РАЖЛАВЕЦ з в. Ражлова, Ражлы.— *Ражлаве́ц*

РАЗ, памянш. РАЗІК.— *Ра́зікаў*

РАЗАН укр. *розан* 'розга' (Грынч.).— *Раза́наў, Разано́віч; Разано́к,*

РАЗАНЕЦ з г. Разань ці в. Разаны.— *Раза́нцаў*

РАЗАРОНЫ.— *Разаро́наў.* СРП *Разорёнов, Разоренов*

РАЗАХА, памянш. РАЗАШКА 'рэзь, разачка, боль у жываце'?— *Разашчо́нак; Разаха́цкі*

*РАЗБІРАЙ.— *Разбіра́еў*

РАЗБОЙ.— *Разбо́еў*

РАЗВАРОТНЫ ці РАЗВАРОЦЕНЬ.— *Развaро́тнеў*

РАЗВЯЗНЫ.— *Развя́зны*

*РАЗГАН.— *Разга́наў*

РАЗГОН.— *Разго́наў*

РАЗДАБУДЗЬКА 'той, хто ўмее раздабыць'? — *Раздабўдзька*

РАЗДРОБ.— *Раздро́бенка*

РАЗЕЦ. — *Разцо́ў*. СРП *Резцов*

РАЗІНЯ, памянш. РАЗІНЬКА рэг. 'разява, разявака' (Дзярж.— М. Б.), рус. *разиня, розиня* тое ж (Даль).— *Разінька*

РАЗМЕР.— *Разме́раў*

РАЗМЫСЛА 'разважлівы чалавек, той, хто ўсё робіць з розмыслам, абдумаўшы'?— *Размы́сла, Размысло́ў, Размысло́віч*. Параўн. РОЗМЫСЛ

РАЗНАГУЗ.— *Разнагу́заў*

РАЗНІК рэг. РЭЗНІК.— *Рэзнік, Разні́чэнка*. Бел. у XV—XVIII стст. *Резник* (БА, I, 251). Укр. у XVII ст. *Резник* (Туп.). СРП *Резник, Резников, Резниченко*

РАЗНЯ, РЭЗНЯ рэг. 'бойня' (Дзярж.— М. Б.), укр. *різня* 'бойня' 'забой жывёлы' (Грынч.).—*Разню́к*

РАЗУВАЙ ад *разуваць*, г. зн. 'той, хто разувае'?— *Разува́еў*. СРП *Разуваев*

РАЗУВАНЫ.— *Разува́наў*

*РАЗУЙ.— *Разу́еў*. Параўн. РАЗУВАЙ

РАЗУМ гл. РОЗУМ

РАЗУМЕЙ, памянш. РАЗУМЕЙЧЫК 'разумны' ці 'той, хто разумее'?— *Разуме́еў; Разуме́йчык*. Укр. у XVI ст. *Разумейко* (Туп.)

РАЗУМЕНЬ 'разумны' ці 'той, хто разумее'?— *Разу́мнеў*

РАЗУМЕЦ 'разумны чалавек'?— *Разуме́ц, Разумцо́ў*. Параўн. РОЗУМ

РАЗУМНІК.— *Разу́мнік*. СРП *Разумников*

РАЗУМНЫ.— *Разу́мны*. СРП *Разумный*

РАЗУМОК рэг. іран. 'мудрэц, хітрэц' (Юрч.) ці 'разумны чалавек'?— *Разумко́ў*. Параўн. РОЗУМ

РАЗУМЧЫК 'разумны чалавек'? — *Разу́мчык*. Параўн. РОЗУМ

РАЗЬКО ад *рэзаць?— Разько́*

РАЙ.— *Рай, Ра́еў; Рае́ўскі, Ра́йскі*. Рус., укр. у XVI ст. *Рай* (Туп.). СРП *Раев, Раевский, Райский*

РАЙКО, РАЙКА рэг. 'дарадчык, той, хто дае парады' (Бяльк.).— *Райко́, Ра́йка, Ра́йкін, Райко́віч, Райке́віч, Райчо́нак*. Бел. у XVII ст. *Райко* (Туп.). СРП *?Райков*

РАК, памянш. РАЧАК, РАЧКО.— *Рак, Ра́каў, Рако́віч, Раке́віч, Рачо́нак, Рачэ́ня; Ра́чак, Рачко́, Рачко́ў,*

Рачкевіч; Ракоўскі, Рачынскі, Рачыцкі, Рачкоўскі, ?Ракінскі. Бел. у XVI—XVIII стст. *Рак, Рачко, Рачок, Рачик* (БА, I, 250; Туп.). Рус. у XV ст. *Рак*, укр. у XVI ст. *Рачко* (Туп.). СРП *Раков, Раковский*

РАКАВЕЦ з в. Ракі, Ракава.— *Ракавец, Ракайчук*

РАКАЕД рус. лайл. *ракоед* 'той, хто есць ракаў' (Даль).— *Ракаед*

*РАКАЛА параўн. укр. *ракати* 'квакаць' (Грынч.).— *Ракала*

РАКАЎШЧЫК рус. *раковщик*, 'гандляр ракамі' (Даль).— *Ракаўшчык*

*РАКАЧ.— *Ракач, Рокач* з перастаноўкай націску. Параўн. РАКАЛА

*РАКАШ.— *Ракашоў, Ракашэвіч*

*РАКЕЙ.— *Ракей*

*РАКЕЛЬ.— *Ракель*

*РАКЕЦЬ.— *Ракець; ?Ракецкі*

РАКІТА.—*Ракіта, Ракіценка; Ракіцкі*. Укр. у XVII ст. *Ракита* (Туп.). У Туп. у XV—XVI стст. яшчэ *Рокита*

РАКІТНІК.— *Ракітнік; Ракітніцкі*. СРП *Ракитников*

*РАКОМСА.— *Ракомса*

*РАКОЦЬ.— *Ракоць*

*РАКУСА.— *Ракуса*. Бел. у XVI—XVII стст. *Ракуса, Рокуса* (БА, I, 251, 252)

*РАКУТА.— *Ракута, Ракуцін*. Бел. у XVI ст. *Ракута* (БА, I, 251). СРП *Ракутин*

*РАКУЦЬ, памянш. РАКУЦЬКА.— *Ракуць; Ракуцька*. Параўн. РАКУТА

*РАКУЧ(А).— *Ракучаў*

*РАКУШ, РАКУША.— *Ракуш, Ракуша*. СРП *Ракушин*

РАКЧЭЙ гл. АРАКЧЭЙ

*РАКШНЯ.—*Ракшня*

РАЛА, памянш. РАЛЬКО, РАЛЬЧЫК рус. устар. *рало* 'арала, саха, плуг' (Даль), укр. 'земляробчая прылада для разбіўкі ўзаранай зямлі' (Грынч.).— *Рало* з пераносам націску; *Ралюк; Ралько, Ральчэня; Ральчык*. СРП *Ралов*

РАЛАВЕЦ з в. Ралава.— *Ралавец*

*РАЛДУГА.— *Ралдугін*. СРП *Ралдугин*

*РАМЗА.— *Рамза*

РАНДА рэг. 'арэнда, арэндная плата', 'карчма' (Нас.), смал. *ранда, рандо* 'карчма' (Дабр.), літ. *rañdas* 'шрам, рубец'.— *Рандзюк*

РАНДАВЕЦ 'карчмар' ці жыхар в. Ранды, Рандова.— *Рандавéц, Рандаўцóў*

РАНДАР рэг. 'гаспадар карчмы' (Нас.), укр. *рандарь* 'арандатар', 'гаспадар карчмы' (Грынч.).— *Рандарэ́нка.* У Туп. у XVII ст. *Рандарь*

РАНЕЦ ад *рань, ранні?— Ранцэ́віч.* Бел. у XVI ст. *Ранец* (Туп.). СРП *Ранцевич*

РАННІ.— *Ра́нні.* СРП *Раннев*

РАПАВЕЦ з в. Рапава.— *Рапавéц*

*РАПАН параўн. літ. заал. *ropyonis* 'паўзун'. — *Рапанóвіч*

*РАПЕКА.— *Рапéка*

*РАПЕКТА.— *Рапéкта*

*РАПЕТА, памянш. РАПЕЦЬКА.— *Рапéцька*

РАСА, памянш. РАСКА.— *Рóса* з пераносам націску, *Рóсін, Расянóк; ?Расó; Расю́к, Расюкéвіч; Раскéвіч; Расінскі.* Бел. у XVI ст. *Раско* (Туп.). У Туп. у XVI ст. *Роса.* СРП *Росин*

РАСАДА.— *Раса́дзін.* Бел. у XVI ст. *Росада* (БА, I, 251). СРП *Рассадин*

*РАСАЛАЙ.— *Расала́й*

РАСАМАКА.— *Расама́кін.* Укр. у XVI ст. *Росомака* (Туп.). Параўн. РАСАМАХА

РАСАМАХА рус. *рассомаха, разсомаха* 'непаваротлівы чалавек' (Мельн.).— *Расама́ха*

*РАСІГА.— *Расíга*

*РАСІМ.— *Расімóвіч*

РАСКАЗ.— *Раска́заў; Раска́зенька.* Рус. у XVIII ст. *Расказ* (Туп.)

РАСКОЛ рэг. 'сарвігалава' (Дзярж.— М. Б.), 'буян, нахабнік' (КСЧ).— *Раскóлаў*

РАСКОША.— *Раскóша*

РАСЛЯК, РОСЛЯК. — *Раслякóў; Рóсляк.* У Туп. у XV ст. *Росляк.* СРП *Росляков*

*РАСО.— *Расó.* Параўн. РАСА

РАСОЛ, памянш. РАСОЛЬКА.— *Расóл, Расóлаў; Расóлька.* Бел. у XVI ст. *Росол* (БА, I, 252)

РАСОХА рэг. 'развіліна, вілы ў дрэве'.— *Расóха, Расóшанка; Расаха́цкі.* Бел., укр. у XVI ст. *Росоха* (Туп.). СРП *Рассохин, Россохин*

РАСПОРА 'распорка'.— *Распóра; Распóрскі*

РАСПУТНЫ рэг. 'распусны' (Дзярж. — М. Б.), рус. *распутный* тое ж (Даль).— *Распу́тны*

РАССЕЙКА ад *рассяваць?— Рассéйкін*

*РАСТАРГУЙ.— *Растаргýеў.* Рус. у XVI—XVII стст. *Расторгуй* (Туп.). СРП *Расторгуев*

*РАТ, памянш. РАТКО.— *Раткóвіч, Раткевіч,* магчыма, ад УІ *Радко, Родион.* Укр. у XVI ст. *Ратко* (Туп.). СРП *Ратов*

РАТАЙ, памянш. РАТАЙКА бел. устар., укр. 'араты' (БРС, Грынч.), рус. *ратай* тое ж (Даль).— *Ратáйка.* Рус. у XVI—XVII стст. *Ратай* (Туп.)

РАТНІК.— *Рáтнік; Ратніцкі.* СРП *Ратников*

РАТНЫ.— *Рáтны; ?Ратніцкі.* СРП *Ратнов*

РАТУШ(А) параўн. укр. *ратуш, ратуша* 'магістрат', 'сельскае праўленне' (Грынч.).— *Рáтушаў*

РАЎБА гл. РОЎБА

РАЎГАЧ рэг. 'плакса' (Стэц.).— *Раўгáч, Рóўгач* з пераносам націску. Параўн. РАЎГЕЛЬ, РАЎГЕНЬ

РАЎГЕЛЬ параўн. літ. *ráugalas* ці *raũgalas* 'закваска' (Атр., II, 110).— *Раўгéль.* Параўн. РАЎГЕНЬ, РАЎГАЧ

РАЎГЕНЬ. рэг. *раўгеня* 'густы суп, размазня з круп', 'кулага' з літ. *raugìnė* 'страва з цеста і гароху' ад *rauginti* 'квасіць' (Вяржб., 617), адсюль корань *раўг* — у назвах кіслых страў і плаксівых людзей.— *Раўгéнь.* Параўн. РАЎГАЧ

РАЎДА, РОЎДА параўн. літ. *rauda* 'плач', 'чырвоная фарба', *raude* 'краснапёрка'.— *Рáўдá, Рóўда* з пераносам націску. СРП *Равдин*

*РАЎДАН.— *Раўданóвіч.* Параўн. РАЎДА

РАЎНЕЙКА ад *роўны?— Раўнéйка*

РАЎНЯГА ад *роўны? — Раўнягін*

*РАХ(А). — *Рашанóк; Рахóўскі, Рахóнскі.* Укр. у XIII ст. *Рах* (Туп.). СРП *Рашин, ?Ряшин*

*РАХАЧ.—*Рахацэвіч*

*РАХЛЕЙ.— *Рахлéй*

РАХМАНЫ, памянш. РАХМАНЬКА.— *Рахмáн; Рахмáнька.* Рус. у XVI ст. *Рахман* (Туп.). СРП *Рахманов, Рахманин, Рахмановский*

РАХУБА.— *Рахýба*

РАХУНАК.— *Рахýнак*

РАЦ(А), памянш. РАЦЫК, РАЦКО, ?РАЦЬКО рэг. 'прычына' (КСЧ).— *Рацýк; Рáцык; Рацкó, Рацкéвіч; Рацько*

*РАЦКУН.— *Рацкýн*

РАЧАК гл. РАК

*РАШАЛЬ.— *Рашáль*

РАШАТКО, РАШАЦЬКО, РАШЭЦЬКА гл. РЭШАТА

*РАШКО.— *Рашкéвіч, Рашчэ́ня; Рашчукóў; Рашкóўскі.* Укр. у XVI ст. *Рашко* (Туп.). СРП *Рашков.* Параўн. РАХ(А)

РАШОТКА.— *Рашóтка.* СРП *Решёткин, Решетко*

РАШОТНІК, РАШЭТНІК. — *Рашóтнікаў; Рашэ́тнікаў.* Бел. у XVI ст. *Решетник* (БА, I, 251). СРП *Решетников*

РЖАНЫ гл. АРЖАНЫ

РОБАЦЕНЬ 'працавіты чалавек, той, хто многа робіць, працуе'?—*Рóбацень*

РОВА, РЭВА, памянш. РАВЯШКА рэг. *рова* 'плакса' (Дзярж.— М. Б.), рус. *рёва* 'равун, крыкун, плакса' (Даль), укр. *рева* тое ж (Грынч.).—*Рóва, Рэ́ва, Рóвін, Рэ́він, Равянóк, Равянкóў; Раўкóвіч, Раўчэ́ня; Рэ́ўчанка; ?Равя́шка.* Бел. у XVIII ст. *Рева* (БА, I, 251). У Туп. у XVII ст. *Рева.* СРП *Ревенко*

*РОВАН.— *Рóван.* Бел. у XVII ст. *Ревон* (Туп.)

РОВІНЕЦ з н. п. Роўнае.— *Рóвінец*

РОГ, памянш. РАЖОК.— *Рог, Рóгаў; Ражóк, Ражкó, Ражкóў; Рагóўскі.* Бел. у XVII ст. *Рог* (БА, I, 252). Рус. у XV—XVII стст. *Рог, Рожок,* укр. у XVI—XVII стст. *Рог, Рожок, Рожко* (Туп.). СРП *Рогов, Рожков, Роженко*

РОГАЛЬ гл. РАГАЛЬ

РОГАЧ гл. РАГАЧ

РОД, памянш. РОДЗІК, РОДКА, РОДЗЬКА.— *Рóдаў, ?Рóдзін, Радзéвіч; Радзю́к, Радзюкéвіч* — з галосным [а] у аснове магчымы і ад РАД (гл.); *Рóдзік; Рóдкавіч; Рóдзька; Рóдзькін,* магчыма, ад УІ *Родион.* СРП *Родов, Родченко, Родькин, Родовский*

РОЖА, памянш. РОЖЫЦА, РОЖКА назва хваробы, рэг. 'ружа' (КСЧ), бел. рэг. і рус. груб. 'твар'.— *Рóжыцын; ?Рóжка.* Укр. у XVI—XVII стст. *Рожа, Рожко.* СРП *Рожин, Рожицын, Роженко, Рожецкий*

РОЗА рэг. 'ружа' (Дзярж.— М. Б.), рус., укр. тое ж (Даль, Грынч.).— *Рóзаў.* СРП *Розин, Розов, ?Розкин, Розинский*

РОЗАН рус. 'ружа, куст і кветка ружы' (Даль).— *Разáнаў, Рóзанаў.* СРП *Розанов*

РОЗМЫСЛ рус. *размысл, розмысл* 'сэнс, розум, разважлівасць' (Даль), укр. *розмисл* 'абдумванне' (Грынч.).— *Ро́змыслаў.* СРП *Розмыслов.* Параўн. РАЗМЫСЛА

РОЗНЫ.— *Разню́к; Разно́ўскі.* Параўн. РАЗНЯ

РОЗУМ, рус. РАЗУМ, памянш. РАЗУМОК, РАЗУМЕЦ, РАЗУМЧЫК.— *Ро́зум, Ро́зумаў; Ра́зумаў; Разумко́ў; Разуме́ц, Разумцо́ў; Разу́мчык; Разумо́ўскі.* СРП *Разумов, Разумков, Разумцев, Разумовский*

РОЙ.— *Рой*

РОЙНІК рэг. 'рэшата ці кошык для збірання рою' (Дзярж.— М. Б.), рус. *ройник* тое ж (Даль).— *Ро́йнік*

РОКАЧ гл. РАКАЧ

РОЛЯ, памянш. РОЛІК рэг. 'земляробства', 'ралля' (Нас.), рус., укр. 'ралля' (Даль, Грынч.).— *Ро́ліч, Ралёнак; Ралю́к; ?Ро́лік,* СБП з [а] у першым складзе магчымы і ад РАЛА (гл.)

РОНДАЛЬ.— *Ро́ндаль, Ро́ндалеў*

РОПАТ рус. *ропот* 'нараканне, папрокі' (Даль).— *Ро́пат*

РОСА, РОСКА гл. РАСА

*РОСКАЧ.— *Ро́скач*

РОСЛЫ, памянш. РОСЛІК.— *Расле́віч; Ро́слік.* Бел. у XVI—XVII стст. *Рослый, Рослик* (Туп., БА, І, 252). Укр. у XVII ст. *Рослый* (Туп.). СРП *Рослов*

РОСЛЯК гл. РАСЛЯК

РОСЯ параўн. рус. смал. *рось* 'імжа, дробны дождж' (Дабр.).— *Ро́ся*

РОТ, памянш. РОЦЬКА, РОТКА.— *Ро́тчанка, Ро́тчанкаў; Ро́цька; ?Ро́цкі.* Рус. у XVII ст. *Рот, Ротко* (Туп.). СРП *Ротов*

*РОЎБА, РАЎБА, памянш. РАЎБЫША, РАЎБЫШКА.— *Ро́ўба, Ра́ўба, Раўбо́* з пераносам націску; *Раўбы́ша, Раўбы́шка; Раўбэ́цкі.* Бел. у XVI ст. *Ровб* (БА, І, 252)

*РОЎБЕЛЬ.— *Ро́ўбель.* Параўн. РОЎБА

РОЎГАЧ гл. РАЎГАЧ

РОЎДА гл. РАЎДА

*РОЎКАЧ.— *Ро́ўкач*

РОШЧА рус. *роща* 'гаі', 'запаведны лес, заказнік' (Даль).—*Ро́шчын, Ро́шчанка.* СРП *Рощин*

РОШЧЫНА.— *Рашчы́нёнка; Рашчы́нскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Рощина, Рощинка* (БА, І, 252; Туп.)

РУБ(А), магчыма, ад *рубіць* 'секчы', параўн. і бел. *руб* 'грубае адзенне' (Нас.), 'рубец у адзенні' (Нас., КСЧ), укр. тое ж (Грынч.).— *Рубін, Рубінаў, Рубенка, Рубянкоў; Рубскі* (Туп.). Рус. у XV ст. *Руба* (Туп.). СРП *Рубин, Рубиков*

РУБАЙЛА 'рубака'.— *Рубайла*

РУБАН(Ы), памянш. РУБАНЕЦ, РУБАНІК, РУБАНЧЫК ад *рубіць* 'секчы'— *Рубан, Рубанаў; Рубанюк; Рубанец; Рубанік; Рубанчык.* Бел. у XVII ст. *Рубаник* (БА, I, 252). Укр. у XVII ст. *Рубан, Рубаник* (Туп.). СРП *Рубан, Рубанов, Рубаненко, Рубанчик, Рубановский, Рубанский*

РУБАХА рэг. і рус. 'сарочка'.— *Рубахоў*

РУБАШКА рэг. і рус. 'сарочка'.— *Рубашка, Рубашчанка.* СРП *Рубашкин*

РУБАШНЫ.— *Рубашны*

РУБЕЖ.— *Рубеж*

РУБЕЛЬ.—*Рубель; Рублеўскі.* Бел. у XVI ст. *Рубль* (БА, I, 253). У Туп. у XV—XVI стст. *Рубель, Рубль* (Туп.). СРП *Рубель, Рублёв, Рублевский*

РУБЕЦ.— *Рубец, Рубцоў, Рубцэвіч, Рубчэня.* Бел. у XVI—XVII стст., рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Рубец* (Туп.). СРП *Рубец, Рубцов*

*РУБІС.— *Рубіс*

РУГАЙ ад *ругаць* 'лаяць каго' ці *ругацца* 'лаяцца, 'брыдкасловіць'.— *Ругаеў.* Параўн. РУГАЛЬ

РУГАЛЬ параўн. рус. *ругала* 'той, хто лае', 'зневажальнік; брыдкаслоў' (Даль).— *Ругаль*

РУДАБЕЛЕЦ з в. Рудабелка.— *Рудабелец*

РУДАЗУБЫ.— *Рудазуб*

РУДАК рэг. 'чалавек з рудымі валасамі', 'жывёліна з рудою, рыжаю шэрсцю'.— *Рудак, Рудакоў, Рудакоўскі.* Бел. у XVII ст. *Рудак* (БА, I, 253). Рус. у XVI—XVII стст. *Рудак* (Туп.). СРП *Рудаков*

РУДАМАН 'руды', параўн. рэг. *рыжман* 'рыжы'.— *Рудаман.* Параўн. РУДАК, РУДЫ

РУДАСЬ 'руды'?— *Рудась.* Параўн. РУДАК, РУДЫ

РУДЗЕНЬ 'руды'?— *Руднеў*

РУДЗЕНІК 'руды'? — *Рудзенік.* Параўн. РУДАК, РУДЫ

РУДЗІК рус. смал. *рудик* 'рыжаваты' (Дабр.).— *Рудзік.* СРП *Рудик.* Параўн. РУДЫ, РУДАК

РУДЗЬ укр. *рудь* мянушка 'рыжая дамашняя жывё-

ліна' (Грынч.).— *Рудзéнка, Рудзёнак, Рудзéня, Рудзянóк, Рудзянкóў*. СРП *Рудин*. Параўн. РУДЫ, РУДАК

РУДЗЬКО, РУДКО рэг. *рудзька* 'руды, рыжы чалавек' (Бяльк.), укр. *рудько* мянушка 'рыжая дамашняя жывёліна' (Грынч.).— *Рудзькó, Рудзькóў; Рудкó, Рудкóў, Рýдчанка; Рудкóўскі*. Бел. у XVIII ст. *Рудка* (БА, І, 253). Укр. у XVI ст. *Рудко* (Туп.). СРП *Рудко, Рудченко*

РУДЗЯК 'руды'?— *Рудзя́к, Рудзякóў, Рудзя́чанка; Рудзя́чанскі*. СРП *Рудяков*

РУДНІК 'той, хто здабывае ці плавіць руду'?—*Рýднік; Рудніцкі*. СРП *Рудников, Рудниковский, Рудницкий*

РУДНЯК.— *Рудня́к*. СРП *Рудняк*. Параўн. РУДНІК

*РУДОМ(А).— *Рудóмін*

РУДЫ, памянш. РУДЗІК, РУДЗЬ, РУДЗЬКО, РУДКО.— *Рýды, Рýдаў, Рýдзін, Рýдых, Рудóвіч, Рудзéнка, Рудэ́нка, Рудзёнак, Рудзянóк, Рудзянкóў, Рудзéня; Рýдзік; Рýдзь; Рудзькó, Рудзькóў; Рудкó, Рудкóў, Рýдчанка; ?Рýдскі, ?Рудзінскі, ?Рудзéцкі, ?Рудэ́нскі, Рудкóўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Руды, Рудой* (БА, І, 253). Укр. у XVI—XVII стст. *Рудой* (Туп.). СРП *Рудой, Рудов, Руденко, Рудзинский, Рудинский, Руденский*

РУЖА, памянш. РУЖЫК, РУЖКО.— *Ружэ́віч; Рýжык, Ружкóў*. СРП *Ружин, Ружинский*

РУЖАНЕЦ польск. *różaniec* царк. 'ружанец, пацеркі', магчыма, 'жыхар н. п. Ружаны'.— *Ружáнцаў*

РУЖАНЫ польск. *różany* 'з ружы, ружавы'.— *Ружáны; Ружáнскі*

*РУЗАН.— *Рузáнаў*. СРП *Рузанов, Рузанков*

РУКА, памянш. РУЧЫЦА.— *Ручэ́нка; Ручы́ца*. Бел. у XVII ст. *Рука* (Туп.). СРП *Рукин, Ручкин*

РУКАВЕЦ з в. Рукава.— *Рукавéц*, магчыма, памянш. ад *рукаў* параўн. рус. у XVI ст. *Рукавок* (Туп.)

РУКАЛЬ, РУКОЛЬ 'той, хто мае доўгія рукі'?— *Рукáль, Рукóль*

РУКАН.— *Рукáн*. Параўн. РУКАЛЬ

*РУКЛЯ, памянш. РУКЛЕЦ.— *Рукляцóў; Руклянскі*

*РУКС(А).— *Рýксаў*

*РУКША.— *Рýкшын*. У Туп. у XV ст. *Рукша*

РУЛЬ, памянш. РУЛЬКО бел. 'руль', рус. 'насаты, насач' (Бурн.).— *Руль, Рулёў, Рулёвіч; Рулькó, Рулькéвіч; Рулéўскі, Рулéцкі, Рулінскі*; большасць магчыма і ад

бел. *руля* 'ствол стрэльбы'. Бел. у XVII ст. *Руль* (БА, I, 253). СРП *Рулёв, Рулин*

*РУЛЯК.— *Руля́к*. Параўн. РУЛЬ

РУМ, памянш. РУМКО рэг. 'месца сплаву лесу на беразе ракі' (КСЧ), укр. 'сухапуцце' (Грынч.).— *Рум; Румко́, Ру́мкін; Румо́ўскі*. СРП *Румовский*

РУМА, памянш. РУМКО, павеліч. РУМІЛА рэг. 'плакса, румза' параўн. *румаць* 'плакаць наўзрыд' (КСЧ).— *Ру́ма, Румо́* з пераносам націску; *Румко́, Ру́мкін; Румі́лаў; Румо́ўскі*

РУМАК укр. 'аргамак, баявы конь' (Грынч.).— *Рума́к*. Параўн. таксама РУМА

РУМІЛА, РУМКО гл. РУМА

РУМЯНЕЦ.— *Румя́нцаў*. Рус. у XIV ст. *Румянец* (Туп.). СРП *Румянцев*

*РУНДА, *РУНДЗЯ.— *Ру́нда́; Ру́ндзя*

РУНО, памянш. РУНЦО, РУНЕЦ.— *Руно́віч; Рунцо́; Руне́ц*. Рус. у XV ст. *Руно* (Туп.). СРП *Рунич, Руненко, Рунов, Руновский*

РУПАК 'руплівы чалавек, той, хто рупіцца'?— *Рупако́ў*

РУПЕКА.— *Рупе́ка*. Параўн. РУПАК

РУСАК, памянш. РУСАЧЫК бел., рус. 'заяц-русак' (БРС, Даль), рэг. і рус. 'рускі чалавек' (Дзярж.— М. Б., Даль).— *Руса́к, Русако́ў, Русаке́віч, Русако́віч; Руса́чык*. Бел. у XVI—XVII стст. *Русак, Русачек* (БА, I, 253; Туп.). Укр. у XVII ст. *Русак* (Туп.). СРП *Русаков*

РУСАЛ.— *Русало́віч*. Параўн. РУСАН

РУСАН 'русы, русавалосы'.— *Руса́н; Русано́ўскі*. Рус. у XIV—XV стст. *Русан, Русаник, Русанец* (Туп.). СРП *Русанов*

РУСЕЛЬ.— *Русе́ль*. Параўн. РУСАН

РУСІЛА, памянш. РУСІЛКА.— *Русі́лка*. Параўн. РУСАН

РУСІН 'рускі' (БРС), укр. *русин* тое ж (Грынч.).— *Русі́н, Русіно́віч; Русі́нскі*. Бел. у XVI ст. *Русин* (БА, I, 253; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Русин, Русинко* папулярнае (Туп.). Укр. у XVI ст. *Русин* (Туп.)

РУСКІ.— *Ру́скі*. Рус. у XVII ст. *Руской* (Туп.). СРП *Русских, ?Русков*

РУСЫ, памянш. РУСЬКО.— *Ру́сы, Ру́саў, ?Ру́сін, Русо́віч, Русе́нка, Русяно́к; Русько́ў; Русе́цкі; Русі́нскі*

РУТА, памянш. РУЦЬКА.— *Рýта, Рýціч, ?Руцэ́віч; ?Руцькó; Руткóўскі*

РУХЛО рус. 'пажыткі, скарб, рухомая маёмасць' (Даль).— *Рухлó, Рухлéнка; Рухля́нскі*

РУЧАЙ.— *Ручáй; Ручаéўскі*

РУЧНІК.— *Ручнíк; ?Рушніцкі.* У Туп. у XVI ст. *Ручник* (Туп.)

РУШКА, РУШКО данск. *рушко* 'прасяныя крупы' (Мірт.), магчыма, 'той, хто рушыць, разбурае'.— *Рушкéвіч*

РЫБА, памянш. РЫБКА, РЫБІК, РЫБЧЫК.— *Ры́бка, Рыбкó* з пераносам націску, *Рыбкóў, Ры́бкін, Ры́бчанка, Ры́бікаў, Рыбічóнак; ?Ры́бчык; Рыбінскі, Рыбчынскі.* У Туп. у XV—XVII стст. *Рыба, Рыбка.* СРП *Рыбин, Рыбкин, Рыбиков*

РЫБАК.— *Рыбáк, Рыбакóў, Рыбачóнак; Рыбачýк.* Бел. у XVII ст. *Рыбак* (БА, I, 253; Туп.). Укр. у XVII ст. *Рыбак* (Туп.). СРП *Рыбак, Рыбаков*

РЫБАЛКА рэг. 'рыбак, рыбалоў' (Нас.), рус., укр. *рибалка* тое ж (Даль, Грынч.).— *Рыбáлка.* Бел. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Рыбалка* (Туп.). СРП *Рыбалко, ?Рыбальченко*

РЫБАС рус. *рыбас* 'гаспадар, які адкупіў воды для лоўлі рыбы' (Даль), укр. *рибас* 'прадавец рыбы' (Грынч.).— *Ры́бас.* СРП *Рыбасов*

РЫБНІК ст. бел. 'рыбак, рыбалоў' (БА, I, 253), рус. ярасл. *рыбник* 'пірог з рыбай' (Мельн.).— *Ры́бнік, Ры́бнікаў.* Бел. у XVII ст. *Рыбник* (БА, I, 253). Рус. у XVI ст. *Рыбник* (Туп.). СРП *Рыбников*

*РЫБНЯК.— *Рыбня́к*

*РЫБЧАК.— *Рыбчáк*

РЫГУН ад *рыгаць* 'той, хто рыгае'.— *Рыгýн*

РЫДАЛЬ рэг. 'рыдлёўка, лапатка', 'плужок для акучвання бульбы' з польск. *rydel* 'рыдлёўка, лапатка'.— *Рыдлёў; Рыдлецкі*

РЫДЗ польск. *rydz* 'грыб рыжык'.— *Рыдз; Рыдзéўскі*

РЫЖАК 'рыжы'?— *Рыжакóў.* СРП *Рыжаков*

РЫЖКАВЕЦ з в. Рыжкі, Рыжкова.— *Рыжкавéц*

РЫЖКО гл. РЫЖЫ

РЫЖМАК 'рыжы, з рыжымі валасамі'.— *Рыжмакóў*

РЫЖЫ, памянш. РЫЖКО, РЫЖКА.— *Ры́жы, Рыжóў, Рыжэ́віч, Рыжэ́нка, Рыжанкóў; ?Рыжýк; Рыжкó, Ры́жка, Рыжкóў, Рыжкóвіч; ?Рышкó* пры [ж]>[ш], *Рыш-*

коў, Рышко́віч, Рышке́віч; Рыжэ́ўскі, Рыжко́ўскі. Бел. у XVI ст. *Рыжий, Рыжко, ?Ришко* (БА, I, 253; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Рыжей, Рыжко* (Туп.). СРП *Рыжов, Рыженков, Рыжих, Рыжонков, Рыжков, Рыжкин*

РЫЖЫК.— *Ры́жыкаў.* СРП *Рыжиков*

*РЫЗАЙ.— *Рыза́еў*

РЫЗМАН.— *Рызма́н*

РЫК, памянш. РЫЧКО, РЫЧКА, РЫЧЫК.— *Рык, ?Рыко́; Рычко́, Ры́чка; Ры́чык.* Бел. у XVI—XVII стст. *Рык* (БА, I, 251; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Рычко* (Туп.). СРП *Рыков, Рычков, Рыченков*

РЫЛА, памянш. РЫЛКА.— *Ры́ла, Ры́лін, Ры́лка.* Бел. у XVI ст. *Рыло* (БА, I, 251). У Туп. у XV ст. *Рыло.* СРП *Рылов, Рыленков*

РЫЛАТКА 'рылаты, мардаты'?— *Рыла́тка*

РЫЛАЧ рус. *рылачь* 'таўстаморды' (Даль).— *Рыла́ч*

РЫЛЬ, памянш. РЫЛІК, РЫЛЬКО рэг. 'свіны лыч'.— *Рыль, Рылёў; Ры́лік, Рылько́, Рылько́ў.* Бел. у XVIII ст. *Рыль* (БА, I, 253). СРП *Рылев, Рыльков, Рыльский*

РЫЛКА гл. РЫЛА

*РЫМА, памянш. РЫМКА.— *Рымо́віч, Рыме́нка; Ры́мка, Рымке́віч*

РЫМАР, памянш. РЫМАРЧЫК.— *Ры́мараў, Рымаро́віч, Рымарэ́нка; Ры́марчык.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Рымар, Рымарь, Рымарчик* (БА, I, 253; Туп.). Рус. у XVII ст. *Римар* (Туп.). СРП *Рымарёв, Римарёв*

*РЫМДА.— *Рымдзёнак*

*РЫМЖА.— *Ры́мжа*

*РЫМША.— *Ры́мша*

РЫНГА літ. *rìngė* 'загіб, ізгіб', 'рубец', параўн. укр. *рингач* 'дрэнна вылегчаны бык' (Грынч.).— *Рынге́віч*

РЫНДА бел. гіст. 'целаахоўнік' (БРС), рус. 'бамбіза, высокі, нясkладны чалавек', 'сухарлявая жанчына', 'худая кляча', гіст. 'збраяносец, целаахоўнік' (Даль), укр. *ринда* 'свіння' (Грынч.).— *Ры́нда, Ры́ндзін, Рындзёнак; Рындзю́к.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Рында* (БА, I, 252). СРП *Рындин*

РЫНКА рус. курск. 'вазонны гаршчок', 'гліняная міска' (Даль), укр. *ринка* 'гліняны гаршчочак' (Грынч.).— *Рынке́віч, Рынко́віч.* СРП *Рынков*

*РЫНКІС.— *Ры́нкіс*

*РЫНЯК.— *Рыня́к*

РЫСА, памянш. РЫСКА.— *Рыскін.* СРП *Рискин, Рыскин, ?Рысин*

*РЫСНІК.— *Рыснік*

РЫСЬ.— *Рысей, Рысевіч, Рысёнка, Рысянкоў.* СРП *Рысин, Рысев*

РЫСЯВЕЦ з в. Рысі, Рысева.— *Рысявец*

РЫТЫ, памянш. РЫЦІК, РЫЦЬКА, РЫТЧЫК.— *Рыцік, Рыцікаў; Рыцька, Рыцкевіч; Рытчык.* Бел. у XVII ст. *Рыцик* (БА, I, 252). СРП *Рытов, Рытин, Рытенков, Рытиков*

РЫХЛЫ.— *Рыхлоў.* Параўн. бел. у XVI ст. *Рыхлик* (БА, I, 252). СРП *Рыхлов, Рыхлинский, Рыхлевский*

*РЫХТА, памянш. РЫХЦІК ад *рыхтаваць* ці яўр. *рыхтык* 'так, праўда'.— *Рыхцік, Рыхцікаў*

*РЫЦ, памянш. РЫЦКО.— *Рыц; Рыцкевіч*

РЫЦІК рус. *рытик* 'грыбное гняздо, рыхлая глеба ў месцы, дзе растуць грыбы' (Даль), ярасл. 'крот' (Мельн.).— *Рыцік, Рыцікаў.* Параўн. РЫТЫ

РЫЦЬКА гл. РЫТЫ

РЫЧКА, РЫЧКО, РЫЧЫК гл. РЫК

*РЫШТАК.— *Рыштакоў*

*РЭБЕЗ.— *Рэбізаў* пры [е]>[і]

*РЭБКА.— *Рэбка*

РЭВА гл. РОВА

РЭВУТ, РЭУТ рус. устар. *реут* 'звон' (Даль).— *Рэут, Раўтовіч, Рэўтовіч, Раўцёнак; Рэуцкі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Ревут, Реут* (Туп., БА, I, 251). Укр. у XVI ст. *Ревут* (Туп.). СРП *Реутов*

РЭДЗЬКА.— *Рэдзька, Рэдзькін; ?Радзько* з пераносам націску, *Радзькоў,* якія магчымы і ад УІ *Родион.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Редка, Редзька* (Туп., БА, I, 251). Укр. у XVII ст. *Редька* (Туп.). СРП *Редькин*

РЭДУТА укр. *редута* 'рэдут' (Грынч.).— *Рэдута, ?Радута*

РЭЕНТ укр. *реент* 'рэгент' (Грынч.).— *Рэент, Раентаў, Раянтовіч, Рэянтовіч*

РЭЗНІК гл. РАЗНІК

РЭЗНЯ гл. РАЗНЯ

РЭЙ.— *Рэй*

*РЭЙБА.— *Рэйба*

*РЭЙТ.— *Рэйт*

РЭКЕЦЬ літ. *rekėtis* 'рагуля'.— *Рэкець, Рэкіць* пры [е]>[і]

*РЭКЕШ.— *Рэ́кеш, Рэ́кіш* пры [е]>[і]

*РЭКІЛЬ.— *Рэ́кіль*

*РЭКУН.— *Рэ́кун.* Бел. у XVIII ст. *Рекун* (БА, I, 251). СРП *Рекунов*

*РЭКУЦЬ.— *Рэ́куць, Рэ́куц.* Бел. у XVI ст. *Рекути* (БА, I, 251)

*РЭЛІК.— *Рэ́лік*

РЭМЕЗ бел. *рэмез,* рус., укр. *ремез* 'птушка з роду сінічак' (БРС, Даль, Мельн., Грынч.).— *Рэ́мез, ?Рэ́міс* пры [е]>[і] і [з]>[с], *Рамізе́віч, Рэмізе́віч.* Бел. у XVII ст. *Рэмез* (БА, I, 251). Рус. у XVI—XVII стст. *Ремез* (Туп.). СРП *Ремезов*

РЭМЕНЬ, памянш. РАМЕНЧЫК, РАМЯНЁК.— *Рэ́мень, Рамнёў; Раме́нчык; Рамянько́ў.* Укр. у XVI ст. *Ремень* (Туп.). СРП *Ремнёв*

*РЭМ, памянш. РЭМКА.— *Рэ́мка.* СРП *Ремов*

*РЭМЛЯ.— *Рэ́мля*

*РЭНЬЯК.— *Рэнья́к*

РЭПА, памянш. РЭПІК, РЭПЧЫК.— *Рэ́піч; Рэ́пікаў; Рэ́пчык.* Бел. у XV ст. *Репа* (БА, I, 251). Рус. у XV—XVI стст. *Репа, Репка* (Туп.). СРП *Репин, Репкин*

РЭПНІК 'лісце рэпы' (БРС).— *Рэ́пнік.* СРП *Репников*

РЭЧ.— *Рэ́чыц*

РЭЧКА.— *Рэ́чкін.* СРП *Речкин*

РЭШАТА, памянш. РАШАТКО, РАШАЦЬКО.— *Рашатко́; ?Рашацько́, ?Рашэ́цька; Рашэ́цкі.* СРП *Решетов, Решетков*

РЭШАЦЕНЬ 'рашэтнік, той, хто робіць рэшаты'? — *Рэ́шатнеў*

РЭШКА.— *Рэ́шка, ?Рашке́віч, ?Рашчэ́ня.* Рус. у XVII ст. *Решко* (Туп.)

САБА, памянш. САБКО рус. *саба* 'самы вялікі мех для кумысу ў кіргізаў' (Даль), узб. 'бурдзюк', 'тавар на абутак з авечай шкуры' (УРС).— *Са́ба, Са́бін; Са́біч; Сабко́, Сабчу́к; Сабчэ́ўскі.* Бел., рус. у XVI ст. *Сабко* (Туп.). СРП *Сабко*

САБАКА.— *Саба́кін; Сабачэ́ўскі.* Рус. у XV—XVI стст. *Собака* (Туп.). СРП *Сабакин, Собакин, Собакевич*

САБАН, памянш. САБАНЕЦ рус. 'рускі плуг з двума коламі', 'сані для перавозкі невадаў', 'карабельнае дрэва', 'козлы ці падмосткі пільшчыкаў' (Даль), тат.

’плуг’ (ТРС), каз. ’яравое збожжа’ (Будаг.).— *Сабанцаў*. Каз. УІ *Сыбан* (Жануз.). СРП *Сабанов*

*САБЕЛА.— *Сабе́ла, Сабэ́ла* пры [б’]>[б]

*САБІЛА.— *Сабіла*

САБЛЯ рус. ’шабля’.— *Са́блеў*. У Туп. у XVII ст. *Сабля*. СРП *Саблин, ?Сабликов*

САБУР параўн. тат. *сабыр* ’цярплівы’ (ТРС).— *Сабу́раў*. Каз., башк., тат. УІ *Сабыр* (Жануз., СЛІ, 75, 165). СРП *Сабуров, Сабуренко*

*САБУЦЬ.— *Са́буць*

САВА.— *Сава́; Саве́нка, Савёнак, Саве́ня*. Бел. у XVI ст. *Сова* (БА, І, 259).

*САВАЙТАН.— *Савайта́н*

САВАН, памянш. САВАНЕЦ, САВАНОК.— *Савано́віч; Саваню́к; Савані́ц; Саванчу́к; Савані́ўскі*, магчыма, ад УІ *Савва* (БА, І, 142)

САВЕТНІК.— *Саве́тнікаў*. СРП *Советников*

САГАЙДАК.— *Сагайда́к*

САГАЛАЙ тат. *сагалау* ’падпільноўваць’ (ТРС).— *Сагала́еў*

*САГАН.— *Сагано́віч*. Каз. УІ *Сагын* (Жануз.)

*САГАР.— *Са́гараў*. Каз. УІ *Сагыр* (Жануз.)

САД, памянш. САДЗІК.— *Садо́віч; Са́дзік; Садо́ўскі*. СРП *Садов, Садовский*

САДАЎНІЧЫ ўкр. *садівничий* ’садоўнік’ (Грынч.).— *Садаўні́чы, Садо́ўнічы*. Бел. у XVI ст. *Садовничей* (Туп.)

*САДКО.— *Садко́, Садко́віч, Садке́віч, Са́дчанка; Садко́ўскі*, магчыма, ад УІ *Садок*. Рус. *Садко* ў быліне. СРП *Садкович, Садковский*

*САДНІК.— *Са́днікаў*

*САДОН, памянш. САДОНІК.— *Садо́нік*

САДОЎНІК.— *Садо́ўнікаў*. Бел. у XVI ст. *Садовник* (БА, І, 254). Рус., укр. у XVI ст. *Садовник* (Туп.). СРП *Садовников*

*САДОХА.— *Садо́ха, Садо́шанка, Садашэнка*

САЗАН, памянш. САЗАНОК.— *Сазано́віч, Сазане́нка, Сазанёнак; Сазанко́ў; Сазано́ўскі*, магчыма, ад УІ *Созонт* (БА, І, 152, 153)

САЗАНАВЕЦ з в. Сазаны, Сазанава. — *Сазанаве́ц*

*САЙДАЛЬ.— *Сайда́ль*

САЙКА, памянш. САЙЧЫК.— *Са́йка, Сайко́* з пераносам націску, *Са́йчык, Сайко́віч, Сайке́віч; Сайко́ўскі*. СРП *Сайчук*

САК, памянш. САЧОК бел. устар. 'мяшок' (Гарб.), 'жаночае адзенне' (БРС, Гарб.), 'рыбалоўная сетка' (БРС, КСЧ, Гарб.), 'пасудзіна, якою мералі мёд' (Гарб.).— *Сак, Са́кай, Сако́віч, Сакé́віч; Сако́ўскі.* Бел. у XVI ст. *Сак* (БА, I, 254). СРП *Саков, Сакович, Сачков*

САКАЛЬ, памянш. САКАЛЬЧЫК.— *Са́каль, Са́кальчык.* Параўн. САКУН

САКАВЕЦ з в. Сакі, Сакава.— *Сакаве́ц*

*САКАЛУХА.— *Сакалу́ха*

САКМАР, памянш. САКМАРКА, параўн. рус. *сакма* 'каляіна, след ад кола ці полаза', 'лясная дарожка, сцежка; след на роснай траве' (Даль), параўн. і літ. *saktē* 'сказ, сказанне'.— *Сакма́ркін*

САКОЛКА.— *Сако́лка,* Параўн. СОКАЛ

САКОЛЬНІК.— *Сако́льнік; .Сакальніцкі, Сако́льніцкі.* У Туп. у XV ст. *Сокольник.* СРП *Сокольников*

САКРАТАР.— *Сакратаро́ў*

*САКРУТ.— *Сакру́т*

САКСОН 'саксонец'?.— *Саксо́н.* СРП *Саксонов*

САКУЛА.— *Саку́ла; Саку́льскі.* СРП *Сакулин.* Параўн. САКУН

САКУН рэг. 'той, хто вымаўляе [с] замест іншых гукаў ці цвёрдае [с] замест мяккага' (КСЧ).— *Саку́н.* СРП *Сакунин*

*САКУР, памянш. САКУРЭЦ.— *Сакурэ́нка; Сакурэ́ц.* Параўн. бел. у XVI ст. *Сокор,* укр. у XVI—XVII стст. *Сокор, Сокурко* (Туп.). СРП *Сокуров*

*САКУТА параўн. літ. *sakuótas* 'вымазаны ў смалу', *sakúoti* 'смаліць'.— Саку́та. СРП *Сокуцкий*

САЛА, памянш. ?САЛІК, ?САЛКО.— *Са́ла, Са́лаў, Сале́віч; ?Са́лік; ?Салко́.* Бел. у XVI ст. *Сало* (Туп.). СРП *Салов, Салин, Салкин, Саленко*

САЛАБУТА параўн. узб. *салобат* 'велічавы, велічны' (УРС).— *Салабу́та, Салабу́цін*

САЛАВЕЙ, памянш. САЛАВЕЙЧЫК.— *Салаве́й, Салаўё́ў; Салаве́йчык.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Соловей, Салавейка* (БА, I, 258; Туп.). Рус. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Соловей* (Туп.). СРП *Соловей, Соловьев, Соловейчик, Соловейский, Соловкин, Соловков*

САЛАВЕЦ 'жыхар в. Салы, Салава', магчыма, памянш. ад САЛАВЕЙ (гл.).— *Салаве́ц, Салаўцо́ў.* СРП *Соловцов*

*САЛАВЯН, *САЛАЎЯН, памянш. САЛАЎЯНЧЫК.— *Салавя́н; Салавяню́к; Салаўя́наў; Салаўя́нчык*

САЛАГУБЫ рэг. 'чалавек з тоўстымі заўсёды мокрымі губамі' (Дзярж.— М. Б.), укр. лайл. *сологуб* 'гандляр, мешчанін' (Грынч.).— *Салагу́б, Салагу́баў*. Бел. у XVI ст. *Сологуб* (БА, I, 259). Рус. у XVII ст. *Сологуб* (Туп.). СРП *Сологуб, Сологубов*

САЛАДУХА.— *Саладу́ха, Саладу́хін*. СРП *Солодухин, Солодухов*

*САЛАДЫШ.— *Саладышо́ў*

*САЛАЙ.— *Сала́й*. СРП *Салай*

САЛАК тат. дыял. 'неахайны чалавек' (ТРС).— *Сала́к*. Каз. УІ *Салык* (Жануз.). Тат. УІ *Салах* (СЛІ, 165)

САЛАЛАЙ, памянш. САЛАЛАЙКА.— *Салала́йка*

САЛАМАХА рэг. 'негустая каша ці густы кісель' (Нас.), 'зацірка', 'каша з кукурузы', 'варэнне з чарніц з дабаўкай мукі' (Вешт.), рус. смал. 'ежа — цеста са ржаной мукі' (Дабр.), заходн. 'салодкі ап'яняючы напітак з гарэлкі, мёду, сліў і вішань', *соломаха* 'вялая, непаваротлівая жанчына' (Даль), укр. *саламаха* 'страва з фасолі, тоўчанага часнаку, солі і хлеба', 'страва — прыгатаванае на масле жыдкае цеста' (Грынч.).— *Салама́ха*. Рус. у XVI ст. *Соломах* (Туп.). СРП *Саламахин, Соломахин*

САЛАНЕЦ гл. САЛОНЫ

САЛАПАЙ параўн. бел. *салапяка* 'разява, размазня' (БРС, КСЧ), *салупайка* 'той, хто мае прывычку лізаць верхнюю губу' (Нас.), рэг. *салапач* 'шапялявы' (КСЧ), укр. *солопій* 'разява' (Грынч.).— *Салапа́еў*

САЛАПОН параўн. *салапан* 'салапяка, разява, размазня' (Дзярж.— М. Б.), параўн. укр. *солопити* 'выстаўляць, высоўваць язык' (Грынч.).— *Салапо́наў*. СРП *Солопанов*

САЛАЎЯН гл. САЛАВЯН

САЛАШ рэг. 'шалаш', рус. данск., укр. тое ж (Мірт., Грынч.), тур. тое ж (Будаг.).— *Сала́ш; Салашу́к*

САЛДАТ, памянш. САЛДАТКА.— *Салдаце́нка, Салдаце́нкаў; Салда́тчанка*. Рус. у XVII ст. *Солдат, Солдатко* (Туп.). СРП *Солдатов, Солдатенков, Солдатёнков, Солдаткин, Солдатченко*

*САЛЕЙ, памянш. САЛЕЙКА.— *Сале́й, Салі́й* пры [е]>[і]; *Сале́йка*. Бел. у XVI ст. *Салей* (БА, I, 259)

*САЛЕК.— *Сале́к*

САЛЁНІК, САЛОНІК, 'прадавец солі'? — *Салёнік; Салóнік, Салóнікаў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Соленик* (БА, I, 259; Туп.). СРП *Соленик*

САЛІК алт. 'той, хто ідзе' (Будаг.).— *Сáлік*, магчыма і ад САЛА (гл.)

*САЛІТА.— *Салíта*

САЛКА гл. САЛА

САЛОДКІ.— *Салóдкі, Саладкóў, Салóдкін, Саладкéвіч*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Солодкий, Салодки, Солодкой* (БА, I, 259; Туп.). СРП *Солодкин, Солодков, Солодченко, Солодченков*

САЛОМА, памянш. САЛОМКА.— *Саламéвіч; Салóмка*. Бел. у XVI ст. *Солома* (БА, I, 259). СРП *Соломин, Соломкин*

САЛОМЕНІК рэг. 'напханы саломаю матрац, сяннік', рус. тое ж (Даль).— *Салóменік*. Бел. у XVIII ст. *Соломеник* (БА, I, 259)

САЛОНКА.— *Салóнка; Саланчýк*

САЛОНЫ, памянш. САЛОНЕЦ рэг. 'салёны' (Нас.).— *Салóны, Саланóвіч, Саланéнка*. Укр. у XVII ст. *Солонец* (Туп.)

САЛОХА, памянш. САЛОШКА рэг. 'прастак, дурань' (Нас.), рус. *солоха* 'русалка', 'неахайная, непрычэсаная жанчына', 'вялая, непаваротлівая, няспрытная жанчына' (Даль).— *Салóха, Салóхін, Салóшанка; Салóшкін; ?Салýшка* пры [о]>[у]. Рус. у XV—XVII стст. *Солох* (Туп.). СРП *Солохин*

САЛТАН гл. СОЛТАН

*САЛТРУК.— *Салтрукóвіч*

*САЛТУК.— *Салтýк*

САЛТЫК рус. 'узор, прыклад' (Даль), відаць, з каз. *салдык* 'франтаватасць', 'мода' (Дзмітр.).— *Салтыкóў*. Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVI ст. *Салтык* (Туп.). СРП *Салтыков*

*САЛУХА, памянш. САЛУШКА.— *Салýшка*, магчыма і ад САЛОХА (гл.)

*САЛЫХА, памянш. САЛЫШКА.— *Салы́шка*

САЛЬНІК.— *Сáльнік, Сáльнікаў*

САЛЯНІК 'прадавец солі'? — *Салянік*

САМАВЕР са спалучэння *сам верыць*.— *Самавéр, Самавéраў*

САМАДЗЕЙ са спалучэння *сам дзее*.— *Самадзéеў*

САМАДЗЕЛ са спалучэння *сам дзелае.— Самадзé-лаў.* СРП *Самоделов*

САМАЖОН са спалучэння *сам жэніцца.— Самажó-наў.* СРП *Саможенков*

*САМАК.— *Самáк*

САМАЛАЗ са спалучэння *сам лазіць.— Самалáз, Самалáзаў*

САМАЛЁТ са спалучэння *сам лятае.— Самалётаў.* СРП *Самолетов*

*САМАЛЬ.— *Самáль; Самалю́к*

*САМАНДЫК.— *Самандык*

САМАН, памянш. САМАНОК.— *Саманéнка; Саман-кóў; Саманчу́к*

САМАР цюрк. *таз, збанок* (Дзмітр.).— *Самáр.* СРП *Самаров, Самарцев.* Параўн. САМАРА

САМАРА, памянш. САМАРКА, рус. рэг. *самара, са-марка* 'доўгае, доўгаполае адзенне' (Даль).— *Самáрын; Самáркін; Самáрскі.* Рус. у XVI—XVII стст. *Самара* (Туп.). СРП *Самарин, Самаркин, Самарский*

САМАРДАК, САМАРДЭК параўн. рэг. *сумурдак* 'хвароба поласці рота, боль у сківіцах' (Бяльк.).— *Са-мардáк, Самардэ́каў*

САМАСЕЙКА 'тое, што вырастае ў выніку самарас-сявання' (БРС), 'няшлюбнае дзіця' (КСЧ). — *Сама-сéйка*

*САМАТЫКА.— *Саматыка*

*САМАТЫЯ.— *Саматыя*

САМАХВАЛ са спалучэння *сам хваліцца.— Сама-хвáл, Самахвáлаў, Самафáлаў* пры [хв]>[ф]. Бел. у XVI ст. *Самофал* (БА, I, 254; Туп.). Укр. у XVI ст. *Са-мохвал* (Туп.). СРП *Самохвалов, Самофалов*

*САМАЦЯГА ад *самота* ці са спалучэння *сам цяг-не? — Самацягін*

*САМБУК.— *Самбу́к*

САМЕЦ.— *Самéц, Самцóў, Самцэ́віч.* СРП *Самцов*

САН, памянш. САНЕЦ, САНІК, САНКО, САНЬ-КО.— *Сáнаў; Саню́к, Санюкóвіч; Санéц; Санцэ́віч; Са-нікéвіч; Санкéвіч, Санкóвіч; Санчу́к; Санькó, Сáнька,* маг-чыма, ад УІ *Саня<Александр.* СРП *Санов, Санич, Са-нович, Санков, Санкин*

*САНДРОЗД.— *Сандрóзд*

*САНДРУКУЛА.— *Сандрукýла*

САННІК 'майстар, які робіць сані'.— *Сáннікаў.* Бел.

у XVI ст. *Саннік* (БА, I, 254). Рус. у XVII ст. *Санник* (Туп.). СРП *Санников*

*САНТАР.— *Сантаро́віч*

*САНТАШ параўн. тат. *сантый* 'дурань, тупіца, балван' (ТРС).— *Санташо́ў*

САП рус. данск. 'змяя' (Мірт.), укр. 'сапенне' (Грынч.). — *Са́паў; Сапо́ў; Са́пікаў.* СРП *Сопов, Сопиков*

САПАЧ 'сапун, той, хто сапе, хварэе задышкай'? — *Сапа́ч.* Укр. у XV ст. *Сопач*

САПЕГА, памянш. САПЕЖКА.— *Сапе́га, Сапе́гін; Сапе́жка, Сапе́шка* пры [ж]>[ш]; *Сапяжы́нскі.* Бел. у XVI ст. *Сопега* (БА, I, 260). Рус. у XV—XVI стст. *Сапега, Сопешка* (Туп.). СРП *Сапегин.* Параўн. САПАЧ

САПЕЛКА.— *Сапе́лка.* СРП *Сапелкин.* Параўн. САПАЧ

САПЕЛЬ рэг. 'сопля', 'лядзяш' (Нас.), рус. смал. *сопель* 'сопля' (Дабр.).— *Сапе́ль, Со́пелеў*

САПЕТА, памянш. САПЕТКА.— *Сапе́тка.* СРП *Сапетов*

*САПЕЯ.— *Сапе́я*

САПЁР.— *Сапёраў; Сапёрскі*

САПЛЯ рэг. 'сопля' (Дзярж.— М. Б.).— *Саплёў, Саплін; Сапліцкі.* Рус. у XVI ст. *Сопля* (Туп.)

САПЛЯК.— *Сапля́к, Сапляко́ў*

САПОГ рус. 'бот'.— *Сапажэ́нкаў.* СРП *Сапогов, Сапожков*

САПОЖНІК.— *Сапо́жнікаў.* Рус. у XVII ст. *Сапожник* (Туп.). СРП *Сапожник, Сапожников*

САПОЦЬКА гл. СОПАТ

*САПРЫКА.— *Сапры́ка, Сапры́каў, Сапры́кін*

САПСЕЛЫ.— *Сапсёлаў*

САПУН.— *Сапу́н, Сапуно́ў.* Рус. у XVI ст. *Сапун, Сапунец* (Туп.). СРП *Сапунов*

*САПУСЬ.— *Сапусе́нка*

САП'ЯН, памянш. САП'ЯНІК, рэг. 'саф'ян'.— *Сап'я́нік*

САРАГАВЕЦ з в. Сорагі.— *Сарагаве́ц*

САРАКАВІК рус. *сороковик* 'бязмен, які важыць да сарака фунтаў' (Даль).— *Саракаві́к.* СРП *Сороковиков*

САРАКАЛЕТЫ.— *Саракале́таў.* СРП *Сороколетов*

*САРАКАПУТ са спалучэння *сорак пудоў*? — *Саракапу́т* пры [д]>[т]? У Туп. у XVII ст. *Сорокопуд*

*САРАКАПЫТ.— *Саракапы́т*

*САРАКАЧ.— *Сарака́ч*

САРАН, памянш. САРАНОК тат., кірг. 'скупы, прыжымісты, прагны чалавек' (ТРС, Будаг.).— *Сара́н; Саранко́ў; Саранчу́к.* СРП *Саранкин, Саранцев*

*САРАПУЛ.— *Сарапу́лаў*

*САРАСЕК.— *Сарасе́к*

САРАТОН(А) тат. *саратан* 'назва чацвёртага месяца сонечнага года (22 чэрвеня — 21 ліпеня)', 'сузор'е Рак' (ТРС).— *Сарато́нін*

*САРБАЙ.— *Сарба́й.* Каз. УІ *Сырбай* (Жануз.). СРП *Сарбаев*

*САРВАС.— *Сарва́с*

*САРВІРА.— *Сарві́ра*

САРГУЧ рэг. 'сургуч' (Дзярж.—М. Б.).— *Саргучо́ў*

*САРДЫКА.— *Сарды́ка*

*САРКАН.— *Сарка́н*

*САРКІС.— *Сарќісаў.* СРП *Саркисов*

*САРКО.— *Сарко́ў.* Укр. у XVI ст. *Сорко* (Туп.)

САРНА.— *Са́рна; Сарна́ўскі.* СРП *Сарнов*

САРНАК параўн. тат. *сорнай* 'зурна, валынка' (ТРС).— *Сарна́к; Сарна́цкі*

САРОКА, памянш. САРОЧКА, САРОЧЫК.— *Саро́ка, Саро́кін, Саро́чанка; Сарачу́к; Саро́чкін; Саро́чык; Сарачы́нскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Сорока* (БА, I, 260; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Сорока* (Туп.). СРП *Сорока, Сорокин, Сорочкин*

*САРОТНІК.— *Саро́тнік*

САРОЧКА.— *Саро́чкін,* магчыма і ад САРОКА (гл.)

САРЫЧ.— *Са́рычаў.* Рус. у XVI—XVII стст. *Сарыч* (Туп.). СРП *Саричев, Сарычев*

САС, памянш. САСКО бел. устар. 'саксонец' (Нас.), укр. 'прусак' (Грынч.).— *Сас, ?Са́сін, Сасе́віч, Сасе́нка; Саско́, Саске́віч*

*САСАН.— *Сасано́віч.* Параўн. СЫСУН

*САСІМ.— *Сасі́м*

*САСІН.—*Са́сін, Сасіно́віч; Сасіно́ўскі.* Бел. у XVI ст. *Сасин.* (БА, I, 254). Параўн. САС

САСКАВЕЦ з в. Саскі, Саскава.— *Саскаве́ц*

САСНА, памянш. САСОНКА.— *Сасна́; Асо́нка; Сасно́ўскі.* Бел. у XVIII ст. *Сосна* (БА, I, 260). СРП *Соснин, Сосненко, ?Соснов, Сосновский*

САСНАК 'сасновы лес'? — *Саснаке́віч*

САСНОВІК з в. Сосны.— *Сасно́вік*

САСУН гл. СЫСУН

*САТКО, памянш. САТЧЫК.— *Са́тчыкаў.* Параўн. каз. УІ *Сат* (Жануз.). Рус. у XVI ст. *Сотка* (Туп.)

*САТЫГА.— *Сатыга*

САТЫР.— *Саты́раў, Сатыро́ў.* Параўн. тат., башк., каз. УІ *Саттар* (СЛІ, 165, 74, Жануз.)

*САТЫШУР, *САЦІШУР.— *Сатышу́р; Сацішу́р*

*САУЛА, памянш. САУЛЬЧЫК літ. *saule* 'сонца'.— *Сау́ла, Сау́ліч; Сау́льчык; Сау́льскі.* СРП *Саулов, Сауленко*

САЎГАЧ, памянш. САЎГАЧЫК ад *соўгаць, соўгацца* г. зн. 'той, хто соўгае ці соўгаецца'.— *Саўга́чкін*

*САЎЛА.— *Са́ўліч, Саўле́віч; Саўлу́к, Саўлуко́ў.* Параўн. САУЛА

*САЎР(А).— *Саўро́ў.* Параўн. каз. УІ *Сауран, Саурык* (Жануз.). СРП *Саурин*

САЎРАСЫ рус. *саврасый* 'масць каня — светла-гнеды з жаўцізною' (Даль).— *Саўра́с.* Рус. у XV—XVI стст. *Саврас* (Туп.). СРП *Саврасов*

*САЎТ.— *Саўт, Со́ўтыч*

САХА, памянш. СОШКА.— *Со́шка.* Бел. у XV—XVI стст. *Соха, Сошка,* укр. у XV—XVII стст. *Соха, Сошка* (Туп.). СРП *Сошин*

*САХАН.—*Саха́наў.* СРП *Соханский*

САХАР, памянш. САХАРКА, САХАРУША бел. рэг., рус. 'цукар', бел. рэг. перан. 'прыдзіра, буркун' (Нас.).— *Са́хар, Са́хараў; Сахару́к; Са́харка; Сахарчу́к; Сахару́ша.* Рус. у XVII ст. *Сахар* (Туп.). СРП *Сахаров, Сахарков*

*САЦ, памянш. САЦІК.— *Сац, Саца́віч; Сацю́к, Сацу́к, Сацуке́віч; Са́цікаў*

САЦІШУР гл. САТЫШУР

*САЦУН, памянш. САЦУНОК.—*Сацунке́віч*

*САЦУРА.— *Сацу́ра*

*САЦУТА.— *Сацу́та*

*САЧ, памянш. САЧКО, САЧОК, САЧЫК.— *Са́чаў; Сачу́к; Сачко́, Сачо́к; Са́чык; Сачы́нскі*

*САЧАЛА.— *Сача́лін*

САЧКО 'той, хто сочыць, высочвае'? — *Сачко́.* Параўн. САЧ

САЧОК гл. САК, САЧ

САЧЫЛА 'той, хто сочыць, высочвае'.— *Сачылін, Сачыловіч.* СРП *Сочилин, Сочилов*

САЧЫЎКА.— *Сачыўка*

САЧЫХА 'жонка Сака ці Сача'? (гл.).— *Сачышын*

САЧЭНЬ рэг. 'перапечка, булачка' (БРС), рус. смал. *сочень* 'піражок' (Даль).— *Сачнёў, Сочнеў.* СРП *Сочнёв*

*САШЧОКА, *САШЧЭКА.— *Сашчокаў; Сашчэка*

САЯВЕЦ з в. Саі, Саева.— *Саявец*

САЯН рэг. 'жаночае адзенне' (Бяльк.), ст. бел. тое ж (Гарб.), рус. 'фарбаваны сарафан', 'спадніца з сукна' (Даль).— *Саян.* Каз. УІ *Саян* (Жануз.). СРП *Саянов*

СВАБОДА.— *Свабода.* СРП *Свободин*

СВАРА, памянш. СВАРЭЦ бел., рус., укр. 'сварка, лаянка' (Нас., Даль, Мельн., Грынч.).—*Сварцэвіч,* магчыма і ад *сварэц* — назвы жыхара в. Свары, Сварцы

СВАТ, памянш. СВАТКО.— *Сватко; Сваткоўскі.* СРП *Сватиков*

*СВЕКАТУН.— *Свекатун*

*СВЕНЯ.— *Свенін*

*СВЕРЖ 'скінуты, звергнуты'?, параўн. рус. *свергать.*— *Сверж*

*СВЕРШ.—*Свяршоў.* Параўн. СВЕРЖ, СВЕРШЧ

СВЕРШЧ рэг. 'цвыркун' (Нас.), рус. *сверщ* тое ж (Даль).— *Свершч; Свяршчэўскі.* Бел. у XVII ст. *Сверщ* (БА, I, 254)

СВЕТАГОР.— *Светагор, Светагораў*

СВЕТАЧ бел. устар. 'лучнік' (Нас., Бяльк.), рус. *светоч* 'факел, вялікая свечка' (Даль).— *Светачаў*

СВЕТЛЫ.— *Святлоў, Святловіч.* Рус. у XVI ст. *Светлой* (Туп.). СРП *Светлов*

СВЕРТАК рус. *сверток* 'скрутак'.— *Свярток* з пераносам націску

СВІБА.— *Свібовіч*

СВІГАЧ параўн. рус. *свигать* 'гуляць, бадзяцца', 'спяшацца; бегчы', *свигушка* 'борзды, жвавы, спрытны' (Даль).— *Свігач*

СВІДА параўн. бел. *свідзіна* назва дрэва (БРС), рус. паўдн., заходн. *свидый, свидой* 'няспелы, зеленаваты; кіслы', *свидина, свидовник* назва дрэва — тое ж, што рус. *глог* (Даль), укр. *свид, свидина* тое ж, *свидуватий, свидовитий* 'недаспелы' (Грынч.), параўн. і літ.

svìdinti 'паліраваць'.— *Свіда; Свідзінскі.* СРП *Свидовский*

СВІДАР, памянш. СВІДРЫК.— *Свідар; Свідрык; Свідзерскі, Свідэрскі, Свідрыцкі*

СВІЛА параўн. літ. *svìlinti* 'паліць, апякаць'. — *Свіла; Свілюк*

СВІНАБОЙ.— *Свінабоеў*

*СВІНАБУРКА.— *Свінабурка*

СВІНАР рус. *свинарь* 'свіны пастух' (Даль), укр. *свинарь* тое ж (Грынч.).— *Свінарэнка*

СВІНЯ, памянш. СВІНКО рэг. 'свіння' (Дзярж.— М. Б.).— *Свінін; Свінко.* У Туп. у XV ст. *Свинья, Свинка.* СРП *Свинов, Свинкин, Свиньин*

СВІНЯК лайл. 'свіння'.— *Свіняк*

*СВІРА.— *Свірын*

*СВІРБУТ.— *Свірбутовіч*

*СВІРКА.— *Свірка, Свірко* з пераносам націску, *Свіркоў.* СРП *Свирко, Свирченко*

*СВІРКУН.— *Свіркуноў*

*СВІРШЧ.— *Свіршчаў; Свіршчэўскі.* Параўн. СВЕРШЧ

*СВІРЭЙКА.— *Свірэйка*

СВІРЭПА.— *Свірэпа*

СВІСТУН.— *Свістун, Свістуноў.* СРП *Свистун, Свистунов*

СВІТА.— *Світа, Свіціч.* Бел. у XVI—XVII стст. *Свита* (БА, I, 254; Туп.). У Туп. у XVI ст. *Свитко*

СВІЧКАР 'свечнік, той, хто вырабляе ці прадае свечкі'? — *Свічкароў* пры [е] || [я]>[і]

СВІШЧ.— *Свішч, Свішчаў; Свішчэўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Свищ* (Туп.). СРП *Свищёв*

СВОЙСКІ.— *Свойскі*

СВОРАБ рус. *свороб* 'сверб, зуд', 'напільнік з буйной насечкай' (Даль).— *Своріб*

*СВЯДЫШ.— *Свядыш*

СВЯКЛА рус., укр. *свекла* 'бурак' (Даль, Грынч.).— *Свякла, Свякло* пры [а]>[о]. Рус. у XVII ст. *Свекла* (Туп.)

СВЯРБА 'сверб'? — *Свярба*

СВЯРГУН укр. *свіргун* 'цвыркун' (Грынч.).— *Свяргун.* Параўн. СВЕРЖ

СВЯРДЛО рэг. 'свярдзёлак', укр. *свердло* тое ж (Грынч.).— *Свярдлоў.* СРП *Свердлов, Свердлин*

24. Зак. 515

СВЯТА, памянш. СВЯТКА.— *Свя́тчанка; Свя́цкі.* СРП *Святский*

СВЯТЛІЧНЫ рэг. 'які мае адносіны да святліцы — чыстага пакоя ў сялянскай хаце' (Нас.).— *Святлі́чны*

СВЯТОХА, памянш. СВЯТОШЧЫК 'святоша'?, параўн. таксама ўкр. *святьоха* 'русалка' (Грынч.).— *Свято́ха; Свято́шчык*

СВЯТОЧНЫ.— *Свято́чны*

СВЯТУХА.— *Святу́ха.* Укр. у XVII ст. *Святуха* (Туп.). СРП *Святухин*

*СЕБА.—*Се́ба*

СЕБР, памянш. СЕБРЫК рэг. рэдк. *себр* 'прыяцель, далёкі сваяк' (Нас.), рус. *себер, себр* 'пайшчык, таварыш у гандлі' (Даль).— *Се́брыкаў.* СРП *Себров*

СЕГАЙ гл. СЯГАЙ

*СЕГАЛЬ.— *Се́галь.* СРП *Сегаль, Сегал*

*СЕГЕНЬ.— *Се́гень, Сегіне́віч* пры [е]>[і]; *Сегяню́к, Сеганю́к.* Бел. у XVI—XVII стст. *Сегень, Сеген* (БА, І, 254)

*СЕГЛА параўн. рус. зах. *сигла* 'дрыгва' (Даль).— *Се́глін.* СРП *Сеглин*

СЕДА, СІДА, памянш. СЕДЗЬКА 'сядун'? — *Се́да, ?Сядо́ў, Се́дзін, Се́дзіч, Сядзе́нка; Сядзю́к, Седзюке́віч; Се́дзька, Сядзько́,* якія магчымы і ад СЯДЫ (гл.); *Сі́дзін; Сі́дзю́к; Сідуко́ў.* СРП *Седин, Седенков, ?Седов, Сиденко*

СЕДАЧ гл. СЯДАЧ

СЕДЗЕНЬ рэг. 'сядун' (Нас., Юрч.), рус. *сидень, седень* тое ж (Даль).— *Сядне́ў.* У Туп. у XV—XVII стст. *Седен.* СРП *Седнев, Сиднев*

СЕДЛЕР гл. СЯДЛЯР

*СЕДРАН, памянш. СЕДРАНОК.— *Седрано́к*

СЕЗ, памянш. СЕЗІК тат. *сез* 'вы' (ТРС).— *Се́зік*

*СЕЗАН.— *Сезано́віч*

СЕЗЕНЬ рус. марск. 'вяроўка для часовага замацавання снасцей' (Даль).— *Се́зень*

*СЕЙ.— *Сей*

СЕЙБІТ.— *Се́йбітаў*

*СЕКУШ.— *Секушэ́нка*

СЕЛЕЗЕНЬ бел. рэг., рус., укр. 'качур' (Даль, Грынч.).— *Се́лезень, Селязнёў.* Бел. у XVIII ст. *Селезень* (БА, І, 255). У Туп. у XV—XVI стст. *Селезень.* СРП *Селезнев*

СЕЛЬСКІ.— *Се́льскі*

СЕЛЯДЗЕЦ, памянш. СЯЛЕДЧЫК.— *Селядцо́ў; Сяле́дчык.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Селедец* (Туп., БА, I, 254). СРП *Селедцев*

СЕЛЕХ укр. 'качур' (Грынч.).— *Се́лях; Селяхо́ўскі*

СЕМАК 'сямак, сямёрка'? — *Се́мак*

*СЕМЕЖ.— *Се́меж; ?Се́меш* пры [ж]>[ш]; *Семежаве́ц,* магчыма, ад назвы жыхара н. п. Семежава

СЕМІЖОН.— *Семіжо́н, Сяміжо́н; Сямежо́н* пры [і]>[е]. Бел. у XVIII ст. *Семижон* (БА, I, 255)

СЕМІЛЕТЫ.— *Семіле́таў, Сяміле́таў.* СРП *Семилетов*

*СЕМІТУРКА.— *Семіту́ркін, Сяміту́ркін*

СЕМКА, памянш. СЕМАЧКА, СЕМЧЫК рэг. 'зерне сланечніку'.— *Се́мчын, Се́мчанка; Се́мачкін; Се́мчык*

СЕМЯ, памянш. СЕМЕЧКА.— *Се́мечка.* СРП *Семечкин, Семячкин*

СЕМЯРЫК.— *Семярыко́ў.* СРП *Семериков*

СЕМЯРЫХА.— *Семяры́ха*

СЕНАКОС.— *Сенако́саў*

СЕНАТ.— *Сена́таў.* СРП *Сенатов*

СЕРАБАБА.— *Сераба́ба.* СРП *Серобабов*

СЕРАБРАК рус. *серебряк* 'сярэбраных спраў майстар, сярэбранік' (Даль). — *Серабрако́ў.* СРП *Серебряков*

СЕРАБРО.—*Серабро́, Серабро́ў.* СРП *Серебров, Серебровский*

СЕРАВІК рус. *серовик* 'цёмна-шэрая гліна; шэры пясчанік' (Даль).— *Серавіко́ў*

СЕРАВОКІ.— *Сераво́кі*

СЕРАВУХІ.— *Серावу́хі, Серaву́хаў.* СРП *Сероухов*

СЕРАДА, памянш. СЯРЭДЗІК.— *Серада́, Серадо́ў, Серадо́віч, Сярэ́дзіч; Сярэ́дзік; Серадзі́нскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Середа* (Туп., БА, I, 255). Рус. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Серада* (Туп.). СРП *Середа, Середин, Серединский*

СЕРБА 'серб' ці 'сярбун'? — *Се́рбін, Се́рбенка, Сербянко́ў*

СЕРБІН 'серб'.— *Се́рбін.* Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Сербин* (Туп.). СРП *Сербин, Сербинов*

СЕРЖАНТ. — *Сержа́нт, Сержа́нтаў, Се́ржа́н* пры спрашчэнні групы [нт]. СРП *Сержантов*

СЕРЖАНЫ 'той, якога выклікалі на злосць, сярдзілі'? — *Се́ржа́н, Сяржа́нін,* апошняе магчыма і ад УІ *Сержаня<Сергей*

СЕРКА.— *Се́ркін. Се́рчанка.* СРП *Серкин.* Параўн. СЕРА

СЕРН, СЕРАН, памянш. СЕРАНОК рэг. *серан* 'абледзянелы пасля адлігі верхні пласт снегу, наст' (Нас.), укр. *серен* тое ж (Грынч.).— *Сярно́ў; Серанко́ў.* СРП *Серенков*

СЕРП, памянш. СЕРПІК.— *Се́рпікаў.* СРП *Серпков*

СЕРЫ, памянш. СЕРЫК рэг. 'шэры, шары' (Дзярж.— М. Б.), рус. *серий* тое ж (Даль).— *Се́ры, Сяро́ў, Се́рых, Се́рэнка, Серанко́ў; Се́рык, Се́рыкаў; Сяро́ўскі.* Бел. у XVIII ст. *Серик, Серок* (БА, I, 255). Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Серой* (Туп.). СРП *Сериков, Серов, Серый.* Параўн. СЯРКО, СЕРКА

СЕСЛА, памянш. СЕСЛІК рэг. 'матня ў штанах' (Бяльк.), параўн. таксама літ. *seslùs* 'аседлы'.— *Се́слікаў*

*СЕТА.— *Се́та.* СРП *Сетов*

СЕТКА.— *Се́тка; Сятко́ўскі.* СРП *Сеткин, Сеточкин*

СЕЎКА рус. *севка* 'сяўня, сявенька' (Даль).— *Се́ўка;? Сяўко*

СЕЎРУК гл. СЯЎРУК

СЕЧКА.— *Се́чка, Сячко́* з пераносам націску. *Сячко́ў.* Бел. у XVII ст. *Сечка, Сечька* (БА, I, 255; Туп.)

СЁМУХА.— *Сёмуха*

СІБІРСКІ.— *Сібі́рскі*

СІВАДЗЕД са спалучэння *сівы дзед.— Сівадзе́даў*

СІВАЙ 'сівы, сівак'.— *Сіва́еў.* СРП *Сиваев*

СІВАК 'сівой масці конь' (БРС), 'чалавек з сівымі валасамі', (Нас.); рус. смал. 'сівы стары чалавек' (Дабр.), 'хлебная слабая гарэлка, сівуха' (Даль).— *Сіва́к, Сівако́ў, Сівачэ́нка.* СРП *Сивак*

СІВАКА 'сівы'.— *Сіва́ка.* Параўн. СІВАК

СІВАЛАПЫ рус. лайл. *сиволап, сиволапый* 'няскладны, нязграбны мужчына' (Даль).— *Сівала́п.* Бел. у XVIII ст. *Сиволап* (БА, I, 256). СРП *Сиволапов*

СІВАЛОБЫ са спалучэння *сівы лоб.— Сівало́баў.* СРП *Сиволобов*

СІВАН, памянш. СІВАНОК 'сівы'.— *Сіванко́ў*

СІВАПЛЯС рус. *сивопляс* 'хлебная слабая гарэлка, сівуха' (Даль).— *Сівапля́с*

СІВАШ укр. *сиваш* 'конь-сіўка' (Грынч.).— *Сіва́ш; Сівашы́нскі.* СРП *Сивашев*

СІВЕЦ бел. бат. 'белавус звычайны' (КСЧ, Даль), укр. *сивец* 'конь-сіўка' (Грынч.). — *Сіве́ц, Сіўцо́ў.* Бел. у XVI ст. *Сивец* (БА, I, 256). У Туп. у XV—XVI стст. *Сивец.* СРП *Сивцов, Сивцев*

СІВОХА 'сівы, сівак'.— *Сіво́ха*

СІВУГА 'сівы, сівак'.— *Сіву́га*

СІВУДА 'сівы, сівак'.— *Сіву́да*

СІВУН рэг. 'сівы' (Дзярж.— М. Б.), рус. сіб. *сивун* 'сівер, халодны паўночны вецер' (Даль).— *Сіву́н*

СІВУХА 'гарэлка-сівуха'.— *Сіву́ха, Сіву́хін*

СІВЫ. — *Сівы́, Сіве́нка, Сівянко́ў, Сіве́ня; Сіві́цкі.* Бел. у XVIII ст. *Сивый* (БА, I, 256). Укр. у XVI—XVII стст. *Сивой* (Туп.). Параўн. СІЎКО

*СІВЯРЗАН.— *Сівярза́наў*

СІГ бел., рус. 'рыба сіг' (БРС); бел. рэг. 'крок, шаг' (Нас., Бяльк.).— *Сіг, Сі́гаў, Сіго́ў, Сіжу́к.* СРП *Сигов*

СІГАЙ ад *сігаць* 'скакаць цераз што-небудзь', 'ісці шырокім шагам' (БРС), параўн. рус. *сигала, сигун, сигач* 'скакун, прыгун' (Даль).— *Сіга́еў.* СРП *Сигаев*

*СІГЕЛЬ.— *Сігель.* Параўн. СІГЕНЬ

СІГЕНЬ рэг. 'крок, шаг' (Бяльк.).— *Сігіне́віч* пры [e]>[i]

СІГНАЛ.— *Сігна́лаў*

СІДА гл. СЕДА

СІДЛА польск. *sidło* 'сіло'.— *Сі́дла*

*СІДЛЕР.— *Сі́длер*

СІЗЫ бел. рэг. 'шызы', рус. *сизый* тое ж (Даль), укр. *сизий, сиз* тое ж (Грынч.).— *Сі́зы, Сізо́ў, Сізе́нка.* Бел. у XVII ст. *Сиз,* рус. у XVII ст. *Сизой* (Туп.). СРП *Сизов, Сизиков*

*СІКІЛІНДА.— *Сікілі́нда*

СІКОРА, СІКОР укр. *сикір* м. р., *сикорка* ж. р. 'сініца' (Грынч.), польск. *sikora* тое ж (Карл.).— *Сіко́ра, Сіко́рын; Сіко́р; Сіко́рскі.* СРП *Сикорский*

СІЛА, памянш. СІЛІК, СІЛКО, СІЛЬКО.— *Сі́лін, Сі́ліч; Сілю́к, Сілюко́ў; Сі́лік; Сілко́, Сілко́ў, ?Сі́лкаў, Сі́лкін, Сілко́віч; Сілько́, Сільке́віч, Сі́льчанка, Сільчо́нак. Сіле́цкі, Сілі́цкі;* большасць магчыма і ад УІ *Сила.* Бел. у XVI ст. *Сила* (БА, I, 256). СРП *Силин, Силкин, Сильченков*

СІЛАЙ 'сілач, асілак; дужы чалавек'? — *Сіла́еў*. СРП *Силаев*

СІЛЬНЫ рэг. 'дужы', рус. *сильный* тое ж (Даль). — *Сільно́ў; Сільніцкі*. СРП *Сильнов*

СІМАК гл. СЯМАК

СІНДЗІК рус. *синдик* 'страпчы ці пракурор' у былых Прыбалтыйскіх губернях, 'ахоўнік законаў' (Даль).— *Сіндзік, Сіндзіке́віч*

СІНЕКА.— *Сіне́ка*

СІНЕЦ бел. рэг. 'сіняк', укр. *синець* тое ж (Грынч.).— *Сінцо́ў*. Рус. у XIV—XVI стст. *Синец* (Туп.). СРП *Синцов, Синецкий*

СІНІ, памянш. СІНЬКО.— *Сіне́віч; Сіню́к; Сінько́; Сінькéвіч; Сіньчу́к; Сінчу́к*. Рус. у XV—XVII стст. *Синей*, укр. у XVI ст. *Синько* (Туп.). СРП *Синёв, Синьков*

СІНЕЛЬНІК, СІНІЛЬНІК рэг. *сінельнік* 'фарбавальшчык, той, хто фарбуе ткані' (Нас., Бяльк.), рус. *синильник* 'фарбавальшчык' (Даль).— *Сіне́льнік, Сіне́льнікаў, Сіні́льнікаў*. Бел. у XVIII ст. *Синельник* (БА, I, 256). СРП *Синельников*

СІНІК укр. *синик* 'сініца' (Грынч.).— *Сініко́ў*

СІНІЛА 'рэчыва, якім сіняць'?, параўн. рус. *синило* 'сінька' (Даль), укр. *синило* 'сіняя фарба' (Грынч.).— *Сініла, Сіні́лаў, Сініле́віч*. СРП *Синилов, Синилкин*

СІНІЦА, памянш. СІНІЧКА.—*Сініца, Сініцын; Сіні́чка; Сініцкі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Синица, Синичка* (Туп., БА, I, 256). Рус. у XV ст. *Синица* (Туп.). СРП *Синицын, Синичкин, Синицкий*

СІНКАВЕЦ з в. Сінкі, Сінкава.— *Сінкаве́ц*

*СІНЦЫЛА.— *Сінцы́лін*

СІНЬКО гл. СІНІ

СІНЮТА 'сіні'? — *Сіню́та*

СІНЯВА, памянш. СІНЯВЕЦ.— *Сіняве́ц*. Параўн. бел. у XVIII ст. *Синявка* (БА, I, 256). СРП *Синявин, Синявич, Синявский*

СІНЯВОКІ. — *Сіняо́ка* без пратэзы [в]. СРП *Синеоков*

СІНЯГ(А).— *Сіняго́ў*. СРП *Синягин*

СІНЯГРЫБЫ са спалучэння з *сінімі грыбамі* (губамі).— *Сінягры́баў*

СІНЯГУБЫ са спалучэння з *сінімі губамі*, параўн. таксама укр. *синьогуб* 'назва рыбы' (Грынч.).— *Сінягу́б*. СРП *Синегуб, Синегубов*

СІНЯК.— *Сіня́к, Сінякóў, Сінякóвіч, Сінякéвіч.* СРП *Синяков*

СІП ці СІПА памянш. СІПКО 'сіпаты, той, хто сіпае'? — *Сіпóвіч; Сіпкó.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Сипко* (Туп., БА, I, 256). Рус. у XVI ст. *Сипа* (Туп.). СРП *Сипин*

СІПАЙЛА 'сіпаты'.— *Сіпа́йла.* Бел. у XVII ст. *Сипайло* (БА, I, 256). СРП *Сипайлов*

СІПАК 'сіпаты'.— *Сіпакóў.* Бел. у XVII ст. *Сипак* (БА, I, 256)

СІПАЧ 'сіпаты'.— *Сіпа́ч.* СРП *Сипачёв*

СІПКО гл. СІП

СІПЛІВЫ рэг. 'сіплы, сіпаты' (Дзярж.—М. Б.).— *Сіплівы, Сіплівéня*

*СІРАЖ.— *Сіраж; Сіраш* пры [ж]>[ш]. Бел. у XVI ст. *Сирош* (Туп.)

СІРАТА, памянш. СІРОТКА. — *Сіратá, Сірóтаў, Сірóцін, Сірацёнак; Сірацю́к, Сірóтка, Сірóткін.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Сирота, Сирот* (Туп., БА, I, 256). СРП *Сиротин, Сиротенко, Сиротов, Сироткин, Сиротинский*

СІРАШ гл. СІРАЖ

*СІРУЦЬ.— *Сіруць*

СІРЫ, памянш. СІРЫК рус. *сирый* 'асірацелы, сірата' (Даль).— *Сірыч; Сірык.* СРП *Сирин, Сиренко*

*СІРЫСЬ, памянш. СІРЫСЬКА.— *Сіры́ська*

СІСЬКО *сіська* 'грудзі, сасок'.— *Сіськó, Сіськéвіч*

СІСЯ 'грудзі, сасок'.— *Сісін; Сісіцкі*

СІТ.— *Сітоў*

СІТА, памянш. СІТЦА, СІТКО, СІЦЬКО.— *Сітцóў; Сіткó, Сіткéвіч; Сіцькó*

СІТНІК рэг. 'той, хто робіць ці прадае сіты', рус. *ситник* 'камыш, чарот' (Дабр.), 'сітніца' (Даль), укр. *ситник* 'той, хто робіць, ці прадае сіты' (Грынч.).— *Сітнік, Сітнікаў.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Ситник* (БА, I, 256). Укр. у XVI ст. *Ситник* (Туп.). СРП *Ситник, Ситников*

СІТНІЦА.— *Сітніца*

СІЎКО *сіўка* 'конь сівой масці' (БРС), рус. *сивка, сивко* тое ж (Даль).— *Сіўкó, Сіўкóў.* СРП *Сивков*

СІЎЧАК 'сівы, сівак'.— *Сіўча́к*

СІЎЧЫК 'сівы, сівак'.— *Сіўчык*

*СІЧКАР.— *Січка́р; Січкару́к*

СКАБА, памянш. СКАБЕЦ 'рабрына' (БРС).— *Скабе́ц; Скабіцкі*

СКАБЕЙ, СКАБЕЙКА параўн. літ. *skabýti'* 'рваць, зрываць'.— *Скабе́й, Скабе́йка.* СРП *Скобеев*

СКАВАРАДА рэг. СКВАРАДА, памянш. СКАВАРОДКА, СКВАРОДКА. — *Скаварада́, Скаваро́дзін; Скаваро́дка, Скваро́дка.* Бел. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Сковородка* (Туп.). СРП *Сковорода, Сковородин*

СКАВЫРКА 'той, хто скавырвае' ці 'тое, чым скавырваюць'.— *Скавы́рка*

СКАВЫШ.— *Скавы́ш, Ско́выш* з пераносам націску

*СКАДОРВА.—*Скадо́рва*

СКАДЫНЕЦ з в. Скадынь, Скадыні.— *Скадыне́ц*

СКАЗКА бел., рэг. і рус. 'казка'.— *Ска́зкін, ?Скаске́віч* пры [з]>[с]. СРП *Сказкин*

СКАКУН.— *Скаку́н. Скакуно́ў.* Бел. у XVIII ст. *Скокун* (БА, I, 257)

*СКАЛАБА.— *Скала́ба.* Параўн. СКАЛУБА

*СКАЛАБАН.— *Скалаба́н.* Параўн. СКАЛАБА

СКАЛКА.— *Скалко́віч.* СРП *Скалкин*

СКАЛУБА параўн. укр. *скалубина* 'скважына, трэшчына' (Грынч.).— *Скалу́ба.* Бел. у XVI ст. *Сколуба* (БА, I, 256)

*СКАЛЬ.— *Скаль*

СКАМАРОХ, памянш. СКАМАРОШКА.— *Скамаро́х; Скамаро́шка.* Бел. у XVI ст. *Скоморох* (БА, I, 257). У Туп. у XV—XVI стст. *Скоморох.* СРП *Скоморохов, Скоморошкин*

СКАМЕЙКА бел. рэг. і рус. 'лаўка'.— *Скаме́йкін.* СРП *Скамейкин*

СКАПЕЦ.— *Скапе́ц, Скапцо́ў.* СРП *Скопцов*

СКАРАБАГАТЫ, памянш. СКАРАБАГАЦЬКА рус. *скоробогат* 'хто скора разбагацеў' (Даль), укр. *скоробогатько* тое ж (Грынч.).— *Скарабага́ты, Скарабага́таў; Скарабага́цька.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Скоробогатый, Скоробогаты, Скоробогатко* (БА, I, 257; Туп.). Рус у XVII ст. *Скоробогатой,* укр. у XVII ст. *Скоробогатко* (Туп.). СРП *Скоробогатов*

СКАРАД, памянш. СКАРОДЗЬКА рэг. *скарада* 'нягодны, сквалыга' (Бяльк.), рус. *скаред* 'скупец, скрага' (Даль).— *Ска́рад, Скарадзёнак, Скаро́дзенка; Скаро́дзька, ?Скаро́цька* пры [дз]>[ц]

СКАРАДУЛЯ.— *Скараду́ля, Скараду́лін*

СКАРАХОД, памянш. СКАРАХОДКА.— *Скарахóд. Скарахóдаў; Скарахóдка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Скороход* (Туп.). СРП *Скороход, Скороходов*
*СКАРБЕЖ.— *Скáрбеж*
СКАРБОВАНКА рэг. 'кружка для збору падання̌ў у царкве, скарбонка' (Дзярж.— М. Б.).— *Скарбóванка*
СКАРГА.— *Скáрга; Скаргóўскі.* Бел. у XVI ст. *Скарга* (БА, I, 256). СРП *Скаргин*
СКАРЖЫНЕЦ з в. Скаргі, Скаргіна.— *Скаржынéц*
*СКАРМАХ.— *Скармáх, Скармахóвіч*
СКАРНЯК рус. *скорняк* 'кушнер'.— *Скарнякóў.* Рус. у XVI—XVII стст. *Скорняк* (Туп.). СРП *Скорняк, Скорняков*
СКАРОМНІК рэг. 'той, хто ў пост есць скаромнае' (Нас.), рус. *скоромник* 'мясны ці малочны стол' (Даль).— *Скарóмнік*
СКАРОМНЫ.— *Скарóмны*
*СКАРУБАН.— *Скарубáн.* Параўн. укр. у XVI ст. *Скоруба* (Туп.)
*СКАРУЛІС.— *Скарýліс*
СКАРУПА рэг. 'кара', 'шкарлупіна' (Нас.).— *Скарýпа.* Бел. у XVII ст. *Скорупа* (Туп.)
СКАРЫНА, СКАРЫНКА.— *Скары́на, Скары́нка.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Скорина, Скорына, Скорынка* (БА, I, 257; Туп.). Укр. у XVII ст. *Скорина, Скорына* (Туп.)
*СКАЦЕЛА.— *Скацéлаў*
СКАЧКО 'той, хто скача, падскоквае, прыгае'? — *Скачкó, Скачкóў.* Бел. у XVIII ст. *Скачко* (БА, I, 257). Укр. у XVI ст. *Скочко* (Туп.). СРП *Скачко, Скачков*
СКАЧОК.— *Скачóк, Скачкóў*
СКАЧЫХА рэг. 'блыха' (БРС).— *Скачы́ха*
*СКАЧЭЛЯС.— *Скачэля́с*
*СКВАЖ.— *Скваж*
СКВАРКО параўн. рус. *скворка* 'шпак' (Даль), магчыма, ад бел. *скварыць,* г. зн. 'той, хто скварыць'? — *Скваркó.* На Падляшшы ў XVI ст. *Скварко* (Туп.)
СКВАРЭЦ рус. *скворец* 'шпак' (Даль).— *Скварцóў; Скварчэ́ўскі.* Бел. у XVII ст. *Скворец* (Туп.). У Туп. і ў XV ст. *Скворец.* СРП *Скворцов*
СКВЯРНЮК 'той, хто брыдка лаецца, брыдкаслоў'? — *Сквярню́к*
*СКЕРСЬ.— *Скерсь*

СКІБА.— *Скіба, Скібін; Скібіцкі, Скібскі.* Бел. у XVI ст. *Скиба* (БА, I, 256). Укр. у XVI—XVII стст. *Скиба, Скибка* (Туп.). СРП *Скибин*

*СКІБАР, памянш. СКІБАРКА.— *Скіба́рка*

СКІГ(А) укр. *скиг* 'піск, вішчанне' (Грынч.), параўн. бел. *скігаць* 'вішчэць, як парасята ці як дзеці' (Нас.).— *Скігін, Скіжано́к.* СРП *Скигин*

СКІДАНЫ.— *Скі́дан.* Укр. у XVII ст. *Скидан* (Туп.)

СКІЛАНДЗЬ бел. устар. *скилондь* кулін. 'надзяваны страўнік', з літ. *skilándis* тое ж (Вяржб., 697).— *Скіландзь*

СКІНДЗЕР параўн. араб. УІ *Іскіендер-Аляксандр* (Шынк.).— *Скі́ндзер, Скі́ндэр*

СКІПАР параўн. рус. смал. *скипать* 'ламаць' (Дабр.).— *Скіпар*

СКІР, памянш. СКІРКО параўн. літ. *skìrti* 'аддзяляць, вылучаць'.—*Скіру́к; Скірко́*

СКІРМАНТ са ст. літ. двухчленнага УІ *Skirmantas*— *Скірмант, Скірман*

*СКІРУХА.— *Скіру́ха.* Параўн. СКІР

*СКІРУЦЬ.— *Скіруць.* Параўн. СКІР

*СКІРЦА.— *Скірца*

СКІТ.— *Скітаў, Скіто́віч*

СКЛЕМА рэг. неадабр. *скліма* 'плакса' (Юрч.). Параўн. рус. ярасл. *склёмный* 'спешны, які адносіцца да часу ўборкі' (Мельн.).— *Склёма.* СРП *Склемин*

СКЛЕП.— *Скляпо́віч*

СКЛЯР укр. 'шкляр' (Грынч.).— *Скляро́ў.* СРП *Скляров, Скляренко, Склярский*

*СКОБ.— *Скоб*

СКОБЕЛЬ, памянш. СКОБЛІК рус. 'скобля' (Даль, РБС), укр. 'прабоі' (Грынч.).— *Ско́белеў; Ско́блікаў.* Бел. у XVII ст. *Скобель,* рус. у XV ст. *Скобель,* укр. у XVII ст. *Скоблик* (Туп.). СРП *Скобелев, Скобликов*

СКОБЛЯ.— *Ско́бля.* СРП *Скоблин*

СКОБНІК 'той, хто мае адносіны да скабяных тавараў— рамеснік, гандляр'? — *Ско́бнікаў.* СРП *Скобников*

СКОК.— *Скок, Ско́каў.* Бел. у XVII ст. *Скок* (БА, I, 257). Укр. у XVII ст. *Скок* (Туп.). СРП *Скоков*

СКОЛЬЗКІ рус. *скользкий* 'слізкі'.— *Скальзко́ў*

СКОП(А) укр. *скоп* 'пакладаны баран' (Грынч.).— *Скапо́віч.* Бел. у XVI—XVII стст. *Скопа, Скопик, Скоп-*

ка (БА, I, 257; Туп.). У Туп. у XVI ст. *Скоп.* СРП *Скопин*

СКОПЕНЬ.— *Ско́пнеў.* Параўн. СКАПЕЦ, СКОП(А)

*СКОРБА.— *Ско́рба*

*СКОРБЕЖ.— *Ско́рбеж*

СКОРЫ, памянш. СКОРЫК.— *Ско́ры, Ско́раў, Ско́рын, Ско́рынаў; Ско́рык.* СРП *Скориков*

СКОСАК рэг. 'старая вузкая каса'.— *Скаске́віч*

СКОСАР рус. усх. *скосырь* 'ганарысты, фанабэрысты, крыху нахабны чалавек' (Даль).— *Ско́сар.* СРП *Скосырев*

СКОТНІК рэг. устар. лайл. 'скаціна, жывёліна' (Нас.), новае 'будынак для кароў у калгасе', 'даглядчык жывёлы' (Дзярж.— М. Б.).— *Ско́тнікаў.* СРП *Скотников*

*СКОЎБЕЛЬ.— *Ско́ўбель*

СКРАБА ад *скрабаць, скрэбці,* магчыма, 'той, хто шоргае нагамі пры хадзе'? — *Скра́ба, Скра́баў, Скра́бін; Скрабо́ўскі.* Бел. у XVII ст. *Скряба* (БА, I, 257). Рус. у XV—XVI стст. *Скряба* (Туп.). СРП *Скрябин.* Параўн. СКРАБАТУН

СКРАБАТУН рэг. 'той, хто шоргае нагамі пры хадзе' (Дзярж.— М. Б.).—*Скрабату́н.* Параўн. СКРОБАТ

СКРАБЕЦ рэг. 'той, хто на церніцы начыста апрацоўвае льновалакно' (Дзярж.— М. Б.), магчыма, памянш. СКРАБА (гл.).— *Скрабе́ц.* Укр. у XVII ст. *Скребец* (Туп.)

СКРАБЛО.— *Скрабло́*

СКРАБОК.— *Скрабко́ў*

СКРАБУН.— *Скрабу́н, Скрабуно́ў.* Бел. у XVI ст. *Скребун* (Туп.). Параўн. СКРАБА, СКРАБАТУН

СКРАГА рэг. 'скнара, жмінда', рус. *скряга* тое ж (Даль).— *Скра́жанка.* Бел. у XVI ст. *Скрага* (БА, I, 257; Туп.). СРП *Скрягин*

СКРОБА.— *Скро́ба; Скрабо́ўскі.* Бел. у XVII ст. *Скроб* (Туп.). СРП *Скробов.* Параўн. СКРАБА

СКРОБАТ.— *Скро́бат.* Бел. у XVI ст. *Скробот* (БА, I, 257). СРП *Скроботов.* Параўн. СКРАБАТУН

*СКРОШКА.— *Скро́шчанка*

*СКРУНДА, *СКРУНДЗЬ.— *Скру́нда, Скрундзь*

*СКРЫБА.— *Скры́ба*

СКРЫГАН.— *Скры́га́н, Скрыга́наў*

СКРЫГУН рэг. 'той, хто скрыгае, скрыгоча чым-небудзь' (Дзярж.— М. Б.).— *Скрыгуно́ў*

СКРЫНІК, памянш. ад *скрыня;* магчыма, са *скрыннік* пры [нн]>[н].— *Скры́нік.* Параўн. бел. у XVIII ст. *Скрынник* (БА, I, 257). СРП *Скрынник, Скрынников*

СКРЫПКА, памянш. СКРЫПЧЫК.— *Скры́пка, Скрыпко́* з пераносам націску, *Скры́пкін, Скрыпко́віч, Скры́пчанка; Скры́пчык.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Скрипка, Скрыпка* (БА, I, 257; Туп.). Укр. у XVI ст. *Скрипка, Скрипица* (Туп.). СРП *Скрипко, Скрипкин, Скрипицын*

СКРЫПКО, памянш. СКРЫПЧЫК.— *Скрыпко́; Скры́пчык.* Параўн. СКРЫПЛЯ

СКРЫПЛЯ 'той, хто скрыпіць'? — *Скрыплёнак*

СКРЫПНІК рус., укр. *скрипник* 'скрыпач' (Даль, Грынч.).— *Скры́пнік.* СРП *Скрипник*

*СКРЫПУТ.— *Скры́пут.* Параўн. СКРЫПЛЯ

СКРЭБЕЛЬ ад *скрэбці,* г. зн. 'той, хто скрабе' ці 'тое, чым скрабуць'? — *Скрэ́бель*

СКРЭБЕНЬ.— *Скрэ́бень.* Параўн. СКРЭБЕЛЬ

*СКРЭПАЛЬ.— *Скрэ́паль*

СКУБА ад *скубці,* г. зн. 'той, хто скубе, тузае, цягне да сябе'.— *Ску́ба*

СКУБАК.— *Скубако́ў.* Параўн. СКУБА

СКУБІЛА.— *Скубі́ла, Скубі́лаў.* У Туп. у XV ст. *Скубило.* Параўн. СКУБА

СКУГАР рус. данск. *скугар* 'скупы' (Мірт.), параўн. бел. рэг. *скугорыць* 'плакаць, скуголіць' (Нас.), рус. *скугорить* тое ж (Даль).— *Ску́гар, Ску́гараў.* Рус. у XVII ст. *Скугор* (Туп.). СРП *Скугаров*

СКУДНЫ рус. *скудный* 'бедны' (Даль), укр. *скудний* тое ж (Грынч.).— *Ску́дны.* СРП *Скуднов*

СКУЛАВЕЦ з в. Скулы, Скулава.— *Скулаве́ц*

СКУЛЬБЕДА са спалучэння *скуль* (адкуль) *бяда* ці *скуліць бяду?— Скульбе́даў*

СКУМАТ рэг. 'шматок, палоска тканіны', 'пасма, шматок' (Нас.).— *Ску́матаў*

*СКУМС.— *Скумс*

СКУРАНЫ, памянш. СКУРАНОК.— *?Скуруно́віч* пры [а]>[у]; *Скурано́к*

СКУРАТ.— *Скура́т, Скура́таў, Скурато́віч; ?Скур'я́т.* Бел. у XVI ст. *Скурат* (БА, I, 257; Туп.). Рус. у XV—XVI стст., укр. у XVI ст. *Скурат* (Туп.). СРП *Скуратов*

СКУРКА.— *Скуркó* з пераносам націску, *Скурковіч.* У Туп. у XVI ст. *Скурко*

*СКУРУН.— *Скурунóвіч*

СКУРЧ, памянш. СКУРЧЫК, параўн. бел. *скурчыць* 'сагнуць, скруціць' (БРС).— *Скýрчык*

СКУРЧАЙ.— *Скурчáеў.* Параўн. СКУРЧ

*СКУТ.— *Скýтаў.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Скут, Скута* (БА, I, 257; Туп.)

СЛАБАДА, памянш. СЛАБОДКА, СЛАБОДЧЫК рэг. 'свабода', 'рагатая жывёла' (Ганц.— М. Б.).— *Слабадá, Слóбадаў, Слабóдзін, Слабóдзіч; Слабóдка; Слабадчýк, Слабадчукóў; Слабóдчыкаў; Слабадскі, ?Слабóцкі, Слабадкóўскі.* Рус. у XVI ст. *Слобода* (Туп.). СРП *Слободин, Слободкин, Слободской, Слободчиков*

*СЛАБАДЭР.— *Слабадэ́р*

СЛАБЕЙКА 'слабы'? — *Слабéйка*

СЛАБОДНІК 'свабодны'? — *Слабóднік*

СЛАБУХА 'слабы'.— *Слабýха*

СЛАБЫ, памянш. СЛАБІК, СЛАБКО.— *Слáбікаў; Слабкó, Слабкóвіч.* СРП *Слабов*

СЛАБЫНЯ 'слабы'? — *Слабы́ня*

СЛАВА, памянш. СЛАВІК. — *Слáвін; Славýк; Слáвік; Славінскі, Слáўскі, Славікóўскі.* Бел. у XVI ст. *Слава* (Туп.). СРП *Славин, Славинский, Славицкий, Славинецкий*

СЛАВАШ 'слаўны'? — *Славашэ́віч*

СЛАВЕТ параўн. ст. бел. *славетны* 'вядомы, славуты, выдатны, паважаны' (Нас., АУ), укр. *славетний* тое ж, *славетник* 'славуты чалавек', устар. 'мешчанін' (Грынч.).— *Славéт; Славéцкі.* Укр. у XI ст. *Славята* (Туп.)

СЛАВУТА параўн. бел. *славуты* 'слаўны' (БРС, Нас.), рус. паўдн. *славутник, славутин* 'слаўны, добры жаніх, багаты жаніх' (Даль).— *Славýта, Славýціч.* Бел. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Славута* (Туп.)

СЛАГАДА параўн. бел. *злагада* 'згода, добрыя адносіны' (БРС).— *Слáгада*

СЛАСЦЁНА рус. *сластена* 'ласун, ахвотнік да салодкага' (Даль).— *Сласцёнаў.* СРП *Сластенин*

СЛАСЦЬ рус. *сласць* 'салодкасць, салодкая яда' (Даль).— *Сласцéнка, Сласцянкóў*

СЛАЎНІК 'слаўны, славуты чалавек'? — *Слáўнікаў*

СЛАШЧ(А) параўн. рус. арханг. *слаща* 'бручка' (Даль).— *Слашчо́ў*. СРП *Слащев*

СЛЕЗЕНЬ 'той, хто плача'?— *Сле́зень*. СРП *Слезнев*

СЛЕСАР, памянш. СЛЕСАРЧЫК, СЛЕСАРКА; СЛЮСАР з польск. *ślusarz* 'слесар'.— *Сле́сар, Сле́сараў, Слесарэ́віч, Слесаро́нак; Сле́сарчык; Слесарчу́к; Слю́сар*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Слесар, Слюсарь* (БА, I, 258; Туп.). Укр. у XVII ст. *Слюсар* (Туп.). СРП *Слесарев, Слесарэнка; Слюсарёв, Слюсаренко*

СЛІВА, памянш. СЛІЎКА.— *Сліва; Сліўко́* з пераносам націску. Укр. у XVII ст. *Слива* (Туп.). СРП *Сливин, Сливкин, Сливинский*

СЛІЖ, памянш. СЛІЖЫК рэг. 'рыба галец' (Дзярж.— М. Б.), укр. *слиж* тое ж (Грынч.).— *Сліж, Сліжо́ў; Слі́жык; Сліжэ́ўскі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Слиж, Слижик, Слижык* (БА, I, 258; Туп.)

СЛІЗЕНЬ бел. рэг., рус. 'слізняк', укр. *слизень* 'селязёнка' (Грынч.).— *Слі́зень*. Бел. у XVI—XVII стст. *Слизень, Слизен* (БА, I, 258; Туп.). Рус. у XV ст. *Слизень* (Туп.)

СЛІЗКІ.— *Слі́зкі*. СРП *Слизков, Слизский*

СЛІЗЬ.— *Слізе́віч*

СЛІНА, рэг. СЛЮНА, памянш. СЛІНЬКА, СЛЮНЬКА.— *Слі́нка; Слінько́* з пераносам націску, *Слінько́ў; Слынко́* пры [л']>[л]; *Слю́нчанка; Слюнько́ў, Слю́нькін*. Рус. у XVII ст. *Слинька* (Туп.)

*СЛІС.— *Слі́саў*

*СЛОБЫШ.— *Сло́быш*

СЛОТА.— *Сло́тыч*

*СЛОЎШ.— *Сло́ўш*

*СЛОЎШАР.— *Сло́ўшар*

СЛУГА.— *Служэ́нка*. Бел. у XVI ст. *Служка* (БА, I, 258; Туп.). Укр. у XVI ст. *Служка* (Туп.). СРП *Слугин*

СЛУКА рус. *слука* 'птушка вальдшнеп, слонка' (Даль).— *Слука́, Слукі́н, Слу́чанка; Слук*

СЛУЧАК з г. Слуцк.— *Случак*

СЛУШКО ад *слухаць*, г. зн. 'той, хто слухаецца, паслухмяны'? — *Слушко́*

СЛУШНІК ад *слушны*, г. зн. 'той, хто робіць слушна'? — *Слу́шнік*

СЛЫШ 'той, хто ў размове часта ўжывае слова слыш'? — *Слыш, Слышо́ў, Слы́шанка, Слышанко́ў*

СЛЮНА гл. СЛІНА

СЛЮНЬКАЧ 'слімак, слюнявы'? — *Слюнькачо́ў*

СЛЯЗА, памянш. СЛЁЗКА.— *Слёзаў, Слёзін, Слёзкін.* Бел. у XVI ст. *Слоза* (БА, I, 257). Укр. у XVII ст. *Слезка* (Туп.). СРП *Слёзин, Слёзов, Слёзкин*

СЛЯПЕЦ рэг. 'сляпы чалавек, сляпак' (Дзярж.— М. Б.), рус. *слепец* тое ж (Даль), укр. *сліпець* тое ж (Грынч.).— *Сляпцо́ў.* Бел. у XVI ст. *Слепец* (БА, I, 257; Туп.). Рус. у XV ст. *Слепец* (Туп.). СРП *Слепцов*

СЛЯПІЦА рэг. 'сляпень' (БРС).— *Сляпіца*

СЛЯПУХА рэг. лайл. 'сляпая' (Нас.).— *Сляпу́ха, ?Слепухо́ў, Сляпу́хін.* СРП *Слепухин, Слепушкин*

СЛЯПЫ, памянш. СЛЯПКО.— *Сле́паў, Сляпе́нка, Слепянко́ў; Сле́пчанка; Сляпчу́к.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Слепой, Сляпый, Слепы* (Туп., БА, I, 258). Рус., укр. у XVII ст. *Слепой* (Туп.). СРП *Слепой, Слепов, Слепченко*

СМАГА.— *Сма́гін; ?Смажэ́ўскі.* Рус. у XV ст., укр. у XVI ст. *Смага* (Туп.). СРП *Смагин*

СМАГЛЕЙ 'той, хто смагне, заўсёды хоча піць'?, параўн. бел. *смаглы.*— *Смагле́й*

СМАГУР параўн. літ. *smagùris* 'лакамка, салодкаежка', 'указальны палец'.— *Смагу́р.* Параўн. таксама СМАГЛЕЙ

СМАЛА, памянш. СМОЛКА, СМОЛІК.— *Смо́лаў, Смо́ліч; Смале́нка, Смалянко́ў; Смалю́к; Смо́лкін; Смо́лік, Смо́лікаў; Смо́льскі.* Бел. у XVI ст. *Смола* (БА, I, 258). Рус. у XVI—XVII стст. *Смола, Смолко* (Туп.). СРП *Смолин, Смолич, Смолкин, Смоликов, Смольский*

СМАЛЕЙ укр. *смалій* 'чалавек, які рэжа і смаліць, апальвае свіней' (Грынч.).— *Смале́й*

СМАЛЬ бел. 'гар, пах гару, пах якой-небудзь ткані, якая гарыць' (БРС, Нас.), рус. данск. тое ж (Мірт.).— *Смаль; Смалю́к.* Параўн. СМАЛЕЙ

СМАЛЮГА рэг. 'смалісты кусок дрэва' (Дзярж.— М. Б.).— *Смалюго́ў*

СМАЛЯГА.— *Смаля́га.* Укр. у XVI ст. *Смоляга* (Туп.). Параўн. СМАЛЮГА.

СМАЛЯК, памянш. СМАЛЯЧОК.— *Смаля́к, Смалякo ́ў; Смалячко́ў.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Смоляк* (БА, I, 258). СРП *Смоляк, Смоляков*

СМАЛЯНЫ, памянш. СМАЛЯНОК 'падобны на смоль, чарнамазы, чарнявы'? — *Смаля́н; Смаляно́к, Сма-*

лянкоў. СРП *Смолян, Смолянов, Смолянков*

СМАЛЯР, памянш. СМАЛЯРЧЫК рэг. 'той, хто працуе ў смалярні, смалакур', рус., укр. *смоляр* тое ж, 'той, хто смоліць, пакрывае смалой' (Даль, Грынч.).— *Смаля́р, Смаляро́ў; Смо́ляр* з пераносам націску; *Смаля́рчык.* СРП *Смоляр, Смоляров*

СМАРГОНЕЦ з н. п. Смаргонь.— *Смарго́нец*

СМАРГУН рэг. 'смаркаты хлапчук, смаркач', 'той, хто неспакойна сядзіць' (Нас.), 'той, хто шморгае носам' (Дзярж.— М. Б.).— *Смаргу́н.* СРП *Сморгунов*

СМАРЖОК.— *Смаржко́ў*

СМАРШЧОК рэг. 'смаржок', укр. *сморщок* тое ж (Грынч.).— *Смаршчо́к.* СРП *Сморчков*

*СМАРЫГ, *СМАРЫГА.— *Смары́г, Смары́гін.* Параўн. СРП *Смарагов*

СМАЧНЫ.— *Сма́чны*

СМАЧНІК.— *Сма́шнікаў* пры [чн]>[шн]

СМЕЛЫ.— *Сме́лы.* СРП *Смелов, Смелков*

СМЕРЦЬ.— *Сме́рцаў, Сме́рцін.* СРП *Смертин*

СМЕХ.— *Смех, Смяхо́віч; Смяхо́ўскі.* СРП *Смехов*

СМЕЦЮК.— *Сме́цюк*

СМЕШНЫ.— *Сме́шны*

СМЕЯН 'смяюн, той, хто часта смяецца'? — *Сме́ян, Смя́ян.* Бел. у XVI ст. *Смиян* (Туп.)

*СМІРДАН.— *Смірда́н*

СМІРНЫ.— *Смірно́ў.* Рус. у XVI—XVII стст. *Смирной, Смирко, Смирка, Смирнушко* (Туп.). СРП *Смирнов, Смирновский, Смирницкий*

*СМОКАТ.—*Смо́кат*

СМОЛЬНІК рус. *смольник* назва расліны (Даль).— *Смо́льнік.* Параўн. СМОЛЯР. СРП *Смольников*

СМОРГА, памянш. СМОРЖЫК.—*Смарго́віч; ?Смо́ржыкаў; ?Смаржэ́ўскі.* У Туп. у XV ст. *Сморга.* Параўн. СМАРГУН

СМОРЖ, памянш. СМОРЖЫК укр. *сморж, сморжій* 'грыб смаржок' (Грынч.).— *Смо́ржыкаў; Смаржэ́ўскі*

СМОТРА, памянш. СМОТРЫК ад бел. рэг. ці рус. *смотреть,* г. зн. 'той, хто ўважліва ці як-небудзь своеасабліва глядзіць'? — *Смо́трын; Смо́трыкаў; Сматры́цкі.* СРП *Смотрицкий*

СМУЛЬКА, СМУЛЬКО параўн. рус. смал. *смулить* 'турбаваць, непакоіць', 'слаба гарэць, тлець' (Дабр.),

літ. *smulkėti* 'драбнець', *smùlkus* 'дробны'.— *Смýлька, Смулькó*

*СМУНЬ.— *Смунёў*

СМУРАГА параўн. бел. рэг. *смурыжыць* 'церці, працягваючы праз крук ці што іншае вяроўку, рабіць больш мяккай' (Юрч.).—*Смурáга*

СМУРГА літ. *smùrgas* 'смаркач'.— *Смурговіч.* Параўн. СМУРАГА

*СМУСЬ.— *Смусянóк*

СМУТНЫ.— *Смýтны*

СМУШКА рус. 'смушак' (Даль).— *Смýшкін*

СМЫК, памянш. СМЫЧОК 'смык', рэг. 'худы чалавек' (КСЧ).— *Смык; Смычóк; Смыкóўскі; Смычкóўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Смык, Смычек* (БА, I, 258). Укр. у XVII ст. *Смык* (Туп.). СРП *Смыков*

СМЫЛЬ, памянш. СМЫЛІК рэг. 'гар, пах гару' (Нас.).— *Смы́лікаў.* Параўн. СМАЛЬ

СМЫСЛ рэг. 'розум' (Нас.), рус. 'сэнс' (Даль).— *Смыслóў.* СРП *Смыслов*

СМЫЧНІК 'той, хто робіць смыкі'? — *Смы́чнік.* Бел. у XVI ст. *Смычник* (БА, I, 258). У Туп. у XV—XVI стст. *Смычник*

СМЯКАЙЛА 'кемлівы чалавек'? — параўн. рус. *смекать* 'кеміць, цяміць' (Даль, РБС). — *Смякáйла.* Параўн. СРП *Смекалов*

СМЯЛЯК рэг. 'смяльчак' (Нас.).— *Смелякóў.* СРП *Смеляков*

СМЯТАНА, памянш. СМЯТАНКА.— *Смятáнін; Смятáнка.* Бел. у XV—XVII стст. *Сметана, Сметанка* (БА, I, 258; Туп.). Рус. у XIV ст., укр. у XVI ст. *Сметанка* (Туп.). СРП *Сметанин, Сметанкин, Сметанов*

СМЯТАННІК.— *Смятáннік, ?Смятáнік* пры [нн]>[н]. Укр. у XVII ст. *Сметанник* (Туп.). СРП *Сметанников*

*СНАР.— *Снáраў.* СРП *Снарский*

СНЕЖКА.— *Снéжка; Сняжкó* з пераносам націску, *Сняжкóў.* Бел. у XVI ст. *Снежко* (БА, I, 258; Туп.). Рус. у XV ст. *Снежко* (Туп.). СРП *Снежко, Снежков, Снежкин*

СНІГІР гл. СНЯГІР

СНІП укр. 'сноп', 'звязаны пучок лучыны' (Грынч.).— *Сніпіч*

СНІТКА, СНЫТКА ст. бел. бат. *снітка* 'дзягіль' (ИЮМ XXI, стар. 4), рэг. *сныткa* тое ж (Нас., Бяльк.),

рус. ярасл. *снитка* тое ж (Мельн.), укр. *снитка* тое ж (Грынч.). — *Сніткa, Сньiтка, Сныткóў, Сньiткін; Сніткó* з пераносам націску, *Сныткó*. Бел. у XVII ст. *Снитка, Сныткa* (БА, I, 258). Укр. у XVI—XVII стст. *Снитко, Снытка* (Туп.). СРП *Сниткин, Снитковский*

СНІЦАР бел. 'гравёр'? (Нас.). 'разбяр, рэзчык' (ИЮМ XXI, стр. 18), укр. *сницарь, сніцарь* 'разбяр, скульптар', 'каляснік, карэтнік' (Грынч.).— *Сніцар, Сніцараў, Сніцарэ́нка*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Сницар, Сницер* (БА, I, 258)

СНОП, памянш. СНАПОК, СНАПКО.— *Снóпаў; Снапóк, Снапкóў; Снапкó; Снапкóўскі*. Бел. у XVII ст. *Сноп* (БА, I, 258). СРП *Снопов, Снопков*

СНЯГІР, СНІГІР.— *Снягíр, Снігíр*. У Туп. у XVI ст. *Снегир*. СРП *Снегирёв*

СОБАЛЬ, памянш. САБОЛЬКА.— *Сóбаль, Сóбалеў, Сабалéнка; Сабóлька; Сабалéўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Соболь* (БА, I, 259; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Соболь* (Туп.). СРП *Соболь, Соболев, Собольков, Соболевский*

*СОДАЛЬ.— *Сóдаль*

*СОЗА.— *Сóза, Сóзін, Сóзінаў*. СРП *Созинов*

*СОЗДАЛЬ.— *Сóздалеў*

СОЙКА, памянш. СОЙЧЫК.— *Сóйка, Сайкó* з пераносам націску, *Сайкóвіч, Сайкéвіч; Сóйчык; Сайкóўскі*

СОКАЛ, памянш. САКОЛЬЧЫК, САКОЛКА.— *Сóкал, Сакóл* з пераносам націску, *Сóкалаў, Сакалóў, Сакалóвіч, Сакалéнка; Сакóльчык; Сакóлка; Сакалю́к; Сакалóўскі, Сакалíнскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Сокол* (БА, I, 259; Туп.). Рус. у XV—XVI стст., укр. у XVIII ст. *Сокол* (Туп.). СРП *Сокол, Соколов, Соколенко, Соколин, Соколик, Соколиков, Соколинский, Соколовский, Сокольский*

СОКАР, СОКУР параўн. рус. бат. *сокорица* 'увярэднік' (Даль), укр. *сокір, осокір* 'ясакар, род топаля' (Грынч.).— *Сóкар, Сóкур* пры [о] || [а]>[у]. Бел., укр. у XVI ст. *Сокор* (Туп.)

СОЛАП 'той, хто выстаўляе, высалопліває язык'?, параўн. бел. *высалапіць, салапяка* (БРС), параўн. укр. *солопати* 'высоўваць язык' (Грынч.).— *Сóлап*. СРП *Солопов*. Параўн. САЛАПАЙ

*СОЛДЗЕНЬ.— *Сóлдзень*

СОЛНЦА гл. СОНЦА

СОЛТАН тат. 'султан' (ТРС).— *Со́лтан, Со́лтанаў, Са́лтано́віч*. Бел. у XV—XVII стст. *Солтан, Солтанок*, рус. у XVI—XVII стст. *Солтан, Салтан, Салтанко*, укр. у XVI—XVII стст. *Солтан, Салтан, Салтанец* (Туп.). СРП *Салтанов, Салтановский*

*СОЛУБ.— *Со́луб*

СОМ, памянш. САМОК, САМЕЦ.— *Сом, Со́маў, Со́мін, Само́віч; Самко́ў, Самко́віч; Саме́ц, Самцо́ў, Самцэ́віч*. Рус. у XV—XVI стст. *Сом* (Туп.). СРП *Сомов, Сомин, Соминский*

СОН, памянш. СОНЕЦ, СОНЧЫК. — *Со́ніч; Со́нец; Со́нчык*

*СОНД.— *Сандо́віч*

*СОНДАК.—*Со́ндак*

СОНЦА, СОЛНЦА, памянш. СОНЧЫК, СОЛНЫШКА.— *Со́нцаў; Со́нчык; Со́лнышкін*. СРП *Солнцев, Солнышкин*

СОПАТ, памянш. САПОЦЬКА рэг. 'сапенне', 'густы дым' (Нас.), рус. *сопот* 'моцная цяга пры гарэнні' (Даль).— *Со́пат; Сапо́цька*. Бел. у XVI ст. *Сопотко, Сопотько, Сапоцка* (БА, I, 260), укр. у XVII ст. *Сопотко* (Туп.). СРП *Сопотов*

СОРАГ параўн. рус. ярасл. *сорога* 'рыба' (Мельн.).— *Со́раг*

СОС, памянш. СОСІК 'нікатынавая смала' (БРС), магчыма, 'той, хто ссе, сысун'.— *Со́сік*. СРП *?Сосин*

СОТ, СОТА, 'соты'? — *Со́таў*. СРП *Сотин*

СОТНІК.— *Со́тнікаў, Сатнячэ́нка* пры [і]>[я], магчыма, ад *сатняк*. Рус. у XVI ст. *Сотник* (Туп.). СРП *Сотник, Сотников, Сотничевский*

*СОЎПЕЛЬ.— *Со́ўпель*

*СОЎЦА.— *Соўца*

СОХАР параўн. укр. *сохур* 'вілкі для зімовай лоўлі рыбы' (Грынч.), параўн. таксама рус. *сохарь* 'араты, той, хто арэ сахою' (Даль), параўн. бел. *сахор* 'вілкі для гною' (БРС).— *Со́хар*

*СОЦ.— *Соц*

СОЦКІ.— *Со́цкі*. СРП *Соцкий, Соцков*

СОЯ.— *Со́я*. Бел. у XVIII ст. *Соя* (БА, I, 260). СРП *Соин, ?Соинов*

СПАДАБАЙ 'той, хто падабаецца'? параўн. бел. *спадабаць*.— *Спадаба́еў*. Параўн. рус. у XVII ст. *Сподоба* (Туп.)

СПАРЫШ.— *Спарыш.* Рус. у XVII ст. *Спорыш* (Туп.). Параўн. СРП *Спорыш*

СПАС.— *Спасюк; Спаскі.* СРП *Спасов, Спасович, Спасский*

СПАСЁНЫ 'выратаваны, уратаваны' (Дзярж.— М. Б.), 'святы' (Нас.).— *Спасёнаў*

СПАСІБА рэг. 'дзякуй' (Нас.), рус. *спасибо* тое ж (Даль).— *Спасібёнак.* СРП *Спасибин, Спасибкин*

СПАТКАЙ 'той, хто спаткаў' ці 'той, якога спаткалі'? — *Спаткай*

*СПЕТАЛЮН.— *Спеталюн*

*СПЕЦІУС.— *Спеціус*

*СПЕЦЫЯН.— *Спецыян*

СПЕХА 'соня' ці 'той, хто спяшаецца'? — *Спешын.* Параўн. СРП *Спехов*

СПІЖАРНЫ параўн. бел. *спіжарня* 'кладоўка, каморка для харчовых запасаў' (БРС, Нас.), укр. *спижарня* тое ж (Грынч.).— *Спіжарны; Спіжарскі.* СРП *Спижарный*

СПІЦА.— *Спіца, Спічонак.* Бел. у XVI—XVII стст. *Спица* (БА, I, 260; Туп.). Рус. у XVI ст. *Спица* (Туп.). СРП *Спицын*

СПІЧАК.— *Спічакоў*

СПЛАШНЫ рэг. 'суцэльны', рус. *сплошной* тое ж.— *Сплашноў*

*СПОДРА.— *Сподрын*

СПОР, памянш. СПОРЫК рэг. 'спорнасць', 'прыбытак', 'сварка' (Нас.).— *Спорык.* СРП *Спорев*

*СПРУГА.— *Спругін; Спружук*

*СПРУЖ.— *Спруж; Спружук*

*СПРУНЖАК.— *Спрунжак*

*СПРЫНДЖА.— *Спрынджук*

СПЯКОТНЫ.— *Спякотны*

*СРЭК.— *Срэк*

СТАБУЛЯНЕЦ з в. Стабулы.— *Стабулянец*

*СТАВАШ.— *Ставаш*

*СТАВЕР.— *Ставер.* Параўн. СТАЎР

*СТАГУР.— *Стагураў*

СТАДЗЕЛЬНІК.— *Стадзельнік.* Параўн. СТАДНІК

СТАДНІК рэг. 'той, хто даглядае статак' (Нас.), рус. смал. 'пастух' (Дабр.), 'наглядчык над статкам і пастухамі, гаспадар статка' (Даль), укр. *стадник* 'па-

стух коней' (Грынч.).— *Ста́днік*. У Туп. у XVII ст. *Стадник*. СРП *Стадников, Стадницкий*

СТАДОЛЬНІК рэг. 'сторож пры стадоле, пры заезджым доме' (Нас.).— *Стадо́льнік*

СТАЙНЫ ад *стая?* — *Стайно́ў*

СТАКАН, памянш. СТАКАНОК бел. рэг., рус. 'шклянка'.— *Стаканко́ў*. СРП *Стаканов*

*СТАКАС.— *Ста́кас*

*СТАКУН.— *Стаку́н*

*СТАЛЫБА, памянш. СТАЛЫБКА.— *Сталы́бка, Сталы́пка* пры [б]>[п]

*СТАЛЫГА.— *Сталы́га*

СТАЛЬМАХ, СТЭЛЬМАХ, памянш. СТАЛЬМАШКА.— *Стэ́льмах, Стэ́льмахаў, Стальмахо́ў, Стэльмашо́нак, Стальмашо́нак, Сцельмашэ́нка* пры [т]>[ц'], *Стальмашу́к; Стальма́шка; Стэ́льмак* пры [х]>[к], *Стальмачо́нак*. Бел. у XVII ст. *Стельмах, Стелмах* (БА, I, 260; Туп.). Укр. у XVII ст. *Стельмах* (Туп.). СРП *Стельмах, Стельмаков*

СТАЛЮГА.— *Сталю́га*

СТАЛЯР, СТОЛЯР, памянш. СТАЛЯРЭЦ.— *Сталя́р, Сталяро́ў, Сталярэ́нка, Сталяро́нак; Сталярэ́ц, Сталярцо́ў; Сталярчу́к, Сто́лярaў*. Бел. у XVII ст. *Столяр, Столер* (БА, I, 261). СРП *Столяр, Столяров, Столярчук, Столярский, Столяревский*

СТАН, памянш. СТАНІК, СТАНЧЫК, СТАНКО.— *Стане́віч; Ста́нік; Ста́нчык; Станко́ў, Станке́віч, Ста́нчыц; Станчу́к* — усе магчымы і ад УІ *Станіслаў* (гл. БА, I, 155—156). СРП *Станков, Станкевич, Станюкович*

СТАНАВЫ.— *Станавы́, Станаве́нка*. СРП *Становов*

*СТАНІБУЛА.— *Станібу́ла*

СТАРАВЕР.— *Стараве́раў*. СРП *Староверов*

СТАРАВОЙТ са спалучэння *стары войт*.— *Старaво́йт, Старaво́йтаў*

СТАРАВЫБАРНЫ 'даўно выбраны, многа раз выбіраны'? — *Старавы́барны*

СТАРАДУБ, памянш. СТАРАДУБЕЦ рус. *стародуб* 'стары дуб', назва расліны (Даль), укр. назва расліны (Грынч.).—*Стараду́бец*, якое магчыма і ад назвы н. п. *Старадуб*. Бел. у XVI ст. *Стародубец* (БА, I, 260). Рус., укр. у XVII ст. *Стародуб, Стародубец* (Туп.). СРП *Стародубов, Стародубцев*

*СТАРАДЫН.— *Старады́наў*

СТАРАЖЫЛ.— *Старажы́л.* У Туп. у XVII ст. на Доне *Старожил.* СРП *Старожилов*

СТАРАМЕЛЬНІК са спалучэння *стары мельнік.— Старамéльнікаў*

СТАРАННІК 'старанны чалавек'.— *Стара́ннік*

СТАРАСЕЛЕЦ з в. Старое Сяло.— *Старасéлец; Старасéльскі.* СРП *Старосельцев, Старосельский*

СТАРАСТА.— *Ста́растаў, Ста́расцін, Старасцéнка.* У Туп. у XVII ст. *Староста.* СРП *Старостин, Старостенко*

СТАРАЦ.—*Ста́рцаў, Ста́рчанка.* Бел. у XVIII ст. *Старец* (БА, I, 260). У Туп. у XVI ст. *Старец.* СРП *Старцев, ?Старцов, Старченко*

*СТАРЛО.— *Старло́віч*

СТАРОБІНЕЦ з н. п. Старобін (зараз г. Салігорск).— *Старо́бінец.* Параўн. СРП *Старобин*

СТАРУН рэг. 'той, хто стараецца' (Дзярж.— М. Б.), укр. 'той, хто разважае як стары' (Грынч.).— *Стару́н.* У Туп. у XVII ст. *Старун.* Параўн. СРП *Старунин*

СТАРУХА бел. рэг., рус. 'старая жанчына'.— *Старушэ́нка.* Бел. у XVI ст. *Старуха* (БА, I, 260; Туп.). Укр. у XVII ст. *Старуха* (Туп.). СРП *Старухин*

СТАРУШАК рэг. 'стары чалавек' (Нас.).— *Старушко́ў*

СТАРЫК бел. 'старое рэчышча' (БРС), рэг. 'стары чалавек', рус., укр. *старик* тое ж (Даль, Грынч.).— *Стары́к, Ста́рыкаў, Старыкéвіч, Старыко́віч, Старычо́нак.* Бел. у XVII ст., рус. у XVI ст. *Старик* (Туп.). СРП *Стариков*

СТАРЫНА, памянш. СТАРЫНЧЫК бел. 'старое паселішча'.— *Стары́нчык; Стары́нскі; Старжы́нскі* з польск. [рж], магчыма, ад назвы н. п. Старына. СРП *Старинин*

СТАТАК.— *Статкéвіч*

СТАЎ.— *Ста́вінаў; Ста́ўскі, Ставі́цкі.* Укр. у XVII ст. *Ставко* (Туп.). СРП *Ставенков, Ставицкий, Ставский.* Укр. у XVII ст. *Ставко* (Туп.)

СТАЎБУН, памянш. СТАЎБУНІК 'высокі конусападобны прадмет' (БРС), рэг. 'гліняная банка' (КСЧ), 'высокі тонкі чалавек' (Стэц.).— *Стаўбу́нік.* Бел. у XVIII ст. *Сталбун* (БА, I, 261). СРП *Столбунов*

СТАЎПЕЦ рэг. 'частка грабель, у якую насаджаны зубы', 'стоўбікі ў варотах' (Дзярж.— М. Б.), укр. 'нізкі слупок, тумба' (Грынч.).— *Стаўпе́ц*

*СТАЎР.— *Стаўро́ў, Стаўро́віч; Стаўро́ўскі.* Рус. у XII ст. *Ставр,* у былінах *Ставр Годионович* (Туп.). СРП *Ставров, Ставровский*

СТАЯ бел., рэг. рус. аб птушках 'чарада', аб ваўках, сабаках 'гайня'.— *Ста́ін; Стае́цкі*

*СТАЦІНА.— *Стаці́на.* Параўн. СТОТА

СТАЯЧКА рус. *стоячка* 'стаячае становішча' (Даль), укр. 'прылада на трох ножках, на якой падбіваюць боты' (Грынч.).— *Ста́ячка*

СТОГ, памянш. СТАЖОК.— *Сто́гаў; Стажо́к.* СРП *Стогов*

СТОЙБА 'стойбішча'?—*Сто́йба*

СТОЙЛА, памянш. СТОЙЛІК.— *Сто́йлік*

СТОКА 'сцёк, месца сцёку'? — *Сто́ка, Сто́цкі.* СРП *Стоковский*

СТОКАЛАС укр. *стоколос* м. р., *стоколоса* ж. р. бат. 'каласоўнік' (Грынч.).— *Сто́калас*

СТОЛ, памянш. СТОЛІК.— *Стало́віч; Сто́лік; Сто́льскі.* СРП *Столов, ?Столин*

СТОЛБ бел., рэг. рус. 'слуп'.—*Сталбо́ў.* Бел. у XVII ст. *Стовп* (БА, І, 261). СРП *Столбов, ?Столбин*

СТОЛЯР гл. СТАЛЯР

СТОМА, ІСТОМА рэг. *стома* 'стамленне, стомленасць' (Бяльк.), ст. рус. *истома* 'прыгнёт', 'стомленасць', 'труд, забота' (Ср.).— *Сто́ма, Стаме́нка, Стамянко́ў; Істо́мін, Істо́мінаў; Істаміно́к.* Бел. у XV—XVII стст. *Стома, Истома, Истомка* (БА, І, 261; Туп.). Рус. у XIV—XVII стст. *Истома, Истомка, Истомица,* укр. у XVII ст. *Стома* (Туп.). СРП *Истома, Истомин, Истомов*

СТОН, памянш. СТОНЬКА рус. 'стогн', 'той, хто стогне'? — *Сто́нька.* СРП *Стонов*

СТОРАЖ, памянш. СТАРАЖОК.— *Сто́ражаў, Старажэ́нка; Старажо́к.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Сторож* (БА, І, 261). Укр. у XVII ст. *Сторож* (Туп.). СРП *Сторожев, Стороженко*

СТОТА, памянш. СТОЦІК, СТОЦЬКА укр. *стота* 'істота', 'характар, натура' (Грынч.).— *Стаце́віч; Стацю́к; Сто́цік; Сто́цька; Сто́цкі*

СТОЎБА укр. 'частка плуга', 'корань дрэва, які вертыкальна ідзе ў зямлю' (Грынч.).— *Сто́ўба*

СТРАЖ рус. 'ахоўнік' (Даль).— *Стражэ́віч.* Параўн. бел у XVI ст. *Стреж* (БА, I, 261). Укр. у XVII ст. *Страж* (Туп.)

СТРАЖНІК.— *Стра́жнік, Стра́жнікаў.* СРП *Стражников*

СТРАЗДЫНЬ параўн. літ. *strãzdas* 'дрозд', *strãzdana* 'вяснушка'.— *Страздьі́нь*

СТРАКАТЫ.— *Страка́ты.* СРП *Строкатенко*

СТРАКАЧ рус. *стрекач* 'той, хто апякае, жаліць, жыгае', 'уцёк' (Даль), параўн. бел. рэг. *стрыкаць* 'апякаць крапівою', 'кусаць, жыгаць' (Нас.).— *Страка́ч.* СРП *Стрекачёв*

СТРАКУН рус. бат. *стрекун* 'лужайнік вадзяны' (Даль).— *Страку́н.* Параўн. і СТРАКАЧ

СТРАЛА.— *Страле́нка; Стралю́к.* Укр. у XVII ст. *Стрела* (Туп.). СРП *Стрелов*

СТРАЛЕЦ, памянш. СТРЭЛЬЧЫК 'стралок' (БРС), рэг. 'паляўнічы' (Дзярж.— М. Б.).— *Страле́ц, Стральцо́ў, ?Стрэ́льчанка, Стральчо́нак, Стральчэ́ня; ?Стрэ́льчань; Стрэ́льчык; Страле́цкі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Стрелец* (БА, I, 261; Туп.). СРП *Стрельцов, Стрелецкий*

СТРАЛОК.— *Стралко́ў, Стралко́віч; Стралко́ўскі.* СРП *Стрелков, Стрелковский*

*СТРАЎЯ.— *Страўя*

СТРАХ.— *Страх, Страхо́віч; Страшьі́нскі.* Рус. у XV ст., укр. у XVI—XVII стст. *Страх* (Туп.). СРП *Страх, Страшко, Страшкевич*

СТРАХА, памянш. СТРЭШКА.— *Страха́, Страхо́віч; Стрьі́шка* пры [э]>[ы]; *Страшынскі.* СРП *Стрехин*

СТРАШНЫ.— *Страшно́ў.* СРП *Страшнов*

СТРОГАЛЬ рус. 'стругаль' (РБС), 'абманшчык, ашуканец' (Даль).— *Стро́галеў.* СРП *Строгалёв*

СТРОГІ.— *Стро́гі, Стро́гаў, Стро́гін.* СРП *Строгов, Строгович*

СТРОЙ.— *Страе́нка.* Туп. у XV—XVI стст. *Строй.* СРП *Строев, ?Стройков*

СТРОК рэг. 'авадзень' (КСЧ), магчыма, 'апёк (крапівы), укус (мухі, камара)'.— *Строк, Стро́каў, Страко́віч; Страчу́к; Страко́ўскі.* Параўн. бел. у XVIII ст. *Страк* (БА, I, 261). СРП *Строков, Строкин*

СТРОМ укр. 'фруктовае дрэва', 'стромкае месца' (Грынч), польск. *strom* тое ж (Карл.).— *Стром.* У Туп. у XVI ст. *Стром*

*СТРОТ, *СТРОЦ, памянш. СТРАЦКО. — *Строт; Страцкéвіч; ?Струт* пры [о]>[у]; *Стрóцкі, Страцэўскі, ?Струцінскі*

СТРОЧКА.— *Стрóчка*

СТРУГ.— *Струг.* Бел. у XVI ст. *Струга* (Туп.). СРП *Стругов, Стругин*

СТРУЙ польск. *strój* 'строй, убор' (Карл.), магчыма, 'струмень'? — *Струй.* СРП *Струев, Струенков*

СТРУК, памянш. СТРУЧОК.— *Струк, Стрýкаў; Стручкóў; Стручкó; Струкóўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Струк, Стручко* (БА, I, 261; Туп.). СРП *Струков, Стручков, Стрюков, Стрючков*

*СТРУМІЛА.— *Струміла*

СТРУПАВЕЦ з в. Струпава.— *Струпавéц*

СТРЫБУК параўн. рус. паўдн.-зах. *стрибать* 'сігаць, скакаць' (Даль), укр. *стрибати* тое ж, *стрибун* 'скакун' (Грынч.), параўн. літ. *striūbanti* 'усхліпваць'.— *Стрыбýк*

СТРЫБУЛЬ.— *Стрыбýль; Стрыбýльскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Стрыбуль, Стрибыль, Стрыбель,* укр. у XVI ст. *Стрыбыль, Стрибель* (Туп.). Параўн. СТРЫБУК

СТРЫБУЦЬ.— *Стрыбуць.* Укр. у XVII ст. *Стрыбуць* (Туп.). Параўн. СТРЫБУК

СТРЫВАЛЬ 'цярплівы, вытрыманы чалавек'?, параўн. бел. *стрываць* 'выцерпець, вытрымаць' (БРС), укр. *стривати* 'пачакаць' (Грынч.).— *Стрывáль*

СТРЫГА, памянш. СТРЫЖКА рус. яраcл. *стрига* 'конь' (Мельн.), укр. *стрига* 'нізка пастрыжаны чалавек' (Грынч.).— *Стрыга, Стрыжэвіч, Стрыжэнка, Стрыжанкóў, Стрыжóнак; Стрыжка; Стрыжкó* з пераносам націску; *Стрыгóцкі;* усе вытворныя магчымы і ад СТРЫЖ (гл.). Бел. у XVI—XVII стст. *Стрыга, Стрижка,* рус. у XV—XVI стст. *Стрига* (Туп.). СРП *Стригин, ?Стрижин, Стрижков, Стрыгин*

СТРЫГАЛЬ, СТРЫГЕЛЬ 'той, хто стрыжэ'? — *Стрыгалеў, Стрыгéльскі*

СТРЫГУН бел. 'жарабя-аднагодак' (БРС), рус. яраcл. *стригун* 'конь, якому другі год' (Мельн.), тамб. 'чалавек з кароткай стрыжкай' (Даль), укр. 'аднагадовае жарабя' (Грынч.).— *Стрыгýн.* СРП *Стригунов*

СТРЫЖ.— *Стрыж, Стрыжэвіч, Стрыжэнка, Стрыжанкóў; Стрыжóнак,* магчымы і ад СТРЫГА (гл.). Бел. у XVI ст. *Стрыж* (БА, I, 261). СРП *Стриж, Стрижёв, Стрижов, Стрижевский*

СТРЫЖАК рус. *стрижак* 'чалавек з кароткай стрыжкай' (Даль), укр. 'аднагадовае жарабя', 'салдат (з-за пастрыжанай галавы)' (Грынч.).— *Стрыжа́к.* СРП *Стрижаков*

СТРЫЖАНЬ.— *Стры́жань.* СРП *Стрижнев*

СТРЫЖКА бел. 'падстрыганне, стрыжэнне' (БРС), рэг. 'прычоска' (Дзярж.— М. Б.), рус. смал. *стрижка* 'каротка падстрыжаны' (Дабр.), 'астрыжаная авечка' (Грынч.).— *Стры́жка, Стрыжко́* з пераносам націску. Бел. у XVI—XVII стст. *Стрижка, Стрыжка* (БА, I, 261; Туп.). СРП *Стрижков*

СТРЫЖОНІК 'чалавек з пастрыжанай галавой'.— *Стрыжо́нікаў*

СТРЫЙ рэг. 'дзядзя па бацьку' (Нас.), укр. *стрий* 'дзядзя' (Грынч.), польск *stryj* тое ж.— *Стрые́віч*

СТРЫК 'апёк (крапівы), укус (мухі, камара)'?, параўн. рэг. *стрыкаць* 'апякаць крапівою', 'кусаць, жыгаць' (Нас.).— *Стрык, Стры́каў*

СТРЫКЕЛЬ. — *Стры́ке́ль, Стры́келеў.* Параўн. СТРЫК

СТРЫНА, памянш. СТРЫНКА, польск. *stryna* 'цётка (сястра бацькі, жонка брата бацькі); (Карл.).— *Стрыно́віч; Стрынке́віч*

СТРЫНАДКА рэг. *стрынатка* 'сінічка' (Дзярж.— М. Б.), рус. *стринадка* 'птушка з роду сінічак' (Даль).— *Стрына́дка; ?Страгна́ткін* пры [ы]>[а] і ўстаўцы [г]

*СТРЫНГАЛА.— *Стрынгало́віч*

*СТРЫНГЕЛЬ.— *Стрынгель*

СТРЫНК польск. *strynk* 'струк' (Карл.). — *Стрынке́віч*

*СТРЫХАП.— *Стрыха̀паў*

СТРЫХАР польск. *strycharz* 'работнік цагельні' (Карл.), магчыма, 'той, хто крые стрэхі'? — *Стры́ха́р; Стрыхарчу́к*

СТРЫЦШКА гл. СТРАХА

СТРЭЖ рус. *стреж* 'самае глыбокае месца рэчкі з хуткай плынню' (Даль), ярасл. 'мелкае месца ў рэчцы, дзе вада бяжыць на камені' (Мельн.).— *Стрэж*

СТРЭЛЬНІК польск. *strzelnik* 'порхаўка' (Карл.), магчыма, 'стралец' ці 'стралок'? — *Стрэ́льнікаў.* У Туп. у XV ст. *Стрельник.* Бел. у XVI—XVII стст. *Стрельник. Стрельник* (БА, I, 261). СРП *Стрельников*

СТРЭМКА.— *Стрэ́мка*

СТРЭХ параўн. польск. *strzecha* 'страха' (Карл.).— *Стрэх*

*СТУБАЙЛА.—*Стуба́йла*

*СТУГАР.— *Стуга̀рай*

СТУДЗЁНЫ, памянш. СТУДЗЁНКА рус. *студенка* 'халодная крынічная вада' (Даль).— *Студзёнка.* СРП *Студёнкин*

СТУДЗЯНІЧНІК 'той, хто робіць ці прадае студзень, квашаніну'? — *Студзянічнік, Студзянішнік* пры [чн]>>[шн]. СРП *Студеничник*

СТУК.—*Стук, Сту́кін.* СРП *Стуков, Стукин*

СТУКАВІЛА 'той, хто стукае'? — *Стукаві́лаў*

СТУКАЛА рус., укр. *стукало* 'тое, чым стукаюць, малаток' (Даль, Грынч.), магчыма, 'той, хто стукае'.— *Сту́ка́ла, Сту́ка́лаў.* СРП *Стукалов, Стукалин*

СТУКАН 'той, хто стукае'? — *Сту́ка́н.* Бел. у XVII ст. *Стукан* (БА, I, 262). СРП *Стукан*

СТУКАЧ.— *Стука́ч.* СРП *Стукачёв.* Параўн. СТУКАН

СТУКУН.— *Стуку́н.* Параўн. СТУКАН

СТУЛ, памянш. СТУЛЬКО.— *Стуле́віч; Стульке́віч.* СРП *Стулов*

СТУЛЬБА параўн. літ. *stulbinti* 'ашаламляць, азадачваць', *stulbti* 'паражацца, слупянець'.—*Сту́льба*

СТУПА.— *Сту́пін.* Бел. у XV—XVII стст. *Ступа, Ступка* (БА, I, 262). Рус. у XVI ст. *Ступа* (Туп.). СРП *Ступин, Ступкин*

СТУПАК рэг. 'ступня нагі', 'частка панчохі ці шкарпэткі, якая адзяваецца на ступню' (Дзярж.— М. Б.), укр. 'конны млын', 'конь, які добра ідзе шагам', 'край лапаты, на які наступаюць нагой пры капанні' (Грынч.).— *Ступа́к, Ступако́ў.* Бел. у XVIII ст *Ступак* (БА, I, 262). СРП *Ступак*

*СТУПАН(Ь).— *Ступане́віч*

СТУПЕНЬ, памянш. СТУПЕНЬКА.— *Ступе́нь; Ступе́нька*

СТУПНІК 'той, хто робіць ступы'? — *Сту́пнік*

*СТУР, памянш. СТУРКО.— *Стурке́віч*

*СТУРЛІС.— *Сту́рліс*

*СТУРЭЙКА.— *Стурэ́йка*

*СТУТ, памянш. СТУТКО.— *Стутко́*

*СТЫЗА, памянш. СТЫЗІК.— *Сты́зік*

*СТЫЛБА.— *Сты́лба*

СТЫР, памянш. СТЫРЫК рус. 'сардэчнік, шворан і наогул вось, на якой што-небудзь паварочваецца', 'затычка, гвозд у бочцы, чане' (Даль).— *Стырыковіч.* СРП *Стыров, Стыриков*

СТЭЛЬМАХ гл. СТАЛЬМАХ

СУБАТ 'чалавек, які чым-небудзь у суботу стаў вядомы', параўн. рус. смал. *суббот* 'карова, якая ацялілася ў суботу' (Дабр.).— *Субат, Субатовіч.* Бел. у XVI—XVII стст. *Субот* (Туп.)

СУБАЦЕЙ.— *Субацей.* Параўн. СУБОТА

СУБАЧ, СУБОЧ укр. *субіч* 'побач, каля'.— *Субач, Субоч.* СРП *Субботчев*

*СУБКО.— *Субко*

СУБОТА, памянш. СУБОТКА.— *Субота, Субоцін, Субатовіч; Субаткевіч; Субаткоўскі; ?Сабаткоўскі.* Бел. у XVII ст. *Субота, Собота* (БА, I, 262; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Субота, Суботка,* укр. у XVII ст. *Собота* (Туп.). СРП *Суббота, Субботин, Субботовский*

СУВАЛ, памянш. СУВАЛКА рэг. *сувалка* 'кіёк, палена' (Бяльк.), *сувалка* 'пакулле' (Юрч.), рус. смал. 'кастрыца' (Дабр.).— *Сувалаў; Сувалка*

*СУВЕЙ.— *Сувеей*

*СУВІГА — *Сувіга*

*СУВІК.— *Сувік*

СУВОРЫ рус. *суворый* 'суровы, бурклівы, злосны', 'рабы, аспаваты', *сувор* 'нелюдзім, сугней' (Даль), укр. *суворий* 'суровы, строгі' (Грынч.), параўн. бел. *суворына* 'упарты чалавек' (Нас.).— *Суворaў.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Сувор, Суворка* (БА, I, 262; Туп.). Рус. у XVI ст. *Сувор, Суворик, Суворко* (Туп.). СРП *Суворов, Суворин*

СУГАК, СУГАКА рэг. 'касцяное ці драўлянае плоскае шыла для падплятання лапцей', 'тонкі, худы чалавек' (Бяльк.), укр. 'сайгак', 'плоское шыла' (Грынч.).—*Сугак Сугака.* Укр. у XV—XVI стст. *Сугак* (Туп.)

СУГАНЯКА параўн. рус. *сугонять* 'даваць, нагонку, ганяць, лаяць, дакараць' (Даль), параўн. кірг. *суганак* 'абжора' (Будаг.).— *Суганяка.* Параўн. у Туп. у XV ст. *Сугоняй.* СРП *Сугоняев*

СУГЛОБ рэг. 'гарбаты чалавек' (Бяльк.), рус. *суглобы, суглоба* 'той, хто глядзіць з-пад ілба, непрыветлівы чалавек, нелюдзім, сугней' (Даль), смал. *суглобный*

'сур'ёзны, упарты' (Дабр.).— *Суглóб.* Бел. у XVI ст. *Суглоба* (БА, I, 262)

СУДАК.— *Судáк, Судакéвіч.* СРП *Судак, Судакевич, ?Судакин, Судаковский*

*СУДАЛЬ.— *Судалёнка*

СУДАР, памянш. СУДАРЫК рус. устар. ветлівая форма звароту 'васпан, шаноўны пан' (Даль).— *Судáраў, Сударэ́нка; Судáрыкаў.* СРП *Сударев, Сударенков, Судариков*

*СУДАС.— *Сýдас*

СУДЗІЛА.— *Судзіла; Судзілóўскі.* Рус. у XVII ст. *Судило* (Туп.)

СУДЗІНА, памянш. СУДЗІНКА 'пасудзіна' (БРС), рэг. 'рачное судна, вялікая лодка' (Нас.), укр. *судина* 'пасудзіна', 'судна' (Грынч.).— *Судзінка.* СРП *Судинин*

СУДНІК рэг. 'шафа для кухоннай пасуды' (Бяльк.), 'шафка, скрынка, у якой захоўваюць харчовыя запасы' (Нас.), рус. паўдн.-заходн. *судник* тое ж (Даль, Дабр.).— *Сýднік, Сýднікаў, Суднікéвіч, Суднікóвіч.* Бел. у XVII ст. *Судник* (БА, I, 262)

СУДОК.— *Судчэ́нкаў.* Рус. у XV—XVI стст. *Судок* (Туп.). СРП *Судковский*

СУЕТА рэг. *суята* 'неспакой, клопат, турбота', 'мітуслівы чалавек, непаседлівы', 'надаедлівы чалавек, які ўмешваецца ў кожную справу' (Нас.).— *Суéта.* Рус. у XV—XVI стст., укр. у XVI ст. *Суета* (Туп.). СРП *Суетин, Суетов, Суетенков*

*СУЗА, памянш. СУЗЬКО.— *Сузькó.* Укр. у XVI ст. *Сузик* (Туп.)

СУЗДАЛЬ рэг. 'сухі, танклявы чалавек' (Бяльк.), параўн. рэг. *суздоліць* 'асіліць, перамагчы, пераадолець', 'здолець, быць у сілах зрабіць што-небудзь' (Нас.).— *Сýздалеў.* Рус. у XVII ст. *Суздал* (Туп.). У Туп. у XVI—XVII стст. *Суздалец.* СРП *Суздалев, Суздальцев*

СУК, памянш. СУЧОК.— *Сучóк, Сучкóў; ?Сучкó.* Рус. у XVI—XVII стст. *Сук, Сучек* (Туп.). СРП *Сук, Суков, Сучков*

СУКАВАТЫ.— *Сукавáты.* СРП *Суковатов*

СУКАЛА.— *Сукáла*

СУКАЧ рэг. 'ссуканая (не звітая) з пянькі ці льну вяровачка' (Дзярж. — М. Б.).— *Сукáч.* СРП *Сукач, Сукачёв*

СУКОНКА.— *Сукóнка*

СУКОНЯ.— *Сукóнін.* СРП *Суконик*

СУКОРА параўн. бел. *сукаратка* 'вузялок ці пятля на крута ссуканай нітцы' (БРС), *сукарка, сукаратка* тое ж (Нас.), рус. заходн. *сукоротка, сукороть* тое ж (Даль), смал. *сукурат* 'упарты чалавек' (Дабр.).— *Сукóра*

СУКРЫСТЫ рэг. 'кучаравы' (Слуцк.— М. Б.).— *Сукры́сты*

СУКУПА 'сукупны'?— *Сукýпа*

СУЛА, памянш. СУЛІК параўн. рэг. 'абяцанка, абяцанне', 'пажаданне', рус. 'той, хто суліць, абяцае' (Даль), укр. 'судак' (Грынч.). — *Сулá, Сýлін, Сулóвіч; Сýлік; Сулкóўскі.* СРП *Сулин*

СУЛІМ, СУЛІМА з араб. УІ *Сулейман* (Шынк.).— *Сулім, Суліма, Сулімаў, Суліме́нка.* Бел. у XVII ст. *Сулим* (БА, І, 262; Туп.). Укр. у XVII ст. *Сулима, Сулимко* (Туп.). СРП *Сулимовский*

СУЛТАН гл. СОЛТАН

*СУЛЬГА.— *Сýльжыч; Сульжы́нскі, Сульжы́цкі*

*СУЛЬТЫН.— *Сульты́н*

СУЛЯЯ, памянш. СУЛЕЙКА 'вялікая бутылка' (Бяльк.), рус. *сулея* 'вінная бутылка; фляжка, плоская бутылка' (Даль), смал. *сулейка* 'бутылка', 'лейка' (Дабр.), укр. *сулія* 'вялікая бутылка' (Грынч.). — *Суле́йка*

*СУЛЮТА.— *Сулю́та*

СУМА, СУМКА. — *Сумá, Сýмін, Сýміч; Сýмкін.* Бел. у XVI—XVII стст. *Сума* (Туп.). СРП *Сумин, Сумкин*

*СУМАН.— *Сумáн, Сумáнаў*

СУМАР рус. *сумарь* 'хлеб', *сумарь* 'жабрак з сумою' (Даль).— *Сумáр, Сумарэ́віч*

СУМАРОКІ рэг. 'строгі з віду, суровы, сугней, неразгаворлівы, нелюдзім' (Слуцк.— М. Б.).— *Сумарóкі, Сумарóк, Сумарóкаў.* Бел у XVI ст. *Суморок* (БА, І, 262). Рус. у XV—XVI стст. *Суморок, Сумарок* (Туп.). СРП *Сумороков, ?Сумарков*

*СУМЕРА.— *Суме́рын*

СУМКА гл. СУМА

СУНДУК.— *Сундукóў*

СУНЕЦ укр. *сунець* 'кусок бервяна, адрубак' (Грынч.).— *Суне́ц, Сунцóў.* СРП *Сунцов*

СУНІЦА.— *Суніцын*

*СУНКО.— *Сункó*

СУП, памянш. СУПІК.— *Супічэ́нка; ?Супінскі*

*СУПІТАЛЬ.— *Супіта́лей*

*СУРА, памянш. СУРКО.— *Сурын, Сурэвіч; Сурко́, Суркоў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Сура, Суря* (Туп.). СРП *Сурин, Суров, Сурков*

СУРАВЕНЬ параўн. бел. *суравы* '(аб палатне, нітках) нябелены, натуральнага колеру пражы' (БРС, КСЧ).— *Сураўнёў*

СУРАВЕЦ рус. *суровец* 'сыры квас (не хлебны, а мучны)' (Даль).— *Сураве́ц, Сураўцоў*. Рус. у XV—XVI стст. *Суровец* (Туп.). СРП *Суровцов*. Параўн. СУРАВЕНЬ

*СУРАГА.— *Сура́га; ?Сура́жскі* — ад назвы н. п. *Сураж*

*СУРАЙ, памянш. СУРАЙКА.— *Сура́йкін*

*СУРВАК.— *Сурва́к*

*СУРВІЛА.— *Сурві́ла*. Бел. у XVI ст. *Сурвило* (БА, I, 262)

СУРГАН рэг. 'неспакойны хлопец' (Бяльк.), параўн. укр. жарт. *сурганити* 'прасці', *сурганитися* 'з цяжкасцю ехаць, везці што-небудзь' (Грынч.).— *Сурга́наў*

*СУРДО.— *Сурдо́*. Рус. у XVII ст. *Сурда* (Туп.)

СУРЖА, памянш. СУРЖЫК параўн. рус. *суржанка, суржанок, суржик* 'пшаніца, перамешаная з жытам' (Даль), укр. *суржик* 'збожжавая сумесь ці мука з яе', 'метыс' (Грынч.).— *Су́ржанка; Су́ржык*. СРП *Суржин, Сурженко, Суржиков*

СУРКО гл. СУРА

СУРМА.— *Сурма́, Сурмін, Сурмінаў, Сурме́нка, Сурмянкоў*

СУРМАЧ укр. 'трубач' (Грынч.).— *Сурмач, Сурмачоў*. У Туп. у XVI ст. *Сурмач*. Укр. у XVII ст. *Сурмач* (Туп.). СРП *Сурмачёв*

СУРМІЛА рэг. 'таўсцяк' (КСЧ).— *Сурміла*

СУРНАК 'трубач, той, хто іграе на сурне'?, параўн. рус. *сурнач, сурник* тое ж (Даль).— *Сурнакоў*. СРП *Сурнакин*

СУРОВЫ.— *Суро́вы*

*СУРОС.— *Суро́саў*

*СУРТА.— *Сурта́*. Бел. у XVII ст. *Сурта* (БА, I, 262)

*СУРЫН.— *Сурын, Сурынаў, Сурыно́віч, ?Сурано́віч* пры [ы]>[а]. Бел. у XVI ст. *Сурин* (БА, I, 262). СРП *Сурин, Суринович*. Параўн. СУРА

*СУРЭЛЬ, памянш. СУРЭЛЬКА.— *Сурэ́лькін*

СУР'ЯН, СУР'ЯНІН.— *Сур'янінаў*. Бел. у XVI ст. *Сурыян* (БА, I, 262). Рус. у XVII ст. *Сурьянин* (Туп.). СРП *Сурьянинов*

*СУС, памянш. СУСІК, СУСЬКО.— *Сусікаў; Сусько*. СРП *Сусов, Сусин, Сускин*

*СУСВІЛА.— *Сусвіла*

СУСЕД, памянш. СУСЕДКА.— *Суседка, Сусідка* пры [e]>[i]. У Туп. у XV—XVII стст. *Сусед, Суседко*

СУСЛА, памянш СУСАЛКА 'сусла, соска' (БРС), рэг. 'недацёпа, няздатны чалавек' (Маг.— В. Л.).— *Сусла, Суслаў, Суслёнка, Суслянкоў; Сусалка, Сусолкін*. Бел. у XVII ст. *Сусло*, рус. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Сусло* (Туп.). СРП *Суслов, Суслин*

СУСЛІК.— *Суслікаў*

СУТАН(А).— *Сутанаў*. СРП *Сутанкин*

*СУТКАЛА.— *Суткалёнка*

СУТУЛА рэг. 'сутулаваты чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Сутула*. СРП *Сутулов*

СУХАБАЙ цюрк. *сухо+бай?* — *Сухабай; Сухабаеўскі*

СУХАБОКІ.— *Сухабочанка*. Бел. у XVIII ст. *Сухобок* (БА, I, 262). СРП *Сухобоков*

СУХАВЕЙ, памянш. СУХАВЕЙЧЫК.— *Сухавей, Сухавеeў; Сухавейчык*. СРП *Суховейко*

СУХАВЕР, памянш. СУХАВЕРКА ўкр. *суховеря, сухівря* 'сухамятка' (Грынч.), рус. *суховря* тое ж (Даль), параўн. і бел. рэг. *сухоўрыца* тое ж (Нас.).— *Сухавер, Сухав'ер; Сухаверка*. СРП *Суховеров*

СУХАВЕРХІ.— *Сухаверхі, Сухаверхаў*. Рус. у XVII ст. *Суховерхой*, укр. у XV ст. *Суховерх* (Туп.). СРП *Суховерхов*

СУХАДОЛ, памянш. СУХАДОЛЕЦ.— *Сухадолаў; Сухадолец*, магчыма, ад назвы в. Сухадолы; *Сухадольскі*. СРП *Суходолов, Суходольский*

СУХАЛЕТ параўн. рэг. бат. *сухалетка* 'бяссмертнік пясчаны' (КСЧ).— *Сухалет, ?Сухалёт*. Бел. у XVII ст. *Сухолет* (Туп.)

*СУХАМЕР.— *Сухамер*

*СУХАМЫРА.— *Сухамыра*. Параўн. бел. у XVII ст. *Сухомир* (Туп.)

СУХАН 'сухі хударлявы чалавек'?— *Сухан, Суханаў*. Бел. у XVI ст. *Сухан* (БА, I, 262). Рус. у XVI—XVII стст. *Сухан, Суханко, Суханец* (Туп.). СРП *Суханов*

СУХАНОСЫ, СУХАНОС, памянш. СУХАНОСІК.— *Суханóс, Суханóсаў; Суханóсік.* У Туп. у XVI ст. *Сухонос*

СУХАР.— *Сýхараў; Сухарýк.* Бел. у XVIII ст. *Сухар* (БА, I, 262; Туп.). СРП *Сухарько, Сухаревский*

СУХАРУКІ, СУХАРУК.— *Сухарýк, Сухарýкаў.* Рус. у XV—XVII стст. *Сухорукой,* укр. у XVI ст. *Сухорука* (Туп.). СРП *Сухоруков, Сухоручкин*

СУХІ, памянш. СУШКА, СУШОК.— *Сухí, Сýхаў, Сушэ́нка, Сушэ́ня; Сýшка, Сушкó* з пераносам націску, *Сушкéвіч, Сýшчыц; Сушчóнак, Сушчэ́ня; Сушчýк; Сушóк; Сухóўскі, Сушы́нскі,* многія магчымы ад СУША (гл.), СУШЧ (гл.). Бел. у XVI—XVII стст. *Сухий, Сушко* (БА, I, 262; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Сухой, Сушка, Сушко,* укр. у XVI—XVII стст. *Сухой, Сухий* (Туп.). СРП *Сухов, Сухин, Сушко, Сушков, Сушкин, Сушкевич*

*СУХВАЛ.— *Сухвáл*

СУХУША.— *Сухýшын.* Параўн. СУХІ

*СУЦЕРМА.— *Сýцерма. Параўн.* рус. у XVI—XVII стст. *Суторма* (Туп).

*СУЦЬКО.— *Суцькó*

СУЧАК укр. 'шчаня' (Грынч.).— *Сучакóў*

СУША, памянш. СУШКА, СУШОК.— *Сýша, ?Сушó* з пераносам націску, *Сушэ́нка, Сушэ́ня, Сýшка, Сушкó* з пераносам націску, *Сушкéвіч, Сушчóнак, Сушчэ́ня; Сушчýк; Сушóк, Сушы́нскі, Сушчэ́ўскі.* СРП *Сушин, Сушов, Сушко, Сушков, Сушкин, Сушкевич.* Параўн. СУХІ, СУШКА

*СУШАН.— *Сушáнаў*

СУШКА, СУШОК гл. СУХІ

СУШЧ, памянш. СУШЧЫК рус. *сущ, сущик* 'сушаная дробная рыба', 'сушка, сухар' (Даль), укр. *сущик* 'сухі баранак' (Грынч.).— *Сушч, Сушчэ́віч, Сýшчыц, Сушчóнак, Сушчэ́ня, Сушчýк; Сýшчык; Сушчэ́ўскі, Сушчынскі.* Бел. у XVII ст. *Сущ* (Туп.)

СУШЧЫ рус. *сущий* 'сапраўдны', 'падобны' (Даль), укр. 'сапраўдны', 'багаты, шчодры'? (Грынч.).— *Сýшчы*

СУЯГА параўн. рус. *суягная* 'котная (авечка)' (БРС).— *Суя́гін*

*СЦЕБЕХ.— *Сцéбехаў*

*СЦЕБУТ.— *Сцéбут.* Бел. у XVI ст. *Стебут* (БА, I, 262). СРП *Стебут*

СЦЕЖКА.— *Сцёжка*
*СЦЕЛ, памянш. СЦЕЛІК.— *Сцэ́лікаў*
СЦЕЛЬКА рэг. 'сцілка', рус. *стелька* тое ж (Даль).— *Сцэ́льчанка.* СРП *Стельковский*
СЦЁРКА 'тое, чым сціраюць'? — *Сцёркін.* Рус. у XVII ст. *Стерко* (Туп.). СРП *Стеркин*
*СЦЕРЛА.— *Сцэ́рлін.* СРП *Стерлин*
СЦЕРНІК укр. *стерник* 'рулявы' (Грынч.).— *Сцернічу́к.* СРП *Стерник*
*СЦІБАР.— *Сці́бар*
СЦІБЛО 'сцябло'? — *Сцібло́.* СРП *Стеблов, Стеблин*
СЦІГАЙЛА рус. *стегала* 'той, хто сцягае, б'е, выбівае адзенне' (Даль).— *Сціга́йла*
СЦЯБУН 'той, хто сцябае'? — *Сцебуно́ў.* СРП *Стебунов*
СЫР ці СЫРЫ (прым.), памянш. СЫРКА, СЫРЭЦ.— *Сырэ́віч; ?Сы́рка; Сырцо́ў; Сы́рскі.* СРП *Сыров, Сыркин, Сырцов*
СЫРОВАТКА, СЫРАВАТКА.— *Сыро́ватка; Сырава́тка.* Бел. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Сыроватка* (Туп.). СРП *Сыроваткин*
СЫРАДОЙ.— *Сырадо́ей*
СЫРАЕЖКА рэг. СЫРАВЕЖКА.— *Сыраёжка; Сыравёжка.* СРП *Сыроешкин*
СЫРАКВАША.— *Сыраква́ша, Сараква́ша* пры [ы]>[а], *Сыраква́ш.* СРП *Сыроквашин*
СЫРАМАЛОТ рус. *сыромолот* 'збожжа, абмалочанае без сушкі' (Даль).— *Сырамало́т*
*СЫРАМАХА.— *Сырама́ха*
*СЫРВАЧ.— *Сырвачо́ў*
СЫРНІК.— *Сы́рнікаў*
СЫРЫЦА рэг. 'неапаленая цэгла, сырэц' (Дзярж.— М. Б.), 'сырамяць' (КСЧ), рус. заходн. *сырица* 'нявырабленая шкура' (Даль), укр. *сириця* 'сырамяць, сырамятны рэмень' (Грынч.).— *Сыры́ца; Сыры́цкі*
*СЫРЭЙ.— *Сырэ́й*
*СЫРЭЛЬ.— *Сырэ́ль*
СЫРЭЦ.— *Сырцо́ў*
СЫС, СЫСА, памянш. СЫСКО 'сысун'? — *Сыс, Сы́са, Сы́саў; Сы́шчанка* пры [ск]>[сч]>[шч]. СРП *Сысин*
СЫСУН, САСУН, памянш. САСУНОК.— *Сысуно́віч; Сасуно́ў, Сасуно́віч; Сасункэ́віч.* Рус. у XV ст. *Сосун* (Туп.). СРП *Сосунов*

СЫТА, памянш. СЫЦЬКА.— *Сыцін, ?Сыцэвіч; Сыцька, Сыцькó* з пераносам націску. Рус. у XIV ст. *Сыта* (Туп.). СРП *Сытин, Сытов*

СЫТЫ, памянш. СЫТКА, СЫЦЬКА, СЫЦІК.— *Сыты, ?Сыцін, Сыцэвіч; Сыткóў; Сыцька, Сыцькó; Сыцік.* Бел. у XVI—XVII стст. *Сытко* (Туп.). Рус. у XVII ст. *Сытик* (Туп.). СРП *Сытов, Сытин*

СЫЧ, памянш. СЫЧЫК, СЫЧКО.— *Сыч, Сычóў, Сычэвіч, Сычэнка; Сычýк; Сычык, Сычыкаў; Сычкóў.* Бел. у XVI—XVII стст., рус. у XV—XVII стст. *Сыч* (Туп.). СРП *Сыч, Сычёв, Сычук, Сычков*

СЭДАС лацінск. *sedas* 'стул', параўн. таксама рэг. *сэдасік* 'донца ў чарцы з ножкай' (Нас).— *Сэдас*

СЮСЬКА ад *сюсюкаць,* г. зн. 'той, хто сюсюкае'?, параўн. і рэг. *сюсіць, сюсі* 'сюкаць' (Нас.), укр. *сюсяти* тое ж (Грынч.).— *Сюська, Сюськін*

СЯВАШКА параўн. укр. *сівачка* 'сяўня' (Грынч.).— *Сявáшка*

СЯВЕЦ.— *Сявéц.* СРП *Севцов*

СЯГАЙ параўн. рэг. *сягаць* 'ісці шырокім шагам, шырока ступаць' (Дзярж.— М. Б.).— *Сягáй, ?Сéгай* з пераносам націску, *Сігáй* пры [е], [я]>[і]

СЯГОДНІК.— *Сягóднік*

СЯДАЧ, СЕДАЧ 'сядун'?— *Сядáч, ?Сéдач*

СЯДЗЕЛЕЦ.— *Сядзéлец, Сядзéльцаў*

СЯДЗЕЛЬНІК рэг. 'сёдзельнік' (Дзярж.— М. Б.).— *Сядзéльнік.* Укр. у XVII ст. *Седельник* (Туп.). У Туп. у XV ст. *Седелник*

СЯДЗЬКО, СЕДЗЬКА 'сівы, сівак'?, 'сядун, седзень'? — *Сядзькó, Сéдзька.* Параўн. СЕДА

*СЯДЛУХА.— *Сядлýха*

СЯДЛЯР, СЕДЛЕР укр. *сідляр* 'той, хто вырабляе сёдлы, сёдзельнік' (Грынч.), польск. *siedlarz* тое ж (Карл.).— *Сядля́р, Сéдлер*

СЯДУН.— *Сядýн, Седунóў.* Укр. у XV—XVI стст. *Седун* (Туп.). СРП *Седунов*

СЯДУРА рэг. *сядура* 'сядун' (Бяльк.), 'малы, нізкага росту чалавек' (Краснап.— В. Л.).— *Сядýра*

СЯДЫ, памянш. СЕДЗЬКА рус. *седой* 'сівы'.— *Сяды́, Сядóў, Сяды́х, ?Сéдзін, Сéдзіч, Сядзéвіч, Сядзéнка; Сядзюк, Седзюкéвіч; Сéдзька, Сядзькó,* многія магчымы і ад СЕДА (гл.). Рус. у XVII ст. *Седой* (Туп.). СРП *Седов, Седенков, Седых*

СЯДЫНЯ 'сядун'? — *Сядыніч*
СЯЙКО 'той, хто сее'? — *Сяйко́*. Параўн. СЕЙ
СЯКАЧ.— *Секачо́ў; Сяка́цкі*
СЯКЕРА, памянш. СЯКЕРКА.— *Сяке́рка; Сіке́рыцкі, Сікірыцкі, Секержыцкі, Сікіржыцкі.* Бел. у XVII ст. *Секирка, Секерка* (Туп.)
*СЯЛЕНЯ, памянш. СЯЛЕНЧЫК.— *Сяле́ня; Сяле́нчык.* СРП *Селенин*
СЯЛІБА.— *Сяліба*
СЯЛО, памянш. СЯЛЬКО.— *Сяле́віч, Се́ліч, Сяле́ня; Сялю́к; Сяльчо́нак; Сяльчу́к, Сельчуко́ў; Сяле́цкі; Сяліцкі.* СРП *Селин, Селюк, Селюков*
*СЯЛЮГА.— *Сялюгін; Селюжыцкі*
СЯЛЮК, СЯЛЬЧУК укр. *селюк* 'вясковы чалавек, вясковец' (Грынч.).— *Сялю́к, Селюко́ў, Селюко́віч; Сельчуко́ў.* Параўн. СЯЛО
*СЯЛЮН.— *Сялю́н*
*СЯЛЮТА.— *Сялю́цін*
СЯЛЯВА, памянш. СЯЛЯЎКА.— *Сяля́ва; Сяля́ўка, Сіля́ўка* пры [е]||[я]>[і]. СРП *Селявин, Селявко*
СЯМАК 'сёмы па ліку', 'які ўключае сем адзінак'.— *Сяма́к; Сіма́ка, Сімако́ў, Сімако́віч, ?Се́мак* з пераносам націску
СЯМІЖОН, СЯМЕЖОН гл. СЕМІЖОН
СЯМІЛЕТЫ гл. СЕМІЛЕТЫ
СЯМІТКА 'сямёрка', рус. яросл. *семитка* 'дзве капейкі' (Мельн.).— *Сямі́тка*
СЯМІТУРКА гл. СЕМІТУРКА
СЯМІЧАСНЫ гл. СЕМІЧАСНЫ
СЯМ'Я, памянш. СЯМЕЙКА.— *Сяме́йка.* СРП *Семейкин*
СЯННІК.— *Сеннікоў*
*СЯПА.— *Ся́піч*
СЯРАК рус. *серяк* '(аб чалавеку) шэры, просты, грубы', 'заяц-шарак' (Даль). — *Сяра́к, Серако́ў.* Бел. у XVII ст. *Серяк* (БА, I, 255). СРП *Серяков*
*СЯРАПА.— *Сяра́пін*
СЯРБАЙ, магчыма, цюрк. *Сер+бай.*— *Сярба́еў.* Бел. у XVII ст. *Сербай* (БА, I, 255). Параўн. СЯРБУН
СЯРБОЛЯ.— *Сярбо́лін.* Параўн. СРП *Серболов.* Параўн. СЯРБУН
СЯРБУЛЬ.— *Сербулёў.* Параўн. СЯРБУН
СЯРБУН 'той, хто хутка есць' (Дзярж.— М. Б.),

'той, хто многа есць, ядун' (Нас.), рус. смал. 'хлябала, хто сёрбае' (Дабр.).— *Сербуно́ў*

СЯРГА 'завушніца', рус. *серьга* тое ж (РБС).— *Сяржэ́нка.* СРП *Серьгин*

СЯРДЗЕЧНЫ рэг. 'сардэчны' (Дзярж.— М. Б.).— *Сярдзе́чны*

СЯРДЗЮК рэг. 'злосны, зласлівы, гняўлівы чалавек' (Нас.), укр. *сердюк* 'целаахоўнік пры гетмане', 'злосны, раздражняльны чалавек' (Грынч.), рус. *сердюки* 'казакі ў маларасійскім войску на аплаце' (Даль).— *Сярдзю́к, Сердзюко́ў.* Бел. у XVII ст. *Сердюк* (БА, I, 255). Укр. у XVII ст. *Сердюк* (Туп.). СРП *Сердюк, Сердюков*

СЯРКО, СЕРКА бел. *сярко* 'клічка сабакі па колеру шэрсці' (Нас.), рус. *серко* 'клічка каня шэрай масці ці шэрага сабакі' (Даль), укр. *сірко* 'сабака шэрай масці' (Грынч.).— *Сярко́, Се́рка, Се́ркін, Сярко́віч, ?Се́рчанка, Сярчэ́ня.* Бел. у XVI—XVII стст. *Серко* (БА, I, 255). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Серко* (Туп.). СРП *Серко, Серков*

СЯРМЯГА, памянш. СЯРМЯЖКА.— *Сярмя́жка*

СЯРЭБРАНЫ.— *Сярэ́браны.* Бел., рус. у XVI ст. *Серебряный* (Туп.). СРП *Серебряный, Серебрянов*

*СЯТ.— *Ся́таў*

*СЯТУН.— *Сяту́н.* СРП *Сетунов*

СЯЎБА.— *Сяўбо́* пры [а]>[о], *Се́ўба* з пераносам націску

СЯЎРУК рус. курс., варон. *севрюк,* 'пануры, хмуры чалавек; буркун' (Даль), *севрук* данск. тое ж (Мірт.), параўн. цюрк. *севрюк* 'жарабец' (Будаг.). — *Сяўру́к, Се́ўрук, Сеўруко́ў.* Бел. у XVI ст. *Севрук* (БА, I, 254). Рус. у XVII ст. *Севрук, Саврук,* укр. у XVI ст. *Севрук* (Туп.). СРП *Севрук*

*СЯХ.— *Сяхо́віч*

*СЯЦКО.— *Сяцко́*

СЯЧКО 'той, хто сячэ'?— *Сячко́, Сячко́ў*

ТАБА кірг. 'скаварада', 'зларадн асць' (КРС).— *Табе́нка*

ТАБАКА, памянш. ТАБАЧКА.— *Таба́ка, Табачо́нак; Таба́чка.* СРП *Табаков, Табакин*

ТАБАЛА, ТАБУЛА, ТАБОЛА, памянш. ТАБОЛЬКА, ТАБОЛЬЧЫК ст. бел. *тобола* 'сумка, торба, каліта' (Нас., АУ), рус. *таболка, таболец* 'торба, кайстра'

(Даль), укр. *тобілка, тобівка* 'скураная сумка' (Грынч.), параўн. у сувязі з гэтым рус. *табалыга* 'бяздзельнік, валацуга' (Даль); параўн. рус. *тоболка* 'ватрушка, пірог з начынкай' (Даль), 'прэсны пірог' (Мельн.), параўн. і кірг. *табала* 'зларадніцаць' (КРС), тат. *табалау* 'папрок' (ТРС).— *Таба́ла; Табу́лін; Табо́ла, Табо́лін, Табо́ліч; Табальчу́к; Табо́льчык; Табу́льскі.* СРП *Таболин, Тоболин, ?Тоболев*

*ТАБАНЮХ параўн. тат. *табан* 'ступня', 'падэшва абутку', 'рыба карась' (ТРС).— *Табаню́хаў*

ТАБАР, памянш. ТАБАРКА.— *Табо́рка.* Бел. у XVI ст. *Табор* (БА, І, 263). Укр. у XVI ст. *Табор* (Туп.). СРП *Табаровский, Таборовский*

ТАБУН.— *Табуно́ў.* СРП *Табунов, Табунцов*

ТАБУНШЧЫК.—*Табу́ншчык*

ТАГАЙ.— *Тага́й.* Каз. УІ *Тагай* (Жануз.)

ТАГАН рэг. 'прадаўгаватая на чатырох ножках падстаўка для кухоннай пасуды', 'дапрос з катаваннем, катаванне' (Нас.), рус., укр. з тат. 'трыножкі' (Даль, Грынч.).— *Тагано́віч.* СРП *Таганов, Таганцев*

*ТАГІЛЬ.— *Тагіль.* СРП *Тагильский*

ТАГУН рус. арханг. 'страпіла на барцы' (Даль), данск. 'рэбры лодкі' (Мірт.), кірг. *тогун* 'вобад кола' (КРС).— *Тагуно́ў.* СРП *Тагунов, Тогунов*

*ТАЁКА.— *Таёкін*

*ТАЖУН.— *Тажу́н*

ТАЙКО ад *таіць?*— *Тайке́віч*

ТАЙНА.— *Та́йна.* СРП *Тайнов*

*ТАКМЕНЬ.— *Такме́нін*

*ТАКУН параўн. кірг. *токум* 'потнік', 'сядло' (КРС).— *Таку́н*

ТАЛАЙ, ТАЛУЙ, памянш. ТАЛАЙКА рус. 'алтайскі горны заяц'(Даль).— *Тала́й; Тала́йка.* СРП *Талаев*

ТАЛАКА, памянш. ТАЛОЧКА.— *Тало́чка, ?Тало́шка.* Бел. у XVI—XVII стст. *?Талыка, Толочко* (БА, І, 263, 265; Туп.). СРП *?Талакин, Толочков, Толоченков*

ТАЛАКНЯННІК рус. бат. *толокняник* 'воўчая ягада, падобная да брусніц' (Даль), магчыма, таксама 'той, хто робіць талакно'.— *Талакня́ннік.* Параўн. СРП *Толоконников*

ТАЛАН, памянш. ТАЛАНЕЦ 'поўны, тоўсты чалавек' (КСЧ), *талань* 'талант, здольнасць', 'шчасце, доля' (Нас.), 'шанцаванне, вязенне' (Юрч.), рус. *талан* 'шчас-

це, удача', 'лёс', 'прыбытак' (Даль), укр. *талан* 'лёс, шчасце' (Грынч.), кірг. *талан* 'рабунак'.— *Тала́н, Тала́нец; Таланко́ў*. СРП *Таланов, Таланкин, Таланин, Таланцев*

ТАЛАПА параўн. укр. *талапати* 'плюхаць чым-небудзь', 'муціць ваду, плюхаючыся ў ёй', 'пэцкаць граззю ці чым-небудзь іншым вадкім' (Грынч.), параўн. кірг. *талап* 'імкненне, пошук' (КРС).— *Талапін*. Қаз. УІ *Талап* (Жануз.)

ТАЛАПІЛА.— *Талапіла*. Параўн. ТАЛАПА

ТАЛАТЫННІК параўн. тат. *талату* 'аддаваць на рабунак' (ТРС), кірг. *талат* тое ж (КРС).— *Талаты́ннік*. Параўн. СРП *Талатин*

ТАЛАШ тат., кірг. 'скандал, сварка, раздор' (ТРС, КРС), параўн. рус. тамб. *талашиться* 'мітусіцца, таўчыся, бегаць, кідацца' (Даль). — *Тала́ш, Талашо́ў*. СРП *Талашов*

*ТАЛЕЙ, памянш. ТАЛЕЙКА.— *Талéйка; ?Талéцкі*

ТАЛЕР, памянш. ТАЛЕРЧЫК. — *Талярэ́нка, Талярóнак; Талéрчык*

ТАЛЕРКА, рэг. ТАРЭЛКА, памянш. ТАЛЕРЧЫК.— *Талéрчык; Тарэ́лка, Тарэ́лкін*. Укр. у XVI ст. *Талерка* (Туп.). СРП *Тарелкин*

ТАЛКАНІЦА параўн. рэг. *таўканіца* 'тоўчаная бульба, пюрэ'.— *Талканіца*

ТАЛКАЧ гл. ТАЎКАЧ

ТАЛМАЧ бел. устар. 'тлумач, перакладчык', рус. *толмач* тое ж (Даль).— *Тóлмач*. СРП *Толмачёв*

*ТАЛНЕКА.— *Талнéка*

ТАЛПЕКА гл. ТАЎПЕКА

ТАЛПЫГА гл. ТАЎПЫГА

ТАЛТОН параўн. кірг. *талтан* 'раскірэка' (КРС).— *Талтóнаў*

*ТАЛУЦЬ.— *Талу́ць* у выніку асваення ЛП *Талуць, Талутіс*

ТАЛЬ, памянш. ТАЛЬКА.— *Талю́к; Та́лька, Талькó* з пераносам націску. СРП *Таликов*

ТАЛЯН укр. *тальян* 'рыбалоўная сетка, якая апускаецца ў глыб вады' (Грынч.).— *Таля́нін*

*ТАЛЯХА.— *Таля́ха*

ТАМАР, памянш. ТАМАРКА сіб. *тамар, томар, томарка* 'страла з касцяным тупым наканечнікам для палявання на собаля, куніцу, гарнастая' (Даль).— *Тама́-*

раў; Тама́ркін. Укр. у XVII ст. *Томара* (Туп.). СРП *Тамаров, Тамаркин, Тамарченко, Томарёв*

ТАМІЛА, памянш. ТАМІЛЬЧЫК, ТАМКО рус. *томило* 'той, хто томіць каго-небудзь' (Даль).— *Тамі́ла, Тамі́лаў; Тамі́льчык; Тамко́, Тамко́віч; Тамчу́к.* Бел. у XVI—XVII стст. *Томило, Томильчик, Томилко, Томко* (БА, І, 265; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. вельмі папулярнае — *Томило, Томилко, Томилка, Томилец,* укр. у XV—XVII стст. *Томило, Томилко* (Туп.). СРП *Томилов, Томилин, Томилкин, Томилевский*

*ТАМОЛА, памянш. ТАМОЛКА.— *Тамо́лка*

ТАНАН, ТАНАНА, памянш. ТАНАНКА, ТАНАНУШКА параўн. рус. *тананы водить* 'біць байды, хадзіць без работы', *тананыкать, танакать* 'мурлыкаць без слоў' (Даль).— *Тана́нка; Танану́шка; ?Тано́на* пры [а]>[о]. Бел. у XVIII ст. *Тананойка* (БА, І, 263). СРП *Тананин, Тананаев*

ТАНКАЛЬ рэг. 'тонкі, танклявы чалавек'?— *Танка́ль*

*ТАНТУН.— *Тантуно́ў*

ТАНЦАВІЛА 'танцор'?— *Танцаві́ла*

ТАПОР, памянш. ТАПАРОК.—*Тапаро́ў; Тапарко́ў.* У Туп. у XVI—XVII стст. *Топор, Топорок.* СРП *Топоров, Топорков, Топоровский*

ТАПТАЛА рус. жарт. *топтало* 'нага' (Даль).— *Тапта́ла.* Параўн. і ТАПТЫГА

ТАПТЫГА рус. *топтыга* 'цяжкі, непаваротлівы, няскладны чалавек', *топтыгин* жарт. мянушка мядзведзя (Даль).—*Тапты́гін.* СРП *Топтыгин*

ТАПУН 'чалавек з цяжкой паходкаю, той, хто моцна тупае'?— *Тапуно́ў*

ТАПУЦЬ.— *Тапу́ць* у выніку асваення ЛП *Тапутіс*

ТАПЫРА, памянш. ТАПЫРЫК ад *тапырыць, тапырыцца.*— *Тапы́рык*

ТАРА, памянш. ТАРУЛЬКА.— *Та́ра, Та́рыч; ?Тару́лька; Та́рскі*

ТАРАБА, памянш. ТАРАБКА параўн. бел. *тарабаніць* 'тарахцець' (БРС), 'цягнуць, валачы, несці што-небудзь вялікае' (БРС, КСЧ), укр. *тарабанити* 'барабаніць' (Грынч.).— *Тарабу́к; Тара́бка; Тарабчу́к.* СРП *Тарабук*

ТАРАБАР(А) рус. *тарабар* 'гаварун, жартаўнік, балбатун' (Даль).— *Тараба́р, Тараба́рын; Таруба́раў* пры [а]>[у]. У Туп. у XVI ст. *Тарабарка*

*ТАРАБАШ.— *Тарабáш*

*ТАРАБЕЖ.— *Тарабéж*

*ТАРАБЕЙ.— *Тарабéй*

ТАРАВЫ, памянш. ТАРАВОК 'шчодры, велікадушны'?, параўн. рус. *тороватый* 'шчодры, велікадушны', 'спрытны, бойкі, лоўкі' (Даль).— *Тараўкóў*. СРП *Торовин, Торовков*

*ТАРАДЫНА, памянш. ТАРАДЫНКА. — *Тарады́нка*

ТАРАДЭЙ, памянш. ТАРАДЭЙКА параўн. рэг. *тарадайка* 'лёгкая летняя павозка' (Нас.), укр. *тарадайка* тое ж (Грынч.).— *Тарадэ́йка*. СРП *Тарадеев*

*ТАРАЙ, памянш. ТАРАЙКА.— *Тараéвіч; Тарайкóвіч*. СРП *Тараев*

*ТАРАЙЛА, *ТАРАЛА.— *Тарáйла; Тарáлаў*. СЛП *Тараіла, Тараліс*

ТАРАКАН, ТАРКАН рэг.— *Таракáн, Таракáнаў; Таркáн*. Рус. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Торокан* (Туп.). СРП *Тараканов, Тараканцев*

ТАРАН, памянш. ТАРАНКО.— *Тарáн, Тарáнаў, Таранéнка; Таранкó, Таранкóў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Таран, Таранчук* (БА, I, 263; Туп.). Рус., укр. у XVII ст. *Таран* (Туп.). СРП *Таран, Таранов, Тараненков*

ТАРАНДА параўн. рус. ярасл. *таранта* 'ахвотнік пагаварыць' (Мельн.).—*Таранда́*. СЛП *Таранда*

ТАРАРАЙ параўн. рус. *тараруй* 'балбатун, пустаслоў; жартаўнік' (Даль), бел. рэг. *тарара* 'балбатня' (Нас.).— *Тарара́й*

ТАРАРАКА параўн. рус. *тарарыка* 'балбатун, пустаслоў; жартаўнік' (Даль).—*Тарара́ка*. Параўн. ТАРАРАЙ

ТАРАРУК.— *Тараро́к*. Параўн. ТАРАРАЙ, ТАРАРАКА

ТАРАТА.— *Тарацéнка*. Параўн. ТАРАТУТА

ТАРАТУТА, памянш. ТАРАТУТКА кірг. *таратут* 'клопаты, турботы, старанне' (КРС).— *Таратýта; Таратýткін*. Бел. у XVI ст. *Таратута* (БА, I, 265). СРП *Таратута*

ТАРАТЫН, памянш. ТАРАТЫНКА параўн. рэг. *таратун* 'балбатун' (Нас.).— *Таратьíн; Таратьíнка*. СРП *Таратынов*

*ТАРАХ, памянш. ТАРАШКА, ТАРАШЧЫК.— *Тарахóвіч; Тарашкéвіч; Тарáшчык*. СРП *Тараховский, Тарашкин*

*ТАРБА.— *Тарба, Тарбенка, Тарбянкоў; Тарбэцкі*, усе магчымы і ад ТОРБА (гл.)

ТАРГАШ рэг. 'гандляр' (Дзярж. — М. Б.), рус. *торгаш* тое ж.— *Таргашоў, Таргашын*. СРП *Торгашов, Торгашёв*

*ТАРГУНАК.— *Таргунакаў*

ТАРКАН гл. ТАРАКАН

*ТАРЛА.— *Тарла; Тарлюк; Тарлоўскі, Тарлецкі*

*ТАРМОЛА.— *Тармола*

ТАРНАЧ 'малацьбіт'?, параўн. рэг. *тарнаваць* 'малаціць не развязваючы снапоў' (Нас.), рус. *торновать* тое ж (Даль), параўн. літ. *tarnas* 'слуга'.— *Тарначоў*

*ТАРОТА, памянш. ТАРОЦЬКА.— *Тароцька*

*ТАРПАЧ.— *Тарпачоў*

*ТАРУЛЯ, памянш. ТАРУЛЬКА.— *Тарулька*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Таруліс*

*ТАРУТА, *ТАРУЦЬ, *ТАРУЦ, памянш. ТАРУЦЬКА. — *Таруць; Таруц; Таруцька*. Рус. у XVI ст. *Тарута* (Туп.). СРП *Тарутин*. СЛП *Тарута, Тарутіс*

*ТАРЦАН.— *Тарцан*

ТАРЧЫЛА рус. *торчило* 'усё тое, што тарчыць' (Даль).— *Тарчыла*. Бел. у XVI ст. *Тарчыло* (БА, І, 265)

*ТАРЫМА.— *Тарыма* ў выніку асваення ЛП *Тарімас*

*ТАС(А).— *Тасенка*

ТАТАРЫН, ТАТАР, памянш. ТАТАРКА ўкр. *татар* 'татарын' (Грынч.).— *Татарын, Татарынаў, Татарыновіч, Татарэвіч, Татаронак; Татарчанка; Татарчук; Татарыцкі, Татаржыцкі* (польск.). Бел. у XVI ст. *Татарин* (БА, І, 263; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Татарин, Татарка*, укр. у XVII ст. *Татарин* (Туп.). СРП *Татаринов, Татаренко, Татаренков, Татаркин, Татаров*

ТАТАРЫНЕЦ з в. Татары, Татарына.— *Татарынцаў*. СРП *Татаринцев*

*ТАТРА, памянш. ТАТРЫК.— *Татрык*

ТАТУЛЬ параўн. бел. *татуля, татулька, татуленька, татулечка* ласк. ад *тата* (Нас.).— *Татуль*. СЛП *Татуліс*. СРП *?Татулов*

ТАТУР параўн. рус. арханг. *татурь* 'абрубак бервяна, цурбан', кастр. *татуриться* 'дзічыцца, глядзець з-пад ілба' (Даль).— *Татур*

*ТАЎГЕНЬ.— *Таўгень*, магчыма, ад ЛП *Таугініс*

ТАЎКАЧ, ТАЛКАЧ.— *Таўкач, Тоўкач* з пераносам націску, *Таўкачоў; Талкач, Толкач* з пераносам націску,

Талкачо́ў. Бел. у XVI—XVII стст. *Толкач, Товкач* (БА, I, 265). Рус. у XVII стст., укр. у XVI—XXVII стст. *Толкач* (Туп.). СРП *Толкачёв, Толкаченко, Товкач*

ТАЎКО 'той, хто таўчэ'?— *Таўкін; Таўчы́нскі*. СЛП *Таўкінас*

ТАЎКУН рус. *толкун* 'таўкач; мяла' (Даль).— *Таўкун*. Бел. у XVI ст. *Товкун* (Туп.). СРП *Толкунов*

ТАЎЛАЙ рэг. 'таўстун' (Дзярж. — М. Б.). — *Таўла́й*. СЛП *Таўлай*

ТАЎПЕКА, ТАЛПЕКА параўн. рус. арл. *толпега* 'бесталковы, грубы чалавек' (Даль). — *Таўпе́ка, Талпе́ка*. СРП *Толпекин*. Параўн. ТАЎПЫГА

ТАЎПЫГА, ТОЛПЫГА рус. *толпыга* 'той, хто лезе ў натоўп', 'драўляная накрыўка на аконцы вадавознай бочкі', 'дурань, балван, нясkладны, грубы чалавек' (Даль), укр. *товпига* 'тоўсты, непаваротлівы, нясkладны чалавек' (Грынч.).— *Таўпы́га; Талпы́га*. СРП *Толпыгин*

ТАЎСТАЛЫТКІ.— *Таўсталы́ткін, Талсталы́ткін*

ТАЎСТЫГА 'поўны чалавек, таўстун'?— *Таўсты́га*

ТАЎСТЫКА.— *Таўсты́ка*. Бел. у XVIII ст. *Тавстыка* (БА, I, 265). Параўн. ТАЎСТЫГА

ТАЎСЦЕЛЬ, ТОЎСЦЕЛЬ рэг. 'таўстун' (Дзярж.— М. Б.).— *Таўсцялёў, То́ўсцелеў*. Параўн. бел. у XVI ст. *Толстоль* (БА, I, 265)

ТАЎЦЬКА гл. ТОЎТА

ТАЦЬ ст. рус. *тать* 'злодзей, рабаўнік' (Ср.).— *Тацю́к*. Бел. у XVII ст. *Тацик* (БА, I, 264). У Туп. у XV ст. *Тать*. СРП *Татищев*

ТАЧОНЫ 'точаны'.— *Тачо́ны*. СРП *Точёный, Точёнов*

ТАЧЫЛА.— *Тачы́ла, Тачы́лін, Тачы́ленка*. СРП *Точилин*

*ТАШ, памянш. ТАШКО тат. 'камень' (ТРС).— *Ташкевіч*

ТКАЧ, памянш. ТКАЧЫК.— *Ткач, Ткачо́ў, Ткачэ́нка, Ткачо́нак, Ткачэ́ня; Ткачу́к; Тка́чык*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Ткач* (БА, I, 265). Укр. у XVII ст. *Ткач* (Туп.). СРП *Ткач, Ткачёв, Ткаченко, Ткаченков, Ткачук*

*ТЛЕХУЧ.— *Тле́хуч*

*ТОБЕЛЬ.— *То́бель*

*ТОДА.— *То́дзін, То́дзінаў*

*ТОДРА, памянш. ТОДРЫК.— *То́дрык*. СРП *Тодрин*

*ТОЗА, памянш. ТОЗІК.— *То́зік*

*ТОКА.— *То́кін*. Укр. у XVI ст. *Тока* (Туп.)

ТОКАР, памянш. ТАКАРЫК.— *Токар, Токарай, Такарэнка; Такарык; Такарчук; Такарэўскі.* У Туп. у XV—XVI стст. *Токарь.* Укр. у XVII ст. *Токарь* (Туп.). СРП *Токарь, Токарев*

ТОЛАК укр. *толок* 'толк', сэнс' (Грынч.).— *Толак,* магчыма, ад ТАЛАКА (гл.)

*ТОЛАХ.— *Толах*

*ТОНДЗЕЛЬ, *ТОМДЗЕЛЬ.— *Тондзель, Томдзель*

ТОНКА.— *Тонка, ?Тонкавіч.* Бел. у XVI ст. *Тонко* (Туп.). Параўн. ТОНКІ

ТОНКІ. — *Тонкі, Танкевіч, Танковіч, Тонкавіч; Танчынскі.* Рус., укр. у XV—XVII стст. *Тонкой* (Туп.). СРП *Тонков, Тонкин*

ТОПАЗ 'тапаз'.— *Топаз.* СРП *Топазов*

ТОПАЛЬ.— *Топаль, Топалеў*

ТОПКА 'частка печы', укр. 'невялікая форма для набівання ў яе солі' (Грынч.).— *Топка*

ТОРАП рус. *тороп* 'той, хто спяшаецца, сумятлівы чалавек', 'спешка, паспешлівасць' (Даль), укр. *тороп* 'спешка, паспешлівасць' (Грынч.).—*Торап.* Рус. у XIV—XVII стст. *Тороп* (Туп.). СРП *Торопов, Торопцев, Торопчин, Торопчинов, ?Торопин*

ТОРБА.— *Торба, Тарбенка, Тарбянкоў; Тарбэцкі,* вытворныя магчымы і ад ТАРБА (гл.)

ТОРГ.— *Тарговіч.* СРП *Торгов, Торжков*

ТОРЧ, памянш. ТОРЧЫК рус., укр. 'агароджа з нятоўстых вертыкальна прымацаваных калоў, частакол' (Даль, Грынч.).— *Торчык.* Бел. у XVIII ст. *Торч* (БА, I, 265). Рус. у XVI ст. *Торчек* (Туп.). СРП *Торчиков, Торчинский*

ТОЎБА ўкр. товба 'тоўстая, непаваротлівая, нязграбная жанчына ці тоўсты, непаваротлівы мужчына' (Грынч.).— *Тоўба, Тоўбін.* Укр. у XVII ст. *Товба* (Туп.). СРП *?Толбин*

ТОЎСТЫ, ТОЛСТЫ, ТАЛСТЫ, памянш. ТОЎСЦІК, ТОЛСЦІК.— *Тоўсты; Талсты, Толсты, Талстоў; Тоўсцік, Толсцік.* Бел. у XVI ст. *Толстой,* рус. у XVI—XVII стст. *Толстой,* укр. у XIII—XVII стст. *Толстой. Толстый* (Туп.). У Туп. у XV—XVI стст. *Толстик.* СРП *Толстой, Толстов, Толстых, Толстиков*

ТОЎСТЫШ 'тоўсты'.— *Тоўсташаў* пры [ы]>[а]

ТОЎТ, ТАЎТ, памянш. ТОЎЦЬКА, ТАЎЦЬКА ўкр.

товт 'купец' (Грынч.), параўн. таксама літ. *tauta* 'народ'.— *То́ўцька; Та́ўцька*

ТОЎЧАНЫ.— *То́лчан.* СРП *Толченов*

ТОЧКА.—*То́чка.* СРП *Точкин*

*ТРАБА.— *Тра́ба*

ТРАВА, памянш. ТРАЎКА.— *Тра́ўка.* У Туп. у XV—XVI стст. *Трава.* СРП *Травин, Травкин*

*ТРАЙГЕЛЬ.— *Тра́йге́ль*

*ТРАЙГО.— *Трайго́,* відаць, у выніку асваення ЛП *Трайгас*

ТРАЙНЯ, рэг. ТРОЙНЯ.— *Тро́йніч.* СРП *?Тройницкий, ?Трайнин*

ТРАКА, параўн. літ. *trãkas* 'прагаліна', 'падлесак'.— *Тра́кін.* СРП *Тракис*

ТРАКАЗА 'страказа'?— *Траказю́к*

*ТРАКАЛА.— *Тра́кала*

ТРАКТАР.— *Тра́ктараў.* Параўн. СРП *Трахтеров*

ТРАПАЧКА, ТРАПАШКА бел. 'мянташка' (ДАБМ, карта № 264). — *Трапа́чка, Трапа́чкін; Трапа́шка, Трапа́шкін*

ТРАПЕЦ рус. *трепец* 'трапальшчык лёну' (Даль).— *Трапе́ц*

*ТРАПША.— *Тра́пша.* Параўн. СЛП *Трабшас*

ТРАСКО ад *трэсці?— Траско́, Траско́ў; Траско́ўскі.* У Туп. у XVI ст. *Тряско* (Туп.). Параўн. СРП *Трясов*

ТРАСКУН.— *Траскуно́ў.* СРП *Трескунов*

ТРАСНІК рус. *тростник* 'трыснёг, трысцё' (РБС), укр. *тросник* тое ж (Грынч.).— *Трасніко́ў; Трасні́цкі.* СРП *Тростников*

*ТРАСЦЯКА.— *Трасця́ка*

ТРАСЦЯНКА рус. *тростянка* 'дудка з чароту' (Даль), укр. *тростянка* 'назва птушкі' (Грынч.).— *Трасця́нка*

*ТРАХАН.— *Траха́наў.* СРП *Траханов*

ТРАЦІНА, памянш. ТРАЦІНКА.— *Траці́на; Траці̀нка.* Бел. у XVI ст. *Третина* (БА, I, 266)

ТРАЦЯК 'трэці па ліку', 'трохгодак'. — *Траця́к, Траццья́к, Трацяко́ў.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Третяк, Трецяк, Трацяк, Третьяк* (БА, I, 266; Туп.). Рус. у XIV—XVII стст. вельмі папулярнае — *Третьяк, Третьячко,* укр. у XVII ст. *Третьяк* (Туп.). СРП *Третьяков*

ТРАЯК.— *Траяко́ў*

ТРАЯН укр. *троян* 'бацька траіх блізнят', 'тройка ко-

ней', 'назва танца' (Грынч.).— *Тра́ян, Траяно́віч; Траяно́ўскі*. СРП *Троян, Троянов, Трояновский*

*ТРОМАН.— *Тро́ман*

*ТРОМБА рус. смал. *тромба* 'сетчатакрылае насякомае' (Дабр.), польск. *trąba* 'труба'. — *Трамбо́віч; Трамбо́цкі*

*ТРОМЗА.— *Тро́мза*

*ТРОМПЕЛЬ.— *Тро́мпель*

ТРОН.— *Трон*. СРП *Тронев, ?Тронин*

ТРОНДА параўн. польск. *trąd* 'праказа'.— *Тро́нда*

*ТРОНЗА.— *Тро́нза*

*ТРОТ.— *Трот; ?Тро́цкі*

*ТРОЦ.— *Троц, Трацэ́віч; Трацэ́ўскі, ?Траце́ўскі, ?Тро́цкі*

ТРОШКА рус. *трёшка* 'траячка' (РБС), бел. рэг. *трошка* 'крышку, крыху' (БРС, Дзярж.— М. Б.), укр. *трошка* тое ж (Грынч.).— *Тро́шка, Трашкевіч, Тро́шчанка; Трашчы́нскі*, магчыма і ад УІ *Трошка*<*Трофим*. СРП *Трошкин, Трошков*

ТРУБА, памянш. ТРУБКА, ТРУБАЧКА, ТРУБЧЫК.— *Трубо́віч; Тру́бка, Тру́бкін; Тру́бачкін; Тру́бчык; Тру́бскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Труба* (Туп., БА, I, 266). Рус. у XVI ст. *Труба* (Туп.). СРП *Трубин, ?Трубицын, Трубенков, Трубкин, Трубочкин*

ТРУБАН 'губаты чалавек, губач'?, параўн. рэг. *трубы* 'губы'.— *Труба́наў*

ТРУБАР, памянш. ТРУБАРЧЫК.— *Труба́рчык*. СРП *Трубаров*

ТРУБАЧ. — *Труба́ч*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Трубач* (БА, I, 266). СРП *Трубачёв, Трубачевский*

ТРУБЕКА ад *трубіць*? 'той, хто трубіць'?— *Трубе́ка*. Бел. у XVIII ст. *Трубека* (БА, I, 266). СРП *Трубецкий, Трубецкой*

ТРУБІЙ *'трубач'?*— *Тру́бій*

ТРУБІЛА, памянш. ТРУБІЛКА рэг. *трубіла* 'надаедлівы гаварун', 'абжора', памянш. *трубілка* тое ж (Нас.).— *Трубі́лка*. СРП *Трубилов*

ТРУБІНА 'труба'?— *Трубі́на*

ТРУБЯК, памянш. ТРУБЯЧОК 'той, хто трубіць'?— *Трубячко́ў*

*ТРУКАН.— *Тру́кан*

ТРУНЬ ад рэг. *труніць* 'падсмейвацца з каго-небудзь'?—*Труно́ў; Трунко́ўскі*. Параўн. бел у XVIII ст.

Трунь (БА, I, 266). СРП *Трунов, Трунин.* Параўн. ТРУНІЛА

ТРУНІЛА рус. *трунило* 'насмешнік; той, хто смяецца з другіх, абсмейвае' (Даль).— *Трунілін*

ТРУС.— *Трус, Трýсаў, Трусéвіч; Трускóўскі.* Бел. у XVII ст. *Трус* (БА, I, 266). Туп. у XV—XVI стст. *Трус.* СРП *Трусов, Трусков*

ТРУСНЫ 'труслівы'? — *Труснóў*

ТРУТ, памянш. ТРУТКО, ТРУЦЬКО рэг. устар. 'бярозавая губа, якую выкарыстоўвалі пры распальванні агню', 'абвугленая ткань для той жа мэты' (Дзярж.— М. Б.), рус. тое ж (Даль).— *?Труцэ́віч; Труцю́к; Трутко́; Труцько́.* Укр. у XVI ст. *Трут* (Туп.)

ТРУХ, памянш. ТРУШКА.— *Трýхаў; Трýшка, Трушкó* з пераносам націску, *Трýшчанка.* СРП *?Трухин*

ТРУХАН укр. *трухан* 'індык' (Грынч.), магчыма, 'жвавы, быстры, рухавы чалавек'?, параўн. бел. *трухаць.*— *Трýхан, Трухано́віч; ?Трýфанаў* пры [х]>[ф]; *Труханóўскі.* СРП *Труханов, ?Труфанов*

*ТРУШ, памянш. ТРУШКА.— *Труш; Трýшка, Трушкó, Трýшчанка.* Укр. у XVI—XVII стст. *Труш* (Туп.). СРП *?Трушин, Трушкин, Трушков*

*ТРУШНІК.— *Трýшнікаў.* Рус. у XVII ст. *Трушник* (Туп.)

*ТРЫБАНЬ.— *Трыбань*

ТРЫБІЛУСТА.— *Трыбілýстаў*

ТРЫБУЛЬ параўн. бел. бат. *трыбулька* (Кіс.), укр. бат. *трибулька* (Грынч.), магчыма, ад *трыбух.*— *Трыбулёў*

ТРЫБУХ, памянш. ТРЫБУШКА.— *Трыбýх, Трыбушэ́ня; Трыбýшка; Трыбушэ́ўскі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Трибушек, Требух* (Туп., БА, I, 266). СРП *?Требухин*

ТРЫВАЙЛА 'той, хто трывае, цярплівы'? — *Трывáйла*

*ТРЫВОЛЬ.— *Трывóль*

ТРЫГОРЛЫ.— *Трыгóрла, Трыгóрлаў*

ТРЫГУБЫ, ТРЭГУБЫ.— *Трыгýб, Трыгýбаў, Трагýбаў* пры [э]>[а], *Трыгубóвіч.* Бел., укр. у XVII ст. *Трегуб* (Туп.). СРП *Трегубов, Трегубенко, Трегубенков*

ТРЫЗНА.— *Трызна.* Бел. у XVI—XVII стст. *Тризна* (БА, I, 266; Туп.)

ТРЫКОЗЫ са спалучэння *тры казы.*— *Трыказéнка*

ТРЫНА, памянш. ТРЫНКА ўкр. *трина* 'патруха з сена ці саломы', 'пілавіны', памянш. *тринка* (Грынч.).— *Трынчанка.* СРП *?Трынов*

ТРЫНДА параўн. рус. цвяр. *трындить* 'гаварыць, дзяўбці адно і тое ж' (Даль).— *Трында.* СРП *Трындин*

ТРЫПУЗЫ.— *Трыпуз*

ТРЫП рус. *трип* 'бархат' (Даль).— *Трыпук*

ТРЫПУЦЕНЬ рэг. 'трыпутнік' (Кіс.), укр. *трипуцень* тое ж (Грынч.).— *Трыпуцень*

*ТРЫПУЦЬ.— *Трыпуць*

ТРЫСЦЕНЬ.— *Трысцень*

*ТРЫЧ, памянш. ТРЫЧЫК.— *Трыч; Трычык*

*ТРЭНЧ.— *Трэнчаў*

ТРЭПА.— *Трапянок*

ТРЭЦІ ці ТРЭЦЬ.— *Трацюк; Трацеўскі*

ТУБАЛ тат. 'кошык з лубка, каробка' (ТРС).— *Тубалаў*

ТУБАЛЕЦ, ТУБОЛЕЦ рус. *тубалец* 'прайдзісвет, прахныра' (Даль), параўн. ярасл. *туболка* 'аржаная з прэснага цеста ватрушка' (Мельн.).— *Тубалец; Туболец.* СРП *Тубольцев*

ТУГАЙ тат. 'лука ракі, луг, пойма', 'лес у пойме ракі' (ТРС).— *Тугай*

ТУГАН усх. тур. 'сокал' (Шынк.).— *Туган.* СРП *Туганов*

ТУЖЫК ад *тугі* ці *тужыць?*—*Тужыкаў.* СРП *Тужиков*

ТУЗ, памянш. ТУЗІК, ТУЗОК.— *Тузаў, ?Тузін; Тузік; Тузкоў.* У Туп. у XVII ст. *Тузик.* СРП *Тузов, Тузиков, Тузков*

ТУЗІН.— *Тузін*

*ТУКАЙ.— *Тукай.* Параўн. ТУКАЙЛА, ТУКАЧ

ТУКАЙЛА параўн. рэг. *тукала* 'надаедлівы, сварлівы чалавек', 'глухі', 'непаслухмяны, якога трэба падганяць да працы' (Нас.).— *Тукайла.* Бел. у XVI ст. *Тукало* (БА, І, 266)

ТУКАЧ рэг. аб дзіцяці 'таўстун' (Дзярж.— М. Б.).— *Тукач.* СРП *Тукачёв*

ТУЛЕЙ, памянш. ТУЛЕЙКА параўн. рэг. *туляя* 'гультай, лодыр' (КСЧ), параўн. бел. *туляцца.*— *Тулей; Тулейка.* Укр. у XVII ст. *Тулей* (Туп.)

*ТУЛУЗ.— *Тулузаў*

ТУЛУП рус. 'кажух' (Даль).— *Тулу́паў*. Рус. у XVI ст., у Літве ў XVII ст. *Тулуп* (Туп.). СРП *Тулупов*

ТУЛЬГА параўн. бел. *туляга* 'той, хто туляецца' (БРС), рэг. *туляка* тое ж (Нас.).— *Тульжэ́нка, Тульжанкоў*

ТУЛЬКО 'туляга'? — *Тулькó*. СРП *Тульчинский*

ТУМ(А), памянш. ТУМКО рус. арл. *тума* 'лухта, глупства, недарэчнасць, бязглуздзіца', 'помесь двух відаў жывёлы' (Даль), укр. *тума* 'помесь шпанскай авечкі са звычайнай', 'метыс' (Грынч.), параўн. тат. 'прыплод' (ТРС).— *Тумкó; Тумкéвіч; Тумóўскі*. Рус. у XVII ст. *Тума* (Туп.)

ТУМАК рэг. 'грымак, кухталь' (Нас., КСЧ), 'куніца' (Нас.), рус. 'помесь двух відаў жывёлы', 'рыба тунец', 'сібірскі тхор', 'грымак, кухталь, удар кулаком' (Даль).— *Тумакóў*. Рус. у XVII ст. *Тумак* (Туп.). СРП *Тумаков*

ТУМАН, памянш. ТУМАНІК.— *Тумáнаў, Туманéнка; Тумáнік*. Бел. у XVI ст. *Туман* (БА, I, 266). Рус. у XVII ст. *Туман, Туманко* (Туп.). СРП *Туманов*

ТУМАР, памянш. ТУМАРЭЦ рэг. *тумар* 'багатыр, багаты чалавек' (Нас., Юрч.), рус. смал. *тумарь* 'скупы чалавек, скупярдзяй' (Даль), параўн. каз., кірг. 'род караляў, амулет, футляр з талісманам' (Будаг.).— *Ту́мар, Тумарóў; Тумарэ́ц*. СРП *Тумарёв, ?Тумарин, Тумаркин*

*ТУМАС.— *Ту́мас*

*ТУМЕЛЬ.— *Ту́мель, Тумялéвіч*

*ТУМІЛА.— *Тумілéвіч, Тумілóвіч, ?Тумялéвіч* пры [і]>[я]

*ТУН, памянш. ТУНІК, ТУНЧЫК тат. 'шуба' (ТРС).— *Ту́нікаў; Ту́нчык*. СРП *Тунёв, Тунин, Тункин, Тунков*

*ТУНЯК.— *Туня́к*. Параўн. ТУН

ТУПЕКА 'тупы, тупіца'? — *Тупéка*. У Вільні ў XVII ст. *Тупека* (Туп.). Параўн. ТУПЕНЬ

ТУПЕНЬ рэг. 'няцямлівы, някемлівы чалавек, тупы' (Нас.).— *Тупянéвіч*

ТУПІК рус. *тупик* 'тупы нож, тупая сякера' (Даль).— *Ту́пік, Ту́пікаў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Тупик* (БА, I, 266; Туп.). У Туп. у XVI—XVII стст. *Тупик*. СРП *Тупиков, ?Тупикин*

ТУПІЦА.— *Тупі́ца*. Бел. у XVIII ст. *Тупица* (БА, I, 266). Рус. у XVI—XVII стст. *Тупица* (Туп.). СРП *Тупицын, Тупичкин*

ТУПОЛЯ 'топаль, таполя'? — *Тупо́ля.* Параўн. СРП *Туполев*

*ТУПТАН.— *Тупта́н.* Параўн. бел. у XVI ст. *Тупта* (Туп.)

ТУР, памянш. ТУРЭЦ, ТУРОК, ТУРКО. — *Тур, Ту́раў, Туро́нак, Турано́к; Туру́к; Турэ́ц, Ту́рцаў, Турцэ́віч; Туро́к, ?Турко́, Турко́ў, ?Ту́ркін, Турке́віч, Турчэ́ня; Турчу́к; Туро́нчык, Ту́рскі, Туро́ўскі;* частка прозвішчаў магчыма і ад ТУРАК (гл.). Бел. у XVI—XVII стст. *Тур, Турок* (БА, I, 266; Туп.). Рус. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Тур.* (Туп.). У Туп. у XV ст. *Тур.* СРП *Туров, Турин*

ТУРАВЕЦ з н. п. Тураў.— *Турavéц*

ТУРАК, ТУРКА.— *Ту́рак, ?Ту́ркін, Турке́віч, Турчэ́ня, Турчано́к; Турчу́к;* частка прозвішчаў магчыма і ад ТУР (гл.). СРП *Турок, Туркин, Турченков, Турчин*

ТУРБА, памянш. ТУРБІК рус. *турба* 'конская морда, храпа' (Даль), укр. *турба* 'турботы, неспакой' (Грынч.), магчыма, ад бел. *турбавацца,* г. зн. 'той, хто турбуецца'? — *Ту́рбікаў.* СРП *Турбин*

*ТУРБАЛ.—*Ту́рба́л*

ТУРБАН 'чалма, галаўная павязка' (БРС), рэг. 'музыкальны інструмент' (Нас.).— *Турба́н*

ТУРГЕН Баскакаў звязвае з алт. *türgen* 'скоры, хуткі', манг. тое ж 'запальчывы' (Ономастика. М., 1969, стр. 9). — *Тургяновіч.* СРП *Тургенев*

*ТУРЗА.— *Турзёнак*

ТУРКЕНЯ ўкр. 'турчанка', 'гатунак буйных сліў' (Грынч.).— *Туркяне́віч; Туркіневіч* пры [е]||[я]>[і]

ТУРКО ўкр. 'вол з загнутымі ўнутр рагамі' (Грынч.).— *Турко́, Турко́ў, ?Ту́ркін, Турке́віч, Турчэ́ня, Турчано́к; Турчу́к.* Параўн. ТУР, ТУРАК

ТУРЛА параўн. рэг. *турлушка* 'той, хто будзіць, мяшае спаць' (Нас.).— *Турлю́к*

ТУРЛАК.— *Турлако́ў.* Параўн. ТУРЛА

ТУРЛЫКА. — *Турлы́ка.* СРП *Турлыков.* Параўн. ТУРЛА

ТУРЛЯЙ ад рэг. *турляць* 'піхаць' (Дзярж.— М. Б.), г. зн. 'той, хто піхае'? — *Турля́й*

*ТУРОЛЬ.— *Туро́ль*

*ТУРПАК.— *Турпако́ў*

ТУРЧАК рэг. 'цвыркун' (Дзярж.— М. Б.).— *Турча-*

коў. Укр. у XVI ст. *Турчак* (Туп.)

ТУРЧЫН, памянш. ТУРЧАНОК 'турак'.— *Турчы́н, Турчыно́віч; Турчано́к; Турчы́нскі*

*ТУРЭЙКА.— *Турайке́віч*

ТУРЭЦКІ.— *Турэ́цкі*, магчыма, жыхар в. Турэц. СРП *Турецкий*

*ТУС, памянш. ТУСІК.— *Ту́сікаў*

ТУТА, памянш. ТУТКО, ТУЦЬКА.— *Ту́цін; Тутко́, Ту́цька*. СРП ?*Тутов*

ТУТЭЙШЫ.— *Тутэ́йшы*

*ТУФАТУЛА.— *Тухвату́лін* пры [ф]>[хв]

ТУХТА параўн. рус. *тухтыриться* 'злаваць, дзьмуцца', *тухтырь* 'заўсёды незадаволены чалавек, буркун' (Даль).— *Тухта́*

*ТУЧАТ.— *Туча́таў*

ТУША, памянш. ТУШЧЫК.— *Ту́шчыкаў*. СРП *Тушин, Тушкевич, Тушинский*

*ТУШЭЛЯ.— *Тушэ́ля*

ТХОР, памянш. ТХОРЫК.— *Тхо́раў; Тхо́рык*

*ТЫЛІТА, памянш. ТЫЛІТКА. — *Тылі́тка*

ТЫЛЫ, памянш. ТЫЛЬКО, ТЫЛЕЦ польск. *tyły* 'поўны, тоўсты' (Карл.), параўн. літ. *tyla* 'цішыня' *tilėti* 'маўчаць'.— *Тылькéвіч, Тылько́віч; Тыле́ц*

*ТЫМА, памянш. ТЫМЧЫК.— *Ты́мчык*

*ТЫМАН.— *Тыманю́к*

*ТЫМУЛЬ.— *Тыму́ль*

*ТЫМША.— *Тымшу́к*

ТЫН, памянш. ТЫНЁК 'агароджа тынам' (БРС), параўн. тат. 'ціхі, спакойны' (ТРС).— *Тыню́к; Тынько́ў*. Бел. у XVI ст. *Тын* (БА, I, 267)

ТЫНДА, памянш. ТЫНДЗІК рус. тульск. 'бамбіза, дурань', 'неахайны чалавек' (Даль).— *Ты́ндык*

ТЫРКА ўкр. *тирка* 'птушка з абтрэпаным пер'ем' (Грынч.).— *Ты́ркіч*

*ТЫРЛЯ.— *Ты́рля*

*ТЫРХА.— *Ты́рха*

ТЫС бат. 'ціс'.— *Тысе́віч, Тысе́нка; Тысянчук*

*ТЫТКА.— *Ты́тка*

ТЫЧКА.— *Ты́чка*

ТЫЧЫНА.— *Тычы́на, Тычы́нін*. Бел. у XVI ст. *Тычина* (Туп.). СРП *Тычина*

ТЫШ, памянш. ТЫШКО. — *Тышу́к; Тышке́віч, Ты́шчанка*. СРП *Тышев, Тышкевич*

*ТЭПКА.— *Тэ́пка*

ТЭСЛЯ ўкр. *тесля* 'плотнік, цясляр', 'разец, якім выразаюць лыжкі' (Грынч.).— *Тэслю́к*. Укр. у XVI—XVII стст. *Тэсля* (Туп.)

У

УБІЙКОНЬ.— *Убійко́нь*

*УВЫР.— *Уві́р*, магчыма, ад УІ *Уар*

*УГАКА.— *Уга́кін*

УГАР, УГАР *у́гар* 'рыба вугор', *уга́р* 'хват, той, у якога гарыць усё ў руках' (Нас.).— *Угарэ́нка, ?Уга́рынка* пры [э]>[ы]. СРП *Угаров*

УГАРЫНА, памянш. УГАРЫНКА рэг. 'прывязка ў цэпе са скуры вугра' (Пол.—М. Б.).— *Уга́рынка*

УГАЛ, памянш. УГЛІК рэг. 'вугол'.— *Углік*. Бел. у XVI ст. *Углик* (БА, I, 267). СРП *Углов*

УГНА 'гугнявы чалавек'?, параўн. укр. *угнак* 'гугнявы чалавек' (Грынч.).— *Угніч*

*УГНАВЕТАК.— *Угнаве́так*

УГОЛЬНІК рэг. 'вугольнік'.— *Уго́льнік*. СРП *Угольников*

УГОР рэг. 'рыба вугор'.— *Уго́рыч*

УГОРЫЧ рэг. 'рыба вугор'.— *Уго́рыч*

УДАВА.— *Удо́він, Удо́венка, Удавёнак, Удаве́ня; Удо́ўкін; Удо́вік*. СРП *Вдовин, Вдовенко*

УДАЛЫ.— *Уда́лы*. СРП *Удалов*

УДЗЕЛЬНІК.— *Удзе́льнікаў*

УДОД, памянш. УДОДЗІК.— *Удо́д, Удо́т* пры [д]>[т], *Удо́даў; Удо́дзікаў*

УДРА літ. *ūdra* 'выдра'.—*Удра*

*УЖДАЛЬ.— *Уждале́віч*

УЗАР 'зарок'?, параўн. рус. *узарочиться* 'накласці на сябе зарок' (Даль).— *Узарэ́віч*, магчыма, ад УІ *Азар*<*Азария*

УЗВАР.— *Узва́раў*

УЙ тат. 'думка, задума, роздум' (ТРС), параўн.— *Уе́віч*, магчыма, ад ВУЙ (гл.)

УКРАІНЕЦ.— *Украі́нец*. СРП *Украинцев*

УЛА 'вулка, вулачка'? — *Уле́віч; ?Улі́цкі; Ульскі*; магчыма і ад УЛЬ (гл.)

УЛАДЫКА.— *Улады́ка*. Бел. у XV—XVI стст., укр. у XV ст. *Владыка* (Туп.). У Туп. у XIV ст. *Владычька* СРП *Владыкин*

УЛАЗ 'той, які ўлазіць, умешваецца'? — *Уláз; Улазóўскі.* Бел. у XVI ст. *Улаз, Улазко* (БА, I, 267; Туп.)

УЛАН.— *Улáн, Уланóвіч; Уланóўскі.* Рус. у XVI—XVII стст. *Улан, Уланко* (Туп.). Каз. УІ *Улан* (Жануз.). СРП *Уланов, Уланцев, Улановский*

*УЛАХ.— *Улахóвіч*

УЛЕЗЛА параўн. укр. *улізливий* 'надаедлівы' (Грынч.).— *Улéзла, Улíзла* пры [е]>[і]. Укр. у XVI ст. *Влезло, Влезлой* (Туп.)

УЛЕЙ, памянш. УЛЕЙЧЫК бел. рэг., рус. 'вулей' (Даль).— *Улéйчык.* СРП *Ульев*

*УЛОГА.— *Улóга*

УЛЬ, памянш. УЛЬКО рэг. 'вулей'.— *Улéвіч; Ульчыц, Улькéвіч; Ульскі; ?Улíцкі,* магчыма, таксама ад УЛА (гл.). СРП *Уленков*

УМ, памянш. УМЕЦ бел. рэг. і рус. 'розум'.— *Умéц; Умéцкі, Умэ́цкі.* СРП *Умов*

УМАНЕЦ з г. Умань.— *Умáнец*

*УМПЕР.— *Умпірóвіч* пры [е]||[я]>[і]

УМПЕРАВЕЦ з в. Умперы, Умперава.— *Умперавéц*

*УМПЯРЭКА.— *Умпярэ́чанка*

*УМРЭЙКА.— *Умрэ́йка*

УНІЯТ.— *Уніятаў*

*УНС.— *Унсóвіч*

УНУК, памянш. УНУЧАК.— *Унýк; Унýчак.* Бел. у XVI—XVII стст. *Внук, Внучек* (БА, I, 203; Туп.). Рус. у XIV—XVI стст. *Внук,* укр. у XV—XVII стст. *Внук, Внучко, Внучек* (Туп.). СРП *Внуков, Внучков*

УПАДЫШ.— *Упáдышаў*

*УРА.— *Ўрын.* СРП *Урин*

УРАЧ рэг. 'доктар'.— *Урачэ́нка,* магчыма, ад УРОК (гл.)

*УРБА.— *Урба*

*УРЖА.— *Уржэ́нка*

*УРЛА, памянш. УРЛІК.—*Ўрлік; Урлóўскі.* СРП *Урлин*

УРОДНЫ рэг. 'статны, высокі, рослы' (Нас.), параўн. укр. *уродник* 'прыгажун' (Грынч.).— *Урóдніч*

УРОК 'порча, урокі, сурокі'.— *Урачэ́нка,* магчыма, ад УРАЧ (гл.)

УРСА рус. з тат. *урсы* 'куча, куча рыбы' (Даль).— *Урсін*

УРУПА параўн. рэг. *урупіла* 'захацелася' (Нас.).— *Уру́пін*. Укр. у XVI ст. *Урупа* (Туп.). СРП ?*Урюпин*

УС гл. ВУС

УСАЙ 'вусаты, той, хто мае вусы'?, параўн. рус. *усан* 'вусач' (Даль), укр. *усань, вусань* тое ж (Грынч.).— *Уса́еў*

УСАЧ рус. 'вусач'.— *Усачо́ў*. Укр. у XVII ст. *Усач* (Туп.). СРП *Усачёв*

УСНЫ гл. ВУСНЫ

*УСОЛ, памянш. УСОЛЕЦ.— *Усо́лец*. СРП *Усолов, Усольцев*

УСОХА 'усохлы, сухарлявы'? — *Усо́шын*

УСХОП параўн. *усхапіцца* 'хутка ўстаць' (БРС).— *Усхо́паў*

УТА 'вутка, качка'? — *У́та, У́цін*. СРП *Утин*

УТКА гл. ВУТКА

УТЛЫ, памянш. УТЛІК рус. *утлый* 'стары, дрэнны, дзюравы', 'хілы, слабы' (Даль).— *У́тлік*. СРП *Утлин, Утлик*

*УТЫРА.— *Уты́ра*

УХА, памянш. УШКО.— рэг. 'вуха'.— *У́шаў; Ушко́ Ушке́віч*. Бел. у XVI ст. *Ушко* (БА, I, 268). СРП *Ухин, Ухов, Ушков, Ушинский*

УХАН 'з вялікімі вушамі'? — *Уха́наў*. СРП *Уханов*. Параўн. УШАН

УХНАЛЬ рэг. 'вухналь'.— *Ухналёў*

УЦЯНЯ, памянш. УЦЯТКА рэг. 'качаня'.— *Уця́неў; Уця́ткін*

*УЧАЙ.— *Уча́еў*

УШАК рэг. 'вушак', магчыма, 'з вялікімі вушамі'.— *Уша́к, Ушако́ў*. Бел. у XV—XVII стст. *Ушак*, рус. у XV—XVII стст. *Ушак, Ушачко, Ушачок*, укр. у XV—XVII стст. *Ушак* (Туп.). СРП *Ушаков, Ушацкий*. Параўн. УШАН

УШАН рус. *ушан* 'чалавек ці жывёліна з вялікімі вушамі', 'кажан' (Даль).— *Уша́наў*. СРП *Ушанов*

УШАТКА рус. 'вушатая сава' (Даль), магчыма, 'з вялікімі вушамі'.— *Уша́ткін*. Параўн. УШАН

УШКАР 'з вялікімі вушамі'? — *Ушка́р*. Параўн. УШАН

УШЫУКА 'тое, што ўшываецца', ці 'той, хто ўсюды ўлазіць'.— *Ушыўко́ў*. Бел. у XVII ст. *Ушывка* (Туп.)

УЮН.— *Уюно́ў*

ФАБРА рус. 'фарба ці мазь, якою фарбуюць вусы і бакенбарды' (Даль), укр. 'фарба' (Грынч.). — *Фабро́ў; Хабрэ́нка* пры [ф]>[х]

ФАБРЫКАНТ.— *Фабрыка́нт*

ФАБРЫЧНЫ.— *Фабры́чны*

ФАЙКА бел. рэг., рус. 'люлька' (Даль), польск. *fajka* тое ж.— *Файкоў.* СРП *Файко; Файкин*

ФАКТАР бел. устар. 'пасрэднік у розных гандлёвых справах', устар. рус. *фактор* тое ж (Даль).— *Фактаро́віч.* СРП *Факторович*

*ФАЛІТАР, памянш. ФАЛІТАРЫК.—*Фаліта́р; Фаліта́рык*

ФАНАР, памянш. ФАНАРЫК. — *Фана́рыкаў.* СРП *Фонарёв*

ФАНДО параўн. укр. *фанда* 'доўгая плётка' (Грынч.).— *Фандо́*

ФАРБОТА, памянш. ФАРБОТКА параўн. рэг. *фарботы, хварботы, хварботкі* 'простыя, ручной работы карункі з белых і чырвоных нітак' (Нас.).— *Фарбо́тка*

*ФАРЫНА, ФАРЫНКА.— *Фары́на; Фары́нка*

*ФАС.— *Фасе́віч*

*ФАТ, памянш. ФАЦІК. — *Фа́таў; Фа́цікаў.* СРП *Фатов, Фатин, Фаткин*

*ФАЦЕЙ.— *Фацее́ў,* магчыма ад УІ *Фотий.* СРП *Фатеев*

*ФАЦЯЙ.— *Фацяе́ў*

ФІАЛКА гл. ФІЯЛКА

*ФІБА, памянш. ФІБІК.— *Фібік*

*ФІК.— *Фічэ́ня*

ФІЛІН.— *Філін, Філіно́віч; Філіню́к; Філі́нскі,* магчыма і ад УІ *Філя<Филимон* (БА, І, 167—168). Рус. у XVII ст., укр. у XV ст. *Филин* (Туп.). СРП *Филин, Филинов*

ФІЛОН, памянш. ФІЛОНІК, ФІЛОНЧЫК, ФІЛОНЕЦ жарг. 'гультай'.— *Філо́н, Філо́наў, Філо́ненка; Філо́нік; Філо́нчык, Філо́нец, Філо́нчын,* магчыма, ад УІ *Филимон* (БА, І, 167—168). СРП *Филонов, Филоненко*

ФІЛОСАФ.— *Філо́саф.* СРП *Философов*

ФІЛЬКА рус. 'фіга' (Даль).— *Фільке́віч, Фільчанка,* магчыма, ад УІ *Філька<Филимон* (гл. БА, І, 167—168). СРП *Филькин, Фильков*

ФІЛЮТА, памянш. ФІЛЮТЧЫК параўн. рэг. *філют* 'хітрун, каварны чалавек' (Нас.).— *Філю́та, Філюто́віч;*

Філю́ціч; Філю́тчык, магчыма і ад УІ *Филимон* (БА, І, 167—168)

ФІЛЯ, памянш. ФІЛЬКА, ФІЛІК рус. 'прастак, разява, недалёкі чалавек' (Даль).— *Філя, Філіч, Філе́нка, Філе́ня; Філю́к, Фільке́віч, Фільчанка, Фільчо́нак,* магчыма ад УІ *Філя<Филимон* (БА, І, 167—168). СРП *Филин, Филенков, Филиков*

ФІН, памянш. ФІНКО.— *Фінін; Фіню́к; Фінке́віч.* СРП *Финенко, Финенков*

*ФІНДРЫК.— *Фіндрык*

ФІНСКІ.— *Фінскі*

*ФІРАГА.— *Фіра́га*

ФІРАНКА.— *Фіранчу́к*

*ФІТ(А), памянш. ФІТКО.— *Фітке́віч.* СРП *Фитин*

*ФІЦ.— *Фіцаў; Фіцу́к*

ФІЯЛКА.— *Фія́лка, Фіа́лка; Фіялко́ўскі*

*ФІЯСЬ.— *Фія́сь*

ФЛЕЙТА.— *Фле́йта*

ФЛЁРКА 'хлёрка'? — *Флёрка,* магчыма, ад УІ *Флор.* СРП *Флёров*

ФРАНЦУЗ.— *Французёнак.* У Вільні ў XVII ст. *Француз* (Туп.). СРП *Французов*

*ФРЫГАН.— *Фрыган*

ФУГА бел. 'паз, зроблены фуганкам у дошцы' (БРС), рус. *фуга* тое ж (Уш.), 'шчыльны падоўжны стык дзвюх дошак' (Даль), 'завея' (Даль).— *Фу́гін*

ФУНТ, памянш. ФУНЦІК.— *Фунт; Фу́нцікаў.* СРП *Фунтиков*

ФУРА, памянш. ФУРЫК.— *Фуро́* з пераносам націску; *Фу́рык*

ФУРМАН.— *Фу́рман, Фу́рманаў.* Бел. у XVI ст. *Фурман* (БА, І, 268). СРП *Фурман, Фурманов*

ФУРС, памянш. ФУРСІК араб. з *фарас* 'конь' (Шынк.), параўн. рус. зневаж. *фурсик* 'недаростак, маларослы чалавек' (Даль).— *Фурс, Фу́рсаў, Фурсе́віч; Хурс* пры [ф]>[х], *Хурсе́віч; Хурсю́к, Ху́рсік.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Фурс, Хурсик* (БА, І, 268). СРП *Фурсов*

ФУРСА араб. 'здарэнне, выпадак' (Шынк.).— *Фу́рса, Ху́рса* пры [ф]>[х]. Параўн. ФУРС

*ФУРСАН.— *Хурса́н* пры [ф]>[х]. Параўн. ФУРС, ФУРСА

*ФУРСЕЙ.— *Фурсе́еў.* Параўн. ФУРС, ФУРСА

*ФУФАЙ.— *Фуфа́еў.* СРП *Фуфаев, Фуфаевский*

ХАБА ўкр. 'кляча' (Грынч.).— *Хабе́нка*

ХАБАТНЯ рэг. *хаботня,* 'від сеткі для лоўлі рыбы' (Дзярж.— М. Б.).— *Хабатня́*

ХАВАЛКА 'той, хто хавае'? — *Хава́лка, Хава́ўка* пры [л]>[ў]

ХАДА гл. ХОДА

ХАДАК, ХОДАК рэг. устар. 'чаравік, бацінак' (БРС), 'пасыльны' (Нас.), 'пешаход' (КСЧ), 'прыстасаванне для навучання дзяцей хадзіць' (Дзярж.— М. Б.), рус. *ходак* 'хадок', 'пасыльны, пешы ганец', 'хадатай па справах', 'жабрак' (Даль), укр. *ходак* 'хадок', 'хадатай, давераная асоба', 'абутак', 'хлапчук', 'хадуля' (Грынч.).— *Хо́дак, Хадако́ў; Хадако́ўскі, Хадачы́нскі.* СРП *Ходаков*

ХАДАН, ХОДАН 'той, хто ходзіць'? — *Хо́дан, Хада́наў, Хадано́віч, Хаданёнак.* Бел. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Ходан* (Туп.)

ХАДКО, ХАДЗЬКО гл. ХОДА

ХАДНЯ 'хада'.— *Хадне́віч.* СРП *Ходнев*

ХАДУКА 'хадок'? — *Хаду́кін*

ХАДУН, памянш. ХАДУНЬКА рэг. 'хадок' (Дзярж.— М. Б.).— *Хаду́н, Хадуно́ў; Хаду́нька*

ХАДЫКА 'хадок'? — *Хады́ка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Ходыка* (БА, І, 269; Туп.). Рус. у XVI ст., укр. у XV—XVII стст. *Ходыка* (Туп.). СРП *Ходыкин*

ХАДЫР(А) 'хадок'? — *Хады́рын*

*ХАЕТ.— *Хае́т*

ХАЖЫВЕЦ з в. Хожава.— *Хажыве́ц*

ХАЗ рус. 'франт, фарсун', 'грубіян, нахабнік' (Даль).— *Ха́заў.* СРП *Хазов, Хазин*

*ХАЗАН.— *Хаза́н, Хаза́наў, Хазано́віч.* СРП *Хазан, Хазанов*

ХАЗЯЙ укр. 'гаспадар' (Грынч.).— *Хазя́еў, Хазя́ёнка.* Параўн. рус. у XVI ст. *Хозяин* (Туп.). СРП *Хозяинов*

*ХАЗЯНЯ.— *Хазя́нін*

*ХАЙДУН.— *Хайдуно́ў*

ХАЙКО 'той, хто ахайвае іншых'? — *Хайко́ў, Ха́йчанка*

ХАЙЛО рэг. 'непарадак, беспарадак' (Бяльк.), параўн. рус. 'вусце печы', 'горла, рот, пашча', 'крыкун, гарлапан' (Даль), параўн. тат. *хэйлэ* 'хітрасць, выкрутка' (ТРС).— *Хайло́ў.* СРП *Хайлов*

ХАЙНЫ ўкр. *хайний* 'ахайны' (Грынч.).— *Хайне́віч; Хайно́ўскі*

ХАКАЛА 'задышлівы чалавек'?, параўн. рэг. *хакаць* 'цяжка дыхаць' (Рагач.— М. Б.), 'пазяхаць' (КСЧ), укр. *хакати* 'цяжка дыхаць' (Грынч.).— *Хáкала*

*ХАЛА, памянш. ХАЛЬКО.— *Хáла; Халькó, Халькóў, Хальчэ́ня.* СРП *Халин, ?Хольков*

*ХАЛАБА.— *Халáба*

ХАЛАДЗЕЦ.— *Халадцóў*

ХАЛАДЗІЛА.— *Халадзілін.* СРП *Холодилин*

ХАЛАЙ, памянш. ХАЛАЁК цюрк. 'крык, шум' (Будаг.).— *Халáеў, Халаёнак; Халайкóў*

*ХАЛАНДЫР параўн. укр. *халандрусь* 'абжора' (Грынч.).— *Халандырóў*

ХАЛАСЦЯК.— *Халасцякóў*

ХАЛДЗЕЙ бел. гіст. 'жыхар Халдзеі' (БРС), рэг. лайл. 'абадранец', 'яўрэй' (Нас.), смал. *халдей* 'абманшчык, прайдзісвет' (Дабр.).— *Халдзéеў.* СРП *Халдеев*

*ХАЛІП.— *Халíпаў.* Параўн. тат. УІ *Халиф* (СЛІ, 166). СРП *Халипов*

ХАЛМОЎКА 'той, хто жыве на ўзгорку'? — *Халмóўка*

ХАЛОДНЫ.— *Халóдны.* Бел. у XVII ст. *Холодный* (Туп.). СРП *Холодный, Холоднов*

ХАЛОН, памянш. ХАЛАНЁК, ХАЛОНЕЦ параўн. укр. *холонути* 'астываць' (Грынч.). — *Халанькóў; Халóнец*

ХАЛОП, памянш. ХАЛОПІК.— *Халóпаў; Халóпік.* Бел. у XVI ст. *Холоп* (БА, I, 269). Рус. у XV—XVII стст. *Холоп, Холопец* (Туп.)

ХАЛУПА.— *Халýпа*

ХАЛЬКО гл. ХАЛА

*ХАЛЬПУК.— *Хальпукóў*

*ХАЛЮТА.— *Халю́та.* СРП *Халютин.* Параўн. ХАЛА

ХАЛЯВА, памянш. ХАЛЯЎКА.— *Халя́ва; Халя́він; Халя́ўка, Халя́ўкін.* Бел. у XVIII ст. *Халявка* (БА, I, 269). СРП *Холява, Халявский*

ХАМ, памянш. ХАМКО, ХАМЕЦ, ХАМІК, ХАМІШКА.— *Хам, ?Хáмін, Хамéнка, Хамёнак, ?Хамёнка, Хамéня, Хамяня́, Хамянóк, Хамянкóў; Хамýк; Хамкó, Хамкóў; Хамчук; Хамéц, Хамцóў; Хамічэ́нка, Хамічóнак, Хамíшчанка; Хаміцкі, Хаміцэ́віч, Хамчанóўскі,* многія магчымы ад УІ *Хама<Фома.* Бел. у XVIII ст. *Хам* (БА, I, 268). СРП *Хамков*

*ХАМЕТА 'хам'? — *Хамéта.* СРП *Хаметов*

*ХАМІЦА 'хам'? — *Хаміцэвіч*

*ХАМЛЫК параўн. укр. *хамло* 'дробны параснік, дробнае вецце', 'нясkладны, нязграбны чалавек' (Грынч.).— *Хамлыкоў*

*ХАМРОТ.— *Хамротаў*

ХАМУЛЬ 'хам'.— *Хамулёў*

ХАМУТ.— *Хамутоў; Хамутоўскі.* СРП *Хомутов, Хомутский*

*ХАМРЫХА, памянш. ХАМРЫШКА.— *Хамрышкін*

ХАМЯК. — *Хамяк, Хамякоў.* Рус. і ўкр. у XVI—XVII стст. *Хомяк* (Туп.). СРП *Хомяков, ?Хомякин*

ХАН, памянш. ХАНЕЦ, ХАНЬКО, ХАНКО.— *?Ханін, Ханевіч, Ханенка; Ханцэвіч; Ханько; Ханкевіч; Ханеўскі.* СРП *Ханов, ?Ханин, Ханенко, Ханков, Ханевский*

ХАНДОГА, памянш. ХАНДОЖКА ст. бел. і рэг. 'той, хто любіць чыстату, ахайны чалавек' (КСГБМ, Нас., Бяльк.).— *Хандогін; Хандожка.* СРП *Хандогин, Хандошкин*

*ХАНДРЫКА 'той, хто хандрыць'?.— *Хандрыка*

*ХАНЕЙКА.— *Ханейка*

ХАНЕЦ, ХАНКО, ХАНЬКО гл. ХАН

*ХАНІЛА.— *Ханіла*

*ХАНЦІЛА.— *Ханціла*

*ХАНЮКА.— *Ханюкін*

*ХАНЮТА.— *Ханюта*

*ХАНЯК.—*Ханяк*

ХАПАЛА 'той, хто хапае з-пад рук ці крадзе', параўн. бел. і рус. *хапайла* (Нас., Даль).— *Хапалюк.* СРП *Хапалов*

ХАРА, памянш. ХАРКО.— *Хáрын, Хáрыч, Харэвіч; Харук; Харко, Харкоў, Харкевіч, Харковіч, Хáрчанка, Харчук, Харэўскі.* СРП *Харин, Харинов, Харик*

ХАРАВЕЦ з в. Харава.— *Харавец*

ХАРАНЕКА 'той, які хаваецца'?, параўн. рус. *хоронить* 'хаваць'— *Харанека*

*ХАРАВЕТ.— *Харавет*

*ХАРАТ, памянш. ХАРАТКО.— *Хараткевіч*

ХАРАШУН рэг. 'той, хто прыхарошваецца' (Дзярж.— М. Б.).— *Харашун, Харашуноў*

ХАРЛАН, памянш. ХАРЛАНОК параўн. рус. валаг. *харло* 'горла', *харлать* 'крычаць, гарлапаніць' (Даль), параўн. і ўкр. *харлань* 'бядняк, жабрак, абадранец'

(Грынч.).— *Харла́н, Харла́наў, Харлано́віч; Харланчу́к,* магчыма, ад УІ *Харлампий* (БА, І, 171). СРП *Харланов*

ХАРОБРЫ 'храбры'.— *Харо́бры.* Укр. у XVII ст. *Хороброй.* (Туп.). СРП *Хоробрых*

ХАРОНА, памянш. ХАРОНКА.— *Харане́віч; Харо́нка.* Параўн. ХАРАНЕКА

ХАРОТА, памянш. ХАРАТКО ўкр. *хорота* 'хвароба' (Грынч.).— *Хараткé віч*

ХАРОШКА гл. ХАРОШЫ

*ХАРОШЧА.— *Харо́шча*

ХАРОШЫ, памянш. ХАРОШКА бел. рэг. 'прыгожы' (Дзярж.— М. Б.).— *Харо́шы; Харашу́к; Харо́шка, Харашке́віч.* Бел. у XVI ст. *Хорошко,* рус. у XVI—XVII стст. *Хорош, Хорошей, Хорошко,* укр. у XVII ст. *Хорошко* (Туп.). СРП *Хорошев, Хорошко, Хорошкин, Хорошков*

ХАРПЯК параўн. укр. *харпак* 'бядняк, жабрак, абадранец' (Грынч.).— *Харпяко́ў.* СРП *Харпакин*

ХАРУЖАК 'сын харужага'? — *Харужа́к*

ХАРУНЖЫ, ХАРУЖЫ, памянш. ХАРУЖЫК.— *Хару́нжы; Хару́жы; Хару́жык.* СРП *Хорунжин, Хоруженко*

ХАРХАЛЬ рус. астрах. 'качка' (Даль).— *Харха́ль; Хархулёў*

ХАСЕН укр. *хосен* 'карысць, выгода' (Грынч.), тат. устар. кніжн. *хосен* 'прыгажосць' (ТРС).— *Хасяне́віч*

ХАТА, памянш. ХАТКО, ХАЦЬКО.— *Хаце́нка, Хатэ́нка; Хаце́нчык, Хатко́, Хатке́віч, Хацько́, Хацько́ў, Хацке́віч; Хатко́ўскі,* усе магчымы і ад ХОТА (гл.). СРП *Хатин*

ХАТКО, ХАЦЬКО гл. ХАТА, ХОТА

*ХАТРЫЦЕЛЬ.— *Хатры́целеў*

*ХАТУЛА.— *Хату́ла.* Параўн. ХАТУЛЬ

ХАТУЛЬ, памянш. ХАТУЛЁК рэг. 'непаваротлівы чалавек' (Нас.), 'клумак, ноша' (Дзярж.— М. Б.), *хатыль* 'торба, сумка жабрака', 'непаваротлівы пузаты чалавек', 'прастак' (Нас.), рус. *хотуля* 'паходная сумка' (Даль).— *Хату́ль, Хатулёў; Хатулько́ў.* СРП *Хотулёв*

ХАТЫЛЬ рэг. 'катомка', 'кошык з бяросты' (Бяльк.).— *Хатыле́нка.* Параўн. ХАТУЛЬ

ХАТЫН тат. 'жонка', 'жанчына' (ТРС).— *Хатыню́к*

*ХАТЫШ.— *Ха́тышаў*

ХАЎСТА рус. арханг. 'пустакалосае ці недаспелае збожжа, якое косяць на салому' (Даль).— *Ха́уста, Хаусто́віч.* СРП *Хаустов*

ХАЎКА ўкр. *хавка* 'рот, морда' (Грынч.).— *Хаўкін.* СРП *Хавкин, Хавчин*

*ХАЎРА.— *Хаўрук, Хаўручэнка.* СРП *Хаврюков, Хаврюкин*

*ХАЎРОТА.— *Хаўроцін*

ХАХАЛЬ, ХАХЕЛЬ рус. 'абманшчык, які прыкідваецца прыстойным чалавекам', 'франт, фарсун', 'валакіта, любоўнік' (Даль).— *Хахаль, Хахель* пры [а]>[е], *Хахелька.* Бел. у XVII ст. *Хахиль* (БА, I, 268). СРП *Хахалёв, Хахилёв*

ХАХЛАЧ рэг. 'украінец', 'прастак' (Нас.).— *Хахлач.* Рус. у XVII ст. *Хохлач* (Туп.)

ХАХОЛ. — *Хахол, Хахлоў.* Бел., рус. у XVII ст., укр. у XV ст. *Хохол* (Туп.). СРП *Хохлов*

ХАЦЕЙ ад *хацець*, г. зн. 'той, хто хоча'?— *Хацеенка, Хацеенкаў; ?Хацаюк* пры [ц']>[ц]. СРП *Хотеев*

ХАЦІМ(Ы), памянш. ХАЦІМЕЦ 'якога хочуць ці хацелі'?— *Хацімцаў,* магчыма і ад назвы н. п. Хацім

*ХАЦ.— *Хацук*

ХАЦЬКО гл. ХАТА, ХОТА

ХАЦЯН, памянш. ХАЦЯНОК 'той, якога хацелі, чакалі (аб дзіцяці'?), параўн. таксама рус. тамб. *хотен, хотеня* 'ахвотнік да чаго-небудзь' (Даль).— *Хацян, Хацяновіч, Хацяневіч; Хацянок, Хацянкоў.* Бел. у XVI ст. *Хотен, Хотян, Хотьян* (БА, I, 269). Рус. у XV ст. *Хотен* (Туп.). СРП *Хотянов*

*ХАЦЯШ.— *Хацяшоў.* Бел. у XVI ст. *Хотеш* (Туп.). Параўн. ХАЦЯН

ХАЧКО гл. ХОТА

ХАШЧА ўкр. *хаща* 'лес' (Грынч.).— *Хашчын*

ХВАЁВІК.—*Хваёвік*

*ХВАЛЕЙ 'хвалько'?— *Хвалей*

ХВАЛЬ 'хвалько'?— *Хваль; Хвалюк*

ХВАЛЬКО.— *Хвалько*

*ХВАЛЮТА 'хвалько'?— *Хвалюта*

ХВАТ.— *Хват.* Бел. у XVI—XVII стст. *Хват* (Туп.). СРП *Хватов, Хватков, Хваткин*

ХВАТЫНЕЦ з в. Хватынь, Хватыні.— *Хватынец*

ХВІЗА параўн. укр. *хвизина* 'істужка' (Грынч.).— *Хвізюк*

ХВІН 'фін'?— *Хвіневіч*

*ХВІР.— *Хвір*

*ХВІС.— *Хвісюк*

ХВОЙКА.— *Хвóйка*

ХВОРАСТ.— *Хвóраст*

ХВОСТ, памянш. ХВОСЦІК.— *Хвост, Хвастóў, Хвасціёнак; Хвóсцікаў.* У Туп. у XV ст. *Хвост.* СРП *Хвостов, Хвостенко, Хвостенков*

ХВОШЧ.— *Хвошч, Хвóшчанка; Хвашчынскі, Хвашчэўскі.* СРП *Хвощёв*

*ХВЯЖЭНІК.— *Хвяжэ́нік*

*ХЕЙДЗЕР.— *Хéйдзер*

*ХЕЙЛА, памянш. ХЕЙЛІК.— *Хéйлік*

ХЕНДОГІ ст. бел. 'чысты, ахайны' (КСГБМ).— *Хендóгі.* Параўн. ХАНДОГА

*ХЕРА.— *Херанóк, Херанкóў.* Рус. у XVI ст. *Хера, Херко* (Туп.)

*ХЕРБА.— *Хéрбін*

*ХЕРХЕНЬ.— *Херхню́к*

ХІЖНЯК параўн. укр. *хижа* 'клецъ, кладоўка, каморка', 'хата', 'хлеў', *хижний* 'які адносіцца да хіжы' (Грынч.).— *Хіжня́к.* СРП *Хижняк, Хижняков*

ХІЛА, памянш. ХІЛЬКА, ХІЛЬКО, ХІЛЬЧЫК 'хілы, слабы, хваравіты'. — *Хíла; Хілю́к, Хíлька, Хількó, Хількóвіч, Хількéвіч, Хíльчанка; Хíльчык.* Параўн. бел. у XVII ст. *Хиль,* рус. у XV ст. *Хилец* (Туп.). СРП *Хилов, Хилков, Хилько, Хильков, Хилькевич*

*ХІЛЮТА.— *Хілю́та*

ХІМ(А) рэг. *хім* 'чолка, грыўка над лапаткамі каня' (Бяльк.), параўн. рус. тамб. *хима* 'прастак, недалёкі чалавек', курск. *хим* 'шыя, верхняя частка спіны' (Даль).— *Хíміч.* Бел. у XVII ст. *Хима* (БА, I, 268)

ХІМАЧ.— *Хімáч.* Параўн. ХІМ(А)

ХІМАРОДА ўкр. *химорода* 'капрыз, выдумка', 'калдаўство' (Грынч.).— *Хімарóда; Хімордзін*

*ХІНЕЗ.— *Хінéзаў*

*ХІНО. — *Хінó, Хінéвіч, Хíніч.* Параўн. СРП *Хинчин, Хинчук*

ХІТРО 'хітрун'?— *Хітрó*

ХІТРОК рус. устар. *хитрок* 'художнік, умелец, майстар' (Даль), магчыма 'хітрун'?— *Хітракóў*

ХІТРУШКА 'хітрун'?— *Хітру́шка*

ХІТРЫ.— *Хíтры.* Рус. у XVII ст. *Хитрой* (Туп.). СРП *Хитров, Хитрин, Хитрово*

ХІТРЫК рэг. 'хітрун' (Дзярж.— М. Б.), укр. *хитрик* тое ж (Грынч.).— *Хíтрык.* СРП *Хитрик*

*ХІХОЛ, *ХІХЛО, памянш. ХІХЛУША, ХІХЛУШКА, ХІХЛЬКО.— *Хіхо́л; Хіхлю́к; Хіхлу́ша, Хіхлу́шка; Хіхлько́*

*ХІША, памянш. ХІШКО.— *Хішчанка.* СРП *Хишин*

ХЛАМ. — *Хла́маў, Хламёнак.* Рус. у XVI ст. *Хлам* (Туп.). СРП *Хламаў*

ХЛАПОК.— *Хлапо́к, Хлапко́ў*

*ХЛАПТУН.— *Хлаптуно́ў*

*ХЛАПЯНІК.— *Хлапя́нік*

ХЛЕБ, памянш. ХЛЯБЕЦ, ХЛЕБКА, ХЛЯБКО. — *Хлябо́віч; Хлябцэ́віч; Хле́бка, Хлябко́, Хлябко́віч.* СРП *Хлебов, Хлебин, Хлебков*

ХЛЕБАВЕЦ з в. Хлебава.— *Хлебаве́ц*

ХЛЕБЕСТ параўн. рэг. *хлебястаць* 'многа гаварыць, гаварыць абы-што' (Дзярж.— М. Б.).— *Хле́бест*

ХЛЕБНІК рэг. 'нахлебнік' (Нас.), рус. 'той, хто пячэ ці прадае хлеб' (Даль).— *Хле́бнік, Хле́бнікаў.* Бел. у XVIII ст. *Хлебник* (БА, І, 268). Рус. у XVII ст. *Хлебник* (Туп.). СРП *Хлебников*

ХЛЕБУС параўн. укр. ласк. *хлібусь* 'хлеб' (Грынч.).— *Хле́бус*

*ХЛЕБУТ.— *Хлёбут*

ХЛЕРКА 'хлёрка'.— *Хле́рка*

*ХЛЕХАН.—*Хле́ханаў, Хліха́наў* пры [е]>[і]

*ХЛІМАН, памянш. ХЛІМАНОК, ХЛІМАНЕЦ.— *Хліманко́ў; Хліманцо́ў*

ХЛОП рэг. 'халоп' (Нас.), укр. 'мужчына', 'селянін' (Грынч.) польск. *chłop* 'селянін' (Карл.). — *Хлоп; Хлапіцкі.* СРП *Хлопов, Хлопин, Хлопиков*

ХЛУД, памянш. ХЛУДОК 'дробны хвораст, веццё' (БРС), рэг. 'драўляныя сценкі студні' (КСЧ).— *Хлуд; Хлутко́ў* пры [д]>[т]. СРП *Хлудов, Хлудков*

ХЛУС, памянш. ХЛУСОК.— *Хлус, Хлусе́віч, Хлусе́нка, Хлусянко́ў, Хлуско́ў.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Хлус* (БА, І, 269). СРП *Хлусов*

ХЛЫСТ.— *Хлыст, Хлысто́ў, Хлы́шчанка,* апошняе магчыма і ад ХЛЫШЧ (гл.). Рус. у XVII ст. *Хлыст* (Туп.). СРП *Хлыстов*

ХЛЫСТУН рус. наўг. 'бадзяга, шатун, дармаед' (Даль).— *Хлыстуно́ў*

*ХМАЛЬ.— *Хмаль*

ХМАРА, памянш. ХМАРЫК.— *Хмáра; Хмарýк; Хмáрык; Хмáрскі*. Бел. у XVI—XVII стст., укр. у XVI ст. *Хмара* (Туп.). СРП *Хмаров, Хмаренко*

*ХМАРУН.— *Хмарýн*

ХМЕЛЬ, памянш. ХМЯЛЁК.— *Хмель, Хмялёў, Хмелянóк; Хмялькóў; Хмялéўскі*. У Туп. у XVI ст. *Хмель*. СРП *Хмелёв, Хмельков, Хмелевский, Хмелинский*

ХМЕЛЬНІК 'той, хто вырошчвае хмель'?—*Хмéльнік, Хмéльнікаў; Хмяльніцкі*. СРП *Хмельников, Хмельницкий*

ХМУРА, памянш. ХМУРКА, ХМУРЧЫК рэг. 'хмара', 'суровы, пануры чалавек' (Нас.).— *Хмурóвіч; Хмýрка; Хмýрчык*

ХМЫЗ, ХМЫЗЬ 'хмызняк'.— *Хмыз, Хмызь*. СРП *Хмызов*

ХМЯЛІНА, памянш. ХМЯЛІНКА рус., укр. *хмелина* 'адзін парастак хмелю' (Даль, Грынч.).—*Хмялінка*. Рус. у XVII ст. *Хмелинка* (Туп.)

ХОДА, памянш. ХОДЗІК, ХАДЗЬКО, ХАДКО, ХОДЗЬКА, ХОДКА 'той, хто ходзіць', параўн. укр. у загадцы «*Виса* висить, *хода* ходить, виса впала, хода ззіла» (Грынч.).— *Хадзю́к; Хóдзікаў; Хадзькó, Хадзькóў; Хадкó, Хадкéвіч; Хóдзька; Хóдкін, Хóдчанка; ?Хадзянóк; Хадзінскі*. СРП *Ходов, Ходин, Ходзько, Ходкин, Ходков, Ходковский*

ХОДАК гл. ХАДАК

ХОДАН гл. ХАДАН

ХОДАР параўн. бел. *хадзіць ходырам* 'дрыжаць, трэсціся' (БРС), рус. *ходить ходырем, ходарем* тое ж (Даль), укр. *ходором ходити* тое ж (Грынч.).— *Хóдар, Хóдараў, Хадарóвіч, Хадарэ́нка, Хадарóнак; Хóдыр* пры [а]>[ы], *Хадарцэ́віч; Хадаркéвіч*, магчыма, ад УІ *Фёдор* (БА, I, 163—166). Укр. у XVII ст. *Ходор* (Туп.). СРП *Ходоров, Ходорев, Ходорков, Ходорский, Ходоровский, Ходырёв*

*ХОДАС.—*Хóдас, Хóдасаў*, магчыма, ад УІ *Феодосий* (БА, I, 166). СРП *Ходасевич, ?Ходосов*

*ХОДАШ.— *Хóдаш*. СРП *Ходашев*

*ХОДЗЮШ.— *Хóдзюш*

ХОДЗЯ.— *Хóдзін*. Параўн. ХОДА

ХОДКА, ХОДЗЬКА гл. ХОДА

ХОЛАД, памянш. ХАЛАДОК.— *Хóлад; Хóладаў, Халадóвіч; Халадóк; Халадзінскі, Халадóўскі, Халадкóўскі*. СРП *Холодов, Холоденко, Холодков*

ХОЛКА рэг. '(у каня) карак, загрывак' (Дзярж.— М. Б.), рус. тое ж.— *Хóлкін*

*ХОЛЦЬ.— *Халцёў*

ХОЛЯ 'той, каго паставалі, песта'?, параўн. рус. *холить* 'пеставаць'.— *Холін.* СРП *Холин, ?Хольков*

*ХОМБАК.— *Хóмбак*

*ХОНЦЕР.— *Хóнцер*

ХОР, памянш. ХАРКО.— *Хораў; Харýк; Харкó, Харкóў, Харкéвіч, Харкóвіч, Хáрчанка, Харчýк,* большасць магчыма і ад ХАРА (гл.). СРП *Хорин, Хорёв*

*ХОРБА.— *Хóрбін*

*ХОРСУН 'фарсун'?— *Хóрсун*

ХОРТ.— *Хорт*

*ХОТА, памянш. ХАТКО, ХАЦЬКО, ?ХАЧКО ад *хацець,* г. зн. 'той, хто хоча'? — *Хóцін, Хацéнка, Хатэ́нка, Хацéнчык, Хаткó, Хаткéвіч; Хацькó, Хацькóў, Хацкéвіч; Хачкó; Хаткóўскі,* большасць магчыма і ад ХАТА (гл.). Рус. у XIII ст. *Хот* (Туп.). СРП *Хотин, Хотенко, Хоткевич, Хотинский*

*ХОТНІК, памянш. ХОТНІЧАК.— *Хóтнічык*

ХОХА ўкр. 'страшыдла, пачвара, пудзіла — тое, чым палохаюць дзяцей', 'нязграбна адзетая жанчына, пудзіла' (Грынч.).— *Хóха, Хóхаў*

*ХОХАМ.— *Хóхамаў*

*ХОХАН.— *Хóхан*

*ХРАБЕЦ.— *Храбцóў*

ХРАБРЫ, памянш. ХРАБРЫК.— *Хрáбрыкаў.* СРП *Храбров*

ХРАМЕЙ 'храмы, кульгавы'?— *Хрaмéеў,* магчыма, ад УІ *Ахрамей<Ефрем* (БА, І, 74—75)

ХРАМЕЦ рус. *хромец* 'кульгавы' (Даль).— *Храмéц, Храмцóў, Храмцэ́віч.* Бел. у XVI—XVII стст. *Хромец* (БА, І, 269). СРП *Хромцов*

ХРАМНІК укр. *храмник* 'госць, які прыехаў на храмавае свята' (Грынч.).— *Хрáмнікаў*

ХРАМЫ, памянш. ХРАМКО, ХРОМКА рэг. 'кульгавы' (Нас., Дзярж.— М. Б.),— *Храмы́, Хрóмаў* з пераносам націску, *Храмі́н, Храмóвіч, Храмéнка, Храмянкóў; Хрóмчанка, Храмчóнак,* усе вытворныя магчымы і ад ХРОМ (гл.). Бел. у XVI—XVIII стст. *Хромый, Храмы, Хромой* (БА, І, 269; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Хромой* (Туп.). СРП *Хромой, Хромов, Хромин, Хромченко*

ХРАП(А), памянш. ХРАПКО 'храпун'?— *Храпкó, Храпкéвіч*. Бел. у XVI ст. *Храпка* (БА, I, 269). СРП *Храпов, Храпин, Храпков, Храпкин, Храпченко*

ХРАПАН 'храпун'?— *Хрáпан*

ХРАПАЧ 'храпун'.— *Храпáч*. Укр. у XVII ст. *Храпач* (Туп.). СРП *Храпач*

ХРАПУН.— *Храпýнка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Храпун* (БА, I, 269; Туп.). СРП *Храпунов*

ХРОМ.— *Хрóмаў, Храмóвіч, Храмéнка, Храмянкóў*, вытворныя магчымы і ад ХРАМЫ (гл.). СРП *Хромов*

ХРОН укр. 'хрэн' (Грынч.).— *Хрон*. СРП *Хронин*

ХРУЛЬ, памянш. ХРУЛЬКОЎ параўн. рэг. *хрулі* 'рэдкая страва з бульбянымі клёцкамі' (Вешт.), рус. *хруль, хрулек* 'лік пры гульні ў бабкі' (Даль).— *Хруль, Хрулёў; Хрулькоў*. Рус. у XV—XVII стст. *Хруль* (Туп.). СРП *Хрулёв*

*ХРУПАК.— *Хрупакóў*

ХРУПКА ўкр. 'храсток, невялікая костачка ў целе' (Грынч.).— *Хрýпкін*

ХРУСТАЛЬ рус. 'крышталь' (Даль), укр. 'хрушч' (Грынч.).— *Хрусталёў*. СРП *Хрусталёв*

ХРУШЧ, памянш. ХРУШЧЫК.— *Хрушч, Хрушчóў; Хрýшчык; Хрушчы́нскі*. СРП *Хрущёв, Хрущов*

ХРЫБЕТ, ХРЭБЕТ.— *Хрыбéт, Хрыбтóвіч, Хрыбцéнка, ?Хрыпцéнка* пры [б]>[п]; *Храбтóў*. СРП *Хребтов*

ХРЫПАЧ рэг. 'чалавек з хрыплым голасам' (Дзярж.— М. Б.).— *Хрыпáч*

ХРЫПЛІВЫ.— *Хрыплíвых*

ХРЫЧ, памянш. ХРЫЧЫК, ХРЫЧОК рэг. лайл. 'стары хрыч, стары чорт' (Дзярж.— М. Б.), рус. *хрич* тое ж (Даль).— *Хрычóў; Хры́чыкаў; Хрычкóў*

*ХРЫЧАК.— *Хрычакóў*. Параўн. ХРЫЧ

ХРЫШЧОН 'хрышчаны'.— *Хрышчóн*. Бел. у XVI ст. *Хрищон* (БА, I, 269)

ХРЭН.— *Хрэн, Хрэ́наў, Хранóвіч; Хранюк; Хранкóў; Хранóўскі, Хранавіцкі, Хржанóўскі* з польск. [рж] адпаведна [р']

ХРЭСТ, памянш. ХРЭШЧЫК укр. *хрэст*, памянш. *хрещик*, 'крыж, крыжык' (Грынч.).— *Хрэ́шчык; Храстоўскі*

ХУДАВЕЦ з в. Худава.— *Худавéц*. Бел. у XVII ст. *Худовец* (Туп.)

ХУДАЛЕЙ 'худы чалавек'?— *Худалéй*

ХУДАЛЬ рэг. ’худы чалавек’ (Дзярж.— М. Б.).— *Худалёў*

ХУДЗЕЙ ’худы чалавек’? — *Худзéеў*

ХУДЗІК, ХУДЗЬКО гл. ХУДЫ

ХУДЗЯК укр. *худяк* ’худая жывёліна’ (Грынч.).— *Худзякóў*. Рус. у XV—XVII стст. *Худяк, Худячко* (Туп.). СРП *Худяков*

ХУДОБА, памянш. ХУДОБКА рэг. ’дамашняя жывёла, скаціна’ (Палессе), ’маёмасць’ (Нас.), ’худы чалавек’ (Дзярж. — М. Б.), укр. ’скаціна’, ’маёмасць’ (Грынч.).— *Худóба, Худóбенка; Худабчóнак*. СРП *Худобин*

ХУДУШКА ’худы чалавек’?— *Худýшчын*

ХУДЫ, памянш. ХУДЗІК, ХУДЗЬКО.— *Худы́, Худóвіч, Худзéнка; Хýдзік; Худзькó, Худзінскі, ?Худзіцкі. ?Худзініцкі*. Бел. у XVI ст. *Худко* (Туп.). СРП *Худов, Худин*

ХУКА ад *хукаць*, ’грэць рукі дыханнем, дуць на рукі’?— *Хýка*. Параўн. укр. у XVI ст. *Хукало* (Туп.)

ХУЛАПА рэг. ’палявы голуб’ (Бяльк.).— *Хулáпаў*

*ХУЛУП.— *Хулуп*. Параўн. ХУЛАПА

*ХУРБАТ.— *Хурбáтаў*

ХУРС, ХУРСА, ХУРСАН гл. ФУРС, ФУРСА, ФУРСАН

*ХУСКО. — *Хускó*

*ХУТА.— *Хýта; Хýцкі*

*ЦАВАН.— *Цаван*

ЦАГЕЛЬНІК.— *Цагéльнік*

*ЦАД, памянш. ЦАДКА.— *Цáдкін*

*ЦАЙ, памянш. ЦАЙКО.— *Цай; Цайкó, Цайкóвіч*

ЦАДЗІЛА ’цадзілка’.— *Цадзілін*. Бел. у XVI ст. *Цадилка* (БА, І, 270). СРП *Цедилин*

ЦАКУН ’той, хто цэкае, вымаўляе [ц] замест іншых гукаў’.— *Цакунóў*

*ЦАЛАГУЗ, *ЦЕЛЯГУЗ, *ЦЭЛАГУЗ.— *Цалагýз; Целягýзаў; Цэлагýз, Цэлагýс* пры [з]>[с]

*ЦАЛАН.— *Цалáнаў*

ЦАЛКО, ЦАЛКА ’цэлы’?— *Цалкó, Цáлка*

*ЦАЛПАН.— *Цалпан*

ЦАЛУЙКА ’той, хто цалуе’.— *Цалýйка*. Укр. у XVI—XVII стст. *Целуйко* (Туп.)

*ЦАНЬКО — *Цанькó*

ЦАП, памянш. ЦАПКО 'казёл', '(гульня) чахарда' (Грынч.).— *Цáпаў; ?Цапкó.* СРП *Цапкин*

ЦАПЕЛЬНІК 'той, хто робіць цапы'?— *Цапéльнік, Цапéльнікаў*

ЦАПКАЛА 'той, хто цапае рукамі, хапае'?— *Цáпкала*

ЦАПКО.— *Цапкó.* СРП *Цепков.* Параўн. ЦАПКАЛА, ЦЭП

*ЦАПОТ, *ЦАПОТА.— *Цапóт, Цапóта*

ЦАПУЛЬ, ЦАПУЛЯ.—*Цапýлін.* Параўн. ЦАПКАЛА

ЦАР, памянш. ЦАРЫК, ЦАРОК.— *Цар, Цáраў, Царóў , Царэ́віч, Царэ́нка, Царанкóў, Царынкóвіч* пры [е]||[а]>[ы]; *Царýк; Цáрык, Цáрыкаў, Царыкéвіч, Царыкóвіч; Царкóў, Царкéвіч; Цары́нскі, Царкóўскі.* Бел. у XV—XVI стст. *Царь, Царик* (БА, I, 270; Туп.). Рус., укр. у XVI ст. *Царь, Царко* (Туп.). СРП *Царёв, Царин, Царик, Цариков, Царьков, Царевский*

ЦАТА, памянш. ЦАТКА ст. бел. 'падвеска на адзенні, упрыгожанне на шыі' (КСГБМ), рус. 'падвеска каля абраза', царк. 'манета' (Даль).— *Цáта, Цацéвіч, Цацéнка, ?Цацэ́нка* пры [ц']>[ц]; *Цáтка.* Укр. у XV ст. *Цата* (Туп.). СРП *Цаткин*

ЦАЦА бел., рус. 'цацка, забаўка', іранічн. (аб чалавеку) 'штучка', (аб дзіцяці) пахвала 'маладзец' (БРС, Даль).— *Цацэ́нка*

*ЦАЦУН, памянш. ЦАЦУНОК.— *Цацункéвіч*

ЦАЦУЛЯ. — *Цацулéвіч.* СРП *Цацулин.* Параўн. ЦАЦА

ЦАЦУРА.— *Цацýра.* Параўн. ЦАЦА

*ЦВЕНТУХ.— *Цвéнтух*

ЦВЕРДАХЛЕБ.— *Цвердахлéб, Цвердахлéбаў.* Бел. у XVII ст. *Твердохлеб* (Туп.). СРП *Твердохлебов*

ЦВЕТ, памянш. ЦВЯТОК 'квецень, цвіценне' (БРС), рус. 'кветка' (Даль).— *Цвяткóў; Цвяцíнскі.* СРП *Цветов, Цветков, Цветиков*

ЦВЕРДЫ.— *Цвярдóў; Цвярдóўскі.* СРП *Твердов, Твердовский*

ЦВІБЕЛЬ яўр. 'цыбуля'.— *Цвíбель*

ЦВІК.— *Цвік, Цвікéвіч.* Бел. у XVII ст. *Цвик* (Туп.)

ЦВІЛЬ, памянш. ЦВІЛІК 'пакрыты цвіллю'?— *Цвíлік.* Бел. у XVI ст. *Цвиль, Цвилик* (БА, I, 270)

ЦВІРКА, ЦВЫРКА ад *цвыркаць* 'спяваць, чырыкаць', 'стракатаць' г. зн. 'цвыркун'?— *Цвірка; Цвіркó* з пераносам націску; *Цвы́рка*. СРП *Цвирка*

ЦВЫРБУТ.— *Цвы́рбут*

*ЦЕВАН, *ЦЭВАН.— *Цéван, Цэ́ван*

*ЦЕВЕЛЬ.— *Цéвель*. Параўн. бел. у XVI ст. *Цевала* (БА, I, 264). СРП *Тевелёв*

ЦЕЙКА рус. наўг. 'дзірачка, ячэйка'?— (Даль).— *Цéйка; Цэ́йка* пры [ц']>[ц]; *Цейкавéц*

ЦЕЛЕПЕНЬ 'няскладны, нязграбны чалавек' (БРС Бяльк.), 'спосаб завязвання жанчынамі хусткі ці касынкі' (Дзярж.—М. Б.), рус. *телепень* устар. 'вялікі кісцень у выглядзе цэпа', 'таўстун, мала паваротлівае, вялае дзіця', 'язык звона' (Даль), укр. 'тое, што целяпаецца, матаецца', 'язык звона' (Грынч.).— *Цéлепень, Целяпнёў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Целяпень* (БА, I, 264). СРП *Телепнёв*

ЦЕЛЕШ бел. *целеш* 'калода, кругляк' (Юрч., Бяльк.).—*Цéлеш, Цéлешаў*, *Целяшóў*. СРП *Телешов, Телешев*

ЦЕМРА.— *Цéмрук, Цямру́к*

ЦЕНЬ, памянш. ЦЯНЁК.— *Цянькóў*. СРП *Тенин*

ЦЕНЮГА 'цень'? — *Ценюгá*. Бел. у XVIII ст. *Цянюга* (БА, I, 264)

ЦЕРАБ рус. *тереб* 'расцярэбленае месца' (Даль). — *Цéраб*. СРП *Теребов, Теребин, Теребков*

ЦЕРАБАВЕЦ з н. п. Церабы, Церабава.— *Церабавéц*

ЦЕРАБЕЙ укр. *теребій* 'ядун, ядок' (Грынч.).— *Церабéй*

ЦЕРАБІЛА.— *Церабілаў*. Параўн. ЦЕРАБЕЙ

ЦЕРАМ.— *Церамёнак; Церамéцкі*

ЦЕСАВЕЦ з в. Цёсава, Цёсы.— *Цесавéц*

*ЦЕЦЮХ.— *Цéцюх*

*ЦЕЦЯРДЫНКА.— *Цецярды́нка*

ЦЕЦЯРУК.— *Цецяру́к*. Бел. у XVI—XVII стст. *Цецерук, Тетерюк* (БА, I, 264; Туп.), укр. у XVII ст. *Тетерук* (Туп.)

ЦЁМНІК рус. *темник* 'знайдыш, падкідыш' (Даль), укр. *темник* 'цёмнае месца' (Грынч.).— *Цёмнік, Цёмнікаў*. Рус. у XIII ст. *Темник* (Туп.)

ЦЁМНЫ.— *Цёмны; Цямніцкі*

ЦЁПЛЫ.—*Цёплы, Цяплóў, Цяплю́к; Цяплінскі*. Рус. у XVI ст. *Теплой* (Туп.). СРП *Теплов*

ЦЁРЛА.— *Цярлю́к, Церлюке́віч; Цярле́цкі.* Укр. у XVII ст. *Церлик* (Туп.). СРП *Терликов*

ЦІБА, памянш. ЦІБЕЦ рус. паўдн. *циба, цыба* 'мянушка казы', 'неахайны чалавек' (Даль).— *Цібе́ц*

*ЦІВА.— *Ціва*

*ЦІВАН.— *Ціва́наў; Ціваню́к.* Параўн. рус. у XVI ст. *Тиван* (Туп.)

*ЦІВУЛЯ.— *Ціву́ля,* відаць, у выніку асваення ЛП *Цівуліс*

ЦІВУН, ЦІУН, памянш. ЦІВУНЧЫК, ЦІУНЧЫК.— *Ціву́н; Ціву́нчык, Ціу́нчык; Ціунчу́к.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Цивун, Тиун, Тивуняка* (БА, I, 264; Туп.)

ЦІКАВЫ.— *Ціка́вы, Цікаве́нка*

*ЦІКАЙ.—*Ціка́еў*

ЦІКАЧ укр. *тікач* 'уцякач' (Грынч.) — *Ціка́ч*

*ЦІКОТА.— *Ціко́та; Ціко́цкі.* СЛП *Цікота*

ЦІКУН 'той, хто падглядвае, сочыць'?, параўн. бел. *цікаваць* — *Цікуно́ў.* СРП *Тикунов*

*ЦІЛІТА, памянш. ЦІЛІТКА.— *Цілі́тчанка*

*ЦІЛЬГА.— *Цільга*

*ЦІЛЮПА.— *Цілю́па*

*ЦІМАН.— *Ціманаў, Цімано́віч.* СРП *Тиманов, Тиманьков, Тимановский*

*ЦІРА.— *Ціра,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Тірас*

*ЦІС(А).— *Цісін, Цісіне́віч, Цісе́віч*

*ЦІТА.— *Цітэ́нка*

ЦІТАР рус., укр. *титарь* 'царкоўны стараста' (Даль, Грынч.).— *Цітарэ́нка*

ЦІТЛА 'надрадковы значок, які абазначае пропуск літар у тэксце' (БРС, Даль, Грынч.). — *Цітло́ў.* СРП *Титлов*

*ЦІТНІК.— *Цітнікаў*

ЦІУН гл. ЦІВУН

*ЦІУНЭЛЬ, *ЦЫУНЭЛЬ.— *Ціунэ́ль, Цыунэ́ль*

ЦІХАМІР 'ціхамірны, спакойны'? — *Ціхамі́раў.* Рус. у XVII ст. *Тихомир* (Туп.). СРП *Тихомиров*

ЦІХАН, памянш. ЦІХАНЧЫК, ЦІХАНОК 'ціхі, ціхоня'? — *Ціхан, Ціхо́н, Ціханаў, Ціхано́віч, Ціхане́нка, Ціханёнак; Ціханчык; Ціханко́ў; Ціханчу́к; Ціханаве́цкі, Ціхано́ўскі,* усе магчымы і ад УІ *Ціхан<Тихон* (БА, I, 161)

ЦІХАНАВЕЦ з в. Ціханы, Ціханава.— *Ціханаве́ц*

ЦІХІ, памянш. ЦІШКО.— *Ціхі, Ціхо́віч; Ціхі́нскі.*

Бел., укр. у XVII ст. *Тихой* (Туп.). СРП *Тихов.* Параўн. ЦІШКО

ЦІХМАНЫ рэг. *ціхмяны* 'ціхі, спакойны' (Дзярж.— М. Б.).— *Ціхмановіч*

ЦІХОНЯ.— *Ціхоня*

*ЦІЦА.— *Ціценка, Ціцянок.* СРП *Цицин, Цициков*

ЦІШКАВЕЦ з в. Цішкі, Цішкава.— *Цішкавец*

ЦІШКО ўкр. *тишко* 'ціхоня' (Грынч.).—*Цішко, Цішкоў, Цішкін, Цішковіч, Цішкевіч, Цішчанка; Цішчук,* магчыма і ад УІ *Ціхан*<*Тихон* (БА, І, 161). СРП *Тишкин, Тищенко*

ЦІШУК 'ціхоня'.— *Цішук.* Параўн. ЦІШКО

ЦІШУРА.— *Цішура.* Параўн. ЦІШКО

ЦІШУТА.—*Цішуцін.* Параўн. ЦІШКО

ЦМЫГА, ЦМЫГ рэг. лайл. *цмыга* 'праныра, пралаза' (Нас.), рус. заходн. *цмыга* 'нішчымніца, посная яда, недахоп яды' (Даль).— *Цмыга, Цмыг*

*ЦОН, памянш. ЦОНІК.—*Цонік*

*ЦУБАН.— *Цубанаў*

*ЦУГАЙ.— *Цугаёў*

ЦУД, ЦУДА, памянш. ЦУДЗІК.— *Цудзікаў*

ЦУДЗІЛА рэг. 'выдумшчык' (Дзярж.— М. Б.).— *Цудзіла*

*ЦУКАЛА.— *Цукаленка*

*ЦУКАН.— *Цуканаў.* СРП *Цуканов*

*ЦУЛЫГА.— *Цулыгін*

*ЦУМАН, памянш. ЦУМАНОК.— *Цуманкоў*

*ЦУМАР.— *Цумараў.* СРП *Цумарёв*

ЦУНА параўн. рэг. *цуні* 'лапці з вяровак' (Бяльк.).— *Цуна*

*ЦУПА, памянш. ЦУПЕНЬКА параўн. рэг. *цупаць* 'мацаць, шукаць каго-небудзь вобмацкам' (Нас.), 'падаць' (Бяльк.), укр. *цупати* 'тупаць' (Грынч.).— *Цупа; Цупенька*

ЦУР.—*Цур.* СРП *Цуриков, ?Цурков, Цуренков.* Параўн. ЦУРАН

*ЦУРАК.— *Цуракоў.* Параўн. ЦУРАН

*ЦУРАН, памянш. ЦУРАНОК параўн. рэг. *цурацца* 'адракацца, выракацца' (Нас.), укр. *цурати, цуратися* тое ж (Грынч.).—*Цуран, Цуранаў; Цуранкоў.* СРП *Цуранов*

*ЦУРБАЛЬ параўн. рэг. *цурбаліць, цурболіць* 'ліць з шумам, бульканнем', 'многа наліваць, многа піць, есці'

(Дзярж.— М. Б.), параўн. і бел. *цурбанак* 'кусок дрэва, абрубак'.— *Цурбалёў*

ЦУРГАН рэг. *цурганы* 'цюра, крышаны хлеб, змочаны вадою і пасолены' (Нас., Бяльк.), параўн. таксама ўкр. *цурганитися* 'ісці, валачыся, цягнуцца' (Грынч.).— *Цурга́наў*

ЦУРКА бел. 'палачка, шчэпка' (БРС, Нас.), рэг. 'абрубак, аскабалак, пацурбалак' (Нас.), рус., укр. тое ж (Даль, Грынч.).— *Цу́ркін; Цурко́* з пераносам націску. СРП *Цурков*

*ЦУРКАН.— *Цурка́н, Цурка́наў*

*ЦУХЛО.— *Цухло́*

ЦЫБА рэг. 'даўганогі чалавек, цыбаты' (Дзярж.— М. Б., КСЧ).— *Цы́бін, Цыбе́нка.* Бел. у XVI ст. *Цыбик* (БА, I, 270). СРП *Цыбин, Цыбенко, Цыбиков*

*ЦЫБАК 'цыбаты'? — *Цыбако́ў.* СРП *Цыбаченко*

*ЦЫБІХ.— *Цы́біхаў*

*ЦЫБЛЕЙ.— *Цыблiе́нка*

ЦЫБУЛЯ, памянш. ЦЫБУЛЬКА.— *Цыбу́ля, Цыбулёў, Цыбу́ліч; Цыбу́лька, Цыбу́лькін; Цыбулько́* з пераносам націску; *Цыбульскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Цыбуля, Цибуля, Цыбулька* (БА, I, 270; Туп.). СРП *Цибулько, Цибульский, Цыбульский*

*ЦЫВА.— *Цы́він; Цыві́нскі.* СРП *Цывенков, Цивин*

*ЦЫВАКА.— *Цыва́ка*

*ЦЫВІЛА, памянш. ЦЫВІЛЬКА.— *Цывілёнак; Цыві́лька.* У Туп. у XV ст. *Цывил*

*ЦЫВУЛЯ, *ЦЫУЛЯ.— *Цыву́ля, Цыу́ля; Циву́ля*

ЦЫГАЛКА параўн. рэг. *цыгаць* 'крычаць, як гусі ці індыкі, калі хочуць есці', 'прасіць, выпрошваць', 'бегаць, хадзіць' (Нас.).— *Цыга́лка*

ЦЫГАН, памянш. ЦЫГАНОК. — *Цыга́н, Цыга́наў; Цыгано́к, Цыганко́ў; Цыганчу́к.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Цыган, Цыганок, Цыганко* (БА, I, 270). СРП *Цыган, Цыганов, Цыганков*

*ЦЫГЕЙ.— *Цыге́еў*

*ЦЫДА, памянш. ЦЫДЗІК.— *Цы́дзік*

ЦЫЙКАВЕЦ з в. Цыйкі, Цыйкава.— *Цыйкаве́ц*

*ЦЫК. — *Цык.* СРП *?Цыкин*

ЦЫКУН 'той, хто цыкае, накідваецца з лаянкай'? — *Цыку́н, Цыкуно́ў, Цыкуне́нка*

*ЦЫЛЬВА, памянш. ЦЫЛЬВІК.— *Цы́львік*

*ЦЫЛЬ, памянш. ЦЫЛЬКО.— *Цылько́.* СРП *Цылёв*

*ЦЫМАН, памянш. ЦЫМАНЧЫК.— *Цымано́віч; Цы́манчык*

ЦЫМБАЛ ці ЦЫМБАЛЫ рэг. *цымбал* лайл. жарт. 'грыбазвон', *цымбалы* 'ягадзіцы' (Нас.).—*Цы́мба́л, Цымба́лаў*. СРП *Цымбал*

ЦЫМБАЛІСТ.— *Цымбаліст*

*ЦЫМБАР.— *Цы́мбараў; Цымбарэ́віч*

ЦЫНА, памянш. ЦЫНКА ўкр. *цына* 'волава' (Грынч.).— *Цынке́віч*

ЦЫПА, памянш. ЦЫПКА рэг. ласк. 'курыцы' (Нас.).—*Цы́пін; Цы́пкін*. СРП *Цыпин, Цыпкин*

*ЦЫПАР, памянш. ЦЫПАРОК.— *Цыпарко́ў*

*ЦЫПІЛІНДА.— *Цыпілі́нда*

*ЦЫПЛАК.— *Цыплако́ў*. СРП *Цыплаков*

*ЦЫПУРА, памянш. ЦЫПУРКО.— *Цыпурко́*. СРП *Цыпурский*

*ЦЫРА.— *Цы́ра; Цыру́к; Цы́рыкаў; Цыры́нскі*

*ЦЫРАН, памянш. ЦЫРАНОК.— *Цырано́к*, магчыма, ад *Царанок*

ЦЫРКА рэг. 'ігральная косць, бабка' (Нас.), укр. *цирка* 'від мярэжкі' (Грынч.).— *Цы́ркін, Цырко́віч*. СРП *Цыркин, Циркин*

ЦЫРКУН рэг. 'цвыркун' (Нас., Юрч.), рус. паўдн., зах. тое ж (Даль).—*Цырку́н, Цыркуно́ў*

*ЦЫРЛА.— *Цы́рла*. СРП *Цирлин, Цырлин*

ЦЫРУЛЬ параўн. рэг. *цырулік* 'цырульнік' (Нас., КСЧ).— *Цырулёў*. СРП *Цырулёв*

ЦЫРУЛЬНІК.— *Цыру́льнік, Цыру́льнікаў*. СРП *Цирульников*

*ЦЫРУСЬ.— *Цы́русь*

*ЦЫРЫБА, памянш. ЦЫРЫБКА.— *Цыры́бка*

*ЦЫУЛЯ гл. *ЦЫВУЛЯ

*ЦЫУНЭЛЬ гл. *ЦІУНЭЛЬ

*ЦЫХУН.— *Цыху́н*

ЦЫЦА рэг. дзіцяч. 'матчыны грудзі' (КСЧ).— *Цыцэ́ня*. Параўн. бел. у XVIII ст. *Цыцка* (БА, I, 270)

*ЦЫЯН.— *Цыяне́нка*

ЦЭБАР, памянш. ЦЭБРЫК.— *Цыбранко́ў* пры [э]>>[ы]; *Цэ́брук; Цэ́брык*. СРП *Цебриков*

ЦЭВАН гл. ЦЕВАН

ЦЭД, памянш. ЦЭДЗІК.— *Цэд; Цэ́дзік*. Бел. у XVIII ст. *Цэд* (БА, I, 270)

*ЦЭДРА, памянш. ЦЭДРЫК.— *Цэ́дрык*

*ЦЭЙ, памянш. ЦЭЙКА.— *Цэ́йка*

ЦЭКАЛА 'той, хто вымаўляе [ц] замест іншых гукаў'? — *Цэ́кала*

*ЦЭЛАБАН.— *Цэлаба́наў*

ЦЭЛЫ, памянш. ЦЭЛІК.— *Цэ́люк; Цэ́лікаў.* Бел. у XVI ст. *Целік,* укр. у XVII ст. *Целюк* (Туп.). СРП *Целиков*

*ЦЭНЦЕР.— *Цэ́нцер*

ЦЭП, памянш. ЦАПКО.—*Цапко́.* Укр. у XVII ст. *Цеп* (Туп.)

ЦЭХАВЫ.— *Цэ́хавы*

*ЦЭХАН.— *Цэхано́віч; Цэха́нскі.* СРП *Цеханович*

ЦЭХМЕЙСТАР устар. 'кіраўнік сярэднявяковай цэхавай арганізацыі, цэха'.— *Цэхмяйстру́к*

ЦЭЦОХА параўн. рэг. зневаж.-дакорл. *цыцоха* 'дзяўчына, дзевачка-падростак, якая паводзіць сябе як дзіця' (Дзярж.— М. Б.).— *Цэцо́ха*

*ЦЮКА.— *Цю́кін.* Рус. у XVII ст. *Тюка* (Туп.). СРП *Тюков*

ЦЮКАЛА ад *цюкаць* 'стукаць, біць па чым-небудзь'? — *Цюка́ла*

*ЦЮКАН, памянш. ЦЮКАНКА.— *Цюка́нкін*

ЦЮЛЬ, памянш. ЦЮЛЁК.— *Цю́лей, Цюлёнка, Цюлянко́ў; Цюлько́ў.* СРП *Тюлин*

*ЦЮЛЬМАН, памянш. ЦЮЛЬМАНОК.— *Цюльманко́ў.* Параўн. СРП *Тюльменков*

*ЦЮЛЮПА.— *Цюлю́па*

ЦЮРА, памянш. ЦЮРКА рус. *тюря, тюра* 'цура' (Даль).— *Цю́ркін.* Рус. у XVII ст. *Тюря* (Туп.). СРП *Тюрин, Тюриков*

*ЦЮРАН, памянш. ЦЮРАНОК.— *Цюрано́к*

*ЦЮТА, памянш. ЦЮТЧЫК.— *Цю́тчык.* Бел. у XVI ст. *Тютка* (Туп.)

*ЦЮХА, памянш. ЦЮШКО.— *Цюшко́, Цюшке́віч.* СРП *Тюхин*

*ЦЮХАЙ. — *Цюха́й, Цюхаёў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Тюхай* (БА, I, 267)

ЦЮХЦЯЙ.— *Цюхця́еў.* Бел. у XVI ст. *Тюхтя* (БА, I, 267). Рус. у XVII ст. *Тюхтя* (Туп.)

ЦЮЦЮН, памянш. ЦЮЦЮНОК укр. *тютюн* 'тытун' (Грынч.).— *Цюцюно́ў, Цюцю́наў; Цюцюнко́ў.* Параўн. бел. у XVIII ст. *Цуцун* (БА, I, 267)

*ЦЯБУТ.— *Ця́бут*

ЦЯГАКА 'той, хто цягае ці цягаецца'?— *Цяга́ка*
*ЦЯКАЛА.— *Цяка́ла*
ЦЯЛЕГА рус. *телега* 'павозка, воз, калёсы'.—*Цяле́га, Цяле́гін*. Рус. у XVII ст. *Телега* (Туп.). СРП *Телегин*
ЦЯЛЕЖНІК рус. *тележнік* 'той, хто робіць вазы, павозкі' (Даль).— *Цяле́жнікаў*. СРП *Тележников*
ЦЯЛІЦА рэг. 'цялушка', рус. *телица* тое ж (Даль), укр. *телиця* тое ж (Грынч.). — *Цялі́ца, Цялі́цын*. Бел. у XVI—XVII стст. *Телица* (БА, I, 264; Туп.). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVI—XVII стст. *Телица* (Туп.). СРП *Телицин, Телицын*
ЦЯЛУШКА.— *Цялу́шка*. СРП *Телушкин*
ЦЯЛЬПУК.— *Цяльпу́к*
ЦЯЛЯ, памянш. ЦЯЛЯТКА.— *Цялю́к, Целюко́ў; Цяля́тка; Цяля́цінскі*. У Туп. у XV ст. *Теля*. СРП *Телин, Телятев, Теликов*
ЦЯЛЯК рэг. 'дурань, нязграба' (Дзярж.— М. Б.).— *Цяля́к*. СРП *Теляков, Теляковский*
ЦЯЛЯТНІК.— *Цяля́тнік*. СРП *Телятников*
ЦЯМКО, памянш. ЦЯМЧЫК 'той, хто цяміць, добра разумее'? — *Ця́мчык*
ЦЯМРУК, ЦЕМРУК рус. *темрюк* 'дамасед, сугней' (Даль).— *Цямру́к*. Укр. у XVII ст. *Темрук* (Туп.)
*ЦЯНЦЕЛА.— *Цянцёлаў*
ЦЯПКА рус. *тяпка* 'матыка'.—*Ця́пкін*. Рус. у XVII ст. *Тяпка* (Туп.). СРП *Тяпкин, Тяпков*
ЦЯПЛЯК рэг. 'ранішні мароз' (Нас.), рус. *тепляк* 'цёплы вецер', 'жаночая шубка' (Даль, Уш.).— *Цепляко́ў*. СРП *Тепляков*
*ЦЯРПЕНТА.— *Цярпе́нта*. Параўн. бел. у XVI ст. *Терпята* (БА, I, 264). Параўн. ЦЯРПІЛА
ЦЯРПІЛА 'церпялівы, цярплівы'? — *Цярпі́ла; Церпіло́ўскі*. Рус. у XVII ст. *Терпило* (Туп.)
*ЦЯСЕЙКА.— *Цясе́йка*
ЦЯСЛА, памянш. ЦЯСЁЛКА.— *Цясле́нка, Цяслёнак; Цяслю́к; Цясёлкін; Цясе́льскі*. СРП *Тесленко*
*ЦЯСТА.— *Ця́ста*
ЦЯЦЕРА, ЦЯЦЕРКА.— *Цяце́ра, Цяце́рын, Цяце́рыч, Цецяро́нак; Цяце́ркін; Цяце́рскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Тетеря, Тетера, Цецера* (БА, I, 264; Туп.). Рус. у XV ст., укр. у XVII ст. *Тетеря, Тетера* (Туп.). СРП *Тетгрин*
ЦЯЦЕРНІК 'той, хто ловіць цяцер'? — *Цяце́рнік*
*ЦЯШКО.— *Цяшке́віч*

ЧАБАЙ.— *Чабáй*

ЧАБАН.— *Чабáн.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Чабан* (БА, I, 270; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Чабан, Чебан* (Туп.). СРП *Чабанов, Чабаненко*

ЧАБАТАР рэг. 'сапожнік' (Нас.), рус. *чеботарь* тое ж (Даль), укр. *чоботарь* тое ж (Грынч.).— *Чабатáр, Чабатарóў, Чабатарэ́віч, Чабутарэвіч, Чабатарэ́нка, Чабатарóнак; Чабатáрскі, Чабатарэ́ўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Чеботарь, Чоботар* (БА, I, 271; Туп.). Рус. у XVI ст. *Чеботарь* (Туп.). СРП *Чеботарёв, Чеботаревский*

*ЧАБАТУЛЬ.— *Чабатýль*

ЧАБЕР рус., укр. 'чабор' (Даль, Грынч.).— *Чабярýк*

*ЧАБОК.— *Чабóк*

*ЧАБОХА параўн. рэг. *чабохаць* 'з шумам ліць' (КСЧ).— *Чабóха*

*ЧАБУРА, памянш. ЧАБУРКА.— *Чабýрка, Чабуркóў, Чабýркін*

*ЧАБУРЗА.— *Чабурзá*

*ЧАБЫКА параўн. кірг. *чабык* 'касьба, укос' (КРС).— *Чабы́кін*

*ЧАБЯРАК.— *Чабярáк*

*ЧАВІДАЙ.— *Чавідáеў*

ЧАВУС рэг. *чавус, чаус* 'чыгун' (Кап.— М. Б.), параўн. тур. *чавуш* 'сержант, унтэр-афіцэр' (Дзмітр.).— *Чáвус, Чáвусаў.* СРП *Чаусов, Чаусский*

ЧАГА, рус. 'бярозавая губка, трут' (Даль), дыял. тат. *чага* 'маладая жывёліна', *чэгэ* 'сцерлядзь' (ТРС), кірг. *чага* 'смык' (КРС).— *Чáгін.* СРП *Чагин*

ЧАГАН рус. 'палын' (Даль), тат. 'клён' (ТРС), кірг. 'першы месяц мангольскага календара' (КРС).— *Чагáн*

ЧАГУН гл. ЧЫГУН

ЧАД(А).— *Чадóвіч; Чадзю́к.* Бел. у XVIII ст. *Чада* (БА, I, 270). СРП *Чадин, Чадович, Чадский*

*ЧАДАЙ.— *Чадáеў.* Рус. у XVI ст. *Чаадай* (Туп.). СРП *Чаадаеў*

ЧАЙКА.— *Чáйка, Чайкó* з пераносам націску, *Чайкóў, Чáйкін, Чáйчыц; Чайкóўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Чайка* (БА, I, 270; Туп.). Укр. у XVI ст. *Чайка* (Туп.). СРП *Чайка, Чайкин, Чайков, Чайковский*

ЧАКА кірг. 'металічнае вядро', 'дробная манета' (КРС).— *Чáка*

ЧАКАЛА 'той, хто чакае'.— *Чака́ла.* Бел. у XVII ст. *Чекало* (Туп.). СРП *Чекалов, Чекалин, Чекалкин, Чекалинский, Чекалевский*

ЧАКАН рус. данск. *чекан* 'малаток з доўгай ручкай' (Мірт.), тат. *чэкан* 'пачатак кукурузы' (ТРС), магчыма, ад *чакаць,* г. зн. 'той, якога чакалі, хацелі, каб нарадзіўся'.— *Чака́н, Чэ́кан.* СРП *Чеканов*

*ЧАКВА.— *Ча́квін*

*ЧАКВА, *ЧЫКВА.— *Чаквін, Чыквін*

*ЧАКІРДА.— *Чакірда́*

ЧАКУН 'той, хто чакае'? — *Чаку́н.* Бел. у XVI ст. *Чекуня,* рус. у XVII ст. *Чакун* (Туп.). СРП *Чекунов, Чекунков, Чекунин*

*ЧАКУР.— *Чаку́р.* Рус. у XVII ст. *Чакура* (Туп.). СРП *Чекуров*

*ЧАКРЫЖ параўн. рэг. *чыкрыжыць* 'тачыць (аб мышах)', 'дробна рэзаць і есці' (Нас.), рус. *ча(е)крыжыць* 'рэзаць' (Даль).— *Чакры́жыў.* СРП *Чекрыжов*

ЧАЛЕЙ кірг. 'быць тоўстым, поўным' (КРС).— *Чале́й.* Параўн. ЧАЛЫ

*ЧАЛУБЕЙ.— *Чалубе́еў*

ЧАЛЫ, памянш. ЧАЛКА, ЧАЛЕЦ тат. кірг. *чал* 'сівізна' (ТРС, КРС), рус. *чалый* '(аб масці каня) шэры з прымессю іншага колеру, дэраш, дэрашаваты' (Даль), укр. *чалий* тое ж (Грынч.).— *Ча́лы, Чале́віч; Ча́лкін; Чальцо́ў.* Укр. у XVI—XVII стст. *Чалой, Чалый* (Туп.). СРП *Чалый, Чалов, Чалых, Чалкин, Чалик, Чаликов*

ЧАМЕЗА рус. *чемез, чемеза* 'кішэнь', 'кашалёк, каліта', 'багацце, наяўныя грошы' (Даль).— *Чаме́за*

*ЧАМКО.— *Чамко́, Чамчу́к*

ЧАМРА ст. бел. назва матэрыялу, параўн. шуба *чамровая* (КСГБМ), рус. *чамра, чемра* 'сумеркі, прыцемак', 'рабізна на вадзе ад ветру', 'мокры снег з туманам' (Даль).— *Чамруко́ў*

*ЧАМУН.— *Чаму́н*

ЧАМЯРЫС 'чараміс, мары'? — *Чамяры́с.* Бел. укр. у XVII ст. *Чемерис* (Туп.)

ЧАПАЙЛА 'той, хто чапае', укр. *чапайло* 'назва птушкі' (Грынч.).— *Чапа́йла*

*ЧАПЕГА параўн. рус. данск. *чапига* 'драўляная аснова плуга' (Мірт.).— *Чапе́га*

*ЧАПЕРЫС.— *Чапе́рыс*

ЧАПЕЦ.— *Чапцо́ў; ?Чапчу́к.* Бел. у XVII ст. *Чапец* (БА, I, 271). СРП *Чепцов*

ЧАПКА, памянш. ЧАПЧЫК польск. *czapka* 'шапка'.— *Чапко́віч, Чапке́віч, Чапчу́к; Ча́пчыкаў; Чапко́ўскі*

*ЧАПЛЫГА.— *Чаплы́гін.* СРП *Чаплыгин, Чеплыгин*

ЧАПЛЯ.— *Ча́пля; Чаплю́к; Чaплі́нскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Чапля* (Туп., БА, I, 270). СРП *Цапля*

*ЧАПОНІС.— *Чапо́ніс*

*ЧАПРАС.— *Чапра́саў*

*ЧАПУКАЙЦЬ.— *Чапука́йць*

*ЧАПУЛА.— *Чапулёнак; Чапулко́ўскі.* Параўн. ЧАПАЙЛА

ЧАПУРА, памянш. ЧАПУРКА, ЧАПУРОК рус. данск. 'чапля', 'няспрытны, непаваротлівы' (Мірт.), 'чапяла' (Даль), укр. *чапура* 'чапля' (Грынч.), параўн. і бел. *чапурыцца* 'прыхарошвацца, добра адзявацца' (БРС, Нас.), *чапурыць* 'рабіць праз сілу, бадрыцца' (КСЧ), параўн. укр. *чепурун* 'ахайна адзеты чалавек, франт' (Грынч.), параўн. і тур. *чапур* 'аспаваты', 'казляня' (ТБР).— *Чапу́ра, Чапу́раў, Чапурэ́нка; Чапу́рка; Чапуро́к.* СРП *Чапурин, Чепурин*

ЧАПУРНЫ рэг. 'чыста, ахайна, чапурна адзеты' (Нас.), рус. *чапурной* тое ж (Даль), укр. *чепурний* 'ахайны, чысты, прыгожы' (Грынч.).— *Чапурны́.* СРП *Чепурной, Чепурнов*

ЧАПЯЛА, памянш. ЧАПЁЛКА.— *Чапе́лін, ?Ча́плеў, Чапяле́віч; Чапёлкін, Чапе́лкін.* Бел. у XVII ст. *Чепела, Чепеля* (БА, I, 271)

ЧАРА 'вялікая чарка' (Бяльк.).— *Чарэ́нка*

ЧАРАВАКА.— *Чарава́ка.* Параўн. ЧАРАВАТЫ

ЧАРАВАТЫ рэг. 'той, у каго вялікае чэрава, пузаты' (Дзярж.— М. Б.), укр. *череватий* тое ж (Грынч.).— *Чарава́ценка.* СРП *Череватый, Черевацкий*

ЧАРАВАЧ.— *Чарава́ч.* Параўн. ЧАРАВАТЫ

ЧАРАВІК.— *Чараві́к*

*ЧАРАДНІК.— *Чараднік, Чарэ́днік.* СРП *Чередник, Чередниченко*

*ЧАРАДОЙЛА.— *Чарадо́йла*

*ЧАРАДНЯК.— *Чарадня́к*

ЧАРАМІС 'мары'.— *Чараміс, Чарамі́саў, Чарамі́сін.* СРП *Черемисов*

ЧАРАМІСІН 'мары'.— *Чарамі́сін.* Рус. у XV—XVI стст. *Черемисин* (Туп.). СРП *Черемисин*

ЧАРАНОК.— *Чаранóк, Чаранкóў, Чаранкéвіч.* СРП *Черенков*

ЧАРАПАН рус. *черепан* ’гаршчэчнік, ганчар’ (Даль).— *Чарапáн, Чарапáнаў.* Рус. у XVII ст. *Черепан* (Туп.). СРП *Черепанов*

ЧАРАПУХА ’чаропка, чарапок’.— *Чарапýха.* СРП *Черепушкин*

ЧАРАПЯНКА ўкр. *череп'янка* ’чаропка, чарапок’, ’гліняная люлька’ (Грынч.).— *Чарапя́нка*

*ЧАРАТУН.— *Чаратýн*

ЧАРАУХА ўкр. *черевуха* назва рыбы (Грынч.).— *Чараýхін*

*ЧАРВАТОК.— *Чарватóк*

ЧАРВЯК.— *Чарвя́к, Чарвякóў.* Рус. у XVII ст. *Червяк* (Туп.). СРП *Червяков, Червяковский*

*ЧАРГЕЙ, памянш. ЧАРГЕЙКА.— *Чаргéйка*

ЧАРГІНЕЦ з в. Чаргіна.— *Чаргінéц*

ЧАРДЗЯНЕЦ з в. Чардзяны, Чардзі.— *Чардзянцóў*

ЧАРКА.— *Чарчýк.* СРП *Чаркин*

ЧАРКАН рус. сіб. *черкан* ’малы самастрэл, які ставіцца над нарой звяркоў’ (Даль).— *Чаркáнаў*

ЧАРКЕС, ЧАРКАС, ЧЭРКАС.— *Чаркéс; Чаркáс, Чаркáсаў; Чэ́ркас.* Бел. у XVI ст. *Черкас* (БА, I, 271; Туп.). Укр. у XVI ст. *Черкас* (Туп.). СРП *Черкасов*

*ЧАРЛА.— *Чарлёнак*

*ЧАРНАБАЙ.— *Чарнабáй, Чарнабáеў.* Бел. у XVI ст. *Чернобай, Чорнобай* (Туп., БА, I, 271)

ЧАРНАВЕЦ з в. Чарнова.— *Чарнавéц*

ЧАРНАВОКІ.— *Чарнавóкі; Чарнаóк*

ЧАРНАВУСЫ, памянш. ЧАРНАВУСІК.— *Чарнавýс, Чарнавýсаў; Чарнавýсік.* Бел. у XVII ст. *Черноуско* (БА, I, 271). Рус. у XVII ст. *Черноус* (Туп.). СРП *Черноусов, Черноусенко*

ЧАРНАВУХІ, памянш. ЧАРНАВУШКА.— *Чарнавýшка.* У Туп. у XVI ст. *Черноух*

ЧАРНАГАЛОВЫ.— *Чарнагалóва*

*ЧАРНАГРЭБЕЛЬ.— *Чарнагрэ́бель*

*ЧАРНАДУБ.— *Чарнадýб*

*ЧАРНАК ’чорны, чарнявы’.— *Чарнáк.* СРП *Чернаков*

*ЧАРНАКАЛ.— *Чарнакáл*

ЧАРНАМОРДЫ, памянш. ЧАРНАМОРДЗЯ, ЧАРНАМОРДЗІК.— *Чарнамóрдаў; Чарнамóрдзя; Чарнамóр-*

дзік. Бел. у XVIII ст. *Чарноморды* (БА, I, 271). СРП *Черномордик, Черномордиков*

ЧАРНАНОГІ.— *Чарнанóг*

ЧАРНАТ 'чорны, чарнявы'.— *Чарнáт*

ЧАРНАШТАНЫ.— *Чарнаштáн*. Укр. у XVI ст. *Черноштан* (Туп.)

ЧАРНАШЭІ.— *Чарнашэ́й*

ЧАРНЕЙКА 'чорны, чарнявы'.— *Чарнéйка*

ЧАРНЕЦ.— *Чарняцóў; Чарнéцкі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Чернец, Чарнец* (БА, I, 271; Туп.). Укр. у XVII ст. *Чернец* (Туп.). У Туп. і ў XV ст. *Чернец*. СРП *Чернецов*

ЧАРНІГА 'чорны'.— *Чарніга*

ЧАРНОБЫЛЕЦ, ЧАРНАБЫЛЕЦ з н. п. Чарнобыль.— *Чарнóбылец, Чарнабы́лец*. Укр. у XVII ст. *Чернобылец*

ЧАРНУЛЯ ўкр. *чернуля* 'клічка чорнай каровы' (Грынч.), магчыма, таксама 'чорны, чарнявы'.— *Чарну́лiч*

ЧАРНУХА рус. *чернуха* 'грыб ваўнянка' (РБС), 'клічка чорнай каровы, курыцы і інш.' (Даль), магчыма і 'чорны, чарнявы'.—*Чарну́ха, Чарнушэ́віч*. Бел. у XVI ст. *Чарнуха* (БА, I, 271). СРП *Чернухин, Чернухов*

ЧАРНЫ польск. *czarny* 'чорны' (гл.).— *Чáрны*

ЧАРНЫШ рус. *черныш* 'смуглы, чарнявы чалавек' (Даль).— *Чарны́ш, Чарнышóў, Чарнышэ́віч*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Чарныш, Чорныш, Черныш*, (БА, I, 271—272; Туп.). Рус. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Черныш* (Туп.). СРП *Чернышёв, Чернышов, Чернышевский, Чернышков*

ЧАРНЯВЫ, памянш. ЧАРНЯЎЧЫК.— *Чарня́ўчык; Чарня́ўскі*. СРП *Чернявин*

ЧАРНЯГА 'чорны'.—*Чарня́га, Чарнягóў*

ЧАРНЯК рэг. 'пачарнелае ад удару месца на целе, сіняк' (Дзярж.— М. Б.), рус. *черняк* 'мужык, селянін, чарнарабочы', 'брудны, запэцканы чалавек' (Даль), магчыма, 'смуглы, чарнявы чалавек'.— *Чарня́к, Чарнякóў, Чарнякéвіч*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Чарняк* (БА, I, 272), укр. у XVII—XVIII стст. *Черняк, Чарняк* (Туп.). СРП *Черняк, Черняков*

ЧАРОПКА, ЧАРЭПКА.— *Чарóпка, Чарóпкін; Чарэ́пка* з захаваннем [е]; *Чарапкó* з пераносам націску

ЧАРОТ.— *Чарóта; Чарóтаў*. СРП *Черетов*

ЧАРОЎНЫ.— *Чаро́ўны*

ЧАРТАПЛЯС рус. *чертопляс* 'віно, гарэлка, хмельныя напіткі' (Даль).— *Чартапля́саў*

ЧАРЭДНІК гл. ЧАРАДНІК

*ЧАРЭЙ, памянш. ЧАРЭЙЧЫК.— *Чарэ́й; Чарэ́йчык; Чарэ́йскі*

ЧАРЭХА, памянш. ЧАРЭШКА ўкр. *череха* 'шпанская вішня' (Грынч.).— *Чарахо́віч; Чарэ́шка*

*ЧАСНОЙЦЬ.— *Часно́йць*

ЧАСНОК.— *Часнако́ў*. Бел. у XVII ст. *Чосычько*, укр. у XVIII ст. *Часнык* (Туп.). СРП Чесноков

ЧАТЫРБОК 'тое, што мае чатыры бакі'.— *Чатырбо́к*

ЧАТЫРКА 'адзін з чатырох аднародных прадметаў', параўн. у загадцы: «чатыры *чатыркі*, дзве растапыркі і сёмы вяртун» (чатыры нагі, два рагі, хвост), укр. *чотирка* ў той жа загадцы (Грынч.).— *Чаты́рка*. СРП *Четыркин*

ЧАЎКО 'той, хто чаўкае, чаўкун'? — *Чаўко́*

*ЧАЎЛЫТКА.— *Чаўлы́тка*

*ЧАЎР.— *Чаўр*

*ЧАЎШНІК 'той, хто вырабляе чавусы'? — *Ча́ўшнік*. Параўн. ЧАВУС

*ЧАХАЙ.— *Чаха́й*

*ЧАХІРА.— *Чахі́ра*. СРП *Чахирёв*

*ЧАЧА, памянш. ЧАЧКО тат. *чэч* 'волас, валасы' (ТРС), кірг. *чач* 'волас', 'жанчына', *чачы* 'кістачка (упрыгожанне)' (КРС).— *Ча́ча, Ча́чын, Чачэ́нка, Чачанко́ў, Чачко́, Чачко́ў; Чачко́ўскі*

ЧАЧАНЕЦ з в. Чачы, Чачаны.— *Чачане́ц*

*ЧАЧОРА.— *Чачора*

ЧАЧОТКА.— *Чачо́тка, Чачо́ткін*. Рус. у XVII ст. *Чечетка* (Туп.). СРП *Чечёткин*

*ЧАЧУЛА.— *Чачу́лаў*. СРП *Чечулин*

*ЧАЧУРА.— *Чачу́ра*

*ЧАЧУХА.— *Чачу́ха*

*ЧАЧЭЛЯ.— *Чачэ́ля*

ЧАША.— *Ча́ша; Чашу́к; Чашы́нскі*

*ЧАШУН.— *Чашу́н*

*ЧАШЧАВЫ.— *Чашча́вы*

*ЧАШЭЙКА.— *Чашэ́йка*

ЧВАН рус. 'ганарлівец, задавака' (Даль), параўн. укр. *чванько, чванька* тое ж (Грынч.).— *Чва́наў*. СРП *Чванов, Чванкин*

29. Зак. 515

ЧВАРА, памянш. ЧВАРОК параўн. бел. рэг. *чвэра* 'гаварун' ад *чвэрыць* 'многа гаварыць' (Стэц.), укр. 'надаедлівы чалавек' (Грынч.).— *Чваркоў*

*ЧВЕЙ.— *Чвей*

ЧВЫР 'жвір' (БРС).— *Чвыр, Чвыроў*. СРП *Чвиров*

ЧВЯРТАК рэг. 'чацвёртая частка рубля, 25 капеек'.— *Чвярта́к*

ЧМАК параўн. укр. *чмакати* 'чаўкаць' (Грынч.).— *Чмак*

ЧМАРА, памянш. ЧМАРЫК рэг. *чмара, чмарка* 'курыца карычневага з чорным колеру' (Юрч.), параўн. *чмары* (масць) 'чырвона-буры' (Нас.), 'цёмнагнеды' (Бяльк.), рус. раз. *чмара* 'нястача, беднасць, галеча', *чмарить* 'гібець у нястачы, чахнуць' (Даль), укр. *чмара* 'прывід, здань' (Грынч.), параўн. таксама бел. *чмарыць* 'біць, секчы розгамі' (Нас.), 'залішне смажыць' (КСЧ).— *Чма́ра; Чма́рыкаў*

ЧМЕЛЬ рэг. ШМЕЛЬ, памянш. ЧМЯЛЁК, ШМЯЛЁК.— *Чмель; Шме́лькін*. СРП *Чмелёв, Шмелёв, Шмелькин, Шмельков*

ЧМУР рэг. 'абман', 'абманшчык, балбатун' (Нас.), 'пахмурны, замкнуты чалавек' (Бяльк.), *чмурыла* 'абманшчык, балбатун' (Нас.), рус. 'хмель у галаве, ап'яненне', *чмурила* 'шут, гарэзнік' (Даль), укр. *чмурь* 'грыб смаржок' (Грынч.).— *Чмуроў*

ЧМЫР, памянш. ЧМЫРЫК укр. *чмырь* 'кароткая шэрсць, якая застаецца на валках пры валянні сукна', 'непрыемны пах' (Грынч.).— *Чмыр; Чмы́рык, Чмы́рыкаў*

ЧМЫХ 'той, хто чмыхае, фыркае'? — *Чмы́хаў*. СРП *Чмыхов*

ЧОБАТ, памянш. ЧАБАТОК рэг. 'бот' (Нас.).— *Чо́бат; Чабаткоў*. Рус. у XVI ст. *Чебот, Чеботко* (Туп.)

ЧОБР рус. 'чабор' (Даль).— *Чобр; Чабро́ўскі*

ЧОП, памянш. ЧОПІК, ЧОПКА 'чан'.— *Чо́пік, Чо́пка, Чо́пчыц*

ЧОРНЫ.— *Чо́рны, Чарно́ў, Чарне́нка, Чарнянко́ў; Чарню́к; Чарне́цкі, Чарні́цкі, Чарно́цкі, Чарнэ́цкі, Чарня́ўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Чорный, Черной* (БА, I, 271; Туп.). Рус. у XIII—XVII стст. *Чрънии, Черный, Черной*, укр. у XVII ст. *Черный, Черной* (Туп.). СРП *Чорный, Чёрный, Черных, Чернов, ?Чернин*

ЧОРСТВЫ рэг. 'чэрствы' (Віц., Маг.— М. Б.).— *Чо́рствы*

ЧОРТ, памянш. ЧАРТОК, ЧАРТКО.— *?Чарчу́к з* **Чартчук; Чарто́к, Чартко́ў; Чартко́.* Бел. у XVI—XVII стст. *Чорт, Чортко, Чорток, Чортек* (БА, I, 272; Туп.). Укр. у XVII ст. *Чортко* (Туп.). у Туп. у XV—XVI стст. *Черт.* СРП *Чертов, Черток, Чертков, ?Чертин*

ЧОС 'лупцоўка, наганяй'.— *Чо́саў*

*ЧОЎГА, памянш. ЧОЎЖЫК.— *Чо́ўжык*

ЧУБ.— *Чуб.* СРП *Чубов, Чубин, Чубенко, Чубенков, Чубков, Чубчиков*

ЧУБАЙ параўн. рэг. *чубайка* 'чуб, хахол' (Нас.), укр. *чубайка* 'чубок (у птушак)' (Грынч.), магчыма, 'чубаты чалавек'.— *Чуба́еў*

ЧУБАК рус. 'чуб, хахол' (Даль), укр. заал. 'амялушка еўрапейская' (Грынч.), магчыма, 'чубаты чалавек'.— *Чубако́ў.* СРП *Чубаков*

ЧУБАН рэг. 'чубаты, чалавек з чубам' (Нас.).— *Чуба́наў*

ЧУБАР 'чубаты'?, параўн. рус. *чубарий* (аб масці) 'з цёмнымі лапінамі па светлай шэрсці' (Даль).— *Чу́ба́р, Чу́ба́раў; Чубаро́ў, Чуба́рын.* Рус. у XV ст. *Чюбаръ, Чубар* (Туп.). СРП *Чубарь, Чубаров, Чубарёв*

ЧУБАТКА.— *Чуба́тка*

ЧУБАТЫ.— *Чуба́ты, Чу́ба́т.* Укр. у XVI ст. *Чубатой* (Туп.)

*ЧУБІС.— *Чу́біс*

ЧУБКО укр. 'удод' (Грынч.), магчыма, 'чубаты чалавек'.— *Чубко́, Чу́бчанка*

ЧУБРЫК укр. *чубрик* 'кончык жаночай касы з уплеценай істужкай', 'чубок, чубік' (Грынч.).— *Чу́брык*

*ЧУБСА.— *Чу́бса*

ЧУБУК рус., укр. 'цыбук люлькі' (Даль, Грынч.).— *Чубуко́ў.* СРП *Чубук, Чубуков*

ЧУВАКА 'той, хто добра чуе'? (Грынч.). — *Чува́кін.* СРП *Чуваков, ?Чувакин*

*ЧУВАС.— *Чува́саў*

*ЧУВАХ.— *Чувахо́ў.* СРП *Чувахин*

ЧУГАЙ ст. бел. 'плашч ці епанча татарскага фасону' (Гарб.), бел. рэг. 'армяк, світка' (Нас.), 'верхняе адзенне з саматканага сукна, якое адзяваецца на кажух ці пінжак' (Бяльк.), укр. 'армяк' (Грынч.), параўн. тур. *чуггай* 'бедны' (Шынк.).— *Чуга́й, Чуга́еў; Чугае́ўскі.* СРП *Чугаев*

ЧУГАР рус. *чугарь* 'парода галубоў' (Даль), параўн. укр. *чугар* 'таракан' (Грынч.).— *Чугароў*

ЧУГУН, ЧУГУННЫ гл. ЧЫГУН, ЧЫГУННЫ

ЧУДА рэг. 'цуд' (Нас., Дзярж. — М. Б.), рус. *чудо* 'цуд'.— *Чўдаў; Чудоўскі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Чудо, Чуда* (БА, I, 273; Туп.). Рус. у XVI ст. *Чудо* (Туп.). СРП *Чудов, Чудин, Чудинов*

*ЧУДАЙ.— *Чудаеў.* СРП *Чудаев*

ЧУДАК рэг. 'жартаўнік, весяльчак' (Дзярж.—М. Б.), рус., укр. 'дзівак' (Даль, Грынч.).— *Чудакоў.* Рус. у XVII ст. *Чудак* (Туп.). СРП *Чудаков*

ЧУДЗІЛА рус. *чудила* 'дзівак', 'свавольнік, пракуда, гарэзнік' (Даль), бел. рэг. тое ж (Дзярж.— М. Б.).— *Чудзілёнка*

*ЧУЕС.— *Чўес*

ЧУЙ, памянш. ЧУЙКА, ЧУЙКО, ЧУЕК тат. *чюй* 'клін' (Шынк.), магчыма, ад *чуць*, г. зн. 'той, хто чуе'.— *Чўйка, Чуйко, Чўек, Чуйкоў, Чўйкін; Чуеўскі.* Бел. у XVI ст. *Чуйко* (БА, I, 273). Укр. у XVII ст. *Чуйко* (Туп.). СРП *Чуев, Чуенко, Чуйков*

ЧУКА тур . 'сцерлядзь' (ТБР).— *Чуковіч.* Бел. у XVIII ст. *Чука* (БА, I, 273). Рус. у XVI ст. *Чука* (Туп.). СРП *Чукин, Чуков, Чуковский*

ЧУКЛАЙ тат. *чуклау* 'упрыгожваць кісцямі' (ТРС).— *Чуклай, Чуклаеў*

ЧУЛОК рус. 'панчоха'.— *Чулок, Чулкевіч.* Бел. у XVII ст. *Чулок* (БА, I, 273). Рус. у XV—XVII стст. *Чулок, Чюлок* (Туп.). СРП *Чулок, Чулков*

*ЧУЛЬБА 'чуласць'?— *Чўльба*

ЧУМА, памянш. ЧУМІК.— *Чўмік.* СРП *Чумиков*

ЧУМАК 'чумак', рэг. 'дуракаваты, недацёпа, чумавы' (Маг.— В. Л.).— *Чумак, Чумакоў, Чумачэнка.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Чумак* (БА, I, 273). У Туп. у XVII ст. *чумак.* СРП *Чумак, Чумаков*

ЧУМАР(А) тат. *чумар* 'клёцкі, суп з клёцкамі', *чумара* 'прыбытак', 'здзелка' (ТРС), параўн. рус. паўдн. *чумарка* 'казаціна, кафтан', тамб. *чумаркать* 'марудзіць, зацягваць справу, зяваць', каз. *чумары* 'клёцкі на малацэ' (Даль), укр. *чумарка* 'мужчынскае верхняе адзенне з таліяй і са зборкамі ззаду' (Грынч.).— *Чумарэнка*

*ЧУМАС.— *Чумасаў*

*ЧУМІЛА.— *Чуміла*

*ЧУНОС.— *Чуносаў*

ЧУПА, памянш. ЧУПІК рус. *чупа* 'неахайная, брудная жанчына' (Даль).— *Чýпік.* Рус. у XVI ст. *Чупа* (Туп.). СРП *Чупин, Чупов*

*ЧУПАР.— *Чупарэ́нка.* Параўн. ЧУПА

ЧУПАХА рус. 'неахайная, брудная жанчына' (Даль).— *Чупáхін*

*ЧУПЕЛЬ.— *Чупялёнак.* Параўн. ЧУПА

ЧУПІЛА рэг. 'непаваротлівы чалавек' (Бяльк.).— *Чупілін.* Параўн. ЧУПА

*ЧУПЛЯК.— *Чуплякóў.* Параўн. ЧУПА

*ЧУПРЫС.— *Чýпрыс.* СЛП *Чюпріс*

*ЧУПРЭТА.— *Чупрэ́та*

ЧУПЫРКА рус. 'нізкарослы чалавек, каратыш' (Даль).— *Чупы́ркін*

ЧУРА, памянш. ЧУРЫК, ЧУРКА ад *чурацца,* параўн. рэг. *чурка* 'нелюдзім, дзіклівы чалавек, сугней' (Нас.), параўн. рус. наўг. *чура* 'жвір, гравій', параўн. і рус. *чурка* 'цурка, паленца' (Даль).— *Чýра; Чýрык; Чуркó.* Бел. у XVI ст. *Чур, Чурко,* рус. у XVI—XVII стст. *Чура, Чур, Чурко, Чюрка, Чурик* (Туп.). СРП *Чурин, Чуринов, Чуренков*

ЧУРАК рус. 'невялікі кусок дрэва, цурбан', 'няскладны, недалёкі чалавек' (Даль), магчыма, 'той, хто чураецца'.— *Чурáк, Чуракóў.* У Туп. у XV ст. *Чурак.* СРП *Чураков*

ЧУРБАН рус. 'цурбан, невялікі кусок дрэва', 'няскладны, недалёкі чалавек' (Даль).— *Чурбáнаў.* СРП *Чурбанов*

*ЧУРВА.— *Чýрвін*

*ЧУРГАН.— *Чургáн*

*ЧУРГЕЛЬ.— *Чургéль*

ЧУРКО гл. ЧУРА

*ЧУРСА, памянш. ЧУРСІК.— *Чýрсік.* СРП *Чурсин, Чурсинов*

ЧУРУН 'нелюдзім, той, хто чураецца людзей'?—*Чурýн.* Параўн. ЧУРА, ЧУРЫЛА

ЧУРЫЛА рэг. 'неахайны чалавек, пудзіла', 'нелюдзім, дзіклівы чалавек, сугней' (Нас.).— *Чуры́ла, Чуры́лаў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Чурило, Чурыло* (БА, І, 273; Туп.). Рус. у XIV—XVII стст. *Чурило, Чюрило, Чюрилко,* укр. у XVII ст. *Чурило* (Туп.). СРП *Чурилов, Чурилин*

ЧУРЫНЕЦ з в. Чуры, Чурына.— *Чурынéц*

ЧУСТРАК параўн. укр. *чустрий* 'бодры, жывы, дужы' (Грынч.).— *Чустра́к*

ЧУТКО ад *чуць* 'той, хто чуе'?— *Чутко́; Чутко́ўскі.* Бел. у XVI ст. *Чутко* (Туп.). СРП *Чуткин, Чутких.* Параўн. ЧУЙКО

ЧУХА ад *чухаць* 'той, хто чухаецца'?— *Чу́ха, Чушэ́нка, Чушанко́ў.* СРП *Чухин*

ЧУХАЛЬ 'той, хто чухаецца'?— *Чу́халь; Чухо́льскі*

ЧУХЕЙ 'той, хто чухаецца'?— *Чухе́еў*

*ЧУХЛЕБ.— *Чухле́баў.* СРП *Чухлебов*

ЧУХЛЕЙ 'той, хто чухаецца'?— *Чухле́й*

ЧУХЛО 'той, хто чухаецца'?— *Чухло́*

ЧУХМАН 'той, хто чухаецца'? — *Чухма́наў*

ЧУЧАЛА, памянш. ЧУЧАЛОК.— *Чуча́лаў; Чучало́к*

*ЧУЧВАЛ.— *Чу́чва́л*

*ЧУЧМАН.— *Чу́чма́н*

ЧУШ рус. чушь 'лухта, глупства'.— *Чу́шаў, Чушэ́нка, Чушанко́ў; Чушы́нскі*

*ЧУЯШ, памянш. ЧУЯШОК 'той, хто добра чуе'?— *Чуяшо́ў, Чуяшко́ў*

ЧЫБІС рус. *чибис* '(птушка) кнігаўка' (РБС).— *Чы́бісаў.* СРП *Чибис, Чибисов*

*ЧЫБУРА памянш. ЧЫБУРКО.— *Чыбурко́*

*ЧЫГАК.— *Чыга́к*

*ЧЫГАР параўн. рэг. *чыгаць* 'шукаць выпадку, каб зрабіць каму-небудзь шкоду' (Нас.), рус. *чигара* 'авечка' (Даль), укр. *чигати* 'падпільноўваць' (Грынч.).— *Чыга́р; Чыгарэ́ўскі.* СРП *Чигарьков*

ЧЫГІЛЕЙ, памянш. ЧЫГІЛЕЙЧЫК.—*Чыгіле́йчык*

ЧЫГІР рус. *чигирь* 'водапад'ёмнае прыстасаванне для падачы вады на паліўку садоў, вінаграднікаў і інш.' (Даль, Мірт.), параўн. тат. *чигыр* 'блок, лябёдка' (ТРС), тур., перс. *чегір* 'горад' (Шынк.), кірг. *чегир* 'ад беркута', 'шчодры' (КРС).—*Чыгі́р.* У Туп. у XVII ст. *Чигирин.* СРП *Чигирин, Чигирёв*

*ЧЫГРЫН.— *Чыгры́наў.* СРП *Чигринов, Чигринцев*

ЧЫГУН, ЧУГУН, ЧАГУН.— *Чыгуно́ў; Чугуно́ў; Чагуно́ў.* СРП *Чигунов, Чугунов*

ЧЫГУННЫ, ЧУГУННЫ.— *Чугу́нны*

*ЧЫГУТ(А).— *Чыгу́таў*

ЧЫЖ, памянш. ЧЫЖЫК.— *Чыж, Чыжо́ў, Чыжэ́віч, Чыжо́нак, Чыжанко́ў; Чы́жык, Чы́жыкаў; Чыжэ́ўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Чиж, Чыж, Чыжык* (БА, I, 272,

Туп.). Рус. у XV—XVI стст., укр. у XVII ст. *Чиж* (Туп.). СРП *Чижов, Чижевич, Чижик, Чижиков, Чижков*

*ЧЫКАДА.— *Чыкáда*

*ЧЫКВА.—*Чы́квін.* СРП *Чиквин*

*ЧЫКІДА.— *Чыкíда*

*ЧЫКІЛЬ 'храмы, кульгавы'?, параўн. бел. *чыкіляць, чыкільгаць* 'кульгаць, храмаць' (БРС), параўн. рус. данск. *чикилят* 'храмы, кульгавы' (Мірт.). — *Чыкілёў; Чыкілёўскі.* СРП *Чикилёв*

ЧЫКІНДА параўн. рус. *чикилда* 'храмы, кульгавы' (Даль), параўн. кірг. *чекенде* 'сліна', 'хвойнік, хвойны лес' (КРС).— *Чыкіндзін*

*ЧЫКІТА.— *Чыкíта*

*ЧЫКУЛА.— *Чыкулóў*

*ЧЫКУН.— *Чыкýн, Чыкунóў*

*ЧЫЛЕЙ.— *Чылéй, Чыліéвіч* пры [ее]||[яе]>[іе]. Параўн. СРП *Чиляев*

*ЧЫЛІКАН параўн. рэг. *чылікаць* (аб птушках) 'спяваць, ціўкаць, шчабятаць, чырыкаць' (Дзярж. — М. Б.), рус. *чиликать* тое ж (Даль).— *Чылікáнаў*

ЧЫМБАР укр. *чимбарь* 'гарбар' (Грынч.).— *Чы́мбар, Чы́мбур* пры [а]>[у]. СЛП *Čімбарас*

ЧЫМБУР цюрк. *чембур* 'вяроўка, доўгі повад, якім прывязваюць каня' (Дзмітр.), ст. бел. тое ж (КСГБМ).— *Чы́мбур*

*ЧЫМІР, памянш. ЧЫМІРКА.— *Чымíрка*

*ЧЫНДАР.— *Чы́ндараў.* Параўн. СРП *Чиндорин.* СЛП *Čіндаріс*

*ЧЫНІКАЙЛА.—*Чынікáйла*

ЧЫР, памянш. ЧЫРЫК, ЧЫРЭЦ бел. рэг. *чыр* 'скула', рус. *чир* тое ж, параўн. тат. *чир* 'хвароба, недамаганне' (ТРС); укр. *чир* 'кашка з кукурузнай мукі' (Грынч.), параўн. дыял. тат. *чыр* 'навар' (ТРС). — *Чы́рыч, Чырэ́нка; Чы́рык; Чырýк; Чырэ́ц.* Бел. у XVIII ст. *Чирок, Чырок* (БА, І, 272). СРП ?*Чирин, Чиркин, Чирков, Чириков*

ЧЫРАК рэг. 'скула', укр. *чиряк* тое ж (Грынч.).— *Чырáк*

ЧЫРВА.— *Чы́рва; Чырвінскі.* СРП *Чирвинский*

ЧЫРВОНЕЦ.— *Чырвóнец, Чырванéц* з пераносам націску, магчыма, ад назвы жыхара в. Чырвонае

ЧЫРВОНКА 'што-небудзь чырвонага колеру, на-

прыклад, чырвоная карта, гатунак чырвоных груш'.— *Чырвóнка, ?Чарвóнка* пры [ы]>[а]

ЧЫРВОНЫ, памянш. ЧЫРВАНЕЦ.— *Чырвóны; Чырванéц*

ЧЫРКО параўн. рэг. *чырка* 'дзікая качка, чырок' (Нас.), рус. укр. *чирка* тое ж, 'скула' (Даль, Грынч.).— *Чыркó, Чыркóў; Чыркóўскі.* Укр. у XVII ст. *Чирка* (Туп.). СРП *Чиркин, Чирков*

ЧЫРКУН рус. *чиркун* 'конік' (Даль), укр. *чиркун* '(птушка) зуёк' (Грынч.).— *Чыркýн.* СРП *Чиркунов*

*ЧЫРТА, памянш. ЧЫРЦІК.— *Чы́рцік*

ЧЫРУН укр. *чирун* 'саляварная скаварада' (Грынч.).— *Чырýн*

*ЧЫРЫЦА.— *Чыры́ца*

ЧЫСЛО.— *Чыслóў*

*ЧЫСТАБАЙ.— *Чыстабáеў*

ЧЫСТАБАРОДЫ.— *Чыстабарóдаў*

ЧЫСТАП'ЯН.— *Чыстап'я́н*

ЧЫСТОТКА рус. жарт. чистотка 'чысцюля, франт; беларучка, песта' (Даль).—*Чыстóткін*

ЧЫСТЫ, памянш. ЧЫСЦІК.— *Чы́сты, Чыстóў; Чы́сцік.* Рус. у XVII ст. *Чистой* (Туп.). СРП *Чистов, Чистович*

ЧЫСЦІК бел. 'назва расліны, назва птушкі', рус. *чистик* 'назва птушкі' (РБС), жарт. 'чысцюля, франт; беларучка, песта' (Даль), укр. *чистик* 'назва расліны' (Грынч.).— *Чы́сцік.* Рус. у XVI ст. *Чистик* (Туп.)

ЧЫСЦЯК рус. жарт. *чистяк* 'чысцюля, франт; беларучка, песта' (Даль).— *Чысцякóў.* СРП *Чистяков*

ЧЫТ рус. *чит* 'дробны дождж з туманам' (Даль).— *Чыт*

*ЧЫЎЛЯ параўн. рус. *чивуль* 'верабей' (Даль).— *Чы́ўля*

*ЧЫХМАР.— *Чыхмарóў*

ЧЫЧ(А), памянш. ЧЫЧКО, ЧЫЧЫК укр. *чич* 'дрэннае балотнае сена' (Грынч.).— *Чычóў, ?Чы́чын; Чычкó; Чы́чыкаў.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Чычык* (БА, I, 272). СРП *Чичев, Чичин, Чичков, Чичкин, Чичиков*

*ЧЫЧУН.— *Чычýн, Чычунóў*

*ЧЫЧЫКАЙЛА.— *Чычыкáйла*

*ЧЫЧЫЛА.— *Чычы́ла*

*ЧЫШ.— *Чышэ́віч*

ЧЫШКА укр. *чишка* 'цэшка', 'кончык пальца' (Грынч.).— *Чы́шчанка, Чышчэ́ня*

ЧЭБ, памянш. ЧАБОК.— *Чэб; Чэ́бук, Чабу́к; Чабо́к*

ЧЭВІДАЙ гл. ЧАВІДАЙ

ЧЭГЛ(А), памянш. ЧЭГЛІК рус. *чеглик, чеглок* 'малы сокал', 'сокал самец' (Даль).— *Чаглі́н; Чэ́глік.* Рус. у XI—XVI стст. *Чьгьле, Чеглок* (Туп.). СРП *Чеглов.* СЛП *Чегліс*

ЧЭКАВЫ.— *Чэ́кавы*

ЧЭКАН гл. ЧАКАН

*ЧЭКЕЛЬ.— *Чэ́кель,* відаць, у выніку, асваення ЛП *Чекеліс*

*ЧЭКЛЯ.— *Чэ́клін.* СРП *Чеклецов*

ЧЭКМАН польск. *czekman* 'чэкмень, кунтуш татарскага фасону' (Гарб.).—*Чэ́кман*

*ЧЭКСТАР.— *Чэ́кстар*

ЧЭЛЯДЗЬ.— *Чэлядзю́к*

*ЧЭМАХУД.— *Чэмаху́д*

ЧЭНЧЫК бел. рэг. памянш. ад *чарнец* 'манах' (Нас.), укр. *ченчик* тое ж (Грынч.).— *Чэ́нчык*

ЧЭПА, памянш. ЧАПКО, ЧЭПІК 'той, хто чапае'?, параўн. укр. *чепа* 'прадмет на дне ракі, за які чапляюцца рыбалоўныя снасці' (Грынч.), параўн. і бел. *чэп* 'клямка на дзвярах' (Нас.).— *Чэ́па; Чапу́к; Чапко́, Чапко́віч; Чапке́віч; Чэ́пік, Чэ́пікаў; Чапко́ўскі.* СРП *Чепиков*

ЧЭПЕЛЬ тур. *чепель* 'брудны, нячысты', 'буры, цёмны', 'мутны, з прымессю' (ТБР). — *Чэ́пель, Чапялёў.* Укр. у XVII ст. *Чепель* (Туп.). У Туп. у XV ст. *Чепель, Чепел.* СРП *Чепелёв*

ЧЭПІК 'птушка бакас' (БРС, Бяльк.), рэг. 'чапец'.— *Чэ́пік, Чэ́пікаў.* Параўн. ЧЭПА

ЧЭРАВА, памянш. ЧАРЭЎКА 'жывот, бруха' (БРС, Нас.), рус., укр. *черево* тое ж (Даль, Грынч.).— *Чарэ́він; Чарэ́ўка.* Бел. у XVI ст. *Черевко* (Туп.). СРП *Черевин*

*ЧЭРАНДА.— *Чэ́ранда*

ЧЭРАП, памянш. ЧАРАПОК, ЧАРАПКО.— *Чэ́рап, Чарапо́віч; Чарапо́к; Чарапко́; Чарапаві́цкі, Чарапко́ўскі.* У Туп. у XVI ст. *Череп.* СРП *Черепов, Черепков*

ЧЭРАТ гл. ЧАРОТ

ЧЭРКЕС гл. ЧАРКЕС

ЧЭРНІК 'той, хто чэрніць, фарбуе ў чорны колер тканіʼ?, магчыма, 'чорны, чарнявы чалавек'. — *Чэ́рнікаў, Чэ́рнік.* Бел. у XVI—XVII стст. *Черник* (БА, I, 271;

Туп.). Рус., укр. у XVII ст. *Черник* (Туп.). СРП *Черников*

ЧЕРНЯ параўн. рэг. *чэрнь* 'афарбоўка ў чорны колер', 'чорнае адзенне, жалобнае ці ў манахаў' (Нас.), магчыма, 'чорны, чарнявы чалавек'. — *Чэ́рня, Чэ́рнін.* СРП *?Чернин*

ЧЭСНЫ рэг. 'сумленны'.— *Часно́віч; Часню́к; Часнавіцкі.* Рус. у XVI—XVII стст. *Честной* (Туп.). СРП *Честнов, Чеснов, Честных*

ЧЭХ, памянш. ЧЭШЫК, ЧЭШКА.— *Чэх, Чахо́віч; Чэ́шык; Чэ́шка; Чэ́шскі, Чахо́ўскі. Чахо́льскі.* Бел. у XVII ст. *Чешко,* укр. у XVI ст. *Чех,* рус. у XIV ст. *Чешко* (Туп.). СРП *Чехов, Чеховский*

ЧЭЧА, памянш. ЧЭЧКА, ЧЭЧЫК рус. *чеча, чечя* 'дзіцячая цацка', 'песта, распешчанае дзіця' (Даль), параўн. таксама бел. рэг. *чачэніцца* 'хваліцца, выхваляцца' (Нас.).— *Чэ́ча, Чэ́чын; Чэ́чка; Чэ́чык, Чэ́чыкаў.* Бел. у XVIII ст. *Чечка* (БА, I, 272). СРП *Чечин, Чечик, Чечиков*

ЧЭЧАТ рус. *чечет* 'назва птушкі' (Даль).— *Чэ́чат.* СЛП *Чечетас, Чечета, Чечётас*

ЧЭЧЫК укр. *чечик* 'назва птушкі' рус. *чечет* (Грынч., Даль).— *Чэ́чык, Чэ́чыкаў*

ШАБ(А)— *Шабо́віч*

ШАБАЛА, ШАБАЙЛА рус. раз., тамб. *шабала* 'лахманы, паношанае адзенне', кастр. 'плецены са шчапы пасудак', паўдн. 'балбатун, ілгун', 'бадзяга' (Даль), ярасл. *шабала* 'пустая галава' (Мельн.).— *Шаба́ла, Шабалін; Шабалю́к; ?Шаба́йла; Шабалінскі, Шабало́ўскі.* У Туп. у XVII ст. *Шабала.* СРП *Шабалов. Шабалин*

*ШАБАЛЬ.— *Шаба́ль.* Параўн. ШАБАЛА

ШАБАЛТАС параўн. рус. данск. *шеболташ* 'папруга, да якой падвешвалі рог з порахам і мяшочак з кулямі' (Мірт.), укр. *шабельтас* 'партупея, рэмень, на якім носяць шашку' (Грынч.).— *Шабалта́с*

ШАБАН тат. *шогбан, шабан* 'назва восьмага месяца мусульманскага календара' (ТРС).— *Шаба́н.* Араб. УІ *Шабан* (Шынк.). Бел. у XVI—XVIII стст. *Шабан, Шебан* (БА, I, 273; Туп.). У Туп. у XV—XVII стст. *Шабан.* СРП *Шабанов, Шебанов*

ШАБАР параўн. рус. *шабёр, шабр* 'сябр, сусед' цвяр. *шабёр* 'таварыш, удзельнік у агульнай справе', *шабер*

уладз. 'сям'я, двор, адна гаспадарка' (Даль).— *Шáбараў*. СРП *Шабаров, Шабарин*

ШАБАРША рус. *шабарша, шебарша* 'буркун, заўсёды незадаволены чалавек', 'балбатун, бесталковы, мітуслівы чалавек', 'пераборлівы ў ядзе', зборн. 'дрэнь, зброд' (Даль).— *Шабаршы́н*. СРП *Шабаршин, Шабаршов*

*ШАБАТ.— *Шабáт, Шабáтаў*

*ШАБЕКА.— *Шабéка*. СРП *Шебеко*

ШАБЕЛЬНІК 'майстар, які вырабляе шаблі'.— *Шáбельнік*. Бел. у XVI—XVII стст. *Шабельник* (БА, I, 273). СРП *Шабельников*

ШАБЕТА 'скураная сумка, якую носяць на поясе' (БРС, Нас.), рэг. *шабэта* 'скураны капшук для тытуню' (КСЧ).— *Шабéта*

*ШАБЛЫКА.— *Шаблы́ка*. У Туп. у XVI ст. *Шаблыка*. СРП *Шаблыкин*

ШАБЛЯ.— *Шаблю́к; Шаблінскі, Шабліцкі*

*ШАБОЎТА.— *Шабóўта*

*ШАБОХА.— *Шабóха, Шабóхін*

ШАБУЛДА параўн. рус. *шабалда* 'балбатун, ілгун', 'бадзяга' (Даль).— *Шабулдá*. Рус. у XV ст. *Шеболда* (Туп.). СРП *Шебалдин*

ШАБУНЯ, памянш. ШАБУНЬКА рэг. 'жартаўнік', *шабуняць* 'жартаваць, весяліцца' (Нас.), 'кідаць', 'пераварочваць, перакідаць, прыводзіць у беспарадак' (Маг.— В. Л.), 'невыразна гаварыць' (Бяльк.), параўн. рус. *шабунять* 'падсмейвацца, смяяцца з каго-небудзь' (Даль), параўн. таксама рус. *шебуня, шобуня* 'кажух' (Даль).— *Шабýня, Шабýнін, Шабунéвіч; ?Шабýніо; Шабунéўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Шабуня* (БА, I, 273). У Туп. у XV—XVI стст. *Шебуня, Шебунка* (Туп.). СРП *Шабунин, Шебунин, ?Шебуняев*

ШАБУР рус. *шабур, шабура* 'сялянскага вырабу тканъ, аснова ў якой з парцяных нітак, а уток з шарсцяных', 'армяк з гэтай тканi, сярмяга' (Даль).— *Шабýраў*. СРП *Шабуров*

*ШАБУС.— *Шáбусаў*

ШАБУТА параўн. рэг. *шабутня* 'шум, гоман, крык', *шабуцець* 'шумець, крычаць, буяніць' (Юрч.).— *Шабýта; Шабýцкі*. СРП *Шабуцкий*

*ШАБЯЛЯН.— *Шабялянаў*

*ШАВАЛДА.— *Шавалдá*. СРП *Шевалдин*

*ШАВАНДА.— *Шавандá*

*ШАВАР, параўн. рус. яраcл. *шаварить* 'сланяцца, бадзяцца', 'утвараць гукі шорганнем ці скрабеннем' (Мельн.).—*Шавароў*. СРП *Шаварин*

*ШАВАРДАК.— *Шавардáк*

*ШАВЕЙ, памянш. ШАВЕЙКА.— *Шавéй; Шавéйка*

ШАВЕЛЬ рус. *шавель* 'шваль, зброд' (Даль, Дабр.), магчыма, ад *шавяліць*.— *Шавéль, Шавялёў, Шавялёнка*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Шавель, Шевель* (БА, I, 273, 274), рус. у XVI ст. *Шевель* (Туп.). СРП *Шевелёв, Шевельков*

ШАВЕЦ.— *Шавéц, Шаўцóў, Шаўчэ́нка, Шэ́ўчанка, Шаўчóнак; Шаўчу́к; Шэ́ўчык; Шэ́ўчак*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Шевец, Шевчык, Шевчик* (БА, I, 275; Туп.). СРП *Шевцов, Шевцев, Шевченко, Шевчук*

*ШАВУРА гл. *ШАУРА

ШАВЫРА рус. *шевыря, шевыряла* 'той, хто лазіць там, дзе не трэба, пераварочвае ўсё, варочае, перакідае' (Даль).— *Шавы́ра*. СРП *Шевыров, Шеварёв, Шавырин*

ШАВЯКА, ШАВЕКА параўн. рус. *шевяк* 'жывёльны памёт' (Даль).— *Шавя́ка, Шавéка, Шавякóў*. Бел. у XVIII ст. *Шевяка* (БА, I, 275). Рус. у XVI ст. *Шевяк* (Туп.). СРП *Шевяков*

ШАВЯЛА, ШАВЕЛА параўн. рэг. *шавялявіць* 'шапялявіць' (Бяльк.), *шавяляць* тое ж, *шавялявы* 'шапялявы' (Маг. — В. Л.), магчыма, ад *шавяліць*. — *Шавялá, Шавéла, Шавялёнка*. СРП *Шевелкин*

*ШАВЯЛЬДА.— *Шавяльдзін*

*ШАВЯРГА.— *Шавяргá*

ШАВЯРДА рэг. 'шапялявы' (Маг.— В. Л.).— *Шавярдá, Шавярдó; Шавярдзі́нскі*. СРП *Шевердин*

ШАВЯРНА параўн. рус. уладз. *шеверенька* 'плецены кош, карзіна, у якіх носяць корм скаціне, курэй на базар і інш.'(Даль).— *Шавярнá; Шавярнóўскі*. СРП *Шевернов*

ШАГ.— *Шаг, Шáгаў*. СРП *Шагов, Шагин*

ШАГАВІК.— *Шагавік*

*ШАГАЙ.— *Шагáй*. СРП *Шагаев*

*ШАГОЙКА.— *Шагóйка*

*ШАГРАЙ.— *Шагрáй*

*ШАГУН.— *Шагу́н*. СРП *Шагунов*

ШАДРА рус. *шадра* 'прыродная воспа' (Даль), яраcл. *шадровитый* 'васпаваты' (Мельн.), параўн. укр. *шадровий* 'з трэшчынамі' (Грынч.), тат. *шадра* 'васпіны, ямачкі

ад воспы', 'няроўны, нягладкі, шурпаты' (ТРС).— *Шáдрыч*. Рус. у XV—XVII стст. *Шадра* (Туп.). СРП *Шадрин, Шадров*

*ШАДРАК 'васпаваты'? — *Шадракóў*. Параўн. ШАДРА

*ШАДУРА, памянш. ШАДУРКА 'сівы'? — *Шадýра; Шадýрка; Шадýрскі*. СРП *Шадурский*. Параўн. ШЭДЫ

*ШАЕЎКА.— *Шаéўка*

ШАІР, памянш. ШАІРКА кірг. 'дрэвавая смала' (Будаг.).— *Шаíрка*

ШАЙ, памянш. ШАЕЦ, ШАЙКО тат. *шай* 'здаецца, відаць' (ТРС).— *Шаю́к; Шаéц; Шайкó, Шайкóў, Шайкéвіч; Шайкóўскі*. СРП *Шайков, Шайкевич*

*ШАЙБАК цюрк. з араб. *шефак* 'свет' (Шынк.).— *Шайбáк*. Каз. УІ *Шайбек* (Жануз.)

ШАЙДА ўкр. 'частка ткацкага станка' (Грынч.), параўн. рус. сіб. *шайданник* 'армяк' (Даль). — *Шáйдаў; Шайдó* з пераносам націску

*ШАЙДУКА.— *Шайдýка*

ШАЙКО гл. ШАЙ

*ШАЙНА параўн. укр. *шайність* 'павага, гонар' (Грынч.).— *Шайню́к*

*ШАЙНІК 'паважаны чалавек'? — *Шáйнікаў*. Параўн. ШАЙНА

*ШАЙПАК.— *Шайпáк*

ШАЙПУК параўн. літ. *šaipukas* 'насмешнік'.— *Шайпýк*

ШАЙТАН, ШАТАН бел. 'чорт, сатана' (БРС, Нас.), рус. *шайтан* тое ж (Даль), укр. *шайтан, шатан* тое ж (Грынч.), тат. *шайтан* тое ж (ТРС).— *Шайтáнаў; Шатáнаў*. СРП *Шайтан, Шайтанов*

*ШАЙТАР.— *Шайтáр, Шайтáраў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Шайтор, Шайтур* (БА, І, 272)

ШАКА 'той, хто шапляе, вымаўляе [ш] замест іншых гукаў', параўн. літ. *šaka* 'галіна', 'рукаў'.— *Шáка, Шáкаў*. СРП *Шакин*. Параўн. ШАКУН

ШАКАВЕЦ з в. Шакі, Шакава.— *Шакавéц*

*ШАКАЛЕЙ.— *Шакалéй*. Параўн. ШАКАЛЬ

*ШАКАЛІДА.— *Шакалíда*

ШАКАЛІС літ. *šakalys* 'лучына, трэска'.— *Шакáліс*

ШАКАЛЬ параўн. літ. *šakalas* 'шакал', *šakalys* 'лучына, трэска'.— *Шакáль*. Укр. у XVI ст. *Шеколь* (Туп.). Параўн. ШАКА, ШАКУН

*ШАКАЛЯН.— *Шакаля́н.* Параўн. ШАКАЛЬ

*ШАКЕЛЬ.— *Шаке́ль.* Параўн. ШАКАЛЬ

ШАКІР цюрк. 'благародны, літасцівы' (Будаг.).— *Шакіраў.* Тат., башк., каз. УІ *Шакір* (СЛІ, 166, 75, Жануз.). СРП *Шакиров*

ШАКОЛА параўн. рэг. *шаколіна,* мн. л. *шаколіны* 'шалупіна, шалупінне з грэчкі, ячменю і інш.' (Нас.).— *Шако́ла*

*ШАКОЦЬ параўн. літ. *šakotas* 'галіністы'.— *Шако́ць*

*ШАКРОТА.— *Шакро́та*

*ШАКУДАН.— *Шакуда́н*

*ШАКУЛЯ.— *Шаку́ля.* Бел. у XVI—XVII стст. *Шакула* (Туп.). Параўн. ШАКУН

ШАКУН рэг. 'шапялявы, той, хто шакае, вымаўляе [ш] замест іншых гукаў' (Дзярж.— М. Б.).— *Шаку́н, Шакуно́ў*

*ШАКУР, ШАКУРА.— *Шаку́р, Шаку́ра, Шаку́раў.* Тат. УІ *Шакур* (СЛІ, 167). СРП *Шакуров*

ШАКУТА літ. *šakutė* 'галіна', 'відэлец'. — *Шаку́та, Шаку́цін.* СРП *Шакутин*

ШАЛАБАЛА рус. *шалабола* 'шалапай, пусты, бесталковы чалавек' (Даль).— *Шалаба́ла*

*ШАЛАБОДА.— *Шалабо́да*

ШАЛАБОНЬ параўн. рус. сіб. жарт. *шалабон* 'галава' (Даль), данск. 'пстрычка' (Мірт.).— *Шалабанёў*

*ШАЛАБУТА.— *Шалабу́та*

*ШАЛАГУР.— *Шалагу́р.* СРП *Шелагуров*

ШАЛАЙ, памянш. ШАЛАЙКА рус., арх., курск. 'шалапай, утрапёны' (Даль), магчыма, 'бадзяга, той, хто шалаецца'?, параўн. бел. рэг. *шалацца* 'хадзіць без справы, бадзяцца' (Дзярж.— М. Б.).— *Шала́й, Шала́еў; Шала́йка.* Укр. у XVII ст. *Шелай* (Туп.). СРП *Шалаев*

ШАЛАК кірг. 'слабы, расслаблены, абяссілены' (КРС).— *Шала́к.* Параўн. ШАЛАЙ

ШАЛАН кірг. 'шляя' (КРС).— *Шала́наў.* СРП *?Шаланин*

ШАЛАНДА 'пласкадоннае рачное судна', магчыма, 'бадзяга', параўн. рэг. *шлындацца, шаландацца* 'хадзіць без справы, бадзяцца' (Дзярж.— М. Б.).— *Шала́нда́*

*ШАЛАПА.— *Шала́па*

ШАЛАПАЙ рэг. 'бяздзельнік, пусты чалавек, шалапут' (Дзярж.— М. Б.), рус. *шалапай, шелопай* 'бадзяга, бяздзельнік' (Даль). — *Шалапа́еў.* СРП *Шелопаев*

*ШАЛАПУГА.— *Шалапу́гін*
*ШАЛАПУХА.— *Шалапу́ха*
*ШАЛАТОН.— *Шалато́нін*

ШАЛАХВОСТ 'ветрагон, легкадумны чалавек' (БРС), рэг. 'хвалько' (Нас., КСЧ).— *Шалахво́стаў*

*ШАЛБАН.— *Шалба́наў*

ШАЛГУН рус. *шалгун, шелгун* 'мяшок, торба, кайстра для хлеба і іншых харчовых запасаў у дарогу' (Даль), укр. *шолгун* 'шавецкі інструмент для прыгладжвання каблука' (Грынч.).— *Шалгу́н, Шалгуно́ў.* СРП *Шелгунов*

*ШАЛЕЙ, памянш. ШАЛЕЙКА.— *Шале́йка.* Бел. у XVII ст. *Шалейко,* рус. у XVI ст. *Шалей* (Туп.)

*ШАЛЕЙНІК.— *Шале́йнікаў*

ШАЛЕПА укр. *шалепа* 'някемлівы, недалёкі чалавек' (Грынч.).— *Шале́пін, Шаляпе́нка.* У Туп. у XV—XVI стст. *Шелепа, Шелеп.* СРП *Шелепин*

*ШАЛЕСНЫ з *шелестный?* — *Шале́сны.* Параўн. бел. у XVI ст. *Шелестень* (Туп.), адкуль, магчыма, *шелестный*

*ШАЛІГЕРА.— *Шаліге́ра*

*ШАЛІМА.— *Шалі́ма.* Рус. у XV—XVII стст., укр. у XV ст. *Шалим* (Туп.). СРП *Шалимов, Шелимов*

ШАЛКАВЕЦ з в. Шалкі, Шалкова.— *Шалкаве́ц*

ШАЛКО ад *шаліць* 'гарэзаваць, дурэць'? — *Шалко́віч; Шалко́ўскі*

*ШАЛОЙКА.— *Шало́йка*

ШАЛОМЕНЕЦ з в. Шаламы.— *Шаломенцаў*

ШАЛОНА, памянш. ШАЛОНІК, ШАЛОНЬКА.— *Шало́нік; Шало́нька.* У Туп. у XV ст. *Шалона.* СРП *Шелонин*

ШАЛОХА параўн. рэг. *шалохаць* 'шатаць, калыхаць, шавяліць', 'шастаць, шалясцець' (Нас.), *шолах* 'шастанне, шэлест' (БРС, Нас.).— *Шало́ха*

ШАЛУДКА 'той, у каго шолудзі, шалудзівы'? параўн. бел. *шалудзька* 'струп' (БРС), рэг. 'паршывец' (КСЧ).— *Шалудко́віч.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Шолудко, Шалудзька* (БА, I, 276). СРП *Шелудько*

*ШАЛУК.— *Шалуко́ў.* Параўн. ШАЛУН, ШАЛАЙ

ШАЛУН рус. 'дураслівец, свавольнік, гарэза'.— *Шалуно́ў.* СРП *Шалунов*

ШАЛУПА, памянш. ШАЛУПКА рэг. *шалупка* 'шалупайка' (КСЧ), 'шалупіна'.— *Шалу́пін, Шалупе́нка; Шалупе́нька; Шалу́пкін*

ШАЛУХА рус. *шелуха* 'шалупіна, шалупінне'.— *Шалуха́, Шалухін; Шалуха́нскі.* Бел. у XV—XVII стст. *Шелуха, Шолуха, Шалуха* (Туп., БА, I, 276). Рус., укр. у XVI ст. *Шелуха* (Туп.). СРП *Шелухин*

ШАЛЫГА рэг. 'ашуканец, круцель, абманшчык, ілгун' (Нас.), параўн. таксама *шалыгаць* 'есці папоўніцы, на поўны рот', 'размашыста, шырокім крокам ісці', 'біць, сцябаць' (Дзярж. — М. Б.), рус. 'круглявы верх чаго-небудзь (шалыга галавы — цемя, шалыга гары — вяршыня)', 'палка з загнутым канцом, з ручкай', 'пуга, бізун' (Даль), ярасл. 'капа сена' (Мельн.), параўн. таксама *шалыгать* 'сцябаць, біць' (Даль). — *Шалы́га, Шалы́гін.* Бел. у XVI—XVII стст. *Шалыга* (Туп., БА, I, 273). СРП *Шалыгин, Шелыгов*

ШАЛЫГАЙЛА.— *Шалыга́йла.* Параўн. ШАЛЫГА

*ШАЛЫПА.— *Шалы́па*

*ШАЛЫТ.— *Шалы́т*

ШАЛЬ.— *Ша́лей, Шале́нка, Шалянко́ў; Шалю́к; Ша́лік.* Рус. у XVII ст. *Шаль* (Туп.)

*ШАЛЬМАН.—*Шальма́наў.* СРП *Шальман*

*ШАЛЮТА.— *Шалю́та.* Бел. у XVIII ст. *Шелюта* (БА, I, 276)

ШАЛЯ, памянш. ШАЛЬКА 'талерка вясоў' (БРС), укр. 'аброчная торба, мяшок, з якога кормяць каня' (Грынч.).— *Шальке́віч.* СРП *Шальков*

*ШАЛЯМЕЙ.— *Шаляме́й*

*ШАЛЯПА.— *Шаляпе́нка.* СРП *Шаляпін*

ШАМ, памянш. ШАМКО рэг. 'ціхі шолах, ціхае шастанне, шамаценне' (Нас.), рус. валаг. 'смецце' (Даль), параўн. літ. *šamas* 'сом', тат. *шэм* 'свечка' (ТРС), кірг. *шам* 'лямпа', 'свечка' (КСЧ).— *Шам, Шаме́нка, Шамянко́ў, Шамёнак; Шаму́к; Шамко́; Шамчу́к; Шамо́ўскі.* СРП *Шамов, Шамин*

*ШАМАВЕНЬ.—*Шама́ўнёў*

*ШАМАДУДА.— *Шамаду́да*

ШАМАК рэг. *шамак* 'неразумны, з ветрам ў галаве' (Юрч.), тат. *шамакай* 'клоун, скамарох, шут' (ТРС), параўн. *шам, шамала* (?).— *Шама́к.* Бел. у XVI ст. *Шомак* (БА, I, 274). Укр. у XVI ст. *Шамак* (Туп.)

ШАМАЛА 'той, хто чым-небудзь шастае, шамаціць'? параўн. рэг. *шам* 'шастанне, шолах' (Нас.), параўн. рус. *шамать* 'шамкаць, гаварыць, як старыя', 'шоргаць нагамі пры хадзьбе' (Даль), укр. *шамати* 'шастаць' (Грынч.),

параўн. кірг. *шамала* 'свяцільнік, факел' (КРС).— *Шáмалаў; Шамалýк*

ШАМАЛЬ.— *Шáмáль.* Параўн. ШАМАЛА

ШАМАН.— *Шамáн, Шамáнаў*

*ШАМАР.— *Шамáраў.* СРП *Шамаров, Шамарин*

*ШАМБОН.—*Шамбанóвіч*

*ШАМЕДА, памянш. ШАМЕДЗЬКА.— *Шамéдзька*

ШАМЕЛА рус. смал. *шемела* 'мятла' (Дабр.).— *Шамéла.* Каз. УІ *Шамел* (Жануз.)

*ШАМЕТ(А).— *Шамéтаў.* Параўн. ШЭМЕТ

ШАМЕТАВЕЦ з в. Шэметы, Шэметава.— *Шаметавéц*

*ШАМІЛА.—*Шамíлаў.* Параўн. ШАМ

*ШАМІНКА.— *Шамíнка*

ШАМКАВЯК з в. Шамкі, Шамкова ці сын Шамка.— *Шамкавя́к.* Параўн. ШАМ

ШАМКО гл. ШАМ

*ШАМНУЦЬ.— *Шамнуць*

*ШАМОНЯ.— *Шамóнін.* СРП *Шамонін.* Параўн. ШАМАЛА

*ШАМОТА.— *Шамóта.* Параўн. ШАМАЛА

*ШАМОХА.— *Шамóхін.* СРП *Шамохін.* Параўн. ШАМАЛА

ШАМРО 'той, хто шастае, шамаціць'?, параўн. рэг. *шамрэць* 'шастаць, шамацець' (Дзярж.— М. Б.), укр. *шамрити* тое ж (Грынч.), параўн. ст. бел. *шемрети* 'выказваць незадавальненне, наракаць, сварыцца (КГСБМ). — *Шамрó, Шамры́н; Шамры́цкі.* Бел. у XVIII ст. *Шамро* (БА, І, 274). СРП *Шамров*

ШАМРЫЛА.— *Шамры́ла.* Параўн. ШАМРО

ШАМРЭЙ.— *Шамрэ́й.* Параўн. у XVI ст. *Шамрай* (Туп.). СРП *Шамраев, Шамраевский*

ШАМШУР, ШАМШУРА, памянш. ШАМШУРКА рэг. 'каснаязычны, гугнявы' (Нас.), параўн. *шамшыць* 'шастаць, шамацець', 'шаптаць' (Нас.), укр. *шамша* 'той, хто гаворыць шамкаючы', *шамшити* 'шастаць, шамацець' (Грынч.).— *Шамшýр, Шамшýра, Шамшýрын; Шамшýрка.* СРП *Шамшуренков*

*ШАМЫНА.— *Шамы́на.* Параўн. ШАМ

ШАМЯКА. Трубачоў звязвае са старажытным апелятывам **шимяка* (шнмяка) 'той, хто мне шыю (іншаму)', 'забіяка', падобна як *кажамяка* (коже-мяка) (Этимология, 1966, стр. 53).— *Шамя́ка.* Бел. у XVI ст. *Шемяка*

30. Зак. 515

(БА, I, 276). Рус. у XV—XVII стст. *Шемяка* (Туп.). СРП *Шемяка, Шемякин, Шемяков*

*ШАМЯРЭЙ.— *Шамярэ́й*

ШАМЯТУХА.— *Шамяту́ха.* Параўн. ШЭМЕТ

ШАМЯЦІЛА.— *Шамяціла.* Параўн. ШЭМЕТ

*ШАН, памянш. ШАНКО.— *Шанко́ў.* СРП *Шанович, Шанко*

*ШАНГІРЭЙ, *ШЫНГІРЭЙ.— *Шангірэ́й, Шынгірэ́й*

ШАНДЗЯЛА гл. ШЭНДЗЕЛА

*ШАНДОР, *ШАНДОРА.— *Шандо́р, Шандо́ра*

*ШАНДРО, памянш. ШАНДРЫК.— *Шандро́; Ша́ндрык*

*ШАНДРОХА.— *Шандро́ха*

ШАНЕЦ рэг. 'шанс, шчасце, вязенне' (Дзярж. — М. Б.).— *Ша́нцаў.* СРП *Шанцев.* Параўн. ШАНЬ

*ШАНІБОР.— *Шаніборaў*

ШАНКО гл. ШАН

*ШАНТАР.— *Ша́нтар, Шантаро́віч, Шантарэ́віч, Шантарэ́нка.* Бел. у XVI ст. *Шантыр* (БА, I, 274)

*ШАНТЫКА.— *Шанты́ка*

*ШАНЦЕЛА.— *Шанцяле́нка*

*ШАНЬ, памянш. ШАНЬКО, ШАНЕЦ.— *Шань; Шанько́; Шанько́ў; Шанцо́ў; Шаня́ўскі.* СРП *Шанин*

ШАНЬКО параўн. рэг. *шанька* 'торба, мяшок' (Бяльк.), укр. *шанька* 'аброчная торба, мяшок, у якім каню даюць корм', 'торбачка пастушка' (Грынч.).— *Шанько́, Шанько́ў*

*ШАНЯК.— *Шаня́к*

ШАПАВАЛ.— *Шапава́л, Шапава́лаў.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Шаповал* (БА, I, 274; Туп.). Рус. у XVII ст., укр. у XVI—XVII стст. *Шаповал* (Туп.). СРП *Шаповалов, Шапуваленко*

ШАПАЧНІК.— *Ша́пачнікаў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Шапачник, Шапошник* (БА, I, 274). Рус. у XVII ст. *Шапошник* (Туп.). СРП *Шапошников*

ШАПЕЛЬ, ШЭПЕЛЬ рэг. *шапель* 'шапялявы чалавек' (Маг.— В. Л.), параўн. літ. *šapelis* 'саломінка'.— *Шапе́ль, Шапялёў, Шапяле́віч, Шапялёнак; Шапялю́к; Шэ́пель; Шапе́льскі.* Бел. у XVII ст. рус. у XV—XVII стст. *Шепель* (Туп.). СРП *Шепелёв, Шепелин*

*ШАПЕТА, памянш. ШАПЕТКА ад рэг. *шапятаць* 'шапяляць'? (Дзярж.— М. Б.), г. зн. 'шапялявы'? — *Ша-*

пёткін. Бел. у XVI—XVII стст. *Шепета, Шепетко*, укр. у XVII ст. *Шепетка* (Туп.)

*ШАПІДА.— *Шапіда*

ШАПІЛА 'шапка'.—*Шапілаў*. Параўн. таксама СРП *Шепилин, Шепилов*

ШАПКА, памянш. ШАПАЧКА.— *Шапкін, Шапчыц; ?Шапко* з пераносам націску; *Шапачка, Шапачкін*. Бел. у XVI—XVII стст. *Шапко* (БА, I, 274; Туп.). Рус. у XVI ст. *Шапка* (Туп.). СРП *Шапкин, Шапочкин*

ШАПЛЫКА ад рэг. *шаплявы* 'шапялявы'? — *Шаплыка*. Параўн. бел. у XVII ст. *Шаплявы, Шаплавы* (БА, I, 276)

ШАПЛЮК рэг. 'сапляк' (Бяльк.), насмешл. 'слабасільны' (Маг.— В. Л.).— *Шаплюк*

*ШАПО 'шапка'? — *Шапо; Шапецкі*

*ШАПОРДА.— *Шапорда*

*ШАПОТ.— *Шапот; Шапацюк*

ШАПТУН.— *Шаптун, Шаптуноў*. СРП *Шептунов*

*ШАПУГА 'шапка'?— *Шапугін*

*ШАПУРА 'шапка'?— *Шапура, Шапураў*. СРП *Шапуров*

*ШАПЭЦЬКА 'шапка'?—*Шапэцька*

ШАР, памянш. ШАРЫК.— *Шараў, Шароў; Шарык, Шарыкаў* — усе магчымы і ад ШАРЫ (гл.). СРП *Шаров, Шариков, Шарин*

ШАРАБ, ШАРАП тат. *шэраб* 'віно' (ТРС), кірг. *шарап* 'віно, спіртны напітак' (КРС), параўн. рус. *шарап* 'рабунак' (Даль).— *Шарабаў; Шарапа, Шарапаў*. Бел. у XVI ст. *Шарапа* (БА, I, 274). Рус. у XV—XVII стст. *Шарап, Шерап, Шарапка* (Туп.). СРП *Шарапов*

*ШАРАБАЙ, памянш. ШАРАБАЙКА.— *Шарабайка*

ШАРАВАР.— *Шаравар*

ШАРАГ параўн. рус. *шарага* 'крыўляка, ламака' (Даль).— *Шараг*

*ШАРАЙ.— *Шарай, Шараеў, Шараёў*

*ШАРАМ, памянш. ШАРАМОК. — *Шарамаў; Шарамкоў*

ШАРАМЕТ, ШАРАМЕТА тур. *шеремет* 'жвавасць, гарачнасць каня' (Будаг.).— *Шарамет, Шарамета, Шарамецеў*. Бел. у XVII ст., рус. у XVI ст. *Шеремет* (Туп.). СРП *Шереметев, Шереметьев*

ШАРАН рус. 'рыба карп, сазан, калі важыць менш як

10 фунтаў' (Даль), укр. тое ж, 'дробныя асколкі лёду на рацэ' (Грынч.).— *Шара́н.* У Туп. у XV—XVII стст. *Шаран, Шаранка.* СРП *?Шаранин*

*ШАРАНДА, *ШАРЭНДА.—*Шара́нда́, Шарэ́нда*

*ШАРАНДАК.— *Шаранда́к*

ШАРАП гл. ШАРАБ

ШАРАФАН укр. 'спадніца з выбайкі' (Грынч.). — *Шарафано́віч*

*ШАРАХ.— *Шара́х; Шарахо́ўскі*

*ШАРАЦ.—*Шарац*

*ШАРАЧ.— *Шарач*

ШАРАШОВЕЦ з н. п. Шарашова.— *Шарашо́вец*

ШАРГУН 'той, хто ходзіць, шоргаючы нагамі'?— *Шаргу́н*

*ШАРДЫКА.— *Шарды́ка*

*ШАРЖАН.— *Шаржано́віч*

ШАРКЕЛЬ 'шаркун, той, хто ходзіць шаркаючы нагамі'?— *Шарке́ль*

ШАРКО 'шаргун'? ці 'шэры, шарак'? — *Шарко́, Шарко́ў, Шарке́віч; Шарко́ўскі.* СРП *Шарко, Шарков, Шаркевич*

ШАРОЙКА рэг. 'абдзіркі з грэчкі' (Бяльк.), рус. арл., варон. 'мякіна, шалупінне з грэчкі' (Даль).— *Шаро́йка, Шаро́йкін.* Бел. у XVIII ст. *Шаройко* (БА, I, 274)

ШАРПАЙ.—*Шарпа́еў.* Параўн. ШАРПАЛЬ

ШАРПАЛЬ 'той, хто рве, раздзірае'?, параўн. бел. *шарпаць* 'рваць, раздзіраць' (БРС).— *Шарпалёў*

ШАРПІЛА. — *Шарпіла, Шарпілаў.* Параўн. ШАРПАЛЬ

*ШАРСТУК.— *Шарсту́к.* Параўн. рус. у XVII ст. *Шерстюк* (Туп.). СРП *Шерстюк*

ШАРСЦЕНЬ рэг. *шарсцень, шэрсцень* 'чмель' (Маг.— В. Л.), 'яршысты, задзірысты чалавек' (Бяльк.) — *Шарсце́нь, Шарснёў.* Параўн. укр. у XVII ст. *Шерстен* (Туп.). СРП *Шерстнёв*

ШАРСЦІНА 'шарсцінка'. — *Шарсці́наў, Шарсціно́ў*

*ШАРТУК.— *Шарту́к*

ШАРУБА параўн. рэг. *шаруб* 'шруба' (Бяльк.).— *Шару́ба*

*ШАРУПА.— *Шару́па, Шару́піч*

*ШАРУХА.— *Шару́хін.* У Туп. у XVI ст. *Шаруха*

ШАРХУН 'шаргун, той, хто ходзіць шоргаючы нагамі'? — *Шарху́н*

ШАРШАВЫ рус. *шершавый* 'шурпаты' (Даль).— *Шаршáвы; Шаршавіцкі.* Бел. у XVII ст. *Шершавой* (Туп.). СРП *Шершавин*

*ШАРШАН.— *Шаршáн*

ШАРШУН, ШЭРШУН укр. *шершун* 'шэршань' (Грынч.).— *Шаршýн, Шэ́ршун, Шаршунóвіч.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Шершун, Шаршун* (БА, I, 276)

ШАРЫ, памянш. ШАРЫК, ШАРКО.— *Шáры, Шáрын, ?Шарóў; Шáрык, Шáрыкаў; Шаркó, Шаркóў; Шаркóўскі, Шарэ́цкі,* вытворныя магчымы і ад ШАР. Бел. у XVIII ст. *Шары* (БА, I, 274). СРП *Шаров, Шариков, Шарко, Шарков, Шаркевич*

ШАРЫБА, памянш. ШАРЫБКА ўстар. бел. *шериба* 'кармленне жывёлы', 'плата за кармленне жывёлы' з літ. (Вяржб.), літ. *šeryba* 'кармленне' тое ж (Вяржб.).— *Шары́бчанка; Шарыбóўскі*

*ШАРЫДОДА.—*Шарыдóда*

*ШАРЫКАЛА.— *Шарыкáла*

*ШАРЫЛА.—*Шары́лаў*

*ШАРЫПА.— *Шары́па.* Каз. УI *Шарип* (Жануз.). У Туп. у XV—XVII стст. *Шарипа, Шорипко.* СРП *Шарыпин, Шарыпов*

ШАРЭЙ, памянш. ШАРЭЙКА рус. арх. *шарэй* 'туман' (Даль).—*Шарэ́йка.* Укр. у XV ст. *Шарейко* (Туп.). СРП *Шареев*

ШАРЭНГА.— *Шарангóвіч*

ШАРЭНДА гл. ШАРАНДА

*ШАРЭПА.— *Шарэ́па*

*ШАРЭЦ.—*Шарэ́ц; Шарэ́цкі.* Параўн. ШАР, ШАРЫ

ШАСТА, памянш. ШАСТКО. — *Шáстаў; Шасткó; ?Шасткóўскі.* СРП *?Шастик.* Параўн. ШАСТАЛА

ШАСТАК устар. бел. *шестак* 'алтын, манета вартасцю ў 6 медных капеек' (БРС, Нас.), рэг. *шастак* 'тры капейкі' (Бяльк.), 'шостае па ліку дзіця ў сям'і'.— *Шастáк, Шастакóў, Шастакóвіч, Шастакéвіч; Шóстак, Шастачýк; Шастакóўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Шостак, Шестак* (БА, I, 276—277; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Шестак, Шестачко, Шестачок,* укр. у XVI ст. *Шестак, Шостак* (Туп.). СРП *Шестак, Шестаков, Шестаковский*

ШАСТАЛА 'той, хто шастае'?—*Шáстала*

ШАСТАПАЛ(Ы) 'які мае шэсць пальцаў'.— *Шастапáлаў.* СРП *Шестопал, Шестопалов*

*ШАСТКО параўн. рэг. *шасткі* 'вёрткі, рэзкі ў рухах' (Юрч.), магчыма, 'шосты ў сям'і, шастак'. — *Шасткó.* Параўн. ШАСТАЛА

*ШАСЦЕЛЬ.—*Шасцéль.* Параўн. ШАСТАЛА

ШАСЦІТКА рус. *шеститка* 'шасцёрка' (Даль).— *Шасцітка.* Бел. у XVIII ст. *Шеститка* (БА, І, 277)

*ШАСЦІШКА.—*Шасцíшка.* Параўн. ШАСЦІТКА

ШАСЦЯРНЯ.— *Шасцярнёў.* СРП *Шестернин*

ШАСЦЯРЫК рэг. 'запражка з шасці коней, шасцярня' (Дзярж.— М. Б.), рус., укр. *шестерик* тое ж (Даль, Грынч.).— *Шасцярык.* СРП *Шестериков*

ШАТА, памянш. ШАТКО рэг. 'рыза на вобразе', 'багатае адзенне' (Нас.), укр. тое ж (Грынч.), параўн. тат. *шат* 'вясёлы, радасны' (ТРС).— *Шáтаў, Шатóвіч; Шаткóў; Шаткóўскі, Шатóўскі, ?Шáцкі.* Бел. у XVII ст., *Шатко* (БА, І, 275). СРП *Шатов, Шатков.* Параўн. ШАЦІЛА (гл.)

*ШАТОН.— *Шатóн*

*ШАТОХА.— *Шатóхін.* СРП *Шатохин.* Параўн. ШАЦІЛА

ШАТРУН параўн. *шатраваць, шатраваны,* г. зн. 'той, які шатруе' ці 'такі, як шатраваны'?— *Шатрýн*

*ШАТУРА параўн. кірг. *шатыра* 'вясёлы, радасны' (КРС).— *Шатýрын*

*ШАТУХА.—*Шатýха.* Параўн. ШАЦІЛА

ШАТЫБАЛА, памянш. ШАТЫБАЛКА. — *Шатыбáлка*

ШАТЫР цюрк. 'слуга, скараход, які ідзе перад выхадам цара ці вяльможы' (Будаг.).— *Шатарóнак*

ШАТЭРНІК рус. *шатерник* 'майстар, які робіць шатры', 'слуга, які ставіць шацёр' (Даль), укр. 'качаўнік, той, хто жыве ў шатры' (Грынч.).— *Шатэ́рнік.* Рус. у XVII ст. *Шатерник* (Туп.). СРП *Шатерников*

ШАУЛА, памянш. ШАУЛІК параўн. літ. *šaulys* 'стралок', параўн. тат. *шаулы* 'бурны, бурлівы' (ТРС).— *Шаýла.* Бел. у XVI—XVII стст. *Шаула* (БА, І, 275). СРП *Шаулов, Шаулин.* Параўн. ШАЎЛА

*ШАУРА, *ШАВУРА. — *Шаýра, Шавýра.* Параўн. ШАЎРО

*ШАЎГЕНЬ.— *Шаўгéнь*

ШАЎКАЛА рэг. 'балбатун, пустамеля, брахун' (Маг.— В. Л.), 'шамкала' (Бяльк.), параўн. літ. дыял.

šauklis той, хто падымае крык, верашчыць'. — *Шайкаловіч*

*ШАЎКЕРА.— *Шайкéра*

ШАЎКО рус. *шавка* 'кудла, кундаль' (РБС), параўн. літ. 'крычаць, верашчаць'.— *Шайкó, ?Шайчэнка, ?Шайчонак; ?Шайчук; Шайкоўскі* — частка ўтварэнняў магчыма і ад ШАВЕЦ (гл.). СРП *Шавкин.* Параўн. ШАЎКАЛА

ШАЎКУН рэг. 'той, хто шамкае, невыразна гаворыць з-за адсутнасці зубоў', 'дзіця, якое яшчэ не ўмее гаварыць' (Нас.), параўн. літ. *šauklis 'крыкун'.* — *Шайкýн, Шайкуноў, Шайкуновіч.* СРП *Шевкунов, Шавкунов, Шевкуненко*

ШАЎЛА, памянш. ШАЎЛІК параўн. рус. яраcл. *шавлить* 'шлёпаць, шоргаць нагамі', *шавля* 'той, хто шоргае нагамі пры хадзьбе' (Мельн.).— *Шáйла; Шайлюк, Шайлюкéвіч; Шáйлікаў; Шайлоўскі.* Параўн. ШАУЛА

ШАЎЛЮГА рэг. 'кляча, конь, які чуць шавеліць нагамі' (Карскі, Б. 2—3, 33), *каняжына* (Юрч.), укр. *шевлюга* 'дрэнь, нягоднік', параўн. *шевляга* 'кляча, дрэнны конь', 'авечка' (Грынч.). — *Шайлюга.* Укр. у XVII ст. *Шавлюга* (Туп.). Параўн. ШАЎЛА

*ШАЎЛЯК. — *Шайлякоў.* СРП *Шевляков.* Параўн. ШАЎЛА, ШАЎЛЮГА

*ШАЎРО параўн. рус. яраcл. *шавреть* 'павольна хадзіць, цягнучы ногі', *шаврять* 'шоргаць нагамі пры хадзьбе' (Мельн.) — *Шайроў; Шайрýк, Шайрукоў.* Бел. у XVI ст. *Шавра* (Туп.). У Туп. у XVI ст. *Шавра.* СРП *Шаврин, Шавров, Шавруков.* Параўн. ШАУРА

*ШАЎСТРУК.—*Шайстрýк*

*ШАФАЛ.—*Шафаловіч*

ШАФАР ст. бел. 'распарадчык, той, хто распараджаецца расходамі' (Нас.), укр. *шапарь, шахварь* 'ключнік, эканом' (Грынч.). — *Шафаровіч, Шафарэвіч, Шафаронак.* СРП *Шафаренко*

*ШАФАРАСТ.— *Шафарáстаў*

*ШАФЕРАН.— *Шаферáн*

ШАФРАН, памянш. ШАФРАНОК.— *Шафрáн, Шафрановіч; Шафранóк, Шафранкоў; ?Шаферáн; Шафрáнскі, ?Шафрынскі.* СРП *Шафран, Шафранов, Шафранский*

ШАХ.— *Шах, Шáхаў, Шаховіч, Шáхавіч; Шахоўскі.*

Бел. у XV ст. *Шах* (БА, I, 275). Рус. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Шах* (Туп.). СРП *Шахов, Шахин*

ШАХАВЕЦ з в. Шахі, Шахава.— *Шахавéц*

*ШАХЛАЙ.—*Шахлáй.* Параўн. ШАХЛО

*ШАХЛО параўн. рус. пск. *шахлатый* 'касматы, лахматы; шурпаты' (Даль).— *Шахлó, Шахлéвіч*

*ШАХМУЦЬ.—*Шахмýць*

*ШАХНЕР.— *Шáхнер*

*ШАХНО, *ШАХНА.— *Шахнó, Шáхна, Шахнóвіч; Шахнюк.* У Туп. у XVI ст. *Шахно.* СРП *Шахнович, Шахновский*

*ШАХОНЬКА.—*Шахóнька*

ШАХОР, памянш. ШАХОРКА параўн. *шахорыць* 'шукаць з шэлестам, шалясцець' (Бяльк.), *шахарыць* тое ж (Маг.—В. Л.).— *Шахóрка*

*ШАХОЦЬКА.—*Шахóцька*

ШАХРАЙ укр. 'ашуканец, круцель, махляр' (Грынч.).— *Шахрáй*

ШАХЦЁР.— *Шахцёраў*

*ШАЦ.— *Шац; ?Шáцкі.* СРП *Шацков, Шацкий*

ШАЦЁР.— *Шацёр, Шатрóў*

ШАЦІЛА рэг. 'той, хто шатаецца, ходзіць без справы, бадзяга', рус. *шатило* тое ж (Даль), укр. *шатило* 'ілгун' (Грынч.).— *Шацíла, Шацíлаў, Шацілéня, ?Шацялéня* пры [і]>[я]. Бел. у XVI ст. *Шатило* (БА, I, 274). Рус. у XVI ст. *Шатило* (Туп.). СРП *Шатилов*

*ШАЦІНКА.— *Шацíнка*

ШАЧОК гл. ШАКА

*ШАШ, памянш. ШАШКО.— *Шаш, Шашэ́нка; ?Шашэ́нька; Шашýк; Шашкó, Шашкóў.* Бел., укр. у XVI—XVII стст. *Шашко* (Туп.). СРП *Шашин, Шашенков, Шашков, Шашкевич*

ШАШАЛЬ.— *Шашалéвіч*

*ШАШАР.— *Шашарýк*

ШАШОК 'тхор', укр. 'парода сабакі' (Грынч.).— *Шашóк, Шашкóў.* СРП *Шашок, Шашкевич*

*ШАШОЛ, памянш. ШАШОЛКА. — *Шашлóў; Шашóлка*

ШВАБ.— *Шваб; Швабóўскі.* Укр. у XVI ст. *Шваба* (Туп.)

*ШВАЙ, памянш. ШВАЙКО.— *Швáеў; Швайкó, Швайкóў.* СРП *Швайков*

*ШВАЙДА.— *Швайдýк*

ШВАЛЬ рэг. 'дрэнь' (Нас.), рус. тое ж (Даль).— *Шваль.* Рус. у XVII ст. *Шваль* (Туп.)

*ШВАЛЬБО.— *Швальбо́*

ШВАН, памянш. ШВАНОК, параўн. ст. бел. *шванковаты* (КСГБМ), польск. *szwankować* 'вагацца, калыхацца', 'рабіць памылкі', 'быць слабым', 'быць у дрэнным настроі' (Карл.).— *Шван; Шванко́ў, Швано́к.* Параўн. бел. у XVII ст. *Швань* (БА, I, 275). СРП *Шванёв, Шваньков*

*ШВАРА, *ШВАРО.— *Шва́ра, Шваро́.* СРП *Шварёв, Шваров, Шварковский*

ШВЕД, памянш. ШВЕДКА, ШВЯДКО.— *Швед, Швэд; Шве́дай, Швэ́дай; Шве́дка, Швэ́дка; Швядо́к.* Бел. у XVIII ст. *Швед* (БА, I, 275). СРП *Шведов, Шведков, Шведковский*

*ШВЕЙБА.— *Шве́йба*

*ШВЕЙКУС.— *Шве́йкус.* Бел. у XVI ст. *Швейка* (БА, I, 275). СРП *Швейкин*

ШВЕЦ рэг. 'сапожнік, шавец' (Нас.), укр. тое ж (Грынч.).— *Швец, Швяцо́ў.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Швец* (БА, I, 275). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Швец* (Туп.). СРП *Швец, Швецов*

ШВІЛПА літ. *švilpa* 'свістун' (Атр., II, 42).— *Швілпа*

*ШВІНТА.— *Шві́нта*

ШВОРАН, памянш. ШВАРОНАК (Дзярж.—М. Б.).— *Шваро́нак*

*ШВЫР, памянш. ШВЫРКО.— *Швырко́.* Параўн. рус. у XVI ст. *Швыр* (Туп.). СРП *Швырков, Швыркин.* Параўн. ШВЫРКУН

ШВЫРКУН рус. 'той, хто кідае што-небудзь', 'зласлівы, незадаволены, грубы чалавек' (Даль), параўн. бел. рэг. *швыргаць* 'кідаць' (Нас.), *швырацъ* тое ж (Дзярж.—М. Б.).— *Швырку́н, Швыркуно́ў*

ШКАБАРА параўн. укр. *шкабора* 'шчыліна' (Грынч.), бел. рэг *шкаба* 'худы конь' (Бяльк.).— *Шка́бара, Шка́барын*

*ШКАДРА, памянш. ШКАДРЭЦ.— *Шкадрацо́ў*

*ШКАДУН 'той, хто шкадуе'? — *Шкаду́н*

*ШКАЙ.— *Шкае́ў*

ШКАЛІК рэг. 'шкляны штофік для гарэлкі' (Нас.), рус. *шкалик* 'кабачная мера віна, васьмушка' (Даль).— *Шка́лікаў.* СРП *Шкалікаў.* Параўн. ШКАЛЬ

ШКАЛЬ, памянш. ШКАЛІК 'насмешнік, зубаскал'?,

параўн. рэг. *шкаляваць* 'скаліць зубы, смяяцца з каго-небудзь' (Нас.), рус. *шкалять* 'смяяцца з каго-небудзь' (Даль). — *Шкаль, Шкалёў, Шкале́нка; Шка́лікаў.* Параўн. ШКЕЛЬ

*ШКАПО параўн. рэг. *шкапа* 'шафа' (Бяльк.).— *Шкапо́.* Бел. у XVII ст. *Шкапа* (БА, I, 278). СРП *Шкапин, Шкапов, Шкапкин, Шкапцов*

*ШКАР.— *Шкар.* СРП *Шкарин, Шкарёнков*

*ШКАРАДЗЬ.— *Шкарадзю́к*

ШКАРУБА параўн. укр. *шкарубина* 'шчыліна, расколіна, трэшчына', параўн. таксама *шкарубіти* 'пакрывацца зверху цвёрдай скарынкай, карою' (Грынч.).— *Шкару́ба; Шкару́боўскі*

*ШКАТ.— *Шкацёнак.* СРП *Шкатов*

ШКАТУЛА, ШКАТУЛКА. — *Шкату́ла, Шкату́лка.* СРП *Шкатулов*

*ШКЕДА.— *Шке́да*

ШКЕЛЬ рэг. 'насмешнік' (Нас.), рус. тое ж (Даль, Дабр.), параўн. бел. рэг. *шкельнічаць* 'кпіць, насміхацца' (Бяльк.).—*Шкель.* Бел. у XVIII ст. *Шкель* (БА, I, 278). Параўн. ШКАЛЬ

*ШКЕРМАН, памянш. ШКЕРМАНОК.— *Шкерманко́ў*

ШКЕТ, параўн. ШКЕЦІК рэг. 'худы чалавек, часцей аб дзіцяці' (Юрч.), 'малеча, невялікі хлапчук' (Бяльк.).— *Шке́цін; Шке́цік*

*ШКІБЕЛЬ.— *Шкібель*

*ШКІДА.— *Шкі́дзін*

*ШКІДАЙ.— *Шкіда́й*

ШКІЛЬ рус. устар. *шкиль* 'замежная манета, шылінг' (Даль), укр. 'узор, форма, фасон' (Грынч.).— *Шкіль, Шкіле́віч, Шкілёнак.* Параўн. ШКЕЛЬ

*ШКІЛЬНЯ.—*Шкільню́к*

*ШКІНДЗЕР, *ШКІНДЭР.— *Шкі́ндзер, Шкі́ндэр.* Параўн. СКІНДЗЕР

ШКІРА укр. 'шкура' (Грынч.).— *Шкірын, Шкіро́нак.* СРП *Шкирич, Шкиркин*

*ШКІРАНДА.— *Шкіра́нда*

*ШКІРАТ.—*Шкіра́таў*

*ШКІРМАНТ, *ШКІРМАН, *ШКІРМАНОК.— *Шкі́рмант; Шкірмано́к, Шкірмянко́ў*

*ШКІРУБА.— *Шкіру́ба*

*ШКІРУДЗЬ, *ШКІРУЦЬ.— *Шкі́рудзь, Шкі́руць*

*ШКІТ.— *Шкітоў.* СРП *Шкитин*

*ШКЛЕЙНІК.— *Шклейнік*

*ШКЛЯЙ.— *Шкляеў.* Бел. у XVII ст. *Шкляй* (БА, I, 278)

ШКЛЯНКА.— *Шклянка*

ШКЛЯНЫ.— *Шклянэвіч*

ШКЛЯР, памянш. ШКЛЯРЫК.— *Шкляр, Шкляраў, Шклярэвіч, Шклярóнак; Шклярык; Шклярэўскі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Шкляр* (БА, I, 278; Туп.). СРП *Шкляров, Шкляревич*

*ШКНАЙ.— *Шкнай*

ШКОДА.— *Шкода.* Укр. у XVI—XVII стст. *Шкода* (Туп.). СРП *Шкодин*

ШКОЛЬНІК ст. бел. 'кіраўнік школы' (КСГБМ), бел. 'вучань'.— *Школьнік.* СРП *Школьник, Школьников*

ШКОЛЬНЫ.— *Школьны*

*ШКОР, памянш. ШКОРЫК.— *Шкор; Шкóрык*

ШКОТ, ШКОТА ст. бел. *шкот* 'мера грошай — 1/24 грыўні', 'лодка, судна' (КСГБМ), польск. *szkot* 'гандляр, перакупшчык', '1/24 грыўні' (Карл.), 'шатландзец'?— *Шкóта, Шкацёнак.* Рус. у XVII ст. *Шкота* (Туп.). СРП *Шкотов*

ШКРАБА, ШКРОБ 'той, хто скрабе'? параўн. рэг. *шкрабаць* 'скрэбці' (Бяльк.).— *Шкрáба, Шкрáбаў; Шкрóба, Шкрóбаў; Шкроб.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Шкраба, Шкроб* (Туп., БА, I, 278). СРП *Шкрабов*

*ШКРАБАТУР.— *Шкрабатýр*

ШКРОБАТ.—*Шкрóбат.* Параўн. СКРОБАТ, ШКРАБА

*ШКРЭБНІК.— *Шкрэбнік*

ШКРЭД, ШКРЭДА, памянш. ШКРАДОК рэг. 'задзіра, упарты чалавек' (Юрч.), 'малы, нізкарослы' (Бяльк.).— *Шкрэд, Шкрэдаў; Шкрэда; Шкрадзюк; Шкрадкóў*

*ШКУДА.— *Шкýда.* СРП *Шкудов*

*ШКУДРА.— *Шкудрóў*

*ШКУДУН.— *Шкудýн*

*ШКУЛЕПА.— *Шкулéпа*

ШКУЛЬ рус. заходн., цвярд. 'бумажнік, кашалёк', 'скупы чалавек', пск. 'запас' (Даль).— *Шкулёў, Шкулёнак.* Рус. у XV—XVI стст. *Шкуль* (Туп.). СРП *Шкулёв, Шкулин*

*ШКУЛЬНИК.— *Шкýльнікаў*

*ШКУНДА.— *Шкýндзіч.* СРП *Шкундин*

ШКУЛЬТА ст. бел. 'барка, лодка, рачное судна' (КСГБМ).— *Шкульта, Шкултэцкі, Шкульцецкі*

ШКУНТ(А), памянш. ШКУНЦІК параўн. рэг. *шкунт* 'драбок, крыха, малая колькасць' (Бяльк.), параўн. рус. *шкуни(я)ть* 'падсмейвацца з каго-небудзь, скаліць зубы' (Даль), укр. *шкунтувати* тое ж (Грынч.).— *Шкунцік*

*ШКУЦІЛА.— *Шкуціла*

ШКУРА, памянш. ШКУРКО.— *Шкура, Шкурын; Шкуркó; Шкурскі, Шкурынскі.* Укр. у XVII ст. *Шкура* (Туп.). СРП *Шкурин, Шкуров, Шкуренков*

ШКУРАТ рэг. *шкурат* 'вырабленая шкура' (Нас., КСЧ), 'задзіра, прыставала' (Маг.—В. Л.), рус. паўдн.-заходн. 'палоска старой шкуры' (Даль).— *Шкурáт.* СРП *Шкуратов*

*ШКУРДА.— *Шкурдзюк*

*ШКУРДАЙ.— *Шкурдáй*

ШКУРКО гл. ШКУРА

ШКУРУПІЙ параўн. укр. *шкуропея* 'па народнаму павер'ю — царыца змей' (Грынч.).— *Шкурупій*

ШКУТ, памянш. ШКУТКО, ШКУЦЬКА рэг. 'кусок матэрыялу, ткані' (Маг.—В. Л.), *шкуцік* 'невялікі кусок матэрыялу' (Бяльк.), *шкут* жарт-лайл. аб хлапчуку (Нас.), укр. 'няздатны чалавек', 'слабасільная жывёліна' (Грынч.).— *Шкут, Шкута, Шкутаў; Шкуткó; Шкуцька; Шкуцькó.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Шкут, Шкуток* (БА, I, 278)

*ШКУТНІК.— *Шкутнік.* Параўн. ШКУТ

*ШКЯЛЁМА.—*Шкялёма.* Параўн. ШКЕЛЬ

*ШЛАБА.— *Шлабóвіч*

*ШЛАБУН.— *Шлабунóў*

ШЛАВЯНЕЦ з в. Шлавы, Шлавяны.— *Шлавянéц*

ШЛАПАК звычайна ў мн. л. 'шлёпанцы' (БРС), рэг. 'старыя бацінкі', 'туфлі' (Дзярж.— М. Б.), 'апоркі не па назе' (КСЧ).— *Шлапáк, Шлапакóў; Шлóпак* з пераносам націску. СРП *Шлопак*

*ШЛАПЕКА.— *Шлапéка*

*ШЛАПІК.— *Шлáпік*

ШЛЕЙКА.— *Шлéйка, Шлéйчанка.* СРП *Шлейков*

ШЛЕМ.— *Шлéменка, Шлемянкóў*

ШЛЕНДА рус. 'бадзяга, гультай, бяздзельнік, валацуга' (Даль).— *Шлéндаў.* Параўн. ШЛЫНДА

*ШЛЕПАР.— *Шлéпараў*

*ШЛЕПЯНТОХ.— *Шлепянтóх*

*ШЛЕСА.— *Шлесін*
*ШЛІМАК.— *Шлімакоў*
ШЛІХТА бел., укр., рус. 'крухмал, клейстар, якім змазваюць пражу перад тканнем' (БРС, Грынч., Даль).— *Шліхтаў*
*ШЛОЙД, *ШЛОЙДА.— *Шлойд, Шлойда*
*ШЛОМА.— *Шлóма*. Бел. у XVII ст. *Шлома* (Туп.). СРП *Шломин*
*ШЛОМАН.— *Шлóман*
*ШЛУН параўн. рэг. *шлункі, шлунне* 'унутранасці, вантробы' (Нас.), 'суставы' (Дзярж.— М. Б.), укр. *шлунок* 'страўнік' (Грынч.).— *Шлуноў*
*ШЛУПАК.— *Шлупáк*
ШЛЫК рэг. 'востраканечная войлачная накшталт каўпака шапка' (Нас.), рус. 'шапка, каўпак, чапец' (Даль), укр. *шлик* 'род шапкі' (Грынч.).— *Шлык, Шлы́каў, Шлыкéвіч*. Бел. у XVIII ст. *Шлык* (БА, І, 278). СРП *Шлык, Шлыко́в*
*ШЛЫН.— *Шлы́наў*
ШЛЫНДА бел., рус. 'бадзяга, валацуга, гультай, бяздзельнік' (БРС, Нас., Даль).—*Шлы́нда*
ШЛЭХ рэг. з яўр. 'рэшткі, адкіды, адыходы; горшае', 'дрэнь' (Нас.).— *Шлэхаў*
ШЛЯГА, памянш. ШЛЯЖКА.— *Шля́га; Шля́жка*. СРП *Шлягин*
ШЛЯПА рус. 'капялюш'.— *Шля́паў, Шля́пін; Шляпó* з пераносам націску. Рус. у XVI ст. *Шляпа* (Туп.). СРП *Шляпин, Шляпкин*
ШЛЯПАЧНІК 'капялюшнік'.—*Шля́пачнік*. СРП *Щляпочников*
ШЛЯХТА.— *Шляхцéнка; Шляхтó* з пераносам націску. Укр. у XVI ст. *Шляхта* (Туп.). Бел. у XVI ст. *Шляхта* (БА, І, 278). СРП *Шляхтин*
ШЛЯХЦІЦ, ШЛЯХЦІЧ.—*Шля́хціцаў; Шля́хціч*. Бел. у XVII ст. *Шляхтич* (Туп.)
*ШМАК.— *Шмак*. СРП *Шмаков, Шмачков*
ШМАЛЬЦ рэг. 'шмалец, топлены гусіны тлушч' (Нас.).— *Шмальц*
ШМАН, ШМАНЬ, памянш. ШМАНОК параўн. рус. *шманить, шмонить* 'бадзяцца без справы', 'абсмейваць', 'абманваць', *шмон* 'бадзяга' (Даль). — *Шман, Шмань; Шманóк; Шмáнскі*. СРП *Шманенков*
*ШМАНАЙ.— *Шманáй*

*ШМАНДА.— *Шмандзюк*
*ШМАНДУР.— *Шмандуроў*
ШМАРАВОЗ 'той, хто падмазвае калёсы', рэг. 'нікчэмны чалавек' (КСЧ), 'неахайны чалавек, чалавек у запэцканым адзенні' (Нас., КСЧ), укр. *шмаравоз* тое ж (Грынч.).— *Шмараво́з*
ШМАРГУН рэг. 'той, хто шморгае носам' (Дзярж.— М. Б.).— *Шмаргу́н*
ШМАТ, памянш. ШМАТОК, ШМАТКО.— *Шмат, Шма́таў; Шмацюк; Шмато́к, Шматко́.* Бел. у XVIII ст. *Шмат* (БА, I, 278). СРП *Шматов, Шматков*
*ШМАТУХА.— *Шмату́ха.* Параўн. ШМАТ
ШМАЎГАНЕЦ з в. Шмаўганы.— *Шмаўгане́ц*
*ШМЕЙ, *ШМЕЯ.— *Шмей, Шме́я*
ШМЕЛЬ гл. ЧМЕЛЬ
*ШМІГЕЛЬ.— *Шмігель; Шміге́льскі*
*ШМІЛА.— *Шміло́віч*
*ШМОЛЬ, памянш. ШМОЛІК.— *Шмо́лік*
ШМУЛЬ рэг. 'той, хто ходзіць у падраным замазаным адзенні' (Стэц.).— *Шмуль.* СРП *Шмулевич*
*ШМУЛЯЙ.— *Шмуля́еў*
*ШМУРАД(А), памянш. ШМУРАДКА.— *Шмура́дка*
*ШМУРЭЙ.— *Шмурэ́й*
ШМЫГА рус. смал. 'жвавы, спрытны' (Дабр.), 'бадзяга, шатун' (Даль).— *Шмы́га, Шмы́гаў*
ШМЫГУН рус. 'бадзяга, шатун' (Даль).— *Шмыгу́н*
*ШМЫДРА.— *Шмы́дрын*
ШМЫК рэг. 'пабег, уцёкі' (Нас.).— *Шмык.* СРП *Шмыков*
*ШМЫР.— *Шмыро́ў.* СРП *Шмырёв, Шмыров, Шмырков*
ШМЭР рэг. 'шорах, шум' (Нас.), польск. *szmer* тое ж.— *Шмэ́рын*
*ШНАР(А) параўн. бел. *шнарыць, шнырыць* 'шукаць; мацаць', 'бегаць, лазіць, шукаць' (БРС).—*Шнарэ́віч; Шна́рскі*
*ШНІП, *ШНЫП.— *Шніп, Шнып*
*ШНІТКО.— *Шнітко́.* Бел. у XVII ст. *Шнитка* (БА, I, 278; Туп.). СРП *Шнитков.* Параўн. СНІТКА
ШНУР.— *Шну́раў.* СРП *Шнуров*
*ШНЫПАРНЫ 'той, хто шныпарыць, лазіць, шукае'?— *Шныпарно́ў*
ШНЫРА, памянш. ШНЫРЫК бел. 'пралаза, прайдзі-

свет' (Нас.).— *Шнырыкаў.* Бел. у XVII ст. *Шнырка* (БА, I, 278). СРП *Шнырёв*

ШНЯК рус. арх. *шняка* 'марская лодка' (Даль).— *Шняк*

*ШОБА, памянш. ШОБІК.— *Шоба; Шобік*

*ШОДА, памянш. ШОДЗІК.— *Шода; Шодзік*

*ШОКАЛЬ параўн. укр. *шокати* 'часта гаварыць шо', 'шамкаць, невыразна гаварыць' (Грынч.).— *Шокаль*

*ШОЛА, памянш. ШОЛКА.— *Шолкавіч*

*ШОЛАМ.— *Шоламаў; Шаламіцкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Шелом, Шолома, Шаломка* (Туп., БА, I, 275). Рус. у XVI ст. *Шелом* (Туп.). СРП *Шеломов*

ШОЛАХ.— *Шолахаў.* У Туп. у XV ст. *Шолох.* СРП *Шолохов*

*ШОЛЬГУС.— *Шольгусаў*

ШОПА, памянш. ШОПІК рэг. 'шафа' (Нас.), 'пасудны шкафчык' (КСЧ), 'гумно для сена', рус. 'пуня ці навес на базары для гандлю збожжам, агароднінай' (Даль), укр. 'навес, пуня для гаспадарчых прылад, вазоўня' (Грынч.).— *Шопік*

*ШОПАР.— *Шопараў*

*ШОРАП.— *Шорап*

ШОРАХ.— *Шорах; Шарахоўскі.* СРП *Шорохов*

*ШОРАЦ.— *Шорац.* Бел. у XVI ст. *Шорц* (БА, I, 276)

ШОРНІК рэг. рус. 'рымар'.— *Шорнікаў.* СРП *Шорников*

ШОСТ, памянш. ШОСЦІК.— *Шосцік.* Бел. у XVI ст. *Шостик* (БА, I, 277)

*ШОСТЫР.— *Шостыр*

*ШОТ, *ШОЦЬ, памянш. ШОЦІК. — *Шот; Шоць; Шоцік; Шоцкі.* СРП *Шотин*

*ШОХАН.— *Шохан.* СРП *Шоханов*

ШОХТА укр. *шохта* 'пруток ніта' (Грынч.).— *Шохцін*

*ШОЧАК.— *Шочак*

ШОША.—*Шошын.* СРП *Шошин*

ШПАГА.—*Шпагін.* СРП *Шпагин*

*ШПАДАР.— *Шпадарук*

ШПАК.— *Шпак, Шпакаў, Шпаковіч, Шпакевіч; Шпакоўскі.* Бел у XVI—XVII стст. *Шпак, Шпачек* (БА, I, 279). Рус., укр. у XVII ст. *Шпак* (Туп.). СРП *Шпаков, Шпаковский*

ШПАЛА.— *Шпалёнка, Шпалянкóў*. СРП *Шпалюкин*

ШПАНДАР параўн. бел., рус. *шпандыр* 'шавецкая нацяжка, папруга' (БРС, Даль), рус. смал. 'бізун, пуга' (Дабр.).— *Шпандарýк*

ШПАРА, памянш. ШПАРЫК, параўн. рэг. *шпар* 'паз' (Нас.), укр. *шпара* 'паз, шчыліна' (Грынч.).— *Шпáрык*

*ШПАРАНДА.— *Шпарáнда*

*ШПАРЛА 'той, хто шпарыць'?— *Шпáрла*

*ШПАРУН.— *Шпарýн*. Параўн. ШПАРЛА

*ШПАРТА.— *Шпартóў, Шпáртаў*

*ШПЕКТАР.— *Шпéктар*

*ШПЕНДА, памянш. ШПЕНДЗІК.— *Шпéндзік*

ШПЕНЬ.— *Шпень*

*ШПЕТ параўн. бел. *шпэціць* 'ганіць, ганьбіць', 'псаваць' (Нас.), рус. *шпетить* 'дакараць, папракаць' (Даль), укр. *шпетити* 'лаяць, аскарбляць' (Грынч.).— *Шпет, Шпэт; Шпяцюк*

ШПЕТНЫ ст. бел. і рэг. 'дрэнны', 'непрыгожы' (Нас., КСГБМ), рус. *шпетный* 'модны, фарсісты' (Даль), укр. *шпетний* 'дрэнны' (Грынч.).—*Шпéтны*

*ШПІГАН.— *Шпіганóвіч*. Параўн. ШПІГУН

*ШПІГУН 'той, хто шпігуе, шпег'?— *Шпігун*

ШПІЛЬ.—*Шпілеў, Шпілéня; Шпілéўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Шпиль* (БА, I, 279). Рус. у XV—XVI стст. *Шпиль* (Туп.). СРП *Шпилёв*

ШПІЛЬКА.— *Шпілька*. Бел. у XVII ст. *Шпилька* (Туп.)

*ШПІН, памянш. ШПІНОК.— *Шпінóк*

*ШПІР(А), памянш. ШПІРКА.— *Шпірóнак; Шпіркóвіч*. Параўн. ШПЫРА

ШПІТАЛЬ.— *Шпітáль*

ШПІТАЛЬНІК 'які адносіцца да шпіталя'.— *Шпітáльнік*. СРП *Шпитальников*

ШПІЦ 'шпіль', 'кудла, кундаль'.—*Шпіц*

*ШПІЦАР.— *Шпіцар*

*ШПОН польск. *szpon* 'кіпцюр'.— *Шпон*

*ШПОТ.— *Шпот*

*ШПУЛА.— *Шпýла*

*ШПУР, памянш. ШПУРЫК.— *Шпýрык*

ШПЫРА, памянш. ШПЫРКА рус. смал. *шпыря* 'тоўсты кусок хлеба'.— (Дабр.).— *Шпы́рка, Шпы́ркаў*. Бел. у XVI ст. *Шпырка* (БА, I, 279). СРП *Шпыров*

ШРАМ, памянш. ШРАМОК.— *Шрамай; Шрамкоў.* СРП *Шрамков*

ШРАМЯК 'шрам'?—*Шрамякоў*

ШРУБА, ШРУБ, памянш. ШРУБОК.—*Шруба, Шруб, Шрубай; Шрубок*

*ШРЭМ 'шрам'?— *Шрэмай*

*ШТАЙДА.— *Штайда*

*ШТАЛЬ.— *Шталь*

ШТАНЫ.— *Штанюк*

ШТОКАЛА 'той, хто часта ўжывае слова што'?— *Штокала*

ШТОЛА, ШТАЛА, памянш. ШТОЛІК укр. *штола* 'глыбокая ўпадзіна ў скале', *штала* 'скала' (Грынч.).— *Штолік*

ШТУКА.— *Штукін.* СРП *Штухин*

ШТУКАР.— *Штукар.* СРП *Штукарёв*

*ШТУНЬ.— *Штунь*

*ШТУРА.— *Штура*

*ШТЫЛІЎКЕР.— *Штыліўкер*

*ШТЫНДА, памянш. ШТЫНДЗІК.— *Штындзік*

ШТЫРХУН параўн. рэг. *штырхаць* 'піхаць' (Дзярж.— М. Б.), 'той, хто піхае'?— *Штырхун*

ШТЫХ 'штык'.— *Штых, Штыхай*

*ШТЫЦЬКО.— *Штыцько*

ШТЭМПЕЛЬ.— *Штэмпелей*

*ШТЭЦЬКА.— *Штэцька*

ШУБА.— *Шуба, Шубіч, Шубін, Шубянок; Шуб; Шубік; Шубскі.* Бел. у XVIII ст. *Шубко* (БА, I, 279). Рус. у XIV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Шуба* (Туп.). СРП *Шубов, Шубин, Шубенков, Шубик, Шубинский*

ШУБАДЗЕР.— *Шубадзерай*

*ШУБАРА параўн. каз. *шубар* 'рабы, стракаты', параўн. рус. *чубарый* (масць каня) 'стракаты з цёмнымі лапінамі на светлай шэрсці' (Даль).— *Шубара*

*ШУВАЛ.— *Шувалай*

ШУГАЙ рэг. 'армяк з шырокімі і доўгімі крысамі, які носяць мужчыны і жанчыны' (Нас.), 'світка з дамотканага сукна' (Бяльк.), рус. 'кофта', 'целагрэйка', 'сарафан', 'агароднае пудзіла' (Даль), укр. 'хлопец, малады чалавек', 'род жаночага адзення' (Грынч.).—*Шугай, Шугаей.* СРП *Шугаев*

ШУГАЙЛА параўн. рус. *шугала* 'той, хто шугае', параўн. рус. *шугать* 'палохаць, адганяць' (Даль), бел.

шугаць 'кідаць', 'узнімацца, налятаць' (Нас., БРС).— *Шугайла*

*ШУГАЛЕЙ.— *Шугалéй, Шугалéеў*. Бел. у XVII ст. *Шугалей* (БА, I, 279)

*ШУДА, памянш. ШУДЗЕЙКА польск. *szuda* 'адыходы', 'нечыстоты', з літ. *šudas* 'нечыстоты' (Вяржб.).— *Шудзéнка, Шудзянкóў; Шудзéйка*

*ШУДЛА.— *Шудлюк; Шудлéўскі*

*ШУЕР 'ляўша'?, параўн. рус. *шуйца* 'левая рука', *шуий* 'левы' (Даль).— *Шýер*

*ШУК тат. 'балаўнік, свавольнік, гарэзнік' (ТРС), магчыма, 'той, хто шукае'.—*Шук, Шукóў*. Бел. у XVIII ст. *Шук* (БА, I, 279). СРП *Шукин*. Параўн. ШУКАЙЛА

ШУКАЙЛА, ШУКАЛА 'той, хто шукае'.— *Шукáйла, Шукáйлаў; Шукáла, Шукáлаў*. СРП *Шукалов*

ШУКАНЫ.— *Шýкан*. СРП *Шуканов*

*ШУКЕЛА.— *Шукéла, Шукілéвіч* пры [е]>[і]. Параўн. ШУКАЙЛА

*ШУКЕЛЬ.— *Шукéль, Шукілéвіч* пры [е]>[і]. Параўн. ШУКАЙЛА

*ШУКША.—*Шýкшын*

ШУЛАК рэг. 'невялікі слупок у будынку ці агароджы' (КСЧ), 'шула' (Бяльк.).— *Шулакóў*. СРП *Шулаков*

*ШУЛЕГА, памянш ШУЛЕЖКА.— *Шулéжка, Шулéшка* пры [ж]>[ш]. Бел. у XVII ст. *Шуляга* (Туп.). СРП *Шулешко, Шулешкин*

*ШУЛЕЙКА.— *Шулéйка*. СРП *Шулейкин*

ШУЛЕПА рус. *шулепа* перм. 'левая рука', цвяр. *шулепа* 'ляўша' (Даль).— *Шулéпа*. СРП *Шулепин, Шулепов*

ШУЛЕР.— *Шýлераў*

ШУЛЬГА, памянш. ШУЛЬЖЫК рус. 'левая рука', 'ляўша' (Даль), укр. 'левая рука і нага', 'ляўша', назва расліны (Грынч.).—*Шульгá, Шульгін, Шульгóвіч, Шульжэнка; Шýльжык; Шульгóўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Шульга, Шулга* (БА, I, 279). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Шулга* (Туп.). СРП *Шульга, Шульгин, Шульгинов, Шульгович, Шульженко*

*ШУЛЬГАН.— *Шульгáн*. Параўн. ШУЛЬГАЧ

ШУЛЬГАЧ рус. 'ляўша' (Даль).— *Шульгáч*

*ШУЛЬДА, памянш. ШУЛЬДЗІК параўн. каз. *шулди* 'кулік' (Будаг.).— *Шýльдзік*

ШУЛЬКА, памянш. ад ШУЛЯК (гл.).— *Шýлькін.* Бел. у XVI ст. *Шулька* (Туп.). СРП *Шулькин*

ШУЛЯК 'коршун' (БРС), рэг. 'нятоўстае шула з пазамі' (Нас.), рус. 'коршун' (Даль), укр. 'коршун', 'кіях, пачатак кукурузы', 'назва вала з рагамі, загнутымі ўніз' (Грынч.).— *Шуля́к, Шулякóў; ?Шулья́к; Шулякóўскі.* Бел. у XVII ст. *Шуляк* (Туп.). СРП *Шуляк, Шуляченко, Шуляковский*

ШУМ, памянш. ШУМІК, ШУМКО.— *Шум, Шумóвіч; Шýмік; Шумкó; Шýмскі, Шумі́нскі.* Бел. у XVI ст. *Шумка* (БА, I, 279). Укр. у XVI—XVII стст. *Шум* (Туп.). СРП *Шумов, Шумков, Шумкин, Шумских, Шумовский, Шумский*

ШУМАВЕЦ з в. Шумы, Шумава.— *Шумавéц*

*ШУМАЙ.— *Шума́й.* СРП *Шумаев*

*ШУМАК.— *Шума́к, Шумакóў.* Укр. у XVII ст. *Шумак* (Туп.). СРП *Шумаков.* Параўн. ШУМІЛА

*ШУМАН, памянш. ШУМАНЧЫК.— *Шума́н; Шума́нчык; Шума́нскі.* Рус. у XVI ст. *Шуман* (Туп.). СРП *Шуманов.* Параўн. ШУМІЛА

*ШУМЕЙ, памянш. ШУМЕЙКА.— *Шумéйка.* Бел. у XVIII ст. *Шумей, Шумейка* (БА, I, 279). Укр. у XVII ст. *Шумейка* (Туп.). СРП *Шумейко.* Параўн. ШУМІЛА

ШУМЕЛЬ рэг. 'пустазелле' (Бяльк.).— *Шумéль.* Параўн. ШУМІЛА

ШУМІЛА рэг. 'той, хто шуміць, любіць лаяцца, крыкун' (Маг. — М. Б.), рус. тое ж (Даль). — *Шумі́лаў; Шумі́лін; Шумілóўскі.* Бел. у XVII ст. *Шумилик.* Рус. у XVII ст. *Шумило, Шумил, Шумилко* (Туп.). СРП *Шумилин, Шумилов*

ШУМКО гл. ШУМ

ШУМНЫ.— *Шýмны*

*ШУМРАТ.— *Шумра́таў*

ШУМЯКА.—*Шумя́ка.* Параўн. ШУМІЛА

*ШУНА, памянш. ШУНЬКО. — *Шунéвіч; Шунькó, Шýнькін.* Бел. у XVI—XVII стст. *Шунко, Шунка, Шунько* (БА, I, 279). СРП *Шунин, Шунков*

*ШУНДРА, памянш. ШУНДРЫК.—*Шýндрык*

*ШУНЕЙКА. — *Шунéйка.* СРП *Шунейко.* Параўн. ШУНА

*ШУНІБОР.— *Шунібóраў*

*ШУНТА, *ШУНТО— *Шу́нта, Шунто́*

*ШУПА, памянш. ШУПІК, ШУПЕНЬКА, ШУПЕНІК 'той, хто разумее, кеміць, цяміць, кемлівы чалавек'? параўн. рэг. *шупіць* 'разумець, цяміць, панімаць' (КСЧ, Бяльк.), рус. *шупить* 'ведаць, разумець' (Даль, Дабр.), укр. *шупити* 'разумець, кеміць, цяміць' (Грынч.).—*Шу́па, Шупе́нка, Шупе́ня, Шу́пікаў; Шупе́нька.* СРП *Шупиков, Шупский*

*ШУПЕЙ, памянш. ШУПЕЙКА.— *Шупе́й; Шупе́йка.* Параўн. ШУПА

ШУПЕЛЬ параўн. рус. *шупел* 'знахар, чараўнік, чарадзей, вядзьмар' (Даль), параўн. таксама ШУПА.— *Шупле́нка, Шуплянко́ў*

*ШУПЕНЬ, памянш. ШУПЕНІК.— *Шупе́нік.* Параўн. ШУПА

ШУПІК рэг. 'фарбаванае пабітае яйцо, якое выкарыстоўваюць у гульні, калі качаюць яйца' (Нас.), параўн. таксама ШУПА.— *Шу́пікаў*

*ШУПІЛА.— *Шупіла, Шупілаў.* Параўн. ШУПА

*ШУПЛЯК.— *Шупля́к.* Бел. у XVI ст. *Шупляк* (Туп.). СРП *Шупляков.* Параўн. ШУПА, ШУПЕЛЬ

*ШУР, памянш. ШУРКО.— *Шур, Шу́раў; ?Шу́рын; Шурко́.* СРП *Шуров, ?Шурин*

*ШУРАЙ.— *Шура́й, Шура́еў.* СРП *Шураев*

ШУРАК рус. валаг. *шура(я)к* 'швагер' (Даль), укр. *шуряк* тое ж (Грынч.).— *Шура́к.* Бел. у XVII ст. *Шурак* (Туп.). СРП *Шураков*

*ШУРАН, памянш. ШУРАНОК.— *Шура́наў; Шураню́к; Шуранко́ў.* СРП *Шуранский*

*ШУРАХТА.— *Шура́хта, Шура́хтаў*

ШУРБА цюрк. 'суп, булён' (Будаг.).— *Шу́рба, Шурбе́нка, Шурбянко́ў*

ШУРГА рус. 'бура, завіруха, мяцеліца', 'віхор, які слупам узнімаецца ўверх' (Даль).— *Шургін*

*ШУРЛАК параўн. укр. *шурлай* 'род гульні' (Грынч.).— *Шурлако́ў*

*ШУРМЕЛЬ.— *Шурме́ль*

ШУРПА, памянш. ШУРПІК.— рэг. ласк. 'кучаравы хлопчык, ці кучаравая дзяўчынка' (Нас.), 'гніль', 'стары чалавек' (КСЧ), *шурпычка* 'дзіця з кучаравымі валасамі' (Бяльк.), рус. 'курыца з узлахмачанымі пер'ямі' (Даль), укр. тое ж, што рус., 'брыдка адзетая жанчына'

(Грынч.), магчыма, ад *шурпаты.—Шурпó; Шýрпік; Шурпіцкі.* СРП *Шурпин.*载 Параўн. ШУРПАК

*ШУРПАК 'чалавек з нягладкім тварам ці з няроўным, задзірыстым характарам'?, параўн. бел. *шурпаты* 'нягладкі, няроўны' (БРС, Нас.).— *Шурпакóў*

*ШУРПАЧ.— *Шурпáч.* Параўн. ШУРПАК, ШУРПА

*ШУРПЯК.— *Шурпя́к.* Параўн. ШУРПАК, ШУРПА

*ШУРУКАЙ параўн. рус. цвяр. *шурукать* 'шаптаць, шушукацца з кім-небудзь' (Даль).— *Шурукáеў*

*ШУРХАЙ параўн. рэг. *шурхаць* 'груба піхаць, штурхаць у злосці', 'у злосці кідаць, адкідаць' (Нас.), укр. *шурхати 'шмыгаць,* хутка прабягаць' (Грынч.).— *Шурхáй*

*ШУРУХАЙЛА.— *Шурухáйла.* Параўн. ШУРХАЙ

ШУРЫГА рус. 'нягоднік, круцель, ашуканец, шалапут' (Даль).— *Шуры́гін.* СРП *Шурыгин*

*ШУРЫКА.— *Шуры́кін*

ШУРЫН рэг. 'швагер', рус., укр. *шурин* тое ж (Даль, Грынч.).— *Шýрын.* СРП *?Шурин, Шуринов*

ШУСТ, памянш. ШУСЦІК рус., укр. 'прыстасаванне для выраўнівання ствала стрэльбы' (Даль, Грынч.), магчыма, ад рэг. *шустаць* 'дзейнічаць хутка, з шумам' (КСЧ), 'растрачваць, прагульваць' (Нас.), рус. *шустать* 'есці, жэрці, уплятаць', '(авёс, ячмень) абтаўкаць' (Даль), укр. *шустати* 'ачышчаць ад шалупіння' (Грынч.).—*Шуст, Шýстаў; Шýсцік; Шусцíцкі, Шустýцкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Шуст, Шустик,* (Туп., БА, I, 279). Укр. у XV ст. *Шуст* (Туп.). СРП *Шустов, Шустовский*

ШУСТА рус. 'мох, якім абрастаюць пні' (Даль).— *Шýста.* СРП *Шустин.* Параўн. ШУСТ

*ШУСТАЛА.— *Шýстала.* Параўн. ШУСТ

ШУСЦЕР рэг. *шустар* 'марнатравец, мантач, растратчык' (Нас.), рус. *шустер* 'шустры, бойкі, спрытны, бывалы чалавек' (Даль).— *Шýсцер.* СРП *Шустер*

ШУТ, памянш. ШУЦІК, ШУТКО, ШУЦЬКО рус. 'блазен' (Даль, РБС).— *Шут, Шýтаў, Шутóў, Шутóвіч; Шýцік, Шýцікаў; Шуткó, Шýткін; Шуцькó.* Бел. у XVII ст. *Шутко* (Туп.). СРП *Шутов, ?Шутый*

*ШУЦЯЙ 'той, хто жартуе'?, параўн. бел. рэг. і рус. *шуціць, шутить* 'жартаваць'.—*Шуця́еў*

*ШУТРО.— *Шутрó.* Бел. у XVII ст. *Шутра* (БА, I, 279)

ШУФЕЛЬ.— *Шýфелеў*

ШУХ, памянш. ШУШКО. рус. арх. 'лёд, які наганяе ў раку марскім прылівам' (Даль), укр. 'мера дроў' (Грынч.).— *Шух; Шушкó, Шушкéвіч; Шухóўскі.* Бел. у XVI ст. *Шух* (Туп.). СРП *Шухов*

ШУХА.— *Шуха.* СРП *Шухин.* Параўн. ШУХ, ШУХНО.— *Шухно*

*ШУХТА, *ШУХТО.— *Шухтá, Шухтó*

*ШУША, памянш. ШУШКО.— *Шýша; Шушкó, Шушкéвіч*

*ШУШЛАН.— *Шушлáн*

*ШУШМАН.— *Шушмáн*

*ШУШОН.— *Шушóн*

ШУШПАН рус. сімб., перм. 'мардоўскі балахон, мужчынскі ці жаночы кафтан з чырвонаю абшыўкаю', варон., тамб., раз. 'кароткая жаночая кофта з перахватам', валаг., вяцк. 'фарбаваны сарафан асаблівага пакрою', раз. 'верхняя жаночая сарочка' (Даль).— *Шушпáн.* Бел. у XVI ст. *Шушпан* (Туп.). СРП *Шушпанов*

ШУШУН рэг. 'кофта, якую насілі шляхцянкі і мяшчанкі' (Нас.), 'верхняе жаночае адзенне з заборамі' (Бяльк.), рус. 'кофта', 'душагрэйка', 'верхняя жаночая фарбаваная сарочка', 'сарафан' (Даль), укр. 'верхняя доўгая жаночая сукенка' (Грынч.).— *Шушунóў.* СРП *Шушунов*

*ШУЯН 'ляўша'?, параўн. рус. *шуий* 'левы' (Даль), параўн. таксама бел. лайл. *шуя* 'дрэнь, сволач', 'пустое, не вартае ўвагі' (Нас.), рус. 'канапляная шалупіна', 'дробны лёд' (Даль), укр. *шуя* 'сволач, шваль' (Грынч.).— *Шуя́н*

*ШЧАБЯРАКА параўн. рус. пск. *щабёр* 'рыба лешч', 'аплявуха' (Даль).—*Шчабірáка* пры [е]||[я]>[і]

ШЧАВЕЛЬ, памянш. ШЧАЎЛІК рус., укр. 'шчаўе' (Даль, Грынч.).—*Шчáвéль; Шчáўлік.* Рус. у XV—XVI стст. *Щавей* (Туп.). СРП *Щавелев, Щавинский*

*ШЧАВЕР.— *Шчаўрóвіч; Шчаўрýк*

ШЧАДНЫ рус. *щадный* 'літасцівы, міласэрдны', 'той, які адносіцца беражліва' (Даль), укр. *щадний* 'беражлівы' (Грынч.), параўн. бел. *щадна* 'беражліва' (Нас.).— *Шчáдны*

ШЧАДРАК укр. *щедрак* 'той, хто спявае шчадроўкі, святочныя песні' (Грынч).— *Шчадракóў*

ШЧАЙ ст. бел. *щая* '?' (КСГБМ).— *Шчáеў; Шчаю́к*

ШЧАКА.— *Шчаковіч*. Бел. у XVII ст. *Щека* (БА, I, 280). Рус. у XIV—XVII стст., укр. у XVI ст. *Щека* (Туп.). СРП *Щёкин*

*ШЧАКАЛА параўн. польск. *szczekać* 'брахаць'.— *Шчакалін*

*ШЧАЛГАЧ.— *Шчалгачоў*

ШЧАМЕЛЬ, ШЧЭМЕЛЬ рэг. *шчамель* 'чмель' (Юрч.), *шчэмель* тое ж (Нас.), рус. смал. *шчамель* тое ж (Дабр.).— *Шчамялёў, Шчэмелей*

*ШЧАПІЛА.— *Шчапіла*

*ШЧАПКО.— *Шчапко*

*ШЧАР(А), памянш. ШЧАРЭЦ.— *Шчарцоў*

ШЧАРБАК, ШЧЭРБАК рус. *щербак* 'хапун, чалавек, які стараецца недаплаціць, абманіць', 'шчарбаты чалавек', бат. 'цыкорый' (Даль), укр. 'чаравік з аднаго куска скуры', 'назва расліны' (Грынч.).— *Шчарбак, Шчарбакоў; Шчэрбак*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Щербак, Щарбак* (Туп.; БА, I, 280), рус. у XVI—XVII стст., укр. у XVII ст. *Щербак* (Туп.). СРП *Щербак, Щербаков, Щербаковский*

ШЧАРБАН укр. *щербан* 'вышчарбленая пасудзіна', назва расліны (Грынч.).— *Шчарбан*

ШЧАРБАТЫ.— *Шчарбатаў*. Бел. у XVII ст., рус. у XIV—XVII стст. укр. у XV ст. *Щербатой*. СРП *Щербатый, Щербатов, Щербатых, Щербацкий*

ШЧАРБАЧ, ШЧЭРБАЧ 'шчарбаты чалавек', 'вышчарбленая пасудзіна'.— *Шчарбач, Шчарбачэня; Шчэрбач, Шчэрбачэвіч*. Бел. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Щербач* (Туп.). СРП *Щербачёв*

ШЧАРБЕЛЬ рэг. 'шчарбаты чалавек' (Дзярж. — М. Б.).—*Шчарбялёў*. СРП *Щербелёв*

*ШЧАРБЕНЬ.— *Шчарбянёў; ?Шчарбянок*. Параўн. ШЧАРБАЧ, ШЧАРБЕЛЬ

ШЧАРБІНА.— *Шчарбіна; Шчарбінскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Щербина* (БА, I, 280; Туп.). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Щербина* (Туп.). СРП *Щербинин*

ШЧАРБУН рэг. 'шчарбаты чалавек' (Дзярж.— М. Б.).—*Шчарбун, Шчарбуноў*

*ШЧАРДАК.— *Шчардакоў*

ШЧАСНЫ бел. 'шчаслівы' (БРС, Нас.), рус. *счастный* тое ж (Даль), укр. *щасний* тое ж (Грынч.).— *Шчасны, Шчасновіч; Счасны*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Счасный, Щасный, Щастный, Щасны, Щасной* (БА, I, 263, 280;

Туп.), рус., укр. у XVI—XVII стст. *Щасной, Щастной* (Туп.). СРП *Счастный*

ШЧАТКО гл. ШЧОТКА

ШЧАЎКУН, ШЧАЛКУН рус. *щелкун* 'той, хто шчоўкае' (Даль).— *Шчаўкýн; Шчалкýн, Шчалкунóў.* СРП *Щелкунов*

ШЧАЦІНА, памянш. ШЧАЦІНКА рус., укр. *щетина* 'шчацінне' (Даль, Грынч.).— *Шчацíнка.* СРП *Щетинин, Щетинкин*

ШЧАЦІННІК.— *Шчацíннік*

*ШЧОБ(А).— *Шчóбаў*

ШЧОДРЫ.— *Шчадранóк.* Параўн. бел. у XVI ст. *Щедра* (БА, I, 280). СРП *Щедрин, Щедренко*

ШЧОКАТ рэг. 'казытанне' (Дзярж.— М. Б.).— *Шчакатóвіч*

*ШЧОМАР.— *Шчóмараў*

ШЧОТКА.— *Шчóтка, Шчóткін; Шчаткó* з пераносам націску. Бел. у XVI ст. *Щётка* (Туп.)

ШЧУКА бел. рэг., рус., укр. 'шчупак'.— *Шчýка, Шчýкін; Шчýчка; Шчучкó; Шчýцкін, Шчýцкі* пры [ч]>[ц]? Бел. у XVI ст. *Щука* (БА, I, 280; Туп.). Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Щука, Щучка* (Туп.). СРП *Щуко, Щукин*

ШЧУПАК.— *Шчупáк.* Бел. у XVIII ст. *Щупак* (БА, I, 280)

ШЧУР, памянш. ШЧУРОК, ШЧУРКО, ШЧУРЫК рус. *щур* '(птушка) стрыж', 'вуж', 'пацук', 'дажджавы чарвяк' (Даль), смал. 'птушка з пароды вераб'ёў', 'баязлівы, сарамлівы чалавек', 'мыш' (Дабр.), укр. 'пацук', '(птушка) стрыж' (Грынч.), польск. *szczur* 'пацук'.— *Шчур, Шчурэ́віч; Шчурóк; Шчуркó; Шчýрык; Шчýрскі.* Рус. у XVI ст. *Щур* (Туп.). СРП *Щуров, Щуровский*

ШЧУРА рэг. 'мыш' (Нас.), рус. *щура* 'той, хто шчурыцца', 'хітрун, хітры чалавек' (Даль).— *Шчýра, Шчурэ́віч; Шчýрскі.* Параўн. ШЧУР

*ШЧУРАК.— *Шчурáк.* Параўн. ШЧУР, ШЧУРА

*ШЧЫГАР.— *Шчы́гар.* Параўн. бел. у XVI ст. *Щигир* (БА, I, 280)

ШЧЫГОЛ, ШЧЫГЕЛЬ, ШЧЫГЛА.— *Шчыглóў; Шчы́гла; Шчыгéльскі, Шчыглíнскі.* Бел. у XVI ст. *Щогол* (БА, I, 280). СРП *Щеглов*

*ШЧЫГРЫН, *ШЧЭГРЫН.— *Шчыгры́наў, Шчэгрынóвіч*

ШЧЫК рэг. 'шчыпок' (Дзярж.—М. Б.).—*Шчы́каў*

ШЧЫПЕЦ рус. *щипец* 'канёк, верх страхі' (Даль), укр. *щипець* назва расліны (Грынч.).— *Шчыпе́ц.* СРП *Щипцов*

*ШЧЫПЕР.— *Шчы́пер*

ШЧЫРЫ.—*Шчы́ры*

ШЧЫТ.—*Шчыто́ў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Щит, Щыт* (БА, І, 280; Туп.). СРП *Щитов, Щитков*

ШЧЫТАВЫ.— *Шчытавы́*

ШЧЫТКАВЕЦ з в. Шчыткі, Шчыткова.— *Шчыткаве́ц*

*ШЧЫТЛЯК.— *Шчытля́к*

ШЧЫТНІК бел. устар. 'майстар, які вырабляе шчыты', рус. устар. 'воін, ратнік са шчытом' (Даль).— *Шчы́тнікаў*

ШЧЭБЕТ.— *Шчэ́бет, Шчэ́бетаў, Шчабято́віч*

ШЧЭК, ШЧЭКА рэг. 'брэх', параўн. шчэкаць 'брахаць, як тхор', 'лаяць каго, лаяцца' (Нас.), параўн. польск. *szczekać* 'брахаць'.— *Шчэк, Шчэ́ка, Шчэ́чын, Шчако́віч*

ШЧЭКАЛА 'той, хто часта лаецца, лае каго-небудзь'? — *Шчэ́кала, Шчэ́калін*

ШЧЭЛКА рэг. 'шчыліна, шчылінка' (Нас.), рус. *щелка,* тое ж (Даль).— *Шчэ́лка, Шчалко́ў; Шчалкоўскі.* СРП *Щёлкин*

ШЧЭМЕЛЬ гл. ШЧАМЕЛЬ

*ШЧЭННІК.— *Шчэ́ннікаў.* СРП *Щенников*

ШЧЭПА 'прышчэпа, прышчэпленае дрэва' (БРС), укр. щеп, щепа 'прышчэпка, прышчэплены чаранок' (Грынч.).— *Шчапо́віч.* Бел. у XVI ст. *Щепа* (Туп., БА, І, 280). Укр. у XVI ст. *Щепа* (Туп.). СРП *Щепин, ?Щепов*

ШЧЭПЕТ параўн. рус. *щепеты* мн. л. 'сківаца, скула, морда' (Даль).—*Шчэ́петаў.* СРП *Щепетенко, Щепетков*

ШЧЭПКА.— *Шчэ́пка, Шчэ́пкін.* СРП *Щепкин*

ШЧЭРБА, ШЧАРБА, памянш. ШЧЭРБІК рэг. *шчэрба* 'шчыліна, трэшчына ў драўлянай ці глінянай пасудзіне, шчарбінка', 'шчарбіна, зазубіна ў чым-небудзь вострым' (Нас.), рус. *щерба* 'гарачая поліўка, пахлёбка', 'уха', 'знак воспы на твары', 'шчарбінка, трэшчына', 'шчарбіна, месца выпаўшага зуба' (Даль), укр. *щерба* 'навар з чаго-небудзь, уха' (Грынч.).— *Шчэ́рба, Шчэ́рбаў, Шчарбо́ў, Шчэ́рбін, Шчарбо́віч, Шчэ́рбіч, Шчырба́; Шчарбу́к; Шчэ́рбік; Шчарбіцкі.* Бел. у XVI—XVII стст.

Щерба, Щарба (Туп., БА, I, 280). СРП *Щербин, Щербов, Щербенков*

ШЧЭРБАЧ гл. ШЧАРБАЧ

*ШЧЭРБІТ.— *Шчэ́рбітаў.* Параўн. ШЧАРБАЧ

ШЧЭЦЬ, памянш. ШЧЭЦЬКА 'шчацінне'?—*Шчэ́цька*

ШЫБАЙЛА рус. *шибайла* 'буян, задзіра', 'перакупшчык, барышнік' (Даль).— *Шыба́йла*

ШЫБАЛА, памянш. ШЫБАЛКА бел. 'палка, якую кідаюць, каб адагнаць дамашнюю жывёлу' (Нас.), рус. *шибалка* 'бабка, біток; кружок з чарапка ці чыгунны для кідання', 'прашча' (Даль).— *Шыбало́віч; Шыба́лка, Шыба́лкін.* СРП *Шибалин, Шибалов, Шибалкин*

*ШЫБЕКА.— *Шыбе́ка.* Бел. у XVI ст. *Шибека* (Туп.). Параўн. ШЫБЕНЬ, ШЫБУН

ШЫБЕНЬ рэг. 'кароткая палка, якую шыбаюць, кідаюць' (Бяльк.), рус. смал. *шибень* тое ж (Дабр.). — *Шы́бнеў*

*ШЫБКО.— *Шыбко́.* Параўн. ШЫБУН

*ШЫБУЛЯ.— *Шыбу́ля.* Параўн. ШЫБЕНЬ, ШЫБУН

*ШЫБУН 'той, хто шыбае, кідае' ці 'той, хто шыбуе, хутка ідзе'? — *Шыбу́н*

*ШЫБУТ.— *Шы́бут*

*ШЫГАЛЬ. — *Шыгалёў.* У Туп. у XVI ст. *Шигаль.* СРП *Шигалёв*

ШЫДЛА польск. *szydło* 'шыла'.— *Шыдло́ў, Шыдлёнак; Шыдло́ўскі*

ШЫК рэг. 'строй, шарэнга, парадак', 'шэпт, перашэптванне' (Нас.), укр. 'строй, шарэнга, рад' (Грынч.).— *Шык, Шы́каў, Шы́кін.* Бел. у XVI ст. *Шик* (БА, I, 277). СРП *Шиков, Шикин.* Параўн. ШЫКАЛА

ШЫКАВЕЦ з в. Шыкі, Шыкава.— *Шыкаве́ц*

ШЫКАЛА 'той, хто шыкае, супакойвае іншых'? — *Шы́кала*

*ШЫКАЛАЙ.— *Шыкала́й*

*ШЫКАН.— *Шыка́наў*

*ШЫКЕЛЬ, *ШЫКЕЛЯ.— *Шыке́ль, Шыке́ля.* Параўн. ШЫКАЛА

*ШЫКЕР, *ШЫКІР.— *Шы́кер, Шы́кір, Шы́кіраў*

*ШЫКНО.— *Шыкно́*

*ШЫКОТА.— *Шыко́та*

ШЫКУН, памянш. ШЫКУНЕЦ рэг. мн. л. 'парода простых шэрых дамашніх гусей' (Дзярж.— М. Б.).—

Шыкýн, Шыкунóў; Шыкунéц. СРП *Шикунов.* Параўн. ШЫКАЛА

ШЫЛА, памянш. ШЫЛІК, ШЫЛЕЦ, ШЫЛКО.— *Шы́ла, Шы́лаў, Шы́лін, Шылóвіч, Шылéнка, Шылянóк; Шылю́к; Шы́лік; Шылéц; Шылкó, Шылькó, Шыльчóнак; Шылінскі.* Бел. у XV—XVIII стст. *Шило, Шыло, Шилка* (БА, I, 277; Туп.). Рус. у XIV—XVII стст. *Шило, Шилец,* укр. у XVII ст. *Шило* (Туп.). СРП *Шилов, Шилин, Шилкин*

ШЫЛАВЕЦ з в. Шылы, Шылава.— *Шылавéц*

*ШЫЛАЙ.— *Шылáй*

*ШЫЛЕЙ.— *Шылéй.* Бел. у XVII ст. *Шилейко*

ШЫЛЕЦ, ШЫЛКО, ШЫЛЬКО гл. ШЫЛА

ШЫЛІНЕЦ з в. Шылы, Шыліна.— *Шылінéц*

*ШЫЛЬПУК.— *Шыльпýк*

*ШЫМША.— *Шымшóнак*

*ШЫНГАР.—*Шынгарóў.* СРП *Шингарёв*

ШЫНГЕЛЬ укр. *шингель* ’частка восі, на якую насаджана кола’ (Грынч.).— *Шы́нгель*

ШЫНГІРЭЙ гл. ШАНГІРЭЙ

ШЫНЕЛЬ.— *Шынялёў*

ШЫНКА.— *Шы́нкін, Шынкéвіч.* СРП *Шинкин, Шинков, Шинкевич*

ШЫНКАР, памянш. ШЫНКАРЫК, ШЫНКАРОК.— *Шынкáр, Шынкарóў, Шынкарэ́віч, Шынкарэ́нка, Шанкарэ́нка* пры [ы]>[а], *Шынкарóнак; Шынкáрык; Шынкарчýк.* СРП *Шинкарёв*

ШЫНОК.— *Шынкéвіч*

ШЫНТАР гл. ШАНТАР

ШЫП, памянш. ШЫПІК, ШЫПКО рэг. ’востры выступ падковы’, ’шыпенне, сіплы голас’ (Дзярж.— М. Б.), рус. *шип* ’калючка, іголка, калючы сучок на расліне’, ’востры выступ падковы’, ’сіплы гук, шыпенне’ (Даль).— *Шыпёнак; Шы́пікаў; Шыпкó; Шыпінскі. Шыпóўскі.* Бел. у XVIII ст. *Шыпка* (БА, I, 277). СРП *Шипов, Шипков*

*ШЫПАЙ.— *Шыпáй*

*ШЫПАР, памянш. ШЫПАРОК.— *Шыпаркóў*

*ШЫПЕР.— *Шы́пер.*

ШЫПІЛА, памянш. ШЫПІЛЬКА ’той, хто шыпіць’? — *Шыпíла; Шыпількéвіч.* Бел. у XVII ст. *Шипило, Шипилик* (БА, I, 277; Туп.). Укр. у XVI ст. *Шипил* (Туп.). СРП *Шипилов*

ШЫПІЦА рус. *шипица* 'калючы кустарнік, глог, цёрн, дзікая ружа' (Даль).— *Шыпіца*. СРП *Шипицын*

ШЫПКО гл. ШЫП

ШЫПУЛЯ, ШЫПУЛЬ параўн. бел. *шыпулька* 'іголка хваёвых дрэў' (БРС).— *Шыпу́ля, Шыпу́ль*. Бел. у XVII ст. *Шипуля* (БА, I, 277). У Туп. у XV—XVI стст. *Шипуля*. СРП *Шипулин, Шипуленко*

*ШЫРА 'шырыня'? — *Шы́рын; Шыры́нскі*. СРП *Ширин*. Параўн. ШЫРОКІ

ШЫРАЙ рус. *ширяй* 'шыракаплечы, дзябёлы чалавек', 'шыр, прастор, раздолле' (Даль), параўн. таксама рус. *ширять* 'мяшаць, варочаць, пераварочваць', 'піхаць, штурхаць' (Даль).— *Шыра́й*. Бел. у XVI—XVII стст. *Ширай, Ширяй* (БА, I, 277; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Ширяй, Ширяйко, Шираец*, укр. у XVII ст. *Ширай* (Туп.). СРП *Ширяй, Ширяев*

*ШЫРАК, памянш. ШЫРАЧКА.— *Шы́рачкін*. СРП *Ширяк*. Параўн. ШЫРАЙ

*ШЫРАКАН.— *Шырака́наў*. Параўн. ШЫРАЙ

*ШЫРАН.— *Шыра́н*. Параўн. ШЫРАЙ

*ШЫРАКАРД.— *Шырака́рд*

*ШЫРВЕЛЬ.— *Шырве́ль*

ШЫРКО гл. ШЫРОКІ

ШЫРМА.— *Шы́рма*. Бел. у XVI—XVII стст. *Ширма* (БА, I, 277; Туп.)

ШЫРОКІ, памянш. ШЫРКО.— *Шыро́кі, Шыро́каў, Шыро́чын, Шыро́кіх, Шыро́чанка; Шырко́, Шырке́віч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Ширко, Шырко* (БА, I, 277; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Широкой*, укр. у XVI ст. *Ширко* (Туп.). СРП *Широкий, Широков, Широких, Широченков, Ширков, Ширкин, Шириков*

ШЫРЫНЯ.— *Шырыню́к; ?Шыры́нскі*

ШЫРЭЙ.— *Шырэ́й*. Параўн. ШЫРАЙ

*ШЫТАЛЬ.— *Шы́таль*

ШЫТЫ.— *Шы́таў, Шыто́ў*. СРП *Шитов*

*ШЫТЫКА.— *Шыты́ка*

*ШЫФ.— *Шыф*

ШЫХ рэг. 'парадак, узор' (Нас.), 'шчасце, вязенне, шанс' (Стэц.).— *Шых*. Бел. у XVI ст. *Ших, Шиха* (Туп.). СРП *Шихин, Шихов*

ШЫХІР рус. *шихирь* 'маларослы чалавек' (Даль).— *Шыхір*

*ШЫХУТА.— *Шыху́цін*

*ШЫЦ.— *Шыц*

ШЫЦІК рэг. 'гарэза, свавольнік, той, хто заўсёды перад вачыма' (Нас.), 'папруга, дзяга' (ДАБМ, карта № 327), 'лічынка вадзяной блыхі', рус. смал. *шитик* 'прайдзісвет, пралаза' (Дабр.), 'невялікае рачное судна' (Даль), укр. 'папруга, дзяга' (Грынч.).— *Шыцік, Шыцікаў*. Бел. у XVII ст. *Шыцік, Шитик* (БА, I, 277). Укр. у XVII ст. *Шитик* (Туп.)

ШЫЦЬ, памянш. ШЫЦЬКА, ШЫЦЬКО, ШЫЦІК рэг. насмешл. 'шавец' (Маг.— В. Л.).— *Шыцька; Шыцько, Шыцькоў, Шыцік, Шыцікаў*

*ШЫЧ, памянш. ШЫЧКА.— *Шычка, Шычко; Шычэўскі*

ШЫШ рус. *шыш* 'вастраверхая куча, насып', 'фіга', 'бадзяга, злодзей', 'нячыстая сіла' (Даль).— *Шыш, Шышоў; Шышонак, Шышэня; Шышук*. Бел. у XVII ст. *Шиш, Шыш* (БА, I, 278). Рус. у XVI—XVII стст. *Шиш* (Туп.). СРП *Шишов, Шишин, Шишич*

*ШЫШАЙ.— *Шышай*

ШЫШАК рэг. 'гузак' (Дзярж.—М. Б.), рус., укр. *шишак* 'шлем, каска з грэбнем ці хвастом' (Даль, Грынч.).— *Шышакоў*. СРП *Шишаков*

ШЫШАЛ гл. ШЫШЛА

ШЫШКА.— *Шышка, ?Шышкоў, Шышкін, Шышкевіч; Шышко* з пераносам націску. Бел. у XVI—XVII стст. *Шишка, Шышко* (БА, I, 278; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Шишка, Шышка, Шишко* (Туп.). СРП *Шишкин, Шишков*

ШЫШКАВЕЦ з в. Шышкі, Шышкава.— *Шышкавец*

*ШЫШКАР.— *Шышкароў*. СРП *Шишкарёв*

ШЫШКАТЫ 'шышкападобны'.— *Шышкацёнак*

ШЫШКО рус. *шишко* 'чорт' (Даль).— *Шышко, Шышкоў, Шышкевіч*. Параўн. ШЫШКА

ШЫШКУН рус. *шишкун* 'свавольнік, гарэза', 'капун, гарэза' (Даль).— *Шышкуноў*

ШЫШЛА, ШЫШЛО, ШЫШАЛ параўн. рус. *шишлять* 'марудна што-небудзь рабіць, пэцкацца', *шишлюн, шишляйка* 'капун, маруда' (Даль).— *Шышла, Шышло, Шышал, Шышэл, Шышлаў*. СРП *Шишлов, Шишлин*

*ШЫШПАР.— *Шышпаронак*

*ШЫШЫНЯ.— *Шышынін*

*ШЫШЭЙ.— *Шышэй*

ШЫЯ, рэг. ШЭЯ, памянш. ШЭЙКА.— *Шы́іч, Шыё́нак; Шэ́йка, Шэ́йкін.* Рус. у XVI—XVII стст. *Шея,* укр. у XVI—XVII стст. *Шея, Шийка* (Туп.)

*ШЫЯН.— *Шыя́н.* Рус. у XVI ст. *Шиян* (Туп.). СРП *Шиян, Шиянов*

ШЭБЕЛ параўн. рус. *шебёл, шебель* 'абноскі, латанае адзенне, лахманы' (Даль).— *Шэ́блаў.* У Туп. у XV ст. *Шебол*

ШЭВЕЛЬ параўн. рус. смал. *шевиль* 'авёс' (Дабр.).— *Шэ́вель, Шэ́велей; Ша́вель, Шавялёў.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Шевель, Шавель* (БА, I, 273, 275). Рус. у XVI ст. *Шевель* (Туп.). СРП *Шевелёв, Шевельков*

ШЭДЫ, памянш. ШЭДЗЬКА.— *Шэ́даў; Шэ́дзька.* Бел. у XVIII ст. *Шеды, Шедка, Шедзько, Шодзик* (БА, I, 275)

ШЭЙДА параўн. цюрк. *шейда* 'разгублены ад кахання, збянтэжаны' (Будаг.).— *Шэ́йда.* СРП *Шейдин*

ШЭЙМА рус. *шейма* 'якарны канат' (Даль).— *Шэ́йма*

ШЭЙНА, ШЭЙН параўн. рус. *шейна* 'мяса, гавядзіна з шыі' (Даль).— *?Шэ́йна, Шэ́йн; Шайню́к.* СРП *Шейнин*

*ШЭЙНОГА.— *Шэйно́га*

*ШЭЙПА.— *Шэ́йпа.* Параўн. ШАЙПАК, ШАЙПУК

*ШЭЙХУН.— *Шэ́йхун*

*ШЭК, *ШЭКА.— *Шэк, Шэ́ка, Шэ́кін.* Бел. у XVII ст. *Шека* (БА, I, 275)

*ШЭЛАК.— *Шэ́лак*

ШЭЛЕГ, ШЭЛЯГ, памянш. ШАЛЯГЕЙКА бел. 'дробная манета, восьмая частка меднай капейкі' (Нас., БРС), рус. *шелег, шеляг* 'манета, якая не ходзіць, бляшка' (Даль), укр. *шеляг* 'старадаўняя дробная манета' (Грынч.).— *Шэ́лег, Шэ́легаў, Шаляго́віч; ?Шэ́лях, Шалягéйка.* Бел. у XVII ст. *Шележек* (БА, I, 275). Рус. у XVII ст. *Шелях* (Туп.) СРП *Шелегов, Шелехов*

*ШЭЛЕМЕТ.— *Шэлемéт*

ШЭЛЕПЕНЬ бел. *шаляпень* 'разбітая, размачаленая пуга', 'вялы, слабасільны чалавек', 'падслепаваты чалавек' (Нас.), рус. *шелепень* 'бізун, нагайка; пуга' (Даль).— *Шэ́лепень*

ШЭЛЕСТ рэг. 'шастанне, шамаценне, шолах', рус., укр. *шелест* тое ж (Даль, Грынч.).— *Шэ́лест, Шэ́лестаў, Шалясто́віч.* СРП *Шелестов*

*ШЭЛЬ, памянш. ШЭЛІК.— *Шэ́лікаў*

*ШЭМЕЛЬ параўн. укр. *шемелити* 'шастаць, шалясцець' (Грынч.).— *Шэ́мель, Шэ́мелеў*

ШЭМЕТ, памянш. ШАМЕЦЬКА параўн. рэг. *шаматаць* 'шастаць, шамацець', 'драць адзенне' (Дзярж.— М. Б.), параўн. рус. смал. *шаметька* 'той, хто дзярэ, шматае адзенне' (Дабр.), параўн. рус. *шеметень, шеметун* 'мітуслівы чалавек', *шеметать, шеметить, шеметиться* 'мітусіцца, займацца пустымі, дробнымі справамі, бегаць туды-сюды без асаблівай справы' (Даль).— *Шэ́мет, Шэ́метаў, ?Шаме́таў; Шэ́мыт* пры [е]>[ы] і [м']>[м], *Шамяцю́к, Шэмяцю́к; ?Шаме́цька.* Бел. у XVI — XVII стст. *Шэмет* (БА, І, 276; Туп.). Рус. у XV— XVII стст., укр. у XVII ст. *Шемет* (Туп.)

*ШЭМПЕЛЬ.— *Шэ́мпель*

*ШЭМШАЛЬ.— *Шэ́мшалеў*

ШЭНДА, памянш. ШЭНДЗІК

*ШЭНДЗЕЛА, *ШАНДЗЯЛА.— *Шэ́ндзела, Шэ́ндзелаў; Шандзяла́*

*ШЭНДЗЕЛЬ.— *Шэ́ндзель, Шэ́ндзелеў*

*ШЭНДЗЕР.— *Шэ́ндзер, Шэ́ндзераў.* Бел. у XVII— XVIII стст. *Шендзер, Шандзер, Шындерь* (БА, І, 276, 277). СРП *Шендеров, Шендерович*

*ШЭНДРА, памянш. ШЭНДРЫК.— *Шэ́ндрыкаў*

*ШЭНЕЦ.— *Шэ́нец*

ШЭПЕЛЬ гл. ШАПЕЛЬ

ШЭПШАЛА рэг. жарт. 'стары чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Шапшалевіч*

*ШЭР, памянш. ШЭРКА.— *Шэр; Шэ́рка*

ШЭРАГЛАЗЫ 'шэравокі'.— *Шэрагла́заў*

ШЭРАХ, ШЭРАШ, памянш. ШЭРШЫК рус. *шерех* назва рыбы (Даль), укр. 'дробны лёд на рацэ' (Грынч.).— *Шарэ́шык.* Бел. у XVI ст. *Шереш* (Туп.). СРП *Шерех, Херешевский, Шерашов*

ШЭРБА рус. *шерба* 'шчэрба' (Даль).— *Шэ́рбіч.* СРП *Щербук*

ШЭРШАНЬ.— *Шэ́ршань, Шаршнёў.* Бел. у XVIII ст. *Шершень* (БА, І, 276)

ШЭРСЦЬ.— *Шарсці́н, Шарсці́наў, Шарсціно́ў, Шарсце́нка, Шарсцянко́ў; Шарсцю́к.* СРП *Шерстюк*

ШЭРШУН гл. ШАРШУН

ШЭРЫ 'шары'.— *Шэ́ры*

*ШЭСТАЛЬ.— *Шэ́сталь*

*ШЭСЦЕЛЬ.— *Шэ́сцель*

*ШЭТ, памянш. ШЭЦІК.— *Шэ́цікаў; ?Шэ́цкі*

ШЭЎКА, параўн. бел. рэг. *шэўкацца* 'капацца, доўга збірацца' (Тураў.— Выг.).— *Шэ́ўка.* Укр. у XV—XVII стст. *Шевка* (Туп.). СРП *Шевков*

ШЭФ.— *Шэф.* СРП *Шефов*

*ШЭХ.— *Шэх*

*ШЭЦКА.— *Шэ́цка; ?Шэ́цкі*

*ШЭШКА.— *Шэ́шка.* Бел. у XV ст. *Шешко* (Туп.)

*ШЭШКЕН.— *Шэшке́н*

ЮБКО.— *Юбко́*

*ЮГАН.— *Юга́н, Юга́наў.* СРП *Юганов*

ЮДА, ЮД, памянш. ЮДЗІК, ЮДКО 'здраднік; каварны чалавек, хітрун' (БРС, Нас., КСЧ), рус. *иуда* тое ж (Даль), укр. *юда* 'злы дух, нячыстая сіла', *юд* 'від рабіны', памянш. *юдик* (Грынч.).— *Ю́даў, Ю́дзін, Юдзе́нка, Юдзянко́ў; Юдо́, Ю́дзік; Ю́дчыц, Ю́дчанка; Юдзі́цкі, Юды́цкі* магчымы і ад УІ *Іуда* (гл. БА, І, 92). СРП *Юдин, Юдович, Юдинов, Юденков, Юдичев, Юдочкин, Юдовский, Юдицкий*

*ЮДАН.— *Юда́наў.* СРП *Юданов.* Параўн. ЮДАШ

ЮДАШ, памянш. ЮДАШКА рэг. 'каварны чалавек, хітрун' (Нас.).— *Юда́ш; Юда́шкін*

ЮЖ, памянш. ЮЖЫК 'вуж' (Грынч.).— *Южык*

ЮК рэг. выклічн. 'канец чаму-небудзь, канец, пагібель', 'удар', (Нас.), рус. 'стукатня, стук' (Даль), параўн. літ. *jukus* 'смяшлівы чалавек, смяхун', параўн. тат. *юк* 'бядняк' (ТРС).— *Юк, Юкаў, Юко́віч; Юко́ўскі.* СРП *Юков, Юкин*

ЮЛА рэг. 'дробная рыбка', 'вёрткае дзіця' (Нас.), рус. 'непаседа, вёрткі чалавек', 'ваўчок' (Даль).— *Юла́, Юліч.* У Туп. у XV ст. *Юла*

ЮНАЦКІ.— *Юнацке́віч*

*ЮНІЦЕР.— *Юніце́р*

ЮНКЕР.— *Ю́нкер.* СРП *Юнкер, Юнкеров*

*ЮНКО.— *Юнко́, Юнко́віч*

ЮНЫ, ЮН, памянш. ЮНІК, ЮНЧЫК 'малады, юны', параўн. укр. *юн* 'уюн' (Грынч.).— *Юне́віч, Юнко́віч; Юнік; Юнчык*

ЮРАГА рэг. 'розныя прымесі ў алеі і масле' (Нас.), 'асадак' (Юрч.), рус. смал. 'асадкі ў алеі, падонкі' (Дабр.), 'маслёнка' (Даль).— *Юра́га,* магчыма

і ад УІ *Юрий* (гл. БА, І, 50—51). Бел. у XVI ст. *Юрага* (БА, І, 50; Туп.)

ЮРКО 'юркі, жвавы чалавек' ці 'юрлівы чалавек'?, параўн. рэг. *юркі* 'жвавы, вёрткі' (Дзярж.— М. Б.), параўн. *юрыць* 'заігрываць; гарэзаваць', 'надаядаць балаўством, свавольствам', 'страшна хацець, паражываць нястрымнае жаданне' (Нас.).— *Юркó, Юркóў, Юркéвіч, Ю́рчыц, Ю́рчанка, Ю́рчанкаў; Ю́рчык; Юрчу́к; Юркавéц*, усе магчымы і ад УІ *Юрый* (БА, І, 49—51)

*ЮРПАЛ.— *Юрпáлаў*

ЮС, памянш. ЮСЬКО рус. 'канцылярскі чыноўнік, пад'ячы, прыказны; знаток судовых законаў' (Даль).— *Юсаў; Юськó*. СРП *Юсов, Юсков*

ЮСКАВЕЦ з в. Юскі, Юскава.— *Юскавéц*

*ЮТАЛЬ.— *Ю́таль*

ЮХА 'кроў', рэг. 'юшка, жыдкая пахлёбка' (Нас.), 'рэдкая страва са свежай рыбы', 'халоднае, студзень', 'юшка, жыдкая частка стравы' (Вешт.), рус. *юха* 'юшка, навар мяса, рыбы' (Даль), укр. 'суп, уха, паліўка ў жыдкай страве', 'кроў' (Грынч.).— *Юхá, Юхóвіч; Юхó* з пераносам націску. Бел. у XVII—XVIII стст. *Юха* (БА, І, 280; Туп.). СРП *Юхов, Юхин*. Параўн. ЮШКА

*ЮХАН.— *Юхáнаў*

*ЮЦ, памянш. ЮЦКО.— *Юцэ́віч, Юцкéвіч*. СРП *Юцевич*

ЮША рус. 'той, хто змок на дажджы' (Даль), параўн. таксама бел. рэг. *юшыць* 'біць па вушах' (Нас.).— *Ю́ша*. СРП *Юшин*

ЮШКА 'заглушка ў коміне' (БРС), 'сок ад чаго-небудзь варанага, жыжка, жыдкая частка стравы, навар з мяса ці рыбы, суп з бульбай, рыбны суп' (Нас., Юрч., Бяльк., Вешт.), 'сок у капусце, яблыках і інш.', 'кампот з сухіх груш' (Вешт.).— *Ю́шка, Юшкó* з пераносам націску, *Юшкéвіч, Ю́шчанка; Юшчу́к; Юшкóўскі*, магчыма і ад УІ *Юшко*<*Евфимий* (БА, І, 69—70). Бел. у XVI ст. *Юшко* (БА, І, 69). СРП *Юшкин, Юшков, Юшкевич*

*ЮШТЫК.— *Юштык*

ЯБЛАНЯ рэг. 'яблыня' (Нас.). — *Ябланя; Яблóнскі*

ЯБЛЫК, рэг. ЯБЛЫКА, памянш. ЯБЛАЧКА.— *Яблыкаў; Яблачкін*. Бел. у XVII ст. *Яблоко* (БА, І, 280). СРП *Яблоков, Яблочкин, Яблочков*

ЯВАР, памянш. ЯВАРОК.— *Явар, Яваровіч; Яварчук; Яворскі*. У Туп. у XVI ст. *Явур*

*ЯВАЧНІК.— *Явачнікаў*

ЯВІД параўн. укр. *явида* 'чорт' (Грынч.).— *Явід*. Рус. у XIII ст. *Явид* (Туп.)

ЯГАДА, памянш. ЯГАДКА. — *Ягадка, Ягадкін*, Рус. у XV ст. *Ягода* (Туп.). СРП *Ягодов, Ягодин, Ягодкин*

*ЯГАДЗІК.— *Ягадзік*

ЯГАЛА параўн. рус. *ягать* 'крычаць, шумець, бушаваць, лаяцца', *ягайла* 'гарлапан, крыкун' (Даль), магчыма, ад літ. УІ *Ягелло, Ягайло.— Ягала, Ягаловіч*

*ЯГАЎДА, памянш. ЯГАЎДЗІК.— *Ягаўдзік, Ягоўдзік*

ЯГЕЛЬ.— *Ягель*

*ЯГЛЕЙ, памянш. ЯГЛЕЙКА 'прыставала, проська'?, параўн. бел. *ягліць, егліць* 'настойліва, надаедліва прасіць' (Нас.), рус. смал. *яглить* 'гарэць жаданнем, вельмі хацець' (Даль).— *Яглейка*

ЯГНЯ.— *Ягнеў*

*ЯГУДА, памянш. ЯГУДКА.— *Ягудкін*. СРП *Ягудин, Егудкин*

ЯГУН рус. *ягун* 'так называюць на Волзе беларусаў, смалян і ўсіх, хто вымаўляе канчаткі -аго, -его, а не -аво, -ево' (Даль).— *Ягун*. СРП *Ягун, Ягунков, Ягуньков*

*ЯГУР.— *Ягур*

ЯДА 'ежа'.— *Ядзевіч; ?Ядыцкі*

*ЯДЗІДА.— *Ядзідзін*

ЯДЗЯЛА рус. *ядало* 'рот' (Даль), магчыма, 'той, хто многа ці добра, ахвотна есць, ядун'? — *Ядзяла*

ЯДКО 'той, хто добра, ахвотна есць, ядун'? — *Ядко, Ядчанка; Ядкоўскі*

ЯДРО.— *Ядроў; Ядрэўскі*. СРП *Ядров, Ядрин*

*ЯДРОНЕЦ.— *Ядронец, Ядронцаў*. Рус. у XVII ст. *Ядранец* (Туп.). СРП *Ядринцев*

*ЯЖЭЛЬ, памянш. ЯЖЭЛЬКА 'той, хто гаворыць ежалі, яжэль'? — *Яжальчук*

*ЯЖЭНЬ, памянш. ЯЖЭНЬКА.— *Яжэнькін*

ЯЗВА.— *Язва; Язвінскі*. СРП *Язвин, Язвинский, Язвицкий*

*ЯЗНЫ параўн. ст. бел. *яз* 'месца ў рацэ, перагароджанае для лоўлі рыбы' (Нас.), магчыма, **язны* 'наглядчык яза'? — *Язневіч*. Бел. у XVII ст. *Язный* (БА, I, 280)

*ЯЗУБ, *ЕЗУБ, памянш. ЯЗУБЧЫК.— *Язу́бчык*

*ЯЗУТ(А) 'езуіт'? — *Язу́тау́*

ЯЗЫК.— *Языко́ў, Языко́віч, Язычэ́нка.* Рус. у XV ст. *Язык* (Туп.). СРП *Языков*

*ЯЗЫЛЬ, памянш. ЯЗЫЛЕЦ.— *Я́зыль; Я́зылец,* магчыма, жыхар в. *Языль*

ЯЗЬ, памянш. ЯЗІК.— *Язь; Язяно́к; Я́зікаў.* СРП *Язев, Язиков*

ЯЙЦО, памянш. ЯЕЧКА.— *Я́йцаў; Яі́чкін.* Бел. у XVI ст. *Яйцо* (БА, I, 280)

*ЯКІР.— *Якірэ́віч.* СРП *Якир*

*ЯКОН.— *Яко́н*

*ЯКШТО.— *Якшто́*

*ЯЛАК.— *Яла́к*

ЯЛ(А), ЯЛЫ, памянш. ЯЛЧЫК параўн. рус. *ялая карова* 'маладая карова, трохгодка, цялушка, якая яшчэ не цялілася' (Даль).— *Я́лаў, Ялю́к; Ялу́к; Я́лчык*

ЯЛЕЦ, памянш. ЯЛЬЧЫК.— *Я́льчык.* СРП *Яльцев*

ЯЛОВІК рус. *еловик* 'маладая, яшчэ мяккая шышка' (Даль), магчыма 'той, хто жыве ў ельніку'? — *Яло́вік.* Бел. у XVIII ст. *Еловик* (БА, I, 212)

ЯЛОВЫ.— *Яло́вы; Яло́ўскі.* Бел. у XVIII ст. *Яловы* (БА, I, 281)

ЯЛОЗА рус. *елоза* 'непаседа, жывы чалавек', 'праныра, прайдзісвет' (Даль), укр. *ялоза* 'запэцканы, засалены чалавек', 'маруда, непаваротлівы, вялы, марудлівы чалавек' (Грынч.).— *Яло́за*

*ЯЛОЎКА 'ялаўка'? — *Яло́ўка*

ЯЛУГА рус. *елуга* 'ельнік' (Дабр.).— *Ялу́га́, Ялу́гін*

*ЯМБАЙ.— *Ямба́еў*

ЯНДУЛ устар. бел. *яндула* 'яндова, пасудзіна для мёду ці піва' (Вяржб.).— *Янду́лаў; Янду́льскі*

ЯРАВЫ.— *Яравы́, Раве́нка.* Рус. у XVII ст. *Яровой* (Туп.)

*ЯРГАЛА, *ЯРГОЛА.— *Ярга́лін, Ярго́лін*

ЯРКО 'малады ці запальчывы'?, параўн. бел. *ярка, ярачка* 'маладая авечка', 'яравая пшаніца' (БРС), рус. *ярый* 'вогненны, гарачы', 'злосны, люты, запальчывы', 'дужы, рэзкі, моцны', 'хуткі, нястрымны' (Даль), укр. *ярий, яр* 'вясенні, яравы', 'малады', 'поўны сіл, палкі', 'які гарыць' (Грынч.).— *Ярко́віч; Ярчу́к; Ярко́ўскі, ?Ярыко́ўскі.* СРП *Ярков, Ярченко*

32*

ЯРМАК, памянш. ЕРМАЧОК рэг. 'невялікі гліняны гаршчок для варкі яды' (Дзярж.— М. Б.), рус. *ермак* 'невялікі жорнавы камень для ручнога млына' (Даль), магчыма, ад УІ *Ермак*<*Ермолай* (БА, І, 74).— *Ярма́к Ермако́ў, Ермако́віч, Ермачэ́нка, Ермачо́нак; Ермачо́к, Ермачко́ў; Ермако́ўскі.* СРП *Ермаков, Ермаченко, Ермаченков, Ермачков*

ЯРМІЗА параўн. укр. *ярмиз* 'спосаб, сродак', 'повад' (Грынч.).— *Ярмізін*

ЯРЧАК параўн. ЯРКО.—*Ярча́к; Ярчако́ўскі.* Параўн. ЯРКО

ЯРЫГА рус. устар. 'ніжэйшы служыцель паліцыі, пасыльны' (Даль).— *Ры́га.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Ярыга, Ерига* (БА, І, 218; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Ярыга, Ярышка* (Туп.). СРП *Ярыгин, Ярыжкин*

ЯРЫНА, памянш. ЯРЫНКА.— *Ярыне́віч; Ры́нка; Ры́нскі*

ЯРЫШ тат. *ярыш* 'спаборніцтва, канкурэнцыя' (ТРС), параўн. рус. 'маладая авечка' (Даль).— *Я́рыш*

ЯРЭЙ укр. *ярей* 'вожык', 'намордні́к з калючкамі, які адзяваюць цялятам' (Грынч.).— *Ярэй*

ЯРЭЦ укр. *ярець* 'ячмень' (Грынч.).— *Ярэ́ц, Я́рац.* Рус. у XVI—XVII стст. *Ярец* (Туп.)

ЯСНЫ.— *Ясно́ў; Яснюк; ?Яснаве́ц, Ясно́ўскі.* СРП *Ясный, Яснов*

ЯСТРАБ.— *Я́страб, Я́страбаў; Ястрэ́мскі* (польск.). СРП *Ястребов, Ястребцов*

ЯТКА рэг. устар. 'перасоўная прадуктовая дробная лаўка' (Нас.), рус., укр. 'палатка на базары для гандлю' (Даль, Мірт., Грынч.).— *Я́тчанка, Ятчэ́ня*

*ЯТУЛА, памянш. ЯТУЛЬЧЫК.— *Яту́льчык*

*ЯЎПАК.— *Яўпа́к*

*ЯФРОЙ, памянш. ЯФРОЙКА.— *Яфро́йкін*

ЯХАНТ.— *Я́хант*

*ЯХЛО.— *Яхло́ў*

ЯЧМЕНЬ.— *Ячме́неў, Ячмянёў, Ячмяно́віч.* Рус. у XVII ст. *Ячмень* (Туп.)

ЯЧНІК рус. *ячник* 'хлеб с прымессю ячнай мукі' (Даль).— *Я́чнік*

ЯЧНЫ.— *Я́чнеў; Я́чанскі*

ЯШЧАРЫЦА.— *Я́шчарыцын*

ПРЫНЯТЫЯ СКАРАЧЭННІ

І. КРЫНІЦЫ, ВЫКАРЫСТАНАЯ ЛІТАРАТУРА

Араш.—паведаміла А. Арашонкава.

Атр., II.—Jan Otrębski. Gramatyka języka litewskiego, t. II. Warszawa, 1965.

Б. 2—3—Е. Ф. Карский. Белорусы. Язык белорусской народности. 2—3. М., 1956.

БА, I—М. В. Бірыла. Беларуская антрапанімія. Мінск, 1966.

Багар.—В. Г. Богораз. Областной словарь колымского русского наречия. «Сборник отделения русского языка и словесности», т. 68, № 4. СПб, 1901.

БаРС. — Башкирско-русский словарь. М., 1958.

Баск.—Н. А. Баскаков. Русские фамилии тюркского происхождения. Ономастика. М., 1969.

Бахањк.—паведаміў А. Баханькоў.

БРС—Беларуска-рускі слоўнік. М., 1962.

Бейл.—Д. А. Бейлина. Материалы для полесского ботанического словаря. Лексика Полесья. М., 1968.

Будаг.—Л. З. Будагов. Сравнительный словарь турецко-татарского наречия. СПб, т. I — 1867, т. II — 1871.

Бурн.—В. Бурнашев. Опыт терминологического словаря, т. I. СПб, 1843.

Бяльк.—І. К. Бялькевіч. Краёвы слоўнік усходняй Магілёўшчыны (у друку).

В. Л.—паведаміла В. Лемцюгова.

Вал.—В. Волоцкий. Сборник материалов для изучения ростовского (Яросл. губ.) говора. «Сборник отделения русского языка и словесности». Т. 72, № 3, 1902.

Вешт.—Г. Ф. Вешторт. Названия пищи в говорах Полесья. Лексика Полесья. М., 1968.

Владз.—Н. Г. Владимирская. Полесская терминология ткачества. Лексика Полесья. М., 1968.

Выгон.—паведаміла Л. Выгонная.

Вяржб.—А. А. Вяржбоўскі. Беларуска-літоўскія лексічныя ўзаемасувязі. Мінск, 1960 (канд. дысертацыя, рукапіс).

Гарб.—Н. Горбачевский. Словарь древнего актового языка Северо-западного края и царства польского. Вильно, 1874.

Грынч.—Б. Грінченко. Словарь української мови. Київ. Т. I — 1907, т. II — 1908, т. III — 1909, т. IV — 1909.

ДАБМ — Дыялекталагічны атлас беларускай мовы. Мінск, 1963.

Дабр.—В. Н. Добровольский. Смоленский областной сло-

варь. Смоленск, 1914.
Даль—В. Даль. Толковый словарь живого великорусского языка. Т. I—IV. М., 1955.
Дзюверн.—А. Дювернуа. Материалы для словаря древнерусского языка. М., 1894.
Дзмітр. — Н. К. Дмитриев. О тюркских элементах русского словаря. «Лексикографический сборник», вып. III. М., 1958.
Жануз.—Қандай есімді натасыз. Алма-Ата, 1968.
Залатн. — Н. И. Золотницкий. Корневой чувашско-русский словарь. Казань, 1875.
Заянч.—A. Zajączkowski. Studia orientalistyczne. Z dziejów słownictwa polskiego. Wrocław, 1953.
Зял.—Д. Зеленин. Отчёт о диалектологической поездке в Вятскую губернию. «Сборник отделения русского языка и словесности». Т. 76, № 2, 1903.
ИЮМ XXI — Историко-юридические материалы. Т. XXI. Витебск, 1891.
Кард. — С. М. Кардашевский. Курско-орловский словарь. «Учёные записки Московского областного педагогического института». Т. 36, 1956.
Карл.— J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki. Słownik języka polskiego, t. 1—8. Warszawa, 1900—1927.
Кіс.—А. И. Киселевский. Латино-русско-белорусский ботанический словарь. Минск, 1967.
Клімч.—Ф. Д. Климчук. Специфическая лексика Дрогичинского Полесья. Лексика Полесья. М., 1968.
КРС—К. К. Юдахин. Киргизско-русский словарь. М., 1965.
Крыв.—паведаміў А. Крывіцкі.
КСГБМ—картатэка сектара гісторыі беларускай мовы Інстытута мовазнаўства АН БССР.
КСЧ—Краёвы слоўнік Чэрвеньшчыны. Мінск, 1929.
М. Б.—з запісаў М. Бірылы.
Магн.—В. К. Магницкий. Чувашские языческие имена. Казань, 1905.
Мельн. — Г. Г. Мельниченко. Краткий Ярославский областной словарь. Т. I, Ярославль, 1961.
Мірт.—А. В. Миртов. Донской словарь. Материалы к изучению лексики донских казаков. Ростов-на-Дону, 1929.
Нас.—И. И. Носович. Словарь белорусского наречия. СПб, 1870.
Нас., АУ—И. И. Носович. Алфавитный указатель слов, извлечённых из актов, относящихся к истории Западной России (рукапіс).
Ніканч.—Н. В. Никончук. Из лексики полесского села Листвин. Лексика Полесья. М., 1968.
Піск.—Ф. М. Пискунов. Малороссийско - червонорусский словарь живого и актового языка. Киев, 1882.
Ревизия Кобр. экономии — Ревизия Кобринской экономии, составленная в 1563 г. королевским ревизором Дмитрием Сапегою. Вильно, 1876.
Сакал. — А. Соколовская. Полесские названия одежды и обуви. Лексика Полесья. М., 1968.
Сат.—Г. Ф. Саттаров. Сословные титулы и древнетатарские личные имена. «Ономастика Поволжья». Ульяновск, 1969.
Сб. ОРЯС—Сборник отделения русского языка и словесности.
СЛІ—Справочник личных имён народов РСФСР. М., 1965.

Ср.—И. И. Срезневский. Материалы для словаря древнерусского языка. Т. I—III.

СРНГ—Словарь русских народных говоров. В. 1—4. Л., 1963—1969.

СРП — Сучасныя рускія прозвішчы па дадзеных Dictionary of Russian Personal Names. Complited by Morton Benson, 1964. Выд. Пенсільванскага універсітэта.

СРЯ—Словарь русского языка. Т. I—IV. М., 1957—1961.

Стэц.—П. У. Стэцко. Дыялектны слоўнік Скідэльшчыны (у друку).

М. Судн.—паведаміў М. Суднік.

Сцяшк.—Т. П. Сцяшковіч. Матэрыялы для абласнога слоўніка Гродзеншчыны (рукапіс).

ТБР — Турско-български речник. София, 1962.

ТРС — Татарско-русский словарь. М., 1966.

Туп.—Н. П. Тупиков. Словарь древнерусских личных собственных имён. СПб, 1903.

ТуРС — Туркменско-русский словарь. М., 1968.

УРС — Узбекско-русский словарь. М., 1958.

Уч. зап. Моск. обл. пед. инст.—Учёные записки Московского областного педагогического института.

Уш.—Толковый словарь русского языка под ред. проф. Д. Н. Ушакова.

Фасм.—М. Фасмер. Этимологический словарь русского языка. Т. I—II. Москва, 1964, 1967. Нямецкае выданне: Russisches etymologisches wörterbuch von Max Vasmer, I—III. Heidelberg, 1953—1958.

Фрэнк. — Litauisches etymologisches wörterbuch von E. Fraenkel. Heidelberg—Göttingen, 1962.

Хал.—П. Г. Халанский. Народные говоры Курской губернии. «Сборник отделения русского языка и словесности». Т. 76, № 5, 1904.

Ціх. — П. Тихонов. Брянский говор. «Сборник отделения русского языка и словесности». Т. 76, № 4, 1904.

Шат.—паведаміла Л. Шаталава.

Шэйн.—П. В. Шейн. Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-западного края. «Сборник отделения русского языка и словесности». Т. 72, № 4, 1902.

Э. Л.—паведаміла Э. Ліхадзіеўская.

Юрч.—Г. Юрчанка. Дыялектны слоўнік. Мінск, 1966.

Яварн. — Яворницький Д. І. Словник української мови. Т. 1. Катеринослав, 1920.

Янк., I—Ф. Янкоўскі. Дыялектны слоўнік. Мінск, 1959.

Янк., II—Тое ж. Выпуск II. Мінск, 1960.

Янк., III—Тое ж. Выпуск III (у друку).

II. МОЎНАЯ ПРЫНАЛЕЖНАСЦЬ СЛОВА

азерб.—азербайджанскае
алт.—алтайскае
араб.—арабскае
башк.—башкірскае
бел.—беларускае
гр.—грэчаскае
італ.—італьянскае
каз.—казахскае
кірг.—кіргізскае
крым. тат.— у крымскіх татар
лацінск.—лацінскае
літ.—літоўскае
ням.—нямецкае
перс.—персідскае
польск.—польскае
рус.—рускае
рус. арл.—рускае арлоўскае

рус. арх.— рускае архангельскае
рус. астрах.— рускае астраханскае
рус. валаг.—рускае валагодскае
рус. варон.— рускае варонежскае
рус. данск.—рускае данское
рус. заходн.—рускае заходняе
рус. курск.—рускае курскае
рус. наўг.—рускае наўгародскае
рус. паўдн.—рускае паўднёвае
рус. паўдн.-заходн. — рускае паўднёва-заходняе
рус. перм.—рускае пермскае
рус. пск.—рускае пскоўскае
рус. раз.—рускае разанскае
рус. сіб.—рускае сібірскае
рус. сімб.—рускае сімбірскае
рус. смал.—рускае смаленскае
руск. тамб.—рускае тамбоўскае
рус. тульск.—рускае тульскае
рус. уладз.—рускае ўладзімірскае
рус. усх.—рускае ўсходняе
рус. цвярс.—рускае цвярское
рус. ярасл.—рускае яраслаўскае
ст.-бел.—старабеларускае
ст.-літ.—староліітоўскае
ст.-рус.—стараpускае
ст.-слав.—старославянскае
ст.-тур.—старатурэцкае
тат.—татарскае
тур.—турэцкае
туркм.—туркменскае
удм.—удмурцкае
узб.—узбекскае
уйг.—уйгурскае
укр.—украінскае
усх.-слав.—усходнеславянскае
цюрк.—цюркскае
чарам.—чарамiскае
чув.—чувашскае
яўр.—яўрэйскае

III. ЛЕКСІЧНЫЯ, СТЫЛІСТЫЧНЫЯ І ГРАМАТЫЧНЫЯ ПАМЕТЫ

адз. л.—адзіночны лік
анат.—анатамічнае
арх.—архаічнае
бат.—батанічнае
выклічн.—выклічнік
гіст.—гістарычнае
дзеясл.—дзеяслоў
дзіцяч.—дзіцячае
жарт.—жартоўнае
заал.—заалагічнае
зборн.—зборнае
зневаж.—зневажальнае
зневаж.-дакорл. — зневажальна-дакорлівае
іранічн.—іранічнае
карт.—пры гульні ў карты
кніжн.—кніжнае
кулін.—кулінарнае
лайл.—лайлівае
ласк.—ласкальнае
ЛП—літоўскае прозвішча
мн. л.—множны лік
муз.—музыкальнае
наз.—назоўнік
насмешл.—насмешлівае
неадабр.—неадабральнае
павеліч.—павелічальнае
павеліч.-зневаж. — павелічальна-зневажальнае
памянш.—памяншальнае
перан.—пераноснае
прастамоўн.—прастамоўнае
прым.—прыметнік
разм.—размоўнае
рэг.—рэгіянальнае
рэдк.—рэдка, рэдкае
рэліг.—рэлігійнае
СБП—сучаснае беларускае прозвішча
СЛП—сучаснае літоўскае прозвішча
СРП—сучаснае рускае прозвішча
тэхнічн.—тэхнічнае
УІ—уласнае імя
устар.—устарэлае
царк.—царкоўнае
этнагр.—этнаграфічнае
жан.—жаночы, жаночае

IV. АДМІНІСТРАЦЫЙНЫЯ І ГЕАГРАФІЧНЫЯ НАЗВЫ

Браг.—Брагінскі раён
Ветр.—Ветрыншчына
Віц.—Віцебшчына
Ганц.—Ганцавіцкі раён
Дзярж.—Дзяржынскі раён
Люб.—Любаншчына
Маг.—Магілёўшчына
Маз.—Мазырскі раён
Малар.—былы Маларыцкі раён
Мсцісл.—Мсціслаўскі раён
Нясв.—Нясвіжскі раён
паўдн.—паўднёвае
заходн.—заходняе
Калінк.—Калінкавіцкі раён
Камян.—Камянецкі раён
Краснап.— Краснапольскі раён
Лельч.—Лельчыцкі раён
Петр.—Петрыкаўскі раён
Пол.—Полацкі раён
Рагач.—Рагачоўскі раён
Сл.—Случчына
Ст.-дар.—Старадарожскі раён
Тураў.—Тураўшчына
Чавус.—Чавускі раён

V. АГУЛЬНАПРЫНЯТЫЯ СКАРАЧЭННІ

в.—вёска
г. зн.—гэта значыць
гл.—глядзі
н. п.—населены пункт
параўн.—параўнай

На белорусском языке

Николай Васильевич
Бирилло

БЕЛОРУССКАЯ
АНТРОПОНИМИЯ

Издательство «Наука и техника»
Минск, Ленинский проспект, 68

Рэдактар Н. Гняўко
Мастацкі рэдактар В. Саўчанка
Тэхнічны рэдактар В. Кручонак
Карэктар З. Райніс

Друкуецца па пастанове РВС АН БССР

АТ 19436. Здадзена ў набор 17/VII-69 г. Падпісана да друку 13/XII-69 г. Фармат 84×108¹/₃₂. Папера друк. № 1. Фіз. друк. арк. 15,875. Ум. друк. арк. 26,7. Уч.-выд. арк. 26,6. Выд. зак. 940. Друк. зак. 515. Тыраж 1000 экз. Цана 1 р. 78 к.

Друкарня імя Францыска (Георгія) Скарыны выдавецтва «Навука і тэхніка» АН БССР і Дзяржкамітэта Савета Міністраў БССР па друку, Мінск, Ленінскі праспект, 68